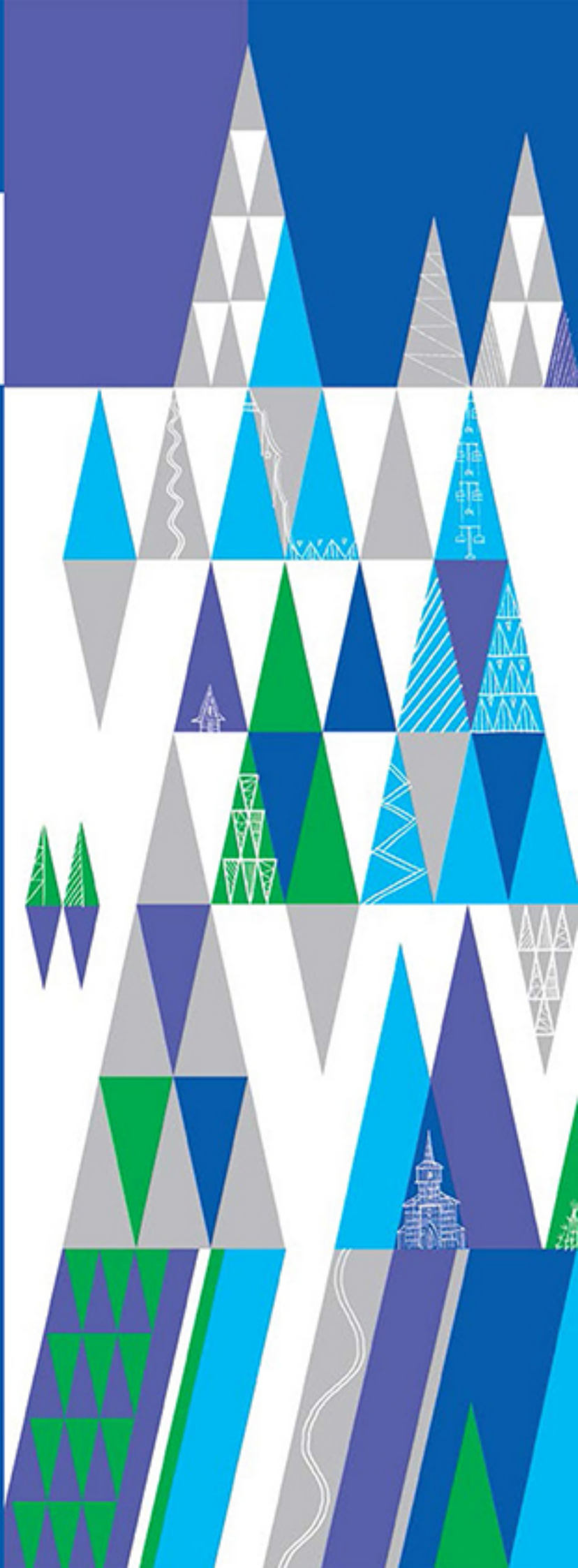

MAŁOPOLSKA

WOJEWÓDZTWO
MAŁOPOLSKIE

2016

Województwo Małopolskie 2016

Urząd Marszałkowski
Województwa Małopolskiego
Kraków 2016

Opracował zespół pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie.

Opieka merytoryczna:

Joanna Urbanowicz – Dyrektor Departamentu Polityki Regionalnej
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego

Redakcja:

Joanna Dobrzańska

Zespół autorski dziękuje:

Urzędowi Statystycznemu w Krakowie, Małopolskiemu Urzędowi Wojewódzkiemu, Izbie Skarbowej w Krakowie, Regionalnej Izbie Obrachunkowej w Krakowie, Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie, Kuratorium Oświaty w Krakowie, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Zarządowi Dróg Wojewódzkich, Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Krakowie, Przewozom Regionalnym sp. z o.o., PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., Międzynarodowemu Portowi Lotniczemu im. Jana Pawła II Kraków-Balice sp. z o.o., Wojewódzkiemu Inspektoratowi Ochrony Środowiska, Izbie Celnej w Krakowie, Izbie Celnej w Warszawie za udostępnienie zbiorów danych, informacji oraz pomoc w ich zebraniu.

Adres redakcji:

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Polityki Regionalnej
30-552 Kraków, ul. Wielicka 72
tel. (+48) 12 29 90 900, fax. (+48) 12 29 90 926
www.malopolska.pl

Projekt okładki:

Małgorzata Flis

Skład publikacji:

Oficyrna Wydawnicza PEGAZ | www.epegaz.pl

Druk:

Drukarnia Pasaż

ISSN: 1730-9301

Przy publikowaniu danych z raportu Województwo Małopolskie 2016 prosimy o podanie źródła .

Szanowni Państwo,

Małopolska to region, który w ostatnich latach dynamicznie się rozwija. Nie tylko zdążyliśmy nadrobić zaległości. Dziś to inni mogą brać z nas przykład. Żeby jednak utrzymać pozycję krajowego lidera, nadal musimy pracować równie ciężko. Jesteśmy w końcu Europejskim Regionem Przedsiębiorczości 2016, a ten tytuł – przyznany nam, jako jedynemu polskiemu województwu przez Komitet Regionów – zobowiązuje. Podobnie jak nagroda Komisji Europejskiej – RegioStars 2016. Ponadto, Eurostat zaliczył nas do grona 28 najdynamiczniej rozwijających się regionów UE. To pokazuje, że należymy do europejskiej czołówki.

W 2011 roku w strategii rozwoju województwa zapisaliśmy, że chcemy aby Małopolska była „atrakcyjnym miejscem życia, pracy i spędzania czasu wolnego, europejskim regionem wiedzy i aktywności, silnym wartościami uniwersalnymi, tożsamością i aspiracjami swoich mieszkańców, świadomie czerpiącym z dziedzictwa i przestrzeni regionalnej, tworzącym szanse na rozwój ludzi i nowoczesnej gospodarki”. Mam ogromną satysfakcję, że te słowa stają się rzeczywistością.

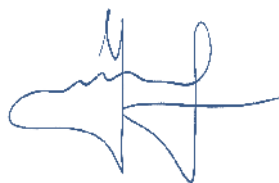
Raport, który oddajemy w Państwa ręce przedstawia aktualną sytuację społeczno-gospodarczą Małopolski. Dane, jakie są w nim prezentowane potwierdzają pozytywne zmiany zachodzące w naszym regionie w niemal każdej dziedzinie. To także zasługa mądrego wykorzystania funduszy unijnych. Z ich wsparciem realizujemy inwestycje drogowe i kolejowe, wspieramy ochronę środowiska, edukację i opiekę zdrowotną, a także pomagamy w rozwoju przedsiębiorczości.

Te działania wpływają na atrakcyjność województwa. Potwierdza ją rosnąca z roku na rok liczba firm, które właśnie tu chcą prowadzić swoją działalność. Coraz częściej Małopolskę doceniają też turyści. W 2015 roku region odwiedziło 13,9 mln osób, a wciąż rozwijające się lotnisko w Balicach kolejny raz odnotowało rekordowy wynik odprawiając 4,2 mln pasażerów. Pozytywne zmiany nie ominęły gospodarki. Jedną z najszybciej rozwijających się jest branża usług biznesowych. Dzięki kolejnym centrům usług wspólnych czy firmom outsourcingowym coraz więcej Małopolan jest czynnych zawodowo.

Wzorem ubiegłych lat uzupełnieniem raportu są zamieszczone na końcu publikacji mapy. Prezentują one między innymi wykorzystanie środków europejskich w poprzedniej perspektywie finansowej, w latach 2007–2013 czy poziom dochodów podatników z Małopolski. Wszystkie zostały opracowane w ramach badań Małopolskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego.

Zachęcam Państwa do lektury,

Jacek Krupa

Marszałek Województwa Małopolskiego

Spis treści

PODSUMOWANIE RAPORTU	9
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	11
I. Zagrożenie, zasoby i stan środowiska przyrodniczego	13
1. Obszary chronione	13
2. Gospodarka wodno-ściekowa	15
3. Katastrofalne zjawiska atmosferyczne	17
4. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	20
5. Gospodarka odpadami	24
6. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie	27
ZAGADNIENIA SPOŁECZNE	31
I. Ludność	33
1. Stan ludności	33
2. Procesy demograficzne	35
3. Migracje	39
4. Struktura wieku ludności	40
II. Ochrona zdrowia	43
1. Polityka zdrowotna	43
2. Zasoby ochrony zdrowia	46
3. Działania Samorządu Województwa Małopolskiego na rzecz osób niepełnosprawnych	52
III. Pomoc społeczna	54
1. Wskaźniki ubóstwa dla regionu	54
2. Beneficjenci pomocy społecznej	55
3. Zasoby pomocy społecznej	60
IV. Oświata i wychowanie	73
1. Dane statystyczne dotyczące ogólnej liczby uczniów i nauczycieli w Małopolsce	73
2. Wychowanie przedszkolne	76
3. Szkolnictwo podstawowe	77
4. Szkolnictwo gimnazjalne	82
5. Szkolnictwo ogólnokształcące oraz szkolnictwo zawodowe	86
6. Szkolnictwo zawodowe	89
7. Małopolska Chmura Edukacyjna	94
8. Kształcenie osób niepełnosprawnych	97
9. Kształcenie ustawiczne	98
10. Finansowanie oświaty	99
11. System stypendialny	100
V. Nauka	101
1. Badania i rozwój	101
2. Szkolnictwo wyższe	106
VI. Kultura	110
1. Stan kultury w regionie – infrastruktura, oferta, aktywność kulturalna	110
2. Dziedzictwo kulturowe – stan zachowania, zarządzanie i wykorzystanie potencjału dziedzictwa	116
3. Finansowanie kultury	117
VII. Kultura fizyczna	121
1. Rozwój infrastruktury sportowej	121
2. Znaczące wydarzenia sportowe w Małopolsce	123
3. Finansowanie i organizacja kultury fizycznej	125
VIII. Bezpieczeństwo publiczne	129
1. Zagrożenie przestępczością	129
2. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym	130
3. Ochrona przeciwpożarowa i zagrożenie pożarowe	132

IX. Społeczeństwo obywatelskie	134
1. Współpraca Województwa Małopolskiego z trzecim sektorem	134
2. Partycypacja obywatelska w Małopolsce	144
3. Budżet obywatelski Województwa Małopolskiego	147
GOSPODARKA	151
I. Potencjał gospodarczy	153
1. Produkt Krajowy Brutto	154
2. Przedsiębiorczość	157
3. Innowacyjność przedsiębiorstw	163
4. Instytucje Otoczenia Biznesu	168
5. Inwestycje zagraniczne	172
II. Rynek pracy	175
1. Zmiany w poziomie bezrobocia	175
2. Zwolnienia grupowe i upadłości	176
3. Zatrudnienie	178
4. Pracujący	179
5. Zapotrzebowanie na pracowników	179
6. Usługi informacji i poradnictwa zawodowego	181
7. Pośrednictwo pracy	182
8. Subsydiowane programy aktywizacji zawodowej	182
9. Wsparcie małopolskiego rynku pracy w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki	184
III. Rolnictwo	186
1. Zasoby rolnictwa	186
2. Rolnictwo ekologiczne	187
3. Produkty tradycyjne i regionalne	188
4. Sieć Dziedzictwa Kulinarного Małopolska (SDzK Małopolska)	189
5. Grupy producentów rolnych	189
6. Ochrona gruntów rolnych	190
7. Scalenia gruntów	190
8. Gospodarka łowiecka w Małopolsce	191
IV. Przemysł	192
1. Nakłady inwestycyjne w Małopolsce	192
2. Produkcja sprzedana przemysłu	193
3. Rozmieszczenie przestrzenne podmiotów prowadzących działalność przemysłową	195
4. Wyniki ekonomiczne przemysłu	197
5. Inwestycje w przemyśle	197
V. Budownictwo	199
1. Sytuacja na polskim rynku budowlanym	199
2. Budynki oddane do użytku i ich kubatura	202
3. Budownictwo mieszkaniowe	203
4. Pozwolenia na budowę i rozpoczęte inwestycje	207
VI. Turystyka	209
1. Ruch turystyczny w regionie	209
2. Baza hotelarska regionu	216
3. Organizatorzy turystyki i pośrednicy turystyczni	219
4. Przewodnicy turystyczni i piloci wycieczek	220
ŚRODOWISKO GOSPODARCZE	221
I. Baza podatkowa	223
II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego	224
1. Budżety gmin	231
2. Budżety powiatów	256
3. Budżety miast na prawach powiatu	261
4. Budżet Województwa Małopolskiego	261
III. Projekty współfinansowane ze środków europejskich	268
1. Polityka spójności	268
2. Wspólna Polityka Rolna	273

IV. Współpraca i promocja	276
1. Współpraca międzynarodowa	276
2. Współpraca regionalna	278
3. Współpraca międzyregionalna	279
4. Promocja	279
SYSTEMY TECHNICZNE	283
I. Transport	285
1. Infrastruktura drogowa	285
2. Transport kolejowy	290
3. Transport lotniczy	292
II. Infrastruktura energetyczna	293
1. Elektroenergetyka	293
2. Sieć ciepła	294
3. Gazownictwo	296
4. Odnawialne źródła energii	297
III. Infrastruktura sanitarna	299
1. Sieć wodociągowa	299
2. Sieć kanalizacyjna	301
IV. Społeczeństwo informacyjne	306
1. Wybrane projekty w zakresie społeczeństwa informacyjnego realizowane w Małopolsce	306
2. Zatrudnienie, kompetencje i infrastruktura IT w Małopolsce	309
3. Łączność telefoniczna	314
ANEKS	317
Tabela I. Pozycja Małopolski na tle kraju i innych województw	319
Mapa I. Wartość na mieszkańca projektów zrealizowanych z funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności i PROW 2007–2013 i ich struktura wg ilości projektów	321
Mapa II. Wartość na mieszkańca projektów zrealizowanych z funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności i PROW 2007–2013 i ich struktura wg wartości projektów	322
Mapa III. Wartość na mieszkańca projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 na terenie gmin województwa małopolskiego wg programów operacyjnych	323
Mapa IV. Wartość na mieszkańca i rozmieszczenie projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 w ramach obszaru tematycznego <i>Badania i rozwój technologiczny, innowacje i przedsiębiorczość</i> wg gmin województwa małopolskiego (w zł)	324
Mapa V. Wartość na mieszkańca i rozmieszczenie projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 w ramach obszaru tematycznego <i>Społeczeństwo informacyjne</i> wg gmin województwa małopolskiego (w zł)	325
Mapa VI. Wartość na mieszkańca i rozmieszczenie projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 w ramach obszaru tematycznego <i>Transport</i> wg programów operacyjnych i gmin województwa małopolskiego (w zł)	326
Mapa VII. Wartość na mieszkańca i rozmieszczenie projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 w ramach obszaru tematycznego <i>Energia</i> wg gmin województwa małopolskiego (w zł)	327
Mapa VIII. Wartość na mieszkańca i rozmieszczenie projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 w ramach obszaru tematycznego <i>Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom</i> wg gmin województwa małopolskiego (w zł)	328
Mapa IX. Wartość na mieszkańca i rozmieszczenie projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 w ramach obszaru tematycznego <i>Inwestycje w infrastrukturę społeczną</i> wg gmin województwa małopolskiego (w zł)	329
Mapa X. Wartość na mieszkańca i rozmieszczenie projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 w ramach obszaru tematycznego <i>Turystyka</i> wg gmin województwa małopolskiego	330
Mapa XI. Wartość na mieszkańca i rozmieszczenie projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 w ramach obszaru tematycznego <i>Kultura</i> wg gmin województwa małopolskiego (w zł)	331
Mapa XII. Wartość na mieszkańca i rozmieszczenie projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 w ramach obszaru tematycznego <i>Rewitalizacja miast i wsi</i> wg gmin województwa małopolskiego (w zł)	332
Mapa XIII. Powiązania powyżej 24 wydanych informacji PIT-11 i PIT-40 pomiędzy płatnikami z województwa śląskiego a podatnikami z województwa małopolskiego wg gmin w 2015 r.	333
Mapa XIV. Powiązania powyżej 9 wydanych informacji PIT-11 i PIT-40 pomiędzy płatnikami z województwa podkarpackiego a podatnikami z województwa małopolskiego wg gmin w 2015 r.	334
Mapa XV. Dochody na podatnika wg gmin województwa małopolskiego w 2015 r. (w zł)	335
Mapa XVI. Udział dochodów ze stosunku: pracy, służbowego, spółdzielczego i z pracy nakładczej w dochodach ogółem wg gmin w 2015 r. (w %)	336
Mapa XVII. Udział dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej w dochodach ogółem wg gmin w 2015 r. (w %)	337
Mapa XVIII. Udział dochodów z działalności wykonywanej osobiście w dochodach ogółem wg gmin w 2015 r. (w %)	338
Mapa XIX. Udział dochodów z najmu i dzierżawy w dochodach ogółem wg gmin w 2015 r. (w %)	339
Mapa XX. Średni wiek w momencie zgonu w latach 2013–2015	340
Mapa XXI. Różnica wieku kobiet i mężczyzn w momencie zgonu w latach 2013–2015	341
Mapa XXII. Średni wiek mężczyzn w momencie zgonu w latach 2013–2015	342
Mapa XXIII. Średni wiek kobiet w momencie zgonu w latach 2013–2015	343

Podsumowanie raportu

Na koniec 2015 roku województwo małopolskie zamieszkiwało 3 372 618 osób (stan na 31 grudnia). Stanowiło to 8,8% ludności kraju i lokowało województwo na 4. miejscu pod względem liczby mieszkańców. W Małopolsce od początku bieżącego stulecia notuje się corocznie systematyczny wzrost ludności, chociaż tempo wzrostu w ostatnich latach wyraźnie uległo osłabieniu. Średnioroczne tempo wzrostu ludności wyniosło +0,13%, co oznacza, że przybyło 4,3 tys. osób. Dynamika zmian ludności w województwie była zróżnicowana przestrzennie. W ostatnim roku aż w 14 powiatach nastąpił przyrost ludności – największy w powiatach: wielickim, krakowskim, myślenickim, limanowskim i nowosądeckim. Z dużych miast jedynie w Nowym Sączu nieznacznie przybyło mieszkańców. Natomiast w 6 powiatach ziemskich na zachodzie i na północy Małopolski (oświęcimskim, chrzanowskim, olkuskim, miechowskim, proszowickim i dąbrowskim) oraz w Krakowie i Tarnowie ubyło mieszkańców. Niewielka dynamika wzrostu liczby ludności w województwie w 2015 roku nie spowodowała zmiany gęstości zaludnienia. Tak jak w roku poprzednim, na 1 km² przypadały 222 osoby, kiedy dla Polski wartość ta była równa 123 osoby na 1 km². Pod względem gęstości zaludnienia województwo małopolskie zajęło więc drugą pozycję po województwie śląskim (371 osoby/km²). Wskaźnik ten wykazuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne. Najsilniejsze zaludnienie notuje się w centralnej i zachodniej części województwa, natomiast najsłabsze w części północnej i południowo-wschodniej. Przyrost naturalny, określany jako różnica urodzeń i zgonów, w województwie małopolskim utrzymuje się na poziomie dodatnim pomimo faktu, że w ostatnich latach jego wartość maleje. W 2015 roku odnotowano nadwyżkę 3 337 osób, natomiast współczynnik natężenia przyrostu naturalnego (przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców) był równy 0,99‰ i zdecydowanie przewyższał średnią dla kraju, która wynosiła -0,67‰. Wynik ten dał Małopolsce 3. miejsce wśród wszystkich województw, zaraz po województwie pomorskim (1,55‰) i wielkopolskim (1,03‰). Jednym z ważniejszych czynników wpływających na stan zaludnienia danego obszaru są migracje. W 2015 roku w Małopolsce saldo migracji wewnętrznych utrzymało się na dodatnim poziomie i wyniosło 3,1 tys. osób. Współczynnik natężenia migracji na 1 000 ludności wynosił 0,9‰ i podobnie jak w kraju, wyższy był na wsi (2,0‰) niż w miastach (-0,2‰).

W Małopolsce świadczeniami pomocy społecznej w 2015 roku objęto ponad 77 tys. rodzin, a tym samym prawie 218 tys. osób w tych rodzinach, co stanowi 6,5% ludności regionu. W Polsce natomiast tego rodzaju pomocą społeczną objęto prawie 2,9 miliona osób, co stanowi 7,5% ludności kraju (spadek o 0,5 p.p. w stosunku do poprzedniego roku). Omawiany wskaźnik w regionie jest niższy o 1% od średniej dla kraju, co daje województwu małopolskiemu 4. miejsce w porównaniu do innych regionów (po województwach śląskim, dolnośląskim i opolskim, posiadających najniższy udział klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń w ludności województw w Polsce).

W roku szkolnym 2015/2016 łącznie o 4 079 uczniów wzrosła ogólna liczba uczniów we wszystkich typach szkół publicznych i niepublicznych, tj. o 0,87% w stosunku do roku wcześniejszego. Odnotowano dalszy wzrost liczby uczniów w szkołach podstawowych, co związane było z obowiązkiem szkolnym dla wszystkich już sześcioletków. Liczba uczniów w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych uległa natomiast zmniejszeniu. W gimnazjach był to spadek o 1,98%, a w szkołach ponadgimnazjalnych o 3,74% w stosunku do roku wcześniejszego. Nastąpił spadek liczby uczniów w zasadniczych szkołach zawodowych o 3,63%, w liceach ogólnokształcących o 5,13%, a w szkołach policealnych o 2,43%. Odnotowano wzrost liczby uczniów w technicach o 0,76%. We wszystkich typach szkół i placówkach oświatowych w roku szkolnym 2015/2016 liczba nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty wyniosła 66 233,02 i była wyższa o 1 596,05 etatów w porównaniu do liczby w roku szkolnym 2014/2015.

W roku akademickim 2015/2016 w województwie małopolskim studiowało 173,7 tys. osób, z czego 2,3 tys. studentów w 11 zamiejscowych jednostkach organizacyjnych 7 szkół wyższych z innych województw. Liczba studiujących zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego o 6,7 tys. osób, tj. o 3,7%. W związku ze

zmianą trendów demograficznych, w ciągu ostatnich pięciu lat liczba studentów w Małopolsce zmniejszyła się o 35,2 tys. osób (16,6%). Jednocześnie należy podkreślić, że pomimo tendencji spadkowej wskaźnik studiujących na 10 tys. mieszkańców wciąż pozostawał najwyższy w kraju i wynosił w 2015 roku 524. W 2015 roku uczelnie w Małopolsce opuściło 50 tys. absolwentów, z czego 64,3% stanowiły kobiety. Najliczniejszą grupę stanowili absolwenci studiów pierwszego stopnia (53,7%), drugi stopień skończyło 41,6%, natomiast najmniejszą grupę stanowili absolwenci studiów jednolitych magisterskich (4,7%). Najwięcej absolwentów ukończyło wyższe szkoły techniczne (27,9%).

W sferze badań i rozwoju pozycja Małopolski przedstawia się stosunkowo korzystnie na tle innych regionów Polski. Województwo małopolskie zajmowało w 2014 roku 2. miejsce w kraju zarówno pod względem łącznych nakładów wewnętrznych poniesionych na B+R, które wyniosły 1850,3 mln zł, jak i nakładów na 1 mieszkańca (550,0 zł). Małopolska w 2014 roku uplasowała się na 2. miejscu ex aequo pod względem wielkości wskaźnika intensywności GERD/PKB (1,38%) oraz na 3. miejscu w zakresie wskaźnika BERD/PKB (0,64%).

W 2014 roku w województwie małopolskim wartość wytworzonego produktu krajowego brutto w cenach bieżących wyniosła 133 974 mln zł (w Polsce 1 719 146 mln zł). Wartość ta wzrosła w odniesieniu do poprzedniego roku o 4,6% (w skali kraju odnotowano wzrost o 3,8%). Małopolska w 2014 roku znalazła się na 5. miejscu pod względem wartości PKB (w cenach bieżących), za województwami: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim oraz dolnośląskim. Województwo zajmowało tę lokatę również w latach poprzednich.

W województwie małopolskim na koniec 2015 roku w systemie REGON zarejestrowano 363,9 tys. podmiotów gospodarczych – o 7,1 tys. więcej niż w roku 2014 (wzrost o 2,0%). W 2015 roku Małopolska utrzymała 4. lokatę w rankingu województw pod względem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, za województwami: mazowieckim, śląskim oraz wielkopolskim. Zarejestrowane podmioty stanowią 8,7% wszystkich podmiotów w Polsce. Na obszarze województwa małopolskiego liczba firm należących do sektora publicznego wynosiła 7,9 tys. (w stosunku do roku poprzedniego notowany był minimalny spadek w ich ilości). Sektor prywatny skupił 352,9 tys. przedsiębiorstw (96,9% ogółu) i względem 2014 roku został odnotowany 8% wzrost.

W 2015 roku w Małopolsce udział nakładów inwestycyjnych w przemyśle w stosunku do nakładów inwestycyjnych ogółem wyniósł 72,8% i w stosunku do 2014 roku zmniejszył się o 0,6%. Udział nakładów inwestycyjnych małopolskiego przemysłu stanowił w 2015 roku 7,3% nakładów krajowych. W roku 2013 proporcja ta kształtowała się na poziomie 4,8%, natomiast w roku 2012 na poziomie 5,2%. Udział w krajowych nakładach na inwestycje przetwórstwa przemysłowego nakładów inwestycyjnych małopolskiego przetwórstwa przemysłowego wyniósł w 2015 roku 7,8%, w porównaniu do 7,7% w roku poprzednim.

Województwo małopolskie jest jednym z najbardziej atrakcyjnych pod względem turystycznym regionów w Polsce. W 2015 roku Małopolskę odwiedziło 13,9 mln osób (w tym 11 mln stanowili odwiedzający krajowi, a 2,9 mln to odwiedzający zagraniczni). Oznacza to, iż liczba odwiedzających region wzrosła w stosunku do roku 2014 o 6,2%, a więc utrzymuje się trend wzrostowy zapoczątkowany po roku 2009. W roku 2015 szacowane wydatki odwiedzających region kształtowały się na poziomie 13,2 miliarda złotych, co oznacza, że odwiedzający wydali aż o 18,7% więcej niż w roku 2014.

Dziedzictwo kulturowe Małopolski jest dziedzictwem powszechnie uznawanym i rozpoznawanym, a jednocześnie stanowi mocny wyraz regionalnej tożsamości. Według stanu na koniec 2015 roku w wojewódzkiej ewidencji zabytków prowadzonej przez Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków ujętych zostało 5 289 obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych, w tym 1 035 obiektów sakralnych i 1 461 domów mieszkalnych. Do rejestru zabytków ruchomych na koniec 2015 roku wpisanych było 25 103 obiektów – dzieł sztuki i rzemiosła artystycznego, w tym 20 628 obiektów stanowiących wyposażenie świątyń. W 2015 roku wydano 1 376 decyzji konserwatorskich dotyczących zabytków ruchomych. Na koniec 2015 roku województwo małopolskie zajmowało 1. miejsce w kraju pod względem liczby domów i ośrodków kultury (444) oraz galerii i salonów sztuki (65); drugie miejsce pod względem liczby muzeów (134) oraz trzecie miejsce pod względem liczby teatrów i instytucji muzycznych (18), bibliotek (943) oraz kin stałych (45).

W 2015 roku w województwie małopolskim rozpoczęto realizację 130 projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, o łącznej wartości prawie 217,0 mln zł. Z wartości tej ponad 201 mln zł przypada na projekty realizowane w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. W tym samym okresie zakończono realizację 1 512 projektów o wartości 12,7 mld zł, przy dofinansowaniu ze środków UE w wysokości 6,5 mld zł. Ze środków Unii Europejskiej wypłacono beneficjentom realizującym projekty na terenie województwa małopolskiego łącznie od 2007 roku prawie 16,6 mld zł, z tego 5,3 mld zł dla beneficjentów realizujących projekty w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego.

**ŚRODOWISKO
PRZYRODNICZE**

Zagrożenie, zasoby i stan środowiska przyrodniczego

Opracowanie: Marta Dębowska, Kinga Dudek, Aneta Helak-Świechowska, Magdalena Jasińska, Edyta Koziółek, Wojciech Machalski, Agnieszka Nowak, Agnieszka Piątek, Anna Szymacha

podsumowanie

- W 2015 roku wzrosła ilość poboru wody zarówno dla celów komunalnych (o 2,6%), jak i przemysłu (o 3,2%).
- Odnotowano 6,5% wzrost ilości odprowadzanych do sieci kanalizacyjnej ścieków w stosunku do roku poprzedniego.
- Odnotowano pozytywne zmiany w funkcjonującym systemie gospodarki odpadami, m.in. zwiększoną ilość zebranych odpadów komunalnych, a także wzrost procentowego udziału odpadów selektywnie zebranych w stosunku do ogółu odpadów zebranych z terenu województwa (z 15,6 % w 2013 roku do 23,9 % w 2015 roku).
- W ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego ukończono budowę zbiornika wodnego Bieżanów na rzece Serafa w mieście Kraków o pojemności całkowitej 130 tys. m³. Koszt zadania w 2015 roku wyniósł 8,5 mln zł, a całkowity koszt realizacji inwestycji wyniósł ponad 14 mln zł.
- Podejmowane w 2015 roku działania w zakresie ograniczenia emisji powierzchniowej przyniosły redukcję emisji pyłu PM10 oraz PM2,5 o ok. 150 Mg, a także benzo(a)pirenu o ok. 65 kg.
- Stopień realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego założony do 2023 roku wynosi 8%.
- Jakość powietrza w Małopolsce w 2015 roku utrzymuje się na podobnym poziomie jak w roku poprzednim.
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) w Krakowie w roku 2015, finansując działania z zakresu ochrony środowiska w kwocie 243 990,92 tys. zł, zawarł łącznie 602 umowy, z czego 446 stanowiły dotacje, 142 pożyczki oraz 14 umów o dofinansowanie z państwowymi jednostkami budżetowymi.

1. Obszary chronione

Województwo małopolskie charakteryzuje duża różnorodność rzeźby terenu, budowy geologicznej, warunków klimatycznych, hydrologicznych i glebowych. Stwarza to dogodne warunki bytowania dla wielu gatunków roślin, zwierząt i grzybów o różnorodnych wymaganiach siedliskowych i decyduje o dużej, rzadko spotykanej w skali kraju różnorodności biologicznej.

Atrybutem województwa małopolskiego jest niespotykane w innych rejonach Polski zróżnicowanie środowiska przyrodniczego. Przestrzenny system ochronny przyrody tworzą tereny o zróżnicowanym statusie prawnym i różnych funkcjach. Ponad połowa powierzchni województwa małopolskiego objęta jest ochroną prawną.

System obszarów i obiektów chronionych tworzą:

- › parki narodowe (Małopolska zajmuje 1. miejsce w Polsce pod względem liczby Parków Narodowych) – pięć w całości: Babiogórski, Gorczański, Ojcowski, Pieniński, Tatrzański oraz Magurski, położony na terenie województwa małopolskiego i podkarpackiego;
- › parki krajobrazowe – 11, wchodzące w skład Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego: Park Krajobrazowy Beskidu Małego (na granicy dwóch województw – 64% w województwie śląskim), Bielańsko-Tyniecki, Ciężkowicko-Rożnowski, Dłubiański, Dolinki Krakowskie, Orlich Gniazd (na granicy dwóch województw – 75% w województwie śląskim), Pasma Brzanki (17% w województwie podkarpackim z dyrekcją w województwie małopolskim), Popradzki, Rudniański, Tenczyński, Wiśnicko-Lipnicki;
- › obszary chronionego krajobrazu – 10, wchodzące w skład Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego: Bratucicki, Doliny Wisły, Jastrzębsko-Żdżarski, Koszycki, Pogórza Ciężkowickiego, Południowomałopolski, Radłowsko-Wierchosławicki, Wschodniego Pogórza Wiśnickiego, Wyżyny Miechowskiej, Zachodniego Pogórza Wiśnickiego;
- › rezerваты przyrody – 85;
- › obszary Natura 2000 – 97, 2 obszary Natura 2000 (PLC, czyli posiadające wspólne granice – obszar ptasi PLB i siedliskowy PLH), 9 obszarów specjalnej ochrony ptaków (PLB) oraz 86 obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (siedliskowych – PLH).
- › zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – 6;
- › użytki ekologiczne – 43;
- › pomniki przyrody – 2 211;
- › stanowiska dokumentacyjne – 80.

Tabela 1. Formy ochrony przyrody w województwie małopolskim

Forma ochrony przyrody	Ilość	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych (ha)	Powierzchnia województwa (%)	Otuliny	
				(ha)	Powierzchnia województwa (%)
parki narodowe	6	38 037	2,5	39 487	2,6
parki krajobrazowe	11	175 754*	11,6	106 968	7,0
obszary chronionego krajobrazu	10	572 241*	37,7		
rezerваты przyrody	85	3 363	0,2	485	
obszary specjalnej ochrony ptaków natura 2000	11	133 615	8,8		
obszary specjalnej ochrony siedlisk Natura 2000	88	152 967	10,07		
zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	6	14 028	0,92		
użytki ekologiczne	43	919	0,05		
pomniki przyrody	2 211				
stanowiska dokumentacyjne	80				

* Bez powierzchni rezerwatów przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i użytków ekologicznych położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Krakowie

więcej informacji

Więcej informacji na temat parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu w województwie małopolskim dostępnych jest na stronie Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego www.zpkwm.pl.

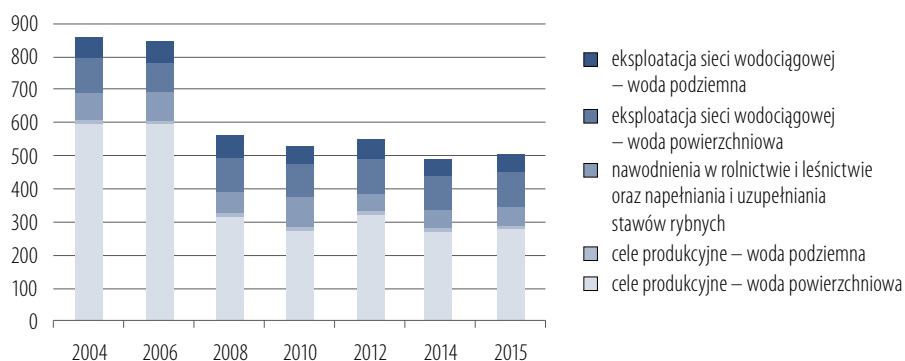
Informacje na temat pozostałych form ochrony przyrody dostępne są na stronach: www.krakow.rdos.gov.pl/formy-ochrony-przyrody oraz www.crfop.gdos.gov.pl/CRFOP.

2. Gospodarka wodno-ściekowa¹

Zużycie wody

W województwie małopolskim wody powierzchniowe i podziemne ujmuje się zarówno do celów komunalnych, jak i przemysłowych. W 2015 roku zaobserwowano niewielki wzrost poboru wody na cele eksploatacji sieci wodociągowej i cele przemysłowe w stosunku do roku poprzedniego.

Wykres 1. Pobór wody w województwie małopolskim (w hm³)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

W roku 2015 wzrosła ilość wody ujmowanej przez przemysł o 3,2%, przy czym dla wód powierzchniowych wzrost wyniósł 2,9%, natomiast w przypadku wód podziemnych – 6,0%. W 2015 roku zanotowano 2,6% wzrost poboru wód na cele eksploatacji sieci wodociągowej w stosunku do roku poprzedniego. Obserwując pobór wód na przestrzeni lat 2004–2015, można zauważyć, iż w 2008 roku znacznie spadł pobór ilości wody, spowodowany w głównej mierze zmniejszeniem ilości wody pobieranej na cele produkcyjne. Pobór wody na cele eksploatacji sieci wodociągowej utrzymuje się na podobnym poziomie.

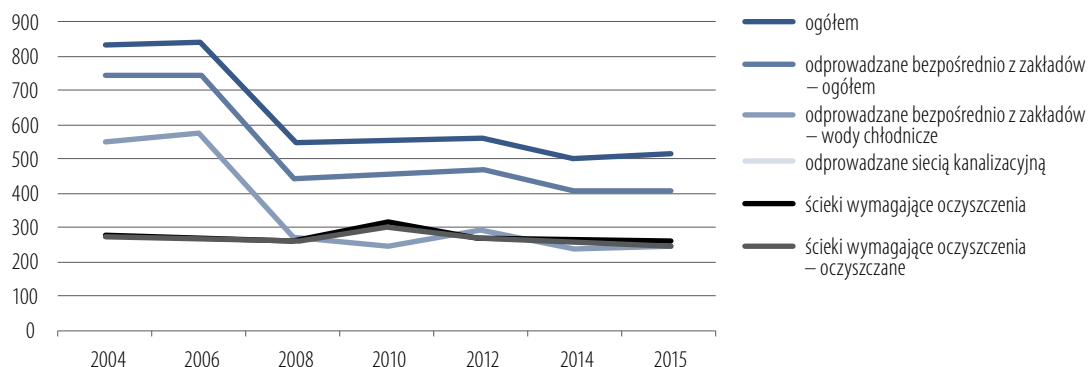
Gospodarka komunalna województwa w 68,2% bazuje na wodzie powierzchniowej. Zatem bardzo ważna dla regionu jest ochrona wód zlewni powyżej ujęć wody pitnej.

Główne źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych

W porównaniu z rokiem 2014 odnotowano 0,6% wzrost ilości odprowadzanych ścieków przemysłowych do wód powierzchniowych. Największym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych w województwie małopolskim jest gospodarka komunalna, z uwagi na olbrzymi ładunek zanieczyszczeń, jaki odprowadza do odbiorników. Od kilku lat obserwuje się tendencję wzrostową w tym zakresie, również z powodu ciągłej rozbudowy sieci kanalizacyjnej. W roku 2015 odnotowano 6,5% wzrost ilości odprowadzanych do sieci kanalizacyjnej ścieków w stosunku do roku poprzedniego. Analizując ilości ścieków odprowadzanych do wód i do ziemi, można zauważyć znaczący spadek ilości ścieków w 2008 roku, spowodowany znaczącym spadkiem ilości ścieków odprowadzanych z przemysłu. Ścieki odprowadzane siecią kanalizacyjną utrzymują się na jednym poziomie.

1. W bilansowaniu uwzględniono jednostki wnoszące opłaty za pobór z ujęć własnych rocznie 5 dam i więcej wody podziemnej albo 20 dam i więcej wody powierzchniowej lub za odprowadzenie rocznie 20 dam i więcej ścieków.

Wykres 2. Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód powierzchniowych lub ziemi w województwie małopolskim (w hm³/rok)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Stan zanieczyszczenia wód powierzchniowych²

W celu określenia stanu zanieczyszczenia wód powierzchniowych wykonano następujące oceny wód:

- › ocenę stanu/potencjału ekologicznego, stanu chemicznego oraz stanu monitorowanych jednolitych części wód;
- › ocenę spełnienia wymagań dla obszarów chronionych.

Ocena stanu/potencjału ekologicznego jednolitych części wód

Ocena została wykonana w oparciu o elementy biologiczne wspomagane przez elementy hydromorfologiczne i elementy fizykochemiczne. Badania monitoringowe wód powierzchniowych w województwie małopolskim zrealizowane zostały na podstawie *Programu monitoringu środowiska województwa małopolskiego na lata 2013–2015* w zakresie podsystemu monitoringu jakości wód powierzchniowych.

Wyniki oceny wód są następujące:

- › bardzo dobry stan/potencjał ekologiczny osiągają wody w ponad 3% monitorowanych jednolitych częściach wód (jcw),
- › stan/potencjał dobry wystąpił w 44,2% wszystkich jcw,
- › stan/potencjał umiarkowany stwierdzono w 27,4% jcw,
- › stan/potencjał słaby wystąpił w 19,5% jcw,
- › zły stan/potencjał stwierdzono w 5,3% jcw.

Klasyfikacja stanu chemicznego jednolitych części wód

Stan chemiczny wód powierzchniowych określają stężenia substancji priorytetowych i innych substancji stanowiących zagrożenie dla środowiska wodnego. Stan chemiczny klasyfikowany jest jako dobry lub poniżej dobrego. W 2015 roku 89,6% badanych jednolitych części wód osiągnęło stan dobry, natomiast stan poniżej dobrego stwierdzono w 10,4% jcw.

Ocena stanu jednolitych części wód

Ocenę stanu jednolitych części wód powierzchniowych określa się jako wypadkową wyników klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego oraz wyników klasyfikacji stanu chemicznego jcw. W 2015 roku dobry stan jednolitych części wód stwierdzono w 28,7%, natomiast stan zły w 71,3% badanych jcw.

Ocena spełnienia wymagań dla obszarów chronionych.

Ocenie spełnienia wymagań dla obszarów chronionych poddano:

- › obszary chronione będące jednolitymi częściami wód, przeznaczonymi do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia,
- › obszary chronione będące jednolitymi częściami wód przeznaczonymi do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych,

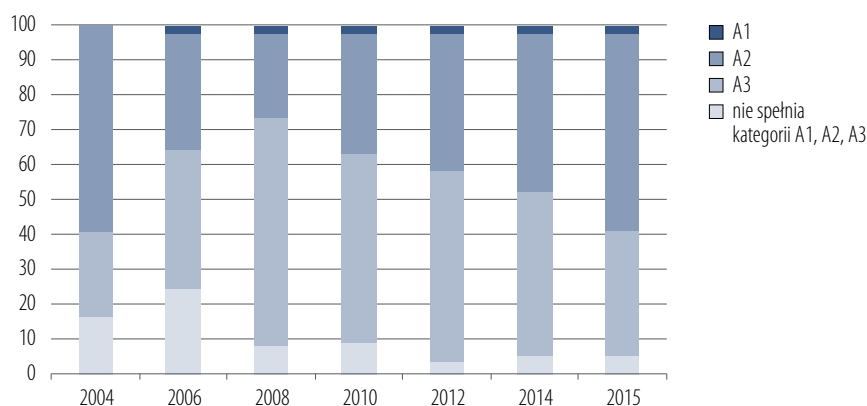
2. Dane pochodzą z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Krakowie.

- › obszary chronione wrażliwe na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych,
- › obszary chronione przeznaczone do ochrony siedlisk i gatunków, dla których utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie.

Ocena ta wykazała, iż powyższe wymagania były spełnione w przypadku ok. 47% jcw, natomiast 53% jcw nie spełnia wymagań dla obszarów chronionych.

Dodatkowo oceniono obszary chronione będące jednolitymi częściami wód przeznaczonymi do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (37 jcw), wśród których jedna jcw spełniała wymagania wód jakości kategorii A1 (Bystra –powyżej ujęcia wody dla Zakopanego), 57% jcw zaliczono do kategorii A2, 35% jcw to wody kategorii A3 wymagające zastosowania wysokosprawnego uzdatniania fizycznego i chemicznego. Dodatkowo wykazano, że poza kategorią A3 wystąpiły wody w dwóch punktach oceny jednolitych części wód, tj. Skawa–Gorzeń Górny oraz Uszwica–Brzesko–Okocim. Na przestrzeni lat 2004–2015 obserwuje się poprawę jakości wód ujmowanych do celów zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia.

Wykres 3. Jakość wód ujmowanych do celów zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia w województwie małopolskim w punktach pomiarowo-kontrolnych (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie

— więcej informacji

Więcej informacji o jakości i ilości wód oraz źródeł zanieczyszczeń znajdziesz na stronach:

- www.stat.gov.pl
- www.krakow.pios.gov.pl

3. Katastrofalne zjawiska atmosferyczne

Obszar Małopolski należy w całości do dorzecza górnej Wisły. Górski charakter większości rzek Małopolski wpływa na nierównomierność przepływów. Z tego powodu województwo zaliczane jest do regionów o najwyższym zagrożeniu powodziowym. Z hydrologicznego punktu widzenia największe zagrożenie powodziowe stwarzają dorzecza Soły i Dunajca, ale także Raby i Skawy.

Straty powstałe w 2015 roku w wyniku zdarzeń noszących znamiona klęsk żywiołowych, tj. intensywne opady deszczu, silny wiatr w obiektach infrastruktury komunalnej gmin oraz powiatów wyniosły 1,8 mln zł. Największe odnotowano na terenie powiatu proszowickiego (1 726,8 tys. zł), dąbrowskiego – 93 tys. zł oraz oświęcimskiego – 18,3 tys. zł.

Szkody powodziowe na ciekach wodnych i urządzeniach administrowanych przez Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Krakowie oszacowano na kwotę 6,4 mln zł.

Oddział Karpacki Państwowego Instytutu Geologiczno-Państwowego Instytutu Badawczego (OK PIG-PIB) w ramach krajowej sieci monitoringu wód podziemnych prowadzi na obszarze województwa małopolskiego obserwacje położenia zwierciadła wód podziemnych w 34 otworach oraz wydajności w 19 źródłach. Na podstawie informacji udostępnionych przez Państwowy Instytut Geologiczny można interpolować wystąpienie suszy hydrogeologicznej w roku 2015 na obszarze całego województwa małopolskiego, a w szczególności na obszarze gmin: Gdów, Gorlice, Podegrodzie, Zator, Jordanów, Czchów, Mogilany, Sułkowice, Krynica, Dąbrowa Tarnowska, Pleśna, Ciężkowice, Tomice, Rzepiennik Strzyżowski, Ryglice, Tuchów, Łącko i Kalwaria Zebrzydowska.

W 2015 roku Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie w ramach *Programu dofinansowania zadań związanych z przeciwdziałaniem skutkom suszy hydrologicznej* zawarł 15 umów z gminami: Kamionka, Zakliczyn, Podegrodzie, Gorlice oraz miastem Mszana Dolna na łączną kwotę 3 207 316,75 zł. Pomoc finansowa przeznaczona została m.in. na budowę sieci wodociągowej, wykonanie publicznie dostępnych punktów czerpalnych wody pitnej doprowadzonej z sieci wodociągowej oraz prace związane z wierceniem ogólnodostępnych studni eksploatacyjnych dla ludności wraz z infrastrukturą towarzyszącą.

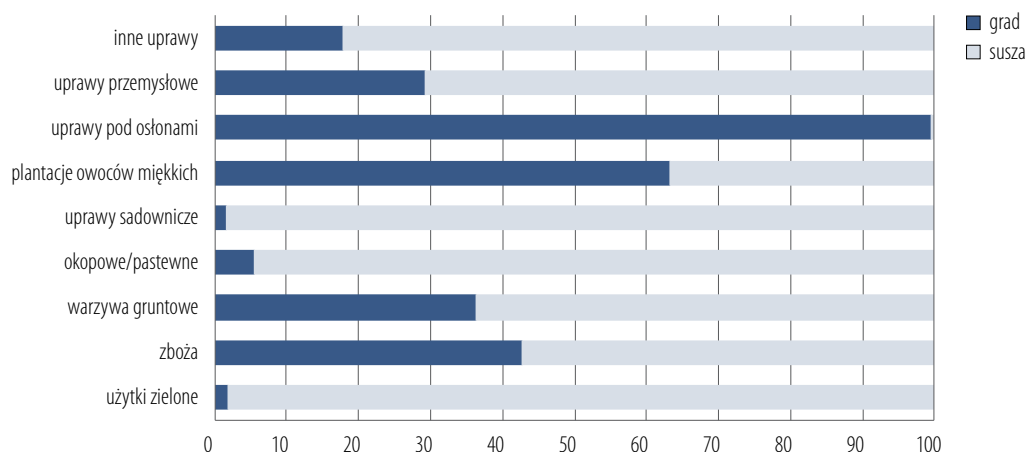
Szkody w uprawach rolniczych powstałe wskutek wystąpienia zjawiska suszy oszacowano na kwotę około 90 mln zł. Zjawisko odnotowano w ponad 3 100 gospodarstwach, gdzie łączna powierzchnia uszkodzonych upraw wyniosła 12 870,8 ha.

Największe szkody odnotowano w uprawach rolniczych 752 gospodarstw rolnych powiatu nowosądeckiego – na kwotę ponad 38 mln zł (gmina Łącko – 14 mln) – oraz w 544 gospodarstwach powiatu limanowskiego – na kwotę ponad 21 mln (gmina Łukowica – 9,6 mln zł). Najbardziej znaczące straty odnotowano w uprawach sadowniczych i użytkach zielonych.

Wskutek zjawisk atmosferycznych, takich jak grad, huragan i intensywne opady deszczu największe szkody wystąpiły w 184 gospodarstwach rolniczych na terenie powiatu proszowickiego – na kwotę ponad 17 mln zł (gmina Koniusza – 10 mln zł) – oraz w 217 gospodarstwach powiatu dąbrowskiego – na kwotę ponad 13 mln zł (gmina Olesno – 6 mln zł).

Straty powstałe w gospodarstwach rolnych wskutek innych zjawisk atmosferycznych, takich jak grad, huragan i intensywne opady deszczu na terenie województwa wyniosły 33,7 mln zł. Tego rodzaju zjawiska atmosferyczne odnotowano w 477 gospodarstwach rolnych na łącznej powierzchni 2 706,1 ha.

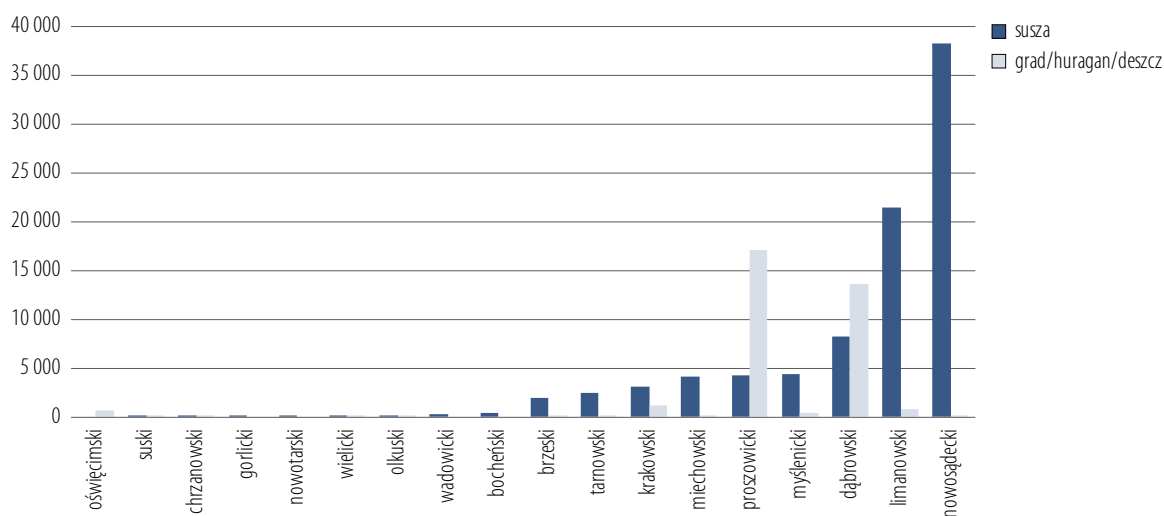
Wykres 4. Straty w uprawach rolniczych wskutek suszy rolniczej oraz gradu, huraganu, intensywnego deszczu (w %)

Źródło: MUW w Krakowie

Straty spowodowane ujemnymi skutkami przezimowania na terenie województwa małopolskiego w roku 2015 oszacowano łącznie na kwotę 167 200 zł. Zjawisko odnotowano na terenie gminy Przepiszów (powiat oświęcimski) oraz na terenie gminy Jodłownik (powiat limanowski).

Łączne straty na terenie województwa małopolskiego wskutek wystąpienia katastrofalnych zjawisk atmosferycznych, tj. powódź, susza, grad, huragan oraz intensywne opady deszczu wyniosły ponad 132 mln zł.

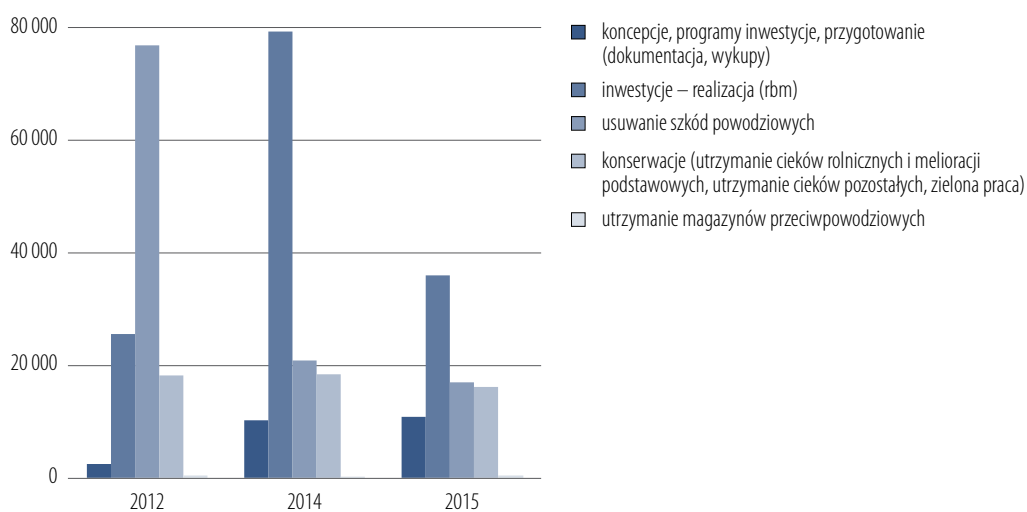
Wykres 5. Straty w rolnictwie powstałe na skutek suszy rolniczej oraz gradu, huraganu, intensywnego deszczu w układzie powiatowym (w tys. zł)

Źródło: MUW w Krakowie

Utrzymanie wód i urządzeń hydrotechnicznych

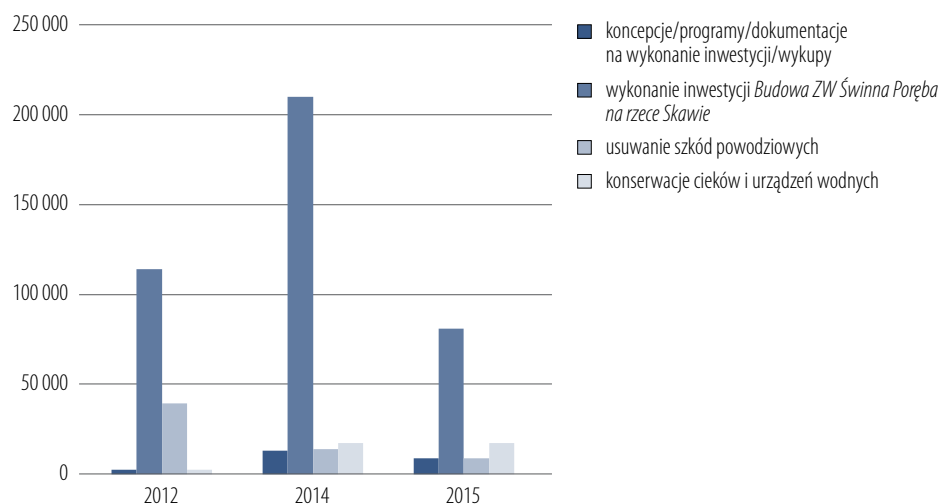
W 2015 roku MZMiUW w Krakowie wykonał prace związane z konserwacją 1 222,2 km wałów przeciwpowodziowych, 830,1 km rzek i potoków oraz 29,4 km tzw. „cieków pozostałych”. Przeprowadzono konserwację 49 szt. przepustów wałowych, eksploatację 21 szt. przepompowni melioracyjnych oraz zbiornika wodnego „Zesławice” i „Skrzyszów”, a także dozór i konserwację obwałowań i przepustów wałowych. Wykonano również zadania o charakterze interwencyjnym spowodowane niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi.

W 2015 roku RZGW w Krakowie wykonał roboty związane z lokalnym zabezpieczeniem brzegów, udrożnieniem koryt i remontem istniejącej zabudowy na ok. 55,6 km rzek i potoków administrowanych przez jednostkę. Zrealizowano również zadania o charakterze remontowym lub utrzymaniowym na 6 stopniach wodnych zlokalizowanych na drodze wodnej Górnej Wisły, na zaporze wodnej w Dobczycach na rzece Rابية i na zaporze wodnej w Klimkówce na rzece Ropie.

Wykres 6. Środki finansowe przeznaczane na realizację przez MZMiUW w Krakowie zadań przeciwpowodziowych (w tys. zł)

Źródło: MZMiUW w Krakowie

Wykres 7. Środki finansowe przeznaczane na realizację przez RZGW w Krakowie zadań przeciwpowodziowych (w tys. zł)

Źródło: MZMIUW w Krakowie

Zbiorniki

Dla zmniejszenia zagrożenia powodziowego województwa pracuje 7 zbiorników zaporowych posiadających rezerwę powodziową: pracujące w kaskadzie Tresna oraz Porąbka zlokalizowane na rzece Soła w województwie śląskim, Goczałkowice zlokalizowane na rzece Wisła w województwie śląskim, a także: Dobczyce, Klimkówka, Czorsztyn-Niedzica, Rożnów zlokalizowane na obszarze województwa małopolskiego.

W ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego ukończono budowę zbiornika wodnego Bieżanów na rzece Serafa w mieście Kraków o pojemności całkowitej 130 tys. m³. Koszt zadania w 2015 roku wyniósł 8,5 mln zł, a całkowity koszt realizacji inwestycji wyniósł ponad 14 mln zł. Zbiornik został zaprojektowany jako jeden z pięciu suchych zbiorników przeciwpowodziowych, których zadaniem będzie ochrona przed powodzią terenów Miasta Krakowa i Gminy Wieliczka. W administracji Małopolskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń w Krakowie znajduje się również ukończony zbiornik wodny Skrzyszów na potoku Korzeń w gminie Skrzyszów oraz zbiornik Zesławice na rzece Dłubnia.

W dalszym ciągu trwa budowa zbiornika Świnna Poręba na rzece Skawie, realizowana przez RZGW w Krakowie. Zgodnie z *Ustawą z dnia 13 maja 2016 roku o dokończeniu budowy Zbiornika Wodnego Świnna Poręba* termin zakończenia inwestycji zaplanowano na rok 2017. Nakłady finansowe poniesione na realizację zadania w roku 2015 wyniosły 80,8 mln zł.

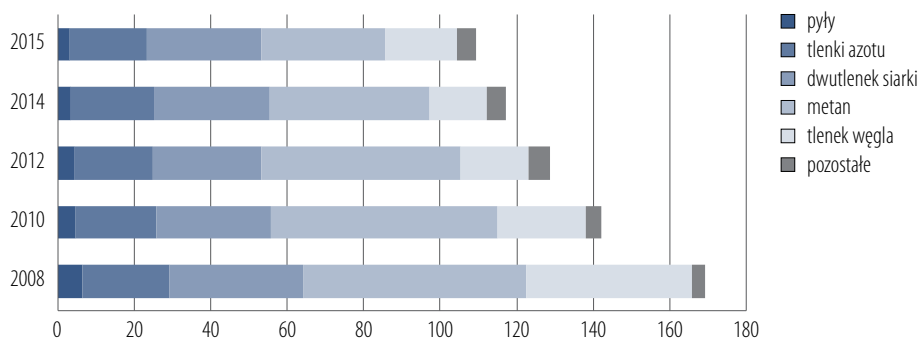
Tereny zalewowe

W latach 2013–2015 Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Krakowie oraz Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie kontynuowały realizację zadań w dorzeczu górnej Wisły. Na zlecenie Jednostek opracowano mapy terenów zalewowych obejmujące swoim zasięgiem zlewnie: Raby, Soły, Skawy, Dunajca, Wisłoki, Szreniawy, Żabnicy-Breń, Rudawy, Sidzinki, Wilgi, Serafy, Podłężanki, Dłubni, Prądnika i potoku Kościelnickiego. Dokonano analizy aktualnego stanu ochrony przeciwpowodziowej i jej skuteczności z pokazaniem stref zalewowych dla wody z wezbraniem rzek występującym raz na sto lat ($Q = 1\%$) i raz na pięćset lat ($Q = 0,2\%$). Wskazano również optymalne inwestycje, które mają za zadanie ograniczyć istniejące zagrożenie powodziowe na danym obszarze.

4. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego

Emisja zanieczyszczeń do powietrza

Emisja zanieczyszczeń przemysłowych do powietrza (bez dwutlenku węgla) w województwie małopolskim w 2015 roku wyniosła 109,26 tys. Mg (wg danych z Wojewódzkiego Banku Zanieczyszczeń Środowiska – WBZŚ). Porównując dane z 2014 rokiem, zauważa się, iż emisja zanieczyszczeń do powietrza nieznacznie zmalała (ok. 6,6%). W strukturze emisji w 2015 roku dominował metan (30%), dwutlenek siarki (27%), tlenki azotu (18%) oraz tlenek węgla (17%).

Wykres 8. Wielkość i struktura emisji zanieczyszczeń do powietrza w tys. Mg (bez CO₂)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Banku Zanieczyszczeń Środowiska

W 2015 roku najwięcej zanieczyszczeń przemysłowych wyemitowanych zostało w powiecie oświęcimskim (32%), mieście Kraków (24%), mieście Tarnów (12%) oraz w powiecie krakowskim (11%). Emisja zanieczyszczeń związana była przede wszystkim z działalnością takich zakładów, jak Kompania Węglowa S.A. KWK „Brzeszcze-Silesia” (11%), CEZ Skawina S.A. (11%), Grupa Azoty S.A. (11%), ArcelorMittal Poland S.A. (10%), EDF Polska S.A. Oddział nr 1 w Krakowie (9%), Tauron Wytwarzanie S.A. – Oddział Elektrownia Siersza w Trzebini (8%) i Synthos Dwory 7 Sp. z o.o. S.J. (3%).

Emisja gazów cieplarnianych

W 2015 roku podmioty gospodarcze z terenu województwa małopolskiego wyemitowały ponad 11 mln Mg dwutlenku węgla, 32,5 tys. Mg metanu, 970 Mg podtlenku azotu. Oznacza to, iż łączny potencjał tworzenia efektu cieplarnianego (GWP) wyniósł 12,1 mln Mg i w stosunku do 2014 roku wzrósł o 1,6%.

W 2015 roku największa ilość gazów cieplarnianych została wyemitowana z obszaru miasta Krakowa (40%), powiatu chrzanowskiego (18%), miasta Tarnów oraz powiatu krakowskiego (12%), powiatu oświęcimskiego (10%). Zakłady przemysłowe, które wyemitowały największe ilości gazów cieplarnianych (przy uwzględnieniu współczynnika GWP), to Tauron Wytwarzanie S.A. – Oddział Elektrownia Siersza w Trzebini (15%), EDF Polska S.A. Oddział nr 1 w Krakowie (15%), Grupa Azoty S.A. (12%), CEZ Skawina S.A. (11%), ArcelorMittal Poland S.A. Oddział w Krakowie (10%).

Stan jakości powietrza

Zgodnie z oceną jakości powietrza w województwie małopolskim za 2015 rok, wykonaną przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie, przekroczenia wartości dopuszczalnej pyłu PM₁₀, poziomu docelowego benzo(a)pirenu oraz ozonu wystąpiły we wszystkich strefach województwa małopolskiego. W Aglomeracji Krakowskiej oraz w strefie małopolskiej odnotowano przekroczenie wartości dopuszczalnej pyłu PM_{2,5}. Ponadto w Aglomeracji Krakowskiej przekroczona została średnioroczna wartość dopuszczalna dwutlenku azotu.

W 2015 roku najwyższe stężenia średnioroczne pyłu zawieszonego PM₁₀ odnotowano na stacji monitoringu przy al. Krasińskiego w Krakowie (stacja komunikacyjna) – 68 µg/m³ (64 µg/m³ w 2014 roku), przy ul. Bulwarowej w Nowej Hucie (stacja oddziaływania przemysłu) – 52 µg/m³, w Kętach 49 µg/m³, przy ul. Bujaka w Krakowie 46 µg/m³, w Nowym Sączu 45 µg/m³. W Krakowie przy al. Krasińskiego średniodobowe poziomy dopuszczalne pyłu PM₁₀ przekraczane były w ciągu 200 dni w roku (188 dni w 2014 roku), przy ul. Bulwarowej 120 dni w roku, przy ul. Bujaka 118 dni, w Nowym Sączu 104 dni, w Skawinie 101 dni. W 2015 roku wystąpiło 10 sytuacji przekroczenia poziomu informowania dla pyłu PM₁₀ (200 µg/m³). W Krakowie na stacji pomiarowej przy al. Krasińskiego odnotowano 5 takich sytuacji, na stacji w Nowej Hucie 3, a w Niepołomicach oraz w Tuchowie po 1. W roku 2014 sytuacja przekroczenia poziomu powyżej 200 µg/m³ wystąpiła 9-krotnie.

Zmierzone w 2015 roku stężenia średnioroczne pyłu PM_{2,5} mieszczą się w granicy od 26 µg/m³ (w Trzebini) do 44 µg/m³ (w Krakowie, al. Krasińskiego) i przekraczają poziom dopuszczalny – 25 µg/m³. W Tarnowie, tak jak i w 2014 roku, nie zanotowano przekroczeń poziomu dopuszczalnego pyłu PM_{2,5}.

więcej informacji

Roczna ocena jakości powietrza dostępna jest na stronie internetowej Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Krakowie:
www.monitoring.krakow.pios.gov.pl

Rozdział I Zagrożenie, zasoby i stan środowiska przyrodniczego

Najwyższe stężenie średnioroczne dwutlenku azotu wystąpiło na stacji komunikacyjnej przy al. Krasieńskiego w Krakowie – 63 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (61 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w 2014 r.) i przekroczyło poziom dopuszczalny wynoszący 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Pozostałe stacje nie wykazały przekroczenia poziomu dopuszczalnego dwutlenku azotu. Najniższe stężenie odnotowano na stacji pomiarowej w Trzebini – 15 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Stacja pomiarowa w Skawinie zanotowała najwyższe stężenie średnioroczne dwutlenku siarki – 11,2 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, z kolei najniższe stężenie wystąpiło na stacji pomiarowej przy ul. Bujaka w Krakowie (6,4 $\mu\text{g}/\text{m}^3$). Nie wystąpiły przekroczenia poziomu dopuszczalnego dwutlenku siarki.

Tabela 2. Stężenia zanieczyszczeń w powietrzu w 2015 r.

Stacja pomiarowe	Stężenia średnioroczne pyłu PM10 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Liczba dni z przekroczeniami dopuszczalnych poziomów średniodobowych pyłu PM10	Stężenie średnioroczne pyłu PM2,5 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Stężenie średnioroczne dwutlenku azotu ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Stężenie średnioroczne dwutlenku siarki ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Stężenie średnioroczne benzo(a)pirenu (ng/m^3)
Kraków-Kurdwanów	46	99	34	32	6,4	7
Kraków-Krasieńskiego	68	200	44	63	–	–
Kraków-Nowa Huta	52	120	33	28	8,1	8
Bochnia	36	74	28	–	–	8
Gorlice	29	38	–	–	–	3
Niepołomice	43	93	–	–	–	–
Nowy Sącz	45	118	36	28	8,2	12
Olkusz	31	44	–	–	10,1	–
Skawina	44	104	–	23	11,2	–
Tarnów	30	38	25	22	7,1	4
Trzebinia	34	52	26	15	11,1	5
Tuchów	44	101	–	–	–	9
Zakopane	33	67	29	19	9,8	8
Kęty*	49	31	–	–	–	10
Szczawnica*	28	28	–	–	–	10
Bukowno*	37	25	–	–	–	7
Słomniki*	37	24	–	–	–	8
Myślenice*	35	18	–	–	–	6
Limanowa*	28	6	–	–	–	5
wartości dopuszczalne	40	35	25	40	–	1

* – pomiary okresowe

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie

W 2015 roku pomiary ozonu prowadzono na stacji przy ul. Bujaka w Krakowie, w Tarnowie, Trzebini, Szymbarku, Szarowie oraz Zakopanem. Maksymalne stężenie 8-godzinne ozonu zarejestrowano w Trzebini – 172 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. W 2014 roku zanotowano następujące wartości: 78 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Szymbarku, 72 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Trzebini, 69 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Zako-

panem, $64 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Tarnowie, $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Krakowie przy ul. Bujaka. Pomiary nie wykazały przekroczeń ozonu na stacjach pomiarowych, jednakże w ramach modelowania zidentyfikowano przekroczenia poziomu docelowego na obszarze części powiatu oświęcimskiego, wadowickiego, suskiego, nowotarskiego, tatrzańskiego oraz limanowskiego.

Najwyższe stężenia średnioroczne benzo(a)pirenu odnotowano w Nowym Sączu ($12 \text{ ng}/\text{m}^3$), w Szczawnicy, Kętach ($10 \text{ ng}/\text{m}^3$) oraz w Tuchowie ($9 \text{ ng}/\text{m}^3$). W 2014 roku najwyższe stężenia wystąpiły w Nowym Targu ($15 \text{ ng}/\text{m}^3$), w Suchej Beskidzkiej ($11 \text{ ng}/\text{m}^3$), w Nowym Sączu ($10 \text{ ng}/\text{m}^3$) oraz Proszowicach ($10 \text{ ng}/\text{m}^3$). Poziom docelowy dla benzo(a)pirenu wynosi $1 \text{ ng}/\text{m}^3$.

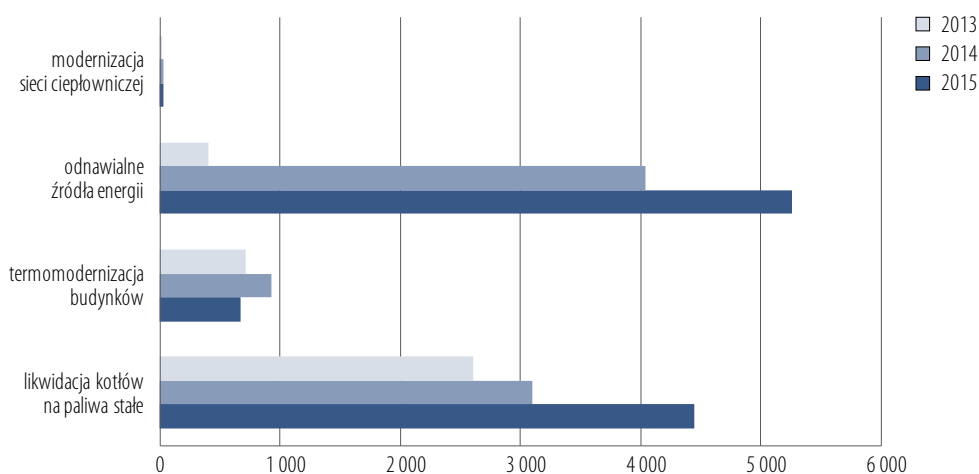
więcej informacji

Na stronie www.powietrze.malopolska.pl prognozy publikowane są prognozy jakości powietrza dla województwa małopolskiego, a także informacje o ryzyku wystąpienia przekroczeń poziomów alarmowych i dopuszczalnych zanieczyszczeń w powietrzu oraz komunikaty dla szczególnie wrażliwych grup mieszkańców

Realizacja Programu ochrony powietrza w 2015 roku

W 2015 roku w Małopolsce przeprowadzono ponad 10 tys. inwestycji z zakresu ograniczania emisji powierzchniowej. Inwestycje obejmowały likwidację kotłów na paliwo stałe, termomodernizację budynków, zastosowanie odnawialnego źródła energii czy modernizację sieci ciepłowniczej.

Wykres 9. Liczba inwestycji ograniczających niską emisję przeprowadzonych w Małopolsce w latach 2013–2015

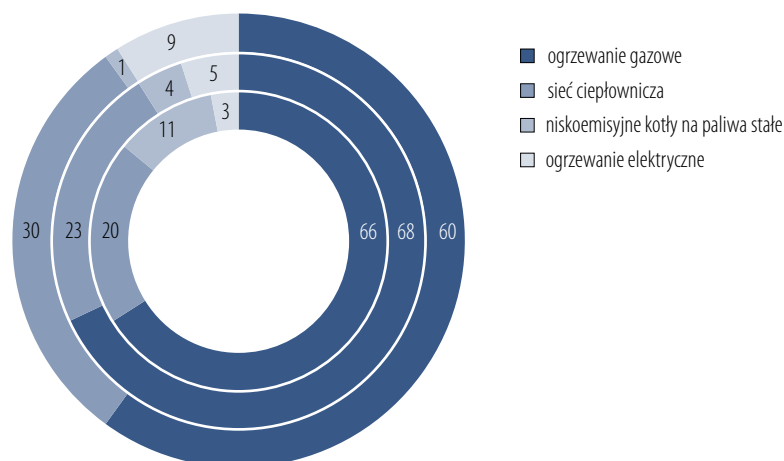
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań z realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego

Zlikwidowano 4 446 starych, niskosprawnych pieców i kotłów wykorzystujących paliwa stałe. Zastępczym urządzeniem grzewczym stały się przede wszystkim kotły gazowe (66%), podłączenie do sieci ciepłowniczej (20%), niskoemisyjne kotły na paliwa stałe (11%) i ogrzewanie elektryczne (3%). Gminy z największym zakresem rzeczowym w likwidacji niskosprawnych urządzeń grzewczych to: Kraków (2 918 szt.), Sucha Beskidzka (476 szt.) Nowy Sącz (200 szt.), Tarnów (136 szt.), Andrychów (72 szt.), Miasto Jordanów (71 szt.), Miechów (70 szt.), Kęty (61 szt.), Chrzanów (56 szt.), Chelmek (49 szt.), Libiąż (47 szt.), Wieprz (46 szt.) i Trzebinia (41 szt.).

więcej informacji

Szczegółowe podsumowanie z realizacji *Programu ochrony powietrza w 2015 roku* dostępne jest na stronie internetowej www.powietrze.malopolska.pl

Wykres 10. Rodzaje nowych źródeł ogrzewania zastosowanych w Małopolsce po likwidacji starych kotłów węglowych w latach 2013–2015 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań z realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego

Przeprowadzona w 2015 roku termomodernizacja dotyczyła 239 budynków publicznych oraz 428 budynków mieszkalnych. Pełna termomodernizacja obejmująca docieplenie ścian zewnętrznych, stropów oraz wymianę okien stanowiła zaledwie 9%. Termomodernizacji częściowej, polegającej na ociepleniu ścian lub stropodachu, poddanych zostało 21% obiektów, a w 65% budynków wymieniono stolarkę okienną. W pozostałych obiektach (5%) np. wymieniono drzwi zewnętrzne, zmodernizowano instalację c.o., zamontowano termoregulatory przygrzejnikowe. Najwięcej tego typu inwestycji przeprowadzono w Krakowie (412 budynków), Chrzanowie (25 budynków), Kętach (21 budynków), Tarnowie (21 budynków).

W 5 260 obiektach wykorzystano odnawialne źródło energii. Najczęściej wybieranym alternatywnym źródłem były panele słoneczne (99%). Gminy, w których wykorzystano najwięcej odnawialnych źródeł energii, to: Kamienica (699 obiektów), Wieliczka (439 obiektów), Mszana Dolna (380 obiektów), Niepołomice (321 obiektów), Myślenice (319 obiektów) oraz Skawina (315 obiektów). Realizacja inwestycji odbywała się głównie w ramach środków finansowych ze Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy.

Koszt realizacji inwestycji związanych z ograniczeniem emisji powierzchniowej oszacowano na poziomie 235 mln zł, w tym 125 mln zł stanowiło dofinansowanie zewnętrzne.

Działania w zakresie ograniczenia emisji powierzchniowej podejmowane przez gminy i powiaty pozwoliły na redukcję emisji pyłu PM10 oraz PM2,5 na poziomie 150 Mg oraz benzo(a)pirenu o ok. 65 kg. Dodatkowym efektem tych działań była redukcja emisji dwutlenku azotu o ok. 26 Mg, dwutlenku siarki o ok. 348 Mg i dwutlenku węgla o ok. 22 tys. Mg.

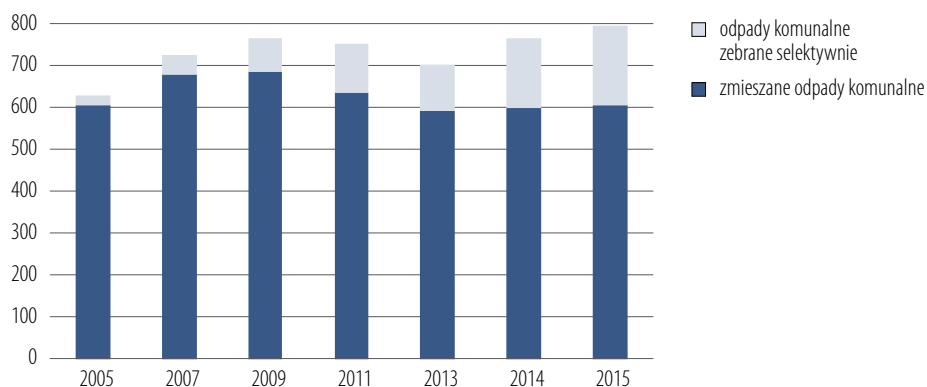
5. Gospodarka odpadami

Odpady komunalne

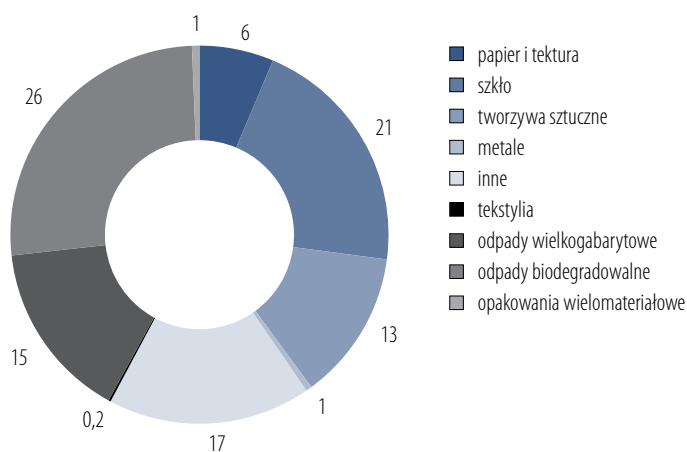
W 2015 roku z terenu województwa małopolskiego zebranych zostało około 795,5 tys. Mg odpadów komunalnych, w tym 505 tys. Mg z gospodarstw domowych. Od 2013 roku utrzymuje się tendencja wzrostowa w ilości zebranych odpadów komunalnych (od 702 tys. Mg w 2013 roku do 795,5 tys. Mg w 2015 roku). Niewielki wzrost dotyczy ilości zebranych zmieszanych odpadów komunalnych (z poziomu 592,5 tys. Mg w 2013 roku do 605,4 tys. Mg w 2015 roku). W 2015 roku całkowita masa zebranych zmieszanych odpadów komunalnych w zależności od źródła pochodzenia przedstawiała się następująco:

- › handel, mały biznes, biura i instytucje – 84,9 tys. Mg,
- › usługi komunalne – 15,5 tys. Mg,
- › gospodarstwa domowe – 505 tys. Mg.

Od 2005 roku systematycznie wzrasta ilość odpadów zebranych selektywnie – w 2015 roku zebrano ich łącznie ok. 190,2 tys. Mg, co stanowiło 23,9% wszystkich zebranych odpadów komunalnych. Nastąpił wzrost tych ilości w porównaniu z 2013 rokiem, w którym selektywnie zebrano 109,6 tys. Mg, stanowiących 15,6% ogółu zebranych odpadów komunalnych.

Wykres 11. Masa zmieszanych i selektywnie zebranych odpadów komunalnych (w tys. Mg)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 12. Masa odpadów zebranych selektywnie w 2015 roku według rodzaju materiału (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Głównym sposobem zagospodarowania zmieszanych odpadów komunalnych na terenie województwa małopolskiego jest ich przekazywanie do regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych (tzw. RIPOK), będących instalacjami do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych. Na terenie województwa małopolskiego w 2015 roku działało 15 instalacji typu RIPOK, których moce przerobowe wynoszą łącznie 748 800 Mg/rok.

W 2015 roku na terenie województwa małopolskiego funkcjonowało 19 składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (stan na 31.12.2015 rok). Na składowiskach tych deponowano masę pozostałości z mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych w ilości 113 962,1 Mg.

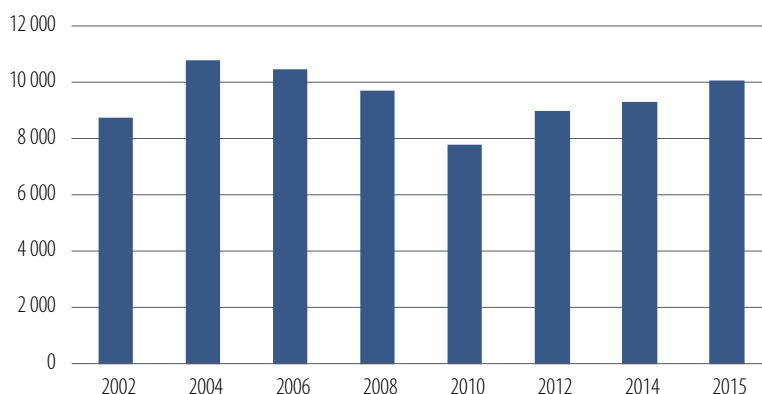
Odpady przemysłowe

Największy strumień wytwarzanych odpadów stanowią odpady inne niż niebezpieczne, powstające w poszczególnych gałęziach przemysłu, rolnictwie, rzemiośle oraz usługach. Odzysk jest głównym sposobem ich zagospodarowania. W 2015 roku 8,9 mln Mg odpadów przemysłowych zostało przekazanych do odzysku.

W 2015 roku w województwie małopolskim w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej wytworzono 10 mln Mg odpadów przemysłowych.

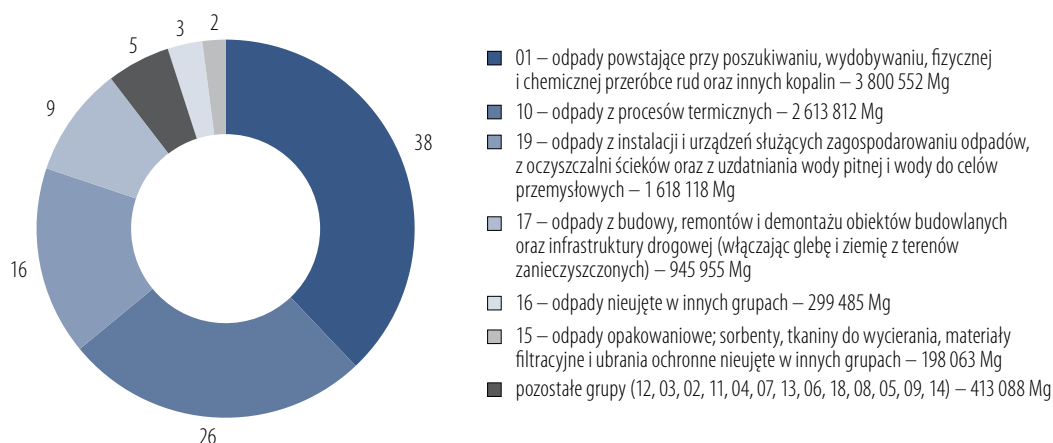
W 2015 roku najwięcej odpadów przemysłowych wytworzono w Krakowie (35%). Na drugim miejscu pod względem masy wytwarzanych odpadów przemysłowych jest powiat chrzanowski (19%), natomiast na trzecim powiat olkuski (17%). Najmniejsze masy odpadów przemysłowych wytworzono w powiatach: tatrzańskim (0,07%), dąbrowskim (0,06%) oraz proszowickim (0,04%).

Wykres 13. Masa wytworzonych odpadów przemysłowych w województwie małopolskim (w tys. Mg)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wojewódzkiej Bazy Danych o Odpadach

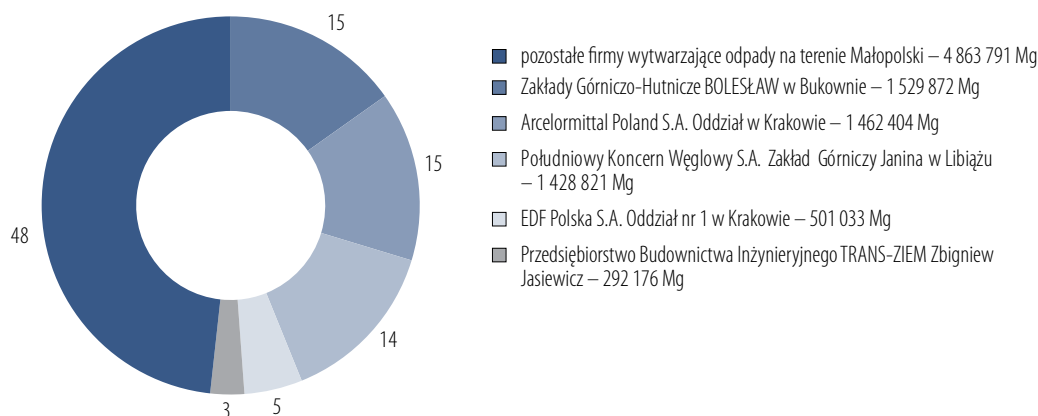
Wykres 14. Struktura wytwarzania odpadów przemysłowych w 2015 r. z podziałem na grupy odpadów (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wojewódzkiej Bazy Danych o Odpadach

Największa masa wytworzonych odpadów przemysłowych pochodzi z grupy 01 – odpady powstające przy poszukiwaniu, wydobywaniu, fizycznej i chemicznej przeróbce rud oraz innych kopalini (38%). Duży udział w masie wytwarzanych odpadów stanowią odpady z procesów termicznych, czyli grupa 10. Ich udział w ogólnej masie wytworzonych odpadów wynosi 26%. Najmniejsza masa wytworzonych odpadów przemysłowych pochodzi z grupy 09, czyli odpadów z przemysłu fotograficznego i usług fotograficznych oraz 14 – odpady z rozpuszczalników organicznych, chłodziw i propelentów.

Wykres 15. Udział przedsiębiorstw w ogólnej masie wytworzonych odpadów przemysłowych w 2015 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wojewódzkiej Bazy Danych o Odpadach

Największą masę odpadów przemysłowych w roku 2015 wygenerowały Zakłady Górniczo-Hutnicze BOLESŁAW w Bukowni oraz Arcelormittal Poland S.A. Oddział w Krakowie (po 15%). Południowy Koncern Węglowy S.A. Zakład Górniczy Janina w Libiążu wytworzył 14% ogólnej masy odpadów przemysłowych. Pierwszą piątkę przedsiębiorstw zamykają: EDF Polska S.A. Oddział Nr 1 w Krakowie (5%) oraz Przedsiębiorstwo Budownictwa Inżynierskiego TRANS-ZIEM Zbigniew Jasiewicz (3%). Podmioty te wygenerowały 52% ogólnej masy wytworzonych odpadów przemysłowych.

więcej informacji

Marszałek Województwa Małopolskiego prowadzi wojewódzką bazę danych (WSO), dotyczącą wytwarzania i gospodarowania odpadami wraz z rejestrem udzielanych zezwoleń w zakresie wytwarzania i gospodarowania odpadami. Na podstawie danych z WSO corocznie sporządzany jest raport wojewódzki. Raporty za lata 2003–2015 można pobrać ze strony internetowej: www.malopolskie.pl/raportywojewodzkie.

6. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie³

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) w Krakowie stanowi ważny instrument Samorządu Województwa Małopolskiego dla finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska. WFOŚiGW działa na zasadach określonych ustawą Prawo ochrony środowiska. Wojewódzki Fundusz jest samorządową osobą prawną, niebędącą wojewódzką samorządową jednostką organizacyjną.

Dochodami WFOŚiGW są głównie wpływy z tytułu opłat i kar pieniężnych, pobieranych na podstawie ustaw i odrębnych przepisów z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska.

Tabela 3. Wpływy środków do WFOŚiGW w Krakowie za 2015 r. (w tys. zł)

	Opłaty	Kary	Spląty pożyczek	Odsetki od pożyczek (w ujęciu kasowym)	Inne	Przychody finansowe	Razem
stan środków na 01.01.2015	–	–	–	–	–	–	236 344,69
plan	38 100,00	200,00	100 000,00	16 000,00	1 065,13	2 500,00	157 865,13
wykonanie	38 566,96	109,40	116 589,36	18 642,26	1 065,13	3 080,67	178 053,78
% wykonania do planu	101	55	117	117	100	123	113

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

Ostatecznie planowane wpływy zostały wykonane w 112,79% i wyniosły 178,1 mln zł, co dało łącznie ze stanem środków na dzień 01.01.2015 roku kwotę w wysokości 414,4 mln zł.

W 2015 roku WFOŚiGW, udzielając pożyczek, stosował preferencyjne oprocentowanie wg zmiennej stopy procentowej określonej w umowie, ustalonej w odniesieniu do stopy redyskonta weksli ogłaszanej przez Narodowy Bank Polski, w wysokości 0,6 stopy redyskonta weksli, lecz nie mniej niż 3,6% rocznie i dla pożyczek płatniczych – 0,6 stopy redyskonta weksli, lecz nie mniej niż 3,6% rocznie.

Pożyczki udzielane przez Wojewódzki Fundusz mogły być częściowo umarzone do wysokości:

- › 45% kwoty wykorzystanej pożyczki na zadania związane z ochroną wód, dla których umowa została podpisana po 1 stycznia 2008 roku, a dla umów podpisanych do 31 grudnia 2007 roku – 40% kwoty uzyskanej pożyczki,

3. Opracowano na podstawie Sprawozdania z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie za rok 2015.

Rozdział I Zagrożenie, zasoby i stan środowiska przyrodniczego

- › 40% kwoty wykorzystanej pożyczki w przypadku realizacji zadań dotyczących ochrony powietrza i odnawialnych źródeł energii, z wyjątkiem zadań dot. inwestycji z zastosowaniem paneli fotowoltaicznych, związanych ze sprzedażą (komercyjną) energii elektrycznej do sieci,
- › 35% kwoty wykorzystanej pożyczki w przypadku realizacji pozostałych zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych,
- › 20% kwoty wykorzystanej pożyczki w przypadku realizacji zadań dot. inwestycji z zastosowaniem paneli fotowoltaicznych związanych ze sprzedażą (komercyjną) energii elektrycznej do sieci, pod warunkiem, że inwestycja została ukończona w terminie ustalonym w umowie oraz zostały osiągnięte zakładane i określone w umowie rzeczowe i ekologiczne efekty zadania.

Tabela 4. Finansowanie ochrony środowiska w podziale na dziedziny i formy finansowania przez WFOŚiGW w Krakowie w 2015 r. (w tys. zł)

Dziedziny	Forma finansowania		Razem
	dotacyjne finansowanie ochrony środowiska	pożyczkowe finansowanie ochrony środowiska	
gospodarka ściekowa i ochrona wód	13 111,09	85 864,40	98 975,49
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	31 159,19	60 469,13	91 628,32
gospodarka odpadami	860,87	4 147,02	5 007,89
pozostałe	20 733,15	27 646,07	48 379,22
razem	65 864,30	178 126,62	243 990,92

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

Rada Nadzorcza i Zarząd Funduszu podjęły w 2015 roku łącznie 65 uchwał o częściowym umorzeniu pożyczek na łączną kwotę 13,1 mln zł. Zawarto 142 umowy pożyczek na łączną kwotę 105,6 zł. Całkowity koszt zadań finansowanych przy udziale pożyczek podpisanych w 2015 roku wyniósł 202,6 mln zł.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie w roku 2015 zawarł łącznie 602 umowy, z czego 446 to dotacje, 142 – pożyczki, a 14 to umowy o dofinansowanie państwowych jednostek budżetowych. Z ogółu zadań inwestycyjnych i modernizacyjnych służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej ze środków Wojewódzkiego Funduszu dofinansowano w szczególności przedsięwzięcia związane z gospodarką wodną oraz ochroną powietrza atmosferycznego.

Ważniejsze inwestycje realizowane w 2015 roku z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie

Ochrona wód

W 2015 roku zostało zawartych 36 umów dotyczących budowy sieci kanalizacji sanitarnych na łączną kwotę 35,4 mln zł. Przewidywane efekty ekologiczne z tytułu realizacji przedsięwzięć obliczone proporcjonalnie do środków Wojewódzkiego Funduszu zaangażowanych w ich realizację powinny wynieść: łączna długość kolektorów sanitarnych – 118 136,73 mb, ilość ścieków odprowadzona do oczyszczalni – 334 875,06 m³/rok.

Tabela 5. Efekty ekologiczne wybranych zadań współfinansowanych ze środków WFOŚiGW w 2015 r. w zakresie budowy sieci kanalizacyjnych

Lp.	Wnioskodawca	Długość sieci kanalizacji [mb]	Ilość ścieków odprowadzona do oczyszczalni [m ³ /rok]
1.	gmina Wieprz	16 245	46 287
2.	gmina Słupnice	14 065	40 931
3.	Gminne Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o. z siedzibą w Kłaju	3 589	26 678
4.	gmina Stryszawa	8 247	23 502
5.	gmina Podegrodzie	7 344	16 106

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

W zakresie gospodarki wodno-ściekowej WFOŚiGW dofinansował również w kwocie 4,2 mln zł pożyczki zadania polegające na przebudowie i rozbudowie stacji uzdatniania wody, budowie sieci wodociągowej, likwidacji oczyszczalni ścieków wraz z budową przepompowni, budowie przyłączy kanalizacyjnych dla osób fizycznych oraz wykonaniu dokumentacji projektowo-technicznej budowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

Pomoc udzielona przez WFOŚiGW w Krakowie w 2015 roku pozwoliła na realizację 8 zadań z zakresu budowy, rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków (również przydomowych). Przewidywane efekty ekologiczne z tytułu realizacji tych przedsięwzięć obliczone proporcjonalnie do środków pomocowych Wojewódzkiego Funduszu powinny wynieść: przepustowość – 1 827,37 m³/d, redukcja ładunku BZT₅ – 504 959,17 kg/rok.

Tabela 6. Efekty ekologiczne wybranych zadań współfinansowanych ze środków WFOŚiGW w 2015 r. w zakresie budowy oczyszczalni ścieków

Lp.	Wnioskodawca	Ilość ścieków	Redukowany ładunek BZT ₅
		[m ³ /rok]	[kg/rok]
1.	Przedsiębiorstwo Handlowo-Produkcyjno-Uslugowe „Imex Marek-Sala” Sp. z o.o. z siedzibą w Brzesku	97 561	346 341
2.	gmina Chelmiec	40 317	74 804
3.	gmina Sułoszowa	74 187	42 947

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

Ochrona powietrza

W 2015 roku Wojewódzki Fundusz podpisał 135 umów dotyczących zadań z zakresu ochrony powietrza na łączną kwotę umowną 89,3 mln zł (dotacje wyniosły 55,2 mln zł, pożyczki – 33,4 mln zł). W zakresie termomodernizacji zawarto 73 umów na kwotę 18,1 mln zł. Efektem ich realizacji w przeliczeniu proporcjonalnie do środków Wojewódzkiego Funduszu jest docieplenie 87 113,10 m² powierzchni, które zmniejszy zapotrzebowanie na energię cieplną w ilości 23 475,58 GJ/rok. Wojewódzki Fundusz dofinansowywał również 15 zadań w ramach Programu Ograniczenia Niskiej Emisji (PONE) na terenie województwa małopolskiego, Programu Likwidacji niskiej emisji wspierająca wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii. Część 1) Program pilotażowy KAWKA oraz Programu Poprawa jakości powietrza Część 2) KAWKA – Likwidacja niskiej emisji wspierająca wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii na łączną kwotę umowną 17,5 mln zł. Dla umów tych oszacowano redukcję emisji zanieczyszczeń w przeliczeniu na środki Wojewódzkiego Funduszu: pyły – 194,24 Mg/rok, SO₂ – 138,58 Mg/rok, NO_x – 18,76 Mg/rok, CO – 472,96 Mg/rok; emisja równoważna – 992,76 Mg/rok.

Odnawialne źródła energii

W zakresie odnawialnych źródeł energii w 2015 roku WFOŚiGW zrealizował 17 umów na łączną kwotę dofinansowania 4,7 mln zł, w tym 7 umów dotacji o wartości 1,6 mln zł oraz 10 umów pożyczek na kwotę 3,1 mln zł.

Tabela 7. Wybrane zadania z zakresu odnawialnych źródeł energii realizowane z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie w 2015 r.

Lp.	Wnioskodawca	Zadanie	Rodzaj i wielkość udzielonej pomocy [tys. zł]
1.	Małopolskie Centrum Rehabilitacji Dzieci „Solidarność” z siedzibą w Radziszowie	wykonanie instalacji kolektorów słonecznych oraz instalacji z wykorzystaniem paneli PVT dla Małopolskiego Centrum Rehabilitacji Dzieci „Solidarność”	746,37 (D)
2.	Dom Zakonny Zgromadzenia Św. Michała Archaniola z siedzibą w Pawlikowicach	kompleksowa przebudowa systemu ogrzewania c.o. i c.w.u. na centralną kotłownię biomasową z równoczesną likwidacją istniejących kotłowni węglowych oraz montażem kolektorów słonecznych w Zespole Budynków Klasztornych wraz z Kościołem Domu Zakonnego Zgromadzenia św. Michała Archaniola w Pawlikowicach	541,20 (D)
3.	Gmina Chelmiec	zakup i montaż instalacji solarnej w ramach realizacji inwestycji pn. Budowa pływalni w Chelmcu	93,91 (D)

Lp.	Wnioskodawca	Zadanie	Rodzaj i wielkość udzielonej pomocy [tys. zł]
4.	Krakowska Fundacja Centrum Informacji, Spotkań, Dialogu, Wychowania i Modlitwy w Oświęcimiu	budowa węzła ciepłego z gruntowymi pompami ciepła jako jedyne źródła ciepła i c.w.u. dla Centrum Informacji, Spotkań, Dialogu, Wychowania i Modlitwy w Oświęcimiu	791,22 (P)
5.	Dom Zakonny Zgromadzenia Św. Michała Archanioła z siedzibą w Pawlikowicach	kompleksowa przebudowa systemu ogrzewania c.o. i c.w.u. na centralną kotłownię biomasową z równoczesną likwidacją istniejących kotłowni węglowych oraz montażem kolektorów słonecznych w Zespole Budynków Klasztornych wraz z Kościołem Domu Zakonnego Zgromadzenia św. Michała Archanioła w Pawlikowicach	558,80 (P)
6.	Sanatorium Uzdrowskowie „Leśnik-Drzewiarz” Sp. z o.o. z siedzibą w Krynicy-Zdrój	montaż instalacji kolektorów słonecznych do podgrzewania ciepłej wody użytkowej	289,21 (P)

P – pożyczka; D – dotacja

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

Efektywne wykorzystanie paliw

W zakresie ograniczania emisji, zużycia wody oraz efektywnego wykorzystania paliw Wojewódzki Fundusz podpisał w 2015 roku 5 umów na łączną kwotę dofinansowania 3,3 mln zł.

Gospodarka odpadami

W zakresie gospodarki odpadami w roku 2015 Wojewódzki Fundusz dofinansował 4 zadania na łączną kwotę 3,7 mln zł.

Pozostałe

Ponadto w roku 2015 Wojewódzki Fundusz udzielił pomocy finansowej m.in. na zadania z zakresu:

- › wspomaganie ekologicznych form transportu – 1 umowa pożyczki na kwotę 77,41 tys. zł,
- › inwestycje w zakresie ochrony przeciwpowodziowej – 2 umowy dotacji na kwotę 512,59 tys. zł,
- › przeciwdziałanie klęskom żywiołowym i likwidowanie ich skutków dla środowiska – 2 umowy na kwotę dofinansowania 124,34 tys. zł; w ramach *Programu na zadania związane z przeciwdziałaniem skutkom suszy hydrologicznej* – 15 umów na kwotę 3,2 mln zł (2,0 mln zł stanowiły dotacje, 1,2 mln zł pożyczki) oraz w ramach *Programu dofinansowania zadań związanych z likwidacją szkód powodziowych na terenie województwa małopolskiego* – 3 umowy dotacji na kwotę 203,1 mln zł,
- › wydatki na nabywanie, utrzymanie, obsługę i zabezpieczenie specjalistycznego sprzętu i urządzeń technicznych, służących wykonywaniu działań na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej – dofinansowanie 14 umów pożyczek na kwotę 4 785,45 tys. zł oraz przekazanie środków dla KW PSP w Krakowie w ramach zadania Bezpieczeństwo i ochrona środowiska 2015 w wysokości 1,3 mln zł i dla KW Policji w Krakowie w ramach 2 zadań w łącznej wysokości 242,93 tys. zł,
- › monitoringu środowiska i systemu kontroli, wojewódzkich programów i planów służących ochronie środowiska – 9 umów na kwotę dofinansowania 3,4 mln zł,
- › ochrony przyrody – 52 umowy na kwotę dofinansowania w wysokości 3,6 mln zł,
- › edukacji ekologicznej – 64 umowy dofinansowano w wysokości 3,1 mln zł,
- › profilaktyki zdrowotnej dzieci zamieszkałych na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska – dofinansowano 15 umów w łącznej wysokości 317,39 tys. zł,
- › państwowych jednostek budżetowych – kwota zarezerwowana w rezerwie celowej na 2015 rok wynosiła 6,0 mln zł, a ostatecznie dofinansowanie otrzymało 14 zadań na łączną kwotę 5,4 mln zł.

Więcej informacji

Więcej informacji dotyczących działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie za rok 2015 znajdują się na stronie internetowej www.wfos.krakow.pl

ZAGADNIENIA SPOŁECZNE

Ludność

Opracowanie: Ewelina Lupa

— podsumowanie

- Liczba ludności województwa małopolskiego nadal wzrasta, choć tempo wzrostu w ostatnich latach wyraźnie osłabło. W 2015 roku przyrost rzeczywisty był równy 4,3 tys. osób.
- Niewielka dynamika liczby ludności w województwie w 2015 roku nie spowodowała zmiany gęstości zaludnienia. Tak jak w roku poprzednim, na 1 km² przypadały 222 osoby, przy wartości dla Polski równej 123 os/km², co dało Małopolsce drugie miejsce wśród wszystkich województw.
- Nieustannie spada współczynnik urbanizacji – z 50,8% w 1995 roku do 48,5% w 2015 roku.
- W 2015 roku wskaźniki dotyczące ruchu naturalnego w Małopolsce kształtowały się korzystniej niż w Polsce. Przyrost naturalny w województwie małopolskim utrzymywał się na poziomie dodatnim pomimo faktu, że w ostatnich latach jego wartość maleje. Współczynnik przyrostu naturalnego wyniósł w 2015 roku 1,0‰, podczas gdy ogółem w Polsce był ujemny (-0,7‰). Wzrosła liczba urodzeń i zgonów, natomiast przeciętna długość trwania życia obniżyła się w stosunku do roku poprzedniego.
- W województwie małopolskim obserwuje się postępujące, niekorzystne zmiany struktury ludności według ekonomicznych grup wieku. Podobnie jak w całym kraju, społeczeństwo województwa małopolskiego starzeje się, a proces ten szybciej postępuje w miastach niż na wsi.
- Małopolska od wielu lat jest drugim po Mazowszu regionem o wysokim dodatnim saldzie migracji. Wskaźnik salda migracji stałej na 1 tys. ludności w województwie małopolskim był dodatni (0,9‰).
- Dynamika procesów demograficznych wykazywała znaczne zróżnicowanie przestrzenne. Szczególnie niekorzystnie (ujemny przyrost naturalny, ujemne saldo migracji wewnętrznych) kształtowały się one w powiatach północnej i zachodniej części województwa. Powiaty położone na południu oraz w centrum regionu wykazywały znaczną prężność demograficzną (wysoki przyrost naturalny).

1. Stan ludności

Na koniec 2015 roku województwo małopolskie zamieszkiwało 3 372 618 osób (stan na 31 grudnia). Stanowiło to 8,8% ludności kraju i lokowało województwo na 4. miejscu pod względem liczby mieszkańców, zaraz po województwie mazowieckim, śląskim i wielkopolskim.

W Małopolsce notuje się corocznie systematyczny wzrost ludności, chociaż tempo wzrostu w ostatnich latach wyraźnie uległo osłabieniu. W 2015 roku województwo małopolskie było jednym z czterech województw, w których nastąpił wzrost liczby mieszkańców. Średnioroczne tempo wzrostu ludności wynosiło +0,13%, co oznacza, że przybyło 4,3 tys. osób. Dla porównania – w 2014 roku przyrost rzeczywisty wzrósł o 0,2 % (przybyło 7,8 tys. mieszkańców).

Zgodnie z założeniami prognozy ludności GUS na lata 2014–2050 do roku 2025 będzie następował wzrost liczby mieszkańców Małopolski, przy czym tempo tego wzrostu będzie coraz wolniejsze. Przewiduje się, że w okresie po roku 2025 w województwie małopolskim będzie ubywać ludności.

W małopolskich miastach mieszkało 1 634 901 osób. Współczynnik urbanizacji wynosił 48,5% i był o 0,1 p.p. niższy niż rok wcześniej. W skali kraju współczynnik ten wynosił 60,3%, natomiast najbardziej zurbanizowanym województwem pozostało województwo śląskie, w którym 77,1% stanowili mieszkańcy miast. Regionem o najniższym współczynniku urbanizacji było w 2015 roku Podkarpacie (41,3%). Małopolskie wsie zamieszkiwało w 2015 roku 1 737 717 osób, co stanowiło 51,5% ludności regionu i 11,4% ludności wiejskiej Polski. Dynamika zmian liczby ludności wiejskiej w 2015 roku w odniesieniu do roku poprzedniego wyniosła 100,4%.

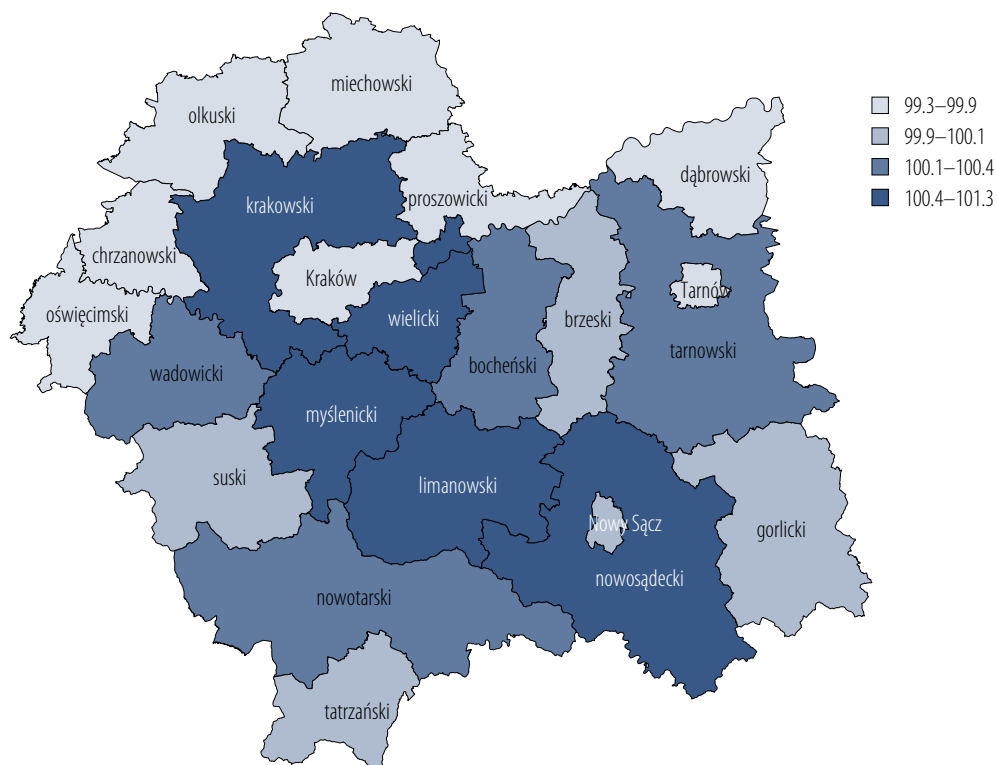
Tabela 8. Ludność województwa małopolskiego (w tys.)

	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2015	Dynamika 2014–2015
województwo – ogółem	3 260,2	3 271,2	3 287,1	3 336,7	3 354,1	3 368,3	3 372,6	100,1%
› mężczyźni	1 581,8	1 585,9	1 592,8	1 619,4	1 627,0	1 634,3	1 636,7	100,1%
› kobiety	1 678,4	1 685,3	1 694,3	1 717,3	1 727,1	1 734,1	1 735,9	100,1%
z tego:								
› w miastach	1 621,6	1 618,1	1 617,3	1 640,3	1 639,2	1 637,6	1 634,9	99,8%
› na wsi	1 638,6	1 653,1	1 669,8	1 696,4	1 714,9	1 730,7	1 737,7	100,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dynamika zmian ludności w województwie była zróżnicowana przestrzennie. W ostatnim roku aż w 14 powiatach nastąpił przyrost ludności – największy w powiatach: wielickim, krakowskim, myślenickim, limanowskim i nowosądeckim. Z dużych miast jedynie w Nowym Sączu nieznacznie przybyło mieszkańców. Natomiast w 6 powiatach ziemskich na zachodzie i na północy Małopolski (oświęcimskim, chrzanowskim, olkuskim, miechowskim, proszowickim i dąbrowskim) oraz w Krakowie i Tarnowie ubyło mieszkańców.

Mapa 1. Zmiana liczby ludności w 2015 r. (rok poprzedni = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Podobną zależność można zaobserwować, badając zmianę liczby ludności gmin województwa małopolskiego na 1 000 mieszkańców. Najwyższe wartości obserwowano w gminach bezpośrednio sąsiadujących z miastem wojewódzkim: Zielonki (30,0‰), Niepołomice (19,3‰), Wielka Wieś (15,5‰) oraz z innymi ośrodkami subregionalnymi, np. Łabowa (15,4‰), Chełmiec (11,0‰) lub gmina Tarnów (12‰). Może to wskazywać na nadal trwający proces suburbanizacji oraz zależność wynikającą z większego przyrostu naturalnego na obszarach wiejskich. Wyraźnie wyodrębnia się także podział na część północną – o zmianie słabej (lub wręcz ubytku ludności) oraz część południową o dużym wskaźniku zmian liczby ludności na 1 000 mieszkańców.

Niewielka dynamika liczby ludności w województwie w 2015 roku nie spowodowała zmiany gęstości zaludnienia. Tak jak w roku poprzednim, na 1 km² przypadały 222 osoby, kiedy dla Polski wartość ta była równa 123 osoby na 1 km². Pod względem gęstości zaludnienia województwo małopolskie zajęło więc drugą pozycję po województwie śląskim (371 osoby/km²). Wskaźnik ten wykazuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne. Najsilniejsze zaludnienie notuje się w centralnej i zachodniej części województwa, natomiast najslabsze w części północnej i południowo-wschodniej. Największą gęstość zaludnienia wykazują powiaty grodzkie: miasto Kraków (2 328 os/km²), Tarnów (1 528 os/km²) i Nowy Sącz (1 457 os/km²) oraz gminy miejskie takie jak: Oświęcim, Gorlice, Bochnia i Limanowa. Najmniejszą gęstość zaludnienia (odpowiednio 24 i 26 os/km²) odnotowały gminy wiejskie: Ujście Gorlickie i Sękowa.

W 2015 roku struktura ludności według płci wskazywała na nieznaczną przewagę kobiet w województwie. Pod względem współczynnika feminizacji Małopolska usytuowała się na 8. miejscu w kraju. Współczynnik feminizacji, tak jak w roku poprzednim, wynosił 106. Najwyższy wskaźnik odnotowano w województwie łódzkim, w którym na 100 mężczyzn przypadało 110 kobiet, a najmniejszy w województwach podkarpackim i warmińsko-mazurskim (odpowiednio po 104 kobiety). Podobnie jak w całym kraju współczynnik feminizacji uzależniony był od miejsca zamieszkania. W miastach na 100 mężczyzn przypadało aż 111 kobiet, natomiast na obszarach wiejskich – 101. Najwyższe dysproporcje płci, przewyższające średnią wojewódzką, zanotowano we wszystkich miastach na prawach powiatu: w Krakowie (współczynnik feminizacji był równy 114), w Tarnowie (112) i w Nowym Sączu (109). Najniższym współczynnikiem feminizacji odznaczył się powiat nowosądecki, w którym liczba kobiet była taka sama jak liczba mężczyzn – wskaźnik osiągnął wartość równą 100. Odnosząc się do wartości współczynnika na poziomie gmin, najwyższe wartości w 2015 roku odnotowano w Zakopanem (115), Krakowie (114) i Tarnowie (112), natomiast najniższą wartość w gminach: Niedźwiedź, Mszana Dolna, Łabowa, Tokarnia i Zawoja (we wszystkich gminach wskaźnik był równy 95 kobiet na 100 mężczyzn).

2. Procesy demograficzne

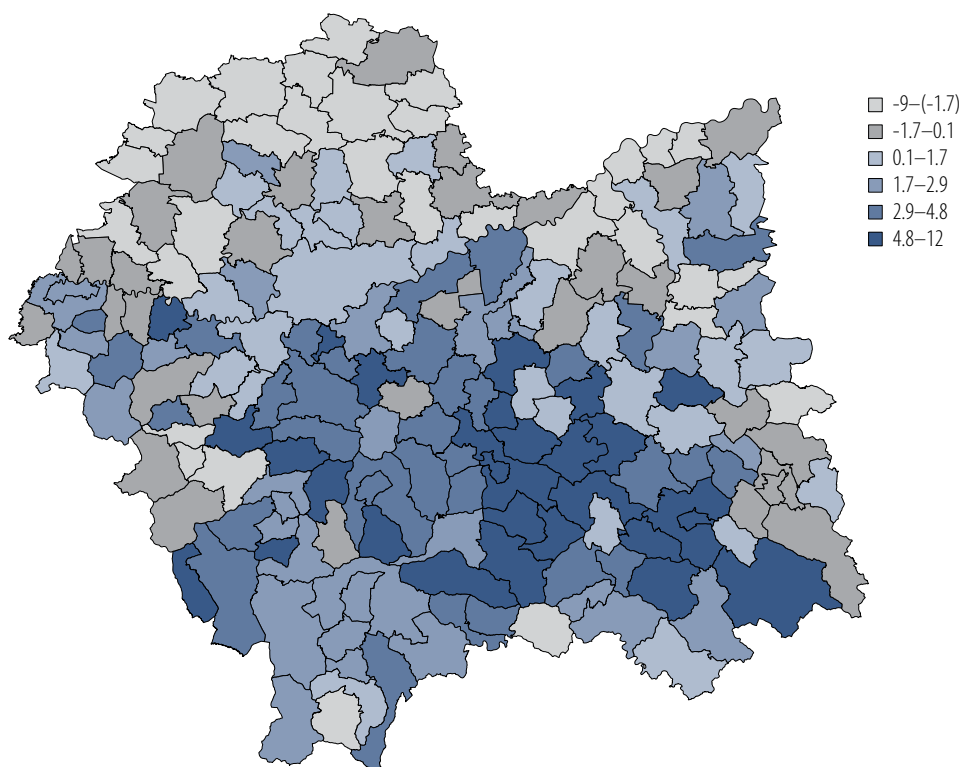
Przyrost naturalny

Przyrost naturalny, określany jako różnica urodzeń i zgonów, w województwie małopolskim utrzymuje się na poziomie dodatnim pomimo faktu, że w ostatnich latach jego wartość maleje. W 2015 roku odnotowano nadwyżkę 3 337 osób, natomiast współczynnik natężenia przyrostu naturalnego (przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców) był równy 0,99‰ i zdecydowanie przewyższał średnią dla kraju, która wynosiła -0,67‰. Wynik ten dał Małopolsce 3. miejsce wśród wszystkich województw, zaraz po województwie pomorskim (1,55‰) i wielkopolskim (1,03‰).

Analizując wartości przyrostu naturalnego na 1 000 ludności w podziale na powiaty województwa małopolskiego, najwyższe wartości w 2015 roku odnotowały: nowosądecki (4,8‰), limanowski (4,6‰) i myślenicki (3,9‰). Ujemne wartości wystąpiły w 6 powiatach, gdzie najmniejszą wartość wskaźnika zaobserwowano w powiecie miechowskim (-4,4‰), olkuskim (-2,1‰) i mieście Tarnów (-1,9‰).

Współczynnik przyrostu naturalnego wciąż wyższy jest na obszarach wiejskich niż w miastach. W województwie małopolskim wartości te były dodatnie i osiągnęły odpowiednio 1,9‰ i 0,1‰. Sytuacja była odmienna jedynie w 5 powiatach (powiat wielicki, dąbrowski, proszowicki, chrzanowski i olkuski), gdzie przyrost naturalny w miastach przewyższał wskaźnik z obszarów wiejskich.

Mapa 2. Przyrost naturalny na 1 000 ludności w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

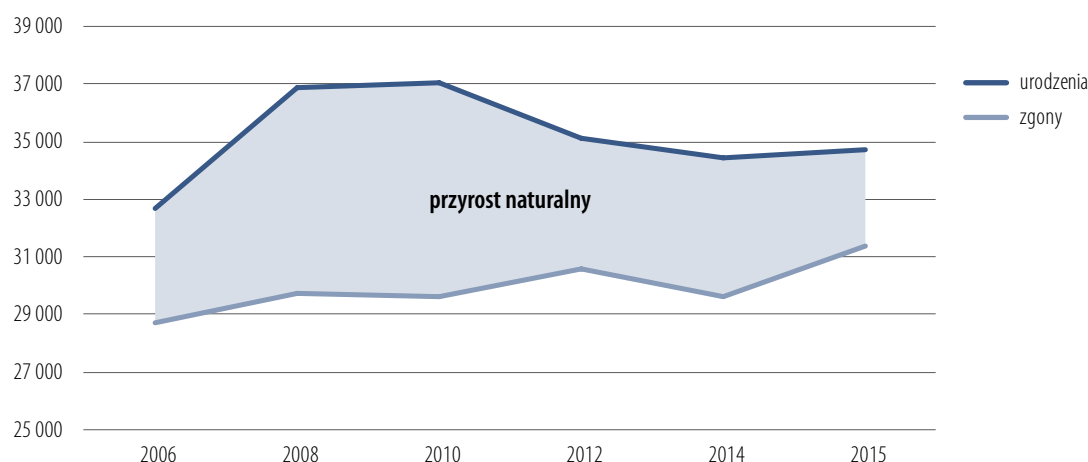
Urodzenia i dzietność kobiet

Od 2009 roku w województwie małopolskim obserwowano malejącą liczbę urodzeń. Sytuacja ta zmieniła się w ostatnich latach, gdzie po roku 2013 ich liczba zaczęła nieznacznie wzrastać. W 2015 roku zarejestrowano 34,7 tys. urodzeń żywych, czyli o niespełna 1% więcej niż w roku poprzednim. Więcej dzieci urodziło się na wsi – 18,5 tys., tj. o ponad 13% więcej niż w miastach. Analizując zróżnicowanie przestrzenne urodzeń w podziale na powiaty, najwięcej dzieci urodziło się w Krakowie (8,0 tys.), powiecie krakowskim (2,7 tys.) oraz nowosądeckim (2,5 tys.). Najmniejszą liczbę urodzeń odnotowano w powiatach: proszowickim, miechowskim i dąbrowskim (odpowiednio 410, 434 i 571). W 2015 roku w Małopolsce urodziło się 16 812 dziewczynek i 17 909 chłopców. Zarówno w kraju, jak też w województwie małopolskim przeważały urodzenia chłopców. W 2015 roku w Małopolsce urodziło się ich o 1,1 tys. więcej niż dziewczynek.

Współczynnik urodzeń (liczba urodzeń żywych na 1 000 mieszkańców) w 2015 roku dla województwa małopolskiego wyniósł 10,3 i był wyższy niż średnia dla Polski (9,6‰). Wyższe wartości osiągnęły na wsi – 10,7‰, natomiast w miastach współczynnik był równy 9,9‰. Wartości te przewyższały średnią dla kraju, gdzie współczynnik był równy 10,0‰ na wsi i 9,4‰ w miastach. Najwyższe natężenie urodzeń wystąpiło w województwie mazowieckim – 10,8‰, natomiast najniższe w opolskim – 8,3‰. Rozkład przestrzenny współczynnika w województwie małopolskim wskazywał, że najwyższe wartości odnotowano w powiecie limanowskim (12,7), myślenickim (12,2) oraz nowosądeckim (11,9), natomiast najniższe wartości zaobserwowano w Tarnowie (7,9), powiecie olkuskim (8,2) i miechowskim (8,6).

Współczynnik dzietności (wyrażający liczbę urodzeń na liczbę kobiet w wieku 15–49 lat) jest ważnym elementem wskazującym badania procesów demograficznych. Przyjmuje się, że wartości pomiędzy 2,10 a 2,15 są optymalne i gwarantują zastępowalność pokoleń. W 2015 roku dla województwa małopolskiego wynosił on 1,32 i był wyższy niż w roku poprzednim. Pomimo że stanowiło to nieznacznie wyższy poziom niż średnia dla kraju (1,29), tak niska wartość współczynnika nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń. W żadnym z podregionów Małopolski nie osiągnięto wskaźnika bliskiego 2,10, a najwyższa wartość spośród wszystkich podregionów wystąpiła w nowosądeckim – 1,50.

Wykres 16. Urodzenia i zgony w województwie małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 9. Wskaźniki ruchu naturalnego w Małopolsce

	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2015
przyrost naturalny							
ogółem	3755	3955	7125	7416	4529	4808	3337
mężczyźni	1626	1470	3209	3923	1933	2627	1862
kobiety	2129	2485	3916	3493	2596	2181	1475
urodzenia żywe							
ogółem	31978	32652	36852	37049	35117	34419	34721
mężczyźni	16600	16610	18804	19228	18046	17805	17909
kobiety	15378	16042	18048	17821	17071	16614	16812
zgony ogółem							
ogółem	28223	28697	29727	29633	30588	29611	31384
mężczyźni	14974	15140	15595	15305	16113	15178	16047
kobiety	13249	13557	14132	14328	14475	14433	15337

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Umieralność

W ciągu ostatnich lat obserwowano w województwie małopolskim spadek liczby zgonów ogółem. Niestety, w 2015 roku liczba zgonów zwiększyła się z 29,6 tys. w 2014 roku do 31,4 tys., czyli o 1,8 tys. (6,0% więcej niż przed rokiem). W miastach Małopolski odnotowano o 948 zgonów więcej niż na wsi. Struktura zgonów według płci potwierdza, że w dalszym ciągu umiera więcej mężczyzn niż kobiet. W 2015 roku zmarło ich o 4,6% więcej niż kobiet (w kraju o ponad 7%), a udział zgonów mężczyzn w relacji do ogółu zgonów wyniósł 51,1% (w kraju blisko 52,0%).

Dynamika zmian liczby zgonów (rok poprzedni = 100) wyniosła 106. Współczynnik natężenia zgonów, czyli liczba zgonów na 1 000 mieszkańców, w 2015 roku był równy 9,31‰, czyli o 0,51 p.p. wyższy niż w roku poprzednim. Najwyższe wartości współczynnika występowały w powiecie miechowskim (13,19‰), proszowickim (11,17‰) i suskim (10,83‰), natomiast najniższe na południu Małopolski: w powiecie nowosądeckim (7,10‰), nowotarskim (7,91‰) i limanowskim (8,10‰). Wyższe wartości odnotowano w miastach (9,9‰) niż na wsi (8,8‰), jednak utrzymywały się one poniżej średniej dla kraju (odpowiednio 10,4‰ i 10,0‰). Najwyższy wskaźnik natężenia zgonów ogółem w Polsce wystąpił w województwie łódzkim (12,5‰), natomiast wskaźniki niższe niż w Małopolsce odnotowano w województwie pomorskim i podkarpackim (9,1‰).

Mapa 3. Zgony ogółem na 1000 mieszkańców w 2015 r. (w ‰)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując zmiany liczby zgonów niemowląt na 1 000 urodzeń w 2015 roku, można zauważyć, że wskaźnik ten był niższy niż w roku poprzednim o 0,4 p.p. i osiągnął wartość 2,8‰. Wartość ta była o wiele korzystniejsza niż średnia dla Polski, która wyniosła 4,0‰. Najwyższe wartości wskaźnik ten osiągnął w powiatach: tatrzańskim (8,7‰), olkuskim (6,5‰) i suskim (5,5‰). Najlepszy poziom tego wskaźnika był w powiatach: dąbrowskim i mięchowskim (0‰) oraz nowotarskim (1,0‰).

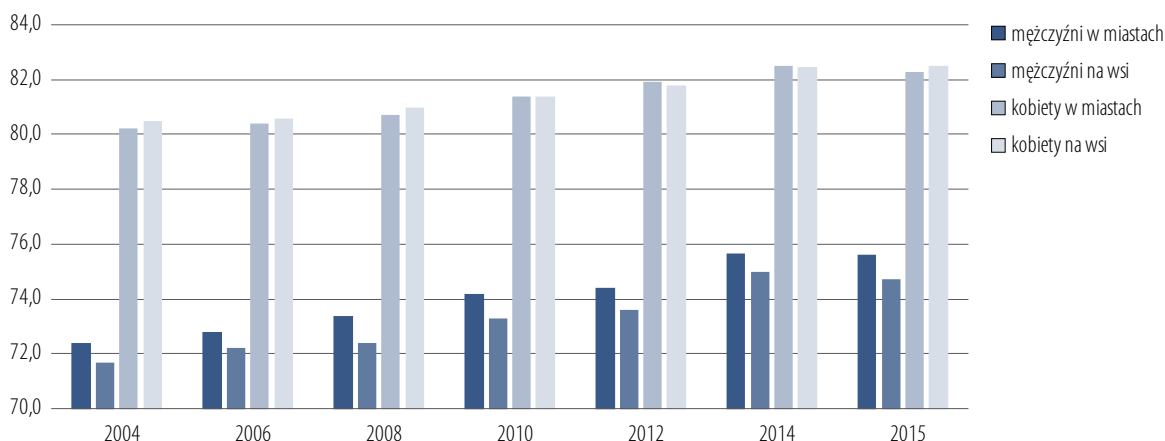
Trwanie życia

Korzyści wynikające z rozwoju nowoczesnych metod diagnostycznych i poprawy kondycji zdrowotnej Polaków mają swoje odzwierciedlenie w trwającym już od ponad dwudziestu lat spadku natężenia zgonów, a tym samym wydłużaniu przeciętnego trwania życia. W Polsce w 2015 roku mężczyźni żyli przeciętnie 73,6 lat, natomiast kobiety 81,6 lat. Dla porównania w roku 2000 przeciętna długość życia mężczyzn w Polsce wynosiła 69,7 lat i kobiet 78,0 lat. W Polsce występuje duże zróżnicowanie przeciętnego trwania życia w przekroju wojewódzkim. Najkrócej żyli mężczyźni mieszkający w województwie łódzkim (71,4 lat), natomiast najdłużej w województwie małopolskim (75,1 lat) i podkarpackim (74,9 lat). Kobiety żyją najkrócej w województwie śląskim i łódzkim (poniżej 80,5 lat), z kolei w województwach podkarpackim i podlaskim dożywają wieku co najmniej 82,5 lat. Ogólnie można stwierdzić, że we wszystkich województwach leżących na terenach Polski wschodniej i południowo-wschodniej przeciętne trwanie życia kobiet jest wyższe od średniej dla kraju.

Do 2014 roku przeciętna długość trwania życia w województwie małopolskim zwiększała się. Pomimo, że rok 2015 był pierwszym od wielu lat, kiedy wartości te nieznacznie się obniżyły, długość życia mieszkańców Małopolski nadal przewyższała średnie wartości dla Polski. W 2015 roku statystyczny Małopolanin dożywał 75,1 lat, co okazało się najwyższym wynikiem w kraju. Małopolanki dożywały średnio 82,4 lata, co lokowało województwo małopolskie na 3. miejscu w kraju (razem z województwem lubelskim). Nadumieralność mężczyzn jest wyraźnie widoczna we wszystkich województwach.

W 2015 roku dłużej żyli mężczyźni zamieszkujący małopolskie miasta (75,6 lat) niż wsie. Różnica wynosiła niecałe 11 miesięcy (0,9 roku), gdy w przypadku kobiet była ona nieznacznie większa na korzyść mieszkanek wsi (0,2 roku).

Wykres 17. Zmiana przeciętnego trwania życia kobiet i mężczyzn w województwie małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

3. Migracje¹

Jednym z ważniejszych czynników wpływających na stan zaludnienia danego obszaru są migracje. W 2015 roku w Małopolsce saldo migracji wewnętrznych utrzymało się na dodatnim poziomie i wyniosło 3,7 tys. osób, lokując je na drugim miejscu w kraju, zaraz po województwie mazowieckim. Ujemne saldo migracji odnotowano głównie w województwach Polski Wschodniej (największe w lubelskim, warmińsko-mazurskim i świętokrzyskim). Współczynnik natężenia migracji na 1 000 ludności wynosił 0,9‰ i podobnie jak w kraju wyższy był na wsi (2,0‰) niż w miastach (-0,2‰). Najwyższe natężenie wystąpiło w województwie mazowieckim, natomiast najniższe odnotowano w województwie lubelskim, gdzie osiągnęło wartość -2,5‰. Województwo małopolskie zajmowało pod tym względem 3. miejsce w kraju, zaraz po województwie mazowieckim i pomorskim, które odnotowały saldo na poziomie odpowiednio 2,3% i 0,98‰.

W 2015 roku w województwie małopolskim na pobyt stały w ruchu wewnętrznym zameldowało się 30,8 tys. osób, a wymeldowało 27,0 tys. osób. Saldo migracji wewnętrznych wyniosło więc 3,8 tys. osób. W Małopolsce zameldowało się na stałe 9,2 tys. osób z innych województw, natomiast wymeldowało się 5,4 tys. mieszkańców. Na terenie województwa najwięcej osób osiedliło się ze Śląska (3,0 tys. osób) oraz z Podkarpacia (2,0 tys.). Małopolanie opuszczający województwo najczęściej na miejsce stałego pobytu wybierali Śląsk (1,7 tys.) i Mazowsze (1,0 tys.).

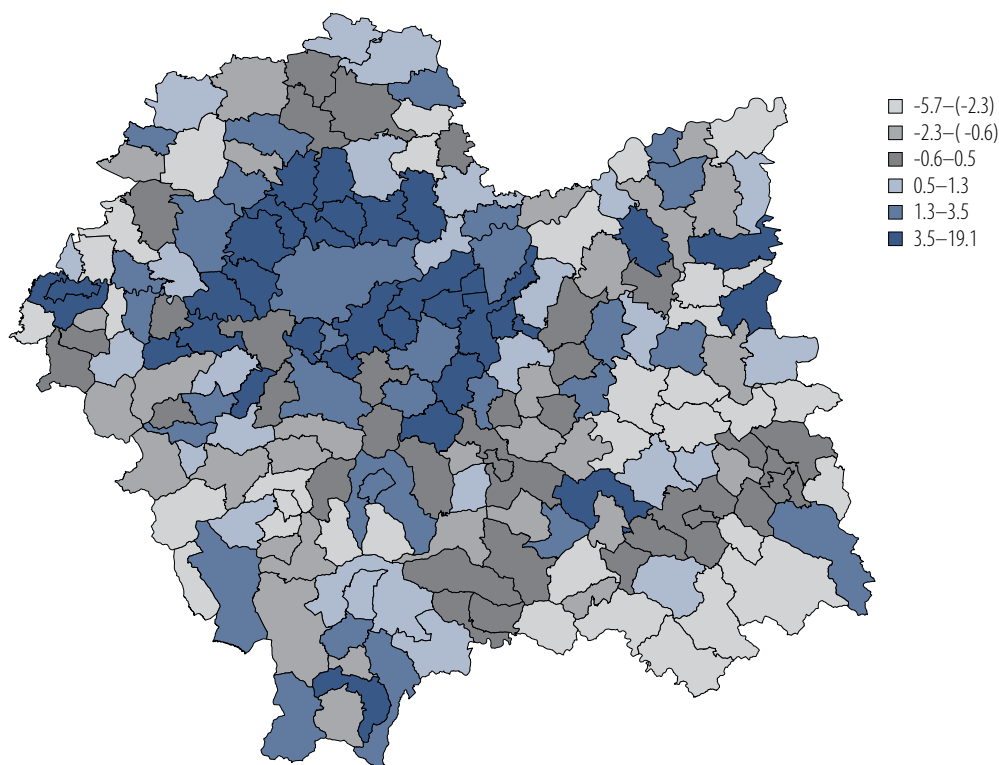
Największe saldo migracji wewnętrznych odnotowały powiaty: wielicki (10,45‰), krakowski (6,50‰) oraz Kraków (2,42‰). Widoczny jest zatem przestrzenny rozkład salda migracji w województwie, gdzie najwyższe wartości osiągane są przede wszystkim w stolicy Małopolski (w Krakowie i jego obszarze funkcjonalnym). Najniższe saldo migracji odnotował Tarnów, gdzie wartość ta wyniosła -2,81‰ oraz powiat olkuski (-2,41‰). Ujemne saldo migracji wewnętrznych wystąpiło w 12 powiatach.

Analizując saldo migracji wewnętrznych w 2015 roku w podziale na gminy można zauważyć, że najwyższe saldo wystąpiło w Krakowie (+1840 osób), Wieliczce (+626 osób) i w Niepołomicach (+433 osób). Gminami, w których saldo było najniższe były: Tarnów (-311 osób), Olkusz (-255 osób) i Nowy Sącz (-154 osób).

Przestrzenny rozkład salda migracji wewnętrznych na 100 mieszkańców pokazuje, że dodatnie wartości przeważają w otoczeniu największych miast województwa. Najwyższą wartość odnotowano w gminie Zielonki (+19,03‰), Niepołomice (+16,26‰) i Wielka Wieś (+15,67‰), natomiast najniższe wartości wystąpiły w gminach: Szerzyny (-5,62‰), miasto Gorlice (-5,17‰) i w Olkuszu (-5,15‰).

1. Główny Urząd Statystyczny zrezygnował z publikacji danych dotyczących migracji zagranicznych za rok 2015 z powodu braku ich kompletności. Ostatnie możliwie aktualne informacje dotyczące migracji zagranicznych dotyczą roku 2014 i zostały zaprezentowane w raporcie *Województwo Małopolskie 2015*.

Mapa 4. Saldo migracji wewnętrznych w województwie małopolskim w 2015 r. (w ‰)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Od 2008 roku wzrasta saldo migracji wewnętrznych w województwie małopolskim, co niewątpliwie jest bardzo dobrą tendencją. W 2015 roku w województwie małopolskim wyższe saldo migracji wystąpiło wśród kobiet (1,16‰) niż mężczyzn (1,06‰).

4. Struktura wieku ludności

W ostatnich latach obserwuje się postępujący proces starzenia się społeczeństwa województwa małopolskiego. Na koniec 2015 roku mediana wieku wyniosła 39 lat (o rok więcej niż w 2014), co oznacza, że 50% mieszkańców jeszcze nie osiągnęła tego wieku, a druga połowa go przekroczyła. Jest to jednak wartość nieznacznie niższa niż mediana dla kraju, która kształtowała się na poziomie 40 lat. Przeciętnie mieszkańcy miast Małopolski byli starsi o 3,5 roku od mieszkańców wsi. Ich średni wiek wynosił 40 lat, przy 41 latach dla całej Polski. W roku 2015 najniższe wartości mediany wieku odnotowano w województwach pomorskim i wielkopolskim (odpowiednio 38,6 lat), a najwyższe w województwie łódzkim – 41,7 lat.

Istotnym wskaźnikiem, który pokazuje proces starzenia się społeczeństwa, jest wskaźnik starości, czyli relacja liczby ludności w wieku 65 lat i więcej do liczby osób poniżej 19 roku życia. W województwie małopolskim w ostatnich latach jego wartość jest coraz wyższa. W 2015 roku był równy 0,72, czyli o 0,02 więcej niż przed rokiem. Podobna tendencja utrzymuje się w całym kraju. W analizowanym okresie na 100 dzieci i młodzieży do 19 lat przypadało w Polsce 79 osób w wieku 65 lat i więcej, rok wcześniej 75 osób. Niższe wartości wskaźnika starości odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim (0,67), wielkopolskim i pomorskim (0,68). Najwyższą wartość w kraju osiągnęło województwo łódzkie – 0,94.

Następstwem postępującego procesu starzenia się społeczeństwa jest stopniowe zmniejszanie się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym przy jednoczesnym wzroście udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. Ta niekorzystna sytuacja występuje w całym Polsce. W 2015 roku struktura wieku mieszkańców przedstawiała się następująco: ludność w wieku przedprodukcyjnym – 18,0%, produkcyjnym – 62,4% i poprodukcyjnym – 19,6%. Najkorzystniejsza struktura wystąpiła w województwach wielkopolskim i pomorskim, natomiast najbardziej niekorzystna w opolskim.

Analizując udział poszczególnych ekonomicznych grup wieku w województwie małopolskim należy stwierdzić, że struktura wieku mieszkańców była nieznacznie lepsza niż średnia dla Polski.

W końcu 2015 roku liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, czyli mieszkańców Małopolski w wieku 17 lat i mniej, wynosiła 638,6 tys. osób. W porównaniu do roku 2014 zmniejszyła się o 0,4%. W skali kraju zanotowano spadek o 0,6%. Udział ludności tej grupy ekonomicznej w ogólnej liczbie mieszkańców województwa małopolskiego wynosił 18,9% i w stosunku do roku poprzedniego obniżył się o 0,1 p.p.

Na koniec 2015 roku w województwie małopolskim liczba ludności w wieku produkcyjnym wynosiła 2 106,1 tys. osób i zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim rokiem o 0,5%. W skali kraju odnotowany został spadek tej liczby o 0,9%. Udział ludności w wieku produkcyjnym w ludności ogółem wynosił 62,5% i w stosunku do roku 2014 obniżył się o 0,3 p.p. Wśród osób w wieku produkcyjnym przeważali mężczyźni (18–64 lata), którzy stanowili 52,5% ogółu ludności w wieku produkcyjnym.

W ostatnich latach w Małopolsce obserwuje się wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, czyli kobiet w wieku 60 i więcej lat oraz mężczyzn w wieku powyżej 65 lat. Na koniec 2015 roku odnotowano w tej grupie 628 tys. osób, czyli o ponad 16 tys. więcej niż w roku ubiegłym, wobec czego wzrost był równy 2,7%. W skali kraju wartość ta jest jeszcze wyższa – w 2015 roku liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 3,1%. Udział omawianej grupy w ludności ogółem w województwie małopolskim wynosił 18,6% i w stosunku do 2014 roku wzrósł o 0,4 p.p.

Tabela 10. Struktura wieku ludności województwa małopolskiego w podziale na ekonomiczne grupy wieku

	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2015
struktura według ekonomicznych grup wieku							
w wieku przedprodukcyjnym (w tys.)	731,31	696,83	670,44	663,46	649,78	640,84	638,55
w tym:							
mężczyźni	374,54	356,65	342,88	339,56	332,82	328,46	327,53
kobiety	356,77	340,18	327,56	323,91	316,96	312,38	311,03
w wieku produkcyjnym (w tys.)	2 028,67	2 061,32	2 087,57	2 122,61	2 124,93	2 115,88	2 106,08
w tym:							
mężczyźni	1 042,13	1 060,44	1 079,89	1 105,30	1 110,53	1 109,50	1 106,39
kobiety	986,54	1 000,88	1 007,69	1 017,31	1 014,39	1 006,38	999,69
w wieku poprodukcyjnym (w tys.)	500,22	513,06	529,12	550,62	579,37	611,62	627,99
w tym:							
mężczyźni	165,10	168,83	170,07	174,55	183,64	196,31	202,79
kobiety	335,12	344,23	359,06	376,08	395,73	415,31	425,19
udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem							
w wieku przedprodukcyjnym (%)	22,43%	21,30%	20,40%	19,88%	19,37%	19,03%	18,93%
w tym:							
mężczyźni	23,68%	22,49%	21,53%	20,97%	20,46%	20,10%	20,01%
kobiety	21,26%	20,19%	19,33%	18,86%	18,35%	18,01%	17,92%
w wieku produkcyjnym (%)	62,23%	63,01%	63,51%	63,61%	63,35%	62,82%	62,45%
w tym:							
mężczyźni	65,88%	66,87%	67,80%	68,25%	68,26%	67,89%	67,60%
kobiety	58,78%	59,39%	59,47%	59,24%	58,73%	58,04%	57,59%
w wieku poprodukcyjnym (%)	15,34%	15,68%	16,10%	16,50%	17,27%	18,16%	18,62%
w tym:							
mężczyźni	10,44%	10,65%	10,68%	10,78%	11,29%	12,01%	12,39%
kobiety	19,97%	20,43%	21,19%	21,90%	22,91%	23,95%	24,49%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

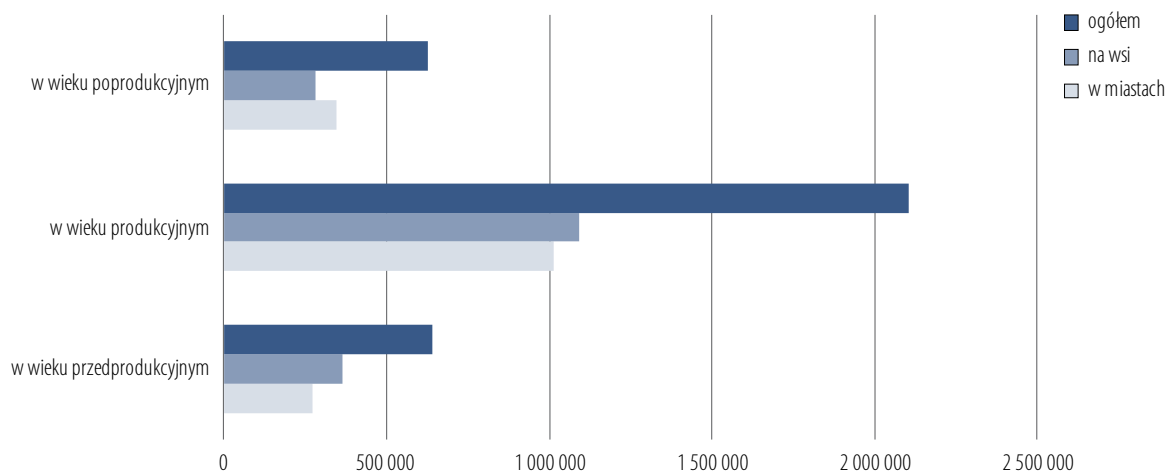
Rozdział I Ludność

W podziale na powiaty najmłodsze społeczeństwo występowało w południowej części Małopolski. Najbardziej zależność ta była zauważalna w powiecie limanowskim, gdzie odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym wynosił 23,8%, w wieku produkcyjnym 62,3% i poprodukcyjnym 14,6%. Podobną sytuację obserwowano także w powiatach nowosądeckim i myślenickim, gdzie ostatek najmłodszej grupy w 2015 roku był równy odpowiednio 23,3% oraz 21,7%. Spośród gmin największy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym wystąpił w Słopniach (28,7%), Łabowej (26,8%) oraz w Laskowej (25,8%).

Najstarszymi w 2015 roku były miasta na prawach powiatów: Kraków (15,9% osób w wieku przedprodukcyjnym, 62,0% w produkcyjnym i aż 22,1% w poprodukcyjnym) i Tarnów oraz powiat chrzanowski, natomiast najstarszymi gminami: miasto Oświęcim (24,4% osób w wieku poprodukcyjnym), Słaboszów (23,3%) oraz Książ Wielki (23,0%).

Analizując strukturę wieku ludności w układzie przestrzennym, można zauważyć, że w województwie małopolskim młodsze społeczeństwo występuje na wsi. W 2015 roku spośród 638,6 tys. osób w wieku przedprodukcyjnym aż 57% stanowili mieszkańcy obszarów wiejskich. Na małopolskich wsiach obserwuje się także mniejszy odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym (44%). W grupie ludności w wieku produkcyjnym odsetek ludności w miastach wynosi 48%, natomiast na wsi 52%.

Wykres 18. Struktura ludności Małopolski według ekonomicznych grup wiekowych w miastach i na wsi w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Stopniowe zwiększanie się udziału ludności w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym zmniejszaniu się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym są negatywnymi trendami. Zmiany te znajdują odzwierciedlenie we współczynniku obciążenia demograficznego, czyli liczby osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2015 roku, podobnie jak w całym kraju, wskaźnik ten w województwie małopolskim kształtował się na poziomie 60,1%.

Ochrona zdrowia

Opracowanie: Radosław Grochal, Agnieszka Markielowska, Anna Młynarczyk, Iwona Pałka, Anita Woźniak

— podsumowanie

- W Małopolsce żyje się dłużej – wskaźnik przeciętnego dalszego trwania życia dla mężczyzn w Małopolsce wynosił 75,1 lata (w Polsce 73,6), a dla kobiet w Małopolsce 82,4 (w Polsce 81,6). Przeciętne dalsze trwanie życia kobiet w Polsce jest dłuższe od życia mężczyzn o około 8 lat, przeciętne dalsze trwanie życia kobiety w Małopolsce jest dłuższe od życia mężczyzny o około 7,2 roku. Różnica pomiędzy długością życia mężczyzn i kobiet zmniejsza się, lecz jest nadal bardzo duża na korzyść kobiet.
- W 2015 roku oddano do użytku ośrodek psychiatryczny wraz ze specjalistyczną poradnią konsultacyjną i zespołem techniczno-administracyjnym w Tarnowie przy Szpitalu Wojewódzkim im. św. Łukasza SP ZOZ w Tarnowie.
- Zmodernizowano i wyposażono Zakład Opieki Długoterminowej w Makowie Podhalańskim (jednostka organizacyjna Szpitala Specjalistycznego im. L. Rydygiera sp. z o.o. w Krakowie)
- Rozpoczęto realizację inwestycji *Nowa Siedziba Szpitala Uniwersyteckiego Kraków-Prokocim*, która będzie dopełnieniem akademickiego kampusu medycznego UJ CM na terenie Krakowa-Prokocimia.

1. Polityka zdrowotna

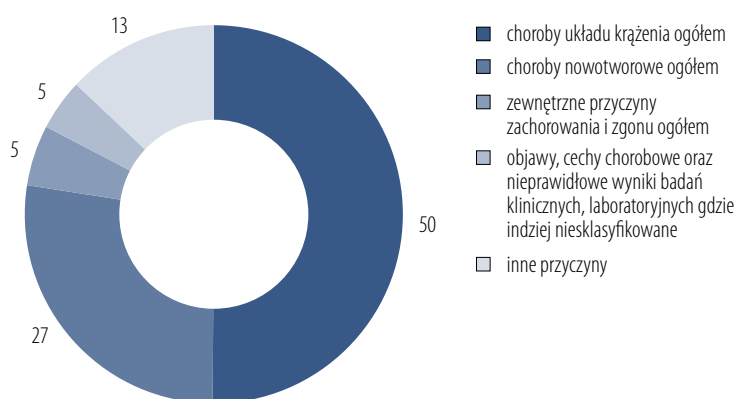
Podstawowymi problemami zdrowotnymi mieszkańców państw rozwiniętych są: choroby układu krążenia, choroby nowotworowe, urazy i wypadki, choroby zwyrodnieniowe układu narządów ruchu, choroby metaboliczne, zaburzenia w sferze zdrowia psychicznego, schorzenia układu oddechowego oraz pokarmowego itp. Należą one do ważnych przyczyn powodujących przedwczesne zgony, jednocześnie z uwagi na przewlekły przebieg w znacznym stopniu ograniczają lub uniemożliwiają pełnienie ról zawodowych i społecznych.

W związku z tym zapobieganie przedwczesnym zgonom oraz ograniczanie negatywnych skutków chorób przewlekłych należy do priorytetów rozwojowych systemu ochrony zdrowia, zwłaszcza w obliczu konieczności utrzymania długiej aktywności zawodowej osób pracujących. Ponadto systematyczne wydłużanie się przeciętnego dalszego trwania życia człowieka wskazuje na potrzebę rozwoju różnych dziedzin medycyny, techniki i innych związanych z pozytywnym starzeniem się oraz utrzymaniem jakości życia społeczeństwa. Według ostatnich dostępnych danych (2015) wskaźnik przeciętnego dalszego trwania życia dla mężczyzn w Małopolsce wynosił 75,1 lata (w Polsce 73,6), a dla kobiet w Małopolsce 82,4 (w Polsce 81,6).

W Polsce i w Małopolsce do głównych przyczyn zgonów należą choroby układu krążenia i choroby nowotworowe. Ogółem w 2014 roku zmarło w Małopolsce 29 611 osób, w tym na choroby układu krążenia ogółem – 14 835 osób (50,1% ogółu zgonów; kraj 45,1%), a na choroby nowotworowe ogółem – 8 101 osób (27,4% ogółu zgonów; kraj 26,6%)¹.

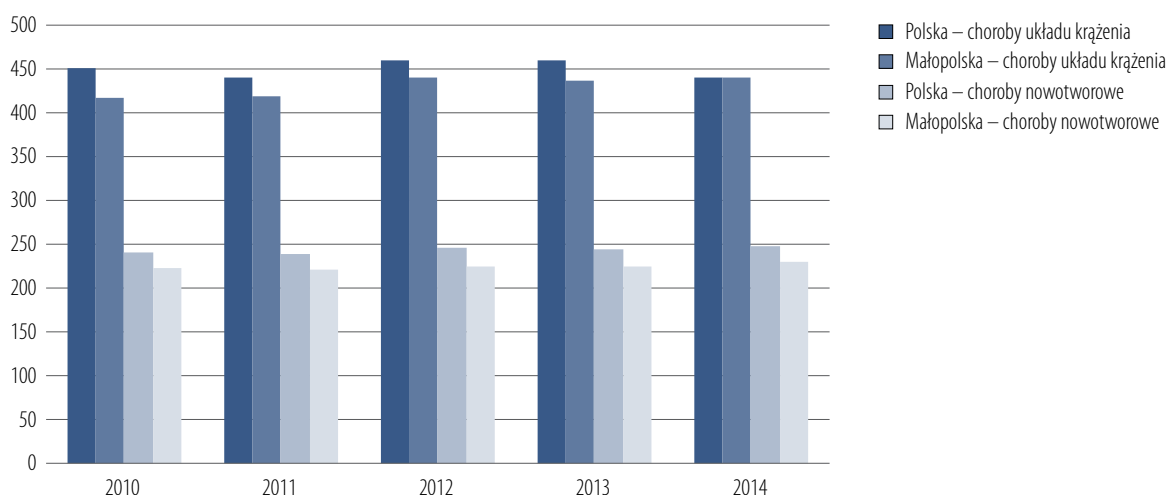
1. Ze względu na prowadzenie szczegółowych analiz dotyczących zgonów GUS publikuje dane z rocznym opóźnieniem, w związku z tym aktualne dostępne informacje dotyczą roku 2014.

Wykres 19. Udział procentowy zgonów w Małopolsce w 2014 r. według najczęstszych przyczyn (dane przed weryfikacją) (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Wykres 20. Zgony z powodu chorób układu krążenia oraz nowotworów złośliwych na 100 000 ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Zadaniem Samorządu Województwa Małopolskiego w obszarze ochrony zdrowia jest stwarzanie warunków służących poprawie stanu zdrowia i jakości życia mieszkańców województwa poprzez oddziaływanie na czynniki kształtujące zdrowie, zmniejszanie różnic w zdrowiu i dostępie do świadczeń zdrowotnych oraz podniesienie jakości i efektywności regionalnego systemu ochrony zdrowia. Podstawowe działania w tym zakresie to realizacja inwestycji służących poprawie infrastruktury podmiotów leczniczych i jakości udzielanych świadczeń zdrowotnych oraz wdrażanie wieloletnich programów zdrowotnych. Należą do nich m.in.:

- › Program zdrowotny w zakresie prewencji i wykrywania chorób układu krążenia w populacji mieszkańców województwa małopolskiego,
- › Prozdrowotne oddziaływania edukacyjne na rzecz zmniejszenia umieralności na nowotwory w Małopolsce, profilaktyka depresji i rozpowszechnianie postaw prozdrowotnych w obszarze zdrowia psychicznego,
- › Program edukacyjny dla mieszkańców województwa małopolskiego „Wyprzedzić smutek”,
- › Programy dotyczące szczepień ochronnych.

Działania przewidziane w programach zdrowotnych adresowane są do wszystkich mieszkańców Małopolski i mają na celu wczesne wykrycie choroby oraz edukację zdrowotną lub uodpornienie dzieci za pomocą szczepień ochronnych. Na uwagę zasługuje wdrożenie Programu zdrowotnego dotyczącego profilaktyki zakażeń pneumokokowych w Małopolsce, który zapoczątkowano w 2014 roku w oparciu o współdziałanie z jednostkami samorządu terytorialnego (jst) poprzez udzielenie wsparcia merytorycznego i finansowego przez województwo małopolskie. Początkowo zainteresowanie wyraziła jedna jednostka samorządu terytorialnego, natomiast w 2015 roku współpracowało już 6 jst. W 2015 roku rozpoczęto realizację Programu zdrowotnego profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV) w Małopolsce, co spotkało się z dużym uznaniem ze strony młodzieży, rodziców i wychowawców. Kontynuowany i jednocześnie rozwijany jest innowacyjny projekt edukacyj-

ny w obszarze uzależnienia od internetu – nowych technologii, adresowany do dzieci klas 4–6 szkół podstawowych oraz ich wychowawców pn. *Zagrożenia w sieci – profilaktyka, reagowanie*, który został zapoczątkowany w 2012 roku. Do 2015 roku włącznie działaniami objęto 255 188 osób, w tym uczniów, nauczycieli i rodziców. Cztery lata realizacji projektu pozwoliły na dotarcie do niemal wszystkich szkół podstawowych w Małopolsce i wskazanie, szczególnie dzieciom, w sposób dla nich przystępny, realnych zagrożeń wynikających z nieograniczonego dostępu do sieci oraz możliwości zapobiegania.

W 2015 roku na realizację programów zdrowotnych przeznaczono 2 263 533 zł, co pozwoliło na objęcie bezpośrednimi działaniami 93 180 osób. Opracowano różnorodne materiały edukacyjne upowszechniane za pomocą dostępnych mediów.

Jednocześnie województwo małopolskie, realizując zapisy ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego, podejmuje starania dotyczące poprawy dostępności i jakości świadczeń zdrowotnych w dziedzinie psychiatrii. Priorytety w odniesieniu do ochrony zdrowia psychicznego zostały sformułowane w *Małopolskim Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2011–2015*. Obszar psychiatrycznej opieki zdrowotnej z uwagi na wieloletnie niedoszacowanie wartości świadczeń zdrowotnych jest jednym z najtrudniejszych obszarów działalności, dlatego z satysfakcją należy odnotować fakt oddania w 2015 roku do użytku ośrodka psychiatrycznego wraz ze Specjalistyczną Poradnią Konsultacyjną i zespołem techniczno-administracyjnym w Tarnowie, mieszczącego się w strukturze Szpitala Wojewódzkiego im. św. Łukasza SP ZOZ w Tarnowie.

Samorząd Województwa Małopolskiego, realizując zapisy ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii, opracował *Małopolski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2014–2020* oraz *Małopolski Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2014–2020*.

W 2015 roku samorząd województwa w ramach działań w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom dofinansował działalność pozaleczniczą Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Krakowie oraz zadania Eksperta Wojewódzkiego ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii.

Ponadto Województwo Małopolskie zakupiło i przekazało w formie darowizny dla Małopolskiej Policji urządzenia jednorazowego użytku do wstępnego wykrywania alkoholu i substancji psychoaktywnych. Urządzenia wykorzystywane są przez funkcjonariuszy komórek i jednostek Policji garnizonu małopolskiego w profilaktyce kryminalnej i prewencyjnej.

Województwo Małopolskie, dostrzegając braki w infrastrukturze jednostek leczenia stacjonarnego i ambulatoryjnego prowadzących leczenie osób uzależnionych od narkotyków lub używających narkotyków w sposób szkodliwy, ogłosiło po raz pierwszy otwarty konkurs ofert w dziedzinie rozwoju ośrodków leczenia uzależnień, wspierając zadania z zakresu *doposażenia, rozwoju noclegowni oraz ośrodków leczenia, rehabilitacji, postrehabilitacji, readaptacji społeczno-zawodowej dla osób uzależnionych od narkotyków lub innych substancji psychoaktywnych*. Dofinansowanie otrzymały 4 podmioty na realizację 6 zadań publicznych w łącznej kwocie 500 tys. zł.

W ramach otwartego konkursu ofert w dziedzinie profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom (zadania z zakresu przeciwdziałania narkomanii, palenia tytoniu, HIV/AIDS oraz rozwiązywania problemów alkoholowych) województwo małopolskie przekazało środki finansowe dla 11 podmiotów na łączną kwotę 185 tys. zł, służące upowszechnianiu wiedzy na temat uzależnień, jak również sposobów reagowania na zagrożenie i zagospodarowaniu czasu wolnego dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych.

— więcej informacji

Wszelkie informacje o realizowanych programach zdrowotnych dostępne są pod adresem www.profilaktykawmalopolsce.pl

— więcej informacji

Małopolski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2011–2015 dostępny jest pod adresem www.malopolska.pl w zakładce zdrowie.

— więcej informacji

Dokumenty *Małopolski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2014–2020* oraz *Małopolski Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2014–2020* dostępne są pod adresem www.malopolska.pl w zakładce zdrowie i polityka społeczna.

2. Zasoby ochrony zdrowia

Zasoby i działalność lecznictwa stacjonarnego

W województwie małopolskim w ramach stacjonarnej opieki medycznej w 2015 roku funkcjonowało 128 podmiotów leczniczych udzielających świadczeń stacjonarnych, w tym: 14 szpitali wojewódzkich, 19 szpitali powiatowych, 8 szpitali resortowych, 48 niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej działających w formie spółek (w tym 5 zakładów o profilu psychiatrycznym) oraz 39 publicznych i niepublicznych zakładów opieki długoterminowej, tj. zakładów opiekuńczo- leczniczych, zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych, hospicjów.

Tabela 11. Zestawienie liczby łóżek w publicznych i niepublicznych jednostkach opieki stacjonarnej oraz jednostkach opieki długoterminowej

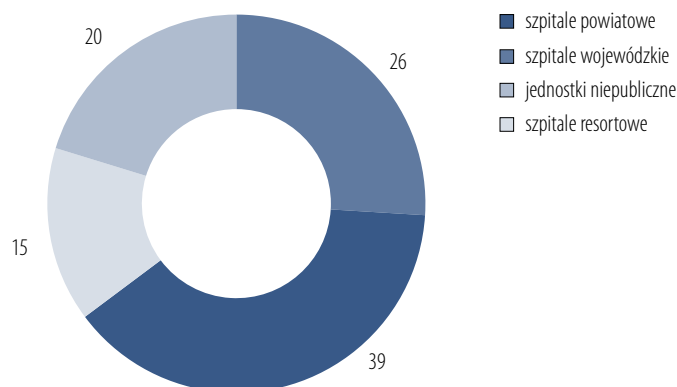
	2013	2014	2015
A. podmioty lecznicze publiczne	15 692	15 777	15 513
województwie	4 886	5 023	5 053
w tym:			
› spzoz	4 108	4 215	4 245
› spółka [w tym łóżka opieki długoterminowej ZOL, ZPO]	778 [150]	808 [150]	808 [150]
powiatowe	7 672	7 655	7 496
› w tym łóżka opieki długoterminowej ZOL, ZPO	1 132	1 142	1 103
szpitale resortowe	3 027	3 045	2 911
› w tym łóżka opieki długoterminowej ZOL, ZPO	36	36	7
gminny ZOL	52	54	53
pozostałe łóżka*	55	0	0
B. jednostki niepubliczne	3 483	3 598	3 940
szpitale niepubliczne	1 829	1 742	1 856
ZOL, ZPO, Hospicja	1 654	1 856	2 084
ogółem liczba łóżek (A + B)	19 175	19 375	19 453

* Śląskie Centrum Rehabilitacyjno-Uzdrowskie im. dr A. Szebesty Rabka-Zdrój, którego podmiotem tworzącym jest Województwo Śląskie

Źródło: opracowanie Departamentu Zdrowia i Polityki Zdrowotnej na podstawie danych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz rejestru ZOZ

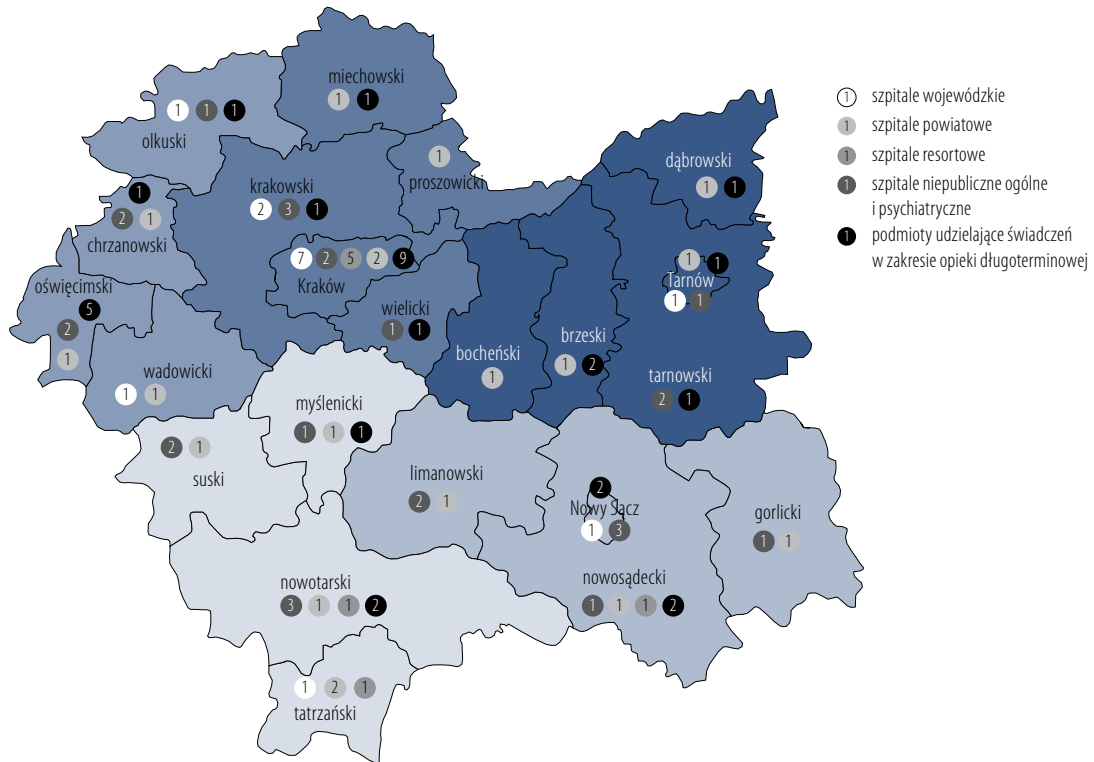
Wskaźnik liczby łóżek ogółem w jednostkach publicznych i niepublicznych na koniec 2015 roku wynosił 57,7/10 tys. mieszkańców województwa.

Wykres 21. Struktura łóżek według podmiotów tworzących w 2015 r. (w %)

Źródło: opracowanie Departamentu Zdrowia i Polityki Zdrowotnej na podstawie danych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego

Mapa 5. Rozmieszczenie publicznych i niepublicznych podmiotów leczniczych ogólnych oraz psychiatrycznych na terenie województwa małopolskiego (2015 r.)

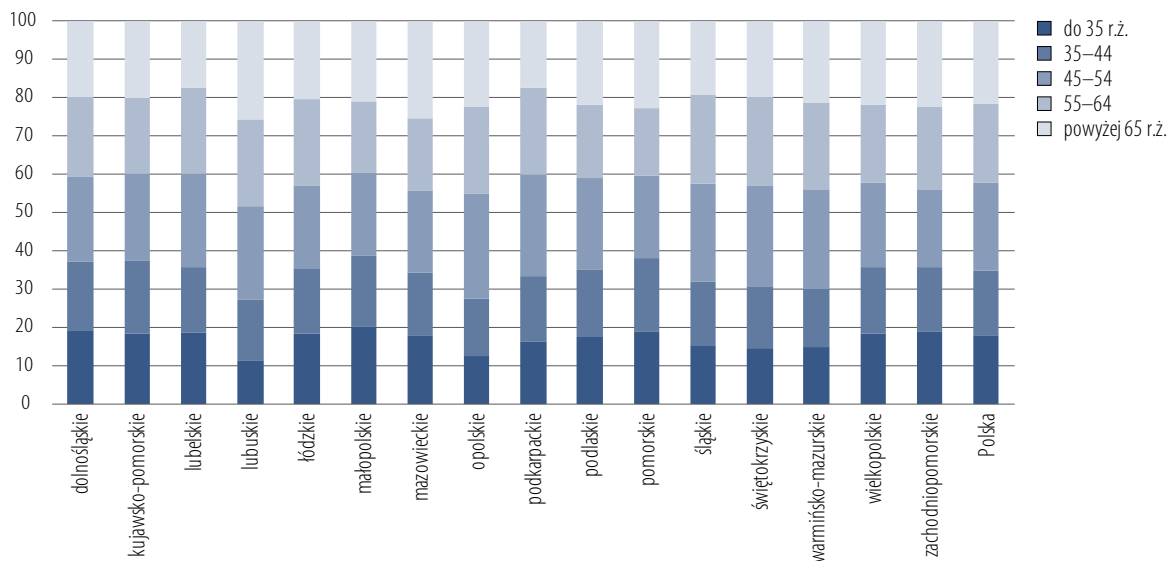

Źródło: opracowanie Departamentu Zdrowia i Polityki Zdrowotnej na podstawie danych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego

Kadry medyczne w Małopolsce

Według danych za 2014 rok w województwie małopolskim zatrudnionych jest 7 500 lekarzy (podstawowe miejsce zatrudnienia), co stanowi 9% lekarzy zatrudnionych w Polsce. Wskaźnik liczby lekarzy na 10 tys. mieszkańców województwa małopolskiego jest na poziomie 22,3, co daje 8. miejsce w kraju. Spośród ogółu lekarzy uprawnionych do wykonywania zawodu w podmiotach leczniczych na terenie województwa małopolskiego zatrudnionych jest 59%.

Wykres 22. Lekarze uprawnieni do wykonywania zawodu – struktura wieku (w %)

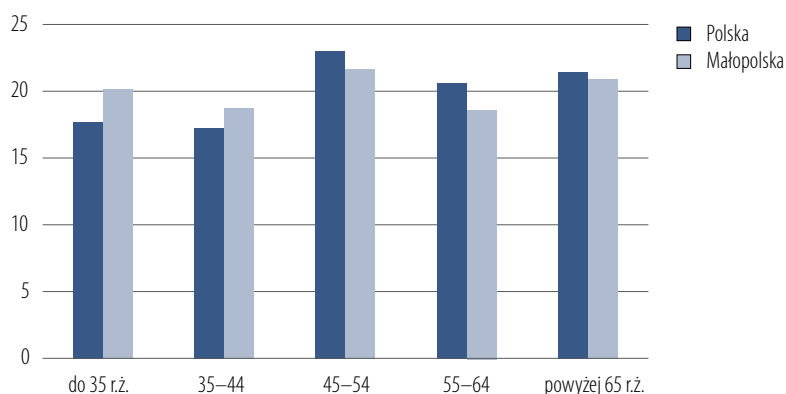

Źródło: opracowanie własne na podstawie Biuletynu Statystycznego MZ, CSIOZ, Warszawa 2015

W zakresie grupy zawodowej pielęgniarek – w Małopolsce zatrudnionych jest 16 943 pielęgniarki, co stanowi 9% ogółu pielęgniarek w Polsce. Wskaźnik liczby pielęgniarek na 10 tys. ludności województwa małopolskiego kształtuje się na poziomie 50,3, co daje 7. miejsce w kraju. Spośród ogółu pielęgniarek uprawnionych do wykonywania zawodu 70% pracuje w placówkach ochrony zdrowia na terenie województwa małopolskiego. Personel medyczny charakteryzuje się specyficzną strukturą pod względem płci i wieku. Specyfiką pracy w sektorze zdrowotnym jest to, że wiek nie stanowi znaczącego ograniczenia w kontynuacji pracy zawodowej, nawet po osiągnięciu uprawnień emerytalnych.

Analizując strukturę wiekową lekarzy uprawnionych do wykonywania zawodu, można stwierdzić, iż w Małopolsce najwyższy odsetek stanowią lekarze w przedziale wiekowym od 45 do 54 lat (22%), w Polsce – 23%. Stosunkowo mały jest za to udział pracowników najmłodszych, czyli w wieku poniżej 35 lat, w 2014 roku stanowili oni 20% wszystkich lekarzy w Małopolsce (wskaźnik dla Polski – 18%).

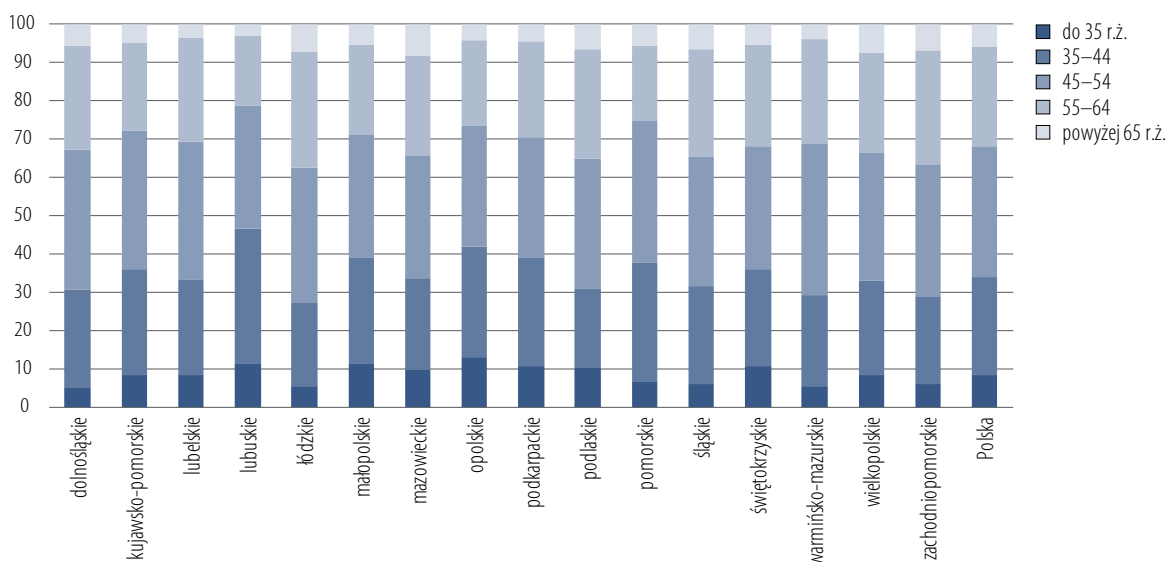
Wykres 23. Struktura wiekowa lekarzy ogólnych uprawnionych do wykonywania zawodu w Polsce i w Małopolsce (w %)

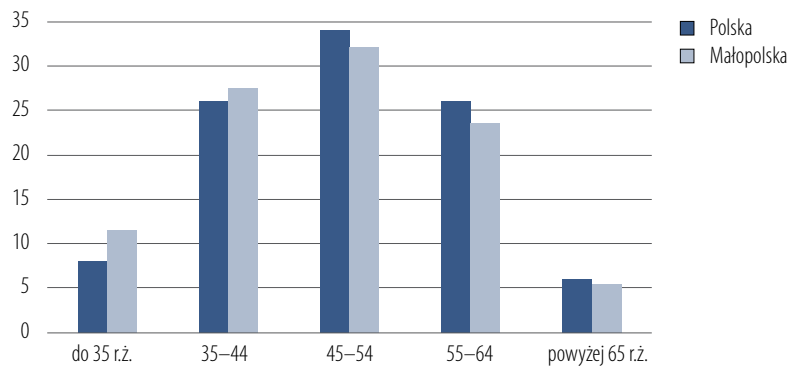
Źródło: opracowanie własne na podstawie Biuletynu Statystycznego MZ, CSIOZ, Warszawa 2015

Odnosząc się do struktury wiekowej pielęgniarek uprawnionych do wykonywania zawodu, obserwujemy, że 82% ogółu pielęgniarek stanowią pielęgniarki w wieku 35–64 lat. Niski procent zatrudnienia pielęgniarek poniżej 35 lat (11%) może świadczyć o niewielkim zainteresowaniu młodych osób wykonywaniem tego zawodu.

Wykres 24. Pielęgniarki uprawnione do wykonywania zawodu – struktura wieku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Biuletynu Statystycznego MZ, CSIOZ, Warszawa 2015

Wykres 25. Struktura wiekowa pielęgniarek uprawnionych do wykonywania zawodu w Polsce i w Małopolsce (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Biuletynu Statystycznego MZ, CSIOZ, Warszawa 2015

Dostępność do usług medycznych, zwłaszcza lekarzy specjalistów, stanowi bardzo ważny element systemu ochrony zdrowia – niedobór tych zasobów może być przyczyną zmniejszenia liczby usług medycznych, a w konsekwencji zwiększenia problemów zdrowotnych populacji. W Małopolsce wśród lekarzy specjalistów zatrudnionych w ochronie zdrowia najwięcej jest lekarzy chorób wewnętrznych (15% ogółu zatrudnionych w miejscu pracy), medycyny rodzinnej (11%), pediatrii (9%), ginekologii i położnictwa (5%), anestezjologii i intensywnej terapii (6%), chirurgii (5%) oraz lekarzy psychiatrów (4%). Największe niedobory występują w geriatrici. Brakuje także lekarzy endokrynologów, neurologów, urologów, neonatologów oraz hematologów².

Kontraktowanie świadczeń medycznych na terenie województwa małopolskiego

W 2015 roku MOW NFZ za priorytet przyjął rozwój leczenia w trybie ambulatoryjnym, kontynuację działań na rzecz przesunięcia punktu ciężkości we wszystkich możliwych obszarach z leczenia stacjonarnego na specjalistyczne leczenie ambulatoryjne. Dążono także do poprawy dostępności do świadczeń oraz zwiększenia poziomu finansowania m.in. świadczeń zabiegowych wysokospecjalistycznych – transplantologii i kardiochirurgii – oraz w zakresie anestezjologii i intensywnej terapii oraz leczenia udarów. Zwiększono liczbę świadczeń w zakresach związanych z diagnostyką chorób nowotworowych oraz nakłady finansowe na rozwój leczenia ambulatoryjnego/środowiskowego oraz oddziałów dziennych psychiatrycznych³. W porównaniu z rokiem 2014 nastąpił wzrost nakładów na ochronę zdrowia ogółem o 6%.

Tabela 12. Plany finansowe NFZ z poszczególnych rodzajów świadczeń (w mln zł)

Rodzaj świadczenia	MOW NFZ – plan finansowy			Dynamika kol. 4/kol. 3
	2013 stan na 30.12.2013	2014 stan na 30.12.2014	2015 stan na 31.12.2015	
1	2	3	4	5
podstawowa opieka zdrowotna	655,6	664,1	778,4	117%
ambulatoryjna opieka specjalistyczna	464,4	464,4	486,0	105%
leczenie szpitalne	2 580,4	2 608,3	2 778,3	107%
opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień	164,9	167,4	171,7	103%
rehabilitacja lecznicza	181,5	181,3	188,1	104%
świadczenia pielęgnacyjne i opiekuńcze w ramach opieki długoterminowej	113,2	114,6	120,8	105%
opieka paliatywna i hospicyjna	32,4	35,2	36,3	103%

- Źródło: opracowanie Departamentu Zdrowia i Polityki Zdrowotnej na podstawie danych z Biuletynu Statystycznego MZ, CSIOZ, Warszawa 2015 oraz *Zabezpieczenie opieki zdrowotnej na terenie województwa małopolskiego w 2014 roku* Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.
- RAPORT z przebiegu procesu aneksowania umów wieloletnich oraz informacja o stanie zabezpieczenia świadczeń opieki zdrowotnej na rok 2015 w województwie małopolskim, Małopolski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia stan na 31 stycznia 2015 r.

Rodzaj świadczenia	MOW NFZ – plan finansowy			Dynamika kol. 4/kol. 3
	2013 stan na 30.12.2013	2014 stan na 30.12.2014	2015 stan na 31.12.2015	
leczenie stomatologiczne	181,9	179,7	181,3	101%
lecznictwo uzdrowiskowe	49,1	48,8	49,6	102%
pomoc doraźna i transport sanitarny	1,7	1,5	1,6	107%
koszty profilaktycznych programów zdrowotnych finansowanych ze środków własnych Funduszu	11,3	12,4	13,4	108%
świadczenia zdrowotne kontraktowane odrębnie	142,8	148,6	152,5	103%
zaopatrzenie w sprzęt ortopedyczny, środki pomocnicze i lecznicze środki techniczne	62,3	69,0	74,7	108%
refundacja cen leków	713,7	696,6	690,3	99%
ogółem	5 355,3	5 391,9	5 723,0	106%

Źródło: www.nfz.gov.pl (plany finansowe NFZ)

Inwestycje w ochronie zdrowia

W tabeli wykazane zostały inwestycje realizowane w podmiotach leczniczych na terenie województwa małopolskiego o wartości powyżej 10,0 mln zł. Są to inwestycje jednoroczne (realizowane w 2015 roku) oraz wieloletnie. W tabeli podane zostały kwoty całkowitej wartości inwestycji w całym okresie finansowania, w tym wydatki poniesione w 2015 roku.

Inwestycje polegały na budowie i rozbudowie nowych obiektów, a także na dostosowaniu obiektów ochrony zdrowia do obowiązujących przepisów prawa, w tym również wymogów rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą. Efektem prowadzonych inwestycji jest poprawa dostępności do świadczeń opieki medycznej, a także komfortu pacjentów przebywających w szpitalu.

Z budżetu województwa małopolskiego na zadania inwestycyjne wojewódzkich podmiotów leczniczych w 2015 roku wydatkowano kwotę 11,6 mln zł. Prace inwestycyjne obejmowały przebudowę, rozbudowę oraz modernizację obiektów szpitalnych, jak również zakup aparatury i sprzętu medycznego.

Tabela 13. Inwestycje w podmiotach leczniczych w województwie małopolskim, których wartość wyniosła powyżej 10 mln zł

Lp.	Podmiot realizujący	Nazwa zadania	Lata realizacji	Całkowita wartość zadania	Środki wydatkowane w 2015 r.
1.	Szpital im. E. Szczeklika w Tarnowie	Szpital przyjazny mieszkańcom – poprawa opieki zdrowotnej w subregionie tarnowskim poprzez rozbudowę i modernizację Szpitala im. E. Szczeklika w Tarnowie	2013–2015	15 295 965	11 734 498
2.	Uniwersytecki Szpital Dziecięcy w Krakowie	Przebudowa Uniwersyteckiego Szpitala Dziecięcego w Krakowie	2011–2018	201 361 000	18 412 510
3.		Modernizacja Oddziału Chirurgicznego w Uniwersyteckim Szpitalu Dziecięcym w Krakowie	2010–2015	13 096 505	2 994 708
4.	5. Wojskowy Szpital Kliniczny z Polikliniką SPZOZ w Krakowie	Modernizacja Polikliniki bud. nr 1	2013–2017	19 077 500	5 868 200
5.		Modernizacja Polikliniki bud. nr 12	2013–2017	14 358 200	3 029 200
6.	Centrum Onkologii Instytutu im. Marii Skłodowskiej-Curie Oddział w Krakowie	Rozbudowa i przebudowa pomieszczeń Kliniki Chirurgii, Bloku Operacyjnego, Oddziału Anestezjologii i Intensywnej Terapii wraz z budową Centralnej Sterylizatorni – etap II	2013–2015	21 635 942	4 017 854

Lp.	Podmiot realizujący	Nazwa zadania	Lata realizacji	Całkowita wartość zadania	Środki wydatkowane w 2015 r.
7.	Szpital Specjalistyczny im. dr. Józefa Babińskiego w Krakowie	Rozwój bazy leczenia psychiatrycznego poprzez modernizację obiektów Szpitala Specjalistycznego im. dr. J. Babińskiego w Krakowie	2013–2016	25 587 189	6 286 717
8.	Szpital Wojewódzki im. św. Łukasza SP ZOZ w Tarnowie	Budowa Ośrodka psychiatrycznego wraz ze Specjalistyczną Poradnią Konsultacyjną i Zapleczem Techniczno-Administracyjnym	2013–2015	22 580 844	10 973 380
9.	Krakowski Szpital Specjalistyczny im. Jana Pawła II	Zakup sprzętu i technologii informatycznych	2013–2016	12 617 106	5 247 102

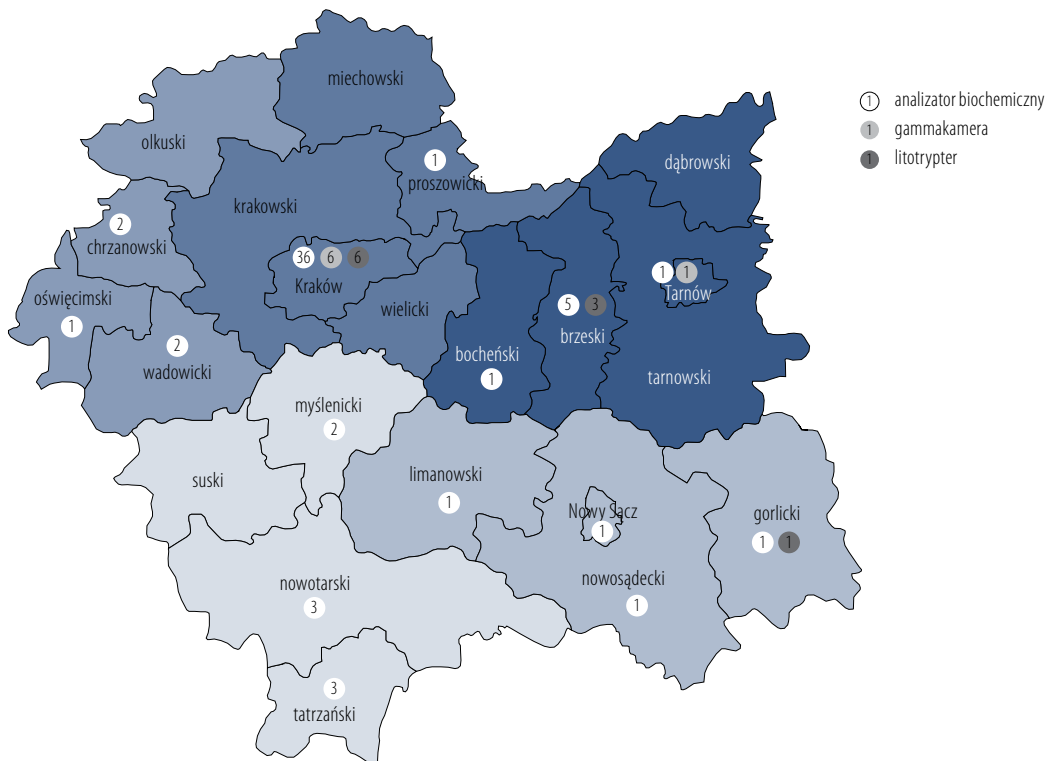
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przesłanych przez podmioty lecznicze

Ponadto w 2015 roku z większych inwestycji w Ochronie Zdrowia zrealizowano następujące zadania:

- › dostosowanie Zakładu Opieki Długoterminowej w Makowie Podhalańskim do wymogów Rozporządzenia Ministra Zdrowia z 26.06.2012 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą realizowane przez Szpital Specjalistyczny im. L. Rydygiera w Krakowie sp. z o.o. – wartość inwestycji 9 154 390 zł,
- › przebudowa i remont I piętra Oddziału Neuroinfekcji i Neurologii Dziecięcej – Pawilon M-II w Krakowskim Szpitalu Specjalistycznym im. Jana Pawła II – wartość inwestycji 4 181 472 zł,
- › modernizacja II Oddziału Chorób Wewnętrznych oraz Pracowni Endoskopowej w budynku Szpitala Specjalistycznego im. J. Dietla w Krakowie przy ul. Skarbowej 1 – wartość inwestycji 1 575 500 zł.

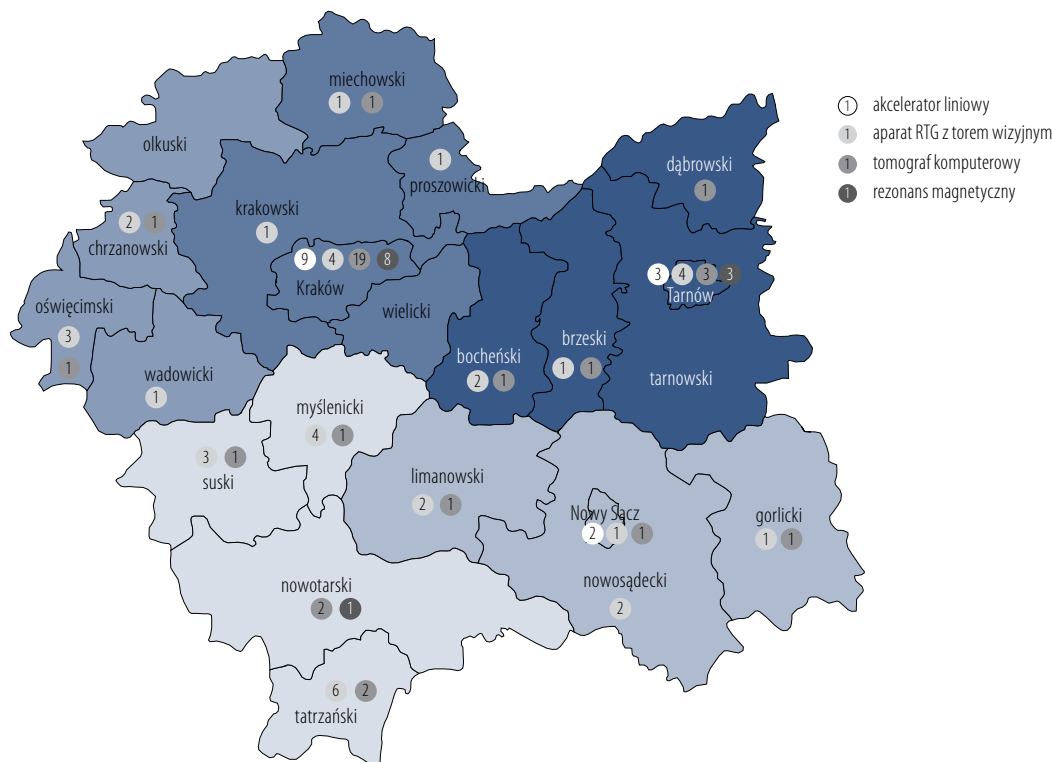
Rozmieszczenie sprzętu medycznego na terenie województwa małopolskiego według powiatów w publicznych podmiotach leczniczych w 2015 roku (szpitale wojewódzkie, powiatowe, resortowe)

Mapa 6. Rozmieszczenie sprzętu medycznego (analizator, gamma kamera, litotrypter)

Źródło: opracowanie własne Departamentu na podstawie danych uzyskanych z podmiotów leczniczych (MZ-29, MZ-30)

Mapa 7. Rozmieszczenie sprzętu medycznego (akcelerator, aparat RTG z torem wizyjnym, TK, RM)

Źródło : opracowanie własne Departamentu na podstawie danych uzyskanych z podmiotów leczniczych (MZ-29, MZ-30)

3. Działania Samorządu Województwa Małopolskiego na rzecz osób niepełnosprawnych

Na realizację zadań ustawowych samorząd województwa wydatkował środki finansowe z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W roku 2015 była to kwota blisko 11,2 mln zł. Dodatkowo na działania mające na celu wsparcie osób niepełnosprawnych z własnych środków województwo wydatkowało kwotę blisko 1,2 mln zł.

Investycje w obiektach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych

W celu zwiększenia dostępności osób niepełnosprawnych do wszystkich sfer życia społecznego samorząd województwa realizuje zadanie ustawowe pn. *Dofinansowanie robót budowlanych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów.* W roku 2015 samorząd udzielił dofinansowania 23 wnioskodawcom, przyznając na to zadanie blisko 5,3 mln zł.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych

Organizacje pozarządowe wspomagają samorządy w realizacji zadań służących poprawie warunków życia osób niepełnosprawnych. W roku 2015 Zarząd Województwa Małopolskiego na podstawie art. 36 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 roku w sprawie rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym przyjął do realizacji 59 oferty na łączną kwotę blisko 820 tys. zł.

XVI Tydzień Osób Niepełnosprawnych Kocham Kraków z Wzajemnością Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne nie tylko zmagają się w swoim życiu z ograniczeniami spowodowanymi niepełnosprawnością, ale też muszą przełamywać negatywne stereotypy w społecznym odbiorze. Pokonywanie społecznych i psychicznych skutków niepełnosprawności przyczynia się do osiągnięcia optymalnego poziomu życia

przez osoby niepełnosprawne. W dniach od 29.05 do 05.06.2015 roku Województwo Małopolskie wraz z Miastem Kraków zorganizowało XVI Tydzień Osób Niepełnosprawnych *Kocham Kraków z Wzajemnością* – Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych. Celem przedsięwzięcia jest szeroko rozumiana integracja społeczna osób niepełnosprawnych i pełnosprawnych.

Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych

W ramach projektu Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych w 2015 roku województwo współfinansowało i współuczestniczyło w organizacji 4 przedsięwzięć integracyjnych w 4 Subregionach Małopolski (Małopolska Zachodnia, Subregion Sądecki, Subregion Tarnowski, Subregion Podhalański). Najważniejsze wydarzenia w ramach projektu Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych:

- › Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych – Subregion Tarnowski,
- › III Sądecki Festiwal Osób Niepełnosprawnych w ramach Małopolskich Dni Osób Niepełnosprawnych,
- › Integracja w powiecie nowotarskim w ramach Małopolskich Dni Osób Niepełnosprawnych – edycja II,
- › Razem Godnie i Szczęśliwie – Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych Powiat Olkuski-Powiat Chrzanowski 2015.

Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych

Istotnym elementem włączającym osoby niepełnosprawne w rynek pracy jest rehabilitacja zawodowa w zakładach aktywności zawodowej. Aktywizacja zawodowa ma na celu przygotowanie osób niepełnosprawnych do podjęcia pracy na otwartym rynku pracy lub w Zakładzie Pracy Chronionej.

W województwie małopolskim w 2015 roku funkcjonowało 8 zakładów aktywności zawodowej zatrudniających łącznie 278 osób niepełnosprawnych. Zakłady zlokalizowane są w następujących powiatach: dwa na terenie Krakowa, dwa na terenie powiatu nowosądeckiego i po jednym w powiecie krakowskim, tarnowskim, miechowskim i olkuskim.

Tabela 14. Zakłady aktywności zawodowej wraz z profilem prowadzonej działalności gospodarczej oraz ilość osób zatrudnionych w poszczególnych zakładach, stan na dzień 31.12.2015 r.

Lp	Organizator ZAZ Zakład Aktywności Zawodowej	Profil działalności	Zatrudnione osoby niepełnosprawne
1.	Bonifraterska Fundacja Dobroczynności Zakład Aktywności Zawodowej w Konarach	pszczelarstwo (produkcja miodu i wyrobów pszczelarskich), ogrodnictwo, usługi w zakresie: pensjonatu dla koni, konnej jazdy rekreacyjnej	35
2.	Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „Piast” ZAZ Zakład Produkcyjny w Woli Rzędzińskiej	produkcja osprzętu elektroinstalacyjnego, folii kablowej ostrzegawczej mającej zastosowanie w budownictwie	80
3.	Stowarzyszenie Pomocy Szansa ZAZ przy Stowarzyszeniu Pomocy Szansa w Witowicach	rękodzieło: garncarstwo – ceramika, decoupage, koszykarstwo – plecionkarstwo, zdobienie figur gipsowych, produkcja mebli ogrodowych, produkcja zniczy i świec oraz usługi sprzątania terenów	32
4.	„Szansa” Stowarzyszenie Integracyjne Aktywizacji Zawodowej i Społecznej Osób Niepełnosprawnych ZAZ Pensjonat na Wzgórzach	profil gastronomiczno-hotelarski	30
5.	Stowarzyszenie Rodzin Zdrowie Psychiczne ZAZ „U Pana Cogito” Pensjonat i Restauracja	profil gastronomiczno-hotelarski	24
6.	Spółdzielnia Socjalna „Opoka” ZAZ „Opoka” w Kluczach	gastronomia i catering	20
7.	Fundacja Pomocy Osobom Niepełnosprawnym ZAZ im. Matki Bożej Fatimskiej w Stróżach	usługi marketingowe, usługi pralnicze, usługi hodowlano-rekreacyjne, usługi ogrodnicze oraz działalność obsługowo-rehabilitacyjna	32
8.	Powiat Nowosądecki Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Nawojowej	pracownia hodowlana (usługi hotelarskie dla koni, jazda: na placu, indywidualna oraz w terenie), pracownia ogrodnicza (produkcja rozsąd kwiatów i warzyw, świadczenie usług ogrodniczych), pracownia poligraficzno-fotograficzna (projektowanie materiałów reklamowych, usługi ksero, drukowanie ulotek, plakatów, usługi fotograficzne)	25
razem w roku 2015			278

Źródło: opracowanie własne Departamentu Zdrowia i Polityki Społecznej UMWM na podstawie danych z ZOZ

Pomoc społeczna

Opracowanie: Iwona Banasiewicz¹

— podsumowanie

- Wartości wszystkich trzech wskaźników zagrożenia ubóstwem: minimum egzystencji, relatywnej granicy ubóstwa oraz ustawowej granicy ubóstwa dla Małopolski w 2015 roku wzrosły w porównaniu z 2014 rokiem. Jednocześnie po raz pierwszy od 2005 roku były one mniej korzystne niż średnia krajowa.
- W Małopolsce w 2015 roku świadczeniami pomocy społecznej objęto 6,5% ludności regionu (ponad 77 tysięcy rodzin, a tym samym prawie 218 tysięcy osób w tych rodzinach). Wskaźnik ten w regionie jest niższy o 1% od średniej dla kraju, co daje województwu małopolskiemu 4. miejsce w porównaniu do innych regionów (po województwach: śląskim, dolnośląskim i opolskim, posiadających najniższy udział klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń w ludności województw w Polsce). W ostatnich latach wskaźnik ten stale się obniża, mimo iż w lipcu 2015 roku były podwyższone kryteria dochodowe uprawniające do korzystania ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej i w konsekwencji wzrósł odsetek osób żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa.
- W 2015 roku wydatki ponoszone na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej w gminach wyniosły łącznie prawie 1,44 mld zł. Z kolei na tak zdefiniowane wydatki samorządy powiatowe w Małopolsce przeznaczyły w 2015 roku łączną kwotę prawie 290,2 mln zł.

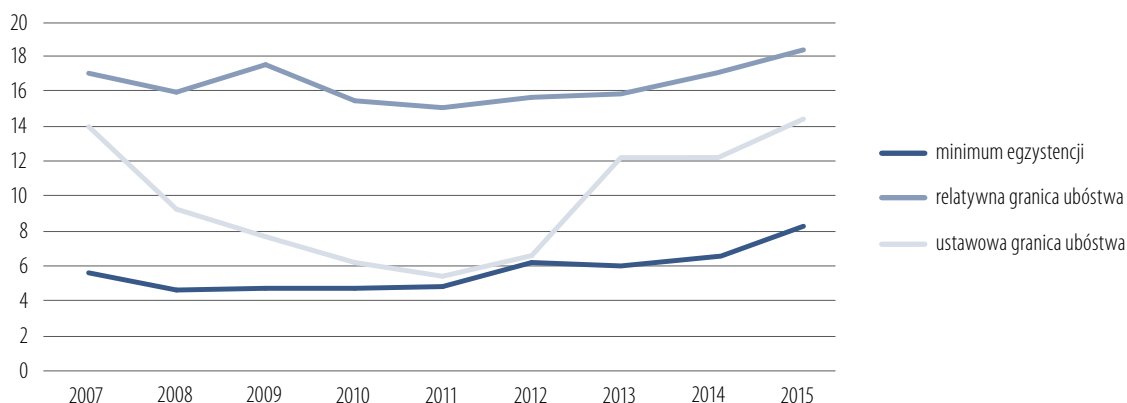
1. Wskaźniki ubóstwa dla regionu

Analiza trzech wskaźników dotyczących ubóstwa dla Małopolski wskazuje na ich wzrost (pomiędzy 2014 a 2015 rokiem). Największy wzrost dotyczył odsetka osób w gospodarstwach domowych żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa – zwiększył się on o 2,2 p.p. i wyniósł w 2015 roku 14,3% (w Polce – 12,2%). Nieco mniej (o 1,8 p.p.) wzrósł wskaźnik stopy ubóstwa mierzonej odsetkiem osób żyjących poniżej minimum egzystencji i wyniósł 8,4% (w Polce – 6,5%). Natomiast wskaźnik dotyczący odsetka osób żyjących poniżej relatywnej granicy ubóstwa w 2015 roku był na poziomie 18,4% (w Polce – 15,5%), co oznacza wzrost o 1,5 p.p. w stosunku do poprzedniego roku.

Jednocześnie w 2015 roku po raz pierwszy od 2005 roku Małopolskę charakteryzowały wartości trzech wskaźników zagrożenia ubóstwem mniej korzystne niż średnia krajowa.

Ogólnie na przestrzeni lat 2007–2015 odsetek osób żyjących poniżej minimum egzystencji, po spadku w 2008 roku, pozostawał na podobnym poziomie do 2011 roku, od kiedy obserwuje się jego wzrost. Również stopa ubóstwa relatywnego stale rośnie od 2012 roku. Natomiast skala ubóstwa ustawowego ulegała wahaniom, związanym z podwyższaniem kryterium dochodowego uprawniającego do korzystania ze świadczeń pieniężnych pomocy społecznej (w październiku 2012 roku i lipcu 2015 roku) i w 2015 roku znów wzrosła (podobnie jak w 2013 roku).

1. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie.

Wykres 26. Odsetek mieszkańców Małopolski żyjących poniżej minimum egzystencji, relatywnej granicy ubóstwa oraz ustawowej granicy ubóstwa (w %)

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego (www.stat.gov.pl)

W Polsce od lat dziewięćdziesiątych GUS publikuje dane dotyczące zasięgu ubóstwa ekonomicznego Polaków. Są one szacowane przy zastosowaniu różnych mierników, których podstawę stanowią wyniki badania budżetów gospodarstw domowych. Przy obliczaniu zasięgu ubóstwa GUS podaje następujące granice:

- poziom minimum egzystencji, który uwzględnia jedynie potrzeby uznane w danych warunkach za podstawowe i których niezaspokojenie może powodować biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. W skład koszyka minimum egzystencji wchodzi potrzeby mieszkaniowe i artykuły żywnościowe. Łączny koszt nabycia (zużycia) tych dóbr określa wartość koszyka, która stanowi granicę ubóstwa skrajnego,
- procent osób w gospodarstwach domowych, w których wydatki wynosiły mniej niż 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych. Pokazuje gospodarstwa domowe, w których poziom konsumpcji jest niższy niż większości mieszkańców i odbiega znacząco od poziomu przeciętnego (relatywna granica ubóstwa),
- próg interwencji socjalnej, czyli kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej (ustawowa granica ubóstwa),
- stopa ubóstwa to odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków był niższy od granicy ubóstwa.

2. Beneficjenci pomocy społecznej

W Małopolsce świadczeniami pomocy społecznej² w 2015 roku objęto ponad 77 tysięcy rodzin, a tym samym prawie 218 tysięcy osób w tych rodzinach, co stanowi 6,5% ludności regionu³. W Polsce natomiast tego rodzaju pomocą społeczną objęto prawie 2,9 miliona osób, co stanowi 7,5% ludności kraju (spadek o 0,5 p.p. w stosunku do poprzedniego roku)⁴. Omawiany wskaźnik w regionie jest niższy o 1% od średniej dla kraju, co daje województwu małopolskiemu 4. miejsce w porównaniu do innych regionów (po województwach: śląskim, dolnośląskim i opolskim, posiadających najniższy udział klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń w ludności województw w Polsce).

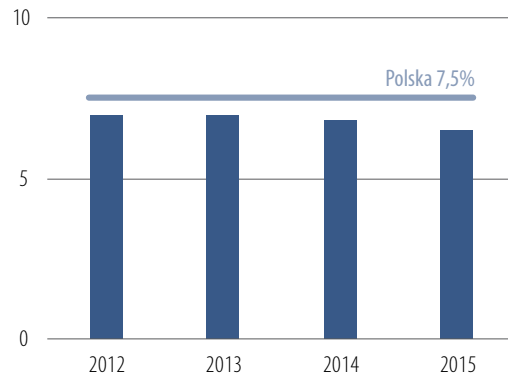
W ostatnich latach wskaźnik ten stale się obniża, mimo iż w lipcu 2015 roku (a wcześniej w październiku 2012 roku) zostały podwyższone kryteria dochodowe uprawniające do korzystania ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej i w konsekwencji wzrósł odsetek osób żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa. Z drugiej

2. Analiza dotyczy liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców, które w 2015 roku otrzymały pomoc w formie świadczeń pomocy społecznej bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania.
3. Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie. Dane dot. ludności – Urząd Statystyczny w Krakowie.
4. Analiza oparta na podstawie sprawozdania: *MPIPS-03. Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach* (MPIPS-03).

strony należy pamiętać, iż od 2012 roku funkcjonuje ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która obejmuje część zadań realizowanych do 2011 roku w oparciu o ustawę o pomocy społecznej.

Średnia dla województwa dotycząca odsetka mieszkańców korzystających ze świadczeń pomocy społecznej nie odzwierciedla sytuacji w poszczególnych powiatach i gminach Małopolski, gdyż pomiędzy wartościami charakteryzującymi poszczególne jej części istnieją znaczne różnice. Pomędzy powiatami, które charakteryzuje najmniej i najbardziej korzystny wskaźnik, różnica wynosi aż 9,4 p.p. Najkorzystniejsza sytuacja pod tym względem miała miejsce w Krakowie (3,5% ogółu mieszkańców) oraz powiecie krakowskim (4,2%), wielickim (4,4%), oświęcimskim (4,6%) i olkuskim (4,8%). Natomiast najmniej korzystnymi wskaźnikami charakteryzowały się powiaty: gorlicki (12,9%), limanowski (12,8%), nowosądecki (12,6%) i dąbrowski (11,8%). Należy dodać, iż w większości powiatów odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej obniżył się w stosunku do roku poprzedniego (poza powiatem dąbrowskim i tatrzańskim, gdzie odsetek się zwiększył o 0,2 p.p., oraz Krakowem i powiatem olkuskim, dla których wskaźnik pozostał bez zmian)⁵.

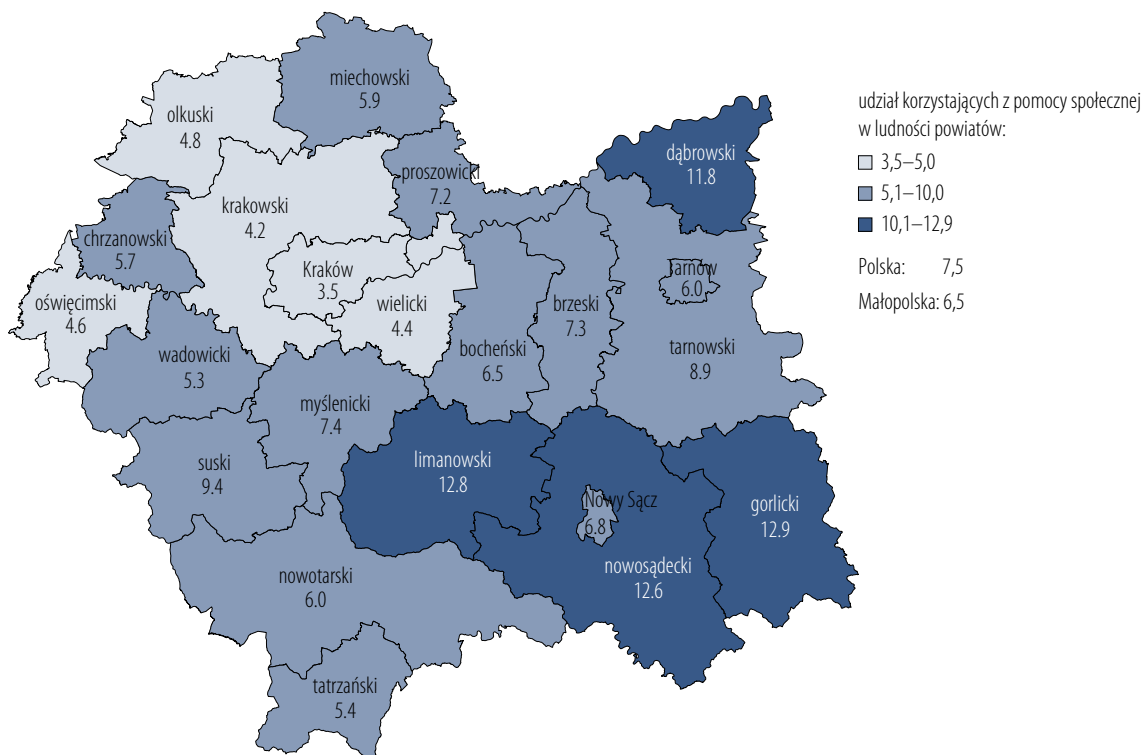
Wykres 27. Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej ludności Małopolski (w %)

Odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców Małopolski (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną – świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2015 r. Dane dotyczące Polski pochodzą ze Sprawozdania MPIPS-03, a dla Małopolski pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie. Dane dot. ludności – Urząd Statystyczny w Krakowie

Mapa 8. Udział osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej w liczbie ludności w Małopolsce w 2015 r. (w %)

Odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie ludności danego powiatu (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną, świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2015 r. Dane dotyczące Polski pochodzą ze Sprawozdania MPIPS-03, a dla Małopolski pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie. Dane dot. ludności – Urząd Statystyczny w Krakowie

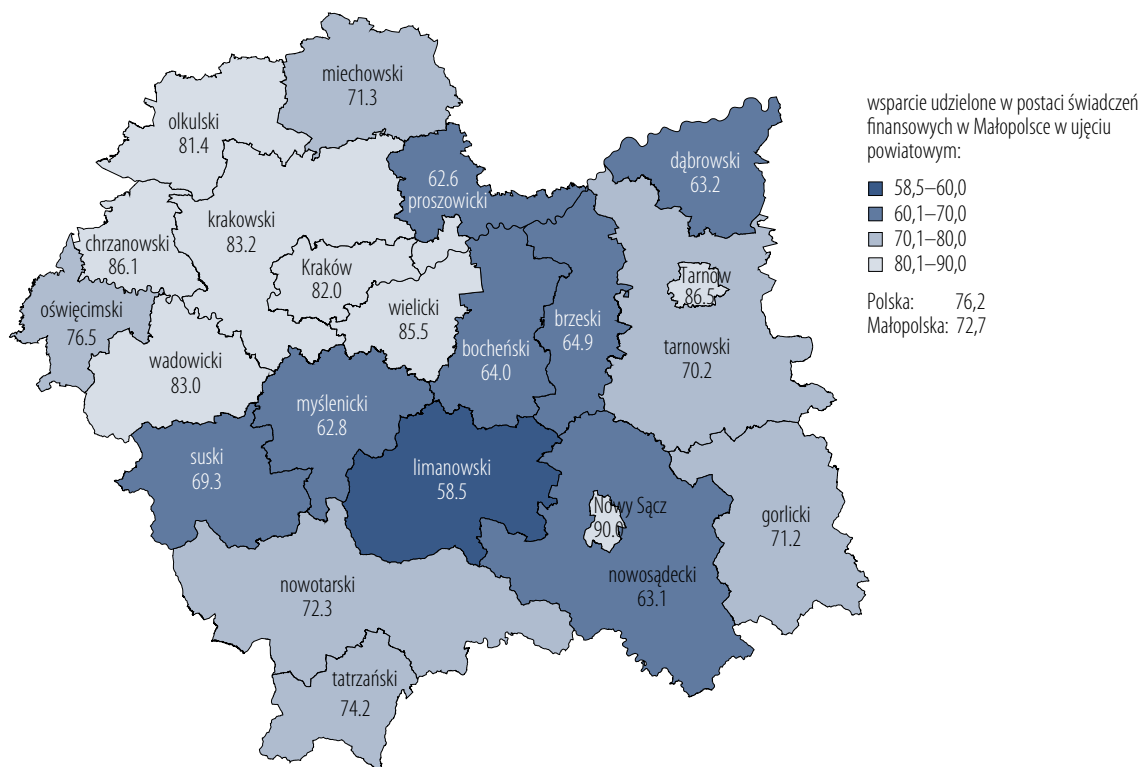
5. Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie. Dane dot. ludności – Urząd Statystyczny w Krakowie.

Jak wynika ze sprawozdania MPiPS-03, rodziny 3+ stanowią w Małopolsce ponad jedną trzecią ogółu rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną. W 2015 roku ze wsparcia w ramach systemu pomocy społecznej skorzystało prawie 37,6 tys. rodzin z dziećmi, w tym prawie 14,6 tys. rodzin 3+. W rodzinach z dziećmi objętych wsparciem było prawie 169,3 tysięcy osób, a w rodzinach z trojgiem lub więcej dzieci – prawie 84,7 tysięcy osób, w tym przynajmniej 53,3 tys. dzieci. Najwięcej rodzin 3+ w systemie pomocy społecznej to rodziny z trójką dzieci (ponad 8,6 tys.), najmniej – z siedmiorgiem i więcej (405 rodzin). Wśród rodzin 3+ korzystających z systemu pomocy społecznej 15,6% (2,3 tys.) stanowiły rodziny niepełne, czyli samotne matki lub ojcowie wychowujący dzieci.

Powiatami o najwyższym udziale rodzin 3+ objętych pomocą społeczną w ogólnej liczbie rodzin z dziećmi objętych pomocą były: nowotarski (52,3%), suski (52,0%), myślenicki (49,8%) i tarnowski (49,0%). Z kolei najniższy udział rodzin 3+ objętych pomocą w liczbie wszystkich rodzin z dziećmi objętych pomocą charakteryzują się miasta na prawach powiatu: Kraków (19,6%) i Tarnów (25,3%) oraz powiat chrzanowski (23,3%)⁶.

Analizując strukturę korzystających ze świadczeń, można zauważyć, iż świadczenia pieniężne w 2015 roku dotyczyły średnio 72,7% osób objętych pomocą społeczną. Tylko nieco rzadziej przyznawane były świadczenia niepieniężne – przeciętnie niewiele ponad 65,0% osób objętych pomocą społeczną było ich beneficjentami. Średnia dla Małopolski nie odzwierciedla jednak sytuacji w poszczególnych powiatach. Największy odsetek ludności korzystającej z pomocy społecznej był objęty świadczeniami pieniężnymi w Nowym Sączu (90,0%), najniższy zaś w powiecie limanowskim (58,5%). Z kolei klientów wsparcia w postaci świadczeń pozafinansowych najwięcej było w powiecie dąbrowskim (77,9%), a najmniej – w powiecie oświęcimskim (46,0%). Należy dodać, iż od ubiegłego roku tendencje nie zmieniły się⁷.

Mapa 9. Odsetek osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2015 r. (w %)

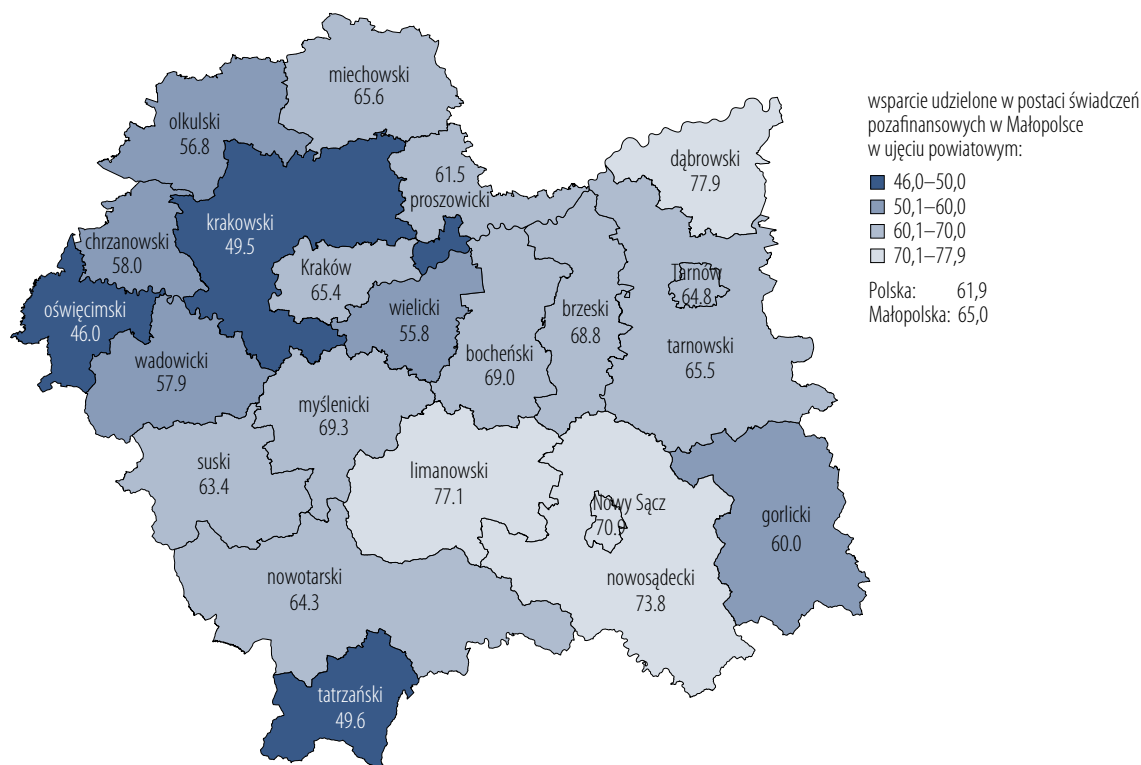

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych na podstawie danych za 2015 r. Dane dotyczące Polski pochodzą ze Sprawozdania MPiPS-03, a dla Małopolski pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie; Urzędu Statystycznego w Krakowie

6. Analiza oparta o sprawozdanie MPiPS-03. Dane dot. ludności – Urząd Statystyczny w Krakowie.

7. Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

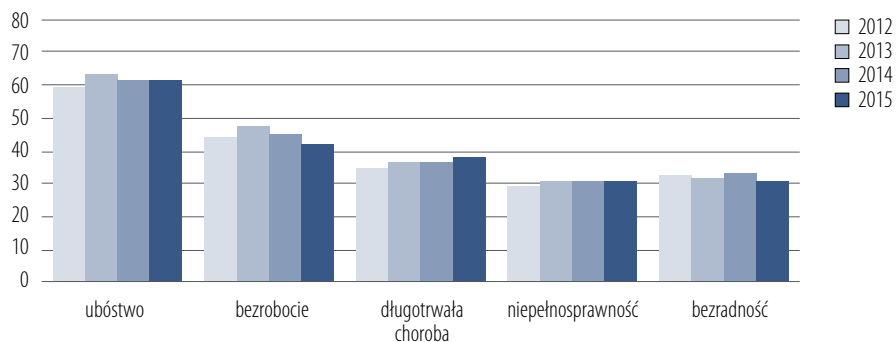
Mapa 10. Odsetek osób, którym przyznano świadczenia niepieniężne w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2015 r. Dane dotyczące Polski pochodzą ze Sprawozdania MPIPS-03, a dla Małopolski pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie

Z 15 wymienionych w art. 7 *Ustawy o pomocy społecznej* przesłanek, które mogą być podstawą udzielenia pomocy społecznej w Małopolsce od lat najczęstszą jest ubóstwo. W 2015 roku problem ten dotykał niemal 61,8% klientów pomocy społecznej. Oprócz ubóstwa można wyróżnić inne problemy, które w ciągu ostatnich lat są dominujące w naszym regionie: bezrobocie (42,0% ogółu klientów pomocy społecznej), długotrwała choroba (38,2%), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (23,2% ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej i 30,8% osób w tych rodzinach) oraz niepełnosprawność (31,0%). Pozostałe przyczyny przyznawania pomocy występują znacznie rzadziej lub w ogóle.

Wykres 28. Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce (w %)

Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów (l. osób w rodzinach świadczeniobiorców). Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2015 r. Dane dotyczące Polski pochodzą ze Sprawozdania MPIPS-03, a dla Małopolski pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie

Analizując powody udzielania pomocy społecznej w ciągu ostatnich lat, można zauważyć pewne ogólne tendencje. Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych pozostają na zbliżonym poziomie (pomimo nieznacznych zmian pomiędzy

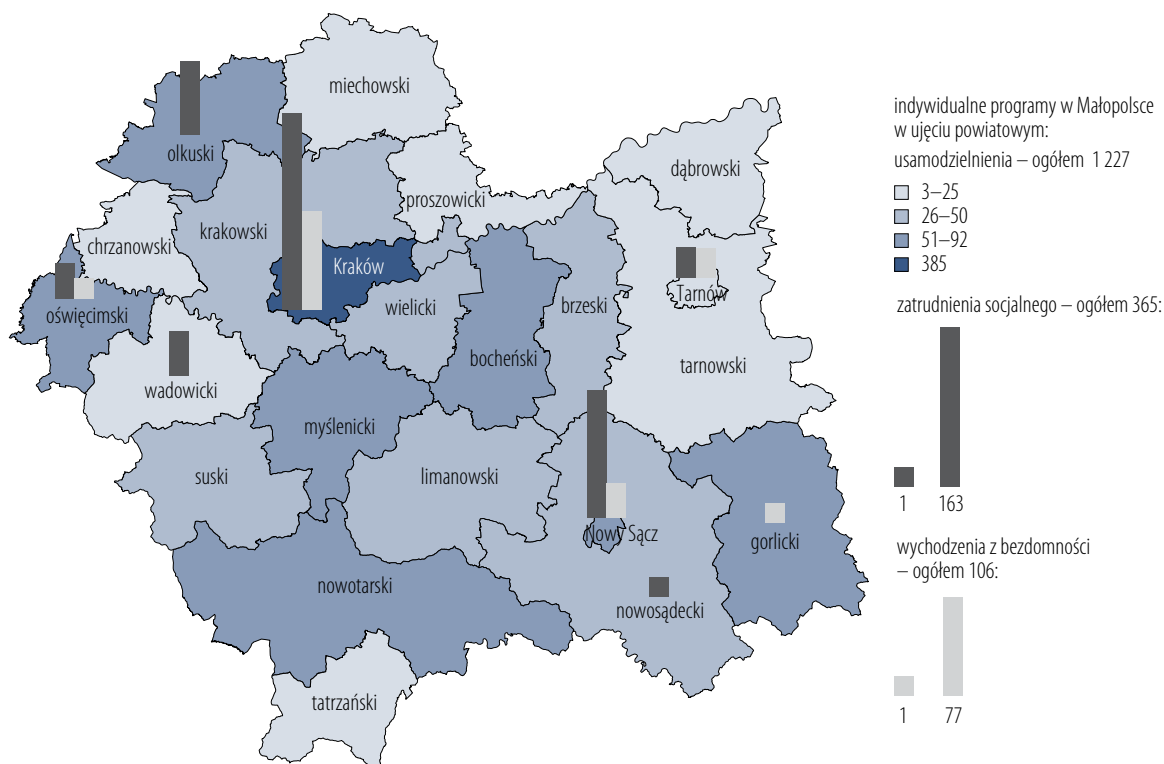
latami). Obserwowany jest niewielki wzrost odsetka klientów pomocy społecznej, którzy otrzymują wsparcie z tytułu niepełnosprawności i długotrwałej choroby. Natomiast nastąpił znaczny spadek odsetka klientów pomocy społecznej, którzy otrzymują wsparcie z powodu bezrobocia (5,6 p.p. pomiędzy 2013 i 2015 rokiem).

Jednym z podstawowych narzędzi pracownika socjalnego w pracy z klientem pomocy społecznej jest kontrakt socjalny. W 2015 roku małopolskie ośrodki pomocy społecznej zawarły z klientami 5 659 kontraktów socjalnych (o 3 609 mniej niż przed rokiem), a powiatowe centra pomocy rodzinie – 34 kontrakty (o 167 mniej niż w roku ubiegłym), które objęły łącznie 5 842 osoby (2,7% świadczeniobiorców). Należy dodać, iż wśród kontraktów zawartych w OPS 981 to umowy zawarte w ramach klubów integracji społecznej (o 455 więcej niż w 2014 roku). Były one zawarte w 6 powiatach: chrzanowskim (gmina Libiąż), krakowskim (gmina Zielonki), myślenickim (gmina Sułkowice), oświęcimskim (gminy: Brzeszcze i Kęty), proszowickim (gmina Proszowice), suskim (gmina Bystra-Sidzina) oraz w Krakowie.

Odmianą kontraktu socjalnego są indywidualne programy pracy z klientem. W Małopolsce w 2015 roku⁸:

- › indywidualnym programem usamodzielnienia wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, rodzin zastępczych itp. jednostki pomocy społecznej w powiatach i miastach na prawach powiatu objęły łącznie 1 227 osób (o 477 mniej niż w 2014 roku). Pracę z usamodzielniającą się młodzieżą w oparciu o takie narzędzie najczęściej stosowano w Krakowie (385 programów). Przeciętnie jedna jednostka realizująca zadania powiatowe (PCPR lub MOPS) prowadziła w 2015 roku ponad 56 takich programów;
- › indywidualne programy zatrudnienia socjalnego realizowano z 365 osobami. Były one wdrażane we wszystkich trzech miastach na prawach powiatu oraz w 6 gminach;
- › wsparcie poprzez realizację indywidualnego programu wychodzenia z bezdomności otrzymało 106 klientów w 3 ośrodkach pomocy społecznej oraz w trzech miastach na prawach powiatu.

Mapa 11. Liczba indywidualnych programów w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2015 r. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie

8. Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

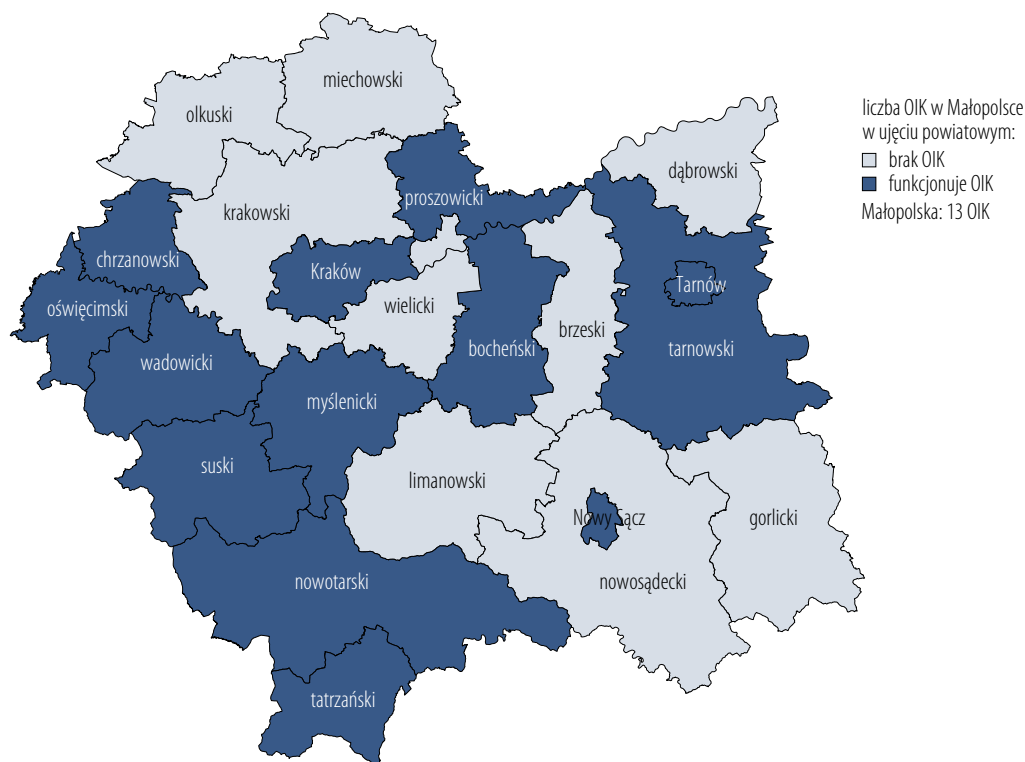
3. Zasoby pomocy społecznej

Infrastruktura wsparcia mieszkańców

Dla zapewnienia mieszkańcom o określonych problemach i potrzebach kompleksowego wsparcia gminy i powiaty Małopolski podejmują szereg działań oraz organizują infrastrukturę socjalną w ramach systemu pomocy społecznej (jednostki specjalistycznego poradnictwa, ośrodki interwencji kryzysowej, mieszkania chronione, środowiskowe domy samopomocy, dzienne domy pomocy, domy pomocy społecznej, rodzinne domy pomocy i placówki zapewniające miejsca noclegowe), a także jego otoczenia, do którego można zaliczyć zarówno rodzinną, jak i instytucjonalną pieczę zastępczą, będącą do 2012 roku w systemie pomocy społecznej (rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży) oraz inne jednostki tworzone na mocy odrębnych przepisów, m.in. zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej, spółdzielnie socjalne, centra i kluby integracji społecznej.

Mieszkańcom w trudnej sytuacji gminy i powiaty udzielają wsparcia m. in. poprzez interwencję kryzysową i poradnictwo specjalistyczne. Zgodnie ze zgromadzonymi w sprawozdaniu OZPS danymi w województwie małopolskim w 2015 roku funkcjonowało 13 ośrodków interwencji kryzysowej w 10 powiatach i 3 miastach na prawach powiatu. Jednostki te dysponowały łącznie 97 miejscami pobytu, a z ich pomocy skorzystały w ciągu 2015 roku 9 743 osoby (w tym 4 196 osób w Krakowie, 2 334 – w Nowym Sączu i 868 osób w Tarnowie).

Mapa 12. Ośrodki interwencji kryzysowej w Małopolsce w 2015 r.

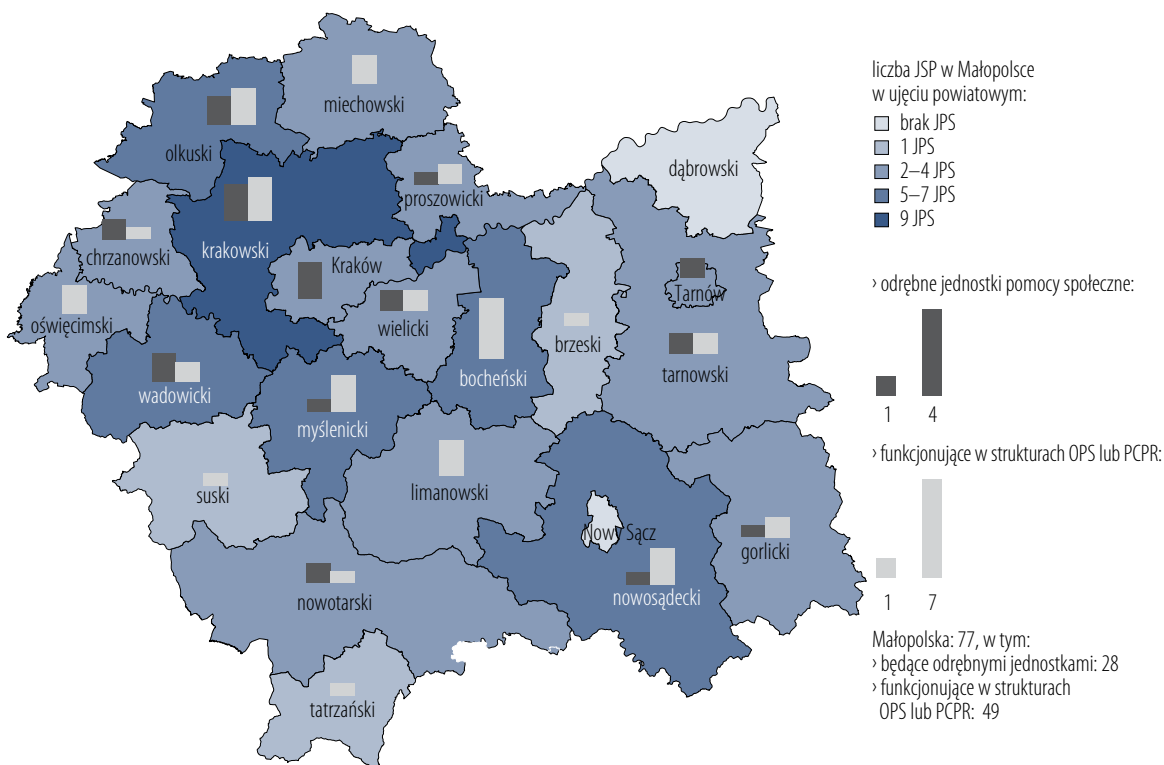

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2015 r. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie

Jednocześnie w Małopolsce w 2015 roku funkcjonowało (zgodnie z danymi pochodzącymi ze sprawozdania OZPS) 28 jednostek specjalistycznego poradnictwa, finansowanych przez gminy (24 JSP) bądź powiaty (4 JSP). Tego rodzaju jednostki zlokalizowane były na terenie 13 z 22 małopolskich powiatów. Łącznie w regionie skorzystało ze wsparcia takich placówek 9 241 osób.

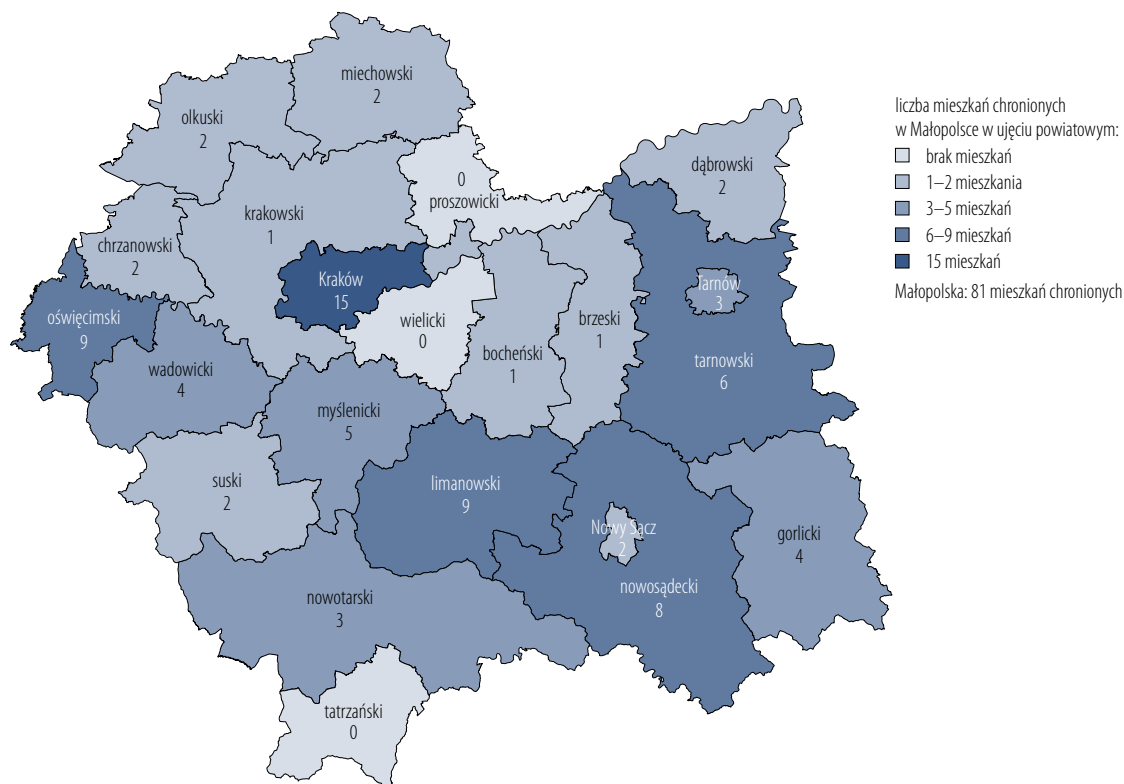
W Małopolsce funkcjonują też innego rodzaju placówki specjalistycznego poradnictwa (jak wykazano w sprawozdaniu OZPS). W sumie funkcjonowało ich w strukturach podstawowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej 49 na terenie 18 z 22 powiatów (o 8 mniej niż w roku poprzednim). Pośród nich najczęściej opisywano je jako: punkty informacyjne, konsultacyjne oraz udzielające wsparcia dla ofiar przemocy domowej oraz punkty konsultacyjne dla osób uzależnionych oraz współuzależnionych od alkoholu lub narkotyków, czy też bardziej ogólnie jako punkt wsparcia i informacji. Spośród 49 takich form wsparcia mieszkańców 43 było prowadzonych przez gminy, a 6 przez powiaty.

Mapa 13. Jednostki specjalistycznego poradnictwa oraz innego rodzaju placówki specjalistycznego poradnictwa w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2015 r. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie

Mapa 14. Mieszkania chronione w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2015 r. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie

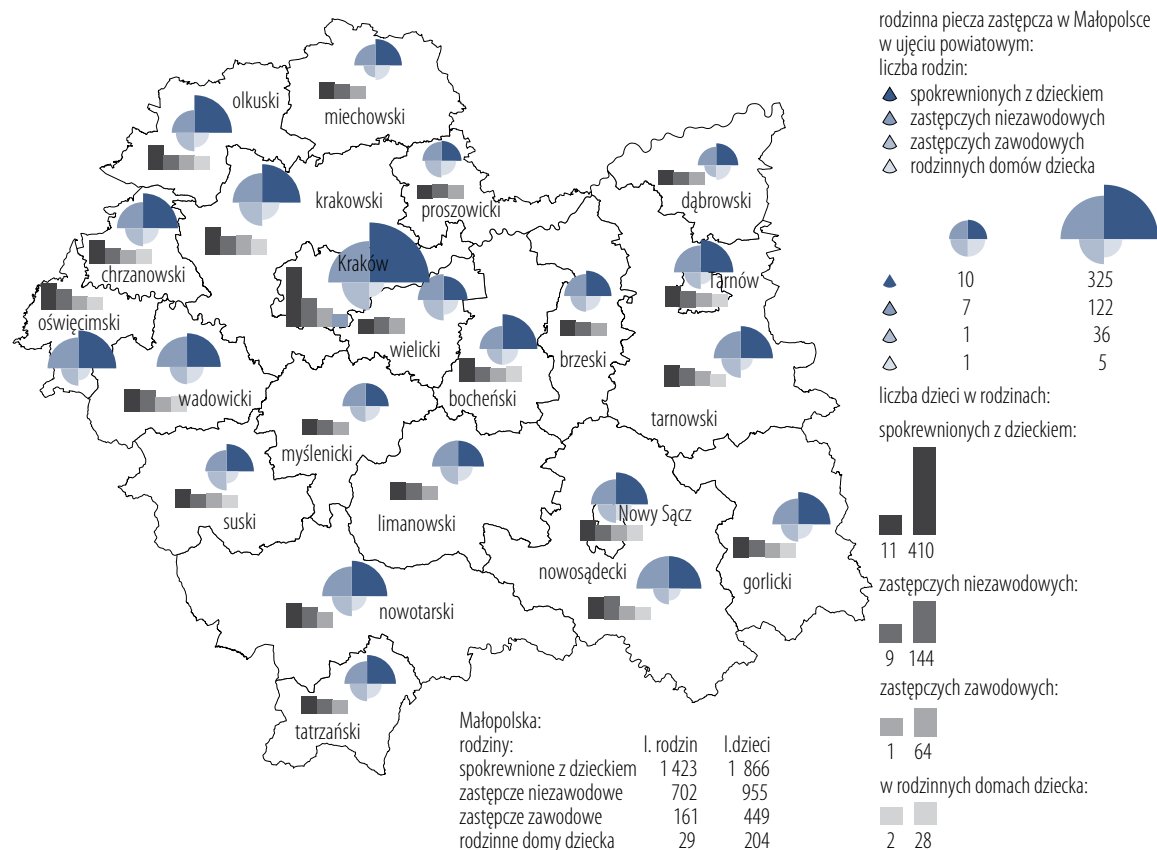
Formą wsparcia w obszarze zapewnienia odpowiednich warunków mieszkaniowych są mieszkania chronione. Zgodnie z danymi wykazanymi w formularzu OZPS w 2015 roku funkcjonowało w Małopolsce łącznie 81 mieszkań chronionych. Oferowano w nich łącznie 336 miejsc, z których w ciągu roku skorzystało 190 osób. Najczęściej mieszkania chronione dedykowane były wszystkim osobom wskazanym w art. 53.1 *Ustawy o pomocy społecznej*. Często jednak wskazywano konkretne grupy, dla których były przeznaczone, w tym najczęściej osoby i rodziny w sytuacjach kryzysowych związanych z występowaniem przemocy w rodzinie. Tylko w pojedynczych przypadkach mieszkanie przygotowywane były dla jednej, konkretnej grupy odbiorców, np. osób starszych czy też osób z zaburzeniami psychicznymi. Dostęp do mieszkań chronionych w 2015 roku mieli na swoim terenie mieszkańcy 19 z 22 powiatów, a w ich ramach na terenie 43 gmin.

W celu zapewnienia mieszkańcom najbardziej kompleksowego wsparcia pomoc profilowana jest dla grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym o określonych problemach i potrzebach. Poniżej omówiono kilka wybranych takich grup.

Wsparcie dedykowane dzieciom i młodzieży⁹

W przypadkach braku możliwości sprawowania opieki nad dziećmi i ich wychowywania przez rodziców biologicznych organizowane jest wsparcie realizowane poprzez system tzw. pieczy zastępczej, w formie rodzinnej bądź instytucjonalnej. W ciągu całego roku z jednej bądź drugiej formy musiało skorzystać łącznie prawie 5 000 dzieci i młodzieży (co najmniej 4 947 osób), przy czym dwie trzecie z nich (co najmniej 3 474 dzieci) przebywało w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka.

Mapa 15. Rodzinna piecza zastępcza w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2015 r. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie

9. Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

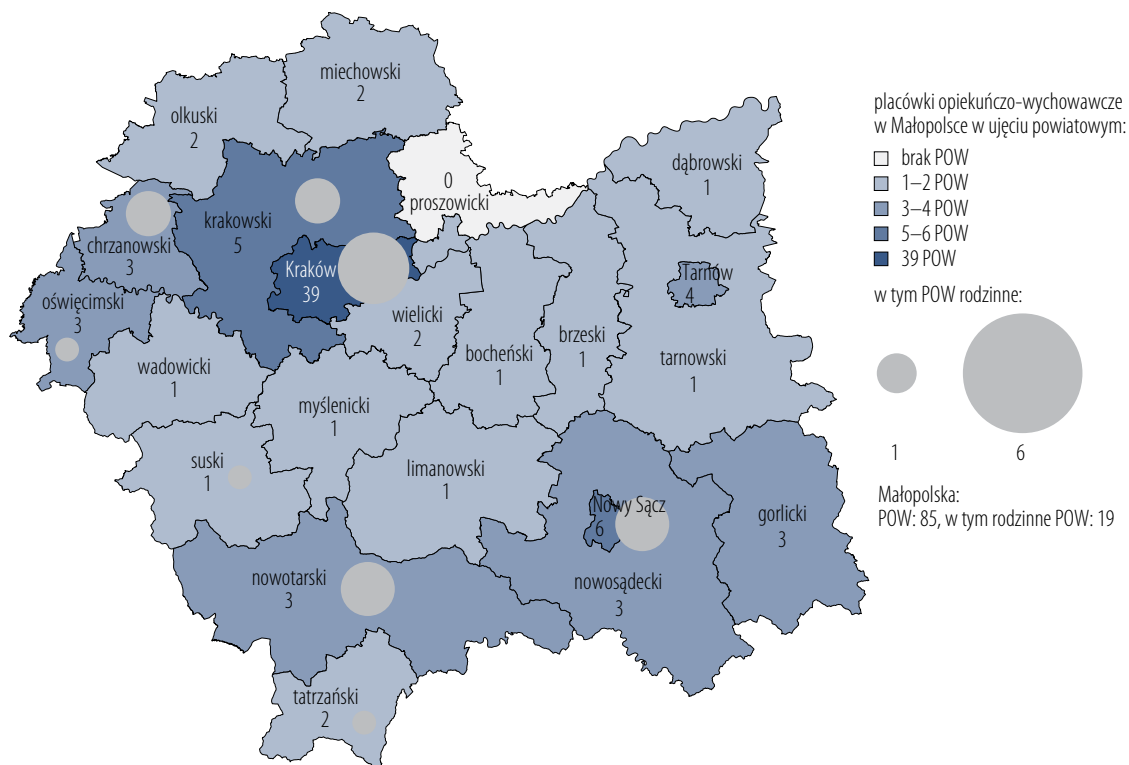
Biorąc pod uwagę dynamikę zmian w strukturze rodzinnych form pieczy zastępczej, która obejmuje zarówno powstawanie nowych rodzin, jak i zaprzestanie funkcjonowania części dotychczasowych w ciągu roku funkcje pieczy zastępczej pełniły łącznie co najmniej:

- › 1 423 spokrewnione rodziny zastępcze, w których przebywało co najmniej 1 866 dzieci;
- › 702 rodziny zastępcze niezawodowe, w których przebywało co najmniej 955 dzieci;
- › 161 rodzin zastępczych zawodowych, w których przebywało co najmniej 449 dzieci, w tym:
 - › 62 rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego, w których przebywało co najmniej 177 dzieci;
 - › 27 rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych, w których przebywało co najmniej 50 dzieci;
 - › 29 rodzin prowadzących rodzinne domy dziecka, w których przebywało co najmniej 204 dzieci.

W ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej funkcjonowało 85 placówek opiekuńczo-wychowawczych (POW) oferujących łącznie 1 352 miejsc. W całym roku z usług POW skorzystało co najmniej 1 473 dzieci. Placówki zlokalizowane były we wszystkich powiatach poza powiatem proszowickim. W Małopolsce funkcjonują 4 typy POW. Ze *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w województwie małopolskim, II półrocze 2015 r.* wynika, iż ich liczebność pod koniec 2015 roku przedstawiała się następująco:

- › 56 placówek typu socjalizacyjnego, oferujących 989 miejsc, z których skorzystało 950 osób,
- › 19 placówek typu rodzinnego, oferujących 141 miejsc, z których skorzystało 127 dzieci,
- › 6 placówek typu interwencyjnego, oferujących 170 miejsc, z których skorzystało 135 osób,
- › 4 placówki typu specjalistyczno-terapeutycznego, oferujących 52 miejsca, z których umieszczono 34 wychowanków.

Mapa 16. Placówki opiekuńczo-wychowawcze w Małopolsce w 2015 r.

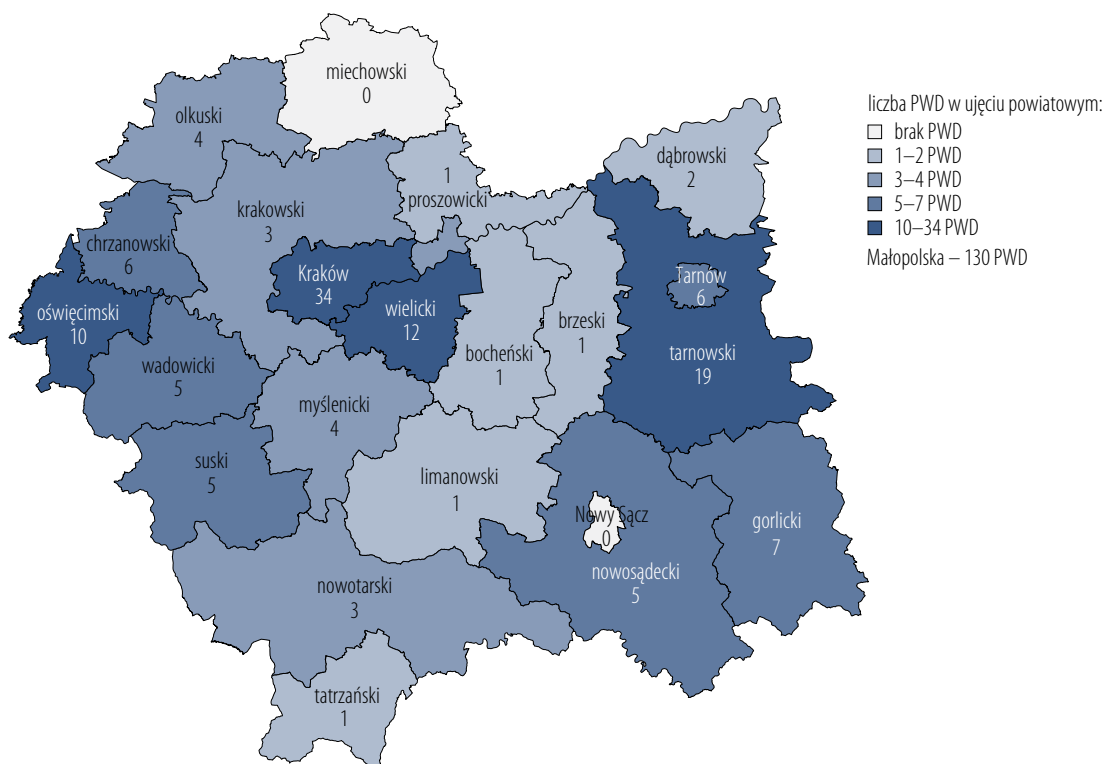
Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych sprawozdania OZPS i danych pozyskanych z MOPS w Krakowie

Oprócz pieczy zastępczej zapewniającej całodobową opiekę i wychowanie dzieciom (opisanej powyżej) oferuje się wsparcie rodzin poprzez objęcie dziecka opieką i wychowaniem w formie dziennej. Według sprawozdania OZPS w województwie małopolskim w 2015 roku funkcjonowało 130 placówek wsparcia dziennego (PWD) finansowanych przez samorządy terytorialne z łączną liczbą 5 418 miejsc, z których w ciągu roku skorzystało 5 530 dzieci.

Należy dodać, iż Samorząd Województwa Małopolskiego, realizując zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej, prowadzi Małopolski Ośrodek Adopcyjny (MOA) w strukturze Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie, zlokalizowany w Nowym Sączu. Ponadto procedury adopcyjne na terenie Małopolski prowadzą także 3 niepubliczne ośrodki adopcyjne zlokalizowane w Krakowie. Dodatkowo jeden z nich posiada filię umiejscowioną w Tarnowie.

W Małopolsce w 2015 roku w wyniku przeprowadzonych procedur adopcyjnych przysposobiono 218 dzieci, w tym 7 dzieci przysposobiono w przysposobieniu międzynarodowym (w 2013 roku – 221 dzieci, a w roku 2014 – 229 dzieci)¹⁰.

Mapa 17. Placówki Wsparcia Dziennego w Małopolsce w 2015 r.

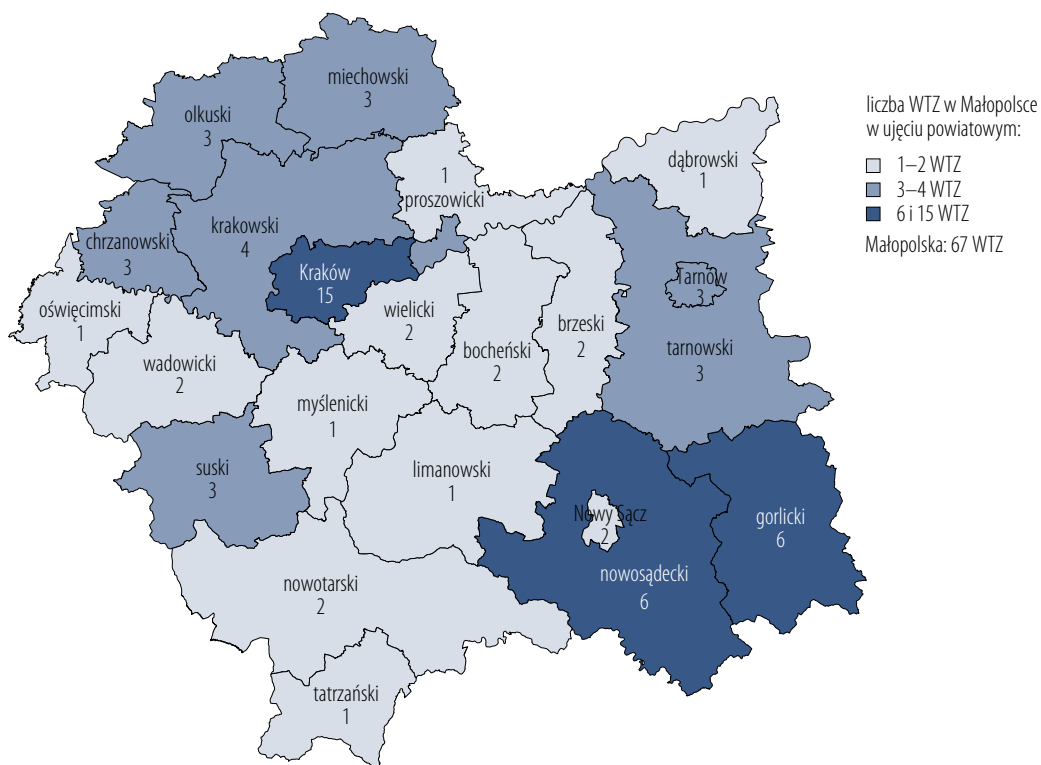

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych sprawozdania OZPS i danych pozyskanych z MOPS w Krakowie

Wsparcie dedykowane osobom niepełnosprawnym

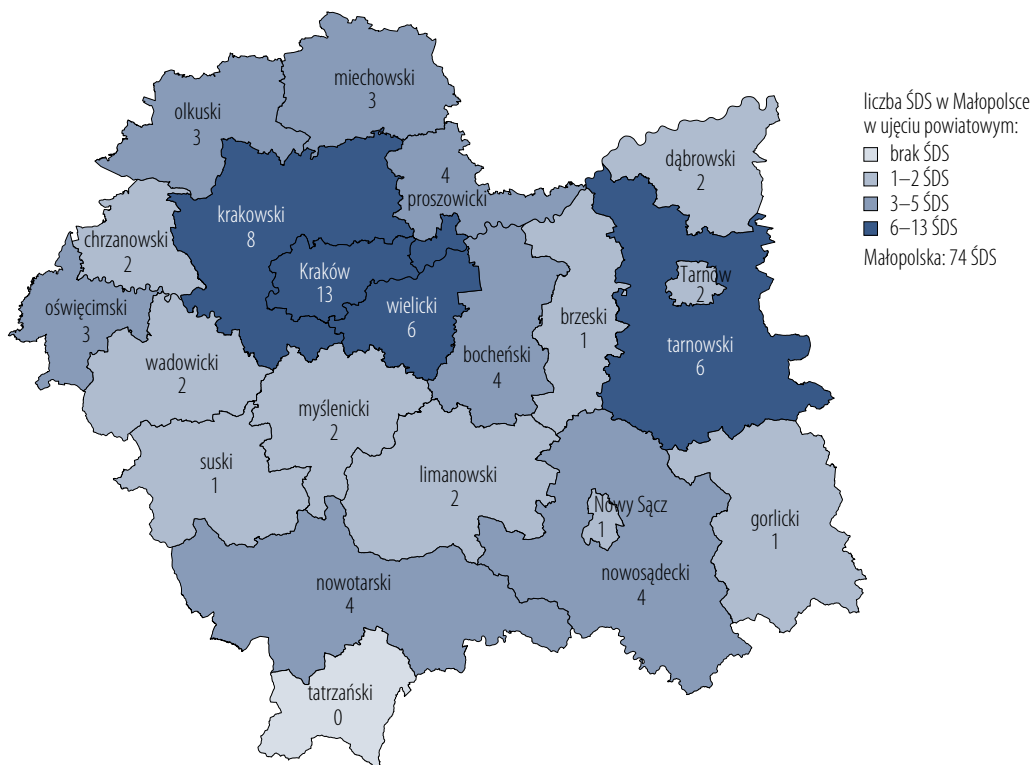
Dla osób z niepełnosprawnościami dedykowanych jest kilka rodzajów instytucji w Małopolsce. Jedną z nich są warsztaty terapii zajęciowej (WTZ). Zgodnie z danymi sprawozdania OZPS w 2015 roku funkcjonowało w województwie 67 tego rodzaju jednostek. W zajęciach WTZ uczestniczyło łącznie 2 606 osób z niepełnosprawnościami. Dla osób z zaburzeniami psychicznymi wsparcie oferowały z kolei 74 środowiskowe domy samopomocy (ŚDS), których łącznie skorzystało 3 121 osób. Natomiast infrastruktura wsparcia aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych to zakłady aktywności zawodowej (ZAZ). Według wykazu zakładów aktywności zawodowej działających na terenie województwa małopolskiego dostępnego na stronie internetowej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie całym województwie w 2016 roku działało 8 ZAZ.

Mapa 18. Warsztaty terapii zajęciowej w Małopolsce w 2015 r.

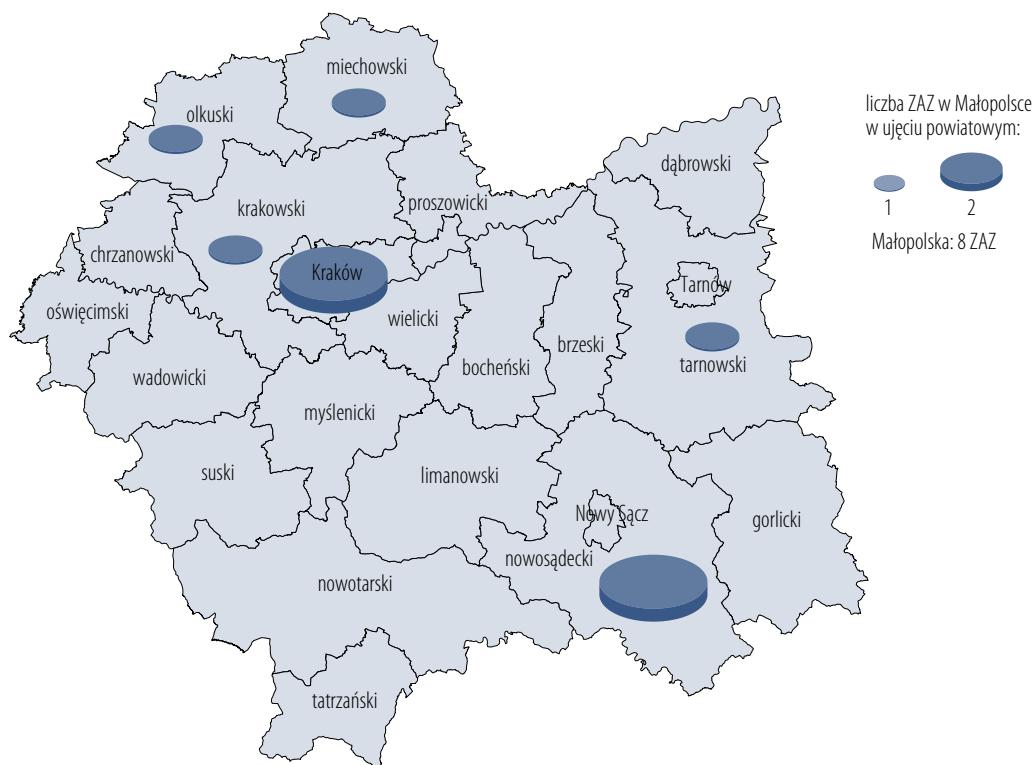
Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych sprawozdania OZPS i danych pozyskanych z MOPS w Krakowie

Mapa 19. Środowiskowe domy samopomocy w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych sprawozdania OZPS i danych pozyskanych z MOPS w Krakowie

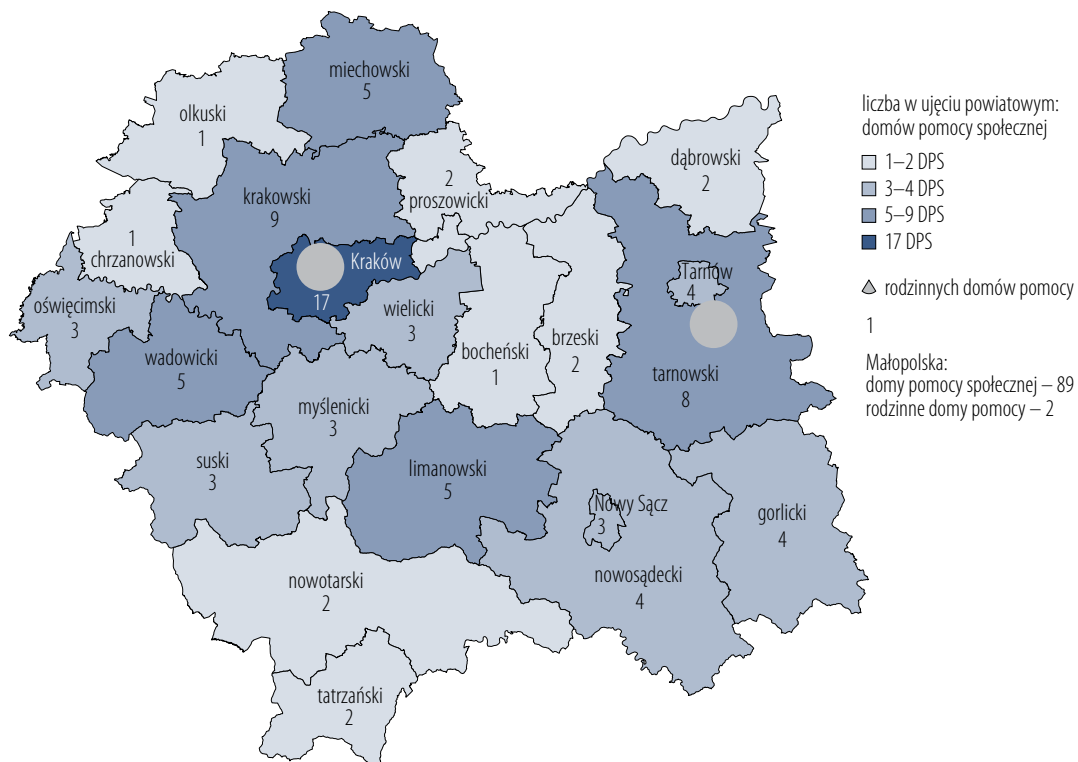
Mapa 20. Zakłady aktywności zawodowej w Małopolsce w 2016 r.

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych MIUW w Krakowie, (stan na marzec 2016 r.) dostępnego na stronie internetowej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie: http://www.małopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=zaklad_aktynosci_zawodowej

Wsparcie dedykowane osobom starszym

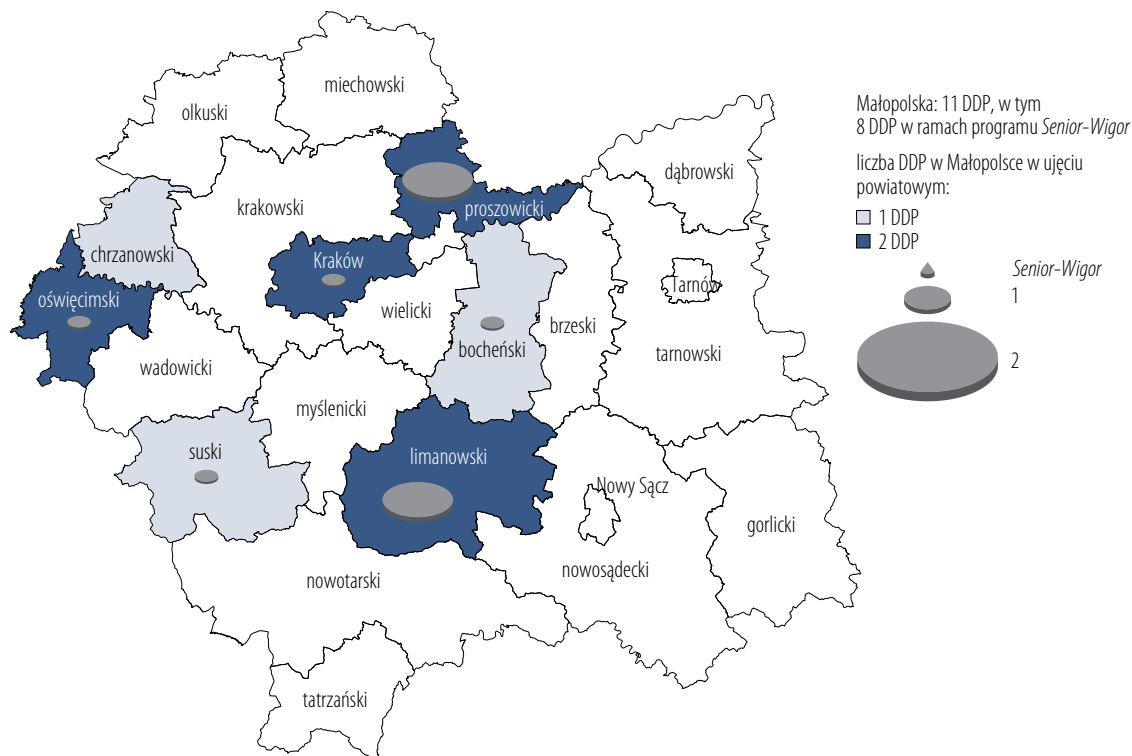
Mapa 21. Domy pomocy społecznej i rodzinne domy pomocy w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych sprawozdania OZPS i danych pozyskanych z MOPS w Krakowie

System wspierania osób starszych w głównej części oparty jest o domy pomocy społecznej (DPS). W województwie małopolskim, według danych uzyskanych w sprawozdaniu OZPS, w 2015 roku funkcjonowało 89 domów pomocy społecznej. Łącznie w całym województwie DPS oferowały w 2015 roku 7 843 miejsca, z których skorzystało w ciągu całego roku 8 607 osób.

Mapa 22. Dzielne domy pomocy w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych sprawozdania OZPS i danych pozyskanych z MOPS w Krakowie

Oprócz domów pomocy społecznej w 2015 roku, jak pokazują dane ze sprawozdania OZPS, prowadzone były w regionie także:

- › 2 rodzinne domy pomocy (w Krakowie i w gminie Lisia Góra w powiecie tarnowskim). Korzystało z nich 23 starszych i niepełnosprawnych mieszkańców wymienionych gmin;
- › 11 dziennych domów pomocy (o 6 więcej niż w 2014 roku). Dysponowały one łącznie 852 miejscami, z których skorzystało 1 228 osób. Należy dodać, iż 8 nowych dziennych domów jest finansowanych od 2015 roku w ramach rządowego Programu Wieloletniego *Senior-WIGOR* na lata 2015–2020;
- › 45 ośrodków wsparcia – klubów samopomocy. Większość z nich (aż 41 klubów samopomocy) była finansowana w ramach dotacji celowej przyznanej gminom przez Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie pn. *Wspieranie osób w podeszłym wieku w integracji z młodzieżą*. W 2015 roku kluby samopomocy oferowały łącznie 1 961 miejsc (1 853 miejsca były dotowane przez MUW w Krakowie¹¹), a skorzystały z nich w sumie 3 324 osoby.

Wsparcie dedykowane osobom bezrobotnym

Wśród jednostek wspierających mieszkańców pozostających bez zatrudnienia, w tym będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w województwie małopolskim w 2015 roku funkcjonowało:

- › 8 centrów integracji społecznej. W zajęciach CIS uczestniczyło łącznie 331 osób, natomiast ukończyło je 169 osób¹²,
- › 13 klubów integracji społecznej (KIS). W zajęciach KIS uczestniczyło 1 518 osób, a ukończyły je 1 174 osoby¹³,
- › 99 spółdzielni socjalnych, zlokalizowanych na terenie 20 małopolskich powiatów¹⁴.

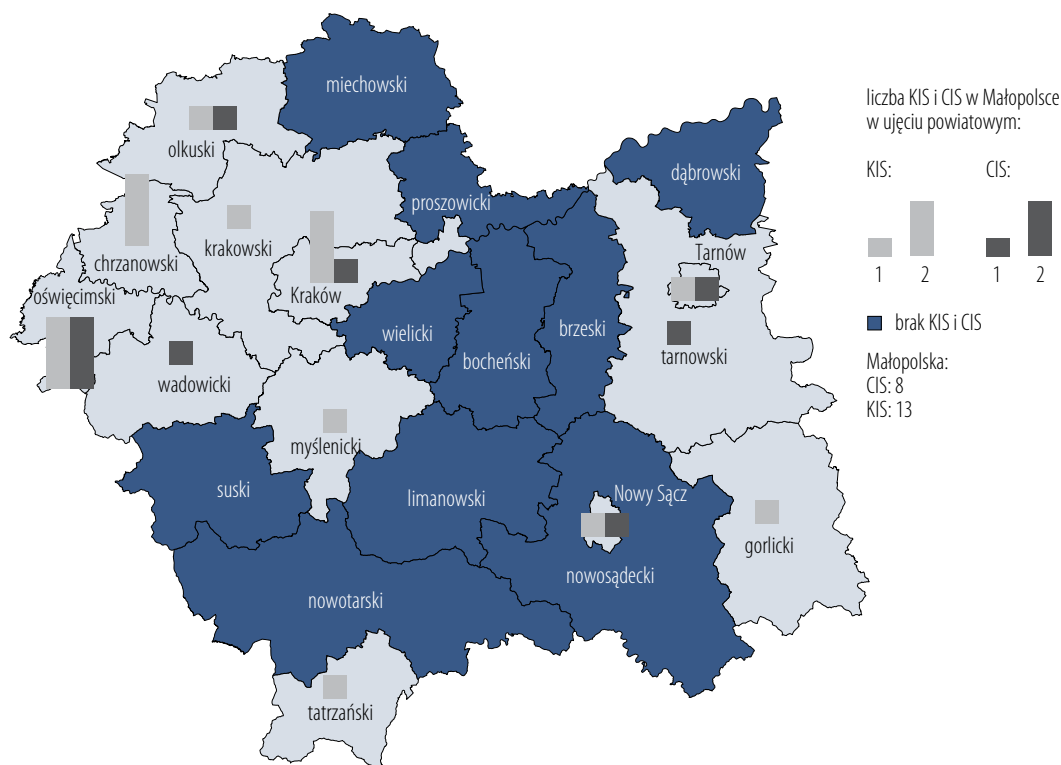
11. Dane pozyskane z MUW w Krakowie.

12. Analiza oparta na podstawie sprawozdania OZPS i CIS za I–XII 2015 r.

13. Analiza oparta na podstawie sprawozdania OZPS i KIS za I–XII 2015 r.

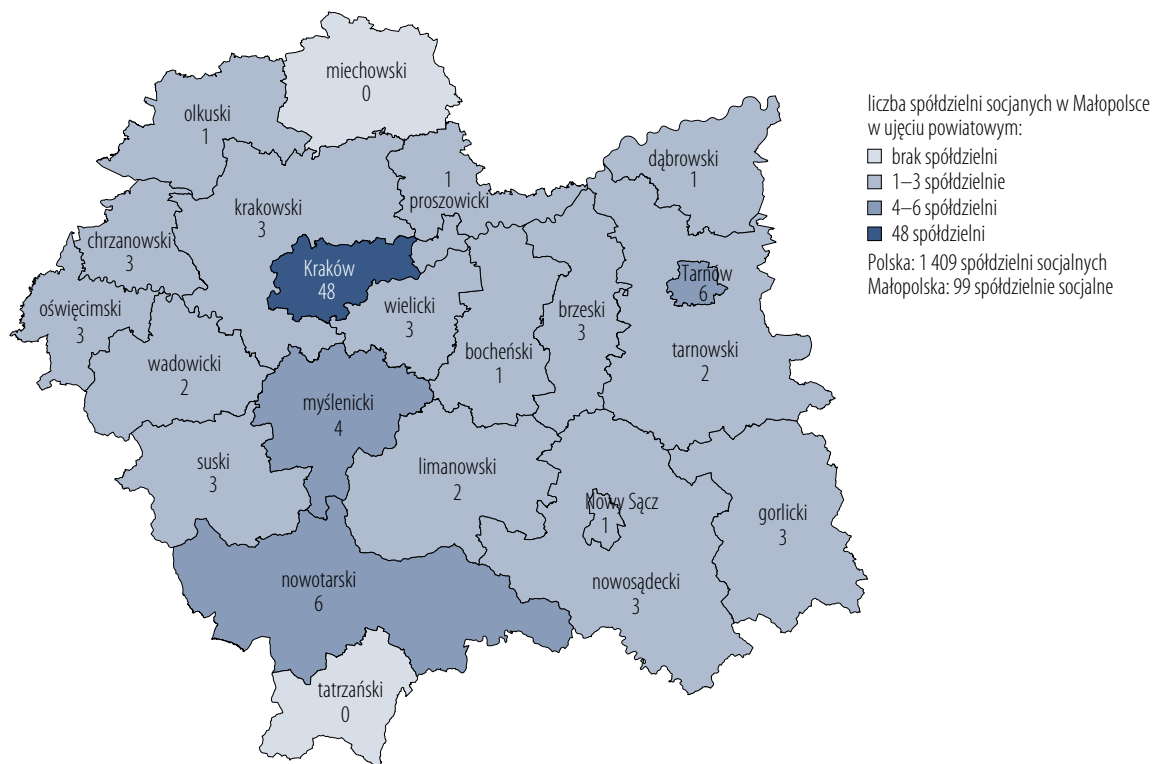
14. Na podstawie danych Ogólnopolskiego Krajowego Rejestru Sądowego (<https://ems.ms.gov.pl/krs/wyszukiwaniepodmiotu?t:lb=t>, dostęp: 06.06.2016 r.).

Mapa 23. Centra i kluby integracji społecznej w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych sprawozdania OZPS i danych pozyskanych z MOPS w Krakowie oraz danych ze sprawozdań: KIS i CIS za I–XII 2015 r.

Mapa 24. Spółdzielnie społeczne w Małopolsce w 2016 r.

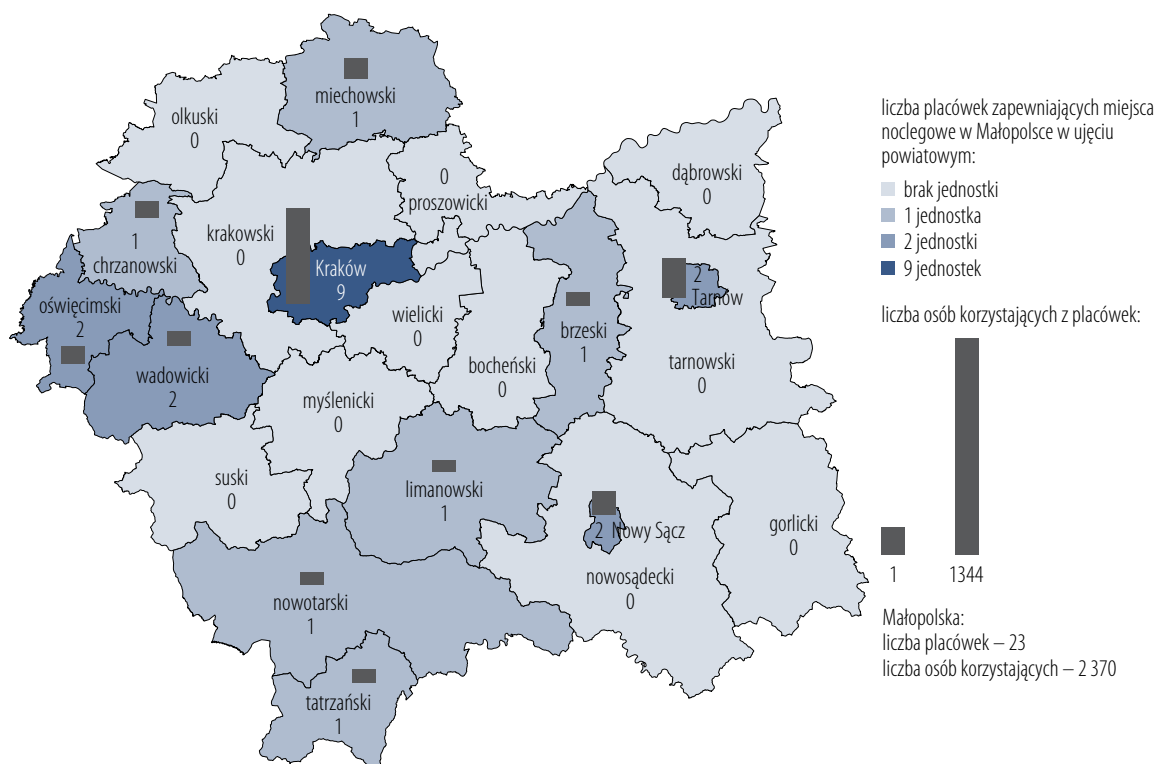
Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Ogólnopolskiego Krajowego Rejestru Sądowego (<https://ems.ms.gov.pl/krs/wyszukiwaniepodmiotu?t:lb=t>, dostęp: 06.06.2016 r.)

Należy dodać, iż w latach 2008–2015 w ramach projektów: systemowego *Akademia Rozwoju Ekonomii Społecznej* Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie oraz konkursowego *Małopolski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej* zostały utworzone 53 nowe spółdzielnie socjalne oraz 9 kolejnych otrzymało dofinansowanie na rozwój. W sumie udzielono 396 dotacji.

Wsparcie dedykowane osobom bezdomnym

W Małopolsce w 2015 roku dla osób bezdomnych gminy i powiaty oferowały, jak wynika ze sprawozdania OZPS, 23 placówek zapewniające miejsca noclegowe (noclegownie, schroniska i domy dla osób bezdomnych). Łącznie posiadały one 731 miejsc, z których w ciągu roku skorzystało 2 370 osób.

Mapa 25. Placówki zapewniające miejsca noclegowe i liczba osób z nich korzystających w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych sprawozdania OZPS i danych pozyskanych z MOPS w Krakowie

Osoby bezdomne w Małopolsce w 2015 rok mogły skorzystać także z usług 58 ośrodków wsparcia doraźnego dla bezdomnych (a w nich: 31 jadłodajni, 9 punktów wydawania odzieży, 9 punktów pomocy medycznej, 8 punktów wydawania żywności, pralnia, punkt informacyjny i 5 łaźni)¹⁵.

Ponadto osoby bezdomne w Małopolsce mogą korzystać z usług m.in. ośrodków wsparcia doraźnego dla bezdomnych, które świadczą pomoc bez udziału samorządu terytorialnego (np. poprzez działalność charytatywną). Według danych MUW w Krakowie w 2015 roku na terenie Małopolski dla osób bezdomnych dostępnych było 41 schronisk i noclegowni (1 295 miejsc noclegowych, a 1 350 wszystkich miejsc noclegowych razem z np. „dostawkami”)¹⁶.

15. Źródło: Małopolski Urząd Wojewódzki, *Wykaz placówek zapewniających wsparcie osobom bezdomnym*, dostępny w na stronie internetowej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego: http://www.malopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=pomoc_dla_bezdomnych, dostęp: 18.01.2016 r.

16. Źródło: Małopolski Urząd Wojewódzki, *Wykaz placówek zapewniających wsparcie osobom bezdomnym*, dostępny w na stronie internetowej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego: http://www.malopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=pomoc_dla_bezdomnych, dostęp: 18.01.2016 r.

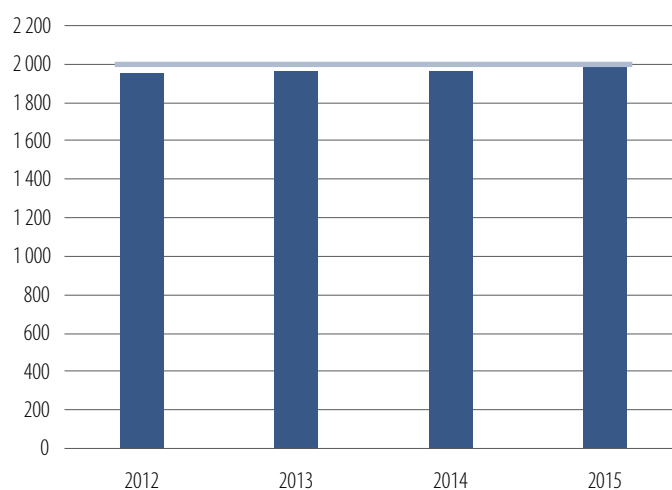
Kadra pomocy społecznej¹⁷

Kadra jednostek pomocowych to jeden z ważniejszych czynników wpływających na poziom usług i rozwój instrumentów wsparcia mieszkańców. W 2015 roku w ośrodkach pomocy społecznej w całej Polsce zatrudniano 52 373 pracowników (o 635 więcej niż przed rokiem). Natomiast małopolskie ośrodki pomocy społecznej zatrudniały w tym czasie 3 988 pracowników¹⁸ (o 73 więcej niż przed rokiem), w tym ośrodki w miastach na prawach powiatów – 957 osób. Ośrodki gminne (bez MOPS grodzkich) zatrudniały średnio 17 osób. Między ośrodkami pomocy społecznej w Małopolsce ciągle istnieją jednak duże różnice dotyczące wielkości zespołów. Najczęściej liczyły one do 10 pracowników (74 jednostki, w 2014 roku – 81).

W ośrodkach pomocy społecznej w całym kraju było zatrudnionych w 2015 roku prawie 19,7 tysiąca pracowników socjalnych. Natomiast w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej zatrudniano w tym czasie 1 685 pracowników socjalnych – o 28 mniej niż w roku 2014.

W Polsce na jednego pracownika socjalnego w gminie w 2015 roku przypadało średnio 1 955¹⁹, natomiast województwie małopolskim – 2 002 mieszkańców (w 2014 roku – 1976) lub 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących (w 2014 roku – 47), objętych pracą socjalną (w kraju wskaźnik ten był niższy i wyniósł 48 rodzin).

Wykres 29. Średnia liczba mieszkańców Małopolski na 1 pracownika socjalnego w OPS

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za lata: 2012–2015. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie. Dane dot. ludności – Urząd Statystyczny w Krakowie

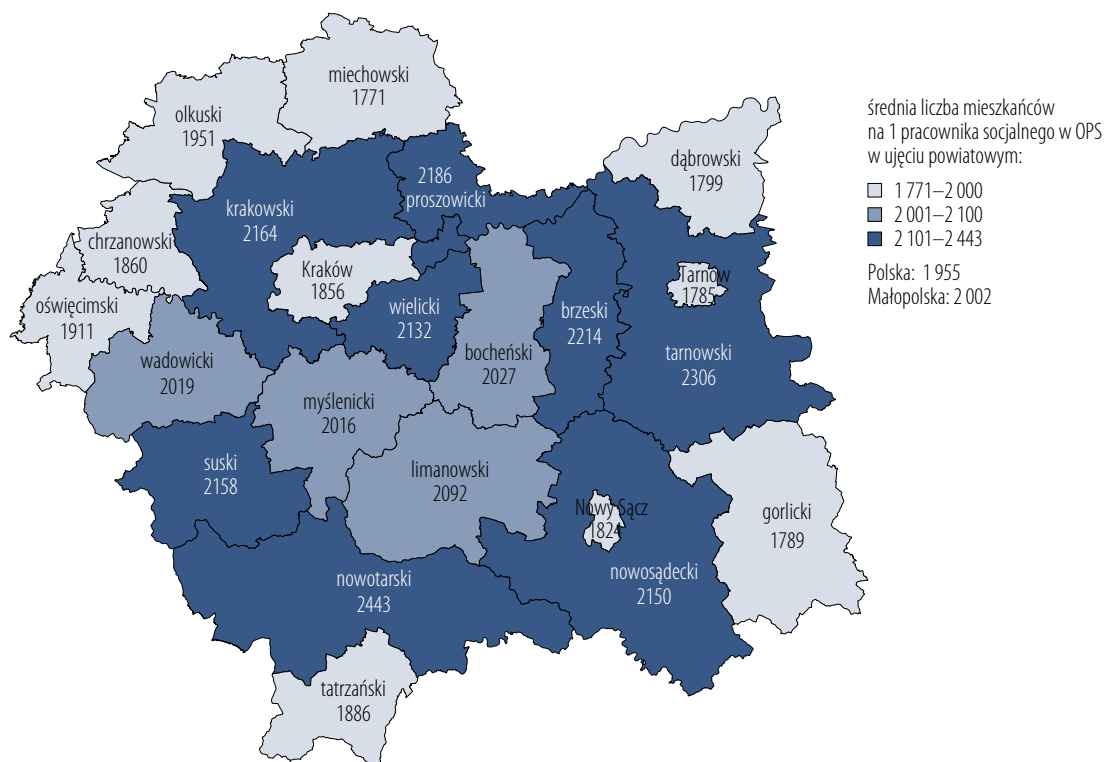
Uśrednione dane dla regionu dotyczące „obciążenia” pracowników socjalnych biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców nie odzwierciedlają sytuacji w poszczególnych powiatach. Więcej niż założone w *Ustawie o pomocy społecznej* 2 000 mieszkańców przypadało na 1 pracownika socjalnego w 2015 roku w 12 małopolskich powiatach (średnia z gmin), rok wcześniej w 11. Należy także dodać, iż ciągle jeszcze funkcjonowały w regionie ośrodki pomocy społecznej, w których zatrudniano mniej niż wymaganych 3 pracowników socjalnych.

Należy dodać, iż w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej, wykorzystując środki Europejskiego Funduszu Społecznego, w 2015 roku finansowano zatrudnienie 148 pracowników socjalnych, czyli 8,8% ogółu tych pracowników w regionie (w 2014 roku – 210 bez danych z Krakowa).

17. W odniesieniu do całości rozdziału dane dotyczące Polski pochodzą ze Sprawozdania MIPIS-03. Dane dla Małopolski pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

18. Łączna liczba osób zatrudnionych w ramach umowy o pracę w przeliczeniu na osoby. Do kadry jednostki zaliczono również osoby zatrudnione na zastępstwo oraz osoby na urloпах macierzyńskich. Natomiast nie zaliczono osób na urloпах wychowawczych, opiekuńczych i bezpłatnych. Stan na dzień 31.12.2015 r.

19. Zgodnie z ustawą każdy ośrodek pomocy społecznej zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących (dodatkowe kryterium obowiązujące, zgodnie z zapisami Ustawy z 12.03.2004 r. o pomocy społecznej, które weszło w życie z dniem 1.01.2015 r. Ośrodek pomocy społecznej zatrudnia w pełnym wymiarze czasu pracy nie mniej niż 3 pracowników socjalnych).

Mapa 26. Średnia liczba mieszkańców Małopolski na 1 pracownika socjalnego w OPS w 2015 r.

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej na podstawie danych za 2015 r. Dane dotyczące Polski pochodzą ze Sprawozdania MPIPS-03, a dla Małopolski pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie. Dane dot. Ludności – Urząd Statystyczny w Krakowie

Drugą ważną dla realizacji zadań polityki społecznej grupą zawodową, oprócz pracowników socjalnych, są asystenci rodziny. W 2015 roku zatrudnionych było w Małopolsce 269 asystentów rodziny (o 21 więcej niż przed rokiem i o 43 niż w roku 2013) w 169 gminach. W porównaniu do roku 2014 zmniejszyła się liczba gmin, które nie oferowały mieszkańcom wsparcia asystenta rodziny o kolejnych 12 jednostek. Asystenci rodziny zatrudnieni byli już we wszystkich gminach 12 powiatów: bocheńskiego, brzeskiego, chrzanowskiego, gorlickiego, limanowskiego, nowotarskiego, oświęcimskiego, proszowickiego, suskiego, tatrzańskiego, wadowickiego i wielickiego oraz w 3 powiatach grodzkich. Małopolskie gminy zatrudniały od 1 do 27 asystentów (w Krakowie), najczęściej po jednym (121 gmin).

W powiatowych centrach pomocy rodzinie w Małopolsce w 2015 roku zatrudniano łącznie 378 pracowników (o 4 więcej niż przed rokiem, w Polsce – 6 424). Przeciętnie w jednym centrum, tak jak przed rokiem, zatrudnionych było blisko 20 osób. Jednak należy dodać, że także w tym przypadku istniały dość duże różnice w zatrudnieniu pomiędzy tego typu jednostkami – liczba pracowników w poszczególnych centrach wynosiła od 6 (p. dąbrowski i tatrzański) do 38 (p. krakowski). W małopolskich PCPR w 2015 roku zatrudniano 58 pracowników socjalnych (o 10 mniej niż przed rokiem) i stanowili oni średnio 15,3% ogółu osób zatrudnionych w tego typu jednostkach (18,2% w 2014 roku). Liczba pracowników socjalnych w powiatowych centrach pomocy rodzinie wahała się od 1 (PCPR dąbrowski, nowotarski, proszowicki i tatrzański) do 8 (PCPR wielicki), najczęściej w PCPR zatrudnia się 2 takich specjalistów (7 jednostek). W ramach projektów systemowych Poddziałania 7.1.2 PO KL w PCPR zatrudniano w 2015 roku już tylko 6 pracowników socjalnych, rok wcześniej – 18 (4 w powiecie oświęcimskim, 2 w powiecie chrzanowskim).

Wydatki na pomoc społeczną

Wydatki ponoszone z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej²⁰.

Jak wynika ze sprawozdania OZPS wydatki ponoszone na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej w budżetach gmin w 2015 roku to łącznie prawie 1,44 mld zł. Z kolei samorzady powiatowe w Małopolsce przeznaczyły w 2015 roku łączną kwotę prawie 290,2 mln zł.

20. Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Szacowanie nie obejmuje kosztów z miasta Krakowa.

Dla porównania kosztów związanych z oferowaniem różnego rodzaju wsparcia poniżej przedstawiono wydatki poniesione w 2015 roku na wsparcie w ramach kilku wybranych obszarów:

- › w ramach profilaktyki uzależnień od alkoholu wydano w Małopolsce łącznie prawie 37 mln zł. Takie zadanie realizowały głównie małopolskie ośrodki pomocy społecznej. Jeżeli chodzi o samorządy powiatowe, to fundusze na ten cel przeznaczył (podobnie jak w ubiegłym roku) jedynie powiat nowosądecki (w kwocie 20 tys. zł);
- › zadanie przeciwdziałania przemocy w rodzinie było realizowane w regionie zarówno przez gminy, jak i powiaty. Łącznie na ten cel przeznaczono w 86 jednostkach samorządowych prawie 2,5 mln zł (o ponad 0,3 mln zł więcej niż w 2014 roku), w tym z budżetów 70 gmin i dwóch miast na prawach powiatu wydatkowano ponad 1,8 mln zł, a 14 powiatów – ponad 647 tys. zł (o 67 tys. więcej niż przed rokiem);
- › na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze wydatkowano w 2015 roku w 148 małopolskich gminach prawie 20,6 mln zł (o 1,5 mln zł więcej niż w 2014 roku);
- › na wspieranie rodziny w 2015 roku wydatkowano prawie 9,4 mln zł (o ponad 2,4 mln zł więcej niż przed rokiem), z czego wydatkowanie gmin było stosunkowo większe i wyniosło ponad 7,9 mln zł, a powiatów – ponad 1,4 mln zł. Zadanie było realizowane przez dwa powiaty w województwie – tarnowski i wielicki – oraz 168 gmin;
- › na zadanie, związane z finansowaniem rodzin zastępczych, realizowane w 2015 roku przez dwa powiaty ziemskie w województwie, powiaty grodzkie oraz 141 gmin, wydatkowano prawie 49,8 mln zł (o ponad 4,9 mln zł więcej niż w 2014 roku). Za realizację zadania były odpowiedzialne głównie jednostki powiatowe, które na ten cel wydatkowały ponad 38,5 mln zł. Natomiast gminy na rodziny zastępcze przeznaczyły łącznie prawie 11,3 mln zł.

Oświata i wychowanie

Opracowanie: Małgorzata Palimąka, Monika Stawowiak

— podsumowanie

- Rok szkolny 2015/2016 był rokiem z dużą ilością zmian. Oprócz darmowych podręczników i obowiązku szkolnego dla wszystkich sześciolatków MEN wprowadziło nowe przepisy odnośnie zajęć z wychowania fizycznego, jak również zakaz sprzedaży niezdrowego jedzenia w szkolnych sklepikach.
- Nastąpił dalszy wzrost liczby przedszkoli o 44 placówki. Pomimo wzrostu liczby przedszkoli w roku szkolnym 2015/2016 liczba dzieci w przedszkolach uległa zmniejszeniu.
- W roku szkolnym 2015/2016 wzrosła ogólna liczba uczniów we wszystkich typach szkół publicznych i niepublicznych, łącznie o 4 079 uczniów, tj. o 0,87% w stosunku do roku wcześniejszego. Odnotowano dalszy wzrost liczby uczniów w szkołach podstawowych, co związane było z obowiązkiem szkolnym dla wszystkich już sześciolatków. Liczba uczniów w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych uległa zmniejszeniu. W gimnazjach był to spadek o 1,98%, a w szkołach ponadgimnazjalnych o 3,74% w stosunku do roku wcześniejszego. W stosunku do poprzedniego roku szkolnego nastąpił spadek liczby uczniów w zasadniczych szkołach zawodowych o 3,63%, w liceach ogólnokształcących o 5,13% i w policealnych szkołach o 2,43%. Odnotowano wzrost liczby uczniów w technikumach o 0,76%.
- W celu podniesienia poziomu nauczania, wzmocnienia zainteresowania kierunkami studiów zgodnymi ze specjalizacjami regionu oraz poprawy jakości szkolnictwa zawodowego województwo małopolskie wdrażało projekty Małopolska Chmura Edukacyjna oraz Modernizacja Kształcenia Zawodowego w Małopolsce. Przedsięwzięcia te będą kontynuowane w kolejnych latach w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020.

1. Dane statystyczne dotyczące ogólnej liczby uczniów i nauczycieli w Małopolsce

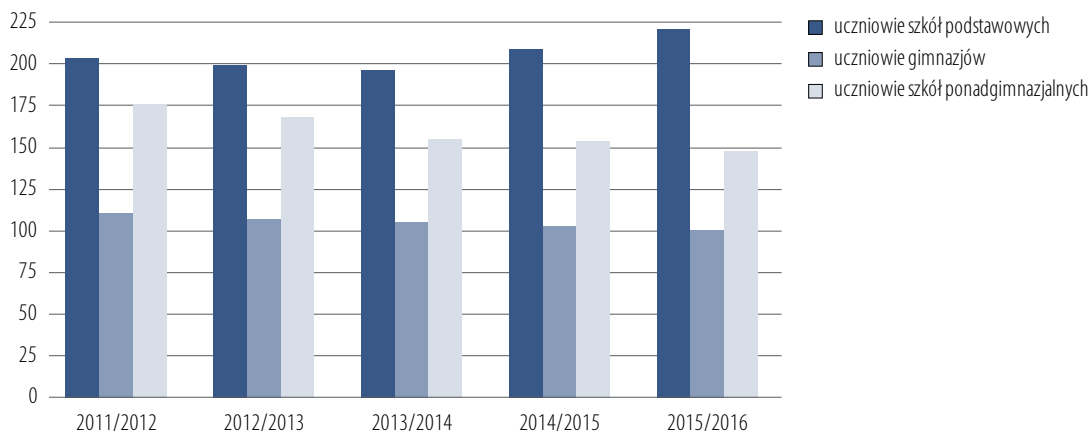
W roku szkolnym 2015/2016 ogólna liczba uczniów w Małopolsce w szkołach publicznych i niepublicznych wraz ze szkołami dla dorosłych, szkołami specjalnymi i artystycznymi wyniosła 468 612, w tym było 220 561 uczniów szkół podstawowych, 100 553 uczniów w gimnazjach i 147 498 uczniów we wszystkich typach szkół ponadgimnazjalnych. Nastąpił wzrost ogólnej liczby uczniów w stosunku do liczby uczniów w roku szkolnym wcześniejszym, łącznie o 4 079 uczniów, tj. o 0,87%.

W podziale na typy szkół odnotowano wzrost liczby uczniów o 11 839, tj. o 5,37% w szkołach podstawowych. Liczba uczniów w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych uległa zmniejszeniu. W gimnazjach był to spadek o 2 029 uczniów, tj. o 1,98%, a w szkołach ponadgimnazjalnych o 5 731 uczniów, tj. o 3,74%. W podziale szkół ponadgimnazjalnych według form kształcenia nastąpił wzrost liczby uczniów tylko w technikum (o 386 uczniów, tj. o 0,76%) i specjalnych szkołach przysposabiających do pracy (o 23 uczniów, tj. o 2,80%).

Rozdział IV Oświata i wychowanie

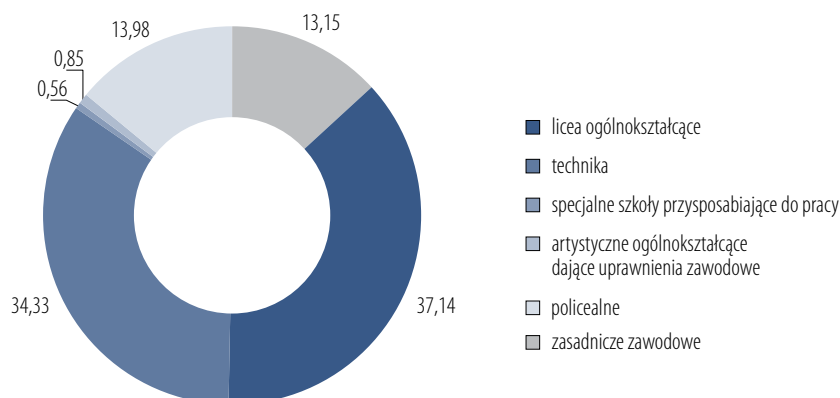
W stosunku do poprzedniego roku szkolnego nastąpił spadek liczby uczniów w zasadniczych szkołach zawodowych o 3,63% (o 730 uczniów), w liceach ogólnokształcących o 5,13% (o 2 965 uczniów), w artystycznych szkołach ogólnokształcących dających uprawnienia zawodowe o 53,65% (o 1 446 uczniów). W szkołach policealnych miał miejsce spadek o 2,43% (o 513 uczniów).

Wykres 30. Liczba uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych wraz ze szkołami specjalnymi, artystycznymi oraz szkołami dla dorosłych (w tys.)

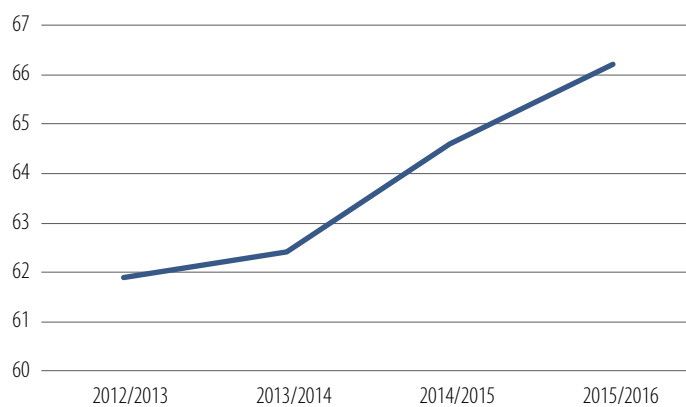
Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie, Bank Danych Lokalnych

Wykres 31. Struktura liczby uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych i policealnych według form kształcenia w roku szkolnym 2015/2016 (w %)

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Wykres 32. Liczba nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty w kolejnych latach (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Kuratorium Oświaty w Krakowie

We wszystkich typach szkół i placówkach oświatowych w roku szkolnym 2015/2016 liczba nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty wyniosła 66 233,02 i była wyższa o 1 596,05 etatów w porównaniu z liczbą w roku szkolnym wcześniejszym 2014/2015. Od kilku już lat można zaobserwować

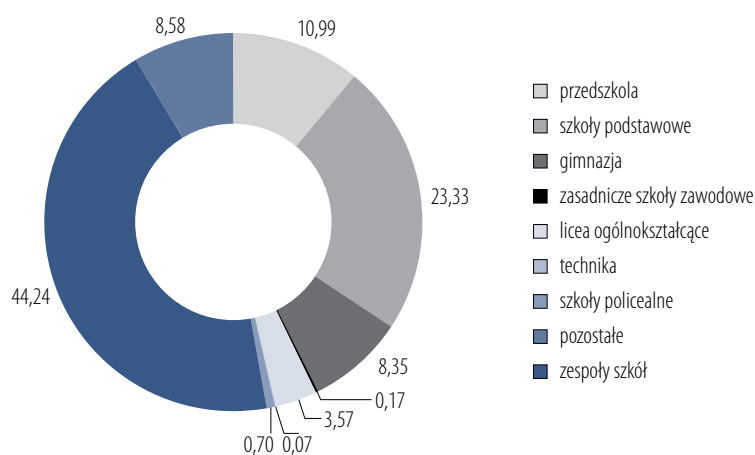
stałą tendencję wzrostową, w ramach której w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2015/2016 zwiększono liczbę etatów w porównaniu z rokiem wcześniejszym o 662,44 etaty (wzrost o 4,48%), w zespołach szkół i placówkach oświatowych o 567,92 etatów (wzrost o 1,98%). Niewielki spadek etatów nastąpił w gimnazjach (spadek o 29,65 etatów, czyli o 0,53%), w zasadniczych szkołach zawodowych (spadek o 13,14 etatów, czyli o 10,41%) i w technikum (spadek o 1,76 etatu, czyli o 3,58%). W województwie małopolskim w roku szkolnym 2015/2016 spośród ogólnej liczby nauczycieli najwięcej zatrudnionych było w zespołach szkół i placówkach oświatowych – 29 299,03 etatów oraz w szkołach podstawowych – 15 454,02 etatów.

Tabela 15. Liczba nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty w latach szkolnych wg typu placówki

Typ placówki	Liczba etatów w roku szkolnym		
	2013/2014	2014/2015	2015/2016
przedszkola	6 924,51	7 260,51	7 277,64
szkoły podstawowe	14 157,2	14 791,58	15 454,02
gimnazja	5 612,43	5 558,27	5 528,62
zasadnicze szkoły zawodowe	112,16	126,26	113,12
liceum ogólnokształcące	2 149,36	2 225,29	2 364,99
technikum	77,86	49,20	47,44
technikum uzupełniające	11,52	5,67	
szkoły policealne	392,24	408,15	464,39
zespoły szkół	27 794,8	28 731,11	29 299,03
pozostałe	5 185,64	5 480,93	5 683,77
suma	62 417,79	64 636,97	66 233,02

Źródło: Kuratorium Oświaty w Krakowie

Wykres 33. Struktura nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w roku szkolnym 2015/2016 w przeliczeniu na etaty wg typu placówki (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Kuratorium Oświaty w Krakowie

2. Wychowanie przedszkolne

W ramach systemu wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2015/2016 w Małopolsce funkcjonowało 2160 placówek wychowania przedszkolnego, w tym 1 201 przedszkoli (bez przedszkoli specjalnych), 95 punktów przedszkolnych, 1 zespół wychowania przedszkolnego oraz 863 oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych. Można zaobserwować stały wzrost liczby przedszkoli – w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym nastąpił wzrost o 44 placówki, a w stosunku do roku 2013/2014 – o 97 placówek. Odnotowano zmniejszenie liczby punktów przedszkolnych o 1 placówkę, oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych o 44 placówki. Liczba zespołów wychowania przedszkolnego nie uległa zmianie. Województwo małopolskie podejmuje działania w zakresie tworzenia miejsc edukacji przedszkolnej i alternatywnych form opieki przedszkolnej oraz wdrażania innowacyjnych programów edukacji najmłodszych ukierunkowanych na rozwój kompetencji kluczowych. Na koniec 2015 roku wartość zrealizowanych projektów w ramach programu PO KL wyniosła ponad 148 mln zł, a wsparcie w ramach Programu uzyskało łącznie 640 ośrodków wychowania przedszkolnego w 61 gminach Małopolski. W ciągu 2015 roku wsparcie uzyskało 187 ośrodków wychowania przedszkolnego.

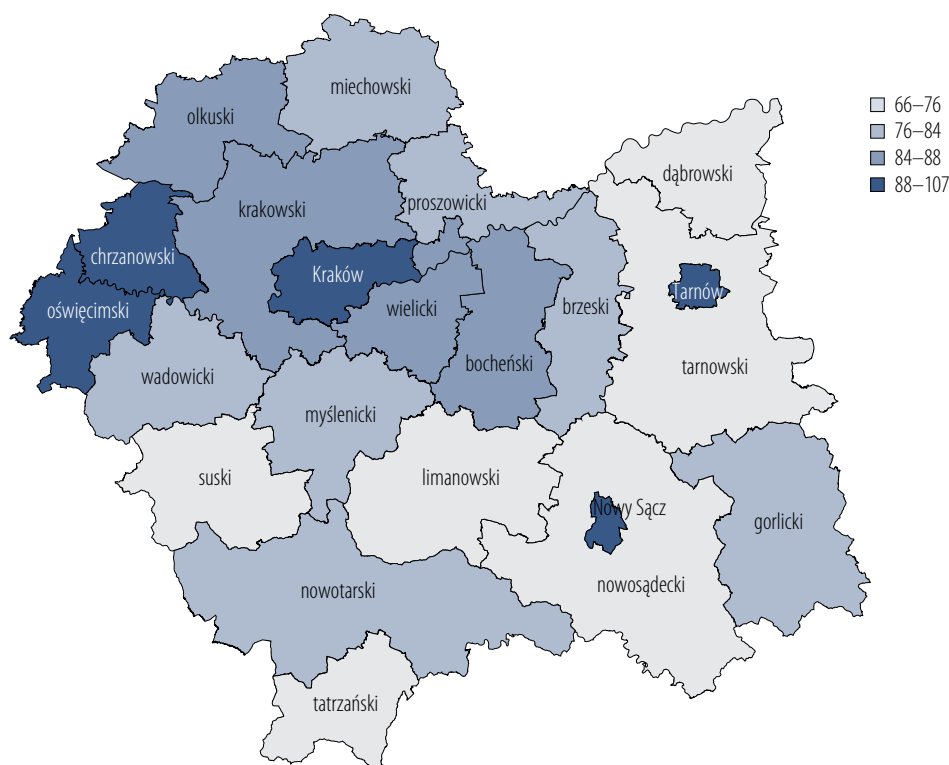
W roku szkolnym 2015/2016 łączna liczba dzieci z terenu województwa małopolskiego objętych wychowaniem przedszkolnym (bez przedszkoli specjalnych) zmniejszyła się o 4 006 dzieci i wyniosła 110 448 (spadek o 3,5% w stosunku do roku wcześniejszego). Pomimo wzrostu liczby przedszkoli w roku szkolnym 2015/2016 zmniejszyła się liczba dzieci w przedszkolach (spadek o 1 521 dzieci, czyli o 1,73% w stosunku do roku wcześniejszego). W roku szkolnym 2015/2016 liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w miastach w wieku 3–5 lat w województwie małopolskim wyniosła 49 646 dzieci, natomiast na wsi 43 528 dzieci.

Tabela 16. Liczba placówek wychowania przedszkolnego oraz dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w województwie małopolskim (bez przedszkoli specjalnych)

Rok szkolny	Przedszkola		Punkty przedszkolne		Zespoły wychowania przedszkolnego		Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych		Liczba placówek wychowania przedszkolnego ogółem	Liczba dzieci ogółem
	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci		
2005/2006	782	57 941					1 022	18 960	1 804	76 901
2007/2008	785	61 332					957	17 032	1 742	78 364
2009/2010	860	68 762	39	775	1	10	953	19 223	1 853	88 770
2010/2011	913	73 029	51	1 087	1	10	947	20 484	1 912	94 610
2011/2012	975	77 541	62	1 397	1	5	952	25 296	1 990	104 239
2012/2013	1 035	83 832	86	1 972	0	0	936	24 753	2 057	110 557
2013/2014	1 104	88 260	100	2 103	1	65	928	27 571	2 133	117 999
2014/2015	1 157	88 165	96	1 961	1	65	907	24 263	2 161	114 454
2015/2016	1 201	86 644	95	1 816	1	70	863	21 918	2 160	110 448

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Analizując wskaźnik dotyczący dzieci w wieku 3–5 lat przypadających na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2015/2016 w Małopolsce, widać, że największe zapotrzebowanie na miejsca w placówkach jest w powiecie miechowskim (wskaźnik 2,03 dzieci, co oznacza, że na jedno miejsce przypada ponad dwoje dzieci), limanowskim (wskaźnik 1,75), proszowickim (wskaźnik 1,59) i nowotarskim (wskaźnik 1,58). Najlepiej sytuacja wyglądała w Tarnowie (wskaźnik 0,73), w Krakowie (wskaźnik 0,78), w Nowym Sączu i powiecie oświęcimskim (wskaźnik w obu 0,92). W Małopolsce w roku szkolnym 2015/2016 wskaźnik ten wyniósł 1,11 osób, a w kraju 1,12 osób przypadających na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego.

Mapa 27. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym ogółem w wieku 3-5 lat w Małopolsce według powiatów w roku szkolnym 2015/2016 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Na przestrzeni ostatnich lat następuje systematyczny wzrost dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w Małopolsce. W roku szkolnym 2015/2016 było to 84,1% dzieci, podczas gdy w roku szkolnym 2014/2015 wskaźnik wynosił 78,9% dzieci, a w roku 2006/2007 tylko 43,6% dzieci. W ciągu 10 lat wskaźnik prawie się podwoił. W roku szkolnym 2015/2016 najwyższy odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym ogółem w wieku 3–5 lat był w Tarnów (106,2%), Nowy Sącz (100,6%), Kraków (97,5%) oraz powiecie oświęcimskim (91,5%). Najniższy natomiast odsetek dzieci był w powiecie nowosądeckim (66,2%), w powiecie tatrzańskim (69,7%) i powiecie limanowskim (72%). Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3–5 lat w Małopolsce na wsi wynosił 70,9% i był to wzrost z 65,8% w porównaniu z rokiem wcześniejszym. Wskaźnik ten w mieście wynosił 100,4% i był to wzrost z 95,1% w porównaniu z rokiem wcześniejszym.

Od 1 września 2015 roku wszystkie dzieci sześciolatnie miały obowiązek edukacji szkolnej. W 2016 roku nastąpiły zmiany w systemie oświaty. Od 1 września 2016 roku obowiązkiem przedszkolnym objęte są dzieci 6-letnie (obowiązek szkolny od 7. roku życia). Wszystkie dzieci 4. i 5-letnie mają mieć zapewnione miejsce realizacji wychowania przedszkolnego, a od 1 września 2017 roku także dzieci 3-letnie. Dziecko 6-letnie będzie miało prawo do rozpoczęcia nauki w pierwszej klasie szkoły podstawowej, o ile korzystało z wychowania przedszkolnego w roku szkolnym poprzedzającym rok szkolny, w którym ma rozpocząć naukę w szkole. Jeśli dziecko 6-letnie nie uczęszczało do przedszkola, rodzice również będą mogli zapisać je do pierwszej klasy, jednakże w takim przypadku niezbędna będzie opinia z poradni psychologiczno-pedagogicznej o możliwości rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej.

3. Szkolnictwo podstawowe

Stopniowe obniżanie wieku obowiązku szkolnego z siedmiu do sześciu lat trwało w Polsce od 2009 roku. Przez pierwszych pięć lat decyzję o tym, czy dziecko rozpocznie naukę w wieku sześciu czy siedmiu lat, podejmowali rodzice. Natomiast od 1 września 2015 roku po raz pierwszy do I klasy szkoły podstawowej poszedł obowiązkowo cały rocznik dzieci sześciolatnich, czyli urodzonych w 2009 roku. Rok wcześniej – we wrześniu 2014 roku – obok siedmiolatków do I klas obowiązkowo poszła połowa rocznika sześciolatków. Zgodnie z nowelizacją ustawy o systemie oświaty od 2016 roku dzieci będą obowiązkowo rozpoczynać naukę w wieku siedmiu, a nie sześciu lat, jak to było do tej pory. Jednocześnie zostały opracowane założenia reformy edukacji, która planuje

powrót ośmioklasowych szkół podstawowych, czteroletnich liceów i pięcioletnich techników. Będzie funkcjonowało VIII klas w szkołach podstawowych, z czego klasy I–IV będą z edukacją wczesnoszkolną. Reforma ma przebiegać stopniowo.

W roku szkolnym 2015/2016 w województwie małopolskim funkcjonowało 1 408 szkół podstawowych (bez szkół specjalnych). Odnotowano wzrost liczby szkół o 8 w stosunku do poprzedniego roku szkolnego 2014/2015 (wzrost o 0,57%), a w stosunku do roku jeszcze wcześniejszego 2013/2014 wzrost liczby szkół o 17 (wzrost o 1,21%). W roku szkolnym 2015/2016 w województwie małopolskim zwiększyła się liczba szkół publicznych o 1 szkołę i wyniosła 1 315. Zwiększyła się również liczba niepublicznych szkół podstawowych o uprawnieniach szkół publicznych o 7 szkół i wyniosła 93 szkoły (wzrost o 7,53% w porównaniu z rokiem poprzednim).

Do szkół podstawowych na terenie województwa małopolskiego w roku szkolnym 2015/2016 uczęszczało 219 138 uczniów, w tym 108 048 dziewcząt. Jest to wzrost liczby uczniów o 11 796 w stosunku do roku poprzedniego, tj. o 5,38%. Do klas pierwszych uczęszczało 44 701 uczniów.

Liczba uczniów w szkołach podstawowych publicznych zwiększyła się o 11 148 osób, tj. 5,25% w stosunku do roku wcześniejszego, i wyniosła 212 178 osób. Liczba uczniów w niepublicznych szkołach podstawowych o uprawnieniach szkół publicznych zwiększyła się o 648 osób, tj. 9,31% w stosunku do roku wcześniejszego, i wyniosła 6 960 osób.

Tabela 17. Liczba uczniów w szkołach podstawowych wraz z liczbą szkół (bez szkół specjalnych)

Rok szkolny	Szkoły podstawowe	
	Liczba szkół	Liczba uczniów
2005/2006	1 475	233 261
2007/2008	1 446	215 978
2009/2010	1 430	205 666
2010/2011	1 427	201 882
2011/2012	1 414	201 498
2012/2013	1 399	197 750
2013/2014	1 391	195 414
2014/2015	1 400	207 342
2015/2016	1 408	219 138

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

W roku szkolnym 2015/2016 podręczniki były darmowe dla uczniów klasy I, II i IV szkół podstawowych oraz I klas gimnazjum. To był już drugi rok „reformy podręcznikowej”. Z dniem 1 września 2014 roku bezpłatny podręcznik *Nasz elementarz* dostali uczniowie I klas szkół podstawowych. Szkoły dostały natomiast dotację celową na zakup dla nich ćwiczeń. Reforma jest wprowadzana etapami. Do 1 września 2017 r. darmowe podręczniki i ćwiczenia dostaną uczniowie wszystkich klas.

Rok szkolny 2015/2016 był rokiem, gdzie zmieniły się przepisy odnośnie zajęć z wychowania fizycznego. Zmiana wynikała z niechęci uczestnictwa uczniów w zajęciach wychowania fizycznego. Z badań przeprowadzonych kilka lat temu przez NIK wynikało, że aż 15% uczniów klas IV–VI szkoły podstawowej nie bierze udziału w zajęciach wychowania fizycznego, 23% w gimnazjach i ponad 30% w szkołach ponadgimnazjalnych. Od 1 września 2015 roku uczeń nie mógł być całkowicie zwolniony z zajęć wychowania fizycznego, ale tylko z wykonywania określonych ćwiczeń. Można być zwolnionym z zajęć tylko w szczególnych przypadkach na podstawie uzasadnionej opinii lekarza. Od 1 września nastąpiła również zmiana w systemie oceniania uczniów podczas zajęć z wychowania fizycznego. Nauczyciel oprócz oceny wystawionej w skali od 1 do 6 może również wystawić ocenę opisową.

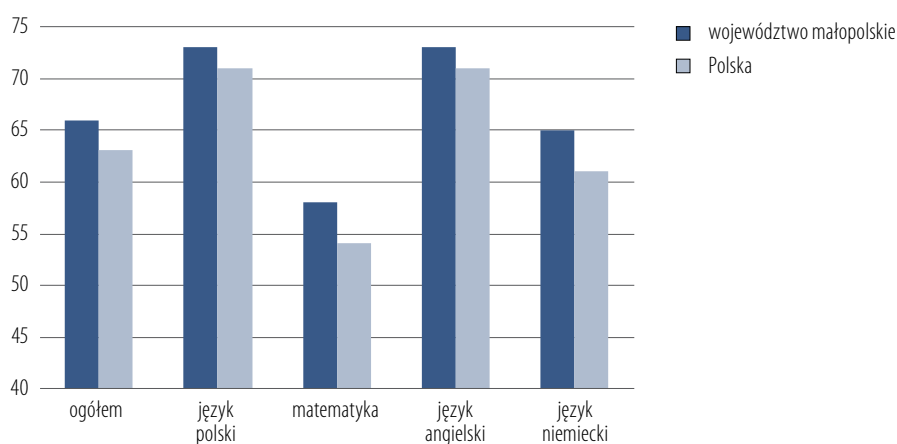
Od 1 września 2015 roku weszła w życie nowelizacja ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia. Na jej podstawie ze szkół i przedszkoli musiało zniknąć „jedzenie śmieciowe”, nie można również reklamować na terenie tych placówek niezdrowego jedzenia.

Od początku roku szkolnego 2015/2016 obowiązują także przepisy dotyczące wliczania oceny z religii/etyki do średniej ocen. Ocena jest wliczana do średniej ocen, ale nie ma wpływu na promocję.

Sprawdzian na zakończenie szkoły podstawowej

W roku szkolnym 2015/2016 sprawdzian na zakończenie szkoły podstawowej został przeprowadzony w dniu 5 kwietnia 2016 roku. Składał się z dwóch części, które były przeprowadzone w formie pisemnej. Pierwsza część zawierała zadania z języka polskiego i matematyki. Druga natomiast z języka obcego nowożytnego, którego uczniowie uczyli się w szkole podstawowej jako przedmiotu obowiązkowego: angielskiego, francuskiego, hiszpańskiego, niemieckiego albo rosyjskiego. Do sprawdzianu w 2016 roku przystąpiło na terenie województwa małopolskiego 31 855 uczniów VI klasy szkoły podstawowej. Wyniki tegorocznego sprawdzianu pokazują, że uczniowie dobrze poradzili sobie z zadaniami z języka polskiego wymagającymi wyszukania w tekście informacji wyrażonych wprost i pośrednio ukrytych oraz identyfikowania wypowiedzi jako tekstu informacyjnego. Z matematyki wykazali się umiejętnością wykonywania obliczeń praktycznych, w szczególności zaś obliczeń zegarowych. Uczniowie przystępujący do sprawdzianu z języka angielskiego oraz francuskiego najlepiej poradzili sobie z rozwiązaniem zadań sprawdzających znajomość środków językowych. W przypadku języka niemieckiego, hiszpańskiego i rosyjskiego uczniowie uzyskali najwyższe wyniki za zadania sprawdzające umiejętność rozumienia ze słuchu. Sprawdzian wskazał również umiejętności, które uczniowie klas szóstych szkoły podstawowej opanowali słabiej. We wszystkich językach obcych najtrudniejszymi dla szóstoklasistów okazały się zadania sprawdzające umiejętność rozumienia tekstów pisanych. Z matematyki natomiast najtrudniejsze okazało się zadanie z geometrii przestrzennej. Umiarkowaną trudność sprawiło uczniom zadanie wymagające analizy i interpretacji utworu poetyckiego.

Wykres 34. Średnie wyniki sprawdzianu na zakończenie szkoły podstawowej w 2016 roku (w %)

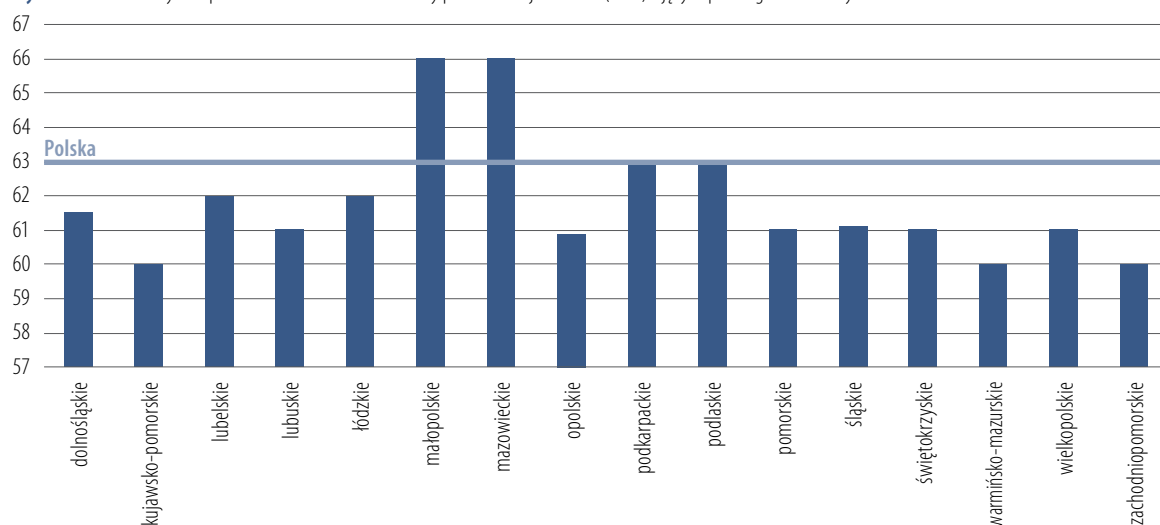
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Ogólnokrajowe wyniki sprawdzianu na zakończenie szkoły podstawowej w 2016 roku były niższe od wyników z lat 2014/2015. Średnie osiągnięcia uczniów z języka polskiego i matematyki wyniosły 63% (w roku szkolnym 2014/2015 był to wynik 67%). W 2016 roku najwyższe wyniki w kraju osiągnęli uczniowie województwa mazowieckiego i małopolskiego ze średnim wynikiem 66%. Najgorsze wyniki ze sprawdzianu natomiast uzyskali uczniowie z województw: kujawsko-pomorskiego, zachodniopomorskiego i warmińsko-mazurskiego (średni wynik 60%).

Za rozwiązanie zadań z języka polskiego uczniowie z całego kraju uzyskali średnio wynik 71%, z matematyki 54%, a w przypadku języka obcego najwyższy średni wynik uczniowie uzyskali z języka hiszpańskiego – 73% i języka angielskiego – 71%. Uczniowie z województwa małopolskiego natomiast uzyskali średnio wyniki: 73% z zadań z języka polskiego, 58% z matematyki i 73% z języka angielskiego.

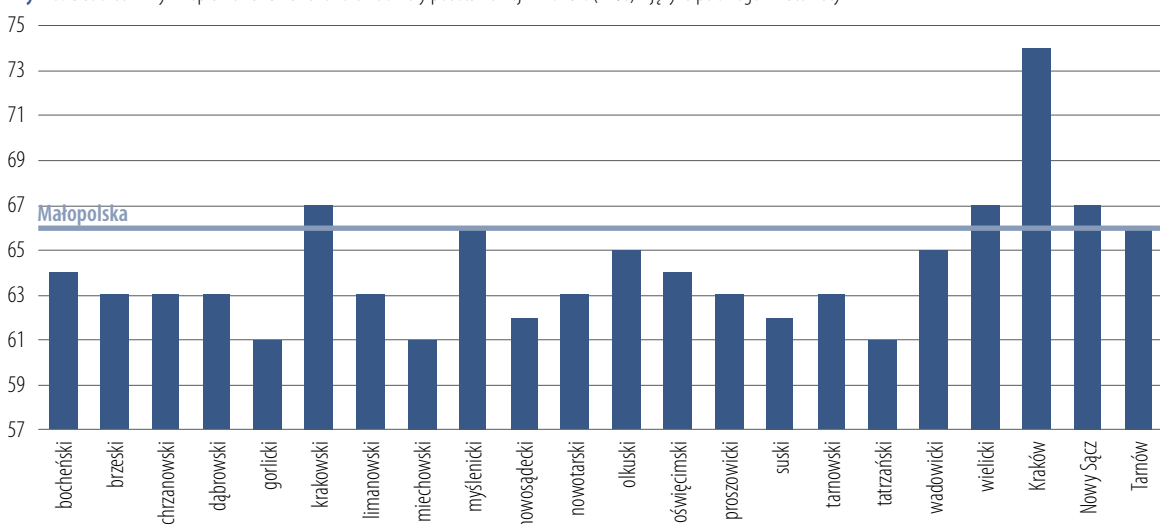
W województwie małopolskim najlepsze wyniki ze sprawdzianu (cz. I – język polski i matematyka) osiągnęli uczniowie z Krakowa (74%), Nowego Sącza (67%) i Tarnowa (66%) oraz w powiatach: krakowskim (67%), wielickim (67%) i myślenickim (66%). Najgorsze wyniki osiągnęły powiaty: gorlicki, miechowski i tatrzański z wynikiem 61%.

Wykres 35. Średnie wyniki sprawdzianu na zakończenie szkoły podstawowej w 2016 r. (w %) z języka polskiego i matematyki

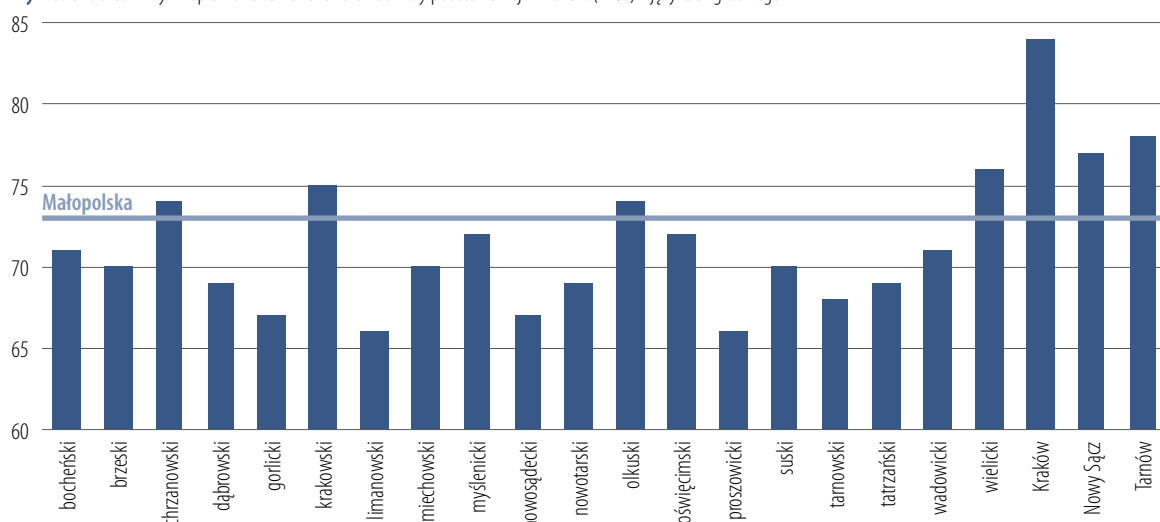
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych

Wykres 36. Średni wynik sprawdzianu na zakończenie szkoły podstawowej w 2016 r. (w %) z języka polskiego i matematyki

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

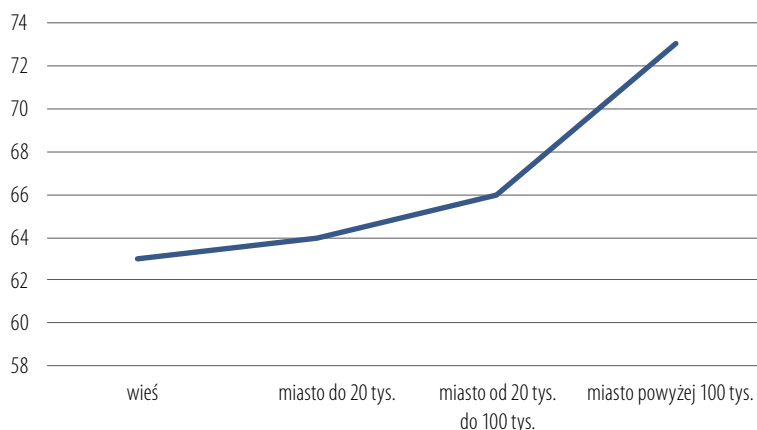
Wykres 37. Średni wynik sprawdzianu na zakończenie szkoły podstawowej w 2016 r. (w %) z języka angielskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

W województwie małopolskim najlepsze wyniki ze sprawdzianu, jeśli chodzi o cz. II i język angielski, osiągnęli uczniowie z Krakowa (84%), z Tarnowa (78%) i Nowego Sącza (77%) oraz w powiatach: wielickim (76%), chrzanowskim (74%) i olkuskim (74%). Najgorszy wynik był w powiatach: limanowskim i proszowickim (w obu 66%) oraz gorlickim i nowosądeckim (w obu 67%).

Wykres 38. Średni wynik sprawdzianu w województwie małopolskim w 2016 r. w zależności od lokalizacji szkoły (w %)

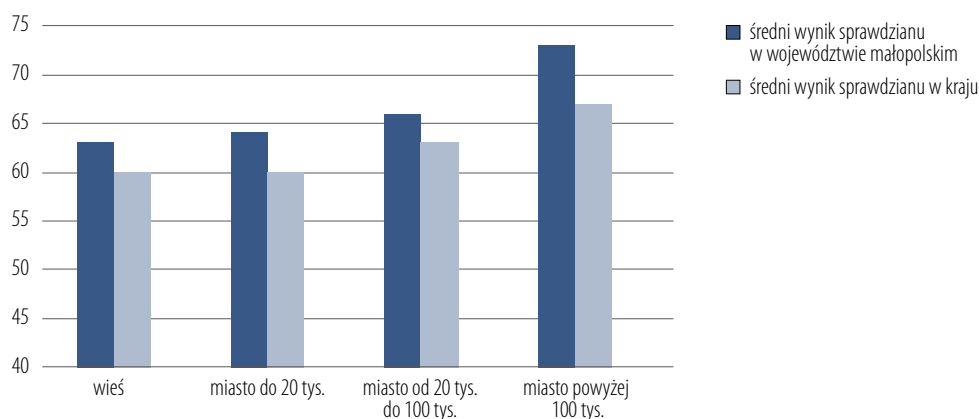

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Średni wynik sprawdzianu w województwie małopolskim w 2016 roku w zależności od lokalizacji szkoły pokazuje tendencję osiągania lepszych wyników przez uczniów w miastach niż na obszarach wiejskich, gdzie wynik wynosił 63% i był niższy o 10 punktów procentowych od wyniku w miastach, w których kształtował się na poziomie 73%.

Porównując średni wynik sprawdzianu w województwie małopolskim i w kraju w 2016 roku w zależności od lokalizacji szkoły, można stwierdzić, że zarówno na obszarach wiejskich, jak i w miastach uczniowie z Małopolski osiągnęli lepsze wyniki niż uczniowie w kraju. Na obszarach wiejskich był to wynik lepszy o 3 punkty procentowe (Małopolska – 63%, a kraj – 60%), a w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców o 6 punktów procentowych (Małopolska – 73%, a kraj – 67%).

Wykres 39. Średni wynik sprawdzianu w województwie małopolskim i w kraju w zależności od lokalizacji szkoły w 2016 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Od roku szkolnego 2016/2017 zlikwidowany zostanie ogólnopolski sprawdzian dla uczniów klas VI szkół podstawowych. Oznacza to, że tegoroczni szóstoklasiści (uczniowie, którzy rozpoczęli naukę w kl. VI w roku szkolnym 2015/2016) byli ostatnim rocznikiem, który przystąpił do sprawdzianu. W miejsce sprawdzianu od roku szkolnego 2017/2018 Centralna Komisja Egzaminacyjna ma udostępniać testy diagnostyczne, z których każda szkoła będzie mogła dobrowolnie skorzystać, aby dokonać wstępnej oceny wiadomości i umiejętności uczniów.

4. Szkolnictwo gimnazjalne

W roku szkolnym 2015/2016 w województwie małopolskim funkcjonowało 711 gimnazjów (bez specjalnych), tj. o 6 gimnazjów więcej niż w roku szkolnym 2014/2015 (wzrost o 0,84%), w tym 636 gimnazjów publicznych i 75 gimnazjów niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych. Liczba gimnazjów publicznych wzrosła o 1 szkołę (wzrost o 0,16%), natomiast liczba gimnazjów niepublicznych o 5 szkół (wzrost o 6,67%), porównując do roku wcześniejszego.

W województwie małopolskim do gimnazjów publicznych i niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych w roku szkolnym 2015/2016 uczęszczało 98 865 uczniów, w tym 48 174 dziewcząt. Ogólna liczba uczniów zmniejszyła się w porównaniu do roku poprzedniego o 2%. Do klas pierwszych uczęszczało 32 437 uczniów. Liczba uczniów w gimnazjach publicznych w roku szkolnym 2015/2016 zmniejszyła się o 2 312 osób (spadek o 2,39%) w stosunku do roku szkolnego 2014/2015 i wyniosła 94 412 uczniów. Liczba uczniów w gimnazjach niepublicznych zwiększyła się w porównaniu do roku wcześniejszego o liczbę 290 osób (wzrost o 6,51%) i wyniosła 4 453 uczniów. W ciągu ostatnich lat w województwie małopolskim można zaobserwować stały wzrost liczby gimnazjów niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych wraz z liczbą uczniów.

Tabela 18. Liczba gimnazjów (bez specjalnych) wraz z liczbą szkół w województwie małopolskim

Rok szkolny	Gimnazja	
	Liczba szkół	Liczba uczniów
2005/2006	654	139 193
2007/2008	667	127 502
2009/2010	687	117 120
2010/2011	694	112 317
2011/2012	694	108 688
2012/2013	698	105 339
2013/2014	704	103 285
2014/2015	705	100 887
2015/2016	711	98 865

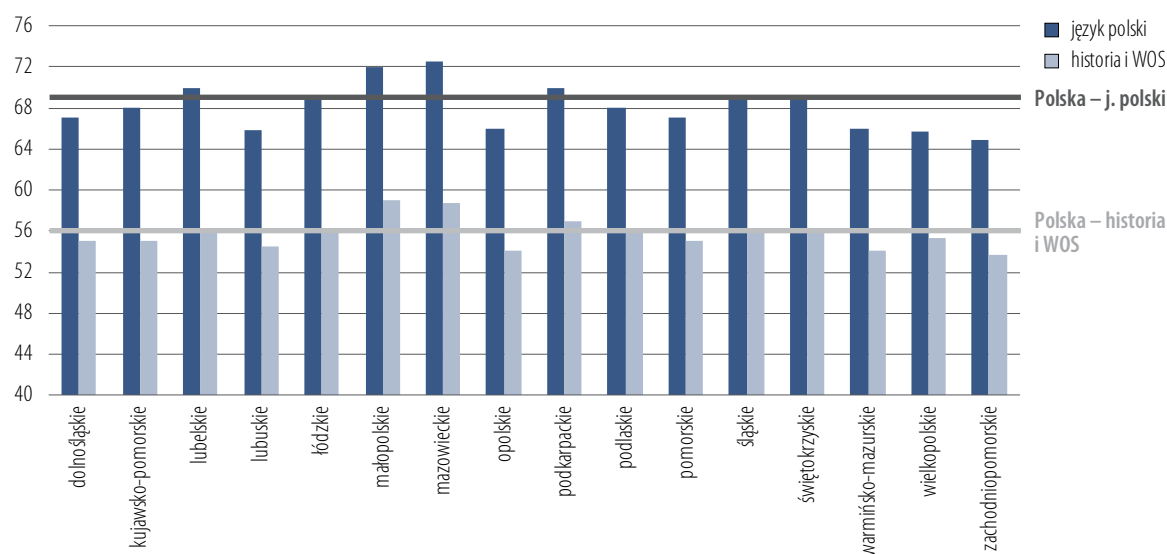
Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie, Bank Danych Lokalnych

Egzamin gimnazjalny

Egzamin gimnazjalny, przeprowadzony w 2016 roku po raz piąty na nowych zasadach, składał się z trzech części. W części pierwszej – humanistycznej – gimnazjaliści rozwiązywali zadania z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie oraz z zakresu języka polskiego, w części drugiej – matematyczno-przyrodniczej – zadania z przedmiotów przyrodniczych: biologii, chemii, fizyki i geografii oraz z matematyki. W części trzeciej egzaminu uczniowie rozwiązywali zadania z wybranego języka obcego nowożytnego na poziomie podstawowym lub na poziomie podstawowym i rozszerzonym. Do egzaminu z języka obcego nowożytnego na poziomie podstawowym miał obowiązek przystąpić każdy gimnazjalista. Egzamin na poziomie rozszerzonym był obowiązkowy tylko dla uczniów, którzy na egzaminie wybrali język, którego uczyli się również w szkole podstawowej. Mogli do niego przystąpić także pozostali gimnazjaliści, jeśli chcieli sprawdzić poziom swoich umiejętności językowych. Egzamin miał formę pisemną. Przystąpienie do egzaminu jest warunkiem ukończenia gimnazjum, ale nie określa się minimalnego wyniku, jaki zdający powinien uzyskać, toteż egzaminu nie można nie zdać.

Do egzaminu gimnazjalnego w kwietniu 2016 roku na terenie województwa małopolskiego przystąpiło około 33 080 uczniów III klasy gimnazjum. W 2016 roku średni wynik ogólnopolski z egzaminu gimnazjalnego z części humanistycznej z zakresu języka polskiego wyniósł 69%. W województwie małopolskim uczniowie uzyskali lepszy wynik w tym zakresie – 72%. W części humanistycznej, ale z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie, średni wynik ogólnopolski był również niższy niż w województwie małopolskim. Średni wynik dla całego kraju wyniósł 56%, a dla województwa małopolskiego 59%.

Wykres 40. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej w podziale na województwa w maju 2016 r. (w %)

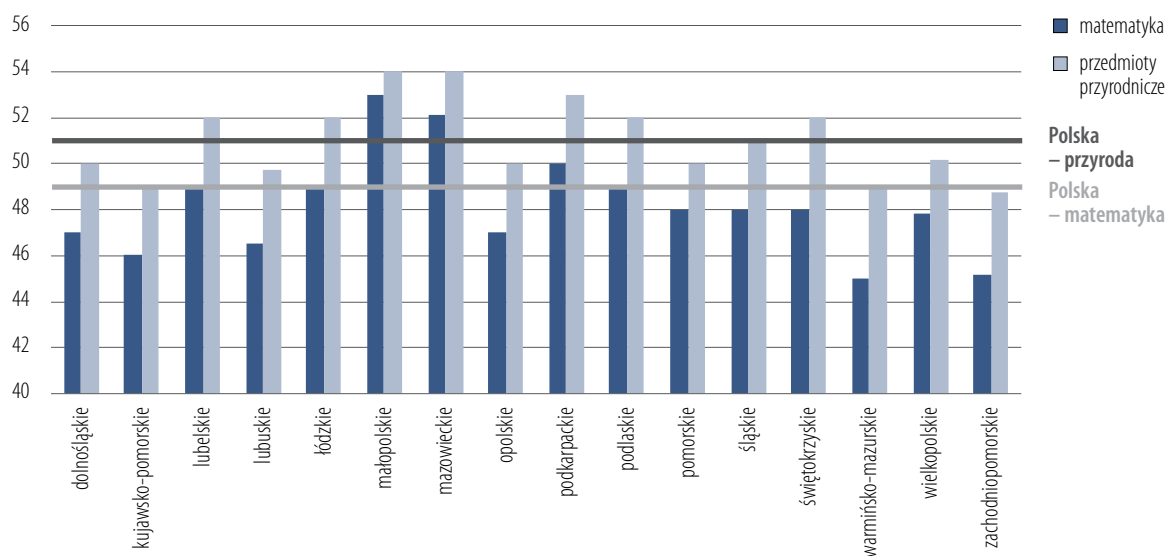

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych

W 2016 roku małopolscy gimnazjaliści uzyskali również lepsze wyniki niż średnie dla całego kraju, jeśli chodzi o część matematyczno-przyrodniczą z zakresu matematyki (53% przy średniej kraju 49%), jak i z zakresu przedmiotów przyrodniczych (54% przy średniej kraju 51%).

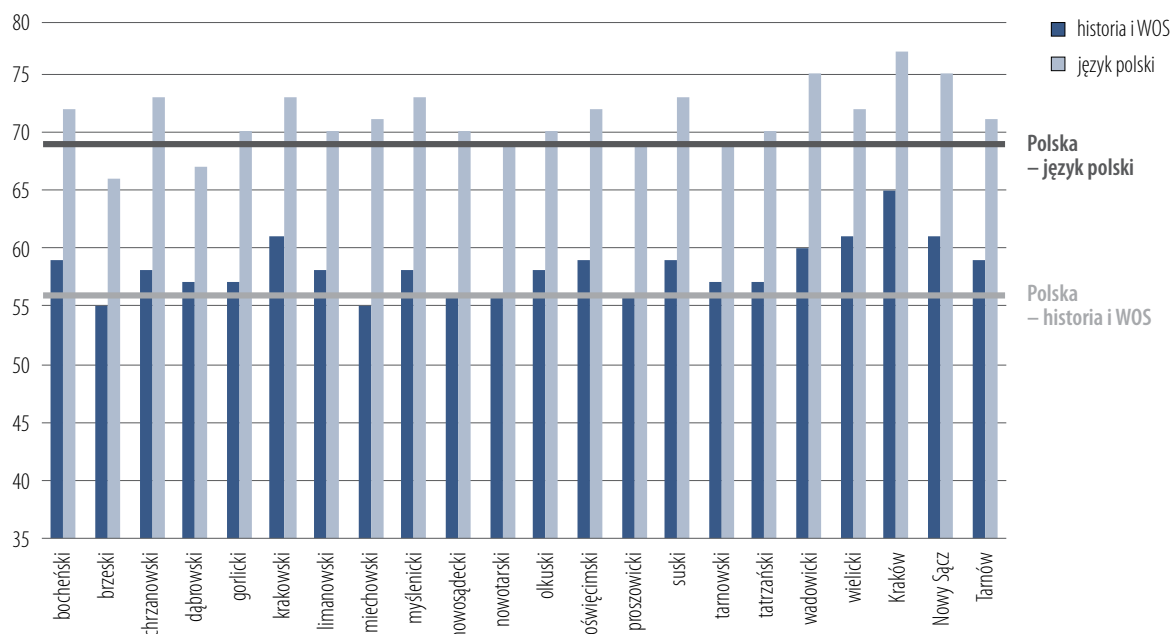
Najwięcej tegorocznych gimnazjalistów przystępujących do egzaminu z części językowej w kraju, a także w województwie małopolskim wybrało język angielski zarówno na poziomie podstawowym, jak i rozszerzonym. Drugim najchętniej wybieranym językiem był język niemiecki. Średni wynik egzaminu gimnazjalnego z języka angielskiego na poziomie podstawowym był wyższy w województwie małopolskim od wyniku ogólnopolskiego (65% przy średniej kraju 64%). Jeśli chodzi o język angielski na poziomie rozszerzonym, średnie wyniki były takie same – po 45%. Język niemiecki (drugi najchętniej wybierany język na egzaminie gimnazjalnym) był zdany przez gimnazjalistów w województwie małopolskim lepiej niż w całym kraju zarówno na poziomie podstawowym, jak i poszerzonym. W województwie małopolskim w 2016 roku język niemiecki był zdany ze średnim wynikiem na poziomie podstawowym – 59% (średni wynik w kraju – 57%), a na poziomie rozszerzonym – 53% (średni wynik w kraju – 44%). W województwie małopolskim najlepszy średni wynik gimnazjaliści uzyskali z języka francuskiego i hiszpańskiego, jeśli chodzi o poziom podstawowy (odpowiednio 83% i 78%), natomiast w przypadku poziomu rozszerzonego najlepszy średni wynik osiągnęli z języka rosyjskiego i języka francuskiego (odpowiednio 99% i 87%).

Wykres 41. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej w podziale na województwa w maju 2016 r. (w %)

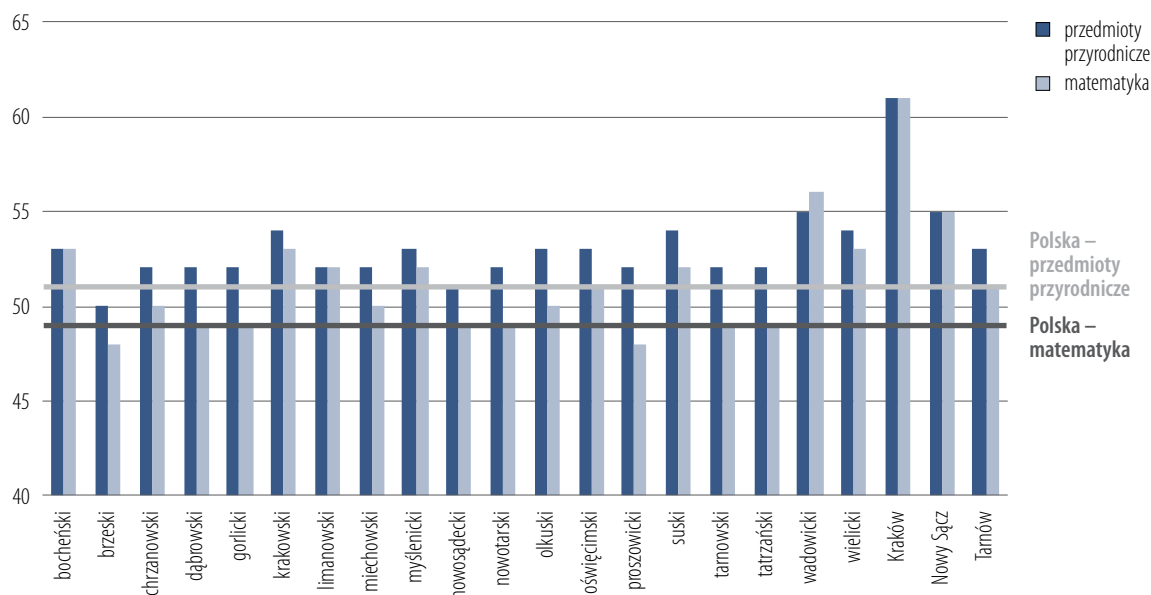
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych

Wykres 42. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej w podziale na powiaty województwa małopolskiego w maju 2016 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Wykres 43. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej w podziale na powiaty województwa małopolskiego w maju 2016 r. (w %)

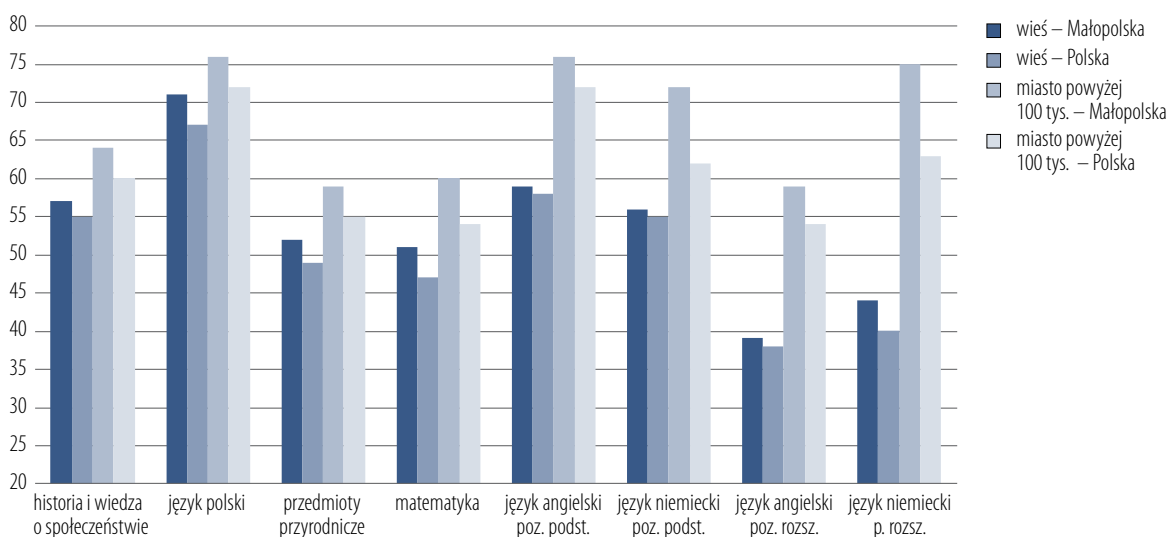
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Tegoroczne wyniki egzaminu pokazują, że uczniowie bardzo dobrze poradzili sobie między innymi z zadaniem z języka polskiego. Zadanie to sprawdzało odbiór tekstów kultury i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Większości gimnazjalistów nie przysporzyło również problemów zadanie z historii, które sprawdzało umiejętność analizowania i wnioskowania na podstawie źródła ikonograficznego. Z matematyki uczniowie wykazali się umiejętnością odczytywania i wykorzystywania informacji z wykresu, z fizyki natomiast umiejętnością posługiwania się pojęciem przyspieszenia do opisu ruchu. Gimnazjaliści przystępujący do egzaminu z języka angielskiego, niemieckiego, rosyjskiego oraz włoskiego na poziomie podstawowym najlepiej poradzili sobie z rozwiązaniem zadań, które sprawdzały znajomość funkcji językowych. Dla zdających język francuski i hiszpański najłatwiejsze okazały się zadania z zakresu rozumienia ze słuchu. Na poziomie rozszerzonym uczniowie zdający język angielski prawie w równym stopniu opanowali umiejętności rozumienia tekstów pisanych i rozumienia ze słuchu.

Egzamin wskazał także umiejętności, które gimnazjaliści opanowali słabiej. W części humanistycznej z języka polskiego trudność sprawiło uczniom między innymi zadanie sprawdzające funkcjonalne wykorzystanie wiadomości z zakresu świadomości językowej, z historii i wiedzy o społeczeństwie natomiast zadanie dotyczące chronologii historycznej. Z matematyki najtrudniejsze okazało się zadanie wymagające zastosowania twierdzenia Pitagorasa w nietypowej sytuacji, a z chemii – planowanie doświadczenia, w wyniku którego można otrzymać określoną substancję. W trzeciej części egzaminu na poziomie podstawowym uczniom zdającym język angielski, niemiecki oraz włoski największą trudność sprawiły zadania sprawdzające umiejętność stosowania środków językowych. Na poziomie rozszerzonym we wszystkich językach obcych nowożytnych poza językiem rosyjskim największą trudność sprawiło gimnazjalistom rozwiązanie zadań sprawdzających umiejętność stosowania środków językowych. Uczniowie, którzy przystąpili do egzaminu z języka rosyjskiego, najslabiej opanowali umiejętność tworzenia wypowiedzi pisemnej.

Analizując wyniki egzaminu gimnazjalnego w województwie małopolskim w zależności od lokalizacji szkoły, można zaobserwować pewną prawidłowość. Uczniowie z terenów wiejskich uzyskują gorsze wyniki niż ich rówieśnicy z miast. Największe różnice można było zaobserwować w województwie małopolskim w uzyskanej średniej z egzaminów z języka angielskiego i języka niemieckiego. Na poziomie podstawowym w przypadku języka angielskiego różnica w średniej uzyskanej pomiędzy uczniami z terenów wiejskich a uczniami z miast powyżej 100 tys. mieszkańców wyniosła 17 punktów procentowych (59% na wsi i 76% w miastach powyżej 100 tys.), a w przypadku języka niemieckiego było to 16 punktów procentowych (56% na wsi i 72% w miastach powyżej 100 tys.). Jeszcze większą różnicę można zaobserwować w średniej uzyskanej z tych samych języków, ale na poziomie rozszerzonym. W przypadku języka angielskiego różnica w uzyskanej średniej pomiędzy uczniami z terenów wiejskich a uczniami z miast powyżej 100 tys. mieszkańców wyniosła 20 punktów procentowych (39% na wsi i 59% w miastach powyżej 100 tys.), a w przypadku języka niemieckiego aż 31 punktów procentowych (44% na wsi i 75% w miastach powyżej 100 tys.). Porównując wyniki egzaminu gimnazjalnego województwa małopolskiego z wynikami ogólnopolskimi w zależności od lokalizacji szkoły, to uczniowie małopolscy uzyskali zarówno na wsiach, jak i w miastach lepsze średnie z części humanistycznej, z części matematyczno-przyrodniczej i z języków najczęściej wybieranych (angielskiego i niemieckiego), zarówno na poziomie podstawowym, jak i rozszerzonym.

Wykres 44. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w zależności od lokalizacji szkoły w maju w 2016 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

5. Szkolnictwo ogólnokształcące oraz szkolnictwo zawodowe

W województwie małopolskim w roku szkolnym 2015/2016 istniało 477 szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży (bez szkół specjalnych), w tym 160 liceów ogólnokształcących, 150 techników, 131 zasadniczych szkół zawodowych oraz 36 szkół policealnych, do których łącznie uczęszczało 117 183 uczniów. Na przestrzeni lat można zaobserwować w województwie małopolskim systematyczny spadek liczby szkół ponadgimnazjalnych, gdzie w roku szkolnym 2015/2016 liczba ta zmniejszyła się o 12 szkół, porównując z rokiem wcześniejszym 2014/2015 (spadek o 2,45%); w porównaniu z rokiem szkolnym 2014/2013 jest to spadek o 38 szkół (o 7,38%), a w porównaniu z rokiem 2012/2013 – spadek aż o 57 szkół (o 10,67%).

W roku szkolnym 2015/2016 liczba uczniów uczęszczających do szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży zmniejszyła się w porównaniu z rokiem wcześniejszym 2014/2015 o 2 186 osób (spadek o 1,83%), a biorąc pod uwagę rok 2013/2014, jest to spadek o 3 611 osób (o 2,99%).

Liczba liceów ogólnokształcących w województwie małopolskim w roku szkolnym 2015/2016 zmniejszyła się o 10 szkół w porównaniu z rokiem 2014/2015 (spadek o 5,88%) i o 17 szkół w porównaniu z rokiem 2013/2014 (spadek o 9,09%). Co za tym idzie – uległa zmniejszeniu liczba uczniów w liceach ogólnokształcących. W roku szkolnym 2015/2016 do liceów ogólnokształcących uczęszczało 44 746 uczniów. W porównaniu z rokiem szkolnym 2014/2015 nastąpił spadek liczby uczniów o 1 951 osób (4,18%). W roku szkolnym 2015/2016 kobiety przeżywały wśród uczniów i stanowiły 64,43% wszystkich uczniów liceów ogólnokształcących.

Tabela 19. Licea ogólnokształcące, zasadnicze szkoły zawodowe, licea profilowane, technika, technika uzupełniająca, szkoły policealne dla młodzieży – liczba szkół i uczniów

Rok szkolny	Licea ogólnokształcące		Zasadnicze szkoły zawodowe		Licea profilowane, technika, technika uzupełniająca do roku szkolnego 2013/14, od roku szkolnego 2014/2015 technika		Szkoly policealne dla młodzieży	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2003/2004	207	64 333	152	16 854	481	69 638	78	7 294
2005/2006	200	65 111	138	20 809	324	64 692	64	5 426
2007/2008	195	64 395	135	21 728	273	60 541	31	1 823
2009/2010	192	61 442	133	22 166	216	55 538	32	2 029
2010/2011	189	59 173	134	21 448	207	53 717	35	2 872
2011/2012	187	56 374	133	20 400	199	51 428	36	3 194
2012/2013	187	53 326	129	19 108	181	50 038	37	3 602
2013/2014	176	49 533	130	18 255	175	49 722	34	3 284
2014/2015	170	46 697	131	19 242	156	50 054	32	3 376
2015/2016	160	44 746	131	18 538	150	50 483	36	3 416

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

W roku szkolnym 2015/2016 liczba zasadniczych szkół zawodowych nie uległa zmianie w stosunku do roku wcześniejszego, ale zmniejszyła się liczba uczniów o 704 osoby (spadek o 3,66%). Szkół zawodowych funkcjonowało 131 z liczbą uczniów 18 538, gdzie kobiety stanowiły 29,87% wszystkich uczniów (5 537 osoby).

Liczba techników natomiast uległa zmniejszeniu o 6 szkół (spadek o 3,85%) przy jednoczesnym wzroście liczby uczniów o 429 osoby (wzrost o 0,85%) w stosunku do roku wcześniejszego. Techników funkcjonowało 150 z liczbą uczniów 50 483, gdzie kobiety stanowiły 41,01% wszystkich uczniów (20 702 osoby).

Liczba szkół policealnych dla młodzieży zwiększyła się o 4 szkoły (wzrost o 11,11%) przy równoczesnym wzroście liczby uczniów tylko o 40 osób (wzrost o 1,17%) w stosunku do roku wcześniejszego. Szkół policealnych dla młodzieży funkcjonowało 36 z liczbą uczniów 3 416, gdzie kobiety stanowiły aż 83,72% wszystkich uczniów (2 860).

Egzamin maturalny

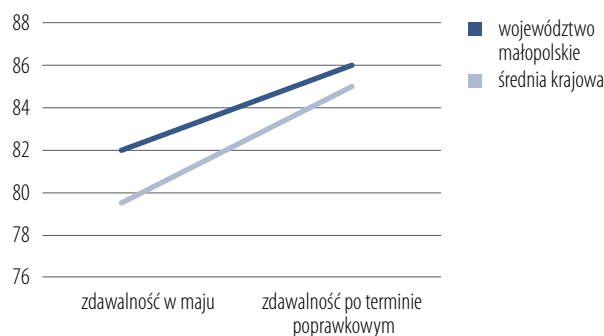
Egzamin maturalny wyznacza poziom spełniania przez zdających wymagań programowych w zakresie przedmiotów, z których przystępowali do egzaminów. Wszyscy absolwenci, którzy ukończyli szkołę w 2016 roku, obowiązkowo przystępowali do dwóch egzaminów w części ustnej i czterech egzaminów w części pisemnej. Obowiązkowe egzaminy w części ustnej to egzamin z języka polskiego i egzamin z języka obcego nowożytnego. Obowiązkowe egzaminy w części pisemnej to egzamin z języka polskiego (na poziomie podstawowym), egzamin z matematyki (na poziomie podstawowym), egzamin z języka obcego nowożytnego (na poziomie podstawowym) i egzamin z wybranego przedmiotu dodatkowego (na poziomie rozszerzonym). Aby otrzymać świadectwo, należy uzyskać co najmniej 30% punktów z egzaminu z każdego przedmiotu obowiązkowego w części ustnej i z każdego przedmiotu obowiązkowego w części pisemnej. Dla wybranego przedmiotu dodatkowego na poziomie rozszerzonym w części pisemnej nie jest określony próg zaliczenia.

W województwie małopolskim do wszystkich egzaminów obowiązkowych w części ustnej i pisemnej w maju i czerwcu 2016 roku przystąpiło 25 186 tegorocznych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych (liceów ogólnokształcących i techników), w tym 15 693 absolwentów liceów ogólnokształcących i 9 493 absolwentów techników. Do egzaminu maturalnego w sesji poprawkowej w sierpniu przystąpiło 4 046 absolwentów. Były to osoby, które w maju i/lub w czerwcu 2016 roku przystąpiły do egzaminu maturalnego ze wszystkich przedmiotów obowiązkowych w części ustnej i części pisemnej i nie zdały egzaminu wyłącznie z jednego przedmiotu w części ustnej albo pisemnej. Tegoroczni absolwenci w liczbie 3 124 osób stanowili 77% wszystkich zdających egzamin w sesji poprawkowej.

Spośród ogólnej liczby osób, które przystąpiły do egzaminu maturalnego w województwie małopolskim w maju oraz w terminie poprawkowym, egzamin zdało 86% absolwentów w liczbie 21 735 osób. Wynik ten był

wyższy, tak jak i w latach ubiegłych, od poziomu zdawalności egzaminu maturalnego w skali kraju (85%).

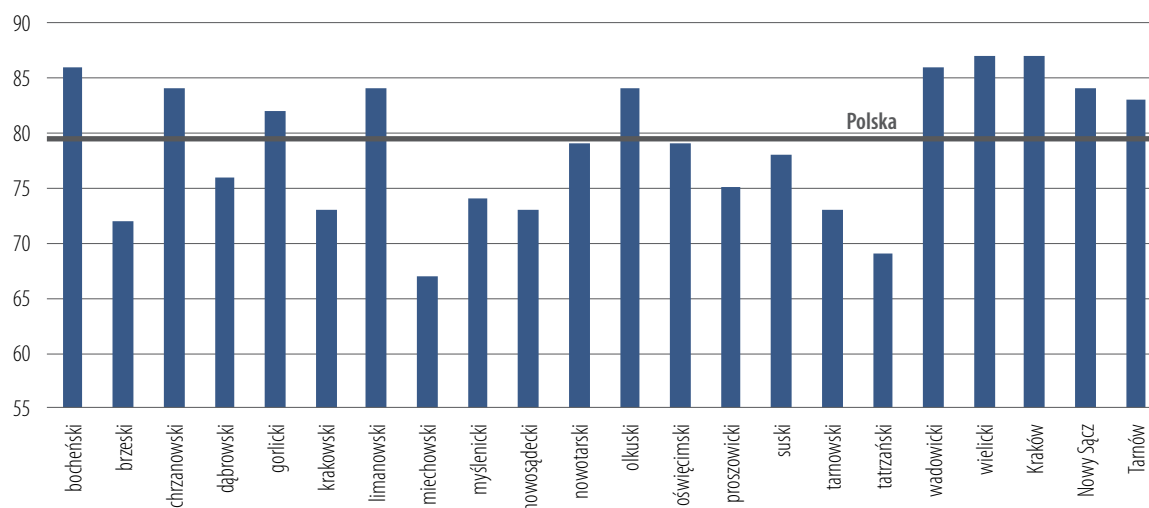
Wykres 45. Zdawalność egzaminu maturalnego w województwie małopolskim w porównaniu ze średnią krajową (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OKE w Krakowie

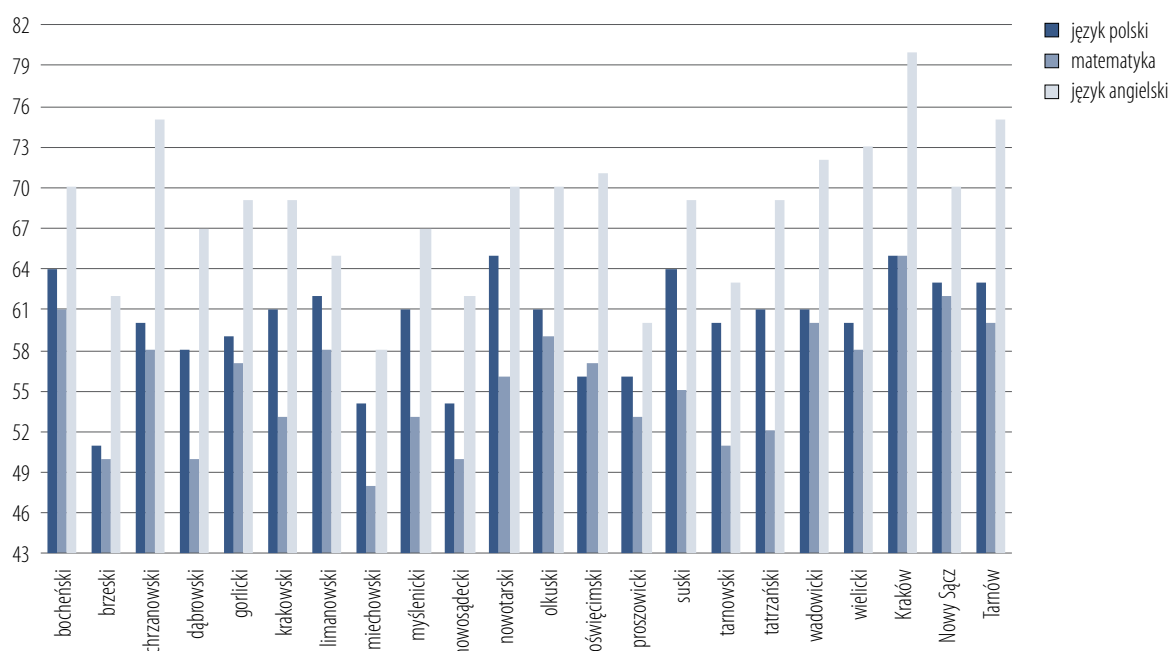
W województwie małopolskim najwyższy poziom zdawalności wszystkich egzaminów obowiązkowych w ramach egzaminu maturalnego w maju 2016 roku uzyskano w powiecie wielickim (87%), Krakowie (87%), powiecie bocheńskim (86%) oraz wadowickim (86%). Najniższy poziom zdawalności natomiast uzyskano w powiecie miechowskim (67%), tatrzańskim (69%), brzeskim (72%), krakowskim (73%), nowosądeckim (73%) i tarnowskim (73%).

Wykres 46. Zdawalność egzaminów obowiązkowych w ramach egzaminu maturalnego w maju 2016 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

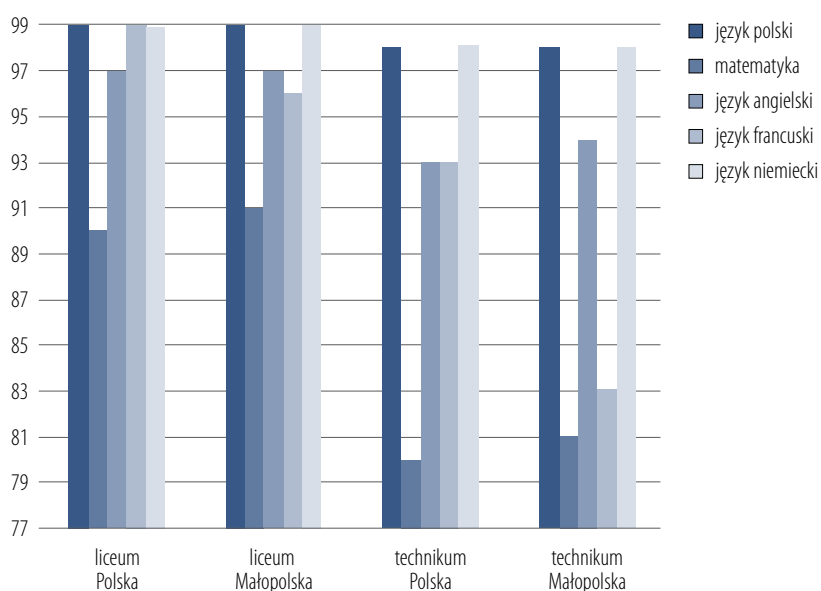
Wykres 47. Średnie wyniki z przedmiotów obowiązkowych w powiatach w ramach egzaminu maturalnego w maju 2016 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Porównując średnie wyniki z przedmiotów obowiązkowych na poziomie podstawowym w powiatach województwa małopolskiego w maju 2016 roku dla wszystkich typów szkół zdających maturę pierwszy raz, widać, że najlepszy średni wynik z języka polskiego był osiągnięty w powiecie nowotarskim i Krakowie (65%). Najlepszy średni wynik z matematyki natomiast uzyskali absolwenci z Krakowa (65%) i Nowego Sącza (62%). Język angielski ze średnim najlepszym wynikiem został osiągnięty w Krakowie (80%) oraz powiecie chrzanowskim i Tarnowie (75%).

Wykres 48. Zdawalność egzaminów z poszczególnych przedmiotów w maju, czerwcu i sierpniu 2016 roku (w %) dla tegorocznych absolwentów (poziom podstawowy)

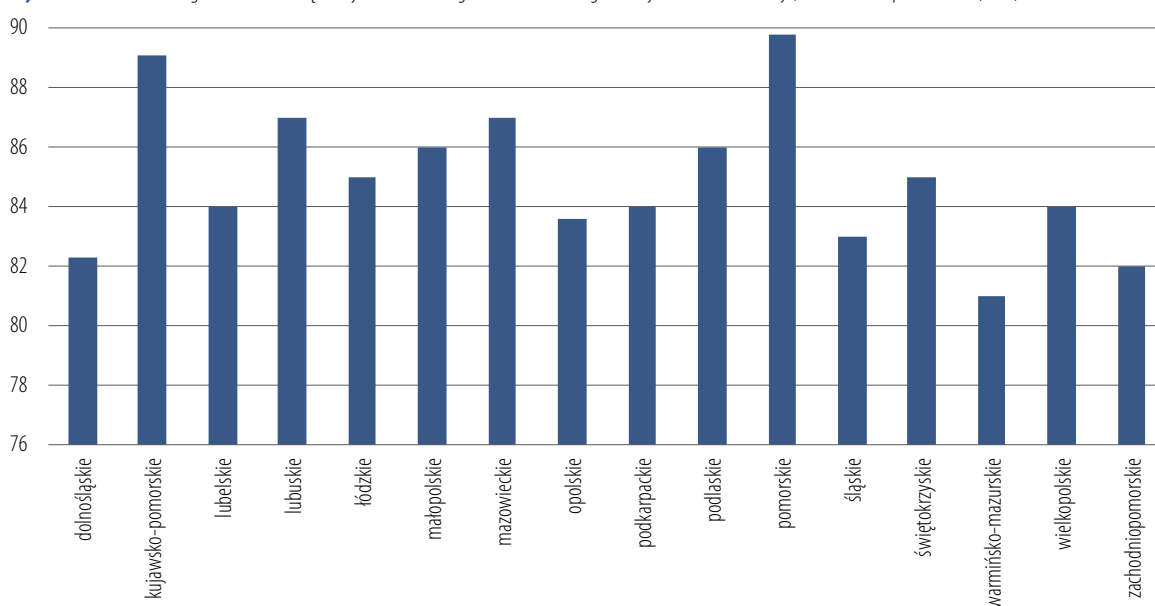
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Wśród zdających egzamin maturalny w 2016 roku w województwie małopolskim w ramach przedmiotów obowiązkowych na poziomie podstawowym najlepsza zdawalność została osiągnięta dla języka polskiego – na poziomie 99%. Dla matematyki był to już niższy wynik, bo 88%. Egzamin z najczęściej wybieranego języka obcego – języka angielskiego – zakończyło powodzeniem 96% absolwentów. Najwyższy poziom zdawalności

wśród obowiązkowych języków obcych na poziomie podstawowym osiągnęli absolwenci z języka hiszpańskiego i języka włoskiego (100%). Najniższa zdawalność w ramach egzaminu maturalnego z języków obcych na poziomie podstawowym uzyskana została z języka rosyjskiego i wyniosła 85%.

Porównując wyniki egzaminu maturalnego w ramach przedmiotów obowiązkowych na poziomie podstawowym, jeśli chodzi o absolwentów liceów ogólnokształcących i absolwentów techników, można stwierdzić, że zarówno matematyka, język polski, jak i najczęściej wybierany język obcy – język angielski – były lepiej zdane przez absolwentów liceów. Matematyka w małopolskich liceach była zdana na poziomie 91%, język polski na poziomie 99%, a język angielski na poziomie 97%. W małopolskich technikach absolwenci uzyskali gorsze wyniki, zwłaszcza z matematyki z wynikiem 81%, języka polskiego na poziomie 98% i języka angielskiego na poziomie 94%.

Wykres 49. Zdawalność egzaminów obowiązkowych w ramach egzaminu maturalnego w województwach w maju, czerwcu i sierpniu 2016 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych

W skali kraju najwyższy poziom zdawalności egzaminów obowiązkowych w ramach egzaminu maturalnego w maju z terminem poprawkowym 2016 roku uzyskali maturzyści z województwa mazowieckiego i lubuskiego (z wynikiem 87%) oraz małopolskiego i podlaskiego (86%). Najniższy poziom zdawalności uzyskali maturzyści w województwie warmińsko-mazurskim (81%), zachodnio-pomorskim (82%) i województwie dolnośląskim (82,3%).

6. Szkolnictwo zawodowe

Szkolnictwo zawodowe dla młodzieży w roku szkolnym 2015/2016 w Małopolsce było realizowane w 317 szkołach, tj. zasadniczych szkołach zawodowych, technikach oraz szkołach policealnych.

System kształcenia zawodowego w Polsce znajduje się w fazie intensywnych zmian. Największe zmiany przyniosły ze sobą wyodrębnienie kwalifikacji w ramach zawodów, zmodyfikowanie podstawy programowej i klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego oraz uelastycznienie systemu potwierdzania kwalifikacji. Celem zmian formuły egzaminu zawodowego jest zwiększenie skuteczności i efektywności systemu kształcenia zawodowego i ustawicznego w kontekście oczekiwań rynku pracy, a w szczególności ujednoczenie systemu egzaminacyjnego, otwarcie go na efekty uczenia się formalnego, pozaformalnego i nieformalnego.

„Stary” egzamin zawodowy, czyli egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe, jest formą oceny poziomu opanowania wiadomości i umiejętności z zakresu danego zawodu. Egzamin zawodowy przeprowadzany jest dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, techników, techników uzupełniających i szkół policealnych, którzy rozpoczęli naukę przed 1 września 2012 roku, i będzie przeprowadzany do roku szkolnego 2016/2017. Po tym terminie zdający mogą przystąpić do „nowego” egzaminu zawodowego.

„Nowy” egzamin zawodowy, czyli egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie, jest formą oceny poziomu opanowania przez zdającego wiadomości i umiejętności z zakresu jednej kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie. Do egzaminu mogą przystąpić uczniowie zasadniczych szkół zawodowych i techników wraz z uczniami (słuchaczami) szkół policealnych, a także absolwenci zasadniczych szkół zawodowych, techników i szkół policealnych oraz osoby, które uzyskały kwalifikacje drogą pozaformalną. „Nowy” egzamin zawodowy przeprowadzany jest dla osób, które rozpoczęły naukę nie wcześniej niż 1 września 2012 roku lub przystępują do egzaminu w trybie egzaminu eksternistycznego. Egzamin zawodowy potwierdzający kwalifikacje w zawodzie składa się z dwóch części – pisemnej i praktycznej. Część pisemna jest przeprowadzana w formie testu pisemnego, a część praktyczna w formie testu praktycznego. Zdający, który zdał egzamin potwierdzający kwalifikację w danym zawodzie, otrzymuje świadectwo potwierdzające kwalifikację w zawodzie, wydane przez komisję okręgową.

— więcej informacji

Szczegółowe informacje dotyczące losów absolwentów szkół zawodowych oraz ilustrację, jak kształtuje się ich kariera edukacyjno-zawodowa, znajdziesz w raporcie z badania losów absolwentów szkół zawodowych Małopolskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego pod adresem internetowym: www.obserwatorium.malopolska.pl/blog/badanie-losow-absolwentow-szkol-zawodowych.

Egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe, tzw. „stary” egzamin zawodowy w województwie małopolskim

W województwie małopolskim w sesji letniej w 2016 roku do dwóch etapów tzw. „starego” egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe przystąpiło 9 absolwentów zasadniczych szkół zawodowych. Spośród nich 5 osób otrzymało dyplom (tj. 55,56%). Egzamin zawodowy przeprowadzono w 25 zawodach dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych. W sesji zimowej nie było zdających.

Tabela 20. Liczba absolwentów zasadniczych szkół zawodowych w województwie małopolskim, którzy przystąpili do poszczególnych etapów egzaminu łącznie w sesjach zimowej i letniej w 2016 r. wraz ze zdawalnością

Etap egzaminu	Przystąpiło	Zdało
pisemny	27	18
praktyczny	11	10
oba etapy	9	5
dyplom otrzymało*		5 (55,56%)

* obejmuje zdających 2 etapy egzaminu (pisemny i praktyczny)

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

W województwie małopolskim w 2016 roku do dwóch etapów tzw. „starego” egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe przystąpiło łącznie 204 absolwentów techników i szkół policealnych. Spośród nich 86 osób otrzymało dyplom (tj. 42,13%). W sesji zimowej „stary” egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe przeprowadzono w 36 zawodach dla absolwentów techników i szkół policealnych. Do dwóch etapów egzaminu przystąpiło 7 absolwentów techników i szkół policealnych. Spośród nich 6 osób, tj. 85,7%, z powodzeniem zakończyło dwa etapy egzaminu, otrzymując dyplomy potwierdzające kwalifikacje w 5 zawodach. W sesji letniej „stary” egzamin zawodowy przeprowadzono w 75 zawodach dla absolwentów techników i szkół policealnych. Absolwenci techników i szkół policealnych przystąpili do dwóch etapów egzaminu w liczbie 197 osób. Spośród tej liczby dyplomy w 75 zawodach otrzymało 80 osób, tj. 40,6%.

W sesji zimowej i letniej w 2016 roku w województwie małopolskim przystąpiło łącznie do etapu pisemnego 555 absolwentów techników i szkół policealnych, spośród których zdało część pisemną 408 osób, a do etapu

praktycznego przystąpiło 682 absolwentów, spośród których część praktyczną zdało 394 osoby. W 2016 roku w sesji zimowej i letniej przystąpiło do dwóch etapów egzaminu 204 absolwentów techników i szkół policealnych, spośród których 86 osób otrzymało dyplom (42,16%).

Tabela 21. Liczba absolwentów techników i szkół policealnych w województwie małopolskim, którzy przystąpili do poszczególnych etapów egzaminu łącznie w sesjach zimowej i letniej w 2016 r. wraz ze zdawalnością

Etap egzaminu	Przystąpiło	Zdało
pisemny	555	408
praktyczny	682	394
oba etapy	204	86
dyplom otrzymało*		86 (42,16%)

* obejmuje zdających 2 etapy egzaminu (pisemny i praktyczny)

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Tabela 22. Zawody najczęściej wybierane na egzaminie dla absolwentów szkół zawodowych w województwie małopolskim w 2016 r.

Lp.	Nazwa zawodu	Popularność (liczba osób przystępujących do obu egzaminów)	Zdawalność (w %)
1.	mechanik pojazdów samochodowych	2	66,7
2.	cukiernik	1	100
3.	rolnik	1	100
4.	opiekun medyczny	1	100

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Tabela 23. Zawody najczęściej wybierane na egzaminie dla absolwentów techników i szkół policealnych w województwie małopolskim w 2016 r.

Lp.	Nazwa zawodu	Popularność (liczba osób przystępujących do obu egzaminów)	Zdawalność (w %)
1.	technik elektryk	23	4,35
2.	technik informatyk	22	36,36
3.	technik elektronik	18	5,56
4.	technik pojazdów samochodowych	13	69,20
5.	technik mechanik	10	40,00

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe, tzw. „nowy” egzamin zawodowy w województwie małopolskim

W województwie małopolskim w 2016 roku w sesji zimowej „nowy” egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe przeprowadzono w 145 kwalifikacjach – dla uczniów i absolwentów szkół zawodowych, eksternów oraz absolwentów kwalifikacyjnych kursów zawodowych. Do obu części egzaminu przystąpiło 16 484 zdających. Świadectwa kwalifikacyjne otrzymało 76,81% zdających spośród wszystkich, którzy przystąpili do obu części egzaminu, tj. 12 661 osób. Do obu części „nowego” egzaminu zawodowego przeprowadzonego w sesji letniej w 2016 roku w 136 kwalifikacjach przystąpiły 22 702 osoby. Świadectwa kwalifikacyjne otrzymało 80,20% zdających spośród wszystkich, którzy przystąpili do obu części egzaminu, tj. 18 207 osób.

Rozdział IV Oświata i wychowanie

W sesji zimowej i letniej w 2016 roku w województwie małopolskim przystąpiło łącznie do etapu pisemnego 42 075 uczniów i absolwentów szkół zawodowych, eksternów oraz absolwentów kwalifikacyjnych kursów zawodowych, spośród których część pisemną zdało 37 433 osoby, a do etapu praktycznego przystąpiło 41 446 osób, spośród których 34 652 osoby zdały część praktyczną. W 2016 roku w sesji zimowej i letniej przystąpiło do dwóch etapów egzaminu 39 186 uczniów i absolwentów szkół zawodowych, eksternów oraz absolwentów kwalifikacyjnych kursów zawodowych, spośród których 30 868 osób otrzymało świadectwo kwalifikacyjne (78,77%).

Tabela 24. Liczba osób w województwie małopolskim, które przystąpiły do poszczególnych etapów tzw. „nowego egzaminu” łącznie w sesjach zimowej i letniej w 2016 r. wraz ze zdawalnością

Etap egzaminu	Przystąpiło	Zdało
pisemny	42 075	37 433
praktyczny	41 446	34 652
oba etapy	39 186	30 868
świadectwo kwalifikacyjne*		30 868 (78,77%)

* obejmuje zdających 2 etapy egzaminu (pisemny i praktyczny)

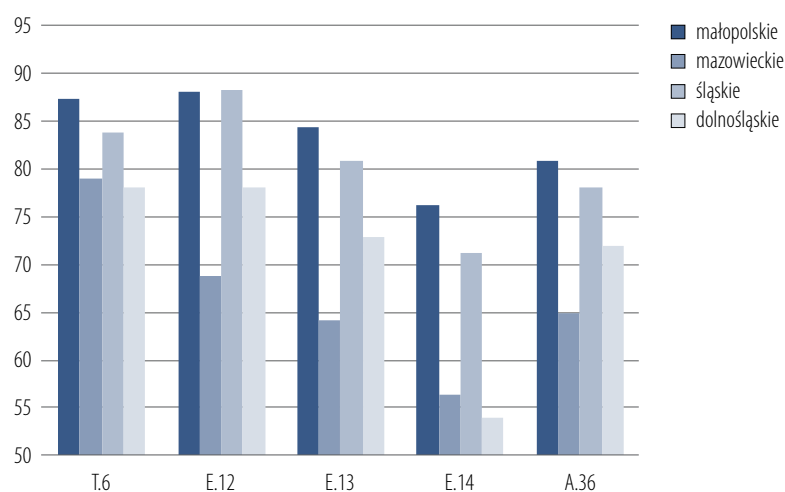
Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Tabela 25. Kwalifikacje najczęściej wybierane w województwie małopolskim w 2016 r. wraz ze zdawalnością

Lp.	Oznaczenie kwalifikacji	Nazwa kwalifikacji	Popularność (liczba osób przystępujących do obu egzaminów)	Zdawalność (w %)
1.	T.06	sporządzanie potraw i napojów	2 626	87,36
2.	E.13	projektowanie lokalnych sieci komputerowych i administrowanie sieciami	1 799	84,38
3.	E.12	montaż i eksploatacja komputerów osobistych oraz urządzeń peryferyjnych	1 639	88,10
4.	T.15	organizacja żywienia i usług gastronomicznych	1 591	54,05
5.	E.14	tworzenie aplikacji internetowych i baz danych oraz administrowanie bazami	1 441	76,20
6.	M.18	diagnozowanie i naprawa podzespołów i zespołów pojazdów samochodowych	1 302	65,28
7.	A.36	prowadzenie rachunkowości	1 201	80,85

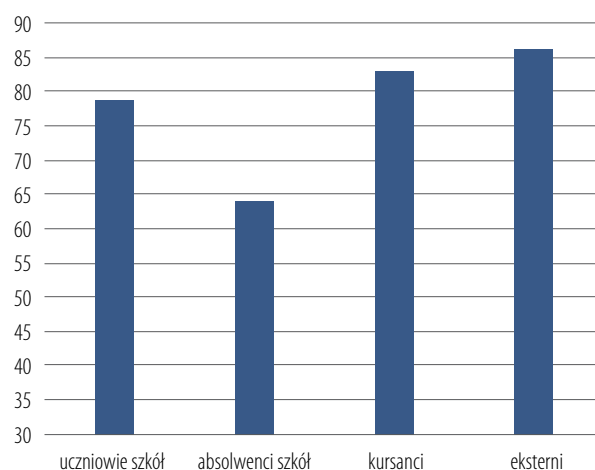
Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Kwalifikacją najczęściej wybieraną w 2016 roku w województwie małopolskim według liczby osób przystępujących do obu egzaminów było „sporządzanie potraw i napojów” (2 626 osób) oraz „projektowanie lokalnych sieci komputerowych i administrowanie sieciami” (1 799 osób). Spośród najczęściej wybieranych kwalifikacji najlepszą zdawalność miała kwalifikacja „montaż i eksploatacja komputerów osobistych oraz urządzeń peryferyjnych” (88,10%) oraz „sporządzanie potraw i napojów” (87,36%). Pomimo dużej popularności kwalifikacji „organizacja żywienia i usług gastronomicznych” (czwarte miejsce) miała ona bardzo niską zdawalność, bo tylko 54,05%. Kwalifikacje w zawodzie: T.06 – „sporządzanie potraw i napojów”, E.12 – „montaż i eksploatacja komputerów osobistych oraz urządzeń peryferyjnych”, E.13 – „projektowanie lokalnych sieci komputerowych i administrowanie sieciami”, E.14 – „tworzenie aplikacji internetowych i baz danych oraz administrowanie bazami” oraz A.36 – „prowadzenie rachunkowości” są jednymi z najczęściej wybieranych kwalifikacji na egzaminach i mieszczą się z reguły w pierwszej dziesiątce, jeśli chodzi o liczbę osób przystępujących do nich w poszczególnych województwach. Województwo małopolskie w 2016 roku w sesji zimowej i letniej miało najlepszą zdawalność w kwalifikacji T.06, E.13, E.14 i A.36, porównując z wybranymi województwami: mazowieckim, śląskim i dolnośląskim.

Wykres 50. Zdawalność w sesji zimowej i letniej w wybranych województwach i kwalifikacjach w 2016 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych

W 2016 roku w województwie małopolskim w egzaminie zawodowym z kwalifikacji największą zdawalność mieli eksterni (86,21%), a najniższą absolwenci szkół (64,16%).

Wykres 51. Zdawalność w województwie małopolskim w sesji zimowej i letniej z podziałem na zdających, którzy przystąpili do obu części egzaminu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

— więcej informacji

Więcej informacji na temat egzaminów znajdziesz na stronach:

- wyniki ogólnokrajowe – Centralna Komisja Egzaminacyjna: www.cke.edu.pl
- wyniki w województwie małopolskim – Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie: www.oke.krakow.pl

— case study

W 2016 roku województwo małopolskie po raz piętnasty uczestniczyło w Targach Edukacyjnych pn. *Mundial Zawodów* w Lyonie (Francja) w ramach realizacji zadania: *Współpraca międzyregionalna w dziedzinie edukacji*, na mocy Porozumienia o współpracy pomiędzy Województwem Małopolskim a Regionem Rhône-Alpes w Republice Francuskiej, zawartego w czerwcu 2001 roku.

Mundial Zawodów odbywa się w formie targów ekspozycyjnych, gdzie na poszczególnych stoiskach prezentowana jest oferta edukacyjna oraz projekty służące orientacji zawodowej młodzieży. W targach biorą udział specjaliści zajmujący się kształceniem zawodowym i przygotowaniem do wyboru zawodu. *Mundial* to jedno z największych w Europie targów edukacyjnych, liczba odwiedzających targi w 2016 roku wyniosła blisko 130 tysięcy.

W 2016 roku odbyły się również *Targi Edukacyjne Festiwal Zawodów w Małopolsce 2016*. Do EXPO Kraków przybyło kilkanaście tysięcy zwiedzających oraz blisko 250 wystawców oraz przedsiębiorców współpracujących ze szkołami. Ogromną popularnością cieszyły się występy na scenie przygotowane przez uczniów, strefa pokazów szkół zawodowych, a w wyborze najlepszej ścieżki edukacyjnej i zawodowej pomagali doradcy zawodowi, badający predyspozycje i kompetencje zwiedzających targi uczniów.

7. Małopolska Chmura Edukacyjna

Pilotaż innowacyjnego projektu edukacyjnego pn. *Małopolska Chmura Edukacyjna* był jednym z kluczowych przedsięwzięć edukacyjnych realizowanych w latach 2013–2015. Miał na celu innowacyjne przekazywanie wiedzy w 10 kluczowych dla województwa obszarach tematycznych w partnerstwie szkół i uczelni wyższych przy wykorzystywaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych. Zakładał utworzenie ram interaktywnej współpracy szkół wyższych z ponadgimnazjalnymi w celu rozbudzenia zainteresowań młodzieży kierunkami kształcenia zgodnymi z inteligentną specjalizacją regionu poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjnych, takich jak video-konferencje, multimedia, mobilny dostęp oraz realizację wirtualnych laboratoriów, lekcji odwróconych, warsztatów letnich oraz kół e-elearningowych.

Całościowe przedsięwzięcie pn. *Małopolska Chmura Edukacyjna* realizowane było w ramach trzech projektów wzajemnie ze sobą powiązanych i obejmujących:

- › projekt infrastrukturalny realizowany w ramach 1 osi priorytetowej MRPO, działanie 1.2 Rozwój społeczeństwa informacyjnego, którego liderem była Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, a Województwo Małopolskie wraz z 5 uczelniami wyższymi oraz 15 organami prowadzącymi szkoły ponadgimnazjalne było partnerem. Celem projektu było wyposażenie szkół i uczelni wyższych w sprzęt służący do komunikacji poprzez sieć internetową. Projekt zakładał budowę systemu informatycznego umożliwiającego realizację wspólnych projektów badawczych oraz prowadzenia wirtualnych zajęć, wykładów i laboratoriów. Do realizacji projektu niezbędny był zakup i uruchomienie sieci bezprzewodowych, systemów wideokonferencyjnych i współpracy zdalnej, tablic multimedialnych, terminali mobilnych, serwerów, routerów, łączny telekomunikacyjnych, rozwiązań bezpieczeństwa telekomunikacyjnego oraz zapewnienie szkołom odpowiedniej komunikacji sieciowej;
- › realizację zajęć edukacyjnych w 10 technikach i 11 liceach, które były równolegle realizowane w ramach 10 obszarów tematycznych: fizyki, informatyki, matematyki, biologii, chemii, budownictwa, przedsiębiorczości, społeczeństwa obywatelskiego, środowiska i żywności oraz języków obcych w ramach dwóch projektów systemowych województwa małopolskiego w ramach POKL, tj. *Małopolska Chmura Edukacyjna – wykorzystanie nowoczesnych technik informacyjno-komunikacyjnych w procesie nauczania i rozwoju kompetencji kluczowych uczniów szkół licealnych z terenu WM – pilotaż* oraz *Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce*.

Projekt *Małopolska Chmura Edukacyjna* realizowany był w partnerstwie województwa małopolskiego z 21 podmiotami: uczelniami wyższymi (Akademią Górniczo-Hutniczą, Uniwersytetem Jagiellońskim, Politechniką Krakowską, Uniwersytetem Ekonomicznym, Uniwersytetem Rolniczym, Uniwersytetem Pedagogicznym) oraz

15 organami prowadzącymi szkoły (gminą miejską Kraków, miastem Nowy Sącz, gminą miasta Tarnowa, powiatem chrzanowskim, powiatem gorlickim, powiatem krakowskim, powiatem limanowskim, powiatem myślenickim, powiatem nowosądeckim, powiatem nowotarskim, powiatem olkuskim, powiatem oświęcimskim, powiatem tarnowskim, powiatem wadowickim, powiatem wielickim).

W ramach pilotażu opracowano 300 scenariuszy zajęć, przeprowadzono 983 godziny zajęć na uczelniach, przeprowadzono 2 707 godzin zajęć w liceach i 2 700 godzin w technikach. Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach organizowanych w ramach projektu wynosiła: 782 licealistów, 824 uczniów techników, zrealizowano także 86 kół naukowych w liceach oraz 73 w technikach. Ponadto 735 uczniów z terenu województwa małopolskiego odbyło tygodniowe warsztaty letnie na krakowskich uczelniach.

Na realizację działań pilotażowych przeznaczono ok. 13 mln zł, z przeznaczeniem na sfinansowanie zajęć edukacyjnych 4 248 506,25 zł oraz w ramach MRPO 8 112 798,56 zł z przeznaczeniem na sfinansowanie infrastruktury w szkołach i na uczelniach, w tym budowę platformy informatycznej wykorzystującej technologię chmury obliczeniowej.

Projekt będzie kontynuowany w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020. Podobnie jak w przypadku pilotażu całościowe przedsięwzięcie obejmie kilka modułów wzajemnie ze sobą powiązanych. Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie będzie pełniła rolę lidera działań składających się na zapewnienie infrastruktury umożliwiającej dostarczanie innowacyjnych usług i aplikacji edukacyjnych umożliwiających realizację zajęć w trybie on-line, a także szkołom ponadgimnazjalnym (liceom i technikom) w ramach działania 2.1.3 RPO WM 2014–2020.

Województwo małopolskie będzie liderem w ramach komplementarnych projektów pozakonkursowych, które będą realizowane w partnerstwie z uczelniami i innymi podmiotami (działania 10.1.4 i 10.2.3). W latach 2016–2020 zajęcia będą realizowane wśród spodziewanej grupy 24 000 uczniów uczęszczających do ok. 130 zespołów szkół ponadgimnazjalnych z terenu całego województwa.

Celem całościowego przedsięwzięcia pn. *Małopolska Chmura Edukacyjna* jest podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw umożliwiających kontynuowanie nauki na kolejnym szczeblu edukacyjnym, a wśród nauczycieli podniesienie kompetencji w zakresie TIK.

Modernizacja Kształcenia Zawodowego w Małopolsce realizowana w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

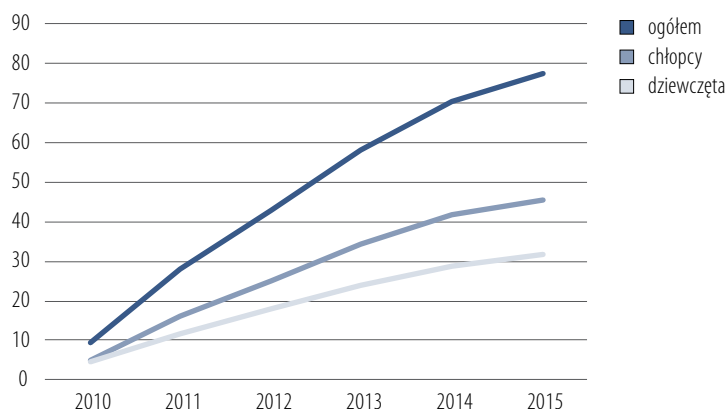
Rok 2015 był szóstym, a zarazem ostatnim rokiem realizacji projektu systemowego województwa małopolskiego pn. *Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce*. Partnerami projektu były 3 gminy, 22 powiaty, 8 niepublicznych organów prowadzących szkoły zawodowe, a także trzy zagraniczne regiony partnerskie i szkoły prowadzone przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Głównym celem projektu było podniesienie atrakcyjności szkół zawodowych w regionie, rozszerzenie oraz poprawa jakości ich oferty edukacyjnej. W konsekwencji młodzi ludzie, absolwenci szkół zawodowych (w tym techników, techników uzupełniających, zasadniczych szkół zawodowych oraz szkół policealnych dla młodzieży) zostali wyposażeni w szereg kompetencji i kwalifikacji, które ułatwią im start na rynku pracy, szczególnie w 7 branżach kluczowych dla rozwoju Małopolski: mechaniczno-mechatronicznej, budowlanej, informatyczno-elektronicznej, turystyczno-gastronomicznej, rolno-przetwórczej, społeczno-medycznej oraz usługowej. Całkowity budżet projektu wyniósł 154 mln zł, z czego dofinansowanie ze środków UE to ponad 135 mln zł.

Dzięki projektowi na przestrzeni lat 2010–2015 wsparcie otrzymało ponad 77 tys. uczniów z 288 szkół i placówek kształcenia zawodowego w województwie, w tym:

- › ok. 48 tys. uczniów uczęszczało na specjalistyczne kursy zawodowe,
- › ok. 35 tys. osób uczestniczyło w zajęciach wzmacniających kompetencje kluczowe (tj. języki obce, przedmioty matematyczno-przyrodnicze, informatyka),
- › niemal 11 tys. beneficjentów skorzystało z doradztwa zawodowego (indywidualnego bądź grupowego),
- › ponad 39 tys. uczniów wzięło udział w praktykach lub stażach – wizytach zawodoznawczych w przedsiębiorstwach.

W wyniku prowadzonych działań uczniowie objęci projektem otrzymali ponad 46 tys. certyfikatów i zaświadczeń potwierdzających nabyte uprawnienia i kwalifikacje, które zwiększą ich konkurencyjność na rynku pracy (między innymi prawo jazdy kat. B, uprawnienia elektryczno-energetyczne, operatora koparko-ładowarki, spawacza, operatora wózka widłowego, animatora czasu wolnego, barmańskie i wiele innych).

Wykres 52. Liczba uczniów objętych wsparciem w ramach projektu w latach 2010–2015 (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie złożonych wniosków o płatność do WUP

Poza wsparciem skierowanym bezpośrednio do młodzieży, o którym mowa powyżej, projekt to także szansa na wzmocnienie i poprawę infrastruktury małopolskich szkół zawodowych. Dzięki środkom z cross-financingu (stanowiącego 10% wartości projektu) w nowoczesny sprzęt techno-dydaktyczny służący podniesieniu jakości i atrakcyjności kształcenia praktycznego wyposażono 223 szkoły. Pozwoliło to na utworzenie wielu specjalistycznych pracowni zawodowych (między innymi hotelarskich, gastronomicznych, mechaniki pojazdowej, spawalniczych, językowych, informatycznych).

W latach 2013–2015 w ramach projektu realizowano wsparcie związane ze wzmocnieniem współpracy szkół z przedsiębiorcami – płatne staże dla uczniów. Jest to dodatkowa forma praktycznej nauki zawodu i ogromna szansa dla młodzieży na zdobycie doświadczenia i lepsze przygotowanie się do wejścia na rynek pracy. W skali całego projektu w stażach płatnych wzięło udział ponad 5 245 uczniów. Natomiast we wszystkich praktycznych formach wsparcia (praktykach, stażach – wizytach zawodoznawczych) – 39 024 uczniów.

W 2012 roku podpisano umowę z niemieckim krajem związkowym Turyngia i przystąpiono do praktycznej realizacji działań we współpracy z partnerem niemieckim. W połowie 2013 roku do projektu przystąpiły szkoły z francuskiego Regionu Rodan Alpy, a pod koniec 2014 roku chorwacki region Istria. Realizacja komponentu ponadnarodowego przy współpracy z regionami partnerskimi zmierza do wypracowania wspólnych rozwiązań w zakresie innowacyjnych form nauczania w odniesieniu do wybranych branż zawodowych, zaś uczniowie małopolskich szkół zyskują możliwość poznania specyfiki kształcenia, nowych metod i wykorzystywanych technologii w Niemczech, we Francji i w Chorwacji. Łącznie w ramach komponentu ponadnarodowego 1 578 uczniów uczestniczyło w seminariach szkoleniowych oraz 327 uczniów wzięło udział w zagranicznych wizytach studyjnych.

Biorąc pod uwagę doświadczenia z poprzedniej perspektywy finansowej, a także potrzebę dalszej modernizacji kształcenia zawodowego, Samorząd Województwa zdecydował o kontynuacji wsparcia szkolnictwa zawodowego w regionie w kolejnych latach.

W Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 na działania dotyczące kształcenia zawodowego uczniów przeznaczono ok. 90 mln euro. W bieżącej perspektywie finansowej zastosowano podejście subregionalne i konkursowe.

W ramach tej formuły organy prowadzące szkoły zawodowe mogą ubiegać o środki unijne poprzez udział w konkursach organizowanych przez Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości, w ramach 10. Osi Priorytetowej RPO WM. Projekty konkursowe dotyczyć mają tworzenia i rozwoju Centrów Kompetencji Zawodowych m.in. poprzez działania ukierunkowane na nabywanie dodatkowych kwalifikacji przez uczniów, tworzenie warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej poprzez wyposażenie/doposażenie w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne, programy współpracy szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z pracodawcami – w tym przede wszystkim staże dla uczniów, działania z obszaru doradztwa edukacyjno-zawodowego oraz orientacji zawodowej, wzmocnienie współpracy szkół zawodowych z uczelniami, dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z przedmiotów zawodowych służące wyrównywaniu dysproporcji edukacyjnych, a także rozwój kompetencji zawodowych i społecznych kadr wspieranych placówek. Pierwszy konkurs został ogłoszony w pierwszej połowie 2016 roku. Jednocześnie na poziomie województwa realizowany będzie projekt koordynacyjny pn. *Modernizacja Kształ-*

— więcej informacji

Więcej informacji na temat projektu:
www.zawodowamalopolska.pl

enia Zawodowego w Małopolsce II, którego celem jest zwiększenie szans na zatrudnienie uczniów po szkołach zawodowych poprzez poprawę efektywności kształcenia zawodowego oraz podniesienie u uczniów małopolskich gimnazjów zdolności do podejmowania właściwych decyzji dotyczących dalszej ścieżki edukacyjnej i zawodowej. Ze względu na zdiagnozowane problemy będzie się on składał z kilku komplementarnych zadań, których celem będzie kompleksowe wsparcie szkolnictwa zawodowego odpowiadającego na potrzeby ucznia, nauczyciela, szkoły oraz rynku pracy.

8. Kształcenie osób niepełnosprawnych

Kształcenie specjalne jest elastycznym systemem ułatwień wychowawczych stosowanych wobec uczniów, którzy mają różnego rodzaju i różnego stopnia trudności w nauce spowodowane czynnikami zewnętrznymi lub wewnętrznymi. Struktura szkolnictwa dla osób z różnymi niepełnosprawnościami jest taka sama jak struktura szkół ogólnodostępnych. Funkcjonują przedszkola specjalne, szkoły podstawowe specjalne, gimnazja specjalne oraz szkoły specjalne ponadgimnazjalne. Kształcenie specjalne może też odbywać się w placówkach ogólnodostępnych i integracyjnych. Sytuacja osób niepełnosprawnych w Polsce dotycząca poziomu wykształcenia jest nadal odmienna od sytuacji osób pełnosprawnych. Niepełnosprawni mają niższy poziom wykształcenia w porównaniu z osobami pełnosprawnymi.

W województwie małopolskim w ciągu ostatnich lat liczba przedszkoli i szkół specjalnych utrzymuje się na porównywalnym poziomie.

W województwie małopolskim w roku szkolnym 2015/2016 funkcjonowało:

- › 15 specjalnych przedszkoli z liczbą dzieci 279 (zmniejszenie o 1 przedszkole – spadek o 6,25% i zwiększenie liczby dzieci o 9 – wzrost o 3,23% w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 53 specjalne szkoły podstawowe z liczbą uczniów 1 423 (zwiększenie o 1 szkołę – wzrost o 1,89% i zwiększenie liczby uczniów o 43 – wzrost o 3,02% w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 55 specjalnych gimnazjów z liczbą uczniów 1 517 (liczba gimnazjów bez zmian i zwiększenie liczby uczniów o 10 – wzrost o 0,66% w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 9 specjalnych liceów ogólnokształcących z liczbą uczniów 97 (liczba liceów bez zmian i zmniejszenie liczby uczniów o 2 – spadek o 2,02% w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 3 specjalne technika z liczbą uczniów 150 (liczba techników bez zmian i wzrost liczby uczniów o 6 – wzrost o 4,00% w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 25 specjalnych zasadniczych szkół zawodowych z liczbą uczniów 851 (zmniejszenie o 1 zasadniczą szkołę zawodową – spadek o 3,85% i zmniejszenie liczby uczniów o 26 – spadek o 2,96% w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 2 specjalne policealne szkoły z liczbą uczniów 97 (liczba szkół policealnych bez zmian i zmniejszenie liczby uczniów o 8 – spadek o 7,62% w porównaniu z rokiem wcześniejszym).

Do szkół specjalnych w województwie małopolskim w roku 2015/2016 uczęszczało łącznie 4 414 osób (wzrost o 32 osoby w porównaniu z rokiem 2014/2015), w tym 1 595 dziewcząt i kobiet, co stanowi tylko 36,14% wszystkich osób.

Tabela 26. Liczba placówek specjalnych i liczba w nich uczniów w województwie małopolskim w roku szkolnym 2015/2016 w porównaniu z liczbą placówek niespecialnych.

Typ placówki	Liczba placówek	Liczba uczniów
przedszkola bez specjalnych	1 201	86 644
przedszkola specjalne	15	279
szkoły podstawowe bez specjalnych	1 408	219 138
szkoły podstawowe specjalne	53	1 423
gimnazja bez specjalnych	711	98 865
gimnazja specjalne	55	1 517
licea ogólnokształcące bez specjalnych	160	44 746

Typ placówki	Liczba placówek	Liczba uczniów
licea ogólnokształcące specjalne	9	97
technika bez specjalnych	150	50 483
technika specjalne	3	150
zasadnicze szkoły zawodowe bez specjalnych	131	18 538
zasadnicze szkoły zawodowe specjalne	25	851
szkoły policealne bez specjalnych	36	3 416
szkoły policealne specjalne	2	97

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Urząd Statystyczny w Krakowie

9. Kształcenie ustawiczne

Kształcenie ustawiczne to proces stałego odnawiania, rozszerzania wiedzy, rozwijania i doskonalenia kwalifikacji ogólnych i zawodowych. Jest to dotycząca osób dorosłych część uczenia się przez całe życie (ang. *lifelong learning*), rozumianego jako całość aktywności poznawczych podejmowanych w trakcie życia z myślą o pogłębianiu wiedzy, umiejętności lub kwalifikacji z przyczyn osobistych, społecznych lub zawodowych. Rozwój kształcenia ustawicznego w Europie jest jednym z celów Europejskiego Funduszu Społecznego. Kształcenie ustawiczne odbywa się w formach szkolnych, jak i pozaszkolnych (szkoleniach, kursach zawodowych, zajęciach w centrach kształcenia ustawicznego, konferencjach, seminariach). Kształcenie ustawiczne w formach szkolnych obejmuje szkoły dla dorosłych. Na rozwój kształcenia ustawicznego wpływ ma konieczność ciągłego dostosowywania się do szybko zachodzących zmian we współczesnym świecie (postęp technologiczny, informatyczny). Konieczne jest zatem dostosowywanie się do zmian zachodzących na rynku pracy poprzez ciągłe uaktualnianie, modernizowanie i unowocześnianie.

Tabela 27. Liczba szkół dla dorosłych i liczba ich uczniów w województwie małopolskim w roku szkolnym 2015/2016

Rok szkolny	Gimnazja		Licea ogólnokształcące i uzupełniające licea ogólnokształcące		Licea profilowane		Szkoły policealne	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2003/2004	6	321	129	12 554			201	16 535
2005/2006	5	325	193	13 149	2	102	228	19 869
2007/2008	4	247	190	13 082	2	127	224	22 185
2009/2010	4	243	182	13 882	3	60	215	20 866
2010/2011	3	230	190	14 230	2	44	193	20 473
2011/2012	4	231	193	14 233	3	37	184	23 583
2012/2013	6	260	190	12 879	2	9	172	22 435
2013/2014	7	275	136	12 129	-	-	159	17 890
2014/2015	6	188	120	10 953	-	-	142	17 629
2015/2016	7	171	114	9 941	-	-	144	17 108

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Urząd Statystyczny w Krakowie

W województwie małopolskim w roku szkolnym 2015/2016 funkcjonowało:

- › 7 gimnazjów dla dorosłych z liczbą uczniów 171 (zwiększenie o 1 gimnazjum – wzrost o 14,29% przy jednoczesnym spadku liczby uczniów o 17 – spadek o 9,04% w porównaniu z rokiem wcześniejszym),
- › 114 liceów ogólnokształcących dla dorosłych z liczbą uczniów 9 941 (zmniejszenie o 6 liceów – 5% i zmniejszenie liczby uczniów o 1 012 – 9,24% w porównaniu z rokiem wcześniejszym),
- › 144 szkoły policealne dla dorosłych z liczbą uczniów 17 108 (zwiększenie o 2 szkoły policealne – wzrost o 1,39% i zmniejszenie liczby uczniów o 521 – spadek 2,96% w porównaniu z rokiem wcześniejszym).

Do szkół dla dorosłych w województwie małopolskim w roku szkolnym 2015/2016 uczęszczało łącznie 27 220 uczniów, w tym 16 440 kobiet, co stanowi 60,40% wszystkich uczących się dorosłych.

W roku szkolnym 2015/2016 można zaobserwować znaczący spadek liczby szkół zawodowych dla dorosłych – techników dla dorosłych i ponadgimnazjalnych techników uzupełniających dla dorosłych. W wyniku reformy w województwie małopolskim w roku szkolnym 2015/2016 nie było już szkół zawodowych dla dorosłych. W Polsce w roku szkolnym 2014/2015 funkcjonowało 66 techników dla dorosłych, a w roku szkolnym 2015/16 już tylko 12 szkół. Jeśli chodzi o ponadgimnazjalne techniki uzupełniające dla dorosłych, w Polsce w roku szkolnym 2014/2015 funkcjonowało ich 401, a w roku szkolnym 2015/2016 już tylko 4.

10. Finansowanie oświaty

W roku 2015 wysokość subwencji oświatowej i dotacji celowych przekazanych jednostkom samorządu terytorialnego w Małopolsce wyniosła 3 864,9 mln zł. Z kolei wydatki samorządów na oświatę ukształtowały się na poziomie 4 801,0 mln zł. Różnica pokrywana przez samorządy wyniosła 936,1 mln zł.

Tabela 28. Dochody jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe z części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji celowych (w mln zł)

Lata	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo
2001	1 926,9	959,5	389,2	576,1	38,1
2003	2 233,1	1 185,3	408,9	604,5	34,4
2005	2 464,2	1 268,2	466,4	680,6	49
2007	2 740,6	1 425,3	527,3	738,1	49,9
2009	3 239,7	1 653,1	636,2	893,6	56,8
2010	3 482,3	1 789,6	671,6	965,3	55,8
2011	3 634,3	1 863,4	708,5	1 002,3	60,1
2012	3 831,8	1 986,9	716,6	1 066,8	61,5
2013	3 806,1	1 956,3	713,4	1 074,6	61,8
2014	3 829,0	1 958,9	738,3	1 073,7	58,1
2015	3 864,9	2 026,7	696,1	1 083,3	58,80

Źródło: Ministerstwo Finansów

Analiza wydatków na oświatę w latach 1999–2015 wskazuje na systematyczny wzrost środków finansowych przeznaczonych przez samorządy na zadania edukacyjne. W 2015 roku przeznaczono na oświatę 138,1 mln zł więcej niż w roku wcześniejszym. Widoczny jest wzrost procentowy zaangażowania samorządów w finansowanie oświaty, ponieważ w 2015 roku ogólne wydatki na te zadania w Małopolsce wynosiły 124,22% przekazanej samorządom subwencji oświatowej i dotacji, a w roku 2014 stanowiły 121,79%. Pomimo wzrostu środków finansowych na zadania edukacyjne wydatki na oświatę i wychowanie nadal były zdecydowanie wyższe niż część ogólna subwencji oświatowej i dotacji. Wydatki gmin przewyższały część oświatową subwencji ogólnej i dotacji o 481,9 mln zł, wydatki powiatu o 68,5 mln zł, wydatki miast na prawach powiatu o 373,1 mln zł, a wydatki województwa przewyższały część oświatową subwencji ogólnej wraz z dotacją o 12,6 mln zł.

Tabela 29. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe z części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji celowych (w mln zł)

Lata	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo	Różnica pomiędzy dochodami i wydatkami JST ogółem
2001	2 384,3	1 238,5	403,4	698,7	43,7	421,4
2003	2 625,2	1 402,7	420,4	762,7	39,4	392,1
2005	2 979,6	1 565,8	486,6	863,2	64	515,4
2007	3 424,8	1 801,3	562,8	993,7	67	684,2
2009	3 920,3	2 052,6	655,4	1 138,1	74,2	680,6
2010	4 246,9	2 225,9	711,3	1 246,2	63,5	764,6
2011	4 433,2	2 318,3	753,3	1 301,8	59,8	798,9
2012	4 530,7	2 357,3	756,6	1 354,1	62,7	698,9
2013	4 556,0	2 353,6	748,3	1 367,9	86,2	749,9
2014	4 662,9	2 398,6	802,3	1 387,5	74,5	833,9
2015	4 801,0	2 508,6	764,6	1 456,4	71,4	936,1

Źródło: Ministerstwo Finansów

11. System stypendialny

W województwie małopolskim na poziomie regionalnym realizowane są obecnie dwa programy stypendialne:

- › *Regionalny Program Stypendialny realizowany przez organizacje pozarządowe w ramach otwartego konkursu ofert,*
- › *Regionalny Program Stypendialny w ramach RPO WM na lata 2014–2020.*

W 2015 roku w ramach *Regionalnego Programu Stypendialnego realizowany przez organizacje pozarządowe w ramach otwartego konkursu ofert* dofinansowano zadania w ramach dwóch typów działań:

1) *Małopolskiego stypendium* – udzielanie stypendiów uczniom szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych oraz studentom następujących rodzajów stypendiów: za osiągnięcia naukowe (przyznawane tylko dla studentów); na naukę języka obcego (przyznawane tylko dla studentów); za szczególne osiągnięcia artystyczne; za szczególne osiągnięcia sportowe; dla studentów podejmujących studia na kierunkach kluczowych, stażowe (przyznawane tylko dla studentów), w związku z udziałem w ogólnopolskich lub międzynarodowych wydarzeniach edukacyjnych, artystycznych i sportowych,

2) *Studiuje w Małopolsce* – udzielanie stypendiów dla osób pochodzących z regionów partnerskich województwa małopolskiego oraz Polaków i przedstawicieli Polonii zamieszkałych za granicą, podejmujących studia na uczelniach działających w województwie małopolskim. Dofinansowanie z budżetu województwa małopolskiego w 2015 roku w łącznej kwocie 1 mln zł na realizację ww. zadań otrzymały 2 podmioty: *Sapere Auso* – Małopolska Fundacja Stypendialna, Stowarzyszenie *Wspólnota Polska* Warszawa Oddział w Krakowie. W 2015 roku przyznano 197 stypendiów.

W latach szkolnych 2016/2017–2022/2023 w projekcie pozakonkursowym pn. *Regionalny Program Stypendialny RPO WM na lata 2014–2020* planowane jest udzielenie ponad 5 tys. stypendiów. Projekt ma na celu wzmocnienie potencjału uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z siedzibą na terenie województwa małopolskiego, szczególnie uzdolnionych w zakresie przedmiotów przyrodniczych, informatycznych, języków obcych, matematyki i przedsiębiorczości, przede wszystkim zameldowanych na obszarach wiejskich, w trudnej sytuacji materialnej, pochodzących z rodzin wielodzietnych i posiadających orzeczenie o niepełnosprawności.

Nauka

Opracowanie: Joanna Dobrzańska

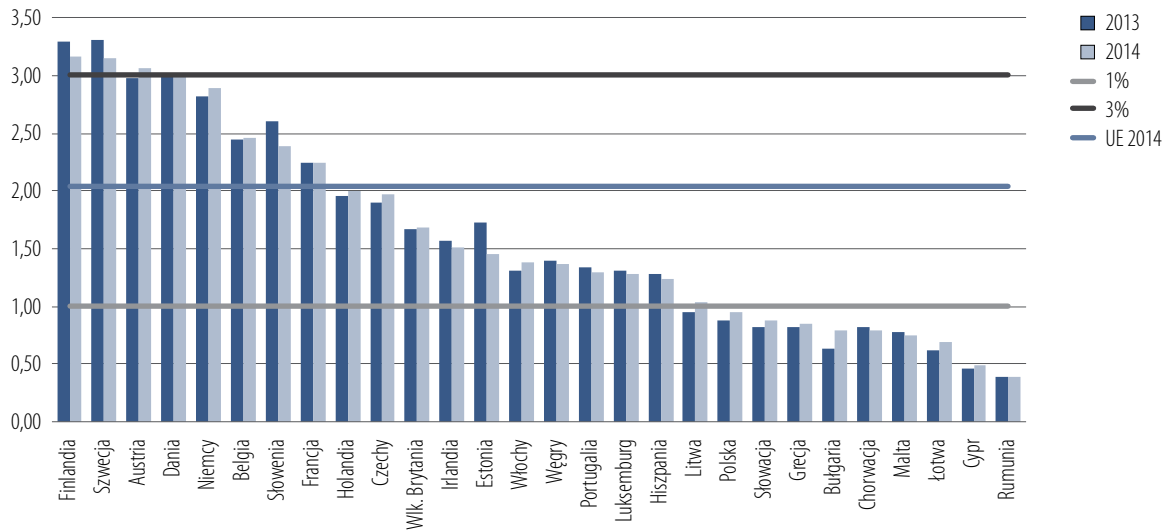
- W sferze badań i rozwoju pozycja Małopolski przedstawia się stosunkowo korzystnie na tle innych regionów Polski. Województwo małopolskie zajmowało w 2014 roku 2. miejsce w kraju zarówno pod względem łącznych nakładów wewnętrznych poniesionych na B+R, które wyniosły 1850,3 mln zł, jak i nakładów na 1 mieszkańca (550,0 zł).
- Małopolska w 2014 roku uplasowała się ex aequo z województwem podkarpackim na 2. miejscu pod względem wielkości wskaźnika intensywności GERD/PKB (1,38%) oraz na 3. miejscu w zakresie wskaźnika BERD/PKB (0,64%) po województwie podkarpackim i mazowieckim.
- W roku akademickim 2015/2016 w województwie małopolskim studiowało 173,7 tys. osób, tj. o 6,7 tys. studentów mniej (3,7%) niż w roku poprzednim. Stała tendencja spadkowa, zauważalna od 2010 roku, spowodowana jest obserwowanymi w całym kraju zmianami demograficznymi. Należy przy tym zaznaczyć, że zjawisko to odczuwalne jest w województwie małopolskim w stosunkowo niewielkim stopniu w porównaniu z innymi regionami kraju.
- W Małopolsce wskaźnik studiujących na 10 tys. mieszkańców wciąż pozostawał najwyższy w Polsce i wynosił w 2015 roku 524.

1. Badania i rozwój

Analizując działalność badawczo-rozwojową Małopolski nie sposób nie odnieść się do tego zagadnienia w kontekście rynku badań naukowych w kraju i pozycji Polski na tle innych państw europejskich. Pomimo niewątpliwej bowiem, znaczącej poprawy wyników w tym obszarze, Polska wciąż należy do państw o niskim wskaźniku intensywności prac B+R (GERD/PKB), który w 2014 roku wynosił 0,94% i był niższy o 1,1 p.p. od średniej dla UE. Wielkość ta plasuje Polskę dopiero na 20. miejscu wśród pozostałych krajów członkowskich. Tak niski udział nakładów wewnętrznych na badania i prace rozwojowe, który w relacji do PKB nie przekroczył 1%, odnotowały jeszcze: Słowacja, Grecja, Bułgaria, Chorwacja, Malta, Łotwa, Cypr i Rumunia. Średnia wartość dla krajów UE-28 wyniosła w 2014 roku 2,04%, natomiast tylko cztery państwa – Finlandia, Szwecja, Austria oraz Dania – przekroczyły najwyższy, 3-procentowy próg określony dla tego wskaźnika. Również wielkość nakładów sektora przedsiębiorstw na B+R w relacji do PKB, pomimo systematycznego wzrostu w ostatnich latach, nie była wysoka, plasując się na poziomie 0,44%, przy średniej UE wynoszącej 1,3%. Należy w tym miejscu przypomnieć, że zgodnie z celami przewidzianymi w strategii *Europa 2020* Polska powinna osiągnąć łączne nakłady na działalność badawczo-rozwojową na poziomie 1,7% PKB w 2020 roku, natomiast wartość docelowa dla nakładów sektora przedsiębiorstw określona została na poziomie 0,8% PKB w tym samym roku.

Średnia wielkość nakładów wewnętrznych ponoszonych na działalność B+R na 1 mieszkańca wynosiła w krajach UE-28 w 2014 roku 564,4 euro. Polska z kwotą 101,6 euro na osobę znajdowała się na 23. miejscu, wyprzedzając jedynie Cypr, Łotwę, Chorwację, Bułgarię i Rumunię.

Wykres 53. Wskaźnik intensywności prac B+R (GERD/PKB)

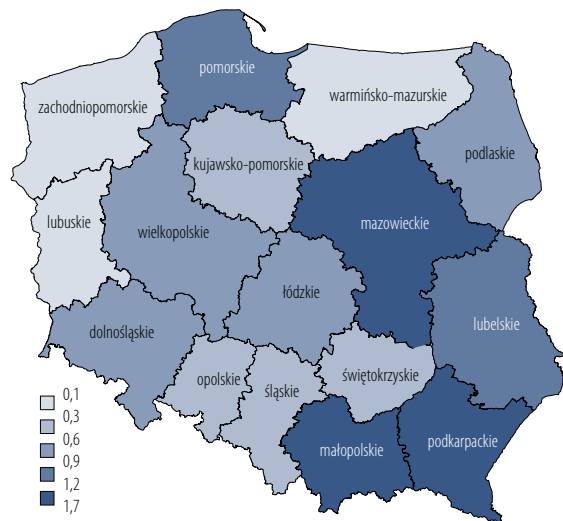

Źródło: opracowanie własne UMWM na podstawie danych GUS

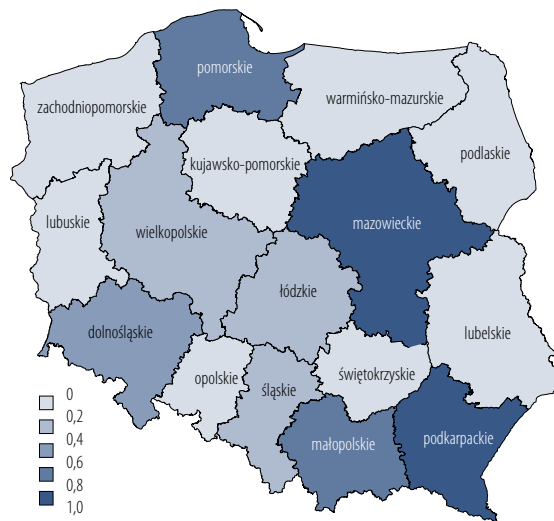
W obszarze działalności badawczo-rozwojowej Małopolska na tle kraju przedstawiała się w 2014 roku, podobnie jak w latach poprzednich, wciąż korzystnie. Jak co roku widoczna była dominująca rola Mazowsza, jednak województwo małopolskie utrzymało swoją 2. pozycję pod względem wielkości nakładów wewnętrznych poniesionych na B+R ogółem (1850,3 mln zł) oraz w przeliczeniu na 1 mieszkańca (550,0 zł).

Wskaźnik intensywności prac nad B+R (GERD/PKB) w 2014 roku również należał do najwyższych w kraju, osiągając poziom 1,38%, co plasowało Małopolskę na 2. miejscu po Mazowszu, ex aequo z województwem podkarpackim. Do grona województw, które przekroczyły próg 1%, dołączyły w 2014 roku również lubelskie i pomorskie. Niewątpliwie pozytywną tendencją jest także systematycznie rosnący wskaźnik BERD/PKB, który wynosił w Małopolsce w 2014 roku 0,64%. Większe nakłady w stosunku do PKB poniosły przedsiębiorstwa w województwie podkarpackim i mazowieckim.

Mapa 28. GERD/PKB w 2014 r. (w %)

Mapa 29. BERD/PKB w 2014 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne UMWM na podstawie danych GUS

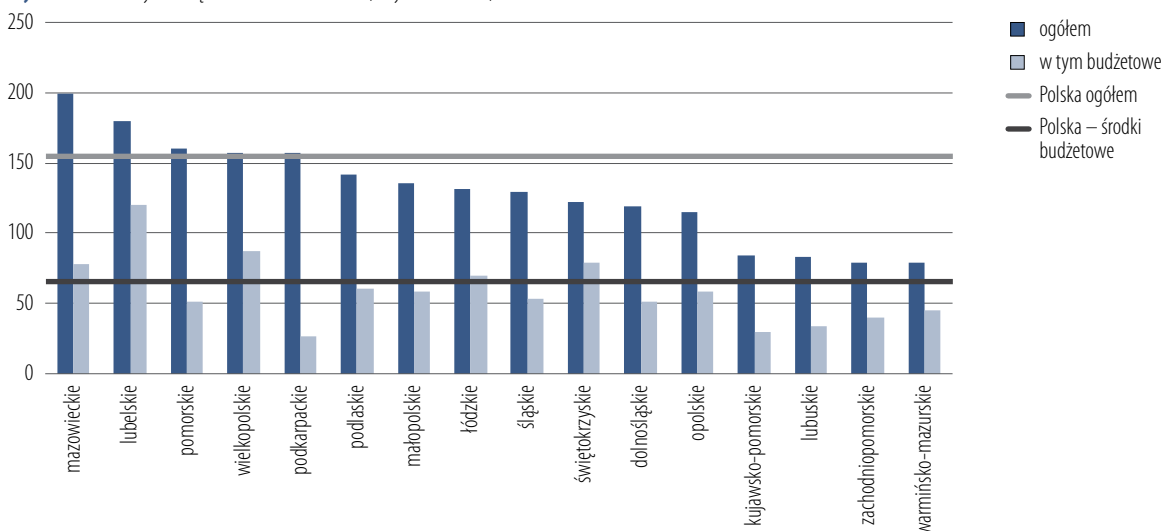
Zróżnicowanie regionalne wyraźnie jest widoczne także w przypadku zatrudnienia w działalności badawczo-rozwojowej. Na tle kraju wyraźnie wyróżnia się województwo mazowieckie, w którym w 2014 roku pracowało 28,0% zatrudnionych w działalności B+R w Polsce, a w ekwiwalentach pełnego czasu pracy (EPC) udział ten wyniósł 31,2%. Województwo małopolskie plasuje się na 2. pozycji za Mazowszem, mając również znaczny udział w ogólnej liczbie zatrudnionych w działalności badawczej i rozwojowej, wynoszący w EPC 13,0%, w tym

14,1% badaczy. Podobnie kształtował się udział kobiet badaczy w liczbie mierzonej w EPC, który w 2014 roku wyniósł w województwie małopolskim 13,3% wszystkich kobiet badaczy. Intensywność zatrudnienia w działalności B+R w Małopolsce była wyższa niż średnia krajowa i osiągnęła poziom 10,3 EPC na 1000 pracujących ogółem. Wartość nakładów wewnętrznych na B+R na 1 zatrudnionego w B+R w województwie małopolskim w 2014 roku wynosiła 135,9 tys. zł na 1 EPC, w tym środki budżetowe 58,7 tys. złotych na 1 EPC.

więcej informacji

W zestawieniu województw uszeregowanym wg wysokości przyznanego dofinansowania oraz liczby zakwalifikowanych wniosków w konkursach Narodowego Centrum Nauki rozstrzygniętych w 2015 roku Małopolska uplasowała się na drugim miejscu po województwie mazowieckim z 367 wnioskami na kwotę 163 407 tys. zł (statystyki bez konkursu SYMFONIA 3). W zestawieniu dziesięciu jednostek z całego kraju, którym przyznano finansowanie na największą liczbę projektów badawczych, stypendiów i staży, na drugim miejscu uplasował się Uniwersytet Jagielloński (200 wniosków).
Więcej informacji na www.ncn.gov.pl

Wykres 54. Nakłady wewnętrzne na B+R w 2014 r. (w tys. zł na 1 EPC)

Źródło: opracowanie własne UMWM na podstawie danych GUS

więcej informacji

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego od 1 grudnia 2015 roku realizowany jest kluczowy projekt SPIN – Małopolskie Centra Transferu Wiedzy – będący kontynuacją projektu SPIN – Model transferu innowacji w Małopolsce. Celem projektu jest świadczenie usług doradczych dla przedsiębiorstw z Małopolski, zgodnie z regionalnymi, inteligentnymi specjalizacjami.

Wykonawcami tych usług są centra transferu wiedzy (CTW) działające na krakowskich uczelniach: Centrum Inteligentnych Systemów Informatycznych oraz Małopolskie Centrum Edukacyjne i Naukowo - Badawcze WGGiOŚ AGH w Miękinii (Akademia Górniczo – Hutnicza), Małopolskie Centrum Budownictwa Energooszczędności (Politechnika Krakowska) oraz Małopolskie Centrum Biotechnologii (Uniwersytet Jagielloński). Jednostki te będą pełniły funkcję regionalnych brokerów innowacji oraz będą świadczyć proinnowacyjne usługi.

Wszystkie usługi są realizowane w ramach pomocy de minimis. Celem projektu jest wykorzystanie potencjału małopolskiego środowiska naukowego w celu podniesienia intensywności gospodarki regionalnej poprzez usprawnienie transferu wiedzy.

Więcej informacji na stronie: www.spin.malopolska.pl.

Korzystne zmiany w ostatnich latach w obszarze działalności badawczo-rozwojowej w dużym stopniu możliwe były dzięki wykorzystaniu funduszy unijnych. Również Małopolska starała się wykorzystać środki europejskie służące rozwojowi nowoczesnej gospodarki. W latach 2007–2015¹ w ramach obszaru *Badanie i rozwój technologiczny, innowacje i przedsiębiorczość* w województwie małopolskim zrealizowane zostały łącznie 2 922 projekty w ramach trzech programów: PO Infrastruktura i Środowisko (4 projekty), PO Innowacyjna Gospodarka (1 018 projektów, w tym 970 przez beneficjentów z obszaru Małopolski) oraz Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego (1 900 projektów, w tym 1 864 realizowane przez małopolskie podmioty).

W województwie małopolskim koncentrowało się prawie 9% całkowitej wartości projektów realizowanych w tym obszarze w kraju (3. miejsce wśród województw, po województwie mazowieckim i śląskim) w wysokości 9,9 mld zł (UE: 4,3 mld zł). Najmniejsze kwoty zostały wydane w przypadku projektów z PO Infrastruktura i Środowisko – 128,2 mln zł (UE: 103,9 mln zł). Wartość projektów zaliczonych do PO Innowacyjna Gospodarka wyniosła 6 404,3 mln zł (UE: 2 236,7 mln zł), a zrealizowanych w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego – 3 355,8 mln zł (UE: 1 233,0 mln zł)

Tabela 30. Największe projekty zrealizowane na terenie województwa małopolskiego w ramach obszaru tematycznego *Badania i rozwój technologiczny, innowacje i przedsiębiorczość* (w mln zł)

Tytuł projektu (lokalizacja)	Beneficjent	Wartość	Dofinansowanie UE
Wdrożenie innowacyjnej technologii wytwarzania kauczuków S-SBR X3 w Synthos Dwory 7 (Oświęcim)	Synthos Dwory 7 sp. z o.o. sp.j.	591,3	124,8
Narodowe Centrum Promieniowania Elektromagnetycznego dla celów badawczych (Kraków)	Uniwersytet Jagielloński	199,1	169,2
Rozbudowa Jagiellońskiego Parku Inkubatora Technologii - Life Science (Kraków)	Jagiellońskie Centrum Innowacji sp. z o.o.	171,9	101,3
Centrum Cyklotronowe Bronowice – stanowisko Gantry (Kraków)	Instytut Fizyki Jądrowej im. H. Niewodniczańskiego Polskiej Akademii Nauk	167,6	126,8
Centrum kompetencji w zakresie rozproszonych infrastruktur obliczeniowych typu gridowego – PLGridCore (Kraków)	Akademickie Centrum Komputerowe CYFRONET AGH	144,9	123,2
Małopolski Park Technologii Informatycznych – Ośrodek Innowacyjności Krakowskiego Parku Technologicznego (Kraków)	Krakowski Park Technologiczny Sp. z o.o.	141,3	82,0
Park Technologiczny – Miasteczko Multimedialne (Nowy Sącz)	Miasteczko Multimedialne Sp. z o.o.	140,2	78,5
Narodowe Centrum Radioterapii Hadronowej Faza 1: Centrum Cyklotronowe Bronowice (Kraków)	Instytut Fizyki Jądrowej im. H. Niewodniczańskiego Polskiej Akademii Nauk	128,5	98,6
Centrum Energetyki (Kraków)	AGH-Akademia Górniczo Hutnicza im. Stanisława Staszica	121,3	62,6
Utworzenie Centrum usług wspólnych i B+R na potrzeby Grupy EDF (Kraków)	EDF Polska S.A.	100,8	13,1
Małopolskie Centrum Biotechnologii (MCB) (Kraków)	Uniwersytet Jagielloński	100,3	80,6
Akademickie Centrum Materiałów i Nanotechnologii (Kraków)	Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie	95,6	76,4

Źródło: baza SIMIK

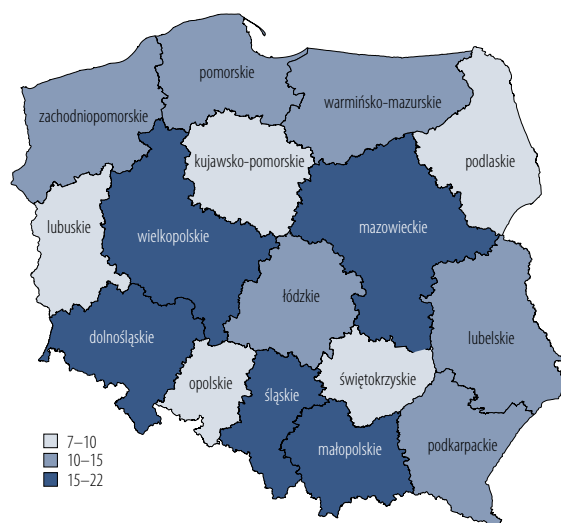
1. Wg bazy SIMIK – stan na koniec czerwca 2016 r.

więcej informacji

Więcej informacji o projektach finansowanych z funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności, realizowanych w ramach obszaru *Badania i rozwój technologiczny, innowacje i przedsiębiorczość*, a także w innych obszarach tematycznych można znaleźć w *12. Raporcie Rocznym Małopolskiego Obserwatorium Polityki Rozwoju*.
www.obserwatorium.malopolska.pl

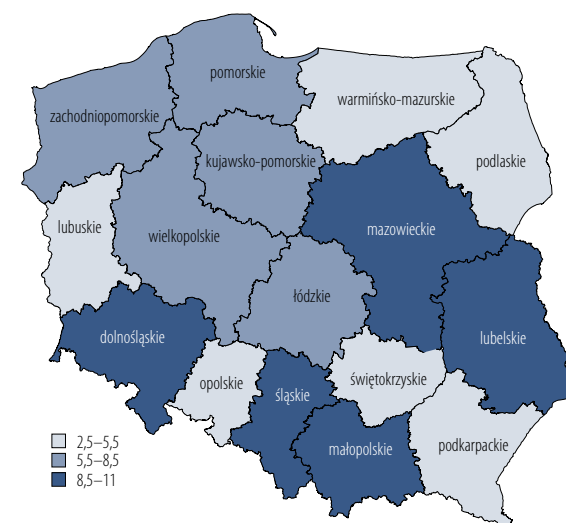
Do Urzędu Patentowego RP w 2015 roku z terenu województwa małopolskiego wpłynęło 530 zgłoszeń wynalazków oraz 101 zgłoszeń wzorów użytkowych dokonanych przez podmioty krajowe. Dla porównania, w roku poprzednim liczba ta wynosiła odpowiednio 344 oraz 108. Udzielonych zostało 251 patentów oraz 66 praw ochronnych na wzory użytkowe. W 2014 roku, w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców wskaźnik zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych kształtował się w Małopolsce na poziomie 18,7 (2. miejsce w kraju), natomiast wskaźnik udzielonych patentów i praw ochronnych w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców wynosił w Małopolsce 9,4 (4. miejsce w kraju). W zestawieniu podmiotów, które uzyskały więcej niż 10 patentów i praw ochronnych na wzory użytkowe w 2015 roku znalazły się cztery z Małopolski – Akademia Górniczo-Hutnicza na 1. miejscu zestawienia z liczbą 118 patentów i praw ochronnych, Fakro sp. z o.o. z liczbą 15 oraz Politechnika Krakowska i Uniwersytet Jagielloński, które uzyskały po 14 patentów i praw ochronnych.

Mapa 30. Liczba zgłoszeń do UPRP wynalazków i wzorów użytkowych przez podmioty krajowe w trybie krajowym i międzynarodowym w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców

Źródło: opracowanie własne UMWM na podstawie danych GUS

Mapa 31. Liczba patentów i praw ochronnych na wzory użytkowe udzielonych przez UPRP podmiotom krajowym na 100 tys. mieszkańców

więcej informacji

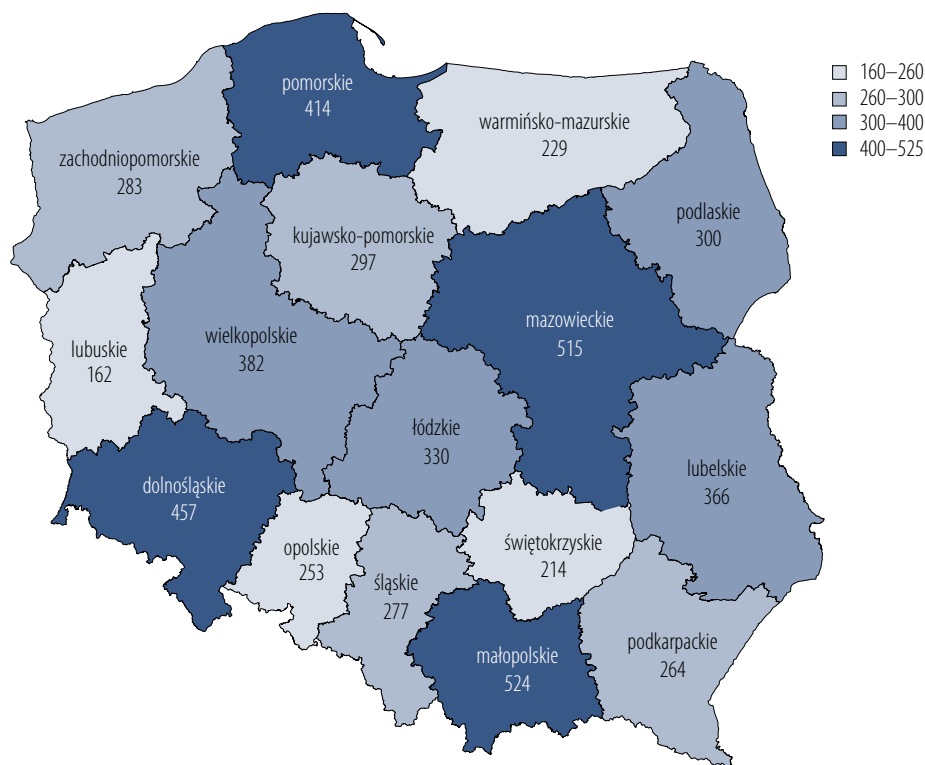
Więcej informacji na temat sektora B+R w Polsce, również w przekroju regionalnym, można znaleźć w publikacji GUS *Nauka i technika w 2014 roku* (www.stat.gov.pl) oraz w *Raportach rocznych UPRP*.

2. Szkolnictwo wyższe

W Małopolsce od 2010 roku zauważalna jest trwała tendencja spadkowa liczby studentów, związana z zachodzącymi zmianami demograficznymi społeczeństwa. Należy zaznaczyć, że sytuacja małopolskich uczelni jest odzwierciedleniem tego zjawiska, dotyczącego szkoły wyższe w całym kraju. Silny ośrodek akademicki, jakim jest Kraków, powoduje, że w Małopolsce spadek ten jest odczuwalny i tak w mniejszym stopniu niż w pozostałych regionach kraju. Prognoza demograficzna przewiduje jednak utrzymanie się tendencji spadkowej do roku 2025, co niewątpliwie będzie miało wpływ na kondycję szkół wyższych.

W roku akademickim 2015/2016 w województwie małopolskim studiowało 173,7 tys. osób, z czego 2,3 tys. studentów w 11 zamiejscowych jednostkach organizacyjnych 7 szkół wyższych z innych województw. Liczba studiujących zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego o 6,7 tys. osób, tj. 3,7%. W związku ze zmianą trendów demograficznych w ciągu ostatnich pięciu lat liczba studentów w Małopolsce zmniejszyła się o 35,2 tys. osób (16,6%). W tym samym okresie korzystniejszą sytuacją przedstawiała się jedynie w województwie pomorskim oraz mazowieckim, gdzie liczba studiujących zmniejszyła się odpowiednio o 10,9% oraz 14,8%. W całym kraju od 2010 roku liczba studentów zmniejszyła się o 22,8%. Jednocześnie należy podkreślić, że pomimo tendencji spadkowej wskaźnik studiujących na 10 tys. mieszkańców w Małopolsce wciąż pozostawał najwyższy w kraju i wynosił w 2015 roku 524.

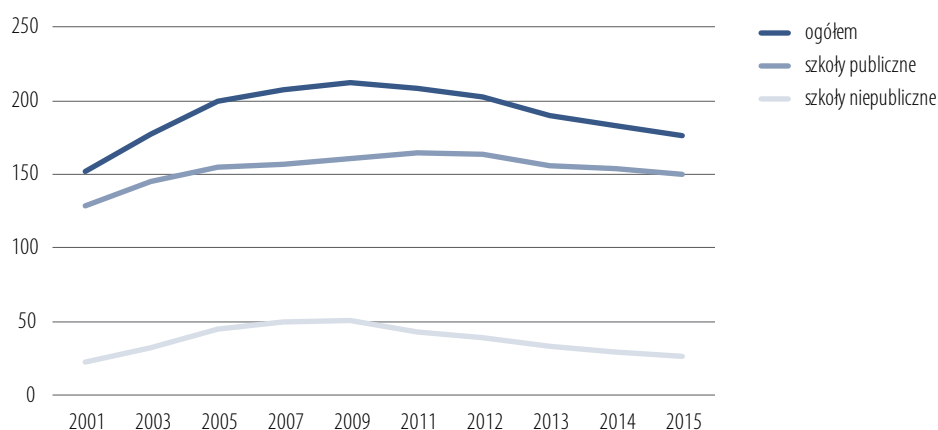
Mapa 32. Studenci szkół wyższych na 10 tys. mieszkańców w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Widoczny od 2010 roku spadek ogólnej liczby studentów dotyczył przede wszystkim szkół niepublicznych, w których liczba studiujących zmniejszyła się w omawianym okresie o 45,6%; przede wszystkim ubyło studentów uczących się w systemie zaocznym i wieczorowym, ale także, choć w nieco mniejszym stopniu, w systemie dziennym. Również w szkołach publicznych od 2010 roku notowano znaczny spadek na studiach niestacjonarnych (37,2%), który jednak rekompensowała stale utrzymująca się tendencja wzrostowa na studiach dziennych. Od 2012 roku szkoły publiczne również zaczęły borykać się ze spadkiem ogólnej liczby studentów. Uczelnie państwowe w 2013 roku zanotowały także po raz pierwszy spadek na studiach dziennych, który ponownie wystąpił w 2015 roku.

Wykres 55. Liczba studiujących w Małopolsce (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 31. Liczba studiujących w Małopolsce według rodzajów szkół i studiów

	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2015
studenci ogółem	190 821	203 060	211 077	211 938	202 978	183 431	176 698
studenci stacjonarni	106 917	115 297	118 545	125 057	131 137	128 125	127 630
studenci niestacjonarni ²	76 969	87 763	92 532	86 881	71 841	55 306	49 068
studenci szkół publicznych	152 572	154 524	160 544	163 092	164 088	153 624	150 142
studenci szkół niepublicznych	38 249	48 536	50 533	48 846	38 890	29 807	26 556

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pośród studiujących przeważały kobiety – stanowiły one 59% uczących się. Najwięcej spośród kobiet studio- wało na uniwersytetach (27,3%) oraz w wyższych szkołach ekonomicznych (16,7%), natomiast blisko 40% stu- diujących mężczyzn wybrało wyższe szkoły techniczne.

W największym ośrodku akademickim w województwie – Krakowie, w roku 2015/2016 naukę pobierało 160,8 tys. osób³. Następnymi co do wielkości ośrodkami były: Tarnów – 5,4 tys. studentów, Nowy Sącz – 5 tys. osób oraz Nowy Targ – 2,1 tys.

więcej informacji

Więcej informacji na temat wyższych uczelni z Małopolski znaleźć można w raporcie Mało- polskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego *Oddziaływanie ośrodków akademickich wo- jewództwa małopolskiego*.

www.obserwatorium.malopolska.pl

- Do 2005 r. prezentowane były dane o studentach studiów zaocznych, natomiast od 2006 r. – na podstawie ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 164, poz. 1365) – dane o studentach studiów zaocznych są zaliczane do szerszej kate- gorii – studia niestacjonarne, obejmującej dotychczasowe studia wieczorowe, zaoczne i eksternistyczne.
- Łącznie ze studentami zamiejscowych wydziałów nauk stosowanych Społecznej Akademii Nauk w Łodzi oraz warszawskiej Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego.

W 2015 roku w 30⁴ szkołach wyższych, które miały siedzibę w Małopolsce, kształciło się 175,6 tys. studentów⁵. Zdecydowana większość (86%) uczyła się w 14 szkołach publicznych, natomiast pozostała część w 16 szkołach niepublicznych.

Pod względem liczby studentów największą uczelnią był Uniwersytet Jagielloński, drugą co do wielkości była Akademia Górniczo-Hutnicza – tylko te dwie szkoły kształcą blisko połowę (47,7%) studentów uczelni publicznych oraz 41% wszystkich studentów małopolskich uczelni. Największą niepubliczną uczelnią była Krakowska Akademia skupiająca 34,3% studentów uczelni prywatnych.

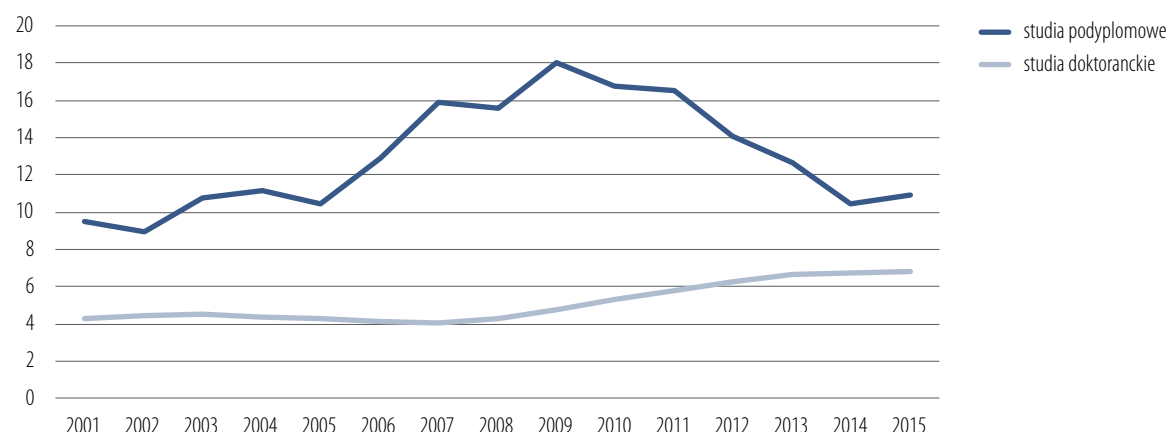
Z każdym rokiem wzrasta liczba studentów cudzoziemców. W 2015 roku na małopolskich uczelniach studiowało 7,3 tys. obcokrajowców, tj. 22,0% więcej niż w roku poprzednim, z czego 29,1% wybrało Uniwersytet Jagielloński, a 17,0% Uniwersytet Ekonomiczny. Niemal wszyscy cudzoziemcy studiowali w trybie studiów stacjonarnych (95,5%). Najwięcej obcokrajowców przyjechało studiować do Małopolski z Ukrainy (65,8%), Norwegii (5,6%) oraz Białorusi (5,2%).

Według informacji o wynikach rekrutacji w 2015 roku podawanej przez MNiSW małopolskie uczelnie należą do ścisłej czołówki pod względem najczęściej wybieranych przez kandydatów wg ogólnej liczby zgłoszeń na studia stacjonarne pierwszego stopnia i jednolite magisterskie. Pod tym względem na pierwszym miejscu w kraju pośród uczelni pedagogicznych uplasował się Uniwersytet Pedagogiczny, na drugim miejscu natomiast Uniwersytet Jagielloński w kategorii uniwersytetów, Akademia Górniczo-Hutnicza pośród uczelni technicznych, Uniwersytet Ekonomiczny pośród uczelni ekonomicznych oraz Uniwersytet Rolniczy w kategorii uczelni rolniczych/przyrodniczych. Drugie miejsce zajęła także Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie pośród państwowych wyższych szkół zawodowych oraz szóste miejsce w kategorii studiów stacjonarnych uczelni niepublicznych – Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. W 2015 roku do grona 9 najpopularniejszych w kraju uczelni najczęściej wybieranych przez kandydatów (w przeliczeniu na jedno miejsce, powyżej 4 zgłoszeń kandydatów) na studia stacjonarne pierwszego stopnia i jednolite magisterskie zakwalifikowała się na 6. miejscu Akademia Górniczo-Hutnicza – 4,4 kandydata na jedno miejsce oraz na 8. miejscu Uniwersytet Rolniczy – 4,1 kandydata.

W 2015 roku uczelnie w Małopolsce opuściło 50 tys. absolwentów, z czego 64,3% stanowiły kobiety. Najliczniejszą grupę stanowili absolwenci studiów pierwszego stopnia (53,7%), drugi stopień skończyło 41,6%, natomiast najmniejszą grupę stanowili absolwenci studiów jednolitych magisterskich (4,7%). Najwięcej absolwentów ukończyło wyższe szkoły techniczne (27,9%).

W Małopolsce na studiach podyplomowych uzupełniało swoją wiedzę 10,9 tys. osób, co stanowi niewielki wzrost w stosunku do roku 2014, jednak w odniesieniu do szczytowego poziomu z 2009 roku wciąż jest to wielkość mniejsza o blisko 40%. W 2015 roku większość uczestników stanowiły kobiety (68,7%). Najwięcej osób uzupełniało swoją wiedzę w wyższych szkołach technicznych i na uniwersytetach.

Wykres 56. Słuchacze studiów podyplomowych i doktoranckich

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

4. Bez Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Marketingu w Chrzanowie postawionej w stan likwidacji.
5. Łącznie z cudzoziemcami, a także ze studentami filii oraz zamiejscowych podstawowych jednostek organizacyjnych i zamiejscowych ośrodków dydaktycznych położonych w innych województwach.

Liczba uczestników studiów III stopnia kształtowała się na podobnym poziomie jak rok wcześniej – w roku 2015 na studiach doktoranckich uczyło się 6,8 tys. osób. W ciągu 10 lat liczba uczestników studiów doktoranckich wzrosła o blisko 60%.

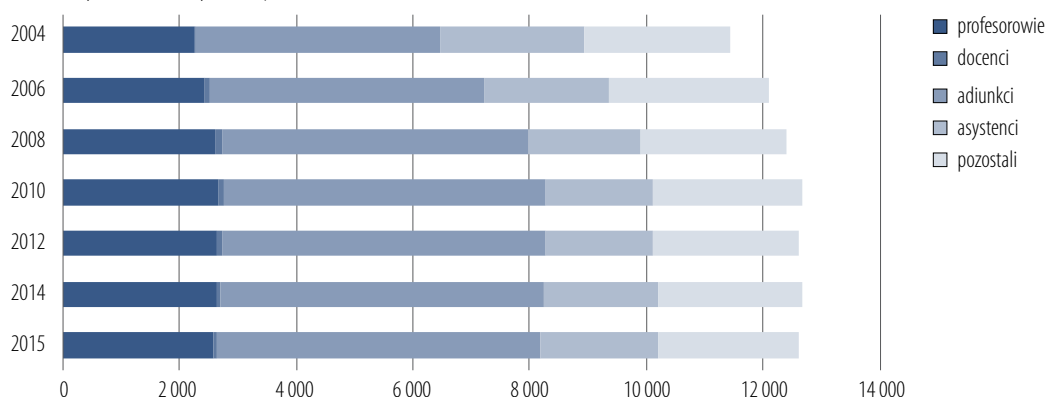
W Małopolsce zatrudnionych było 12,6 tys. nauczycieli akademickich – po zanotowanym w 2014 roku wzroście, w 2015 roku ponownie nastąpił spadek o 45 uczących. Najliczniejszą grupę stanowili adiunkci (43,9%) oraz profesorowie (20,6%). Placówki publiczne zatrudniały 91% kadry nauczycielskiej. W Małopolsce na 1 nauczyciela akademickiego przypadało średnio 14 studentów, z czego najwyższy w wyższych szkołach publicznych wskaźnik wynosił 22, natomiast w szkołach niepublicznych – 13. Na małopolskich uczelniach uczą także cudzoziemcy – w 2015 roku zatrudnionych było 212 obcokrajowców z blisko 50 krajów, w tym największą liczbę stanowili nauczyciele akademicy z Ukrainy, Słowacji, Niemiec, Wielkiej Brytanii i Włoch.

więcej informacji

Więcej informacji na temat szkolnictwa akademickiego w Małopolsce znaleźć można w opracowaniu sygnałnym Urzędu Statystycznego w Krakowie *Szkoły wyższe w województwie małopolskim w roku akademickim 2015/2016*.

www.krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace

Wykres 57. Nauczyciele akademicy w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Małopolskie uczelnie corocznie zajmują wysokie pozycje w rankingu szkół wyższych przygotowywanym przez „Perspektywy”. Corocznie dwa uniwersytety walczą o pierwsze miejsce – Uniwersytet Warszawski oraz Uniwersytet Jagielloński – w 2016 roku krakowska uczelnia uplasowała się na 2. pozycji. Wysokie, 6. miejsce, zajęła także Akademia Górniczo-Hutnicza. Należy zaznaczyć jednak, że niektóre z pozostałych małopolskich uczelni, pomimo bardziej odległych miejsc w rankingu ogólnym, zajmują wysokie pozycje w rankingach dla danego typu szkół – ugruntowaną pozycję ma Uniwersytet Pedagogiczny – 1. miejsce wśród uczelni pedagogicznych, Collegium Medicum UJ – 1. miejsce pośród uczelni medycznych, Akademia Wychowania Fizycznego – 1. miejsce wśród akademii wychowania fizycznego oraz Akademia Górniczo-Hutnicza – 3. miejsce pośród uczelni technicznych. W rankingu niepublicznych uczelni magisterskich na najwyższym, 6. miejscu, spośród małopolskich uczelni znalazła się Krakowska Akademia im. A. Frycza-Modrzewskiego. W rankingu państwowych wyższych szkół zawodowych najwyższą uplasowała się Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie – na 3. miejscu.

Tabela 32. Miejsca małopolskich uczelni w Rankingu Szkół Wyższych „Perspektywy”

Uczelnia	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Uniwersytet Jagielloński	2	1	1	2	2	1	1	2	1	2
Akademia Górniczo-Hutnicza	7	8	5	7	6	6	5	6	6	6
Politechnika Krakowska	32	39	35	30	36	40	39	39	38	41
Uniwersytet Rolniczy	42	33	41	39	40	33	36	36	39	38
Uniwersytet Ekonomiczny	29	40	37	41	38	36	40	42	47	46
Uniwersytet Pedagogiczny	59	48	52	46	42	46	45	45	56	51–60

Źródło: Ranking Szkół Wyższych „Perspektywy”

Kultura

Opracowanie: Radosław Bałaziński, Agnieszka Chmiel, Piotr Cypryański

— podsumowanie

- Według stanu na koniec 2015 roku województwo małopolskie zajmowało pierwsze miejsce w kraju pod względem liczby domów i ośrodków kultury (444) oraz galerii i salonów sztuki (65); drugie miejsce pod względem liczby muzeów (134) oraz trzecie miejsce pod względem liczby teatrów i instytucji muzycznych (18), bibliotek (943) oraz kin stałych (45).
- Według stanu na koniec 2015 roku w wojewódzkiej ewidencji zabytków prowadzonej przez Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków ujętych zostało 5 289 obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych, w tym 1 035 obiektów sakralnych i 1 461 domów mieszkalnych. Do rejestru zabytków ruchomych na koniec 2015 roku wpisane były 25 103 obiekty – dzieła sztuki i rzemiosła artystycznego, w tym 20 628 obiektów stanowiących wyposażenie świątyń. W 2015 roku wydano 1 376 decyzji konserwatorskich dotyczących zabytków ruchomych.
- W 2015 roku wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego z budżetu wszystkich jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa małopolskiego wyniosły 556,98 mln zł, co oznacza spadek o 36,5 proc. w stosunku do roku 2014¹.

1. Stan kultury w regionie – infrastruktura, oferta, aktywność kulturalna

Województwo małopolskie od lat pozostaje w czołówce najważniejszych ośrodków kulturalnych w kraju. Według stanu na koniec 2015 roku² w Małopolsce funkcjonowało 19,6% wszystkich galerii i salonów sztuki działających w Polsce, 14,5% ogółu muzeów i oddziałów muzealnych, 10,9% centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic, 10,2% teatrów i instytucji muzycznych, 10% kin stałych oraz 9,7% bibliotek i placówek informacyjno-bibliotecznych.

W 2015 roku w województwie małopolskim działały 134 muzea, z których połowa była zlokalizowana w Krakowie. Większość muzeów (78,4%) należała do sektora publicznego, a organizatorem dla 68,6% z nich były jednostki samorządu terytorialnego. W 2015 roku małopolskie muzea odwiedziło 8,9 mln osób (o 10,6% więcej w porównaniu z rokiem poprzednim), co stanowiło 26,7% ogółu zwiedzających tego typu instytucje w Polsce. Z nieodpłatnej możliwości zwiedzania skorzystało 3,3 mln osób, czyli 37,5% wszystkich zwiedzających. Młodzież szkolna stanowiła 15,5% ogólnej liczby zwiedzających. Małopolskie muzea były w posiadaniu 4,6 mln muzealiów, z których 91,0% było w dyspozycji muzeów w Krakowie. Digitalizacji poddano 20,5% z nich, co stanowiło 0,9 mln obiektów. W muzeach zorganizowano 582 wystawy czasowe oraz 339 wystaw stałych. Oprócz

1. Jedną z głównych przyczyn spadku nakładów jest mniejsza liczba inwestycji i projektów finansowanych ze środków UE spowodowana okresem przejściowym pomiędzy perspektywami finansowymi 2007–2013 oraz 2014–2020.

2. *Działalność instytucji kultury w województwie małopolskim w 2015 r.*, opracowanie sygnalne nr 9, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2016. Dostępne pod adresem: <http://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/kultura/dzialalnosc-instytucji-kultury-w-wojewodztwie-malopolskim-w-2015-r-,1,13.html>.

podstawowej działalności wystawienniczej muzea prowadzą również inne działania, z których największą popularnością cieszyły się lekcje muzealne (9 tys. zajęć i 209,7 tys. uczestników) oraz warsztaty (4,6 tys. zajęć i 97,9 tys. uczestników).

Tabela 33. Wybrane instytucje kultury według województw

Województwo	Ogółem 2014	Ogółem 2015	Muzea wraz z oddziałami	Teatry i instytucje muzyczne*	Domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice	Biblioteki publiczne z filiami i placówki informacyjno-biblioteczne	Galerie i salony sztuki	Kina stałe
mazowieckie	1 796	1 810	136	34	282	1248	50	60
małopolskie	1 617	1 651	134	18	444	945	65	45
śląskie	1 560	1 549	68	20	366	1008	39	48
wielkopolskie	1 342	1 351	91	12	313	838	18	45
podkarpackie	1 183	1 181	54	3	352	738	7	27
dolnośląskie	1 166	1 166	67	17	302	720	22	38
łódzkie	1 025	985	51	10	187	674	41	22
lubelskie	961	964	53	8	190	673	10	30
pomorskie	820	844	73	14	321	391	21	24
zachodniopomorskie	834	834	30	8	350	409	13	24
kujawsko-pomorskie	760	782	38	9	221	483	13	18
opolskie	613	602	16	3	214	354	3	12
warmińsko-mazurskie	579	585	33	5	148	372	8	19
podlaskie	505	510	31	8	167	284	8	12
świętokrzyskie	500	506	34	4	135	310	9	14
lubuskie	387	392	17	4	78	277	4	12
Polska	15 648	15 712	926	177	4 070	9 724	331	450

* posiadające własny, stały zespół artystyczny

Źródło: opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM, na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego³

W 2015 roku w województwie małopolskim działało 65 galerii i salonów sztuki, z których 70,8% zlokalizowanych było w Krakowie. Do sektora publicznego należało 50,8% instytucji, a organizatorem dla zdecydowanej większości z nich były jednostki samorządu terytorialnego. Małopolskie galerie i salony sztuki zorganizowały 813 wystaw odwiedzonych przez 1,6 mln osób, a także 3 tys. różnorodnych wydarzeń kulturalnych towarzyszących wystawom, które zgromadziły 149,1 tys. uczestników.

W 2015 roku w województwie małopolskim działalność sceniczną prowadziło 18 teatrów i instytucji muzycznych posiadających własny, stały zespół artystyczny. Było to 9 teatrów dramatycznych, 3 teatry lalkowe, 3 teatry muzyczne, 2 orkiestry oraz filharmonia. Większość teatrów i instytucji muzycznych należała do sektora publicznego (75,0%), w ramach którego organizatorem były przede wszystkim jednostki samorządu terytorialnego (83,3%). Teatry i instytucje muzyczne wystawiły 5,6 tys. przedstawień i koncertów, w których uczestniczyło 1,1 mln widzów i słuchaczy. Teatry i instytucje muzyczne dysponowały łącznie 40 scenami oraz 7,7 tys. miejsc na widowniach w stałych salach. Odbyło się w nich 87 premier – o 12,1% mniej niż w poprzednim roku. W ramach

3. *Kultura w 2015 r. Informacje i opracowania statystyczne*, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Krakowie, Warszawa 2016.

edukacji kulturalnej teatry i instytucje muzyczne zorganizowały łącznie 1,9 tys. warsztatów, odczytów, prelekcji, spotkań, koncertów, seansów filmowych, imprez plenerowych, sesji i seminariów naukowych, festiwali, konkursów oraz lekcji, w których wzięło udział 810,8 tys. uczestników.

W 2015 roku w województwie małopolskim funkcjonowały 943 biblioteki i placówki informacyjno-biblioteczne⁴, w tym 725 bibliotek publicznych. Większość bibliotek publicznych – 75% – znajdowała się na obszarach wiejskich. Biblioteki i placówki informacyjno-biblioteczne dysponowały księgozbiorem liczącym 24,3 mln woluminów, w tym książek – 21 mln woluminów. Liczba wypożyczeń na zewnątrz wyniosła 12 mln, co daje średnią liczbę wypożyczeń na czytelnika 14,2 woluminu w miastach oraz 17 woluminów na wsi. W stosunku do roku 2014 zanotowano znaczny wzrost liczby materiałów zdigitalizowanych przez biblioteki i placówki informacyjno-biblioteczne (o 22,5%). W bibliotekach zorganizowano 19,2 tys. różnorodnych imprez, które zgromadziły 548,4 tys. uczestników.

W 2015 roku w województwie małopolskim funkcjonowały 444 centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury oraz kluby i świetlice. Organizatorem dla 95,7% z nich były jednostki samorządu terytorialnego. Większość instytucji (68,9%) działa na wsi, przy czym najbardziej charakterystycznymi dla obszarów wiejskich były świetlice (93,7% ogółu tego rodzaju instytucji zlokalizowanych było w gminach wiejskich), domy kultury (70,7%), ośrodki kultury (70,5%) oraz centra kultury (56,0%). Typowymi placówkami dla obszarów miejskich były natomiast kluby – 82,1% wszystkich tego typu placówek funkcjonowało w miastach. Wśród pracowni specjalistycznych działających w instytucjach w 2015 roku najliczniejsze, podobnie jak rok wcześniej, były pracownie plastyczne (25,6% ogółu pracowni), baletowe i taneczne (22,1%) oraz muzyczne (21,6%). Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice zorganizowały 24,9 tys. imprez, w których wzięło udział 3,7 mln osób.

W 2015 roku na terenie województwa małopolskiego działało 45 kin stałych, z których 14 zlokalizowanych było w Krakowie. Większość kin (64,4%) była własnością jednostek samorządu terytorialnego, przy czym dla 51,1% kin faktycznym podmiotem prowadzącym były jednostki sektora prywatnego. Kina stałe dysponowały 124 salami projekcyjnymi z 24,4 tys. miejsc na widowni. 75,6% kin stanowiły kina jedno- i dwusalowe, pozostałą część stanowiły minipleksy oraz multipleksy. Kina stałe w województwie wyświetliły 182,5 tys. seansów, które obejrzało 4,1 mln widzów. Minipleksy oraz multipleksy wyświetliły łącznie 82,6% wszystkich seansów w województwie oraz zgromadziły 80,7% ogółu widzów.

Tabela 34. Odbiorcy oferty instytucji kultury na 1 tys. mieszkańców

Typ instytucji	2014			2015		
	Polska	Małopolska	udział Małopolski w odbiorcach	Polska	Małopolska	udział Małopolski w odbiorcach
muzea wraz z oddziałami	795	2 389	300,4%	866	2 636	304,4%
teatry i instytucje muzyczne	319	337	105,6%	313	339	108,3%
domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice	1 047	1 203	114,9%	892	1 085	121,6%
biblioteki publiczne wraz z filiami i placówki informacyjno-biblioteczne	206	256	124,6%	202	256	126,7%
galerie i salony sztuki	132	464	351,6%	162	472	291,4%
kina	1 066	1 098	103,0%	1 188	1 212	102,0%
ogółem	3 565	5 748	161,2%	3 623	6 000	165,6%

Źródło: opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego (informacja sygnałna *Działalność instytucji kultury w województwie małopolskim w 2015 r.*, Bank Danych Lokalnych)

Pod względem liczby osób korzystających z oferty instytucji kultury Małopolska od lat wyróżnia się na tle kraju, co znajduje odzwierciedlenie we wskaźnikach liczby odbiorców oferty instytucji kultury na 1 tys. mieszkańców. W Małopolsce wskaźniki te dla wszystkich typów instytucji kultury kształtują się powyżej średniej krajowej. Tendencja ta została utrzymana na podobnym poziomie, jak to miało miejsce w roku ubiegłym.

4. Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie (oraz 12 innych Wojewódzkich Bibliotek Publicznych) mają także status biblioteki naukowej, w związku z tym w zestawieniu zostały wymienione w kolumnach „Publiczne”, „Pedagogiczne” i „Naukowe”.

— więcej informacji

W 2015 roku odbyła się pierwsza edycja Kromer Festival w Bieczu oraz druga edycja Międzynarodowych Małopolskich Spotkań z Folklorem w Myślenicach. Najmłodsze festiwale w Małopolsce zbierają dobre recenzje, gromadzą coraz większą publiczność i zabiegają o rosnącą rozpoznawalność. Kromer Festival to festiwal muzyki dawnej z programem sięgającym od średniowiecza po klasycyzm, odbywający się w unikatowych wnętrzach świeckich i sakralnych Miasta Biecz. Wydarzenie zostało zbudowane wokół postaci urodzonego w Bieczu Marcina Kromera, humanisty, historyka i pisarza oraz teoretyka muzyki. Koncertom włoskiego skrzypka Fabio Bondiego, amerykańskiego lutnisty Paula O'Dette, francuskiego kontratenora Dominique'a Visse'a oraz Capelli Cracoviensis towarzyszyły działania edukacyjne skierowane głównie do dzieci i młodzieży. W koncertach festiwalu wzięło udział ok. 800 osób. Natomiast koncerty Małopolskich Spotkań z Folklorem odbywały się na plenerowych scenach w Myślenicach, Miechowie i Suchej Beskidzkiej, gromadząc blisko 350 artystów, między innymi z Serbii, Włoch, Egiptu, Indonezji, Izraela, Cypru, Indii, Republiki Południowej Afryki, Kostaryki, Irlandii i Polski. Odbywały się również wydarzenia towarzyszące: parady uliczne zespołów, kulinaryny happening *Smaki świata*, Kiermasz Sztuki Ludowej. Nowoczesna formuła wydarzenia zakłada aktywne uczestnictwo gości, a charakter widowisk zbliża się do spektakli teatru ulicznego. Wszystkie dotychczasowe koncerty i prezentacje zobaczyło ok. 80 000 widzów.

Działalność samorządu województwa małopolskiego w obszarze kultury była prowadzona według strategicznych kierunków polityki rozwoju w obszarach:

- › ochrona małopolskiej przestrzeni kulturowej
- › zrównoważony rozwój infrastruktury oraz komercjalizacja usług czasu wolnego.

W ramach budżetu zadaniowego przeznaczono na ten cel blisko 111,4 mln zł, w tym budżet dla 23 małopolskich instytucji kultury – 97 mln zł oraz zadania prowadzone przez Departament Dziedzictwa i Kultury Narodowej – 14,4 mln zł.

— więcej informacji

Potwierdzeniem wysokiej jakości działalności małopolskich instytucji kultury są otrzymane przez nie nagrody i wyróżnienia.

- Muzeum Etnograficzne w Krakowie zostało laureatem XXXVI edycji Konkursu na Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla 2015 organizowanego przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Wystawę muzeum *Izba przyjąć rzeczy biednych. RE_KOLEKCJE z Kantora* uznano za najlepszą wystawę etnograficzną roku 2015.
- W plebiscycie portalu Czasdzieci.pl *Słoneczniki 2015* na najbardziej rozwojową inicjatywę dla dzieci, nagroda *Złoty Słonecznik* w kategorii Sztuka Wizualna przypadła warsztatom edukacyjnym w Cricotece, *Złoty Słonecznik* w kategorii Muzyka przyznano inicjatywie Spotkania w Operze – Poranki w Operze Krakowskiej, wyróżnienie w kategorii Logika otrzymały półkolonie w Muzeum Armii Krajowej. *Złoty Słonecznik* w kategorii *Przyroda* przyznano Urzędowi Marszałkowskiemu Województwa Małopolskiego za zorganizowanie Małopolskiej Nocy Naukowców.
- Trzy instytucje kultury województwa małopolskiego znalazły się w finale konkursu Polska Pięknieje – 7 cudów Funduszy Europejskich:
 - Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w kategorii Obiekt turystyczny,
 - Europejskie Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego w Lusławicach w kategorii Kultura i sztuka,
 - Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka w kategorii Kultura i sztuka.

- Nagrodę w 56. konkursie *Najpiękniejsza Książka Roku* organizowanym przez Polskie Towarzystwo Wydawców Książek otrzymała publikacja *Wesela 21*, praca zbiorowa pod red. Doroty Majkowskiej-Szajer i Magdaleny Zych, projekt graficzny i skład Wojtek Kwiecień-Janikowski, wydana przez Muzeum Etnograficzne w Krakowie.
- Muzeum Tatrzańskie w Zakopanem otrzymało dyplom laureata konkursu Zabytek zadbane w kategorii architektura i konstrukcje drewniane za wzorcowo zrealizowane kompleksowe prace konserwatorskie autentycznej substancji zabytkowej w willi Oksza w Zakopanem.
- Radio Kraków nagrodziło *Supermarkę* za rok 2015 wydarzenia skupione w Krakowie wokół Roku Kantora. Uhonorowane zostały 2 instytucje kultury województwa małopolskiego: Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka oraz Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli razem z Międzynarodowym Centrum Kultury.
Markami Radia Kraków zostały nagrodzone: w maju wystawa *Zanosi się na deszcz* Cadu w Galerii BWA Sokół w Nowym Sączu, w lipcu wystawa Christiana Boltanskiego *W mgnieniu oka* w Cricotece, w październiku wystawa Tadeusza Kantora *Cholernie spadam!* w Cricotece.
- Projekt *Wirtualne Muzea Małopolski* został uhonorowany nagrodą *Skrzydła IT w Administracji* przyznawaną projektom informatycznym zrealizowanym przez instytucje publiczne.
- Siedziba Ośrodka Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka znalazła się wśród zwycięzców konkursu architektonicznego *Kraków – mój dom* w kategorii Architektura użyteczności publicznej. Cricoteka otrzymała również nagrodę Grand Prix przyznaną przez kapitułę konkursu. Budynek Cricoteki został również okrzyknięty „najpiękniejszym budynkiem powstałym w ciągu ostatnich 12 miesięcy” w plebiscycie użytkowników forum internetowego skyscrapercity.com.

W 2015 roku finansowano lub współfinansowano z budżetu Województwa Małopolskiego 24 zadania inwestycyjne na łączną kwotę ok. 4,5 mln zł.

Siedem małopolskich instytucji prowadziło inwestycje wieloletnie, na których realizację samorząd województwa przyznał dotacje celowe w wysokości 3,7 mln zł.

Mecenat kulturalny województwa małopolskiego polega na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji kulturalnej oraz działań i inicjatyw kulturalnych. Dając możliwość tworzenia oferty kulturalnej i rozwijania uczestnictwa w kulturze, stanowi on przede wszystkim instrument wzmacniania kompetencji kulturowych oraz wspierania postaw otwartych, aktywnych i kreatywnych. W 2015 roku w ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych w dziedzinie kultury pn. Mecenat Małopolski samorząd województwa przeznaczył 2,7 mln zł na dofinansowanie realizacji projektów w tym zakresie. Z 539 złożonych wniosków wsparcie uzyskało 214 ofert. W ramach konkursu Mecenat Małopolski Plus wspierane są natomiast wieloletnie i cykliczne przedsięwzięcia z zakresu kultury, mające stałe miejsce w kalendarium małopolskich wydarzeń i charakteryzujące się wysokim poziomem merytorycznym i artystycznym. Dofinansowanie na lata 2014–2015 uzyskały 32 oferty na łączną kwotę 2 mln zł. W ramach konkursu Małopolska. Nasz region. Nasza szansa, którego celem było wspieranie najbardziej wartościowych przedsięwzięć kulturalnych i artystycznych oraz inicjatyw społecznych służących rozwojowi przemysłów kreatywnych oraz sztuki, edukacji artystycznej i twórczości, samorząd województwa małopolskiego przeznaczył w dwóch naborach łącznie 844,5 tys. zł na dofinansowanie 165 zadań wybranych spośród 402 zgłoszeń.

Z systemu konkursowego wsparcia finansowego z budżetu województwa dofinansowanie uzyskało 411 projektów na łączną kwotę ponad 5,5 mln zł.

— więcej informacji

W 2015 roku odbyła się czwarta edycja zainicjowanego przez województwo małopolskie projektu edukacji kulturalnej Bon Kultury. Jego celem jest rozszerzenie oferty edukacyjnej regionalnych instytucji kultury oraz zwiększenie jej dostępności dla mieszkańców i turystów w celu rozwijania kompetencji kulturowych oraz pobudzania kreatywności odbiorców kultury w różnym wieku i z różnych środowisk. Projekt cieszy się rosnącą z roku na roku popularnością. W ponad 2 000 zajęć zorganizowanych w ramach jego ostatniej edycji wzięło udział niemal 50 000 uczestników, a dofinansowanie z budżetu województwa wyniosło ponad 800 tys. złotych. W wydarzenia pod hasłem *75% zniżki – 100% kultury* zaangażowało się 17 instytucji kultury, proponując różnorodne zajęcia dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Więcej na temat projektu: www.bonkultury.pl

W dziedzinie przemysłów kreatywnych silnie akcentowany jest rozwój potencjału filmowego w Małopolsce. W 2015 roku w ramach Regionalnego Funduszu Filmowego, wspólnego przedsięwzięcia Gminy Miejskiej Kraków i Województwa Małopolskiego, przeprowadzono VII Konkurs na Wspieranie Produkcji Filmowej. Przyznano dofinansowania do produkcji dwóch filmów dokumentalnych: *Znikający punkt* w reżyserii Teresy Czepiec w wysokości 20 tys. zł oraz *Opera o Polsce* w reżyserii Piotr Stasika w wysokości 79,5 tys. zł, a także trzech filmów fabularnych: *Trzy upadki świętego* Jacka Januszka w wysokości 150 tys. zł, *i Grzegorza Jaroszuka* w wysokości 400 tys. zł oraz *Maria Skłodowska-Curie* Marii Noelle w wysokości 150 tys. zł. W ramach konkursu Trzy Korony – Małopolska Nagroda Filmowa na najlepszy scenariusz filmowy związany z Małopolską nagrodzono trzy scenariusze w kategorii filmu fabularnego (pierwsze miejsce zajął Robert Jarociński ze scenariuszem *Turnus*, drugie – Piotr Janusz za *Nogi wolności* i trzecie – Olaf Olszewski za tekst *1982. Nigdy nie będziemy sławni*) oraz jeden scenariusz filmu dokumentalnego – nagrodę zdobyła Monika Góra za tekst *Grechuta*. W ramach programu Filtoteka Małopolska, którego celem jest utrwalanie w postaci filmów dokumentalnych wydarzeń, miejsc i ludzi związanych z Małopolską, samorząd województwa wsparł trzynastą projektów kwotą 285 tys. zł, a wszystkie powstałe filmy znalazły się w zbiorach Arteteki, oddziału Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej. W regionie funkcjonuje Małopolska Sieć Kin Cyfrowych, na koniec 2015 roku należało do niej 18 kin w 10 miastach województwa.

— więcej informacji

W dniach 22–24 września 2015 roku w Małopolskim Centrum Kultury Sokół w Nowym Sączu odbył się I Kongres Kultury Regionów pod hasłem *Dziedzictwo – Inspiracje*. Było to przede wszystkim forum wymiany idei i pomysłów, służące zarówno upowszechnianiu wiedzy o kulturze regionów, jak i jej nobilitacji jako dziedziny, która kształtuje człowieka i przesądza o tym, jak radzi on sobie we współczesności. Wydarzenie to poświęcone było refleksji nad kulturą regionalną rozumianą jako fundament tożsamości oraz potencjał, który można wzmocnić poprzez dokumentowanie, ochronę i edukację oraz wykorzystać jako atut promocyjny i gospodarczy regionu, ze szczególnym uwzględnieniem niematerialnego dziedzictwa kulturowego jako „czynnika zbliżenia, wymiany i wzajemnego zrozumienia między ludźmi”. Inspiracją do dyskusji i rozważań była ratyfikowana w 2011 roku przez Polskę Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego „jako źródła różnorodności kulturowej i gwarancji zrównoważonego rozwoju”. W trakcie Kongresu rozważano status dziedzictwa w obszarach tożsamości (psychologiczne i socjologiczne rozumienie znaczenia dziedzictwa dla rozwoju człowieka, jego poczucia przynależności, godności, otwartości, tolerancji i kreatywności), przedmiotu ochrony (dokumentacja, odtwarzanie, edukacja i upowszechnianie), potencjału (aspekt promocyjny, fuzje z innymi dziedzinami życia społecznego i gospodarczego) oraz przedmiotu reinterpretacji (twórcy i stowarzyszenia twórcze, zespoły regionalne, rzemieślnicy). W debatach oraz towarzyszących im koncertach, widowiskach i wystawach uczestniczyło ponad 300 osób z całej Polski, w tym wielu wybitnych znawców kultury regionalnej, naukowców, specjalistów i ekspertów z różnych dziedzin oraz praktyków, artystów, twórców i animatorów kultury, między innymi Barbara Fatyga, Łukasz Gaweł, Antoni Bartosz, Maria Brylska-Załużska, Julia Doszna, Józef Broda, Andrzej Wajda, Wanda Łomnicka-Dulak, Franciszek Ziejka.

2. Dziedzictwo kulturowe – stan zachowania, zarządzanie i wykorzystanie potencjału dziedzictwa

Samorząd województwa małopolskiego wspiera prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach nieruchomych i ruchomych wpisanych do rejestru zabytków. Celem tych działań jest zahamowanie procesów degradacji substancji zabytkowej i doprowadzenie do poprawy ich stanu zachowania, w szczególności obiektów o niekwestionowanych wartościach artystycznych, historycznych i naukowych.

— więcej informacji

Na terenie Małopolski możemy wyróżnić różne typy obiektów drewnianych wznoszonych od XV do XX wieku, których formy architektoniczne oraz funkcje im nadawane odzwierciedlają wielokierunkowe przemiany polityczno-kulturowe zachodzące w regionie. Są to zarówno obiekty sakralne (kościół rzymskokatolickie, cerkwie prawosławne i grekokatolickie, synagogi, kapliczki i czasownie), jak i budynki mieszkalne (dwory, wille, chałupy, zabudowania gospodarcze) i nieliczne budynki użyteczności publicznej (szkoły). Większość obiektów sakralnych posiada wartościowe wyposażenie ruchome (stalle, retabula ołtarzowe, ikonostasy, feretrony, naczynia mszalne) oraz polichromie o bogatym programie ikonograficznym.

W 2015 roku przeprowadzono częściowe remonty konserwatorskie i restauratorskie w 10 obiektach drewnianych na terenie Małopolski, dotowane ze środków województwa małopolskiego na łączną kwotę ok. 204 tys. zł, a także konserwację elementów budowlanych (stropy drewniane, więźba dachowa, stolarka okienna i drzwiowa) oraz wyposażenia ruchomego (ikonostasy, retabula ołtarzowe, stalle) w 22 obiektach na kwotę ok. 525 tys. zł. Najwyższą dotację (50 tys. zł) otrzymały: Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Mikołaja w Skrzydlnej na konserwację nawarstwień malarskich stropu kaplicy bocznej oraz ścian i stropu prezbiterium oraz Parafia Rzymskokatolicka pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny w Czyrnej na prace rątkowe przy polichromii ścian w prezbiterium. Spośród 22 powiatów w województwie małopolskim inwestycje były prowadzone w 12, z czego najwięcej w powiecie gorlickim (10 inwestycji) oraz nowosądeckim (5 inwestycji).

Jedną z form ochrony i promocji dziedzictwa architektury drewnianej w Małopolsce jest Szlak Architektury Drewnianej. W jego skład wchodzi 252 obiekty, zarówno zabytki sakralne, jak i świeckie, w tym: 125 kościołów, 49 cerkwi, 30 budynków (dwory, wille, chałupy, spichlerze, karczmy), 23 zespoły zabudowań (zabudowa wiejska i małomiasteczkowa), 16 muzeów, 9 skansenów. Obiekty rozmieszczone są we wszystkich powiatach Małopolski, a cztery główne trasy turystyczne obejmują: Kraków i okolice; Tarnów i okolice; Nowy Sącz i Gorlice; Orawę, Podhale, Spisz i Pieniny. W 2003 roku cztery małopolskie kościoły (wraz z dwoma innymi na terenie woj. podkarpackiego) zostały wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO: kościół pw. św. Michała Archanioła w Binarowej, kościół pw. św. Michała Archanioła w Dębnie Podhalańskim, kościół pw. św. Leonarda w Lipnicy Murowanej, kościół pw. św. Filipa i Jakuba w Sękowej), w 2013 na listę trafiły jeszcze cztery cerkwie (wraz z 12 innymi na terenie Polski i Ukrainy): cerkiew pw. św. Jakuba Młodszego Apostoła w Powroźniku, cerkiew pw. Opieki Bogurodzicy NMP w Owczarach, cerkiew pw. św. Paraskewii w Kwiatoniu oraz cerkiew pw. św. Michała Archanioła w Brunarach Wyżnych. W ramach Otwartego Szlaku Architektury Drewnianej od maja do września każdego roku udostępniane są do zwiedzania wybrane zabytki. W 2015 roku było ich 79, a cały szlak odwiedziło ok. miliona osób. Promocji szlaku towarzyszą między innymi festiwal *Muzyka Zakłeta w Drewnie*, konkurs internetowy *Odkryj Szlak* oraz rajd rowerowy pod tą samą nazwą.

W 2015 roku w ramach konkursu *Ochrona Zabytków Małopolski* na dofinansowanie zadań w tym zakresie przeznaczono 3,5 mln zł, dotacje przyznano 129 przedsięwzięciom spośród 186 złożonych wniosków, a średnia wysokość dotacji wyniosła 27 132 zł.

Inną formą ochrony zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego jest konkurs *Kapliczka 2015*, którego celem jest wsparcie finansowe prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkowych kapliczkach o szczególnej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Stanowią one często istotny

element lokalnego dziedzictwa kulturowego, są także świadectwem pobożności ludzi zamieszkujących swoje małe ojczyzny. Były fundowane dla upamiętnienia znaczących dla danej wspólnoty wydarzeń, są więc czynnikiem budowania lokalnej tożsamości. W roku 2015 do konkursu zgłoszono programy prac konserwatorskich dla 106 kapliczek, a dotacja, w łącznej kwocie 250 tys. zł, została przyznana na przeprowadzenie prac w 40 obiektach.

W formule konkursu *Pro Memoria* dotację w wysokości 100 tys. zł przyznano Fundacji Panteon Narodowy z Krakowa z przeznaczeniem na konserwację historycznych sarkofagów.

— więcej informacji

9 października 2015 roku w Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie odbyła się druga edycja Forum Przestrzeni. Małopolska, którego organizatorem jest samorząd województwa małopolskiego. Zaproszeni architekci, urbaniści, naukowcy, aktywiści miejscy oraz samorządowcy dyskutowali o jakości przestrzeni miejskiej, a w szczególności o specyfice prowadzonych w niej procesów rewitalizacyjnych i przyczynach rozdźwięku pomiędzy rozwiązaniami wzorcowymi a dotychczasową praktyką. Niezwykle istotnym kontekstem dla podjęcia tych zagadnień jest z jednej strony uchwalona w tym samym dniu przez Sejm ustawa o rewitalizacji, z drugiej – otwierająca się właśnie nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej i przewidziane w niej środki w wysokości 25 miliardów złotych na wsparcie procesów rewitalizacyjnych w Polsce. Uczestnicy wydarzenia próbowali znaleźć odpowiedź na ważne pytanie o to, jak działać, by w labiryncie przepisów, uregulowań i wymagań nie stracić z oczu istoty i sensu rewitalizacji, i co zrobić, by podejmowane działania miały szansę dobrze służyć mieszkańcom, a nie tylko zostać z nimi skonsultowane. Celem debaty i warsztatów podczas Forum było zwrócenie uwagi na jakość otaczającej nas przestrzeni i to, w jak istotny sposób oddziałuje ona na nasze życie. Podkreślona została nie tylko konieczność kompleksowości działań rewitalizacyjnych, lecz także potrzeba współpracy ze społecznością obszarów rewitalizowanych, rozumiana jako wzmocnienie więzi i relacji społecznych, aktywności i kreatywności mieszkańców, identyfikacji z miejscem zamieszkania, poczucia współodpowiedzialności za przestrzeń, w której żyjemy i mieszkamy.

3. Finansowanie kultury

Sektor kultury pozostaje jednym z najszybciej rozwijających się sektorów gospodarki. Nakłady finansowe przeznaczone na kulturę przyczyniają się do społeczno-ekonomicznego rozwoju regionu, gdyż podnosi ona jego atrakcyjność jako miejsca lokowania inwestycji, celu turystycznych przyjazdów, wyboru miejsca zamieszkania oraz ma wpływ na tworzenie nowych miejsc pracy i produktu krajowego brutto.

Kultura to jeden z istotnych elementów wpływający na kształtowanie się społeczeństwa kreatywnego, innowacyjnego oraz świadomego swojej tożsamości. Kultura i krajobraz kulturowy, wraz z dziedzictwem przyrodniczym, sprzyjają wzrostowi poczucia przynależności do wspólnego terytorium – społeczność małopolska jest wielokulturowa, jednakże o wyraźnie określonej tożsamości regionalnej.

W sektorze kultury działalność kulturalną polegającą na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury prowadzą zarówno instytucje kultury (publiczne oraz prywatne), jak i organizacje pozarządowe. Coraz większą rolę odgrywają również tzw. przemysły kreatywne – prywatne przedsięwzięcia działające w takich obszarach, jak przemysł wydawniczy, filmowy, fonograficzny, medialny.

Nakłady na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego stanowią corocznie znaczącą część budżetów jednostek samorządu terytorialnego. W 2015 roku z budżetów wszystkich jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa małopolskiego wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego (w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa kulturowego*) wyniosły 556,98 mln zł, tj. o 36,5% mniej niż w roku poprzednim. Spadek powiązać można z początkiem nowego okresu programowania unijnego – dopracowywaniem założeń programów operacyjnych, zarówno tych na szczeblu regionalnym, jak i krajowym, co wpłynęło na proces realizacji projektów planowanych do współfinansowania ze środków unijnych.

więcej informacji

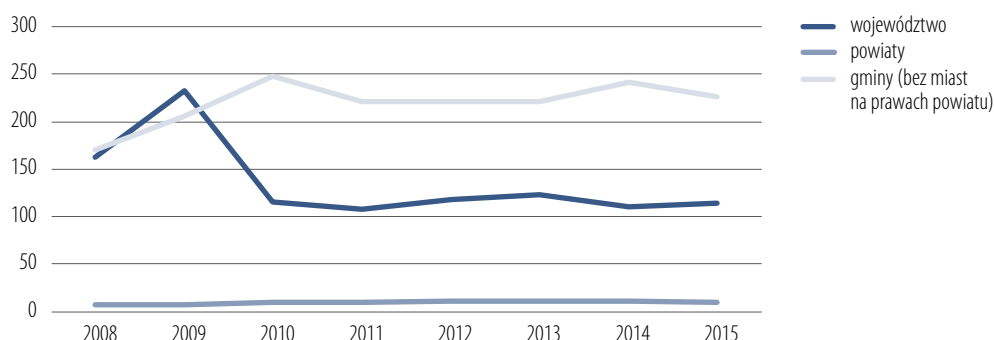
W październiku 2015 roku Zarząd Województwa Małopolskiego przyjął Program Strategiczny Dziedzictwo i Przemysły Czasu Wolnego. Dokument ten, będący jednym z najważniejszych narzędzi zarządzania rozwojem regionu, określa cele, priorytety, działania i przedsięwzięcia, które prowadzić mają do realizacji wizji określonej w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011–2020 dla obszaru kultura.

Głównym założeniem branym pod uwagę podczas opracowywania założeń Programu było zapewnienie jak najlepszego wykorzystania atutów regionu, jak również zapewnienie poprawy w tych obszarach, w których zostały zdiagnozowane problemy.

W Programie sformułowano 4 priorytety, które w pełni pokrywają założenia określone w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011–2020 oraz mieszczą się w ogólnym zarysie zasad wsparcia w perspektywie finansowej 2014–2020. Ich realizacji służy 10 działań precyzujących kierunki interwencji i stanowiących ramy dla konkretnych rozwiązań, między innymi 38 przedsięwzięć strategicznych jako przykładowych, potencjalnych projektów realizujących założenia programu.

Więcej informacji na www.malopolska.pl (zakładka Urząd Marszałkowski/Departamenty/Departament Polityki Regionalnej/Programy Strategiczne)

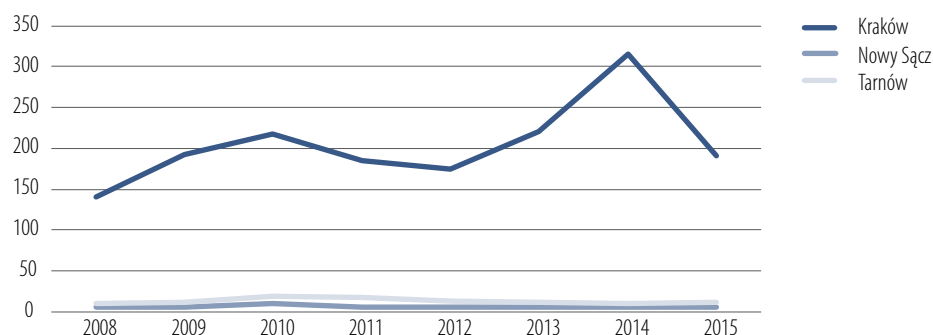
Wykres 58. Wydatki województwa, gmin, powiatów (bez miast na prawach powiatu) w dziale 921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

W porównaniu z rokiem 2014 wydatki samorządów gminnych (bez miast na prawach powiatu) w 2015 roku spadły o 6,5%. Wydatki powiatów w porównaniu z ubiegłym rokiem również spadły o 11%. W Krakowie nastąpił duży spadek – wydatki zmalały o 39,4%. W Nowym Sączu natomiast wydatki utrzymały się praktycznie na tym samym poziomie co w roku 2014, w Tarnowie zaś miał miejsce niewielki wzrost – o 9,3%.

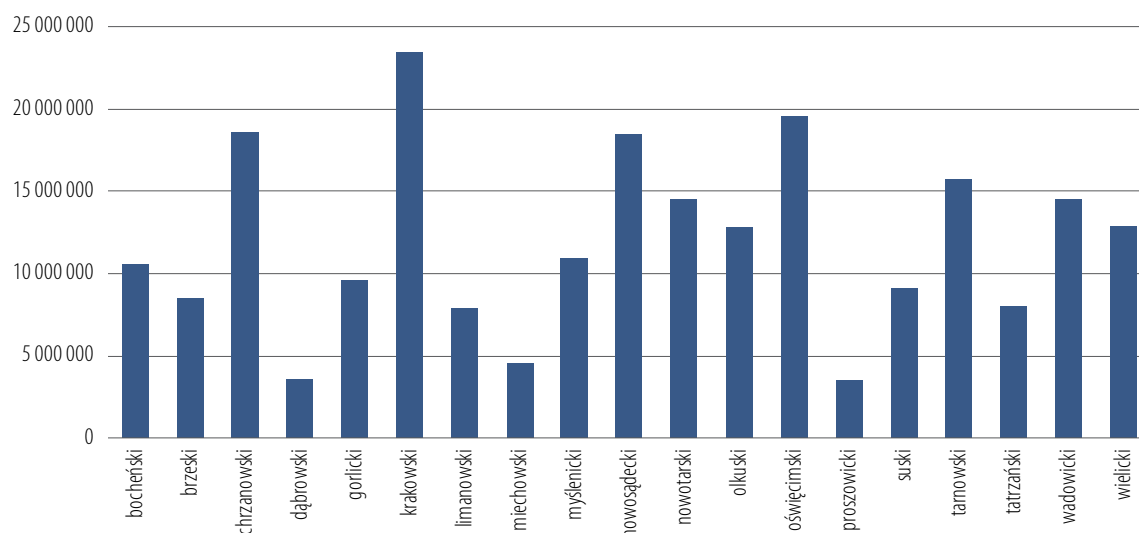
Wykres 59. Wydatki miast na prawach powiatu w dziale 921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

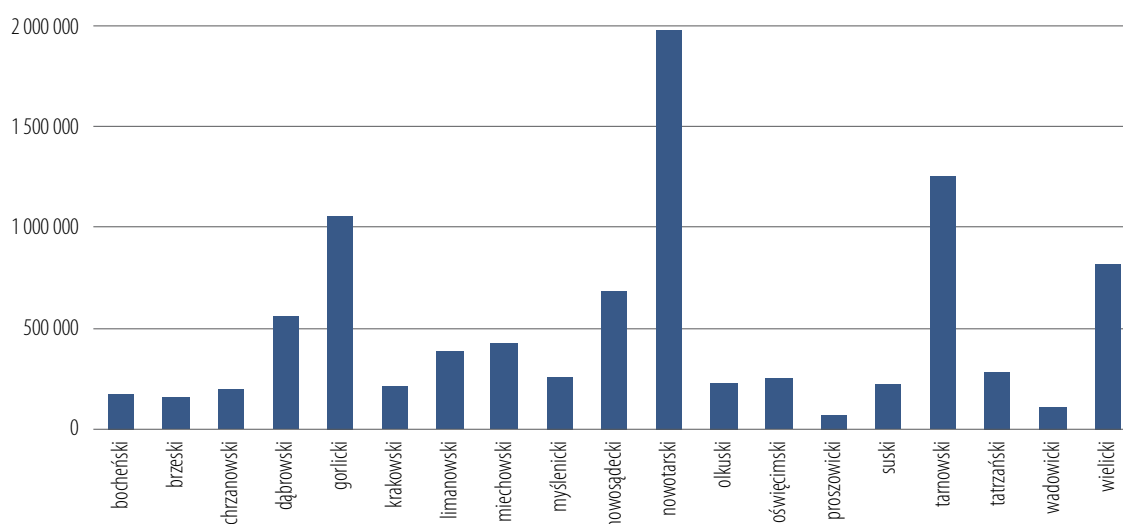
Spośród gmin, które w 2015 roku wydatkowały środki w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego*, najwięcej środków przeznaczył na ten cel Kraków (191,02 mln zł). Znaczne kwoty – powyżej 5 mln zł – uwzględniły także budżety Tarnowa (11,03 mln zł), Chrzanowa (7,93 mln zł), Oświęcimia (7,38 mln zł), Olkusza (5,68 mln zł), Bochni (5,65 mln zł), Niepołomic (5,64 mln zł), Wieliczki (5,59 mln zł) oraz Skawiny (5,51 mln zł). Wśród powiatów na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego największe środki (powyżej 1 mln zł) przeznaczyły: powiat nowotarski (1,97 mln zł), powiat tarnowski (1,25 mln zł) oraz powiat gorlicki (1,05 mln zł).

Wykres 60. Wydatki samorządów gmin (bez miast na prawach powiatu) w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* w 2015 r. w układzie powiatowym (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 61. Wydatki powiatów w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* w 2015 r. (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wśród środków na kulturę oraz ochronę i opiekę nad zabytkami znaczącą rolę odgrywają fundusze europejskie zasilające budżety wielu projektów z zakresu ochrony, udostępniania i promocji dziedzictwa kulturowego oraz rozwoju dostępnej infrastruktury kultury, służące wzmocnieniu procesów przekształcania instytucji kultury w nowoczesne centra dostępu do wiedzy i oferty kulturalnej.

W nowej perspektywie finansowej w latach 2014–2020 głównymi źródłami dofinansowania projektów w obszarze kultury są:

- › Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 (6. Oś Priorytetowa Dziedzictwo regionalne, Działanie 6.1 *Rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego*, Poddziałanie 6.1.1 *Ochrona i opieka nad zabytkami*, Poddziałanie 6.1.2 *Organizacja wydarzeń kulturalnych*, Poddziałanie 6.1.3

Rozwój instytucji kultury oraz udostępnianie dziedzictwa kulturowego; Oś 2 Cyfrowa Małopolska, Działanie 2.1 E-Administracja i otwarte zasoby, Poddziałanie 2.1.2 Cyfrowe zasoby regionalne;

- › Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014–2020, Oś priorytetowa VIII *Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury*, Działanie 8.1 *Ochrona zabytków i rozwój zasobów kultury*;
- › Program Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska-Słowacja 2014–2020; Oś Priorytetowa 1. *Ochrona i rozwój dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obszaru pogranicza*.

Rozpoczęcie naborów projektów do w/w Programów zaplanowano na 2016 rok. Po ich rozstrzygnięciu przewiduje się większą aktywność jednostek samorządu terytorialnego w kwestii wsparcia finansowego projektów z dziedziny kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego.

więcej informacji

W 2015 roku opublikowano wyniki badań sektora kultury o istotnym znaczeniu dla uchwycenia zmian zachodzących w tym polu. Autorzy raportu końcowego z badania sektora kultury *Krakowska kultura – stan obecny i perspektywy rozwoju* (dostępnego pod adresem www.krakow.pl/zalacznik/255415) zauważają, iż w praktyce ostatnich lat nadmiernie eksponowano marketingowy wymiar kultury i funkcję instrumentu budowania konkurencyjności, a przyjęta formuła zarządzania kulturą prowadziła niekiedy do niekorzystnego procesu iwentyzacji, skutkiem czego jest ograniczenie jej roli jako czynnika budowania kapitału społecznego. Wyniki badań *Kulturalna hierarchia. Nowe dystynkcje i powinności społeczne a stratyfikacja społeczna* (dostępne pod adresem www.repozytorium.ikm.gda.pl/items/show/139) prowadzonych przez Instytut Kultury Miejskiej wskazują na zmianę, jaka zachodzi w strukturalnych uwarunkowaniach aktywności kulturalnej. Nowy model animacji kulturowej ma charakter poszerzeniowy (oferując wydarzenia wielopłaszczyznowe i wielozmysłowe, włączając uczestników do współtworzenia wydarzeń kulturalnych, tworząc formuły działania w przestrzeni publicznej i współpracy z instytucjami pozakulturalnymi) i obejmuje punkty styczne, wkraczając w obszar prywatności, przede wszystkim dzięki wykorzystaniu możliwości, jakie daje internet i kultura cyfrowa; codzienności, dzięki wyjściu z murów instytucji w przestrzeń codziennych działań uczestników oraz zakorzeniając się w lokalności. W procesie adaptacji instytucji do zmieniających się wzorów uczestnictwa w kulturze będą one przejmować role: akuszera, czyli instytucji wzmacniającej i dowartościowującej różnorodne inicjatywy, nietylumiającej równocześnie ich oddolnego charakteru; wodzireja, czyli instytucji tworzącej kompleksową ofertę, zawierającą oprócz tradycyjnych propozycji kulturalnych także inne aktywności; edukatora, czyli instytucji tworzącej długofalowe i stabilne programy działań włączających, w których uczestnicy kultury odgrywają aktywną rolę. Raport *Fabryka sztuki. Podział pracy oraz dystrybucja kapitałów społecznych w polu sztuk wizualnych we współczesnej Polsce* pod redakcją Michała Kozłowskiego, Jana Sowy, Kuby Szredera (dostępny pod adresem issuu.com/beczmania/docs/fabryka_sztuki) to podsumowanie wyników badań dotyczących podziału i warunków pracy w polu sztuk wizualnych w Polsce. Pracujący w nim artyści, kuratorzy i pracownicy wsparcia działają głównie dzięki entuzjazmowi, który autorzy raportu nazywają „artyzolem”. Motywacje ekonomiczne nie są jedynym, ani nawet nie głównym, bodźcem do podjęcia pracy. Szczególny status jej przypisywany wpływa na ich skłonność do poświęceń, w szczególności do wykonywania pracy darmowej. Satysfakcja z pracy jest bardziej zależna od jej powołaniowego charakteru niż obiektywnych czynników ekonomicznych, takich jak wysokość zarobków. Pracują przede wszystkim z miłości do sztuki, ale w dłuższej perspektywie czasowej powoduje to wypalenie i frustrację. Pracownikom sztuki za udział w projektach „płaci się” nie pieniędzmi, tylko kapitałem symbolicznym – rozpoznawalnością, widocznością albo kapitałem społecznym – szansą na zaistnienie w obiegu. Pole sztuki jest silnie sprekaryzowane, dominuje niepewność, pracuje się na umowach śmieciowych i łączy różne możliwości zarabiania, żeby jakoś przetrwać.

Rozdział VII

Kultura fizyczna

Opracowanie: Andrzej Hyży

— podsumowanie

- W roku 2015 z budżetów jednostek samorządów terytorialnych województwa małopolskiego na kulturę fizyczną wydatkowano kwotę w wysokości ponad 334,5 mln zł.
- W ramach Wieloletniego Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego w 2015 roku skierowano do dofinansowania 13 inwestycji na kwotę ok. 5,4 mln zł.

1. Rozwój infrastruktury sportowej

Województwo małopolskie systematycznie wspiera rozwój infrastruktury sportowej. Inwestorzy korzystają między innymi ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w ramach *Wieloletniego Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego*. Corocznie, w ramach tego programu, Sejmik Województwa Małopolskiego kieruje do dofinansowania zadania zgłoszone przez samorządy szczebla powiatowego i gminnego. W roku 2015 do dofinansowania skierowano 13 zadań na kwotę 5,4 mln zł.

Łącznie w latach 1999–2015 inwestorzy realizujący budowy, modernizacje i remonty 386 obiektów sportowych otrzymali wsparcie finansowe z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w wysokości 217,9 mln zł. Do dofinansowania skierowano budowę 25 kompleksów sportowych, 21 krytych pływalni, 28 hal sportowych, 69 małych hal sportowych, 197 sal gimnastycznych i 46 innych obiektów sportowych.

Tabela 35. Rodzaje obiektów dofinansowanych w ramach Wieloletniego Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego w latach 1999–2015

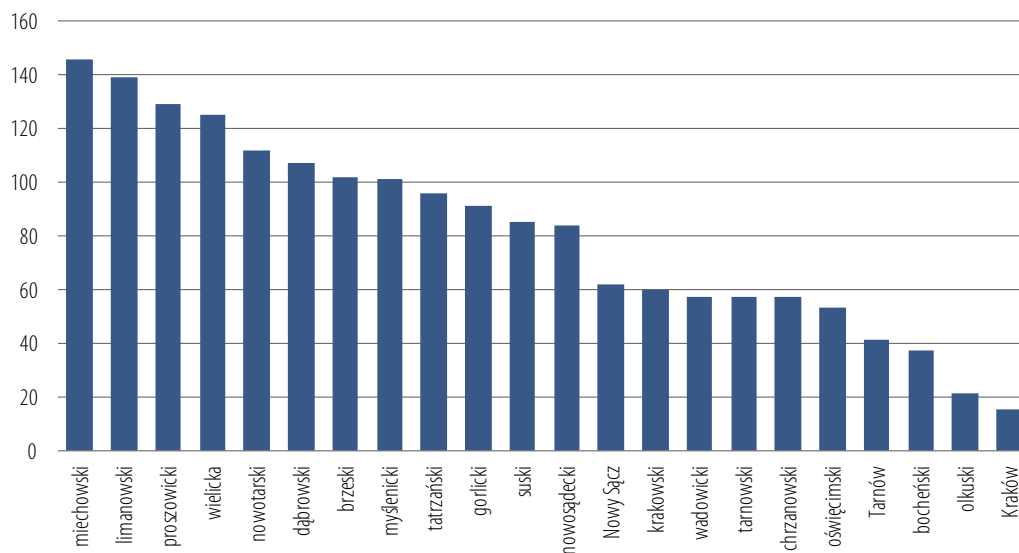
Powiat	Kompleksy sportowe	Kryte pływalnie	Hale sportowe	Małe hale sportowe	Sale gimnastyczne	Inne objekty	Razem
bocheński	0	0	0	1	13	0	14
brzeski	0	1	4	2	9	1	17
chrzanowski	2	1	1	1	4	0	9
dąbrowski	0	1	1	2	8	0	12
gorlicki	1	0	0	6	13	4	24
krakowski	4	3	2	3	15	2	29
limanowski	2	1	2	7	19	0	31
miechowski	1	1	1	3	1	1	8
myślenicki	3	0	1	6	9	2	21

Rozdział VII Kultura fizyczna

Powiat	Kompleksy sportowe	Kryte pływalnie	Hale sportowe	Małe hale sportowe	Sale gimnastyczne	Inne objekty	Razem
nowosądecki	1	1	1	7	23	6	39
nowotarski	1	1	2	7	19	2	32
olkuski	1	0	0	1	4	0	6
oświęcimski	0	2	1	2	10	2	17
proszowicki	0	1	0	0	6	0	7
suski	0	1	1	2	9	3	16
tarnowski	4	0	1	8	14	3	30
tatrzański	0	0	1	2	5	1	9
wadowicki	0	1	2	5	8	0	16
wielicki	2	2	2	4	5	1	16
Kraków	2	3	4	0	0	11	20
Nowy Sącz	0	0	1	0	2	5	8
Tarnów	1	1	0	0	1	2	5
ogółem	25	21	28	69	197	46	386

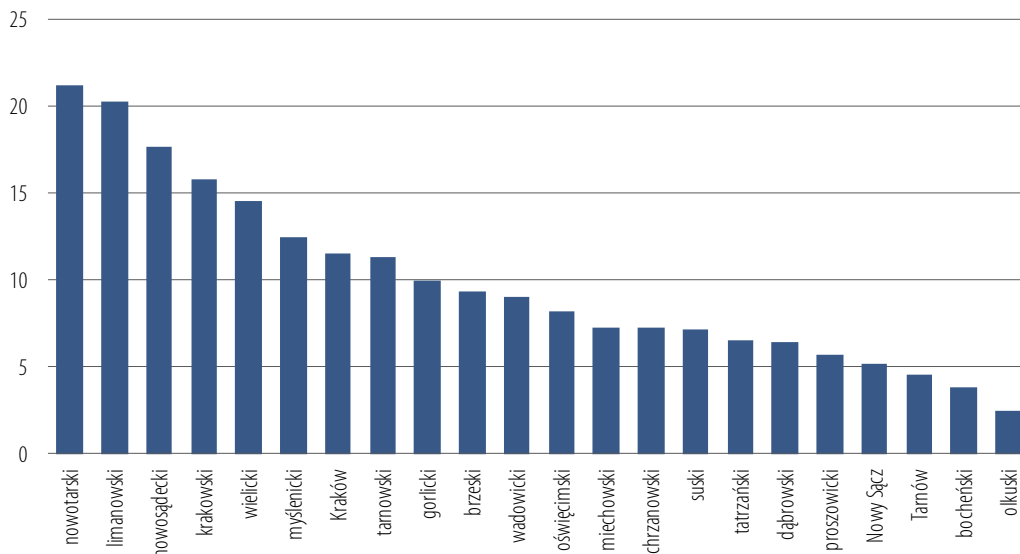
Źródło: opracowanie własne

Wykres 62. Środki z funduszu rozwoju kultury fizycznej przekazane jest w ramach Wieloletniego Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego w latach 1999–2015 (w przeliczeniu w złotych na jednego mieszkańca powiatu)

Źródło: opracowanie własne

Wykres 63. Środki z funduszu rozwoju kultury fizycznej przekazane jst w ramach Wieloletniego Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego w latach 1999–2015 (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne

2. Znaczące wydarzenia sportowe w Małopolsce

Na arenach naszego regionu, a także krajowych i zagranicznych, przedstawiciele sportów indywidualnych i zespołowych walczyli o jak najlepsze wyniki. Zdobywali medale, przyciągali uwagę kibiców i jednocześnie rozśławiali Małopolskę. W gronie najbardziej zasłużonych sportowców i klubów znaleźli się:

- › Agnieszka Radwańska – tenisistka Nadwiślanu Kraków została mistrzynią WTA, wygrała Puchar Hopmana z Jerzym Janowiczem, zwyciężyła w Tokio i Trecinie; półfinalistka Wimbledonu i turnieju w Pekinie, 5. w rankingu WTA, z drużyną narodową awansowała do Grupy Światowej;
- › Rafał Sonik – krakowianin jako pierwszy Polak wygrał Rajd Dakar w kategorii quadów, zdobył Puchar Świata FIM Cross-Country; sześciokrotny mistrz Polski w enduro i motocrossie quadów;
- › Rafał Majka – kolarz z Zegartowic zakończył na trzecim miejscu wyścig Vuelta Espana, lider drużyny Tinkoff-Saxo, zwycięzca etapu Tour de France, 2. w klasyku Mediolan – Turyn;
- › Justyna Kowalczyk – biegaczka narciarska z Kasiny Wielkiej jest brązową medalistką mistrzostw świata w sprinterskim biegu drużynowym, zwyciężczyni Biegu Wazów;
- › Kamil Stoch – skoczek narciarski z Zębu jest brązowym medalistą w konkursie drużynowym mistrzostw świata;
- › Krzysztof Mączyński – piłkarz krakowskiej Wisły, z reprezentacją Polski zdobył awans do mistrzostw Europy we Francji w 2016 roku;
- › Tadeusz Błaziński – motocyklista Automobilklubu Krakowskiego po raz szósty z rzędu został mistrzem świata w super enduro;
- › Jan Krzysztof Duda – szachista MKS MOS Wieliczka jest najmłodszym arcymistrzem w Europie, wywalczył wicemistrzostwo świata do lat 20;
- › Piotr Ogrodnik, Piotr Petryła, Grzegorz Banaszczyk – żeglarze Klubu Żeglarskiego Horn wywalczyli we Francji mistrzostwo świata w klasie Micro;
- › Mateusz Dylawski – wieliczkanin z Krakowskiego Centrum Taekwondo jest potrójnym mistrzem świata w walkach indywidualnych i drużynowych w technikach specjalnych;
- › Drużyna koszykarek Wisły Can-Pack Kraków po raz 24 sięgnęły po tytuł mistrzyń kraju i po raz dziesiąty po Puchar Polski;
- › Drużyna siatkarek Polskiego Cukru Muszynianki Muszyna po raz drugi w historii wywalczyła brązowy medal Mistrzostw Polski;
- › Drużyna żużlowców Unii Tarnów trzy razy z rzędu zdobyła brązowy medal Drużynowych Mistrzostw Polski;
- › Drużyna hokeistów ComArch Cracovii po raz drugi w historii wywalczyła Puchar Polski.

Województwo małopolskie kształci i wychowuje kolejne pokolenia sportowców. Niezwykle pomocny jest w tym ogólnopolski system współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży. Obejmuje on rywalizację w czterech kategoriach wiekowych: młodzików (Międzywojewódzkie Mistrzostwa Młodzików), juniorów młodszych (Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych – Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży), juniorów (Mistrzostwa Polski Juniorów) i młodzieżowców (Młodzieżowe Mistrzostwa Polski).

W prowadzonej przez Ministerstwo Sportu i Turystyki klasyfikacji województw Małopolska w 2015 roku utrzymała 5. miejsce w kraju. Wygrało Mazowsze przed Wielkopolską, Śląskiem i Dolnym Śląskiem.

W punktacji łącznej gmin, jak również powiatów – Kraków zajął czwarte miejsce (5 257,64 pkt).

Natomiast w punktacji klubowej ósme miejsce zajął KS AZS-AWF Kraków (900,00 pkt), 16. było TS Wisła Kraków (571,24 pkt), 31. WKS Wawel Kraków (451,17 pkt), 32. UKP Unia Oświęcim (444,75 pkt) a 33. KS Ski Test Kraków (433,00 pkt).

Tabela 36. System Sportu Młodzieżowego – łączna punktacja województw

Lok.	Województwa	MMP	MPJ	MPJMł	MMM	Razem
1	mazowieckie	5 200,12	6 053,90	5 152,59	2 798,71	19 205,32
2	wielkopolskie	3 803,58	4 994,47	4 496,22	2 865,47	16 159,74
3	śląskie	3 259,08	4 530,38	4 249,44	2 857,48	14 896,38
4	dolnośląskie	3 007,53	4 314,62	3 348,07	2 937,50	13 607,72
5	małopolskie	2 603,37	3 862,22	3 645,07	2 067,35	12 178,01
6	pomorskie	2 819,38	3 483,52	3 442,97	1 771,54	11 517,41
7	kujawsko-pomorskie	2 893,85	3 139,41	3 043,26	1 892,53	10 969,05
8	łódzkie	1 482,80	2 379,83	2 465,06	2 116,16	8 443,85
9	zachodniopomorskie	1 872,51	2 035,38	1 911,29	1 671,47	7 490,65
10	lubelskie	1 506,89	2 001,43	1 869,42	1 668,67	7 046,41
11	warmińsko-wazurskie	1 908,12	1 534,23	1 739,04	1 225,00	6 406,39
13	podlaskie	1 230,75	1 570,16	1 304,35	1 383,09	5 488,35
12	lubuskie	1 358,46	1 180,21	1 491,24	1 386,60	5 416,51
14	podkarpackie	592,75	1 564,91	1 645,39	1 068,33	4 871,38
15	opolskie	647,75	899,02	782,69	956,28	3 285,74
16	świętokrzyskie	498,50	924,58	753,63	712,00	2 888,71

LEGENDA:

MMP – Międzywojewódzkie Mistrzostwa Młodzików,

MPJ – Mistrzostwa Polski Juniorów,

MPJMł – Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych,

MMM – Młodzieżowe Mistrzostwa Polski

Źródło: dane Ministerstwa Sportu i Turystyki

W 2015 roku rozegrano w Małopolsce bardzo dużo prestiżowych zawodów sportowych, takich jak:

- › Puchar Świata w skokach narciarskich (17–18 stycznia – Zakopane);
- › Tenisowy Puchar Federacji Polska–Rosja (7–8 lutego – Kraków);
- › 35. Międzynarodowy Turniej Piłki Ręcznej o Puchar Lajkonika (10–12 kwietnia – Kraków);
- › XIV Cracovia Maraton (19 kwietnia – Kraków);
- › Mistrzostwa świata Dywizji 1 A w hokeju na lodzie (19–25 kwietnia – Kraków);
- › 53. Małopolski Wyścig Górski „Szlakiem Średniowiecznych Miast” (11–14 czerwca – Kraków, Alwernia–Miechów, Niepołomice–Szczyrzyc, Nowy Targ–Stary Sącz);

- › 12. Mistrzostwa Europy w Piłce Ręcznej Mężczyzn EHF Euro 2016: losowanie grup finałowych (19 czerwca – Kraków), mecz towarzyski Polska–Dania (20 czerwca – Kraków);
- › Puchar Świata w kajakarstwie slalomowym (26–28 czerwca – Kraków);
- › Mecze Ligi Światowej w siatkówce Polska–USA (3–4 lipca – Kraków);
- › 91. Mistrzostwa Polski w Lekkoatletyce (19–21 lipca – Kraków);
- › 72. Tour de Pologne (2–8.08) – małopolskie etapy: IV (5 sierpnia) Jaworzno–Nowy Sącz, V (6 sierpnia) Nowy Sącz–Zakopane, VI (7 sierpnia) Bukovina Terma Hotel Spa–Bukowina Tatrzńska, VII (8 sierpnia) Kraków–Kraków;
- › Mecz towarzyski mistrzów Polski i Francji w piłce ręcznej Vive Tauron Kielce–Paris Saint Germain (29 sierpnia – Kraków);
- › VI Festiwal Biegowy (11–13 września – Krynica-Zdrój).

W Małopolsce rozegrano XXI Ogólnopolską Olimpiadę Młodzieży w sportach zimowych „Małopolska 2015”. Piętnasty raz z rzędu nasz region wygrał klasyfikację generalną, a w najlepszej ósemce znalazły się cztery kluby z Małopolski.

Nasze województwo zdobyło 2 222,01 pkt w biathlonie, hokeju na lodzie, łyżwiarstwie figurowym, łyżwiarstwie szybkim na torze długim, narciarstwie alpejskim, narciarstwie klasycznym, saneczkarstwie i snowboardzie. Młodzi sportowcy z naszego regionu wywalczyli 49 złotych, 48 srebrnych i 44 brązowe medale. W klasyfikacji klubowej Ski Test Kraków (390 pkt) był drugi, AZS Zakopane (290,34 pkt) trzeci, BKS Wojsko Polskie Kościelisko (240 pkt) czwarty, a Poroniec Poronin (162,34 pkt) uplasował się na siódmym miejscu.

W 2015 roku Województwo Małopolskie nagrodziło najlepszych sportowców z naszego regionu, będąc współorganizatorem plebiscytu 10 Asów Małopolski, zorganizowanego przez gazetę *Dziennik Polski*. W najlepszej dziesiątce znaleźli się: 1. Agnieszka Radwańska, 2. Rafał Sonik, 3. Rafał Majka, 4. Kamil Stoch, 5. Justyna Kowalczyk, 6. Krzysztof Mączyński, 7. Tadeusz Błażusiak, 8. Jan Krzysztof Duda, 9. Piotr Petryla, Piotr Ogrodnik, Grzegorz Banaszczyk, 10. Mateusz Dylawski. Odkrycie Roku: Bartosz Kapustka. Trener Roku: Jacek Zieliński. Honorowe Asy Sportu: Edward Surdyka, Boguchwał Fulara i Stanisław Majorek.

Mając na względzie wzrost aktywności sportowej młodych ludzi i promowanie Małopolski jako regionu sprzyjającego rozwojowi kultury fizycznej, województwo nagradza również sportowców w kategorii wiekowej juniora młodszego, juniora i młodzieżowca oraz sportowców niepełnosprawnych, którzy zdobyli medale mistrzostw świata lub Europy. W roku 2015 w ramach Małopolskiego Lauru Sportu nagrodą finansową za wybitne osiągnięcia sportowe w 2014 roku wyróżniono 50 zawodników i 31 trenerów. W tym gronie byli m.in.: Klemens Murańka, drużynowy mistrz świata w skokach narciarskich, Wojciech Wojdak, mistrz Europy w pływaniu na 400 m stylem dowolnym oraz Marcin Wieczorek, złoty medalista rajdowych samolotowych mistrzostw świata.

3. Finansowanie i organizacja kultury fizycznej

Na terenie województwa małopolskiego w 2015 roku działały 2 962 stowarzyszenia kultury fizycznej, o 102 więcej niż w 2014 roku.

Tabela 37. Liczba stowarzyszeń kultury fizycznej (stan na dzień 31 grudnia 2015 r.)

Lp.	Powiat	KS	LKS	PKS	UKS	TKKF	Inne	Razem
1	Kraków	192	6	6	145	77	203	629
2	sądecki	41	31	2	137	3	13	227
3	krakowski	41	77	8	50	1	29	206
4	tarnowski	30	53	1	82	2	7	175
5	nowotarski	29	20	0	90	1	13	153
6	wadowicki	24	51	1	35	10	14	135

Rozdział VII Kultura fizyczna

Lp.	Powiat	KS	LKS	PKS	UKS	TKKF	Inne	Razem
7	gorlicki	25	27	0	59	1	16	128
8	myślenicki	31	37	2	43	2	9	124
9	wielicki	40	25	0	33	1	17	116
10	Nowy Sącz	34	1	0	44	4	32	115
11	brzeski	18	36	0	49	2	9	114
12	oświęcimski	26	28	0	28	0	30	112
13	limanowski	25	22	0	56	2	5	110
14	chrzanowski	30	15	4	36	5	17	107
15	Tarnów	24	1	0	46	5	24	100
16	olkuski	12	14	0	47	0	15	88
17	bocheński	22	17	0	37	2	9	87
18	tatrzański	41	6	1	32	2	5	87
19	suski	14	13	0	27	0	2	56
20	miechowski	5	5	0	26	0	3	39
21	dąbrowski	5	11	0	11	0	3	30
22	proszowicki	8	9	0	3	0	4	24
	ogółem	717	505	25	1116	120	479	2962

LEGENDA:

KS – Klub Sportowy,

LKS – Ludowy Klub Sportowy,

PKS – Parafialny Klub Sportowy,

UKS – Uczniowski Klub Sportowy,

TKKF – stowarzyszenie Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej,

Inne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatów

Jednostki samorządu terytorialnego w województwie małopolskim w 2015 roku wydatkowały ze swoich budżetów na kulturę fizyczną kwotę ponad 334,5 mln zł, tj. o ponad 10,9 mln zł mniej niż w roku 2014.

Tabela 38. Wydatki na kulturę fizyczną z budżetów jednostek samorządów terytorialnych w 2015 r.

Gminy/powiaty/województwo	Wydatki ogółem	Wydatki na kf – dział 926		
		Razem	W tym inwestycyjne	% wydatków na KF
gminy	7 910 049 433	166 993 570	72 269 997	2,11%
miasta na prawach powiatu	5 283 534 395	156 050 522	48 238 363	2,95%
powiaty	2 001 029 408	2 399 231	433 914	0,12%
województwo małopolskie	1 107 819 879	9 118 781	0	0,82%
ogółem	16 302 433 115	334 562 104	120 942 274	2,05%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z RIO w Krakowie

W roku 2015 województwo małopolskie ze swego budżetu wsparło kulturę fizyczną kwotą ponad 9,1 mln zł. Środki te skierowano głównie na dofinansowanie zadań z dziedziny kultury fizycznej, realizowanych przez organizacje pozarządowe oraz jednostki samorządu terytorialnego.

Otwarte konkursy ofert na realizację zadań województwa małopolskiego w dziedzinie kultury fizycznej

Wzorem lat ubiegłych konkursy adresowane były do organizacji pozarządowych realizujących na terenie województwa małopolskiego zadania z dziedziny kultury fizycznej.

Wśród dofinansowanych zadań w ramach upowszechniania kultury fizycznej realizowano następujące projekty:

- › *Małopolska na sportowo* – w ramach projektu udzielono dotacji m.in. na:
 - › organizację cyklu imprez rekreacyjno-sportowych realizowanych przez Wojewódzkie Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe, Akademicki Związek Sportowy i Małopolskie Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej oraz stowarzyszenia działające w sferze sportu osób niepełnosprawnych;
 - › imprezy rangi światowej, m.in. *Organizacja Inauguracji Kolarskiego Pucharu Świata w trialu rowerowym*;
 - › imprezy rangi międzynarodowej, m.in. *XIII Międzynarodowy Bieg Skawiński*;
 - › imprezy rangi ogólnopolskiej, m.in. *Grand Prix Puchar Polski w Pływaniu*;
 - › imprezy rangi wojewódzkiej, m.in.: *Akademickie Mistrzostwa Małopolski*;
 - › imprezy dla osób niepełnosprawnych, m.in. *Przełamując bariery – aktywny sport i rekreacja dla niepełnosprawnych*.

W zadaniach uczestniczyło łącznie 90 000 zawodniczek i zawodników, a dofinansowanie objęło 121 ofert realizowanych przez 109 organizacji pozarządowych.

- › *Wakacje z piłką nożną* – projekt realizowany od 2013 roku, kierowany do młodych adeptów piłki nożnej w wieku 10–13 lat z terenu województwa małopolskiego, którzy wakacje spędzają w miejscu zamieszkania, zakładający organizację wakacyjnych turniejów sportowych w piłce nożnej. Projekt objął swym zasięgiem wszystkie subregiony, tj.: Krakowski Obszar Metropolitalny, subregion tarnowski, subregion sądecki, subregion podhalański i Małopolskę Zachodnią. Rozgrywki prowadzone były na etapie gminnym, powiatowym i subregionalnym, a zakończyły się turniejem wojewódzkim w Krakowie, w którym uczestniczyło 10 najlepszych drużyn, spośród których wyłoniony został Mistrz Turnieju. Łącznie w projekcie udział wzięło ok. 9 000 uczestników.
- › *Weekendy z piłką ręczną* – przedsięwzięcie skierowane do dzieci (dziewcząt i chłopców) z klas III–IV szkół podstawowych z terenu województwa małopolskiego. W każdym z 5 subregionów Małopolski zorganizowano dwudniowe weekendowe konsultacje szkoleniowe, zakończone wojewódzkim turniejem finałowym dla chłopców i dziewcząt. W projekcie uczestniczyło 50 szkół, a udział w nim wzięło 730 dzieci. Podczas konsultacji szkoleniowych rozegrano łącznie 150 meczów. W kategorii dziewcząt zwyciężyła Szkoła Podstawowa w Wilczyskach (Gmina Bobowa), natomiast w kategorii chłopców – Szkoła Podstawowa w Jabłonce (Gmina Jabłonka).
- › *Rodzinne Rajdy Rowerowe* – projekt objął organizację 7 plenerowych imprez sportowo-rekreacyjnych w każdym z pięciu subregionów Małopolski. Każda impreza składała się z części rekreacyjnej, tj. rajdu (jazda wycieczkowa) na danym dystansie, oraz części sportowej, tj. amatorskich zawodów kolarskich dla różnych grup wiekowych. Projekt adresowany jest do wszystkich grup wiekowych. Rajdy rowerowe odbyły się w następujących miejscowościach: Kraków – Trzebinia, Nowy Targ, Łapsze Niżne, Niepołomice, Alwernia, Nowy Sącz i Tarnów, obejmując łącznie ok. 4 000 uczestników.

Natomiast w ramach zadania współzawodnictwo i szkolenie sportowe dzieci i młodzieży dofinansowano realizację projektów w obszarach:

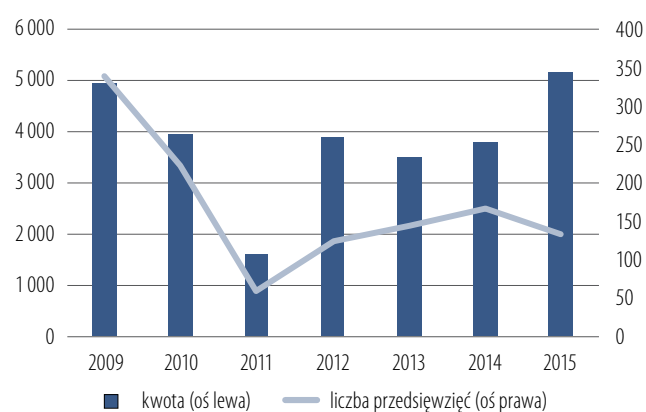
- › *Współzawodnictwo sportowe dzieci i młodzieży szkolnej* – w ramach Igrzysk Młodzieży Szkolnej, Gimnazjady i Licealiady Młodzieży udzielono dofinansowania na organizację 169 eliminacji ponadpowiatowych z udziałem ok. 6 992 uczniów oraz 77 finałów wojewódzkich z udziałem 13 014 uczniów. W powyższych zawodach uczestniczyli przedstawiciele ponad 1,5 tysiąca szkół z 22 powiatów województwa małopolskiego. W ramach Ogólnopolskich Igrzysk Młodzieży Szkolnej, Gimnazjady Młodzieży i Licealiady Młodzieży dofinansowano udział 221 reprezentantów województwa małopolskiego w 8 zawodach;
- › *Szkolenie kadr wojewódzkich młodzików* – dofinansowano przeprowadzenie 85 zgrupowań szkoleniowych i 51 konsultacji (w tym 40 szkoleniowych i 11 startowych) w 43 sportach z udziałem 1 175 zawodników;
- › *Szkolenie dzieci i młodzieży uzdolnionej sportowo* – dofinansowano przygotowania i udział w finałach ogólnopolskiego systemu sportu młodzieżowego (Międzywojewódzkie Mistrzostwa Młodzików, Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży, Mistrzostwa Polski Juniorów i Młodzieżowe Mistrzostwa Polski) dla 1 611 zawodników (323 młodzików, 783 juniorów młodszych, 384 juniorów i 121 młodzieżowców) w 49 sportach. Zawodnicy ci wzięli udział w 48 zgrupowaniach i konsultacjach szkoleniowych, 46 eliminacjach oraz 85 finałach systemu sportu młodzieżowego;

- › *Szkolenie dzieci i młodzieży uzdolnionej sportowo w ramach Małopolskiej Kadry w sportach zimowych* – dofinansowano przeprowadzenie 21 zgrupowań i 17 konsultacji szkoleniowych w biathlonie, hokeju na lodzie, łyżwiarstwie szybkim, łyżwiarstwie figurowym, narciarstwie klasycznym – biegi, narciarstwie klasycznym – kombinacja norweska i skoki, saneczkarstwie i snowboardzie z udziałem 156 zawodników;
- › *Organizacja i przeprowadzenie XXI Ogólnopolskiej Olimpiady Młodzieży w sportach zimowych MAŁOPOLSKA 2015* – w zawodach finałowych będących oficjalnymi Mistrzostwami Polski Juniorów Młodszych i Juniorów uczestniczyły łącznie 1 344 osoby, w tym 883 zawodników, 177 osób towarzyszących (trenerów, opiekunów, kierowników ekip, kierowców itp.), 275 sędziów sportowych i 9 przedstawicieli Polskich Związków Sportowych. W ramach przeprowadzonych zawodów w sportach: biathlon, curling, hokej na lodzie, łyżwiarstwo figurowe, łyżwiarstwo szybkie – tor długi, łyżwiarstwo szybkie – short track, narciarstwo alpejskie, narciarstwo klasyczne – biegi, narciarstwo klasyczne – skoki i kombinacja norweska, saneczkarstwo, snowboard, rozegrano 141 konkurencji. Startowali reprezentanci 14 województw (poza świętokrzyskim i zachodniopomorskim) ze 141 klubów sportowych.

Ponadto w roku 2015 województwo małopolskie kontynuowało realizację autorskich programów Ministerstwa Sportu i Turystyki, upowszechniających kulturę fizyczną wśród dzieci ze szkół podstawowych:

- › *Mały Mistrz* – program kierowany do uczniów klas I–III szkół podstawowych, obejmujący organizację zajęć szkolnych w ramach 6 bloków sportowych, tj.: 1. Rowerzysta – Turysta, 2. Gimnastyk – Tancerz, 3. Saneczkarz – Narciarz – łyżwiarz, 4. Piłkarz – Nożny/Ręczny/ Koszykarz/ Siatkarz, 5. Lekkoatleta, 6. Pływak – Wodniak. Zadanie zostało przeprowadzone w 88 gminach, a udział w nim wzięło ok. 10 250 uczestników z 353 szkół podstawowych.
- › *Multisport* – program dla dzieci i młodzieży z klas IV–VI zakładający udział w pozalekcyjnych i pozaszkolnych zajęciach z różnych dyscyplin sportowych. Program obejmował zajęcia realizowane w trzech blokach: I blok – zajęcia zawierające metodyczne podstawy upowszechniania lekkiej atletyki, gimnastyki i sportów walki, jako ćwiczenia kształtujące podstawowe cechy motoryczne: siłę, szybkość, zwinność, gibkość i wytrzymałość; II blok – gry i zabawy ruchowe oraz gry zespołowe, m.in.: piłka nożna, piłka ręczna, piłka siatkowa, koszykówka, unihokej; III blok – sporty charakterystyczne dla regionu, z lokalnymi tradycjami oraz sporty sezonowe. Program został zrealizowany w 63 gminach i objął ok. 2 500 uczestników. Łącznie zorganizowano 111 grup szkoleniowych.

Wykres 64. Dotacje z budżetu województwa dla NGO realizujących zadania z obszaru kultury fizycznej (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne

Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży

Województwo małopolskie, chcąc wspierać przedsięwzięcia mające na celu zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży, kontynuowało w 2015 roku realizację projektów umożliwiających wszechstronny rozwój dzieci z małopolskich szkół podstawowych poprzez aktywną rekreację ruchową, w ramach pozalekcyjnych zajęć z różnych dyscyplin sportowych.

W 2015 roku zostały dofinansowane dwa projekty:

- › *Jeżdżę z głową* – zakładający organizację przez małopolskie gminy nauki jazdy na nartach (zjazd i biegi) oraz na snowboardzie (zjazd) dla jak największej liczby uczniów III i IV klas szkół podstawowych, a co za tym idzie – nabycie podstawowych umiejętności poprawnej i bezpiecznej techniki jazdy na nartach/snowboardzie, skutkującej wzrostem bezpieczeństwa na stokach i trasach narciarskich oraz wypracowaniem nawyku jazdy w kasku. W 2015 roku z nauki skorzystało ponad 2 600 dzieci z 42 małopolskich gmin;
- › *Już pływam* – zakładający organizację przez małopolskie gminy nauki pływania dla jak największej liczby uczniów klas I–VI szkół podstawowych, umożliwiającej nabycie przez dzieci podstawowych umiejętności pływackich, które przekładają się na wzrost bezpieczeństwa na akwenach wodnych. W 2015 roku zostało przeszkolonych ok. 11 000 dzieci z 86 małopolskich gmin.

Bezpieczeństwo publiczne

Opracowanie: Paulina Soja

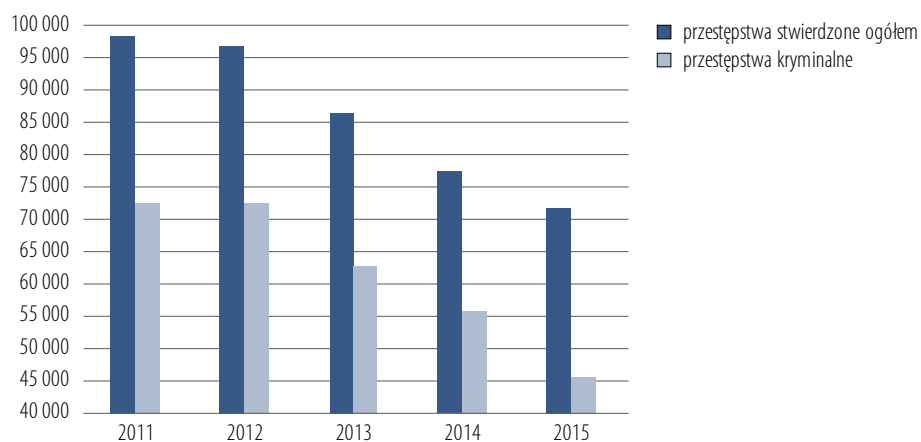
podsumowanie

- W 2015 roku zarówno w całym kraju, jak i w Małopolsce odnotowano spadek wszystkich rodzajów przestępstw, w Polsce o 9%, w Małopolsce o 7%.
- W rankingu województw wskaźnik zabitych na 100 wypadków drogowych jest najkorzystniejszy dla województwa małopolskiego, natomiast wskaźnik liczby zabitych na 100 tys. mieszkańców jednym z najniższych w kraju.
- W 2015 roku zanotowano w Małopolsce ponad 45 tys. zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych, z czego 66% to miejscowe zagrożenia.

1. Zagrożenie przestępczością

Z roku na rok obserwuje się spadek liczby wszystkich rodzajów przestępstw stwierdzonych. W roku 2015 polska policja odnotowała ich 833 281, tj. o 9% mniej niż w roku poprzednim. Nastąpił znaczny spadek przestępstw kryminalnych (553 767 w 2015 roku, tj. o 79 932 mniej niż w roku 2014), spadła liczba przestępstw szczególnie uciążliwych dla mieszkańców, tzn. uszczerbek na zdrowiu, bójka i pobicie, przestępstwa rozbójnicze, kradzieże cudzej rzeczy, kradzież samochodu, kradzież z włamaniem oraz uszkodzenie rzeczy. Największy spadek, bo o 26% zanotowano w przypadku przestępstw rozbójniczych (z 13 868 w 2014 roku do 10 210 w roku 2015). Zmniejszeniu uległa też liczba innych przestępstw przeciwko zdrowiu i życiu, tj. zabójstw o 6%, czy zgwałceń o 7%.

Wykres 65. Przystępczość w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie

Małopolscy policjanci także odnotowali spadek liczby przestępstw, tj. mniej o 5 482 niż w roku 2014, co daje spadek o 7%. Potwierdza się również ogólna tendencja obserwowana w skali kraju, że spada liczba przestępstw

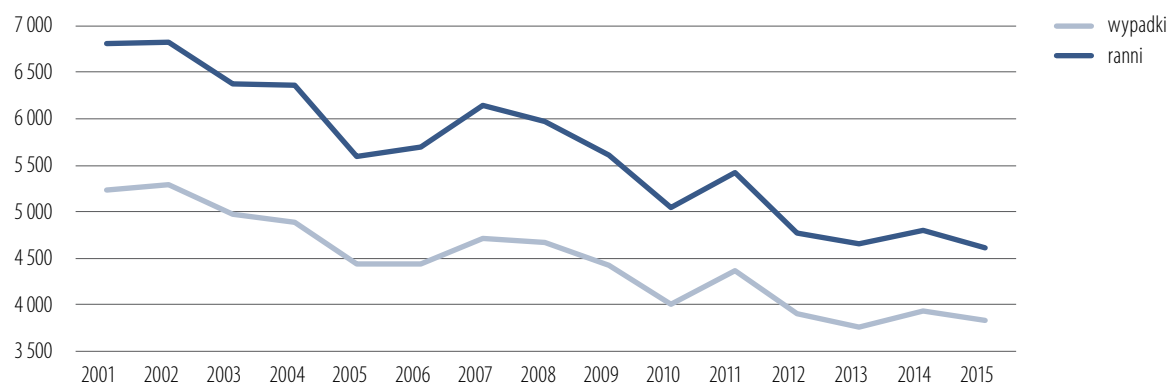
kryminalnych. Dla małopolskiej policji jednymi z ważniejszych działań, które podejmowali w 2015 roku, były działania skierowane na prowadzenie dochodzeń i śledztw przeciwko członkom grup pseudokibiców, czy rozbijanie zorganizowanych grup przestępczych handlujących narkotykami i dopalaczami.

2. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym

Rok 2015 potwierdził utrzymującą się od kilku lat tendencję spadkową w liczbie wypadków drogowych, osób rannych oraz ofiar śmiertelnych na drogach w Polsce. Policja zanotowała w 2015 roku 32 967 wypadków (mniej o 2 003 niż w roku ubiegłym), 2 938 ofiar śmiertelnych (mniej o 264 niż w 2014 roku), natomiast rannych – 39 778 osób (o 2 767 mniej niż w 2014 roku). Zaznaczyć należy, że w roku 2015 obserwuje się spadek liczby osób ciężko rannych w wypadkach drogowych o 4,2%, podczas gdy w 2014 roku statystyki w tym zakresie były dla kraju niekorzystne i wykazywały wzrost.

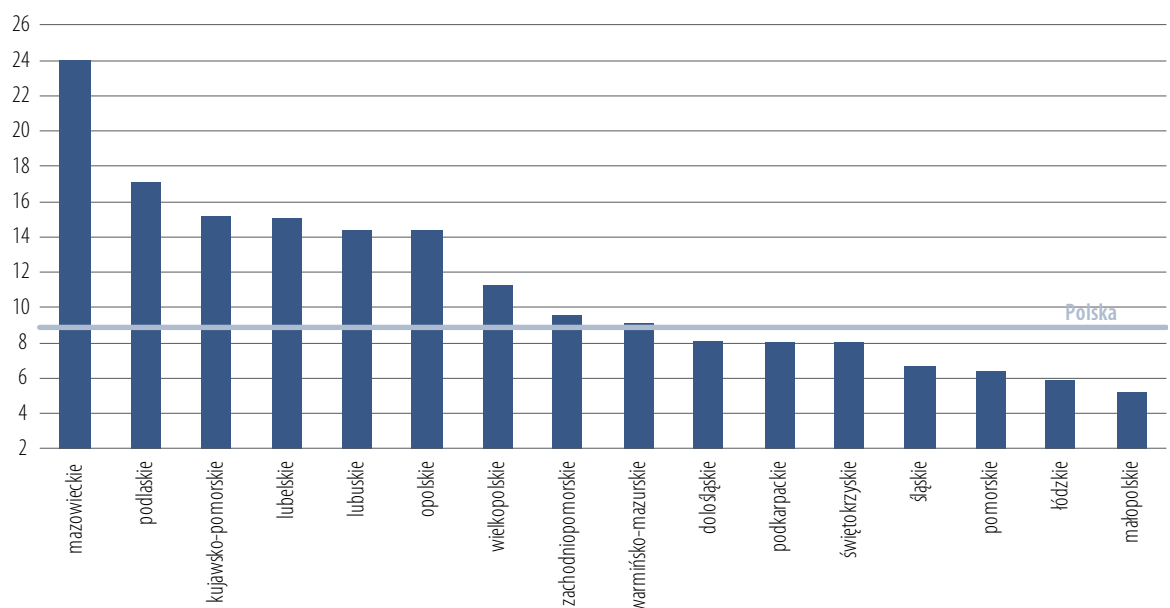
W województwie małopolskim także spadła liczba wypadków w stosunku do roku 2014, zanotowano ich 3 839 (97 mniej, niż w roku poprzednim, tj. spadek o 2%), o 15% spadła liczba ofiar śmiertelnych w wypadkach, o 4% mniej jest osób rannych, o 7% mniej osób ciężko rannych, natomiast o 5% wzrosła liczba kolizji (w roku 2015 było ich 27 318). Najważniejszy jest jednak wskaźnik zabitych na 100 wypadków drogowych, który dla Małopolski jest najkorzystniejszy w stosunku do wyników pozostałych województw i wynosi 5,2 (kolejne miejsca w rankingu zajmują województwo łódzkie – 5,9 oraz województwo pomorskie – 6,4).

Wykres 66. Tendencja występowania wypadków drogowych w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KGP Biuro Ruchu Drogowego *Wypadki drogowe w Polsce w 2015 r.*, Warszawa 2016

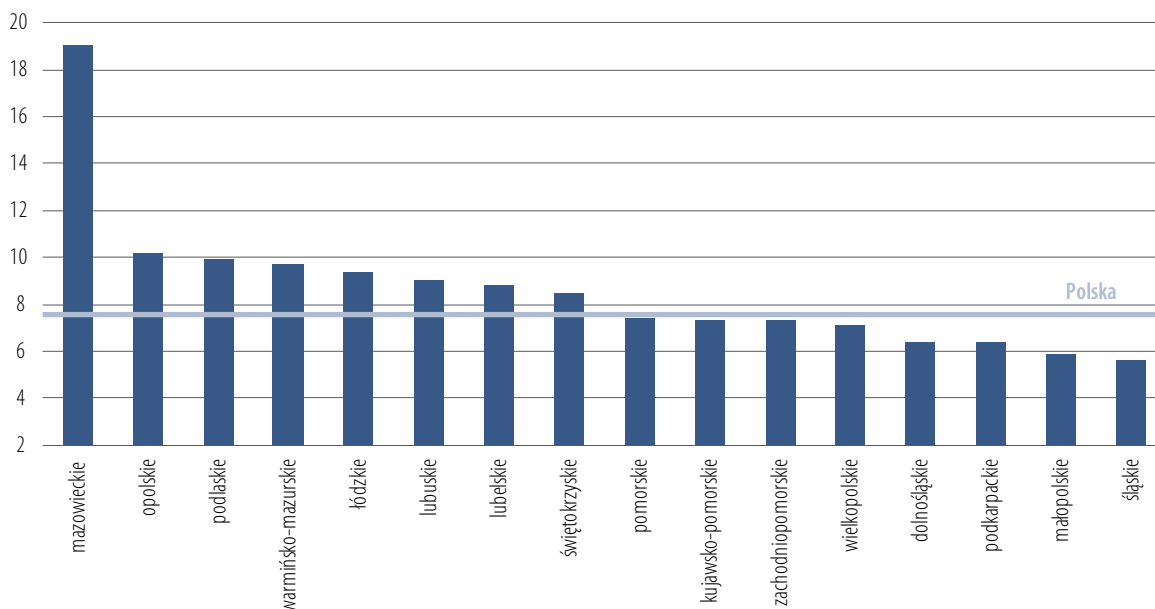
Wykres 67. Wskaźnik liczby zabitych na 100 wypadków w 2015 r. (województwo mazowieckie liczone jest łącznie z KSP Warszawa)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KGP Biuro Ruchu Drogowego *Wypadki drogowe w Polsce w 2015 r.*, Warszawa 2016

Pomimo, że wskaźnik liczby wypadków na 100 tys. mieszkańców plasuje województwo małopolskie wśród tych województw, które mają ich najwięcej, to jednak biorąc pod uwagę wskaźnik liczby zabitych na 100 tys. mieszkańców zauważyć można, że jest on korzystny dla Małopolski i jest jednym z najniższych w kraju (2. miejsce w rankingu).

Wykres 68. Wskaźnik liczby zabitych na 100 tys. mieszkańców w 2015 r. (województwo mazowieckie liczone jest łącznie z KSP Warszawa)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KGP Biuro Ruchu Drogowego *Wypadki drogowe w Polsce w 2015 r.*, Warszawa 2016

Najwięcej wypadków drogowych w Małopolsce w 2015 roku odbyło się z udziałem pieszych (1 008 wypadków), stanowią one 26% spośród wszystkich rodzajów wypadków (zginęło w nich 89 osób, a 972 osoby zostały ranne). W dalszej kolejności znajdują się wypadki spowodowane nadmierną prędkością (20%), spowodowane przez młodych kierowców (18%), z udziałem rowerzystów (14%), z udziałem nietrzeźwych (9%), z udziałem motocyklistów (7%) oraz w wyniku najechania na drzewo (2%).

Nietrzeźwi kierowcy spowodowali w roku 2015 na małopolskich drogach 133 wypadki i 478 kolizji. Liczba ta z roku na rok maleje, także dzięki zwiększonej liczbie policyjnych kontroli na drogach, których w ubiegłym roku w województwie przeprowadzono 1 978 771 (prawie 600 tys. kontroli więcej, niż w roku 2014), i dzięki którym zatrzymano 11 576 nietrzeźwych kierowców.

— więcej informacji

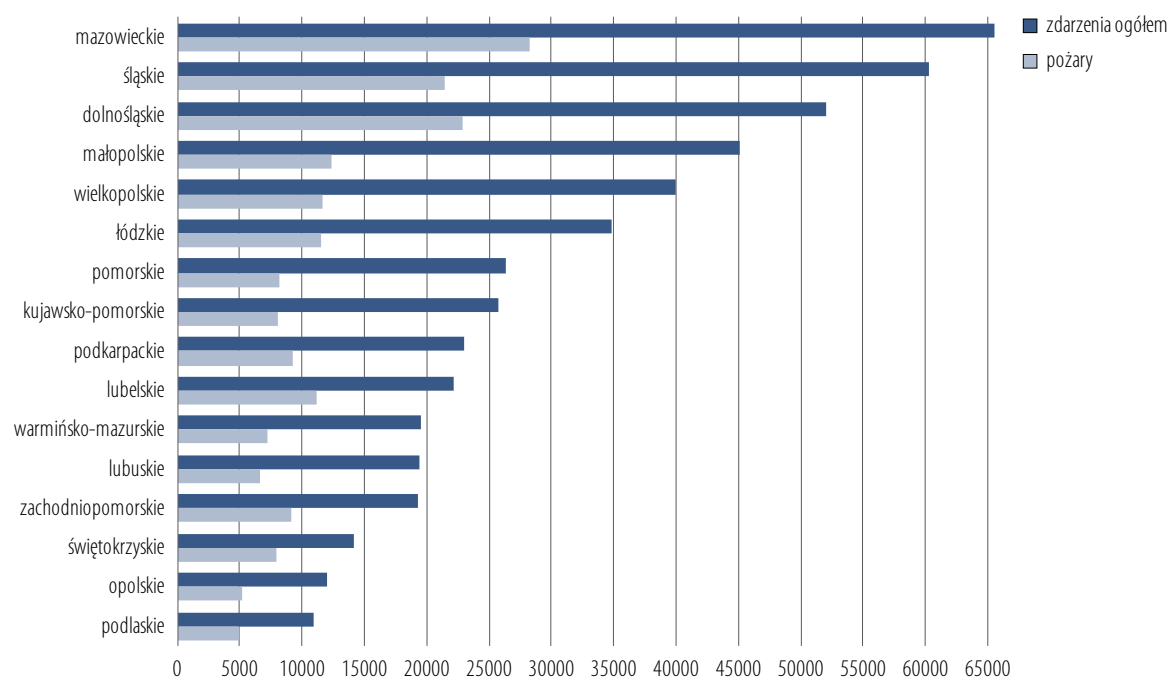
Więcej informacji można znaleźć w raportach:

- *Stan bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz działania realizowane w tym zakresie w 2015 r.*, Krajowa Rada Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego;
- *Wypadki drogowe w Polsce w 2015 roku*, Komenda Główna Policji, Biuro Ruchu Drogowego, Warszawa 2016;
- raport Komendy Głównej Policji *Rok 2015 bardziej bezpieczny* (www.policja.pl) oraz raport Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie *Mniej przestępstw, większa skuteczność – Małopolska Policja w 2015 roku* (www.małopolska.policja.gov.pl).

3. Ochrona przeciwpożarowa i zagrożenie pożarowe

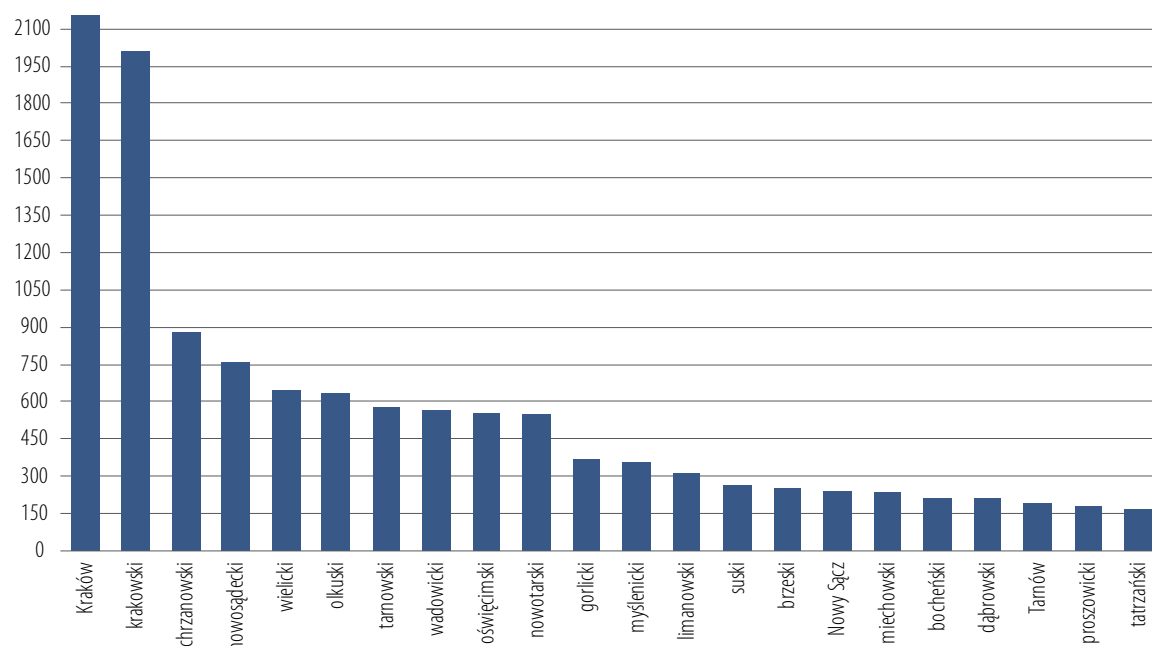
Straż pożarna w Polsce w 2015 r. interweniowała prawie 500 tys. razy (wzrost o 17% w stosunku do roku 2014), w tym odnotowano 184 817 pożarów (27% więcej niż w 2014 roku), 276 211 miejscowych zagrożeń (wzrost o 11% w stosunku do roku 2014) oraz 28 853 fałszywych alarmów (17% więcej niż w 2014 roku). Podobnie jak w zeszłym roku, Małopolska znalazła się wśród województw, w których zanotowano największą liczbę działań ratowniczo-gaśniczych (4. miejsce w rankingu województw).

Wykres 69. Liczba zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KG PSP (www.kgpsp.gov.pl)

Wykres 70. Liczba pożarów w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KG PSP (www.kgpsp.gov.pl)

Wśród ponad 45 tys. zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych, które podjęła małopolska straż pożarna, znajduje się 12 277 pożarów, 30 142 miejscowych zagrożeń oraz 2 701 fałszywych alarmów. Wśród pożarów najczęstszą przypuszczalną przyczyną były podpalenia umyślne, w tym akty terroru (5 523) oraz 1 770 nieostrożnych zachowań osób dorosłych przy posługiwaniu się ogniem otwartym. Niestety, aż 1 987 pożarów nie doczekało się ustalenia przyczyny ich wystąpienia, co stanowi 16% wszystkich pożarów na terenie Małopolski (spadek o 3% w stosunku do 2014 roku) Wśród przypuszczalnych przyczyn miejscowych zagrożeń, na pierwszym miejscu w regionie występują te, na które człowiek nie ma bezpośredniego wpływu, tzn. huragany, silne wiatry czy tornada. Małopolscy strażacy interweniowali w takich przypadkach 7 420 razy.

Najwięcej pożarów w 2015 roku w województwie małopolskim miało miejsce w Krakowie oraz powiecie krakowskim, najmniej w powiecie tatrzańskim. W przypadku trzech pierwszych miejsc, pod względem liczby pożarów, kolejność nie zmieniła się w porównaniu z rokiem 2014.

Samorząd Województwa w ramach konkursu Małopolskie Remizy przekazał w 2015 roku kwotę 3 mln zł na realizację prac remontowo-budowlanych w remizach strażackich z terenu 102 gmin województwa małopolskiego. Wsparcie zostało także przekazane na rzecz Wojewódzkiego Funduszu Wsparcia Państwowej Straży Pożarnej w wysokości 400 tys. zł na zakup sprzętu ratowniczo-gaśniczego.

— więcej informacji

Więcej informacji i statystyk można znaleźć na stronach internetowych Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej
www.kgpp.gov.pl lub www.straz.gov.pl

Społeczeństwo obywatelskie

Opracowanie: Dominik Jaśkowiec, Kinga Krasoń-Pilch, Dagmara Nowak-Trzeptała, Justyna Puszeko

— podsumowanie

- W 2015 roku samorząd przekazał małopolskim organizacjom kwotę prawie 19 mln zł, czyli ponad 5 mln zł więcej niż w roku poprzednim, a porównując do roku 2011, kwota ta jest wyższa o ponad 12 mln zł.
- Mieszkańcy Małopolski w zeznaniach za rok 2015 przekazali w ramach 1% ponad 53,9 mln zł na organizacje pożytku publicznego, które działają w całej Polsce. W stosunku do roku ubiegłego kwota ta jest o 5,7 mln zł wyższa. Z tej sumy do małopolskich organizacji pożytku publicznego trafiło 20,4 mln zł.
- Do końca 2015 roku w 21 małopolskich gminach przeprowadzono przynajmniej jedną edycję budżetu obywatelskiego, a w 2016 roku ponad 110 gmin zrealizowało fundusz sołecki. Zainteresowanie mieszkańców Małopolski udziałem w podejmowaniu decyzji dotyczących realizacji zadań gminnych jest znaczne: najwyższą frekwencję w ramach budżetu obywatelskiego odnotowano w gminach: Stary Sącz – 49,1% (I edycja, głosowanie w 2015 roku) oraz Tuchów – 44,8% (I edycja, głosowanie w 2013 roku). Średnia frekwencja dla gmin Małopolski wyniosła: 26% w 2013 roku, 21% w 2014 roku i 23% w 2015 roku.
- W 2016 roku województwo małopolskie przeprowadziło I edycję budżetu obywatelskiego, w ramach której mieszkańcy Małopolski zgłosili 204 propozycje zadań. Pozytywną weryfikację przeszły 152. Następnie w głosowaniu powszechnym 79 708 Małopolan wybrało do realizacji 46 zadań. Całkowity budżet BO Województwa Małopolskiego to 6 mln zł.

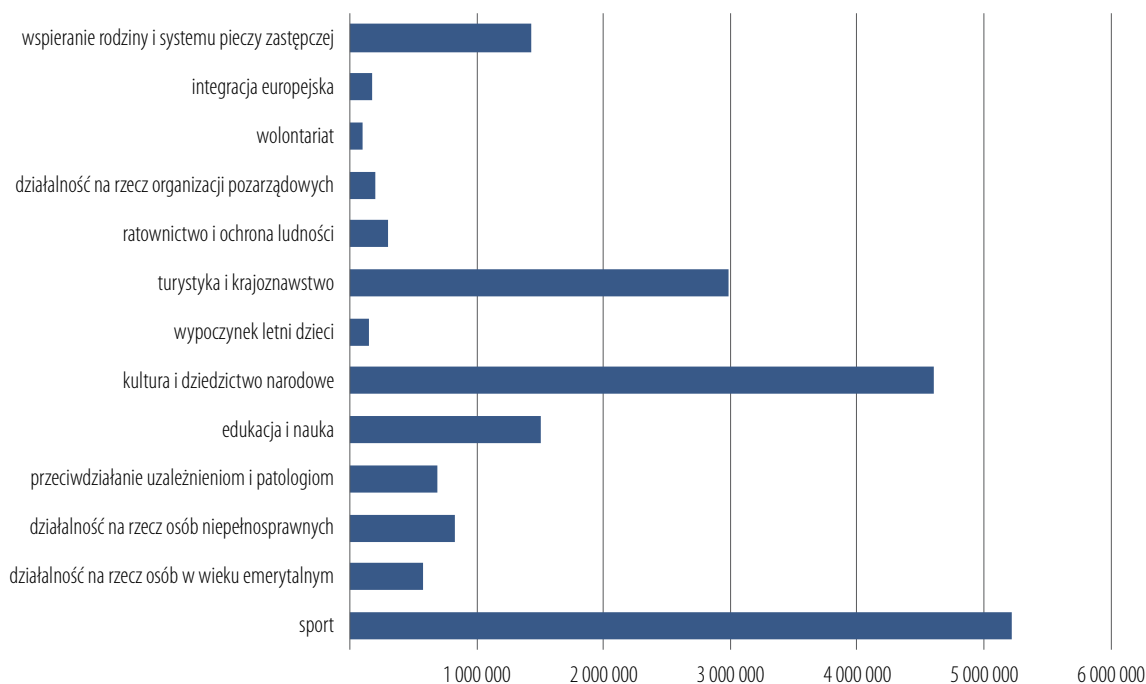
1. Współpraca Województwa Małopolskiego z trzecim sektorem

Współpraca finansowa

Samorząd Województwa Małopolskiego zlecał w 2015 roku realizację zadań publicznych w ramach 23 otwartych konkursów ofert, do których złożonych zostało 1 721 wniosków. Dofinansowanie otrzymało 757 zadań na łączną kwotę 13 654 850 zł.

W 2015 roku w trybie pozakonkursowym, w ramach tzw. małych grantów, zostało złożonych 140 ofert, w tym najwięcej w obszarze kultury i dziedzictwa narodowego (59) oraz wspierania i upowszechniania kultury fizycznej (28). Dofinansowanie w trybie pozakonkursowym otrzymały 23 zadania na łączną kwotę 168 960 zł.

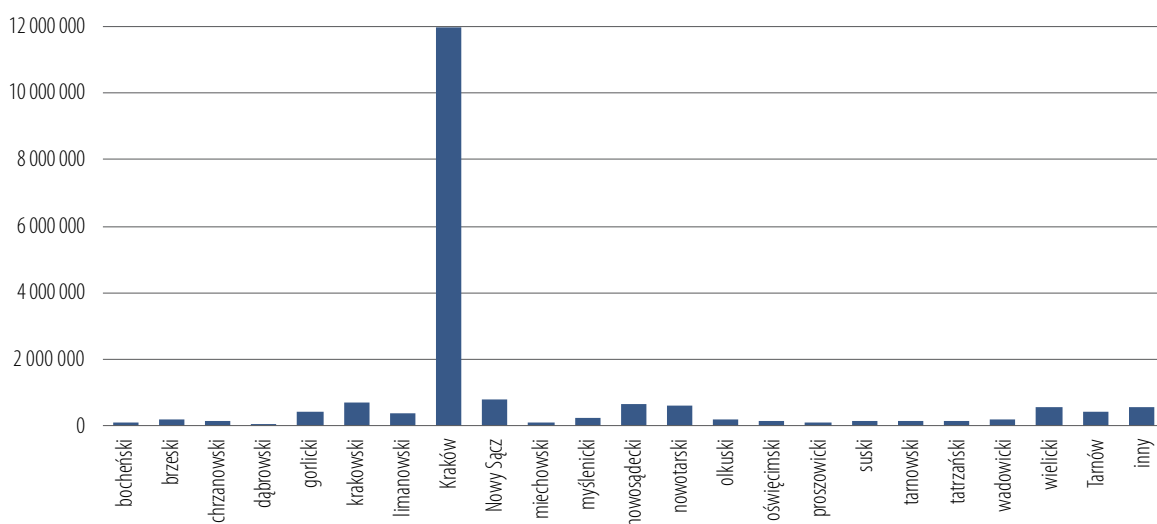
Najwięcej środków finansowych z budżetu województwa małopolskiego zostało przekazanych na realizację zadań w obszarze: sportu, kultury i dziedzictwa, polityki społecznej, turystyki i krajoznawstwa.

Wykres 71. Środki finansowe przyznane w ramach otwartych konkursów ofert ze względu na obszary współpracy (w zł)

Źródło: opracowanie własne UMWM

W ramach 4 wieloletnich konkursów ofert małopolskie organizacje realizowały 43 zadania, na łączną kwotę 5 075 482 zł:

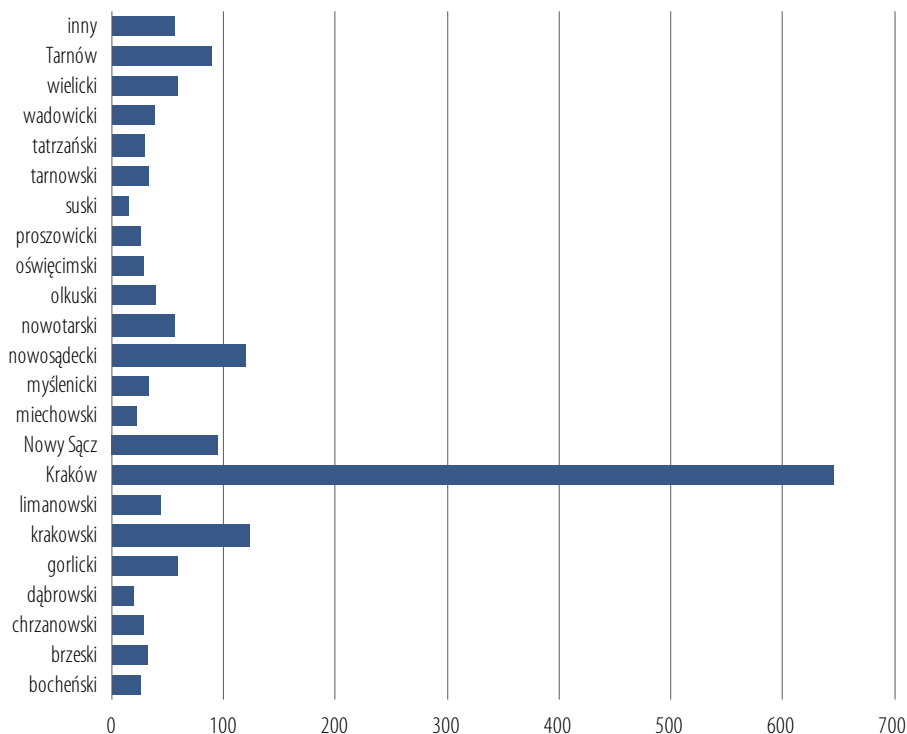
- › w zakresie organizacji i prowadzenia ośrodków adopcyjnych (2013–2017);
- › w zakresie współzawodnictwa i szkolenia sportowego dzieci i młodzieży (2015–2016);
- › w dziedzinie kultury (2014–2015),
- › w dziedzinie turystyki i krajoznawstwa (2015–2017).

Wykres 72. Środki finansowe przyznane w ramach otwartych konkursów ofert w podziale na powiaty (alokacja środków ze względu na miejsce zarejestrowania NGO)¹ (w zł)

Źródło: opracowanie własne UMWM

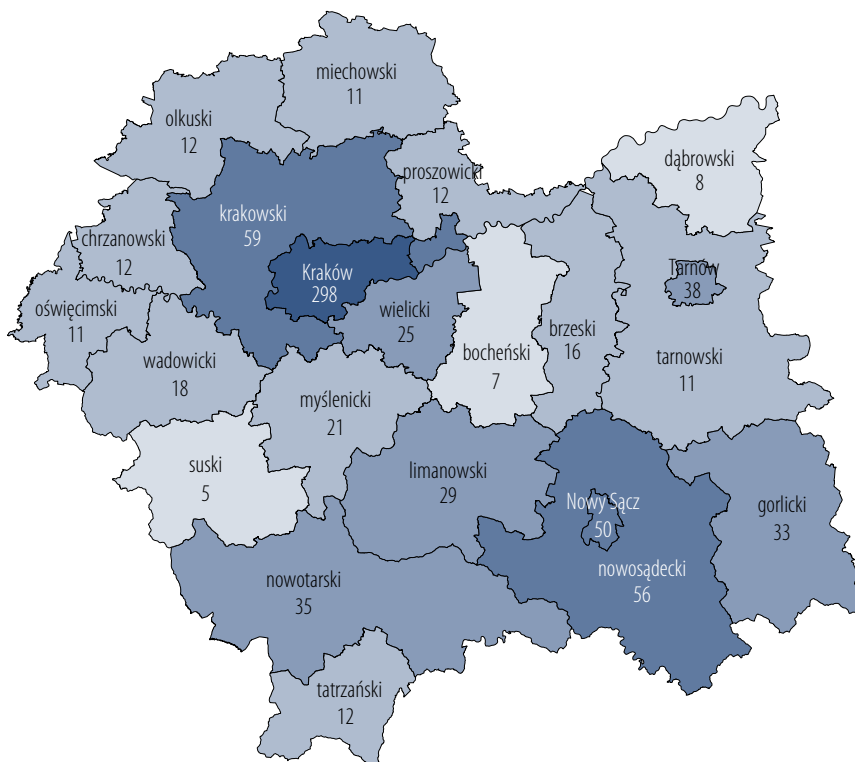
1. W ramach otwartych konkursów ofert zostało dofinansowanych 21 zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe z innych województw na łączną kwotę 553 182 zł.

Wykres 73. Liczba ofert złożonych w ramach otwartych konkursów w podziale na powiaty – 1721² (alokacja środków ze względu na miejsce zarejestrowania NGO)

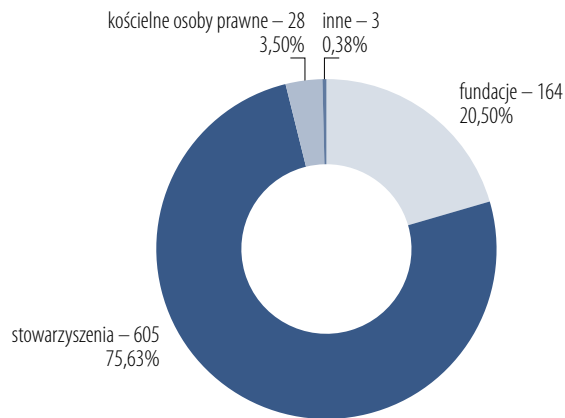
Źródło: opracowanie własne UMWM

Mapa 33. Liczba dofinansowanych zadań w podziale na powiaty – 757³ (alokacja środków ze względu na miejsce zarejestrowania NGO)

Źródło: opracowanie własne UMWM

2. W ramach otwartych konkursów ofert zostało również złożonych 56 ofert przez organizacje z innych województw.
3. W ramach otwartych konkursów ofert zostało dofinansowanych 21 zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe z innych województw na łączną kwotę 553 182 zł.

Wykres 74. Status prawny organizacji pozarządowych, które otrzymały dofinansowanie

Źródło: opracowanie własne UMWM

Tabela 39. Zestawienie środków finansowych przekazywanych organizacjom pozarządowym w ramach ustawy o pożytku publicznym i wolontariacie w roku 2015 (w zł)

Tabela I. Konkursy roczne

Lp.	Nazwa obszaru	Nazwa konkursu	Edycje	Liczba złożonych ofert	Liczba podpisanych umów	Kwota przyznana z budżetu WM
1.	pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób; działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego z obszaru pomocy społecznej w zakresie wspierania funkcjonowania społecznego oraz przeciwdziałania wykluczeniu osób starszych	1	106	25	500 000
2.	pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób; działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym	otwarty konkurs ofert na realizację w 2015 r. zadań publicznych Województwa Małopolskiego z obszaru pomocy społecznej, w zakresie wspierania funkcjonowania społecznego oraz przeciwdziałania wykluczeniu osób starszych, poprzez organizację Małopolskiego Kongresu Uniwersytetów Trzeciego Wieku	1	1	1	77 420
3.	działalność na rzecz osób niepełnosprawnych	otwarty konkurs ofert na realizację zadań z zakresu rehabilitacja zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych	1	115	60	823 913
4.	przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w dziedzinie profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom	1	13	11	185 000
5.	wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w dziedzinie kultury fizycznej w 2015 r. w ramach upowszechniania kultury fizycznej – <i>Małopolska na sportowo</i>	1	288	123	1 586 000

Rozdział IX Społeczeństwo obywatelskie

Lp.	Nazwa obszaru	Nazwa konkursu	Edycje	Liczba złożonych ofert	Liczba podpisanych umów	Kwota przyznana z budżetu WM
6.	przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w dziedzinie rozwój ośrodków leczenia uzależnień	1	7	6	500 000
7.	wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w dziedzinie kultury fizycznej w 2015 r. w ramach upowszechniania kultury fizycznej z zakresu realizacji projektu <i>Multi-sport</i> oraz programu <i>Mały Mistrz</i>	1	2	2	1 000 000
8.	wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w dziedzinie kultury fizycznej w 2015 r. w ramach upowszechniania kultury fizycznej z zakresu realizacji projektu <i>Rodzinne rajdy rowerowe</i> oraz projektu <i>Wakacje z piłką nożną</i>	1	3	2	530 000
9.	wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej	otwarty konkurs ofert na realizację zadania publicznego Województwa Małopolskiego w dziedzinie kultury fizycznej w 2015 r. w ramach upowszechniania kultury fizycznej z zakresu realizacji projektu <i>Weekendy z piłką rączną</i>	1	1	1	250 000
10.	wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w dziedzinie kultury fizycznej w 2015 r. – przeprowadzenie XXI Ogólnopolskiej Olimpiady Młodzieży w sportach zimowych MAŁOPOLSKA 2015	1	1	1	400 000
11.	nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie	otwarty konkursu ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w dziedzinie edukacji pn. <i>Regionalny Program Stypendialny</i>	1	4	2	1 000 000
12.	nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie	otwarty konkursu ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w dziedzinie edukacji w 2015 r. pn. <i>Małopolskie dziedzictwo – bon edukacyjny</i>	1	13	13	100 000
13.	nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w dziedzinie edukacji w 2015 r. pn. <i>Małopolskie czytanie</i>	1	17	17	200 000
14.	nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w dziedzinie edukacji w 2015 r. pn. „Naukowe Inspiracje - Ciekawe i Kreatywne”	1	31	27	200 000

Lp.	Nazwa obszaru	Nazwa konkursu	Edycje	Liczba złożonych ofert	Liczba podpisanych umów	Kwota przyznana z budżetu WM
15.	kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w dziedzinie kultury w 2015 r. pn. <i>Mecenat Małopolski</i>	1	539	212	2 680 000
16.	kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w dziedzinie kultury w 2015 r. pn. <i>Małopolska. Nasz region – Nasza szansa</i>	2	402	163	833 500
17.	kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w dziedzinie kultury w 2015 r. pn. <i>Pro memoria</i>	1	1	1	100 000
18.	podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej oraz działalność na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w dziedzinie podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej pn. <i>Organizacja wycieczki letniej dla dzieci polskich ze wschodu w 2015 r.</i>	1	8	5	150 000
19.	turystyka i krajoznawstwo	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w dziedzinie turystyki w 2015 r. pn. <i>Małopolska Gościnnie</i>	2	91	48	1 775 000
20.	działalność na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społecznościami	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego z zakresu rozwoju współpracy terytorialnej w 2015 r. pn. <i>Małopolska Współpraca Terytorialna 2020</i>	1	16	7	170 000
21.	ratownictwo i ochrona ludności	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego z zakresu ratownictwa górskiego i wodnego w 2015 roku	1	12	10	300 000
22.	działalność na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w obszarze działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3, w zakresie określonym w art. 4 ust. 1 pkt 1-32 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie pn. <i>Dofinansowanie wkładu własnego do projektów finansowanych z funduszy zewnętrznych</i>	1	15	13	197 017
23.	promocja i organizacja wolontariatu	otwarty Konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w dziedzinie promocji i organizacji wolontariatu w 2015 r.	1	35	7	97 000
suma				1721	757	13 654 850

Rozdział IX Społeczeństwo obywatelskie

Tabela II. Konkursy wieloletnie

Lp.	Nazwa obszaru	Nazwa konkursu	Edycje	Liczba złożonych ofert	Liczba podpisanych umów	Kwota przyznana z budżetu WM
1.	pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób: 1a) wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w zakresie realizacji zadania zleconego polegającego na organizacji i prowadzeniu ośrodków adopcyjnych	1	4	4	1 428 482
2.	kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej; działalność na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego	otwarty konkurs ofert na realizację zadań Województwa Małopolskiego w dziedzinie kultury <i>Mecenat Małopolski plus</i>	1	54	31	985 000
3.	turystyka i krajoznawstwo	otwarty konkurs ofert pn. <i>Utrzymanie trwałości i rozwój Małopolskiego Systemu Informacji turystycznej „MSIT” w latach 2015–2017</i>	1	1	1	1 212 000
4.	kultura fizyczna	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w dziedzinie kultury fizycznej na lata 2015–2016 (współzawodnictwo i szkolenie sportowe dzieci i młodzieży)	1	14	7	1 450 000
suma				73	43	5 075 482

Tabela III. Tzw. małe granty

Lp.	Nazwa obszaru	Nazwa konkursu	Edycje	Liczba złożonych ofert	Liczba podpisanych umów	Kwota przyznana z budżetu WM
1.	obszary określone w art. 4 ust. 1 pkt 1–31 ustawy o pożytku	zlecenie realizacji zadań publicznych na podst. art. 19 a ustawy o pożytku	–	140	23	168 960
łącznie I + II + III				1934	823	18 899 292

Źródło: opracowanie własne UMWM

Tabela 40. Zestawienie środków finansowych przekazywanych organizacjom pozarządowym w ramach innych ustaw (w zł)

Ustawa	Program	Liczba podpisanych umów	Wysokość przekazanych środków finansowych
ustawa prawo zamówień publicznych	<i>Małopolska – tu technologia staje się biznesem</i>	6	148 592,50
	inne	54	2 355 327,50
ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	ochrona zabytków Małopolski	113	3 055 000,00
ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju	Małopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007–2013	9	7 410 240,50

Ustawa	Program	Liczba podpisanych umów	Wysokość przekazanych środków finansowych
ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych	dofinansowane ze środków Funduszu robót budowlanych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów będących w dyspozycji Województwa Małopolskiego	3	186 195,68
	dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie zakładów aktywności zawodowej (Dz. U. z 2007 r. nr 242 poz. 1776) oraz ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z d 2010 r. nr 214 poz. 1407)	14	5 341 601,18
ustawa o wspieraniu obszarów wiejskich z EFRROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich	43	1 234 123,90
ustawa o samorządzie województwa	składki członkowskie WM, w ramach przynależności do Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej oraz Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Małopolski	2	285 829,14
suma		244	20 016 910,40

Źródło: opracowanie własne UMWM

Współpraca pozafinansowa

Wymiana informacji

- › Udostępnianie informacji na portalach
Na stronach internetowych województwa (Wrota Małopolski, www.malopolskie.pl/ngo, Biuletyn Informacji Publicznej) oraz na profilu Pozarządowa Małopolska na Facebooku na bieżąco publikowano informacje poświęcone współpracy Samorządu Województwa Małopolskiego z sektorem pozarządowym. Promowano także ciekawe przedsięwzięcia organizacji pozarządowych, jak również zamieszczano aktualności dotyczące szkoleń, konkursów i konferencji, akty prawne dotyczące III sektora, wydawnictwa, poradniki i informatory adresowane do przedstawicieli NGO.
- › Bank danych o organizacjach pozarządowych
Urząd Marszałkowski prowadzi bazę organizacji pozarządowych z terenu województwa małopolskiego. Zarejestrowane organizacje pozarządowe otrzymują „Newsletter NGO” informujący o bieżących działaniach Samorządu Województwa Małopolskiego adresowanych do III sektora.
- › Spotkania informacyjno-szkoleniowe
W 2015 roku w województwie małopolskim odbyło się ok. 50 spotkań/warsztatów/szkoleń, w których uczestniczyło ponad 1 000 organizacji. Spotkania poświęcone były finansowaniu organizacji pozarządowych, funduszom europejskim, otwartym konkursom ofert, rozwojowi lokalnemu, produktom lokalnym czy pomocy i integracji społecznej. Wspólnie z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego zorganizował spotkanie informacyjne poświęcone założeniom Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na rok 2016. Na spotkaniu omówione zostały cele i założenia Programu, zasady dotyczące przygotowania projektów (logika projektowa) oraz kryteria formalne i merytoryczne dotyczące wyboru projektów. W spotkaniu uczestniczyło 262 uczestników – przedstawiciele 175 organizacji pozarządowych i innych podmiotów działających w obszarze pożytku publicznego.

Konsultacje społeczne

- › W 2015 roku przeprowadzono konsultacje kilkudziesięciu projektów uchwał Sejmiku Województwa Małopolskiego dotyczących NGO. Konsultowano m.in.: *Program współpracy województwa małopolskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na*

rok 2016 oraz trzy zmiany Programu współpracy na rok 2015. Ponadto przeprowadzone zostały konsultacje wojewódzkie dotyczące projektu Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego.

Patronat honorowy

- › W 2015 roku w ramach wzmocnienia wizerunku małopolskich organizacji pozarządowych Marszałek Województwa Małopolskiego objął patronatem ponad 400 przedsięwzięć i projektów z różnych dziedzin realizowanych przez organizacje pozarządowe.

Promocja organizacji pozarządowych

Małopolskie Forum Organizacji Pozarządowych

Małopolskie Forum Organizacji Pozarządowych, które powstało w 2003 roku, jest niesformalizowaną platformą współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy samorządem województwa a organizacjami pozarządowymi. 17 grudnia 2015 roku odbyło się XVIII MFOP, w którym wzięło udział ponad 300 przedstawicieli organizacji pozarządowych. Tematem przewodnim Forum były zmiany w księgowości NGO oraz zmiany wynikające z nowelizacji ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Ekspertki w dziedzinie zarządzania finansami oraz w zakresie prawnych aspektów funkcjonowania organizacji pozarządowych udzielili wskazówek dotyczących przełożenia zmian prawnych na praktykę. Wydarzenie zostało objęte patronatem honorowym Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – Elżbiety Rafalskiej.

W drugiej części Forum odbyła się uroczysta Gala wręczenia Nagrody Marszałka Województwa Małopolskiego dla Najlepszych Organizacji Prowadzących Działalność Pożytku Publicznego *Kryształy Soli* oraz Nagrody Samorządu Województwa Małopolskiego dla Osób Działających na Rzecz Dobra Innych *Amicus Hominum*.

Konkurs o Nagrodę Marszałka Województwa Małopolskiego *Kryształy Soli*

W 2015 roku odbyła się kolejna – XI edycja – Konkursu *Kryształy Soli*, którego głównym celem jest wzmocnienie wizerunku i promocja działań najlepszych organizacji oraz popularyzacja dobrych praktyk. Statuetka *Kryształy Soli* jest wyrazem uznania samorządowych władz województwa dla tych wszystkich, którzy poświęcają swój czas dla budowania wspólnego dobra. Spośród 52 zgłoszeń Kapituła Nagrody wyłoniła 5 laureatów i 5 wyróżnionych oraz Laureata Nagrody Grand Prix. Po raz trzeci zorganizowany został także plebiscyt o tytuł *Laureata Nagrody Internautów – Konkursu Kryształy Soli*. Zdaniem internautów najpopularniejszą organizacją, cieszącą się największym zaufaniem wśród mieszkańców województwa, zostało *Stowarzyszenie Ich Lepsze Jutro*, które zdobyło 12 295 głosów.

Tabela 41. Laureaci Nagrody *Kryształy soli* w 2015 roku

Kryształy soli – edycja XI, 2015	
Laureat Grand Prix	Stowarzyszenie im. Mieczysława Karłowicza w Zakopanem
kategoria › polityka społeczna, zdrowie oraz działalność na rzecz niepełnosprawnych	laureat: Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych z Upośledzeniem Koła w Tarnowie wyróżnienie: Fundacja KTO Kultura – Troska – Otwartość
kategoria › ochrona dziedzictwa kulturowego	laureat: Stowarzyszenie im. Mieczysława Karłowicza w Zakopanem wyróżnienie: Stowarzyszenie „Raciechowice 2005”
kategoria › edukacja i nauka	laureat: Fundacja Gospodarki i Administracji Publicznej wyróżnienie: Fundacja Małopolski Uniwersytet dla Dzieci
kategoria › sport, turystyka, rekreacja, ekologia oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego	laureat: Stowarzyszenie Chrzanowskich Cyklistów wyróżnienie: Stowarzyszenie GRUPA ODROLNIKA
kategoria › aktywizacja gospodarcza i obywatelska	laureat: Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne wyróżnienie: Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Nowym Targu

Źródło: opracowanie własne UMWM

Konkurs o Nagrodę Samorządu Województwa Małopolskiego *Amicus Hominum*

Konkurs o Nagrodę Samorządu Województwa Małopolskiego dla Osób Działających na Rzecz Dobra Innych *Amicus Hominum* ma na celu wyróżnienie osób prywatnych, które pomagają potrzebującym i swoją bezinte-

resowną aktywnością wspierają drugiego człowieka. W 2015 roku przeprowadzono kolejną, X edycję nagrody. Zgłoszonych zostało 22 kandydatów, z których Kapituła Nagrody wyłoniła 4 laureatów, 5 wyróżnionych oraz Laureata Nagrody Grand Prix.

Tabela 42. Laureaci Nagrody *Amicus Hominum* w 2015 roku

Amicus Hominum – edycja X, 2015	
Laureat Grand Prix	Jan Burkat
kategoria › polityka społeczna i prorodzinna	laureat: Łukasz Kaliciński wyróżnienie: Urszula Chrustek
kategoria › promocja i ochrona zdrowia	wyróżnienie: Piotr Filar
kategoria › pomoc niepełnosprawnym	laureat: Ewa Sieczkowska wyróżnienie: Barbara Duran
kategoria › sport i edukacja	laureat: Bogdan Banaś wyróżnienie: Katarzyna Dobrzańska-Junco
kategoria › działalność filantropijna	laureat: Jan Burkat wyróżnienie: Józef Łagosz

Źródło: opracowanie własne UMWM

Kampania 1%

W 2016 roku województwo małopolskie po raz kolejny zaangażowało się w działania mające na celu popularyzację idei odpisu 1% podatku na rzecz małopolskich organizacji pożytku publicznego. Wzorem lat ubiegłych na stronie www.malopolskie.pl prowadzona była zakładka, na której umieszczono informacje dotyczące zasad wypełniania rocznych zeznań podatkowych. Ponadto przez cały okres rozliczeniowy pracownicy UMWM mieli dołączony do stopki mailowej baner zachęcający do przekazywania 1% na rzecz organizacji pożytku publicznego działających w regionie. Mieszkańcy Małopolski w zeznaniach za rok 2015 przekazali w ramach 1% ponad 53,9 mln zł na organizacje pożytku publicznego, które działają w całej Polsce. W stosunku do roku ubiegłego kwota ta jest wyższa o 5,7 mln zł. Z tej sumy 20,4 mln zł trafiło do małopolskich OPP.

Małopolska Rada Działalności Pożytku Publicznego

Istotną rolę w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego w regionie odgrywa Małopolska Rada Działalności Pożytku Publicznego, w której skład wchodzi 7 przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz 7 przedstawicieli administracji. Małopolska Rada Działalności Pożytku Publicznego jest ciałem opiniodawczo-doradczym Zarządu Województwa Małopolskiego, powołanym w celu kształtowania właściwej współpracy z sektorem pozarządowym. Podczas posiedzeń Rady podejmowano tematy dotyczące m.in.: współpracy organizacji pozarządowych z samorządem, wizerunku NGO, rozwoju III sektora, tworzenia programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz powoływania komisji konkursowych.

Integracja środowisk kombatanckich

Województwo małopolskie w wyniku wykonywania zadania zleconego z zakresu administracji rządowej w obszarze *Integracja środowisk kombatanckich* aktywnie współpracowano z organami administracji państwowej i samorządowej, m.in. Urzędem do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych w Warszawie, Wojewódzkim Komitetem Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa w Krakowie, Instytutem Pamięci Narodowej, Wojskiem Polskim, Kuratorium Oświaty i szkołami.

Małopolska Rada Kombatantów i Osób Represjonowanych

Małopolska Rada Kombatantów i osób Represjonowanych (powołana w 2014 roku przez Zarząd Województwa Małopolskiego) w 2015 roku spotkała się na dwóch posiedzeniach. Głównymi ich tematami były problemy leczenia kombatantów w Małopolsce oraz kwestie dotyczące m.in. awansów, odznaczenia zasłużonych kombatantów i weteranów II wojny światowej. Opracowywano harmonogram uroczystości narodowych, historycznych i kombatanckich organizowanych w Krakowie w 2015 roku. Ustalano zakres współpracy przy

organizacji uroczystości patriotycznych, narodowych i kombatanckich z 6. Brygadą Powietrznodesantową im. gen. Stanisława F. Sosabowskiego, a także z Wojewódzkim Sztabem Wojskowym w Krakowie, Małopolskim Kuratorium Oświaty oraz Centrum Młodzieży im. dr Henryka Jordana. Omawiano również udział młodzieży szkolnej w spotkaniach i uroczystościach patriotycznych.

Organizacja uroczystości patriotycznych

Samorząd Województwa Małopolskiego wraz z Małopolską Radą Kombatanatów i Osób Represjonowanych współorganizował 2015 roku następujące uroczystości:

- › 169. rocznicę Powstania Krakowskiego i śmierci Edwarda Dembowskiego;
- › 70. rocznicę zakończenia II wojny światowej;
- › 75. rocznicę Zbrodni Katyńskiej;
- › 20. rocznicę poświęcenia Symbolicznej Mogiły-Pomnika Ofiar Komunizmu;
- › 70. rocznicę Wyzwolenia Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych;
- › Dzień Pamięci Ofiar Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych;
- › 76. rocznicę wybuchu II wojny światowej;
- › 97. rocznicę odzyskania niepodległości;
- › 185. rocznicę Powstania Listopadowego.

Organizacja spotkań dla kombatanatów i osób represjonowanych

W 2015 roku Samorząd Województwa Małopolskiego zorganizował w Muzeum Armii Krajowej im. gen. Fieldorfa Nila w Krakowie dwa spotkania dla kombatanatów: w rocznicę zakończenia II wojny światowej oraz z okazji 97. rocznicy odzyskania niepodległości. Podczas spotkania, które odbyło się 11 listopada 2015 roku, zasłużonym weteranom walk o nieodległość Polski zostały wręczone ufundowane przez Szefa Urzędu do Spraw Kombatanatów i Osób Represjonowanych Jana Stanisława Ciechanowskiego pamiątkowe medale „Obrońcy Ojczyzny 1939–1945” oraz ustanowione przez Zarząd Województwa Małopolskiego Odznaki Honorowe Województwa Małopolskiego – Krzyże Małopolski.

Wsparcie przedsięwzięć kombatanckich i patriotycznych

Województwo Małopolskie aktywnie włączało się w organizację różnorodnych przedsięwzięć kombatanckich i patriotycznych, w tym:

- › wyjazdu kombatanatów do Częstochowy w celu upamiętnienia bohaterów walki o wolność i niepodległość Polski w latach 1939–56;
- › wyjazdu kombatanatów do Warszawy na obchody z okazji 70. rocznicy powołania Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”;
- › wyjazdu kombatanatów do Warszawy na spotkanie wigilijne organizowane przez Szefa Urzędu ds. Kombatanatów i Osób Represjonowanych;
- › ogniska integracyjnego środowiska kombatanatów II wojny światowej i weteranów Wojska Polskiego;
- › zjazdu Małopolskiego Zarządu Wojewódzkiego Związku Kombatanatów RP i Byłych Więźniów Politycznych w Krakowie;
- › spotkania z kombatanatami w związku z obchodami rocznicy pacyfikacji Lipnicy Murowanej;
- › spotkania z kombatanatami – Zjazd Związku Inwalidów Wojennych RP;
- › 2 spotkań opłatkowych za 2014 i 2015 r. dla przedstawicieli środowisk kombatanckich ze Związku Sybiraków Oddział w Krakowie;
- › spotkania opłatkowego dla kombatanatów z Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość” w Krakowie oraz spotkanie opłatkowe dla przedstawicieli środowisk kombatanckich z terenu Województwa Małopolskiego.

2. Partycypacja obywatelska w Małopolsce

W ostatnich latach obserwuje się coraz większe społeczne zainteresowanie tematyką partycypacji obywatelskiej. Wzrasta liczba samorządów lokalnych decydujących się na wdrażanie różnych form angażujących obywateli w procesy decyzyjne. Jednocześnie zwiększa się poziom świadomości społecznej i chęć współuczestniczenia w życiu społeczności lokalnej, w rozwiązywaniu problemów najbliższego otoczenia oraz kreowaniu otaczającej rzeczywistości.

Szczególną popularnością, być może powoli urastającą do rangi standardu w praktyce zarządzania publicznego w samorządach, cieszy się budżet partycypacyjny (BP), w Polsce nazywany również obywatelskim (BO).

Procedura BP umożliwia obywatelom współdecydowanie o przeznaczeniu części środków finansowych z budżetu jednostki samorządu terytorialnego. Mieszkańcy mogą więc wnieść wkład w dyskusję nad dystrybucją środków publicznych. Zwieńczeniem procesu jest przeprowadzenie głosowania, w trakcie którego wyłania się zwycięskie projekty, mające być zrealizowane i sfinansowane w ramach wyodrębnionej puli pieniędzy.

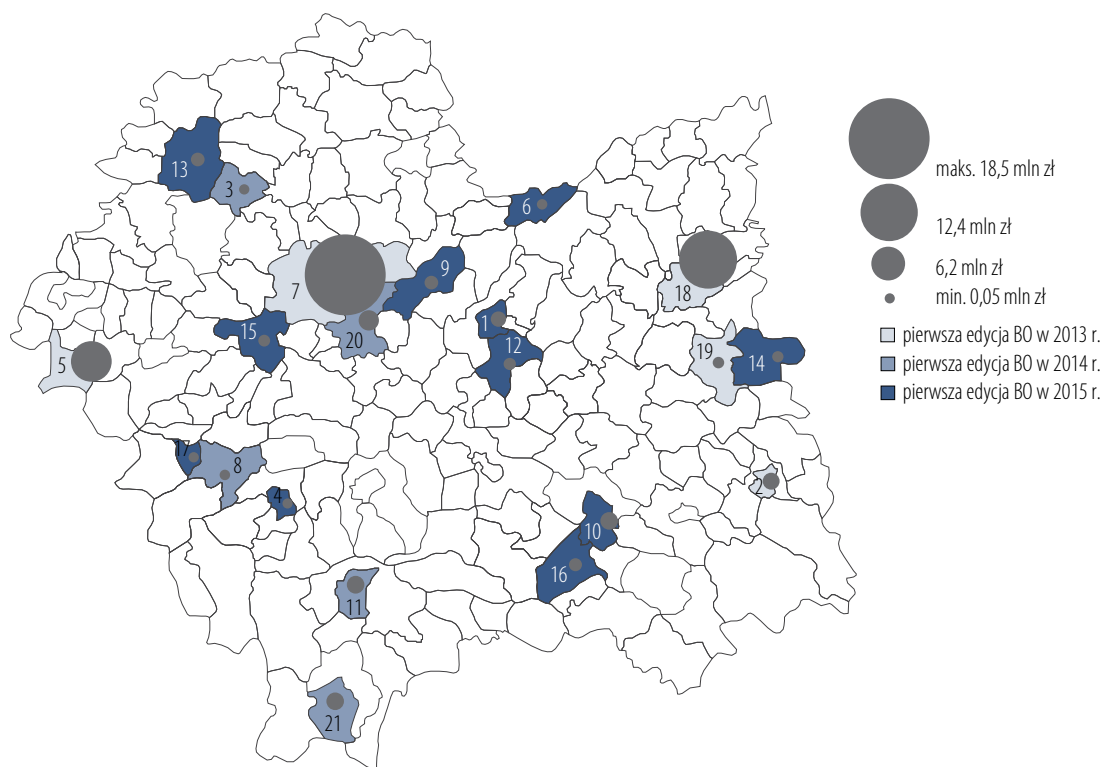
Realizacja BP przynosi korzyści zarówno społecznościom lokalnym, które zyskują większy wpływ na decyzje, jak i władzy, która otrzymuje dzięki temu szybką informację na temat potrzeb mieszkańców.

Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego zrealizowało w styczniu 2016 roku badanie „Budżety partycypacyjne w Małopolsce. Stan i kierunki rozwoju”, w którym zawarte są informacje o organizacji budżetów partycypacyjnych w małopolskich gminach, ich ilości i prognozach rozwoju.

Od 2013 roku, w którym to po raz pierwszy przeprowadzono proces BP (w czterech gminach: Gorlicach, Kętach, Tarnowie, Tuchowie oraz w czterech dzielnicach Krakowa: Bronowicach, Prądniku Białym, Starym Mieście i Zwierzyńcu), do grudnia 2015 roku 21 małopolskich gmin wdrożyło na swoim terenie co najmniej jedną jego edycję, w tym:

- › 11 gmin przeprowadziło jedną edycję budżetu partycypacyjnego,
- › w pozostałych 10 gminach zrealizowano przynajmniej dwie edycje BP,
- › najwięcej edycji zorganizowały gminy: Tarnów (4 edycje BP, z czego 2 edycje w 2013 roku) oraz Gorlice i Kęty (po 3 edycje BP).

Mapa 34. Gminy w województwie małopolskim realizujące BO w latach 2013–2015 oraz wysokość sumy kwot przeznaczonych na BO.

1. Bochnia, 2. Gorlice, 3. Jerzmanowice-Przegonia, 4. Jordanów, 5. Kęty, 6. Koszyce, 7. Kraków, 8. Maków Podhalański, 9. Niepołomice, 10. Nowy Sącz, 11. Nowy Targ, 12. Nowy Wiśnicz, 13. Olkusz, 14. Ryglice, 15. Skawina, 16. Stary Sącz, 17. Sucha Beskidzka, 18. Tarnów, 19. Tuchów, 20. Wieliczka, 21. Zakopane.

Źródło: opracowanie własne MORR

Kwoty przeznaczane na budżety partycypacyjne w Małopolsce oscylowały w przedziale od 50 000 zł (Jordanów, I edycja w 2015 roku) do ok. 14,5 mln zł (Kraków, II edycja w 2015 roku). W okresie od 2013 roku do końca 2015 roku do dyspozycji Małopolan w ramach budżetów partycypacyjnych było łącznie ok. 56,5 mln zł.

Warto zwrócić uwagę na udział środków finansowych wyodrębnionych na te cele w całkowitych budżetach gminy, jak i w ich zaplanowanych wydatkach majątkowych. Badanie wykazało, iż mniejsze miasta przeznaczyły na BP większe części swoich budżetów (Kęty, Bochnia i Nowy Wiśnicz) niż duże miasta (Kraków, Tarnów). Większość kwot przeznaczonych na małopolskie BP nie przekraczała jednak 1% całkowitych budżetów gmin, w których były realizowane, oraz 5% ich wydatków majątkowych.

Łącznie w latach 2013–2015 21 małopolskich gmin przekazało pod decyzję swoich mieszkańców ok. 56,5 mln zł.

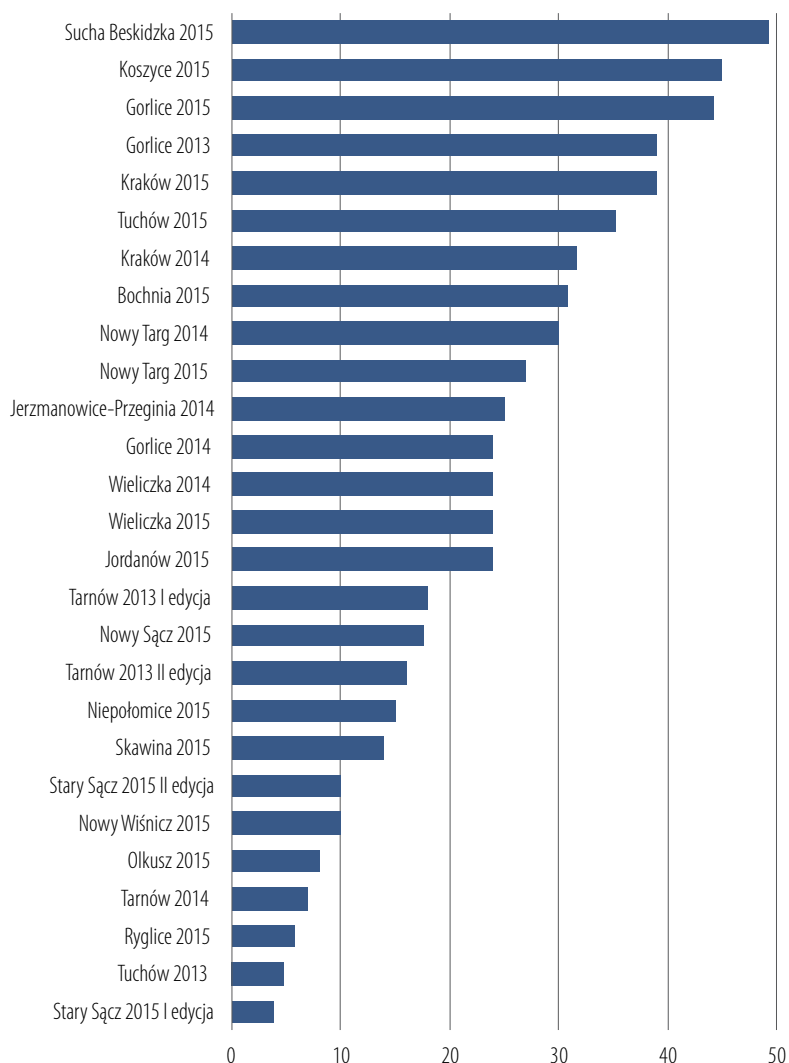
O popularności budżetu partycypacyjnego świadczy również skala zaangażowania obywateli w proces, na co wskazuje m.in. liczba proponowanych przez mieszkańców projektów: od 4 w Suchej Beskidzkiej (I edycja w 2015 roku) do 656 w Krakowie (I edycja w 2014 roku).

Istotnym wskaźnikiem obrazującym poziom sukcesu budżetu partycypacyjnego jest frekwencja mieszkańców podczas głosowań na projekty z BO. Średnią, w skali całego województwa, szacuje się na poziomie: 26% w roku 2013, 21% w 2014 roku i 23% w 2015 roku. Biorąc pod uwagę stosunkowo niedługą tradycję organizacji tego typu przedsięwzięć, można to uznać za dobry wynik, pokazujący pewne zainteresowanie obywateli kwestiami partycypacji społecznej.

więcej informacji

Raport z badania *Budżety partycypacyjne w Małopolsce. Stan i kierunki rozwoju* dostępny jest na stronie Małopolskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego www.obserwatorium.malopolska.pl

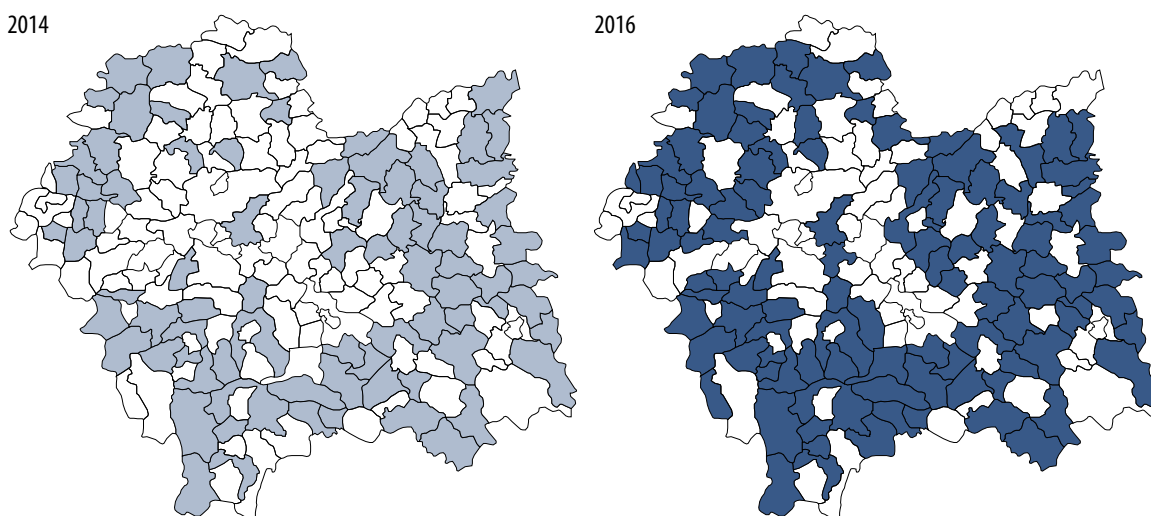
Wykres 75. Frekwencja w małopolskich edycjach BO (w %)

Źródło: opracowanie własne MORR

Większość gmin w Małopolsce realizuje ponadto na swoim terenie inną formę partycypacji obywatelskiej – fundusz sołecki. Jest to możliwe w przypadku gmin wiejskich lub miejsko-wiejskich, na których terytorium wyodrębniono sołectwa. W tym procesie mieszkańcy decydują o wyodrębnionej części budżetu podczas zebrań wiejskich, ich decyzje są wiążące, zaś sam proces powtarzalny.

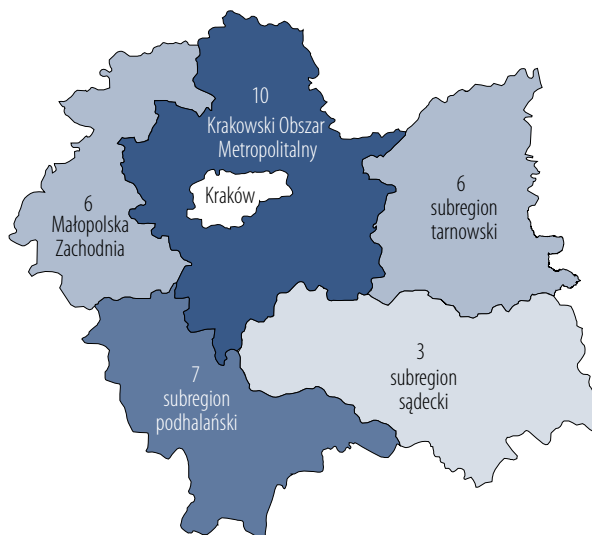
W 2014 roku fundusz sołecki realizowało 80 gmin w Małopolsce. Z informacji przesłanych przez Regionalną Izbę Obrachunkową do Małopolskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego wynika, że w 2016 roku aż 110 gmin w naszym regionie planowało przeprowadzenie funduszu sołeckiego.

Mapa 35. Gminy, które realizowały fundusz sołecki w 2014 r. oraz gminy, które przyjęły uchwałę o realizacji funduszu sołeckiego w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne MORR

3. Budżet obywatelski Województwa Małopolskiego

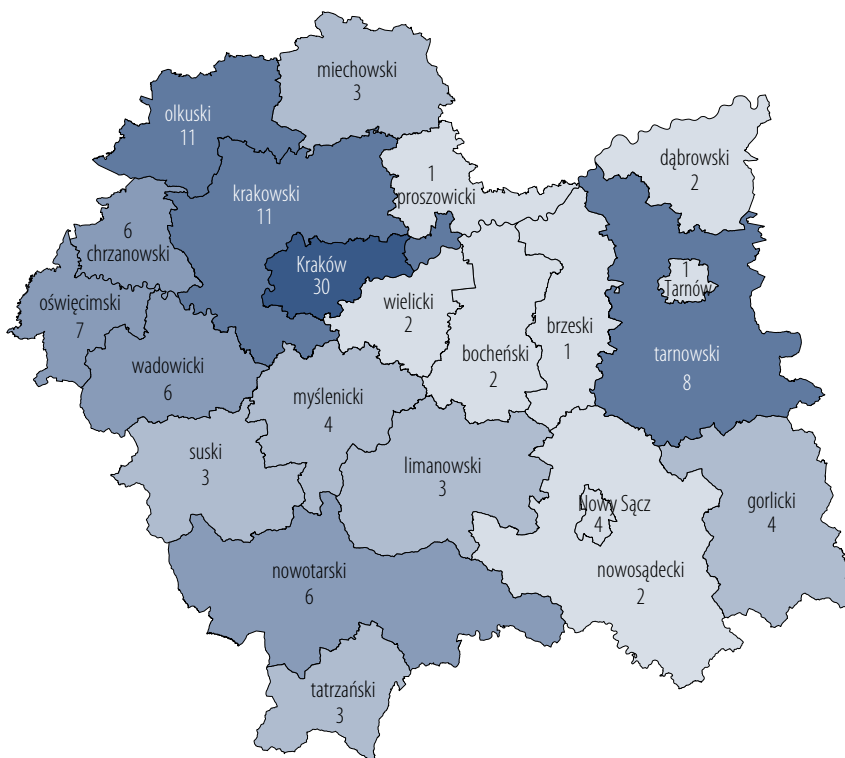
Budżet Obywatelski Województwa Małopolskiego to pierwszy tego typu regionalny budżet partycypacyjny w Polsce. Jego głównym celem jest otwarcie się na głos mieszkańców oraz aktywne zaangażowanie społeczności lokalnej w proces decydowania o zadaniach realizowanych przez województwo małopolskie. W ramach budżetu obywatelskiego Małopolska została podzielona na 6 subregionów. W każdym z nich mieszkańcy mieli do dyspozycji pulę środków w wysokości 1 mln złotych i mogli (poza Krakowem) oddać dwa głosy: jeden na zadanie powiatowe i drugi na zadanie subregionalne.

Mapa 36. Liczba zadań subregionalnych, które przeszły pozytywną weryfikację

Źródło: opracowanie własne UMWM

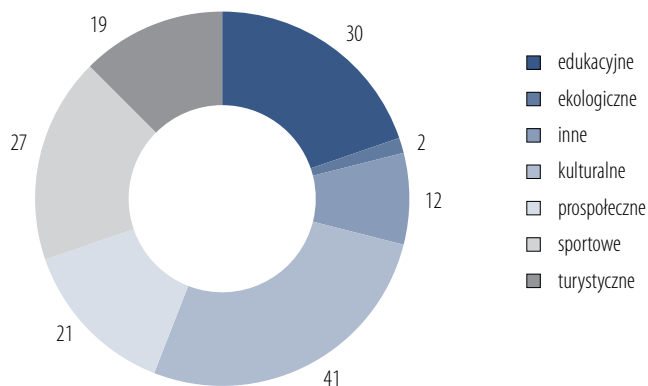
W ramach działań informacyjnych i promocyjnych w kwietniu i maju województwo zorganizowało 21 powiatowych spotkań edukacyjnych. Mieszkańcy Małopolski zgłosili 204 propozycje zadań, z których pozytywną weryfikację przeszły 152. W głosowaniu powszechnym 79 708 Małopolan wybrało finalnie do realizacji 46 zadań, oddając łącznie 108 640 głosów. Za pośrednictwem Internetu głosowało 30 742 osób, głos w formie korespondencyjnej oddało 3 628 Małopolan, a poprzez wrzucenie karty do urny 45 338. Najwięcej ważnych głosów oddano w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym (27 983 głosów), następnie w Małopolsce Zachodniej (22 220 głosów), subregionie tarnowskim (17 922 głosów), subregionie sądeckim (14 241 głosujących), subregionie podhalańskim (9208 głosów) i mieście Krakowie (7 618 głosów).

Mapa 37. Liczba zadań powiatowych, które przeszły pozytywną weryfikację

Źródło: opracowanie własne UMWM

Wykres 76. Zadania pozytywnie zweryfikowane w BO Małopolska, podział wg charakteru zadań

Źródło: opracowanie własne UMWM

Tabela 43. Rozdysponowanie środków finansowych w BO Małopolska (w zł)

Nazwa subregionu	Liczba zwyciężonych zadań	Wysokość środków finansowych
Krakowski Obszar Metropolitalny	7	991 200
Małopolska Zachodnia	7	1 004 392,41
subregion sądecki	8	976 050
subregion tarnowski	8	1 051 564
subregion podhalański	5	988 600
miasto Kraków	11	968 124
łącznie	46	5 979 930,41

Źródło: opracowanie własne UMWM

Tabela 44. Dane o liczbie głosujących w BO Małopolska

łączna liczba oddanych głosów	108 640
liczba ważnych głosów	99 192
liczba głosów nieważnych	9 448
liczba głosów oddanych w formie elektronicznej	41 864
liczba głosów oddanych w formie papierowej	57 328
liczba głosujących	79 708
liczba głosujących w formie elektronicznej	30 742
liczba głosujących korespondencyjnie	3 628
liczba głosujących poprzez wrzucenie karty do urny wyborczej	45 338

Źródło: opracowanie własne UMWM

Tabela 45. Zwycięskie zadania w BO Małopolska

Nazwa zadania	Liczba oddanych głosów
Krakowski Obszar Metropolitalny	
Poprawa bezpieczeństwa na drogach wojewódzkich w gminach: Biskupice, Czernichów, Kocmyrzów-Luborzycza, Liszki, Skawina, Zabierzów i Zielonki	4 473
Diagnoza i korekta wad postawy u uczniów klas IV i V szkół podstawowych w gminach Powiatu Proszowickiego i Gminie Igołomia-Wawrzeńczyce Powiatu Krakowskiego	3 214
Edukacja dla przyszłości	2 966
Strój sportowy dla juniora na MINI MUNDIAL 2016 powiatu krakowskiego	2 212
Przeprawa pieszo-rowerowa w Piekarach	1 455
Raj w Dolinie Raclawki	1 447
Wyposażenie Parafii oraz budynków gminnych w defibrylatory AED w powiecie wielickim	1 276
Małopolska Zachodnia	
Nic dwa razy się nie zdarzy – zadanie skierowane do osób niepełnosprawnych i ich rodzin	3 707
Wyposażenie Wojewódzkiego Szpitala Chorób Płuc i Rehabilitacji w sprzęt rehabilitacyjny i uporządkowanie parku wokół Szpitala	3 529
Pociąg do Małopolski Zachodniej	1 614
Wyposażenie Sali Doświadczenia świata i Integracji sensorycznej do rehabilitacji osób z upośledzeniem umysłowym i ruchowym	1 470
Poprawa jakości życia mieszkańców sołectwa Poręba Żegoty poprzez przebudowę chodnika wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 780	1 338
Centrum asystentury społecznej	1 102
Neurorehabilitacja – mózgowo porażenie dziecięce, udar mózgowy, dyskopatia kręgosłupa, Stwardnienie Rozsiane, po urazach	953
subregion sądecki	
Pierwsza pomoc od podstawówki	3 002
Ryterska Akademia Muzyki i Tańca	2 407

Rozdział IX Społeczeństwo obywatelskie

Nazwa zadania	Liczba oddanych głosów
Aktywni seniorzy	1 768
Plenerowe spotkania z nauką i kulturą	1 425
Szymbarska scena plenerowa	1 083
Ukwiecenie drogi wojewódzkiej w mieście Bobowa	727
Nowy Sącz dla serca	691
Konserwacja wybranych zabytkowych kapliczek w pasie drogowym dróg wojewódzkich na terenie subregionu sądeckiego	637
subregion tarnowski	
Z gwiazdami zaczytani	3 445
Uniwersytet integracji międzypokoleniowej w Domu Ludowym w Zbylitowskiej Górze	2 293
Bezpieczny powiat dąbrowski z AED – każdy może uratować bezcenny dar – ludzkie życie	2 154
Wykonanie chodnika przy drodze wojewódzkiej nr 977 w miejscowości Tarnowiec	1 823
Półkolonie dla dzieci niepełnosprawnych połączone z rehabilitacją ruchową i społeczną oraz edukacją dla rodziców	1 337
Tak wiele do odkrycia	957
Galopem do sukcesu – lekcje jazdy konnej	885
Małopolska Międzypokoleniowa Pracownia Medialna	884
subregion podhalański	
... Chodźcie na Turbacz... – nowe szlaki rowerowo-biegowe w Gorcach (Obidowa, Nowy Targ, Waksmund, Ostrowsko, Łopuszna)	2 362
Pełnosprawni przez sport	1 302
Trasa rowerowa brzegiem Skawy i Skawicy – modernizacja	938
Zapobieganie nadwadze, otyłości oraz chorobom przewlekłym poprzez edukację społeczeństwa w zakresie żywienia i aktywności fizycznej	878
Mobilna scena plenerowa	675
miasto Kraków	
Akademia Kobiecego Futbolu	1 276
Kraków widziany oczami dziecka z zaburzeniami w komunikacji językowej	1 069
Siatkówka w Krakowie – ogólnorozwojowe zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży z elementami siatkówki	984
Przeprawa pieszo-rowerowa w Tyńcu	964
Zakup aparatury medycznej do telemetrii	590
Multikreatywne Warsztaty – świat inspiracji dla dzieci i rodziców	555
Łąki kwietne dla Krakowa	479
Stojaki na rowery (inspirowane pismem Stanisława Wyspiańskiego)	301
ROWER CZY ROUTER? – czyli socjopodłączenie	215
Zwiększenie kwalifikacji ratowników i dyspozytorów medycznych	143
Krakowski Klub Seniora Kina Paradox	137

Źródło: opracowanie własne UMWM

GOSPODARKA

Potencjał gospodarczy

Opracowanie: Tomasz Kwiatkowski, Jacek Liguziński, Anna Łobodzińska, Katarzyna Wolak

— podsumowanie

- Wartość produktu krajowego brutto (PKB) w cenach bieżących dla Małopolski w roku 2014 obliczono na 133 974 mln zł. Wartość PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca województwa małopolskiego wyniosła 39 824 zł.
- W rankingu województw pod względem wartości PKB Małopolska w 2014 roku, podobnie jak w poprzednich latach, zajęła 5. miejsce, a udział regionu w tworzeniu ogólnopolskiego PKB oszacowano na około 8,0%.
- Małopolska jako jedyne polskie województwo została nagrodzona przez Komitet Regionów UE tytułem *Europejskiego Regionu Przedsiębiorczości 2016*. Województwo otrzymało nagrodę w uznaniu za przyszłościową strategię rozwoju przedsiębiorczości oraz dotychczasowe działania na rzecz wspierania biznesu.
- Na koniec 2015 roku w województwie małopolskim w rejestrze REGON było wpisanych 363,9 tys. podmiotów gospodarczych, o 2,0% więcej niż w roku poprzednim. Pod względem ilości podmiotów gospodarczych Małopolska ulokowała się na 4. miejscu za województwami: mazowieckim, śląskim oraz wielkopolskim.
- Według rankingu *Lista 500 „Rzeczpospolitej”* w województwie małopolskim w 2015 roku funkcjonowało 41 firm, zaliczonych do 500 największych i najprężniej działających w Polsce, z tego 27 z nich (65,9%) w Krakowie.
- Region małopolski uplasował się na 9. miejscu w skali kraju, biorąc pod uwagę nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach na 1 osobę aktywną zawodowo.
- Pod względem udziału nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w nakładach krajowych województwo małopolskie znalazło się na 7. miejscu, generując 5,6% krajowych nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach.
- Region znajduje się na 10. miejscu pod względem udziału przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych.
- W Małopolsce działa – nie uwzględniając klastrów – 59 IOB, co jest czwartym wynikiem w kraju (więcej IOB działa na Mazowszu, Śląsku i w Wielkopolsce). Ilość firm na jedną Małopolską IOB wynosi 2 766.
- Spośród 21 aktywnych małopolskich inicjatyw klastrowych połowa skupia do – a połowa powyżej – 20 członków. W sumie wszystkie inicjatywy klastrowe zrzeszają 546 podmiotów. Wielkość zatrudnienia w małopolskich inicjatywach klastrowych wynosi ok. 55 tys.
- W Małopolsce działają trzy parki technologiczne (z 42 działających w Polsce), które wyspecjalizowały się w sektorach nowoczesnej gospodarki: ICT i naukach o życiu.
- W regionie lokuje się dwanaście (ze 103 krajowych) funduszy kapitału załączkowego, mających w większości wieloletnie doświadczenie i ugruntowaną renomę. Ponadto przedsiębiorcy mają dostęp do usług ośmiu centrów transferu technologii (w tym pięciu uczelnianych).
- W 2014 roku wielkość bezpośrednich inwestycji zagranicznych w regionie wyniosła 1 243 mln USD i była niższa o ok. 20,7% niż w roku poprzednim.

1. Produkt Krajowy Brutto

W 2014 roku w województwie małopolskim wartość wytworzonego produktu krajowego brutto w cenach bieżących wyniosła 133 974 mln zł (w Polsce – 1 719 146 mln zł). Wartość ta wzrosła w odniesieniu do poprzedniego roku o 4,6% (w skali kraju odnotowano wzrost o 3,8%).

Tabela 46. PKB w Polsce i w Małopolsce

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014
PKB w mln zł (ceny bieżące)				
Polska	1 566 557	1 628 992	1 656 341	1 719 146
Małopolska	120 656	125 053	128 085	133 974
Dynamika PKB w cenach bieżących (%) (rok poprzedni = 100)				
Polska	108,4	104,0	101,7	103,8
Małopolska	110,1	103,6	102,4	104,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Małopolska w 2014 roku znalazła się na 5. miejscu pod względem wartości PKB (w cenach bieżących), za województwami: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim oraz dolnośląskim. Województwo zajmowało tę lokatę również w latach poprzednich.

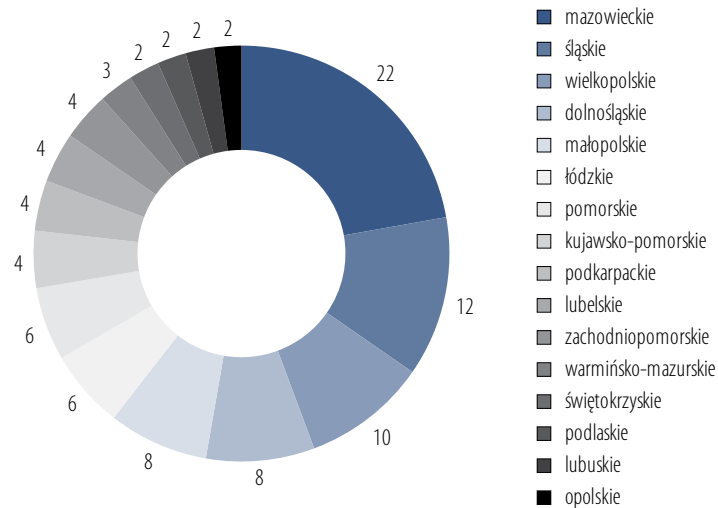
Tabela 47. PKB w województwach (w mln zł)

Lp.	Województwo	2011	2012	2013	2014
PKB w mln zł (ceny bieżące)					
1.	mazowieckie	340 048	356 763	366 431	381 748
2.	śląskie	202 229	207 199	206 182	213 386
3.	wielkopolskie	147 487	154 821	159 784	166 443
4.	dolnośląskie	134 948	139 804	140 142	145 364
5.	małopolskie	120 656	125 053	128 085	133 974
6.	łódzkie	95 450	99 608	101 032	104 911
7.	pomorskie	88 997	94 509	95 004	97 777
8.	kujawsko-pomorskie	69 708	72 057	73 848	76 022
9.	lubelskie	61 496	64 261	65 738	67 057
10.	podkarpackie	60 731	62 902	65 088	67 327
11.	zachodniopomorskie	58 767	61 024	61 628	64 320
12.	warmińsko-mazurskie	42 502	43 878	44 555	42 502
13.	świętokrzyskie	39 625	40 350	39 866	41 292
14.	podlaskie	35 662	36 329	37 525	38 587
15.	lubuskie	34 505	35 876	36 564	38 398
16.	opolskie	33 746	34 559	34 868	36 375

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Udział województwa małopolskiego w tworzeniu wartości PKB w skali kraju w 2014 roku wyniósł 7,8%, a zatem o 0,1 p.p. więcej niż w roku 2013. Województwa, które pod względem wartości PKB wyprzedziły Małopolskę, łącznie generowały w 2014 roku ponad połowę polskiego PKB (52,8%).

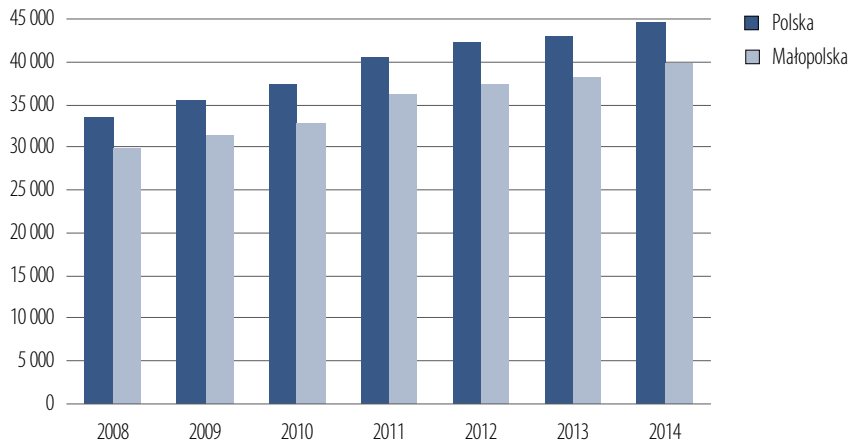
Wykres 77. Udział województw w tworzeniu PKB (w cenach bieżących) w 2014 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2008–2014 wartość PKB *per capita* (w cenach bieżących) systematycznie wzrastała zarówno dla całego kraju, jak i dla województwa małopolskiego. W 2014 roku w Małopolsce wyniosła 39 824 zł i była wyższa o 4,4% niż w roku poprzednim, w skali kraju natomiast – 44 672 zł (o 3,8% więcej niż w 2013 roku).

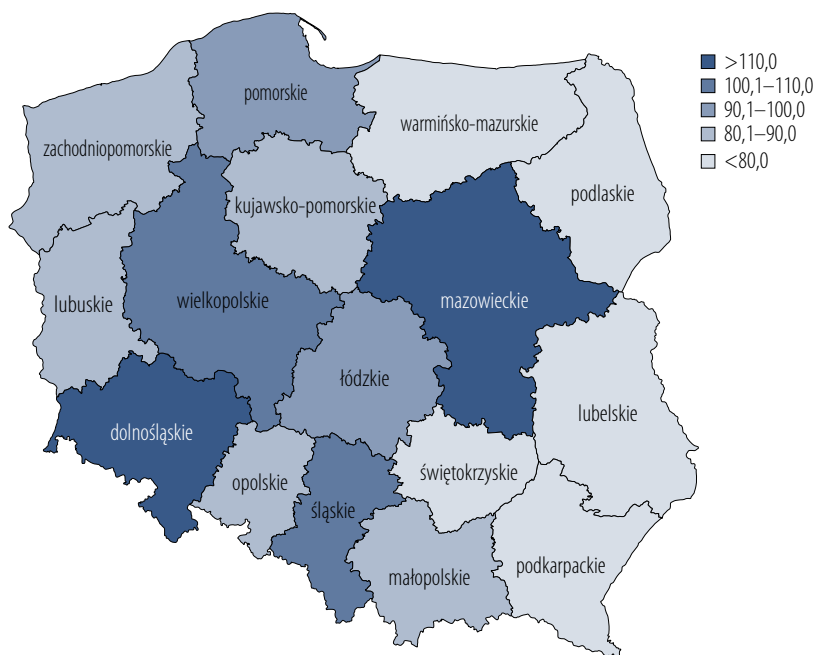
Wykres 78. PKB *per capita* (ceny bieżące) w Polsce i w Małopolsce (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

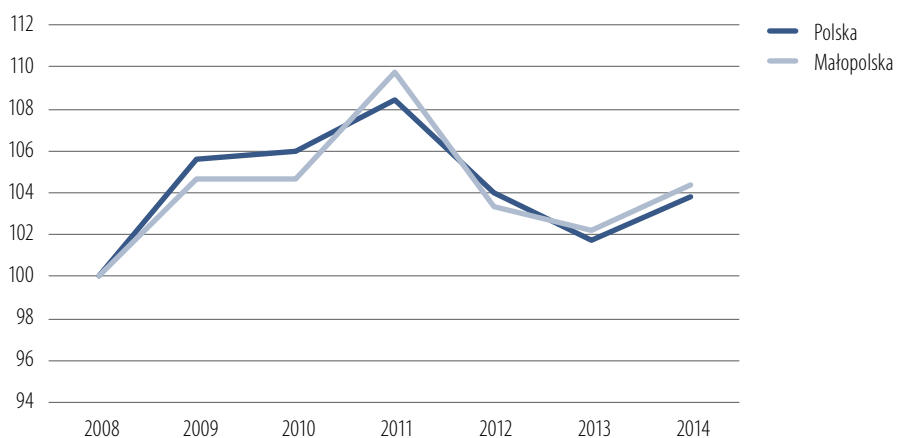
W 2014 roku Małopolska zajmowała 7. miejsce wśród województw pod względem wartości PKB *per capita*. Najwyższy PKB na 1 mieszkańca zanotowano w województwach: mazowieckim (71 696 zł), dolnośląskim (49 980 zł), wielkopolskim (47 974 zł) oraz śląskim (46 455 zł). Wartość PKB *per capita* w tych regionach była wyższa niż średnia dla całego kraju, w województwie mazowieckim osiągając 160,5% krajowego PKB na mieszkańca. W województwie małopolskim PKB *per capita* był niższy od średniej krajowej – stanowił 89,1% jej wartości. W porównaniu z rokiem 2013 wartość PKB *per capita* wzrosła we wszystkich województwach, a największą dynamikę zmian odnotowano w województwach lubuskim (5,2%) oraz opolskim (4,8%).

Mapa 38. PKB per capita (ceny bieżące) w województwach w 2014 r. (Polska = 100%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 79. Dynamika PKB per capita (ceny bieżące) w Polsce i w Małopolsce (rok poprzedni = 100%) (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 48. PKB per capita w małopolskich podregionach

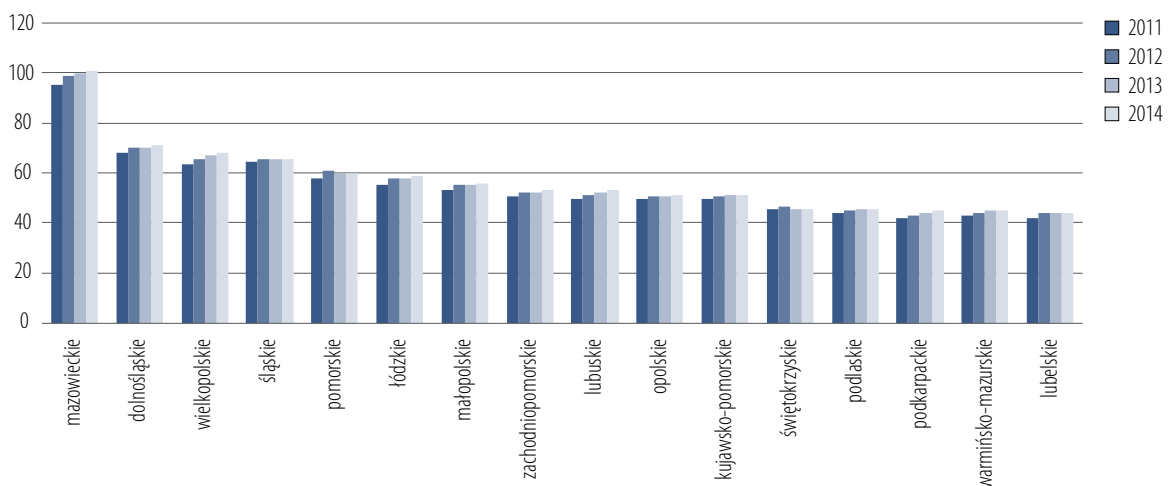
Podregiony	PKB per capita (ceny bieżące) w 2014 roku		
	w zł	lokata	Małopolska = 100
Kraków	72 303	4	181,6
oświęcimski	34 018	41	85,4
krakowski	32 290	52	81,1
tarnowski	29 106	58	73,1
nowosądecki	28 365	61	71,2
nowotarski	25 136	70	63,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Spośród małopolskich podregionów pod względem wartości PKB *per capita* jedynie Kraków znalazł się w 2014 roku w krajowej czołówce. Oszacowany na 72 303 zł PKB na mieszkańca, wyższy o 81,6% od średniej dla województwa, zapewnił miastu 4. lokatę, za podregionami: miasto stołeczne Warszawa, miasto Poznań i miasto Wrocław. Najslabiej w rankingu wypadł podregion nowotarski. Wartość PKB *per capita* na poziomie 25 136 zł, stanowiąca 63,1% poziomu wojewódzkiego, zapewniła mu dopiero 70. (wśród 72 podregionów) miejsce w rankingu. W porównaniu z rokiem 2013 swoją lokatę w zestawieniu zmienił jedynie podregion nowosądecki, który awansował z 65. na 61. pozycję.

Według danych Eurostat, wyrażanych we wspólnej, umownej walucie – standardzie siły nabywczej (PPS) – w 2014 roku jedynie wartość PKB *per capita* w województwie mazowieckim przekroczyła poziom unijny. W Małopolsce, podobnie jak w przypadku 14 pozostałych województw, była niższa niż średnia w UE 28.

Wykres 80. PKB *per capita* w standardzie siły nabywczej (PPS) w województwach w porównaniu ze średnią UE 28 (średnia UE 28 = 100%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

We wszystkich województwach, poza świętokrzyskim, w 2014 roku PKB *per capita* w standardzie siły nabywczej, wyrażony jako odsetek średniej dla UE 28, był wyższy niż w 2011 roku. W Małopolsce wartość wskaźnika wzrosła w omawianym okresie z 57,0% do 60,0% poziomu unijnego, podczas gdy w województwie mazowieckim w tym samym czasie odnotowano zmianę ze 102,0% do 108,0%.

2. Przedsiębiorczość

Małopolska Europejskim Regionem Przedsiębiorczości 2016!

Województwo małopolskie jako jedyne w Polsce zostało nagrodzone tytułem *Europejskiego Regionu Przedsiębiorczości 2016*. Ten prestiżowy tytuł przyznaje Komitet Regionów UE tym regionom, które posiadają najbardziej przyszłościowe w Europie wizje rozwoju przedsiębiorczości. Małopolskę doceniono przede wszystkim za efektywne wykorzystanie potencjału, zwłaszcza w branżach dających szansę na szybki rozwój (inteligentnych specjalizacjach), silne partnerstwo z instytucjami z regionu oraz optymalne gospodarowanie funduszami europejskimi. Przy należności Małopolski do elitarniej sieci Europejskich Regionów Przedsiębiorczości to możliwość szerokiej promocji realizowanych działań, ale przede wszystkim wyraźny sygnał, że region jest miejscem przyjaznym do lokowania nowych inwestycji oraz wartościowym partnerem do współpracy na arenie międzynarodowej.

Więcej informacji: www.eer.malopolska.pl.

Małopolskie podmioty gospodarcze

W województwie małopolskim na koniec 2015 roku w systemie REGON zarejestrowano 363,9 tys. podmiotów gospodarczych. Było to o 7,1 tys. więcej niż w roku 2014 (wzrost o 2,0%). W 2015 roku Małopolska utrzymała 4. lokatę w rankingu województw pod względem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, za

województwami: mazowieckim, śląskim oraz wielkopolskim. Zarejestrowane podmioty stanowią 8,7% wszystkich podmiotów w Polsce. Na obszarze województwa małopolskiego liczba firm należących do sektora publicznego wynosiła 7,9 tys. (w stosunku do roku poprzedniego notowany był minimalny spadek w ich ilości). Sektor prywatny skupił 352,9 tys. przedsiębiorstw (96,9% ogółu) i względem 2014 roku został odnotowany 8% wzrost. W rejestrze REGON znalazło się 348 tys. mikroprzedsiębiorstw (zatrudniających do 9 osób), co stanowi 95,6% wszystkich przedsiębiorstw zlokalizowanych w Małopolsce (wzrost o 1,9% w stosunku do roku poprzedniego).

Najwięcej zarejestrowanych podmiotów znajdowało się w granicach miasta Krakowa: 130,2 tys. (35,8% ogółu), w następnej kolejności były powiaty: krakowski 28,4 tys. (7,9% ogółu), wadowicki 16,2 tys. (4,5% ogółu), nowosądecki 15,4 tys. (4,2% ogółu). Powiatami, w których było najmniej zarejestrowanych podmiotów gospodarczych niezmiennie pozostają powiaty: miechowski – 4,4 tys. (1,2%), proszowicki – 3,4 tys. (0,9%) oraz dąbrowski – 3,1 tys. (0,9%). W 2015 roku wskaźnik podmiotów wpisanych do rejestru na 1000 mieszkańców dla Małopolski wyniósł 108 (o 2 podmioty więcej niż w roku 2014). Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w Krakowie – 171 (o 5 więcej niż w roku poprzednim) oraz w powiecie tatrzańskim – 147, natomiast najniższy wynik zanotowano w powiatach tarnowskim – 60 oraz dąbrowskim – 53.

W stosunku do 2014 roku największy wzrost podmiotów gospodarczych zanotowano w powiatach: wielickim (o 3%), limanowskim (o 2,1%) oraz krakowskim (o 2,3%). Niewielki spadek liczby firm zanotowano jedynie w powiecie chrzanowskim (0,7%).

Mapa 39. Liczba podmiotów gospodarczych na 1 tys. ludności w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 49. Podmioty gospodarki narodowej w województwie małopolskim w 2015 r. (stan na 31 grudnia)

Powiat	Liczba podmiotów	Liczba podmiotów na 1000 osób	Przedziały zatrudnienia			
			do 9	10–49	50–249	ponad 250
bocheński	8 617	82	8 235	319	57	5
krakowski	28 740	106	27 628	942	150	18
miechowski	4 390	89	4 235	136	18	1

Powiat	Liczba podmiotów	Liczba podmiotów na 1000 osób	Przedziały zatrudnienia			
			do 9	10–49	50–249	ponad 250
myślenicki	12 108	97	11 672	366	67	3
proszowicki	3 402	78	3 243	135	23	1
wielicki	13 736	113	13 204	453	71	8
Kraków	130 233	171	124 289	4 843	906	154
gorlicki	7 818	72	7 451	307	55	4
limanowski	9 621	74	9 193	367	55	4
nowosądecki	15 426	72	14 750	587	84	5
Nowy Sącz	9 682	115	9 170	384	115	10
chrzanowski	11 693	92	11 179	423	86	5
olkuski	11 798	104	11 298	417	75	7
oświęcimski	14 185	92	13 634	446	92	11
wadowicki	16 206	102	15 545	532	113	16
brzeski	6 485	70	6 202	248	34	1
dąbrowski	3 164	53	2 994	152	16	2
tarnowski	12 013	60	11 430	514	63	5
Tarnów	11 400	103	10 738	497	146	17
nowotarski	15 407	81	14 741	579	79	7
suski	7 812	93	7 505	257	46	4
tatrzański	9 947	147	9 647	267	32	1
Małopolska	363 883	108	347 983	13 171	2 383	289

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

W stosunku do roku poprzedniego w Małopolsce został odnotowany 1,5% spadek w ogólnej liczbie małopolskich przedsiębiorstw zatrudniających od 50-249 osób oraz w dużych przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 250 osób (spadek o 15,5 %). W pozostałych przedziałach zatrudnienia w stosunku do roku poprzedniego na obszarze Małopolski nastąpił wzrost liczby podmiotów gospodarczych. W 2015 roku w województwie małopolskim zostało wyrejestrowanych 25,9 tys. podmiotów gospodarczych, jest to o 0,4% mniej niż w roku poprzednim. W stosunku do roku 2014 w regionie największy wzrost liczby wyrejestrowanych podmiotów zanotowały powiaty: wadowicki (13,3%), limanowski (12,1%) oraz suski (8,8%). W 2015 roku do rejestru zostało wpisanych ponad 33 tys. nowych przedsiębiorstw (wzrost o 3,6% w stosunku do roku poprzedniego). Największy przyrost zanotowały: Tarnów (20,8%) – ponad 192 nowych przedsiębiorstw, powiat miechowski (13,5%) oraz Kraków (13,3%).

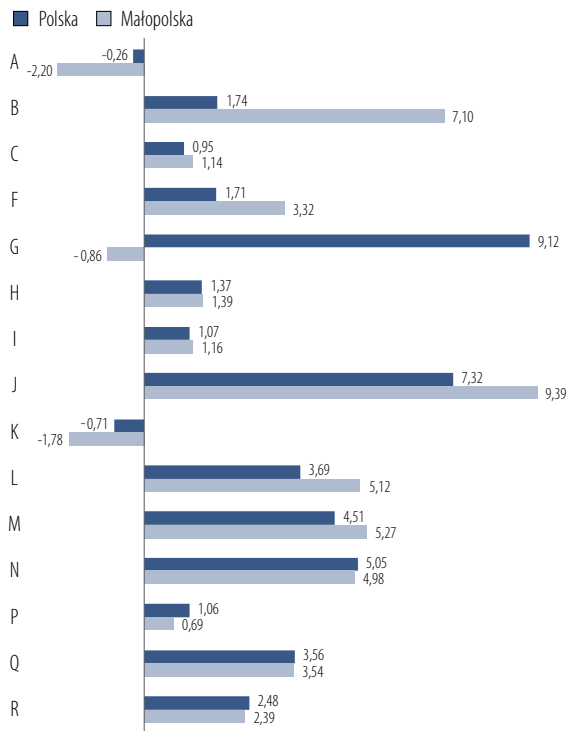
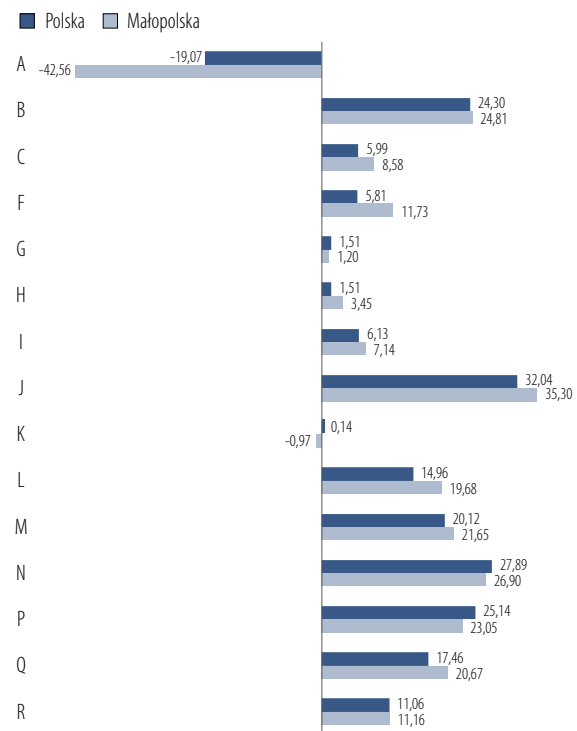
Tabela 50. Liczba pomiotów nowo zarejestrowanych oraz wyrejestrowanych w 2015 r. w Małopolsce

Powiat	Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w 2015 r.	Liczba podmiotów zarejestrowanych w 2014 r.	Wskaźnik dynamiki (w %) r/r	Liczba podmiotów wyrejestrowanych w 2015 r.	Liczba podmiotów wyrejestrowanych w 2014 r.	Wskaźnik dynamiki (w %) r/r
bocheński	769	807	95,3	671	656	102,3
krakowski	2 435	2 584	94,2	1 943	1 945	99,9
miechowski	346	400	86,5	310	308	100,7

Powiat	Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w 2015 r.	Liczba podmiotów zarejestrowanych w 2014 r.	Wskaźnik dynamiki (w %) r/r	Liczba podmiotów wyrejestrowanych w 2015 r.	Liczba podmiotów wyrejestrowanych w 2014 r.	Wskaźnik dynamiki (w %) r/r
myślenicki	1 011	1 070	94,5	839	802	104,6
proszowicki	317	308	102,9	229	275	83,3
wielicki	1 275	1 226	104,0	963	906	106,3
Kraków	11 692	10 317	113,3	7 878	8 077	97,5
gorlicki	824	778	105,9	709	730	97,1
limanowski	1 201	1 179	101,9	885	789	112,3
nowosądecki	1 893	1 916	98,8	1 484	1 484	100,0
Nowy Sącz	847	917	92,4	722	867	83,3
chrzanowski	863	960	89,9	915	875	104,6
olkuski	848	913	92,9	772	926	83,4
oświęcimski	1 063	1 138	93,4	987	1 048	94,2
wadowicki	1 241	1 228	101,0	1 157	1 021	113,3
brzeski	653	656	99,5	513	490	104,7
dąbrowski	309	330	93,6	246	246	100,0
tarnowski	1 280	1 263	101,4	1 018	1 000	101,8
Tarnów	1 115	923	120,8	864	930	92,9
nowotarski	1 678	1 710	98,1	1 414	1 319	107,2
suski	664	633	104,9	579	532	108,8
tatrzański	877	779	112,6	771	758	101,7
Małopolska	33 201	32 035	103,6	25 869	25 984	99,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Zgodnie z klasyfikacją PKD 2007 w Małopolsce w roku 2015 dominowały podmioty reprezentujące sekcje: G (handel hurtowy i detaliczny) – 25,7%, F (budownictwo) – 15,7%, M (działalność profesjonalna i naukowa) – 10,6% oraz C (przetwórstwo przemysłowe) – 10,5%. Analizując dynamikę zmian liczby podmiotów gospodarczych, zauważyć można tendencję wzrostową zarówno w skali kraju, jak i województwa Małopolskiego. W latach 2014–2015 w Małopolsce największy wzrost odnotowano w sekcjach: J (informacja i komunikacja) – wzrost o ponad 9%, B (górnictwo i wydobywanie) wzrost o ponad 7%. Wzrost oscylujący w granicach 5% odnotowały sekcje: L (działalność związana z obsługą rynku nieruchomości), M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) oraz N (działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca). Specyfika miasta Krakowa, odgrywającego rolę dominującego ośrodka edukacyjnego w regionie jak i w skali kraju, odzwierciedla się także w danych dotyczących zmiany liczby podmiotów gospodarczych w latach 2011–2015 w sekcjach: J (informatyka i komunikacja), M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna). Wzrost liczby podmiotów w wyżej wspomnianych sekcjach jest wyższy w Małopolsce (o 35,3% w sekcji J i o 21,7% w sekcji M) niż w Polsce (o 32,2% w sekcji J i o 20,1% w sekcji M). W Małopolsce między rokiem 2014 a 2015 zwiększyła się liczba przedsiębiorstw w sekcji J (o 9,4%), w sekcji M (o 5,3%). Analizując dynamikę zmian w latach 2011–2015, w Małopolsce można zauważyć wzrost podmiotów z sekcji C (przetwórstwo przemysłowe) o 8,6% większy niż średnio w Polsce. Zarówno w skali kraju, jak i województwa małopolskiego w latach 2011–2015 odnotowano duży spadek podmiotów gospodarczych z sektora A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo). W skali kraju nastąpił spadek o 19%, natomiast w regionie Małopolski zjawisko to jest bardziej nasilone (spadek o 42,5%). W latach 2011–2015 w skali kraju był widoczny minimalny wzrost podmiotów z zakresu działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K) – o 0,14% przy spadku tych podmiotów (-1%) w regionie Małopolski.

Wykres 81. Zmiana liczby podmiotów gospodarczych w Polsce i w Małopolsce wg sekcji PKD w latach 2014–2015 (w %)**Wykres 82.** Zmiana liczby podmiotów gospodarczych w Polsce i w Małopolsce wg sekcji PKD w latach 2011–2015 (w %)

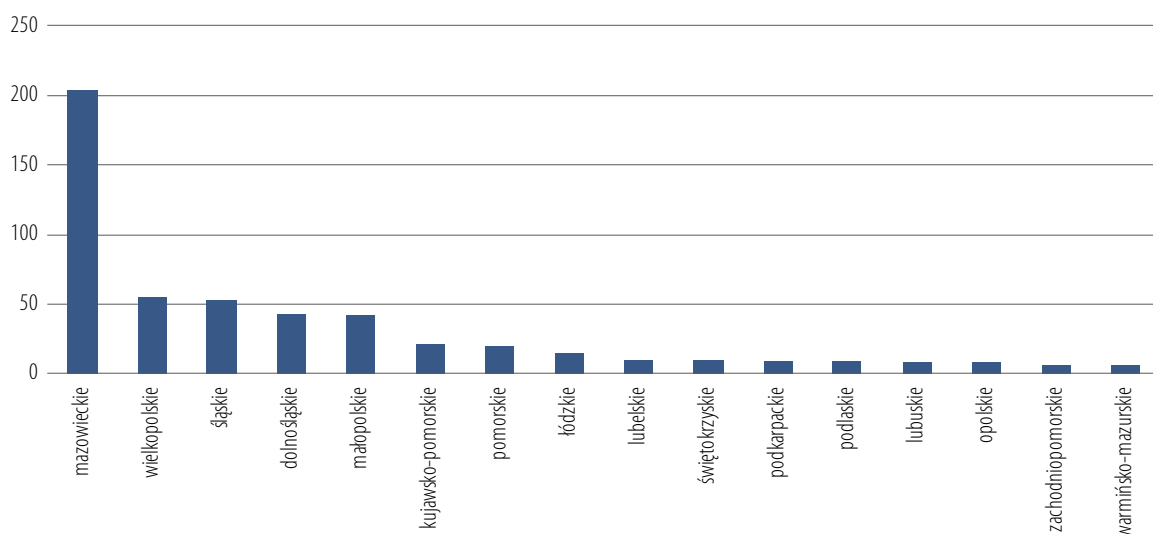
Legenda

Sekcja	Działalność	Sekcja	Działalność
A	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	K	działalność finansowa i ubezpieczeniowa
B	górnictwo i wydobywanie	L	działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
C	przetwórstwo przemysłowe	M	działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
F	budownictwo	N	działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
G	handel hurtowy i detaliczny	P	edukacja
H	transport i gospodarka magazynowa	Q	opieka zdrowotna i pomoc społeczna
I	działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	R	działalność związana z kulturą, rozrywką i edukacją
J	informatyka i komunikacja		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

Według rankingu *Lista 500 „Rzeczpospolitej”* w województwie małopolskim w 2015 roku funkcjonowało 41 firm, zaliczonych do 500 największych i najprężniej działających w Polsce, z tego 27 z nich (65,9%) w Krakowie. W porównaniu z innymi regionami Małopolska zajęła 5. miejsce w rankingu za województwami: mazowieckim (40,4%), wielkopolskim (10,6%), śląskim (10,2%) i dolnośląskim (8,4%).

Wykres 83. Liczba firm w regionach, które znalazły się na Liście 500 w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne podstawie rankingu *Listy 500 „Rzeczpospolitej”* (18. edycja)

W stosunku do poprzedniego roku w regionie Małopolski przybyło firm, które zaliczono do 500 największych w Polsce (wzrost o 6 podmiotów, a więc o ponad 20%). Wśród małopolskich firm najwyższe – 17. miejsce w rankingu zajęła firma Tesco (Polska) sp. z o.o. z Krakowa.

Tabela 51. 41 małopolskich przedsiębiorstw, które znalazły się w 2015 r. na Liście 500 (edycja 18.) „Rzeczpospolitej”

41 małopolskich firm na Liście 500		Gmina	Przychody ze sprzedaży (w mln zł)
1.	Tesco (Polska) sp. z o.o.	Kraków	11,2
2.	BP Europa SE	Kraków	10,8
3.	Grupa Azoty SA GK	Tarnów	10,0
4.	Grupa Can-Pack SA	Kraków	5,5
5.	Grupa Valeo w Polsce	Skawina	4,7
6.	Synthos SA GK	Oświęcim	4,0
7.	Grupa Maspex	Wadowice	3,7
8.	Tele-Fonika Kable sp. z o.o. sp. k.	Kraków	2,3
9.	Stalprodukt SA GK	Bochnia	3,1
10.	Phillip Morris International w Polsce	Kraków	2,8
11.	Delphi Poland SA	Kraków	2,6
12.	Grupa Kęty SA GK	Kęty	2,0
13.	Slovnaft Polska SA	Kraków	1,8
14.	Alma Market SA GK	Kraków	1,6
15.	Alumetal SA GK	Kęty	1,4
16.	Orlen Południe SA	Trzebinia	1,4
17.	Bank BPH SA GK	Kraków	1,4
18.	Grupa Fakro	Nowy Sącz	1,3
19.	Grupa Polska Stal SA	Kraków	1,2

41 małopolskich firm na Liście 500		Gmina	Przychody ze sprzedaży (w mln zł)
20.	ComArch SA GK	Kraków	1,1
21.	Grupa PGD sp. z o.o.	Kraków	1,0
22.	Newag SA	Nowy Sącz	1,0
23.	Polindus sp z o.o. GK	Kraków	0,9
24.	Mota-Engil Central Europe SA	Kraków	0,9
25.	ZGH Bolesław SA	Bukowno	0,8
26.	BWI Poland Technologies sp. z o.o.	Kraków	0,7
27.	Grupa Integer.pl SA	Kraków	0,7
28.	Wawel SA	Kraków	0,6
29.	InPost SA	Kraków	0,5
30.	Grupa KZN Bieżanów sp. z o.o.	Kraków	0,5
31.	ZUE SA GK	Kraków	0,5
32.	Krakchemia SA	Kraków	0,5
33.	MPEC Kraków SA	Kraków	0,5
34.	Grupa Oknoplast sp z o.o.	Ochmanów	0,5
35.	Vistula Group SA GK	Kraków	0,5
36.	Amplus SA	Koniusza	0,5
37.	Orlen Oil sp. z o.o. GK	Kraków	0,5
38.	Instal Kraków SA GK	Kraków	0,5
39.	MPK SA	Kraków	0,5
40.	Consofrut sp. z o.o.	Kraków	0,5
41.	Foodcare sp. z o.o.	Zabierzów	0,5

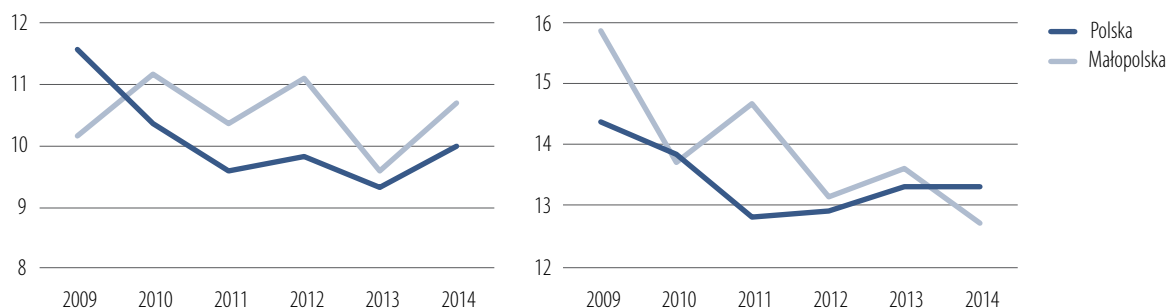
Źródło: opracowanie własne na podstawie rankingu *Listy 500 „Rzeczpospolitej”* (18. edycja)

3. Innowacyjność przedsiębiorstw

Zmienność udziału przedsiębiorstw ponoszących nakłady na działalność innowacyjną jest, w ujęciu kilkuletnim, nieznaczna i charakteryzuje się naprzemiennymi wzrostami i spadkami. Małopolskie przedsiębiorstwa usługowe odnotowały w 2014 roku odbicie, zwiększając nieznacznie przewagę nad udziałem przedsiębiorstw ponoszących nakłady na innowacje, liczoną dla całego kraju. Tymczasem w gronie firm przemysłowych odnotowywana jest w tym samym roku niżka udziału powodująca, że jest on po raz pierwszy od 4 lat niższy od krajowego.

Interpretując dane dotyczące nakładów na działalność innowacyjną, warto mieć na uwadze dwie prawidłowości. Po pierwsze, w kilku ostatnich latach wektory dynamiki wydatków w skali regionu dla przedsiębiorstw usługowych były zbieżne z wektorami krajowymi, podczas gdy dla firm przemysłowych zbieżność taka nie była zauważalna. Po drugie, relatywnie więcej przedsiębiorstw przemysłowych niż usługowych ponosi nakłady na działalność innowacyjną, przy czym w Małopolsce w 2014 roku różnica wyniosła zaledwie 2 p.p. i była najniższa od czasu wprowadzenia tej statystyki w 2006 roku.

Wykres 84. Udział przedsiębiorstw, które w 2014 roku poniosły nakłady na działalność innowacyjną – sektor usług (lewa strona), sektor przemysłowy (prawa strona) (w %)

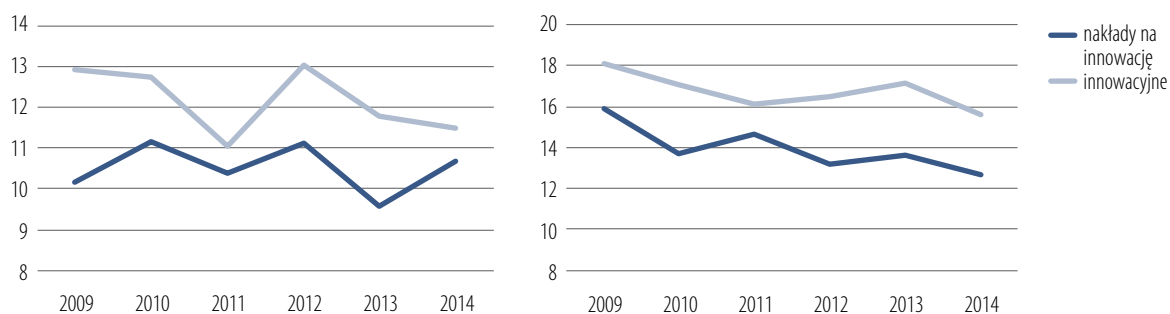
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Nakłady na działalność innowacyjną w firmach w przeliczeniu na 1 osobę aktywną zawodowo wyniosły w roku 2014 w Małopolsce 1 464 zł, co dało regionowi dziewiąte miejsce w skali kraju (województwo mazowieckie odnotowało najwyższe nakłady, wynoszące 4 436 zł na osobę).

Nakłady na działalność innowacyjną, przypadające na jedno przedsiębiorstwo przemysłowe, które poniosło nakłady na tego typu działalność, wyniosły w Małopolsce 4,8 mln zł. W sektorze usług kształtowały się natomiast na poziomie 1,8 mln. Wyniki te plasowały region poniżej średnich dla kraju (wynoszących odpowiednio 5,6 oraz 5,0 mln zł) – w obu przypadkach na dziewiątej pozycji (i niżej niż rok wcześniej), jeśli chodzi o kolejność regionów¹.

Warto prześledzić zestawienie małopolskich firm ponoszących nakłady na innowacje z tymi, które faktycznie innowacje wprowadziły (a więc określanymi mianem innowacyjnych). Otóż zarówno przedsiębiorstwa przemysłowe, jak i usługowe bywają innowacyjne, nawet jeśli nie poniosły wydatków na ten cel – wprowadzających innowacje jest bowiem więcej niż finansujących ją (różnica wynosi od 1–3 p.p. w kilku ostatnich latach). Przedstawione relacje mają odzwierciedlenie na poziomie krajowym.

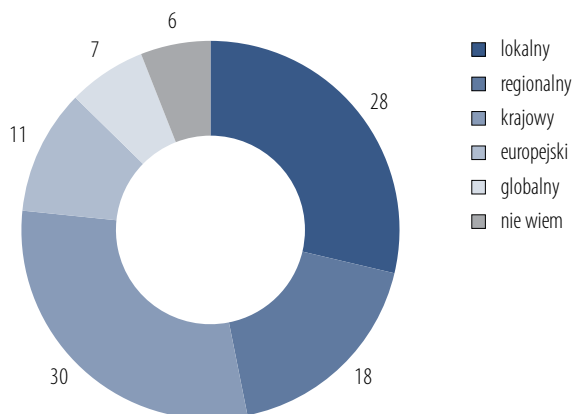
Wykres 85. Zestawienie udziału małopolskich przedsiębiorstw, które w 2014 roku poniosły nakłady na działalność innowacyjną z udziałem przedsiębiorstw innowacyjnych – sektor usług (lewa strona), sektor przemysłowy (prawa strona) (w %)

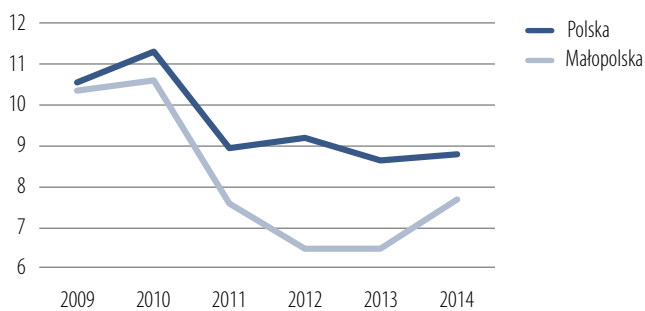
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Mimo że statystyki publiczne identyfikują jako innowacyjne kilkanaście procent firm, zapytanie losowo dobranych przedsiębiorców o poziom ich innowacyjności pokazuje, że cecha ta jest udziałem większości podmiotów na regionalnym rynku. Tylko 6% nie jest w stanie odpowiedzieć na pytanie kierunkowo i w tej grupie należy upatrywać samoidentyfikujących się jako nieinnowacyjni. Najczęściej poziom zaawansowania innowacyjnego własnej firmy określany jest jako krajowy (29,8%) lub lokalny (28,7%). Co piętnasta firma uważa się za innowacyjną w skali globalnej.

1. GUS, Urząd Statystyczny w Szczecinie, *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2012–2014*, Warszawa 2015, s. 84.

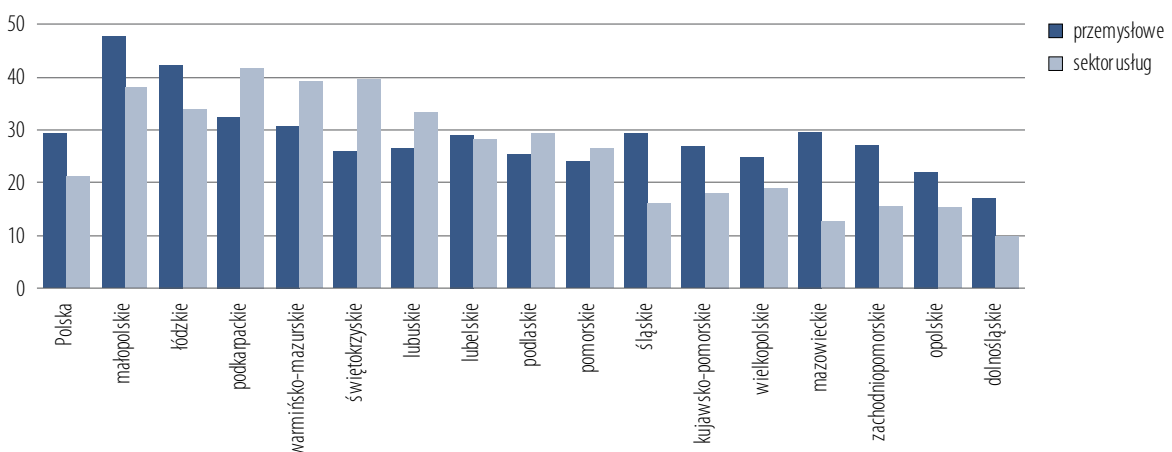
Wykres 86. Poziom zaawansowania innowacyjnego lub technologicznego w ocenie małopolskich przedsiębiorstw (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Innowacyjność i działania badawczo-rozwojowe wśród małopolskich przedsiębiorstw*, UMWM, Kraków 2016

Wykres 87. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przedsiębiorstwach przemysłowych (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

przemysłu był to najwyższy wynik w skali wszystkich regionów, natomiast dla usług czwarty. Jeśli wziąć pod uwagę zsumowaną wartość odsetek wspartych firm przemysłowych i usługowych, okaże się, że Małopolska odnotowuje najwyższy wynik. W konsekwencji wsparcie działalności innowacyjnej małopolskich firm jest wyraźnie szerzej zakrojone niż w przypadku kraju – średnia objętych nim przedsiębiorstw przemysłowych w Polsce wyniosła bowiem 29,4%, a usługowych 21,2%.

Wykres 88. Przedsiębiorstwa sektora usług i przemysłowe, które w latach 2011–2014 otrzymały publiczne wsparcie na działalność innowacyjną – odsetek w gronie przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2012–2014*, GUS, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Warszawa 2015

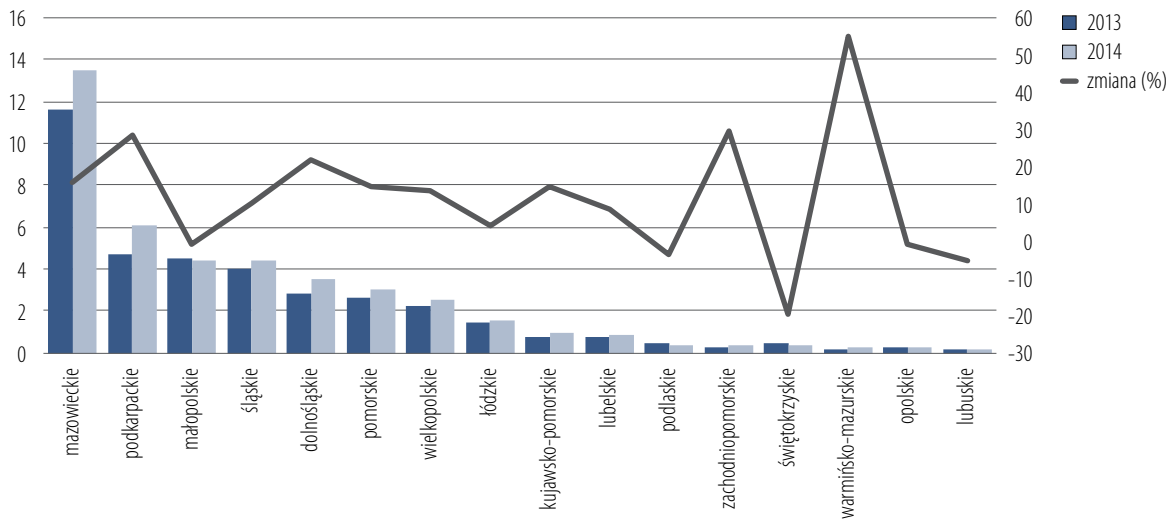
Czy można dostrzec wyraźną zależność między inwestycją w innowacje a zwrotem? Zwiększone w 2014 roku nakłady przedsiębiorstw na działalność innowacyjną w skali kraju (o 17,5% wśród firm przemysłowych oraz o 8,5% wśród usługowych) szły w parze z ich obniżeniem w Małopolsce (spadek o 6,6% dla firm przemysłowych i wzrost o jedynie 0,9% dla usługowych). Mimo wyraźnego spadku udziału przychodów ze sprzedaży produktów innowacyjnych w małopolskich przedsiębiorstwach przemysłowych rósł szybciej niż analogiczny udział dla kraju (odpowiednio o 1,2 oraz 0,15 p.p.). Rozbieżność tę należy tłumaczyć odłożonym w czasie zwrotem z inwestycji w innowacje. Wzrost przychodów może być wynikiem wyższych nakładów w poprzednich latach. Przy takiej interpretacji obniżone nakłady w regionie mogą prognozować spadek przychodów w kolejnym roku.

Analogiczne do przedstawionych na powyższym wykresie dane za 2014 rok dla przedsiębiorstw usługowych wskazują na udział wynoszący w skali kraju 3,3%, natomiast w Małopolsce 1,4%.

Wobec niepewności co do zwrotu z inwestycji w innowacje przedsiębiorcy chętnie sięgają po wsparcie publiczne. W Małopolsce taka pomoc cieszyła się w ostatnich latach dużą popularnością – skorzystało z niej 38% aktywnie innowacyjnych przedsiębiorstw usługowych i niemal co drugie przemysłowe (47,6%). Dla

Możliwość wprowadzenia na rynek innowacji w dużej mierze zależy od struktury kadr przedsiębiorstw. Małopolskie firmy przez rok (między 2013 a 2014) zmniejszyły swój potencjał badawczo-rozwojowy, zatrudniając 1% mniej badaczy i wynalazców. Mniejszy przyrost zatrudnionych w B+R odnotowały tylko trzy regiony. Mimo to Małopolska utrzymała trzecią pozycję pod względem ich liczby – szerszą kadrę badawczo-naukową ma tylko Mazowsze i Podkarpacie.

Wykres 89. Zatrudnieni w B+R w sektorze przedsiębiorstw (w tys.)

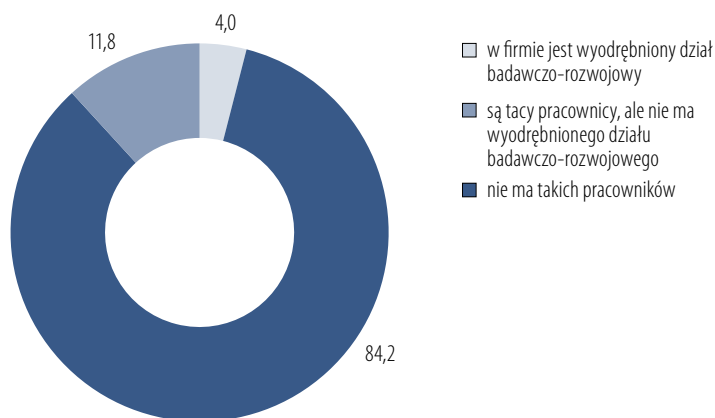
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Natomiast w świetle wyników badań prowadzonych przez województwo² większość małopolskich firm nie zatrudnia pracowników, których głównym zadaniem jest działalność badawczo-rozwojowa. Zatrudnianie pracowników odpowiedzialnych za realizację badań i rozwoju zadeklarowało 15,8% przedsiębiorstw, a 4,0% wyodrębniło w firmie dział badawczo-rozwojowy (funkcjonuje on głównie w podmiotach zatrudniających powyżej 250 pracowników). Niewielki odsetek firm dysponuje zatem wyspecjalizowanym kapitałem ludzkim i odpowiednią infrastrukturą techniczną do planowania i wdrażania innowacji.

więcej informacji

Więcej informacji na temat innowacyjności w województwie małopolskim można znaleźć w raporcie Małopolskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego *Innowacyjność i działalność badawczo-rozwojowa wśród małopolskich przedsiębiorców*, Kraków 2016, www.obserwatorium.malopolska.pl.

Wykres 90. Zatrudnianie pracowników odpowiedzialnych za działalność badawczo-rozwojową w małopolskich przedsiębiorstwach

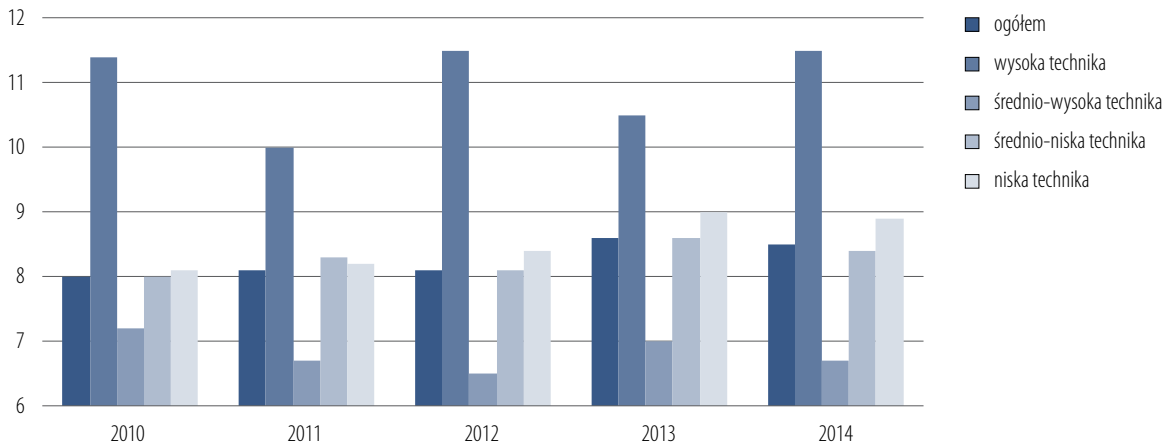

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Innowacyjność i działania badawczo-rozwojowe wśród małopolskich przedsiębiorstw*, UMWM, Kraków 2016

2. *Innowacyjność i działania badawczo-rozwojowe wśród małopolskich przedsiębiorstw*, 2016.

Małopolskie przedsiębiorstwa zaliczane do sekcji przetwórstwo przemysłowe (o liczbie pracujących powyżej 9 osób) w 2014 roku stanowiły 8,5% przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego w Polsce. Miały przy tym korzystną strukturę zaawansowania technicznego, które często idzie w parze z innowacyjnością. Biorąc pod uwagę stopień zaawansowania, podmioty województwa małopolskiego o wysokim stopniu techniki stanowiły 11,5% analogicznych przedsiębiorstw w Polsce, natomiast przedsiębiorstwa o niższym stopniu techniki – wyraźnie mniejsze odsetki.

Wykres 91. Udział podmiotów małopolskich sekcji przetwórstwo przemysłowe w podmiotach krajowych według stopnia zaawansowania techniki

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Gospodarka oparta na wiedzy w województwie małopolskim w latach 2010–2014*, GUS, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2016

W Małopolsce współpracę w zakresie działalności innowacyjnej w latach 2012–2014 podjęło 28,4% przedsiębiorstw przemysłowych aktywnych innowacyjnie, a więc o 3,5 p.p. mniej w porównaniu z latami 2011–2013 oraz o 1,7 punktu mniej niż w skali kraju. Im większe było przedsiębiorstwo przemysłowe, tym częściej podejmowało ono współpracę w zakresie innowacji – prawidłowość ta dotyczy zarówno Małopolski, jak i kraju, przy czym odsetek kooperujących wśród dużych przedsiębiorstw (powyżej 249 zatrudnionych) jest w Małopolsce od lat niezmiennie wyższy niż w skali całego kraju.

Dużą zmiennością w czasie, a tym samym mniejszą szansą ustalenia prawidłowości, charakteryzują się analogiczne wyniki dla przedsiębiorstw usługowych. W latach 2012–2014 współpracę w zakresie działalności innowacyjnej podjęło 28,6% takich firm (aktywnych innowacyjnie), przy czym wynik ten był niemal trzykrotnie wyższy niż rok wcześniej (w latach 2011–2013), a ten z kolei niemal czterokrotnie niższy niż w okresie poprzedzającym (lata 2010–2012). W gronie firm usługowych nie widać też stabilnej przewagi Małopolski nad resztą kraju w zakresie kooperacji wśród dużych przedsiębiorstw.

Tabela 52. Udział przedsiębiorstw, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w przedsiębiorstwach aktywnych innowacyjnie (w %)

	2008–2010	2009–2011	2010–2012	2011–2013	2012–2014	
przemysłowe	Polska ogółem	33,8	32,6	33,8	28,4	30,1
	Polska >249 pracowników	60,9	57,7	58,8	51,4	52,2
	Małopolska ogółem	33,5	29,9	32	31,9	28,4
	Małopolska >249 pracowników	66,7	61,8	60,6	53,7	60
usługowe	Polska ogółem	32,8	28,1	27,3	23	24,6
	Polska >249 pracowników	48,7	53,6	57,5	46,1	46,3
	Małopolska ogółem	33,8	30,9	36,1	10,9	28,6
	Małopolska >249 pracowników	90,9	58,3	52,4	30,8	58,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Gospodarka oparta na wiedzy w województwie małopolskim w latach 2010–2014*, GUS, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2016

— mikro case study

InnoBridge – katalizator transferu wiedzy do przedsiębiorstw

- *InnoBridge* to projekt realizowany od 2016 roku przez Województwo Małopolskie wraz z partnerami z ośmiu krajów Unii Europejskiej w ramach programu *Interreg Europa*. Impulsem do podjęcia działań stały się narastające, wspólne potrzeby związane z innowacyjnością i regionalną konkurencyjnością, a zwłaszcza niedostatecznym wykorzystaniem wyników prac B+R przez małych i średnich przedsiębiorców.
- Projekt *InnoBridge* ma na celu udoskonalenie regionalnej polityki innowacyjnej w zakresie transferu i komercjalizacji wiedzy. Chodzi o to, żeby skutecznie inwestować środki publiczne (UE i regionu) we wdrażanie wyników prac badawczo- rozwojowych w Małopolsce.

4. Instytucje Otoczenia Biznesu

Instytucje otoczenia biznesu (IOB) są ogniwem nowoczesnych systemów wsparcia rozwoju gospodarczego. Prowadzą działalność mającą na celu tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, transferu i komercjalizacji technologii oraz poprawy konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw. Ośrodki przybierają różne osobowości prawne – od stowarzyszeń, przez fundacje, do spółek prawa handlowego. „Ze względu na swoją specyfikę i społeczne podłoże ich powstania są one ważnym elementem wypełniającym lukę między mechanizmami rynkowymi a działaniami administracji publicznej. Spełniają też na rynku funkcje usługowe, tworząc specyficzną siećową infrastrukturę instytucjonalną, umożliwiającą przedsiębiorcom dynamizację procesów rozwojowych oraz realizację wyznaczonych strategii”³. Do instytucji otoczenia biznesu zalicza się⁴:

- › ośrodki przedsiębiorczości – szeroka promocja i inkubacja przedsiębiorczości, dostarczanie usług wsparcia do małych firm i aktywizacja rozwoju regionów peryferyjnych lub dotkniętych kryzysem strukturalnym;
- › ośrodki innowacji – szeroka promocja i inkubacja innowacyjnej przedsiębiorczości, transfer technologii i dostarczanie usług proinnowacyjnych, aktywizacja przedsiębiorczości akademickiej i współpracy nauki z biznesem;
- › instytucje finansowe – ułatwienie dostępu do finansowania działalności nowo powstałych oraz małych firm bez historii kredytowej, dostarczanie usług finansowych dostosowanych do specyfiki innowacyjnych przedsięwzięć gospodarczych.

W Małopolsce działa – nie uwzględniając klastrów – 59 IOB, co jest czwartym wynikiem w kraju (więcej IOB działa na Mazowszu, Śląsku i w Wielkopolsce). Wartość PKB przypadająca na jedną regionalną instytucję to niecałe 2 000 zł. (średnia krajowa 2 358 zł). Ilość mieszkańców na jedną Małopolską IOB to ok. 57 tys., a firm – 2 766. Pod względem obu wartości Małopolska lokuje się poniżej środka stawki województw. Taki wskaźnik, bazujący na uproszczonym założeniu, że mniejsze wartości oznaczają lepszą dostępność do instytucji, a zatem strukturę bardziej korzystną z punktu widzenia ich klientów (zarówno firm jednoosobowych, jak i dużych inwestorów), prezentuje w swoim opracowaniu pt. *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce* SOIiPP.⁵

Spośród 21 aktywnych małopolskich inicjatyw klastrowych połowa skupia do – a połowa powyżej 20 członków. W sumie wszystkie inicjatywy klastrowe zrzeszają 546 podmiotów. Dominują grona przedsiębiorczości działające w formie spółek – podmiotów prawa handlowego. Najwięcej jest spółek z ograniczoną odpowiedzialnością – dziewięć inicjatyw. Według badań przeprowadzonych przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego w 2015 roku wielkość zatrudnienia w 21 badanych małopolskich inicjatywach klastrowych wynosiła ogółem ok. 55 tys. Pięć inicjatyw wygasiło w ostatnich latach swoją aktywność.

3. *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce*, SOIiPP, Poznań/Warszawa, 2015.

4. Za PARP, http://www.pi.gov.pl/iob/chapter_86459.asp (dostęp: 29.08.2016).

5. Stowarzyszenie Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce, Poznań/Warszawa, 2015.

Bieżącą analizą IOB w kraju zajmuje się Stowarzyszenie Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce. Według danych tej instytucji w Małopolsce działają trzy parki technologiczne (z 42 działających w Polsce; najwięcej parków – po sześć – zlokalizowanych jest w województwach śląskim i mazowieckim), wszystkie z zaangażowanym kapitałem uczelnianym i jeden z publicznym. Krakowski Park Technologiczny i Park Life Science, skupiające się na inkubowaniu przedsiębiorstw, komercjalizacji wiedzy z sektora nauki do firm, wsparciu kapitałowym oraz sprofilowanych usługach dla firm, wyspecjalizowały się w sektorach nowoczesnej gospodarki: ICT i nauki o życiu.

W regionie lokuje się dwanaście (ze 103 krajowych) funduszy kapitału zaangażowanego, mających w większości wieloletnie doświadczenie i ugruntowaną renomę. Ich silną specjalizacją są szeroko pojęte dziedziny ICT i life science. Duży udział środków prywatnych w funduszach podwyższonego ryzyka oznacza rozpoznaną i potwierdzoną siłę krakowskiego środowiska startupowego. Ponadto przedsiębiorcy mają dostęp do usług ośmiu centrów transferu technologii (w tym pięciu uczelnianych). Jedno z nich – CITTRU – skoordynowało w 2015 roku 86 zgłoszeń patentowych na rzecz UJ, pomagając uzyskać 19 patentów na wynalazki, które – przeznaczone do wdrożeń – są umieszczane na platformie Sciencemarket.pl.

Tabela 53. Zestawienie małopolskich IOB i klastrów

Parki technologiczne
Krakowski Park Technologiczny sp. z o.o. [Krakowski Park Technologiczny sp. z o.o.]
Park Life Science [Jagiellońskie Centrum Innowacji Sp. z o.o.]
Park Technologiczny – Miasteczko Multimedialne [Miasteczko Multimedialne Sp. z o.o.]
Inkubatory technologiczne
Inkubator Technologiczny Krakowskiego Parku Technologicznego [Krakowski Park Technologiczny Sp. z o.o.]
Inkubator Technologiczny Fundacji „Instytut Karpacki”
Inkubator Przedsiębiorczości [Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.]
Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości
Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica [Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie]
Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości UJ [Jagiellońskie Centrum Innowacji Sp. z o.o.]
Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości [Uniwersytet Ekonomiczny]
Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości [Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja]
Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości [Politechnika Krakowska]
Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości [Akademia Wychowania Fizycznego]
Inkubatory przedsiębiorczości
Małopolski Inkubator Przedsiębiorczości [Urząd Miejski w Andrychowie]
Inkubator Przedsiębiorczości [Fundacja Promocji Gospodarczej Regionu Krakowskiego]
Nowosądecki Inkubator Przedsiębiorczości [Urząd Miasta Nowy Sącz]
Oświęcimski Inkubator Przedsiębiorczości [Centrum Biznesu Małopolski Zachodniej Sp. z o.o.]
Tarnowski Inkubator Przedsiębiorczości [Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.]
Powiatowy Inkubator Przedsiębiorczości [Powiatowy Urząd Pracy w Dąbrowie Tarnowskiej]
Centra Transferu Technologii
Centrum Innowacji, Transferu Technologii i Rozwoju Uniwersytetu (CITTRU) [Uniwersytet Jagielloński]
Centrum Transferu Technologii AGH [Akademia Górniczo-Hutnicza im. St. Staszica w Krakowie]
Centrum Transferu Technologii [Politechnika Krakowska]

Rozdział I Potencjał gospodarczy

Centrum Transferu Technologii Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie [Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie]

Preinkubator Przedsiębiorczości Akademickiej CTE/UR w Krakowie [Centrum Transferu Ekotechnologii sp. z o.o.]

Fundusze Kapitału Załączkowego

Fundusz Kapitału Załączkowego SATUS [Spółka Zarządzająca Funduszami Kapitału Załączkowego SATUS Sp. z o.o. SK]

Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych Venture Capital SATUS [Satus Venture Sp. z o.o. SK]

Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego [Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego]

MicroBioLab [MicroBioLab Sp. z o.o.]

JCI Venture [JCI Venture Sp. z o.o.]

IIF [IIF Seed Fund sp. z o.o.]

Nomad Fund [Nomad Management GmbH S.K.A.]

Fundusz Załączkowy KPT [Krakowski Park Technologiczny Sp. z o.o.]

Innovation Nest [Innovation Nest]

Nomad Management GmbH S.K.A [Nomad Management GmbH S.K.A.]

Inkubator Przedsiębiorczości Media 3.0 [Miasteczko Multimedialne Sp z o.o.]

„Wiedza i Kapitał dla Innowacji Informatycznych i Telekomunikacyjnych” [Fundacja Nowe Technologie]

Lokalne i regionalne fundusze pożyczkowe

Małopolski Fundusz Pożyczkowy [Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.]

Fundusz Rozwoju Przedsiębiorczości [Fundacja Promocji Gospodarczej Regionu Krakowskiego]

Fundacja Rozwoju Regionu Rabka [Fundacja Rozwoju Regionu Rabka]

Samorządowe Centrum Przedsiębiorczości i Rozwoju [Samorządowe Centrum Przedsiębiorczości i Rozwoju]

Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego [Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.]

Fundusze Poręczeń Kredytowych

Małopolski Fundusz Poręczeń Kredytowych [Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.]

Małopolski Fundusz Poręczeń Kredytowych [Małopolski Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.]

Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego [Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.]

Ośrodki szkoleniowo-doradcze

Gorlicki Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości [Gorlickie Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości]

Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. [Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.]

FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji [FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji]

Enterprise Europe Network [Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie]

Centrum Szkoleniowo-Konsultacyjne [Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych – „Klub Sądecki”]

Lokalne Centrum Biznesu [Lokalne Centrum Biznesu]

Agencja Rozwoju Małopolski Zachodniej S.A. [Agencja Rozwoju Małopolski Zachodniej S.A.]

Myslenicka Agencja Rozwoju Gospodarczego [Myslenicka Agencja Rozwoju Gospodarczego]

Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej w Busku Zdroju

Fundacja Rozwoju Regionu Rabka [Fundacja Rozwoju Regionu Rabka]

Centra Innowacji

Centrum Informacji Ekologicznej[Fundacja Partnerstwo dla Środowiska]

Centrum Transferu Technologii Fundacja „Progres and Bussiness”

Centrum Innowacji, Transferu i Monitorowania Rozwoju Technologii Wytwarzania [Instytut Zaawansowanych Technologii Wytwarzania]

Centrum Transferu Technologii Medycznych Park Technologiczny sp. z o.o.

Klastry

Klaster LifeScience

MedCluster

Klaster Przemysłów Kultury i Czasu Wolnego

Małopolsko-Podkarpacki Klaster Czystej Energii

Małopolski Klaster Poligraficzny

Małopolski Klaster Turystyczny BESKID

Klaster Inteligentne Budownictwo

Klaster Technologii Informatycznych w Budownictwie/ BIMklaster

Klaster „Zrównoważona Infrastruktura”

Digital Entertainment Cluster

Klaster Edutainment

South Poland Cleantech Cluster

Krakowski Klaster Filmowy

Klaster Innowacji Małopolski Zachodniej

Klaster Gospodarki Odpadowej i Recyklingu

Sądecki Klaster Energii Odnawialnej

Małopolski Klaster „Otwarta Przestrzeń dla Biznesu”

Małopolski Klaster MakeIT

Tarnowski Klaster Przemysłowy

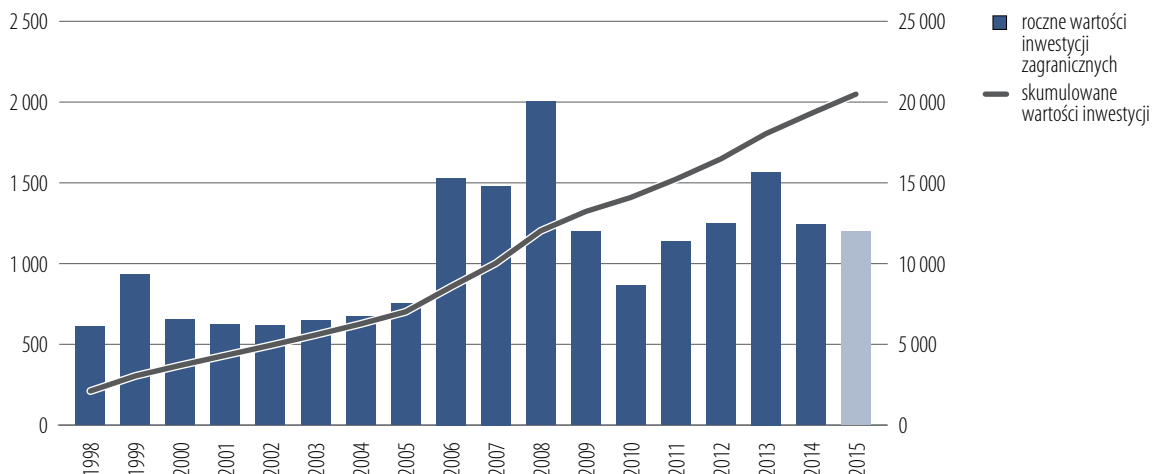
Apipol Klaster Nowoczesnego Pszczelarstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Stowarzyszenia Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce www.sooipp.org.pl (dostęp 23.08.2016) oraz raportu *Charakterystyka, potencjał i jakość małopolskich inicjatyw klastrowych – Raport końcowy z badań*, UMWM 2015

5. Inwestycje zagraniczne

Całkowita wartość zainwestowanego kapitału w województwie małopolskim po 1989 roku przekroczyła 19,3 mld USD (5 725,1 USD w przeliczeniu na 1 mieszkańca). Małopolska zalicza się do regionów o największej dynamice przyrostu pomiotów z udziałem kapitału zagranicznego, ustępując jedynie województwom: mazowieckiemu, dolnośląskiemu, wielkopolskiemu i śląskiemu.

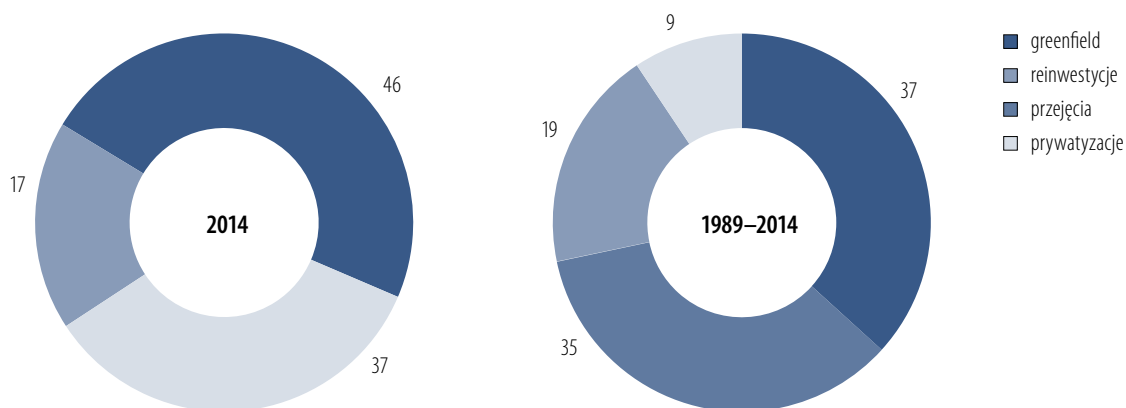
Wykres 92. Roczne i skumulowane wartości inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim do końca 2014 r. oraz prognoza na 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UJ do roku 2013 oraz badań własnych za 2014 r.

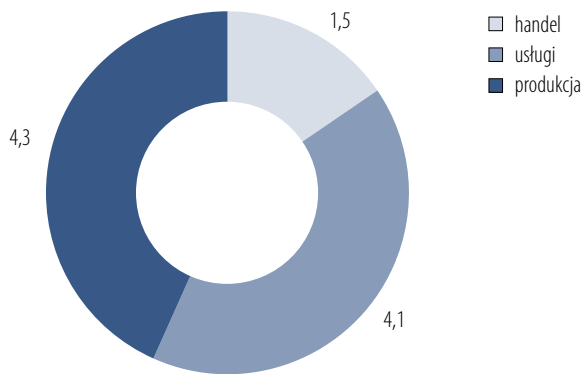
W 2014 roku wielkość bezpośrednich inwestycji zagranicznych w regionie wyniosła 1 243 mln USD. Wartość nakładów w 2014 roku była niższa niż w 2013 roku o ok. 20,7%, natomiast w stosunku do roku 2012 o ok. 0,6%.

Wykres 93. Struktura inwestycji według typów nakładów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UJ do roku 2013 oraz badań własnych za 2014 r.

Największe nakłady zostały poniesione na inwestycje typu greenfield. Udział tych inwestycji stanowił w badanym okresie 46%, osiągając wartość 568,5 mln USD (o ok. 86 mln więcej niż w roku 2013). Drugą pozycję w strukturze typów nakładów inwestycyjnych stanowiły przejęcia firm prywatnych – 37% ogółu inwestycji (wartość 454,4 mln USD). Kwotowo natomiast ten typ inwestycji był niższy o ok. 100 mln USD w porównaniu z rokiem 2013. Udział nakładów reinwestycyjnych w firmach przejętych lub sprywatyzowanych przez kapitał zagraniczny stanowił 17% (wartość 220,1 mln USD). Sektor przemysłowy w ogóle wartości inwestycji zagranicznych w Małopolsce w 2014 roku stanowił 43,3%, sektor usług – 41,2% (mniej o 20% niż w roku 2013), sektor handlowy z kapitałem zagranicznym – 15,5%.

Wykres 94. Inwestycje zagraniczne w Małopolsce w 2014 r. wg sektorów gospodarki

Źródło: Raport MORR *Inwestorzy zagraniczni w Małopolsce w 2014 roku*

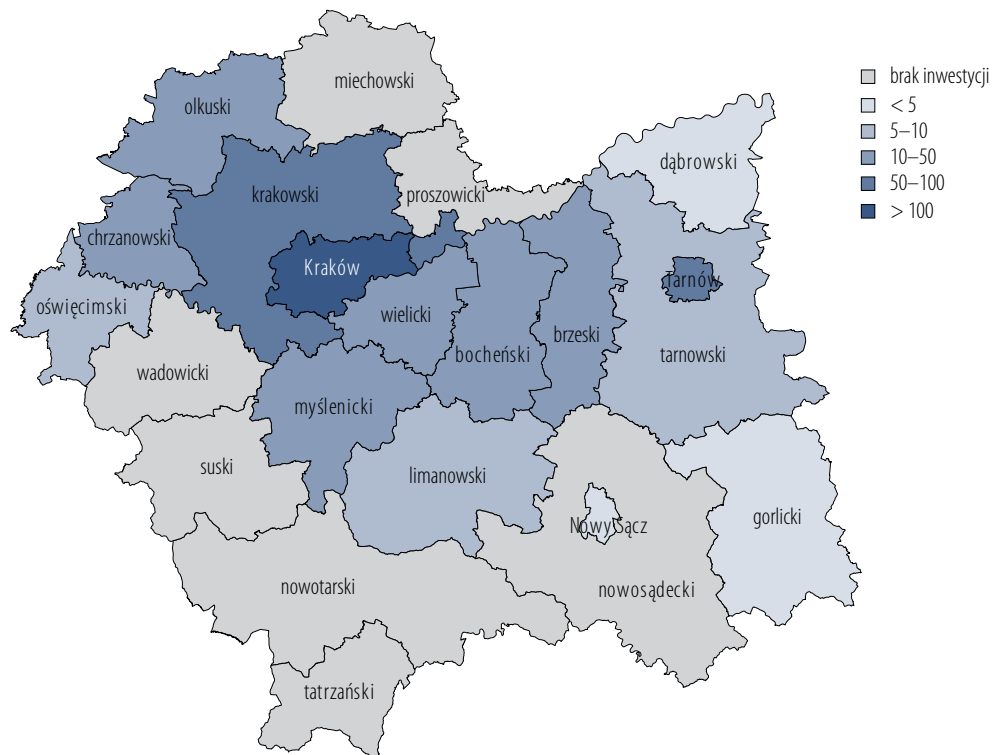
W 2014 roku zidentyfikowano 96 inwestorów, którzy ponieśli nakłady w wysokości co najmniej 1 mln USD. Inwestorzy 20 podmiotów zaangażowali co najmniej 10 mln USD, a 11 inwestorów co najmniej 30 mln USD. Największe sumy przeznaczono w przejęcie aktywów istniejących firm.

Na liście największych inwestycji w Małopolsce w 2014 roku znajdowały się:

- › zakup przez firmę Starwood Capital Group z USA krakowskiego kompleksu biurowego Quattro Business Park; transakcja szacowana na ponad 150 mln USD,
- › przejęcie sklepów Real przez francuski Auchan,
- › przejęcie biurowca Centrum Biurowe Lubicz przez Griffin Group.

Największej inwestycji *greenfield* (ok. 43 mln USD)

dokonała szwedzka Skanska Property, budując biurowiec Kapelanka 42. Drugi pod tym względem był TriGranit Development z kolejnym etapem inwestycji w kompleksie biurowym Bonarka 4 Business. W sektorze przemysłowym w roku 2014 istotnych inwestycji dokonało francuskie Valeo, rozbudowując swoje zakłady w Skawinie i Chrzanowie.

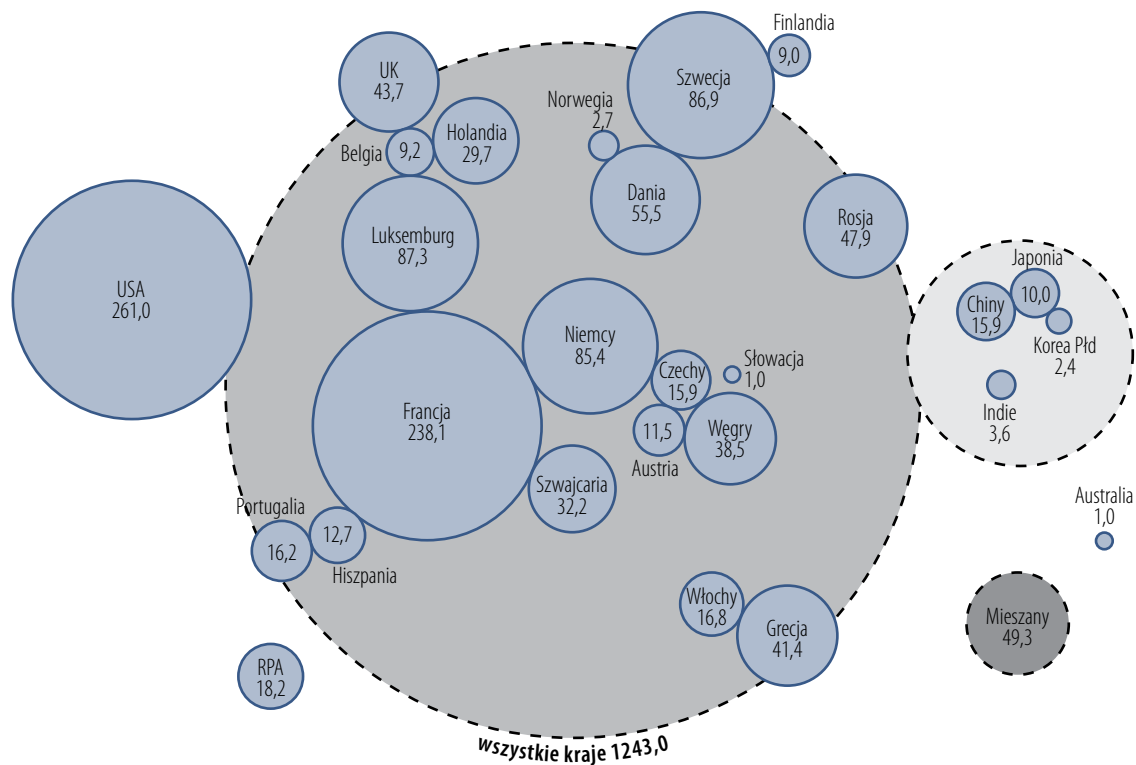
Mapa 40. Wartość nakładów firm z udziałem kapitału zagranicznego w powiatach Małopolski w 2014 r. (w mln USD)

Źródło: badanie własne, raport MORR *Inwestorzy zagraniczni w Małopolsce w 2014 roku*

Region Małopolski charakteryzuje się dużym skoncentrowaniem przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego. Miasto Kraków skupia najwięcej podmiotów tego typu. W 2014 roku zarejestrowane były 3 583 spółki stanowiące 74,4% wszystkich podmiotów tego typu funkcjonujących na terenie województwa (wzrost o blisko 10% w stosunku do 2013 roku). Systematyczną koncentrację inwestycji firm z kapitałem zagranicznym w stolicy Małopolski potwierdza wartość inwestycji zagranicznych dokonanych w 2014 roku w Małopolsce. Wartość ta była wyższa o 5,8% w stosunku do roku 2013 i stanowiła 70,2% ogółu inwestycji firm z kapitałem zagranicznym. W 2014 roku kapitał zagraniczny napływał do Małopolski z 28 krajów (o 5 więcej niż w roku ubiegłym).

Wartość udziału kapitału państw europejskich stanowiła 71% (wzrosły o ok. 8 p.p. w stosunku do roku 2013). Poziom kapitału pochodzącego z Ameryki Północnej osiągnął niemal identyczny udział jak w ubiegłym roku, tj. 21,0%. Ponad 40% wszystkich nakładów inwestycyjnych poniesionych w 2014 roku było wynikiem działalności podmiotów z udziałem kapitału pochodzącego ze Stanów Zjednoczonych oraz Francji. Inwestorzy z każdego z tych krajów zainwestowali ponad 230 mln USD. Te dwa kraje od lat należą do ścisłej czołówki w kontekście skali zaangażowania kapitału w Małopolsce.

Mapa 41. Skala zaangażowania kapitału przez poszczególne kraje w Małopolsce w roku 2014 (w mln USD)

Źródło: badanie własne, raport MORR *Inwestorzy zagraniczni w Małopolsce w 2014 roku*

Pod względem napływu kapitału zagranicznego ważnym obszarem jest przede wszystkim Krakowski Park Technologiczny SSE. Tylko w roku 2014 wydane zostały 44 zezwolenia i był to jeden z większych udziałów w ogóle wydanych zezwoleń w Polsce (w badanym roku). W krakowskiej specjalnej strefie ekonomicznej inwestorzy ponieśli mniejsze niż przeciętnie nakłady inwestycyjne w roku 2014, wynoszące ok. 77,4 mln USD, co stanowi udział na poziomie 3,1% w skali wszystkich inwestycji w strefach w Polsce, dając krakowskiej strefie dziewiąte miejsce w kraju pod względem wielkości zainwestowanego kapitału zagranicznego. Suma nakładów poniesionych przez inwestorów zagranicznych w strefie w 2014 roku wyniosła 464,1 mln USD. Na koniec grudnia suma inwestycji w podstrefie znajdującej się na terenie Niepołomic wyniosła 214,8 mln USD (46% zaangażowania inwestorów w KSSE), a w podstrefie krakowskiej ok. 106,6 mln USD. Region Małopolski wybija się na tle kraju nie tylko pod względem liczby centrów usług dla biznesu, ale w szczególności pod względem wielkości zatrudnienia wygenerowanego przez ten sektor. Według stanu na 2014 rok w Małopolsce funkcjonowało 85 centrów, zatrudniających ok. 30 tys. pracowników. W 2014 roku centra usług nowoczesnych w Małopolsce posiadało 81 inwestorów zagranicznych. Głównymi krajami napływu kapitału były w tym sektorze Stany Zjednoczone, Wielka Brytania i Francja, które to kraje stanowiły blisko 75% badanej populacji. Tempo i skala powstawania centrów usług nowoczesnych na terenie Krakowa świadczy o tym, że jest on bardzo atrakcyjną lokalizacją dla tworzenia i rozwoju tego typu biznesów. W roku 2014 Kraków znalazł się w pierwszej dziesiątce (na dziewiątej pozycji) rankingu Tholons TOP 100 Outsourcing Destinations, wyprzedzając Dublin – jedyne europejskie miasto, które od pięciu lat znajdowało się w pierwszej dziesiątce rankingu.

Rynek pracy

Opracowanie: Katarzyna Cylic, Mirosław Furmanek, Agnieszka Słobodzian¹

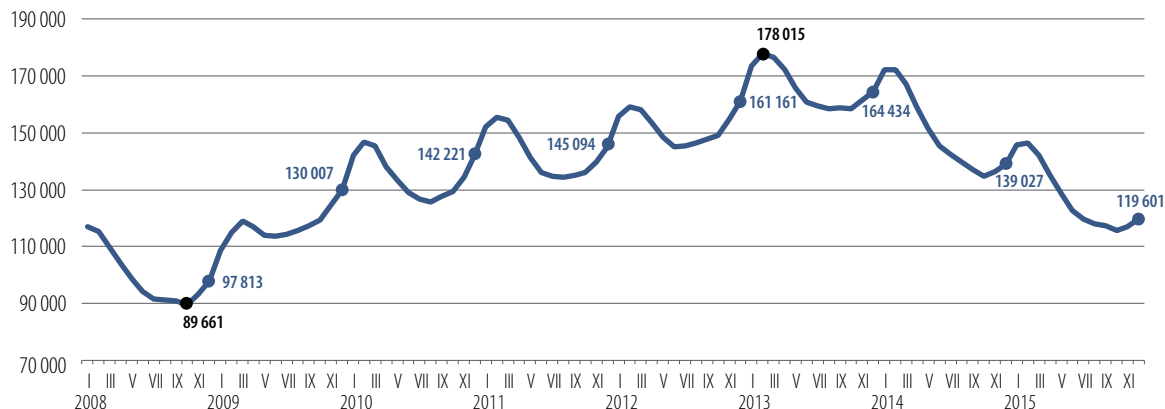
podsumowanie

- Rok 2015 to kolejny rok spadku bezrobocia. Stopa bezrobocia spadła prawie w każdym powiecie województwa małopolskiego. Utrzymywał się też spadek skali zwolnień grupowych, a liczba zwolnień grupowych była niższa od zapowiadanej przez pracodawców. Zmniejszyła się liczba upadłości.
- Potwierdzeniem dobrej sytuacji na rynku pracy był wzrost liczby ofert napływających do powiatowych urzędów pracy, a także wzrost liczby podjęć pracy odnotowywanych przez urzędy. Pracodawcom jednak coraz trudniej znaleźć pracowników, niwelując więc ich niedobór zatrudnianiem obcokrajowców.
- Zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw nieznacznie wzrastało. Dynamicznie rosło zatrudnienie w branży usług dla biznesu. Kolejny rok z rzędu spadało zatrudnienie w budownictwie i gastronomii.

1. Zmiany w poziomie bezrobocia

Liczba osób bezrobotnych spada drugi rok z rzędu. W końcu grudnia 2015 roku w małopolskich urzędach pracy zarejestrowanych było 119 601 osób bezrobotnych, czyli o 19 426 (14%) mniej niż rok wcześniej. Niekorzystne zmiany na rynku pracy, wywołane przez spowolnienie gospodarcze, obserwowane są od roku 2008. Od czwartego kwartału 2008 roku do początku roku 2013 liczba bezrobotnych Małopolan wzrosła prawie dwukrotnie. Od marca 2013, wartość ta zaczęła spadać, aby w drugiej połowie osiągnąć poziom z roku 2009. Wahania liczby bezrobotnych w ciągu roku mają charakter sezonowy – zazwyczaj od marca następuje spadek wynikający z podejmowania pracy w budownictwie i rolnictwie. Najmniej bezrobotnych w rejestrach powiatowych urzędów pracy występuje w miesiącach letnich, po czym zaczyna się wzrost spowodowany rejestrowaniem się absolwentów. Mniejszy poziom bezrobocia w województwie jest wynikiem zmniejszenia liczby rejestracji osób bezrobotnych w urzędach (o 4,6% w porównaniu do 2014 roku), przy jednoczesnym wzroście wyrejestrowań (o 7%).

Wykres 95. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Małopolsce

Etykiety na wykresie pokazują liczbę bezrobotnych na koniec grudnia każdego roku oraz wartość minimalną i maksymalną w okresie 2008–2015

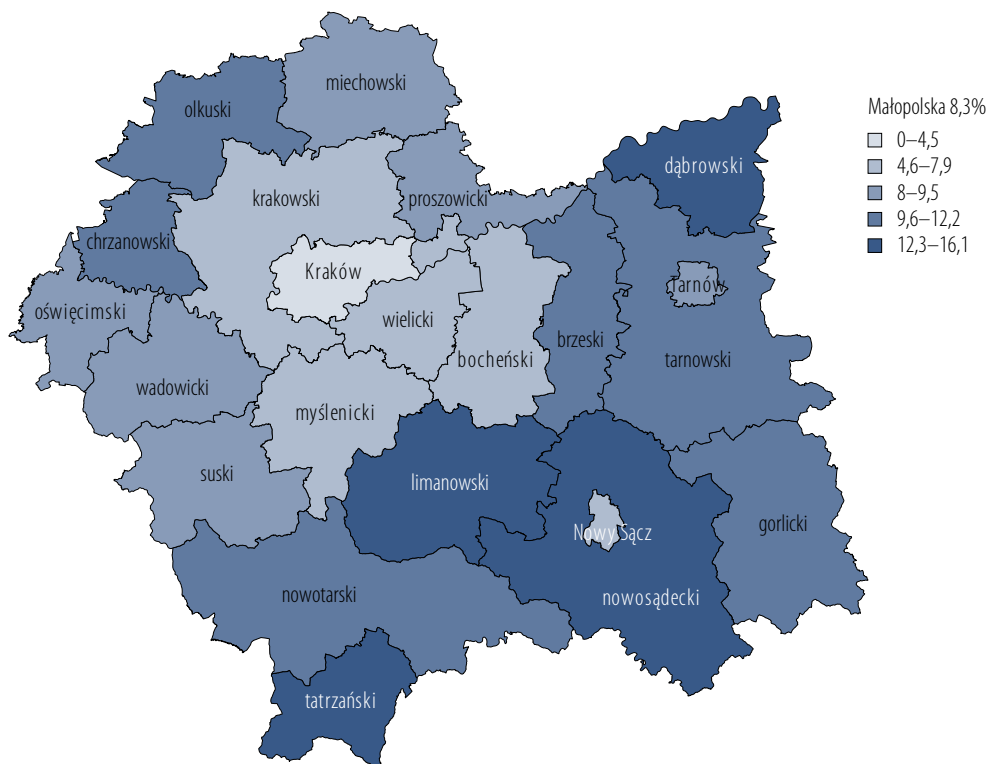
Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

1. Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie.

Spada również stopa bezrobocia rejestrowanego. W województwie małopolskim utrzymuje się ona w granicach dwóch punktów procentowych poniżej wskaźnika dla Polski. Na koniec 2015 roku wynosiła 8,3%, czyli o 1,4 p.p. mniej niż w roku 2014. Dało to województwu małopolskiemu 3. miejsce w kraju, po województwach: wielkopolskim, śląskim i na równi z mazowieckim. We wszystkich powiatach stopa bezrobocia rejestrowanego spadła w porównaniu do roku 2014, przy czym największe spadki miały miejsce w powiatach myślenickim, nowotarskim, limanowskim, wadowickim i bocheńskim. Powiaty o najwyższej stopie bezrobocia rejestrowanego to: dąbrowski (16,1%), nowosądecki (13,6%) i limanowski (13,5%). Najniższa stopa bezrobocia cechuje miasto Kraków (4,4%), powiat krakowski (6,5%) i bocheński (7%). Na tak niską stopę bezrobocia w Krakowie i powiecie krakowskim, wpływa m.in. duże zagęszczenie firm działających w mieście i w przylegających do miasta strefach ekonomicznych.

Lata 2008–2013 to okres, w którym wraz ze zwiększaniem się liczby bezrobotnych, w województwie małopolskim wzrastała stopa bezrobocia (od 7,5% w końcu 2008 roku do 11,5% w końcu roku 2013), po czym rozpoczął się jej spadek. Zmiany wartości wskaźnika miały podobny charakter prawie we wszystkich powiatach. Wyjątkiem był powiat tatrzański, w którym wzrost stopy bezrobocia w latach 2008–2013 był bardziej dynamiczny, a dynamika spadku po tym okresie była znacznie niższa niż w pozostałych powiatach, co spowodowało, że stopa bezrobocia w tym powiecie w końcu 2015 roku była wyższa od tej z końca 2008 roku o 6 p.p. Na koniec 2015 roku pięć powiatów – gorlicki, myślenicki, nowosądecki, dąbrowski i miasto Nowy Sącz – charakteryzowało się stopą bezrobocia niższą niż 7 lat wcześniej. W pozostałych powiatach stopa bezrobocia osiągnęła wyższą wartość. Podobnie w całym województwie małopolskim, dla którego była wyższa o 0,8 p. p. W omawianym okresie najniższą stopą bezrobocia charakteryzowało się miasto Kraków, a najwyższą powiat dąbrowski.

Mapa 42. Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan na koniec grudnia 2015 r.)

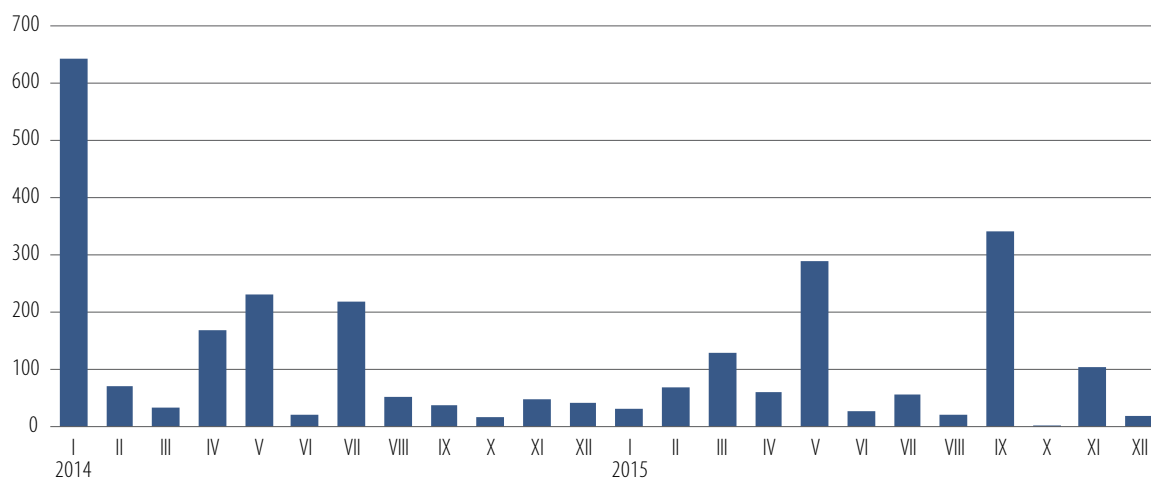
Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

2. Zwolnienia grupowe i upadłości

Utrzymuje się tendencja spadkowa zwolnień grupowych zgłaszanych przez zakłady pracy. W 2014 roku odnotowano 46 zgłoszeń, które objęły 1 142 osoby, co oznacza zmniejszenie o 31% w ujęciu rocznym. Faktyczna liczba zwolnionych osób jest mniejsza od zapowiadanej – 2015 rok o 35%, co wynika z odstąpienia niektórych pracodawców od zamiarów redukcji zatrudnienia. Najliczniejszą grupę wśród osób planowanych do zwolnienia stanowili pracownicy zatrudnieni w firmach działających w branży handlowej oraz obsługi biznesu. Sezonowa

dynamika zmian w poszczególnych miesiącach w 2015 roku różniła się od tej z roku poprzedniego, w którym przeważały zapowiedzi zwolnień zgłaszane na początku roku.

Wykres 96. Zapowiedzi zwolnień grupowych (osoby)

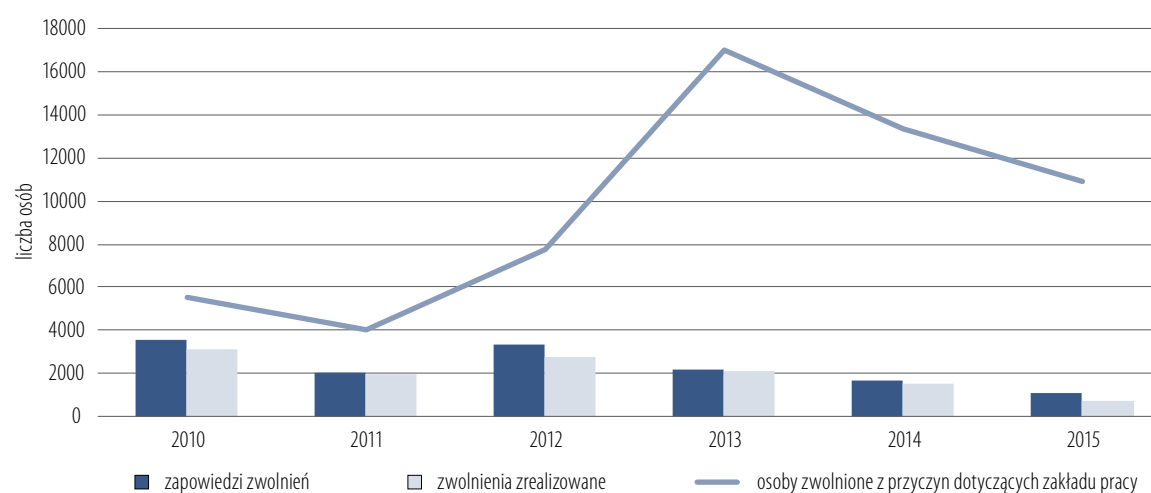

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w woj. małopolskim

W latach 2009–2011 spadała liczba zwolnień grupowych zgłaszanych przez zakłady pracy. Po wzroście w 2012 roku nastąpił ponowny spadek zarówno liczby zapowiadanych zwolnień, jak i ich realizacji. Porównując dane z ostatnich lat, należy zauważyć, że sytuacja w 2015 roku była najlepsza od roku 2008. Skala zwolnień grupowych była ponad czterokrotnie mniejsza niż w roku 2009 (zapowiedzi zwolnień grupowych dotyczyły 6 714 pracowników) i trzykrotnie mniejsza niż w roku 2012.

Po okresie, w którym przeważały zwolnienia grupowe, od 2012 roku w urzędach pracy rejestrowanych jest dużo osób zwalnianych z przyczyn zakładu pracy, lecz nie w wyniku zwolnień grupowych. Zwalniani byli przede wszystkim pracownicy małych firm, a ewentualne zwolnienia w większych firmach dotknęły nie więcej niż 10% załogi.

Wykres 97. Zwolnienia grupowe oraz zwolnienia z przyczyn zakładów pracy w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych powiatowych urzędów pracy w województwie małopolskim

W powiatowych urzędach pracy województwa małopolskiego w całym 2015 roku zarejestrowano 10 906 osób zwolnionych z przyczyn zakładów pracy. W tej liczbie 13%, tj. 1 471 osób, stanowili pracownicy z Krakowa, a 8% (862 osoby) z powiatu krakowskiego, czyli z powiatów, w których działalność gospodarczą prowadzi najwięcej podmiotów. Najmniejsza skala zwolnień dotyczyła obszarów o stosunkowo małej liczbie zarejestrowanych podmiotów gospodarczych – powiatu proszowickiego i miechowskiego (odpowiednio 66 i 105 osób). Nato-

miast udział osób zwolnionych z przyczyn zakładu pracy w ogólnej liczbie bezrobotnych rejestrujących się w powiatowych urzędach pracy wahał się od 3,5% w powiecie dąbrowskim do 12% w olkuskim.

Wśród podmiotów przechodzących trudności, obok firm zawieszonych i zlikwidowanych, występują też stosunkowo nieliczne firmy przechodzące proces upadłościowy. Liczba złożonych do sądów gospodarczych wniosków o ogłoszenie upadłości wzrosła o 23 w porównaniu z rokiem poprzednim – do 410. Sądy wydały 65 postanowień o ogłoszeniu upadłości, co stanowi spadek o ponad 30% w porównaniu z rokiem poprzednim. Malejąca liczba podmiotów w upadłości przekłada się na mniejszą liczbę wpływających do Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie wniosków o wypłatę zaległych świadczeń pracowniczych ze środków Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (FGŚP).

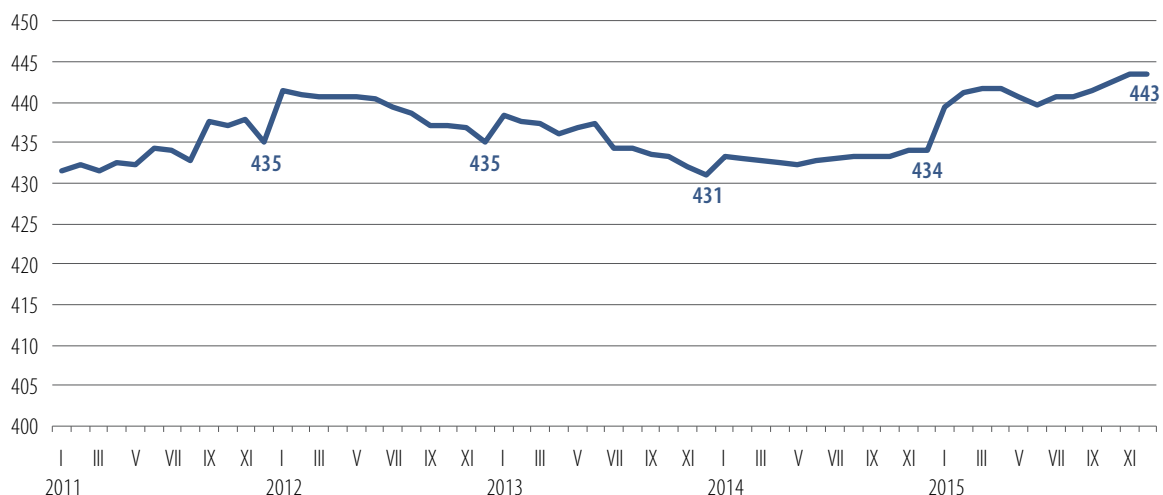
Świadczenia z FGŚP otrzymało 1 467 pracowników z 50 firm. Tylko jedna firma to duży podmiot – spółdzielnia pracy zatrudniająca 245 osób. Pozostałe to firmy małe, średnie lub duże, których upadłość ogłoszono w roku poprzednim. Liczba pracowników otrzymujących te świadczenia zmniejszyła się o 3% w porównaniu z rokiem 2014. O 2,8 mln zł – do 10,1 mln zł – zmniejszyła się łączna wartości wypłaconych świadczeń. Mniejsza była również wysokość wypłacanej średniej kwoty na wnioskodawcę (8 570,80 zł w 2014 roku wobec 6 912,12 zł w 2015 roku). Pokazuje to, że w 2015 roku wynagrodzenia pracowników podmiotów korzystających z tej formy pomocy były niższe niż w roku poprzednim.

Liczba upadłości w 2015 roku oraz wypłaty dla upadających firm i ich pracowników, pomimo spadku, utrzymywały się powyżej średniej z ostatnich 10 lat. W porównaniu ze średnią z lat 2005–2014 upadłości w Małopolsce było więcej o 26,5%, natomiast udział upadłości podmiotów zarejestrowanych w województwie małopolskim w liczbie upadłości w Polsce był większy o 21%. Wartość świadczeń wypłaconych z FGŚP w roku 2015 przewyższała średnią dziesięcioletnią o 11,6%, przy czym liczba osób, które otrzymały te świadczenia, była niższa o 11%. Dane te pokazują, że część małopolskich przedsiębiorstw, przede wszystkim podmioty małe i średnie, nadal znajduje się w trudnej sytuacji².

3. Zatrudnienie

Zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w 2015 roku rosnęło, poza niewielkim spadkiem w maju i czerwcu oraz pod koniec roku. Po wzroście w roku 2011, spadkach w latach 2012–2013 i stabilizacji w 2014 roku, w roku 2015 nastąpił ponowny wzrost przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw w do wartości średniorocznej 440,7 tys., tj. o 2,2% wyższej niż w 2014 roku³.

Wykres 98. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w woj. małopolskim (w tys. osób)

Na wykresie podano wartości dla grudnia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS

2. Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2015. Załącznik do Uchwały nr XXIII/347/16 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 23 maja 2016 r.
3. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wyraża przeciętną liczbę obsadzonych etatów w podmiotach z sektora przedsiębiorstw zatrudniających 9 i więcej osób.

Najbardziej widoczny wzrost przeciętnego zatrudnienia, w porównaniu z rokiem 2014, wystąpił w sekcjach gospodarki skupiających przedsiębiorstwa z branży usług biznesowych. W przedsiębiorstwach działających w sekcji informacji i komunikacji przeciętne zatrudnienie wzrosło o 14,8%, a w sektorze działalność profesjonalna naukowa i techniczna o 5,2%. Przyczyną tak dużych zmian jest przede wszystkim dynamiczny rozwój centrów usług wspólnych oraz outsourcingu procesów biznesowych. Spadło natomiast zatrudnienie w dwóch innych sekcjach zaliczanych sektora usług dla biznesu – w obsłudze rynku nieruchomości (o 1%) oraz w administrowaniu i działalności wspierającej (o 2,7%).

Wzrost zatrudnienia wystąpił również w dwóch największych branżach małopolskiej gospodarki – w przetwórstwie przemysłowym (o 4,2%) i w handlu oraz naprawie pojazdów samochodowych (o 2,3%). Podobnie jak rok wcześniej największy spadek zatrudnienia nastąpił w budownictwie (o 3,4%) oraz w zakwaterowaniu i gastronomii (o 5,1%)⁴.

4. Pracujący

Liczba osób pracujących w województwie małopolskim w 2015 roku wynosiła 1 270 tys.⁵ i była o 47 tys. osób niższa niż w roku 2014. W całym kraju liczba pracujących wzrosła w ciągu roku o 222 tys. osób, i w roku 2015 wynosiła 16 084 tys. osób. Większość pracujących Małopolan – 722 tys. (tj. 57%), była zatrudniona w sektorze usługowym, 393 tys. (31%) w przemyśle i budownictwie, a 146 tys. (12%) w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie. Struktura branżowa pracujących w województwie małopolskim jest bardzo zbliżona do ogólnopolskiej⁶. Wskaźnik zatrudnienia⁷ wzrósł o 0,7 p.p. w stosunku roku poprzedniego i w 2015 roku wynosił 51,5% (w Polsce 52,6%), co oznacza, że ponad połowa mieszkańców województwa pracowała. Ponad pięćdziesięcioprocentowy udział występuje w województwie małopolskim od połowy 2013 roku. Więcej niż połowę pracujących stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub policealnym i średnim (odpowiednio 28% i 26%). Udział mężczyzn w liczbie pracujących był większy niż kobiet i wynosił 55,8%.

5. Zapotrzebowanie na pracowników

W 2015 roku do powiatowych urzędów pracy zgłoszono prawie 84 tys. ofert pracy, tj. o jedną czwartą więcej niż rok wcześniej. Zwiększenie ogólnej liczby ofert to wynik większej dostępności zatrudnienia zarówno subsydiowanego, jak i niesubsydiowanego. We wszystkich miesiącach 2015 roku liczba ofert pracy była wyższa niż w analogicznych miesiącach roku poprzedniego. Duży wzrost liczby zgłoszonych ofert wystąpił na początku roku. Tak dynamiczny wzrost liczby ofert subsydiowanych w pierwszych miesiącach jest rezultatem większej puli środków będących do dyspozycji powiatowych urzędów pracy.

Z badań koniunktury i nastrojów wynika, że pracodawcy są zainteresowani zatrudnianiem nowych osób, choć wzrost zapotrzebowania jest nierównomierny i nie dotyczy wszystkich branż. W badaniach GUS⁸ pracodawcy z branży przetwórstwa przemysłowego przez większość 2015 roku spodziewali się wzrostu zatrudnienia, ale pod koniec roku trend uległ odwróceniu, co może wynikać z zakończenia kontraktów i zmniejszania produkcji w tym okresie roku. Na pozytywny trend zatrudnieniowy wskazywali również przedsiębiorcy z sektora usługowego. W budownictwie oraz handlu hurtowym przewidywania zmniejszania zatrudnienia przeważały już od połowy roku. W 2015 roku nastąpił dalszy wzrost liczby miejsc pracy, jednak coraz trudniej było je obsadzić. Coraz mniej jest osób, które poszukują pracy i mogłyby ją podjąć. Świadczy o tym niska stopa bezrobocia: rejestrowa wynosiła na koniec roku 8,3%, a tzw. stopa według BAEL – 6,6%.

Główny Urząd Statystyczny podaje, że w IV kwartale 2015 roku w Polsce było 63,9 tys. wolnych miejsc pracy, w tym około 6,7 tys. w Małopolsce.

4. *Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego* – grudzień 2015 r., Urząd Statystyczny w Krakowie.

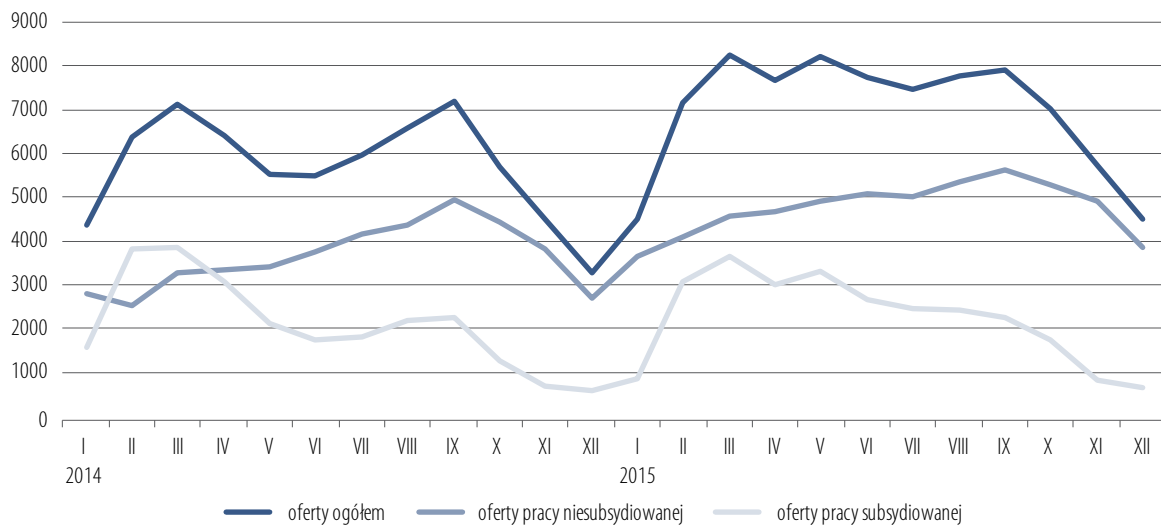
5. Dane średnioroczne.

6. Dane o aktywności ekonomicznej ludności dotyczą osób w wieku 15 lat i więcej. Zostały opracowane na podstawie reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

7. Wskaźnik zatrudnienia to procentowy udział pracujących danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii, wyróżnionej ze względu na płeć i wiek.

8. *Koniunktura gospodarcza w grudniu 2015 r. Opinie sformułowane przez jednostki, których siedziba znajduje się w województwie małopolskim. Opracowanie sygnałowe*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, 29.12.2015.

Wykres 99. Dynamika napływu ofert pracy do powiatowych urzędów województwa małopolskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych powiatowych urzędów pracy w woj. małopolskim

Pracodawcy starają się niwelować niedobór pracowników, sprowadzając ich głównie z tych krajów, których obywatele nie muszą uzyskiwać pozwolenia na pracę w Polsce, a wymagane jest jedynie zarejestrowanie w powiatowym urzędzie pracy oświadczenia o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcom. Z tej procedury mogą korzystać pracodawcy zainteresowani zatrudnieniem obywateli Rosji, Białorusi, Ukrainy, Mołdawii, Gruzji i Armenii. W Małopolsce w 2015 roku zarejestrowano oświadczenia dotyczące prawie 47 tys. pracowników z tych krajów, głównie z Ukrainy – 96,5%. Znacznie mniej zgłoszeń dotyczyło obywateli Mołdawii – 2,2% z Mołdawii, Rosji i Białorusi – po 0,5%. Z pozostałych krajów (Gruzji i Armenii) przybyło do województwa małopolskiego mniej niż 50 pracowników.

Zawody z nadwyżką i z deficytem

Według „Barometru zawodów” w 2016 roku w województwie małopolskim w 11 zawodach będzie trudno znaleźć odpowiednio wykwalifikowanych pracowników. Są to najczęściej zawody, w których wymagane są formalne kwalifikacje i samodzielność (np. lekarze, samodzielni księgowi) lub odpowiednie uprawnienia (np. pielęgniarki, kierownicy, kierownicy budowy). W 30 zawodach prognozuje się natomiast nadwyżkę osób poszukujących pracy.

Graficy komputerowi, kierownicy budowy, diagności samochodowi, blacharze i szefowie kuchni są obecnie najbardziej pożądanymi pracownikami w Małopolsce. Na zatrudnienie mogą liczyć księgowi ze znajomością języków obcych, kierownicy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, które mogą być użytkowane podczas transportu międzynarodowego, a także pielęgniarki.

Zawody, w których występuje nadwyżka pracowników, to głównie bardzo popularne zawody nauczane w większości szkół i uczelni w regionie i całym kraju. Z dużą konkurencją muszą się zmierzyć absolwenci popularnych kierunków studiów – ekonomiści, politolodzy, historycy i filozofowie, socjologowie i specjaliści ds. badań społeczno-ekonomicznych, geologowie, geografowie i geofizycy, nauczyciele nauczania początkowego i przedmiotów ogólnokształcących, pedagodzy. Ich nadwyżka to skutek niżu w rocznikach objętych nauką szkolną oraz duża do niedawna popularność kierunków pedagogicznych. Znalezienie pracy w zawodzie wymaga sporo wysiłku od osób z często występującymi na rynku kwalifikacjami, nieposiadającymi doświadczenia wystarczającego do samodzielnej pracy (np. kierowców samochodów osobowych, specjalistów do spraw bezpieczeństwa i jakości, specjalistów technologii żywności i żywienia, pracowników administracyjnych i biurowych).

Sytuacja w zawodach jest odmienna w poszczególnych powiatach. Kraków wybija się na tle województwa pod względem wysokości wynagrodzeń, ogólnej liczby miejsc pracy oraz udziału ofert kierowanych do osób z wyższym wykształceniem. Stosunkowo dużymi rynkami pracy są również Tarnów i Nowy Sącz. Te trzy miasta

— więcej informacji

Informacje na temat metodologii badania *Barometr zawodów* oraz wyniki dla każdego powiatu dostępne są na stronie www.barometrzwadov.pl.

przyciągają dziesiątki tysięcy pracowników spoza swojego terenu. Dla sytuacji na rynkach pracy w pozostałych powiatach istotne są trzy czynniki: liczba dużych zakładów produkcyjnych zlokalizowanych na miejscu, bliskość Krakowa oraz dostępność komunikacyjna, w tym dobre połączenia z Krakowem. Powiaty położone na obrzeżach województwa charakteryzuje wyższa stopa bezrobocia i wyższy udział szarej strefy. Trudniej w nich znaleźć pracę osobom z wyższym wykształceniem. Sytuacja w poszczególnych obszarach województwa nie jest taka sama – często ten sam zawód jest deficytowy w jednych powiatach i nadwyżkowy w innych.

6. Usługi informacji i poradnictwa zawodowego

Poradnictwo i informacja zawodowa to wymóg czasu wynikający z przemian gospodarczych i dynamicznej sytuacji na rynku pracy. Podjęcie trafnych decyzji edukacyjnych, poszukiwanie zatrudnienia, sprostanie oczekiwaniom pracodawców czy świadome zaprojektowanie kariery zawodowej to tylko niektóre z trudności, z którymi zmagają się osoby chcące aktywnie działać na rynku pracy. Te wyzwania rodzą potrzebę towarzyszenia i wspierania jednostki na przestrzeni całego życia zawodowego. Naturalną konsekwencją jest zatem dostępność i powszechność usług związanych z doradztwem zawodowym.

Usługi indywidualnej i grupowej informacji zawodowej oraz indywidualnego i grupowego poradnictwa zawodowego są jednymi z podstawowych działań realizowanych przez powiatowe urzędy pracy oraz Centra Informacji i Planowania Kariery Zawodowej Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie. W 2015 roku z indywidualnego poradnictwa zawodowego skorzystało łącznie 28,6 tys. osób, w grupowym poradnictwie udział wzięło 10 tys. osób. W zdecydowanej większości (ponad 85%) były to osoby zarejestrowane w powiatowych urzędach pracy jako bezrobotni.

Indywidualna informacja zawodowa stanowi najpowszechniejszą formę usług świadczonych przez Publiczne Służby Zatrudnienia. Polega na przekazaniu wiedzy klientowi na konkretny temat z zakresu rynku pracy lub edukacji. Zgodnie z obowiązującymi standardami usług rynku pracy upowszechniane informacje zawodowe dotyczyły m.in.:

- › sytuacji na rynku pracy,
- › informacji o zawodach,
- › informacji o dostępnych ścieżkach kształcenia,
- › poszukiwania zatrudnienia,
- › planowania rozwoju edukacyjno-zawodowego.

Osoby poszukujące informacji miały możliwość samodzielnego korzystania z dostępnych zasobów informacyjnych. Mogły również korzystać z usługi indywidualnej informacji zawodowej udzielanej przez doradcę zawodowego. Z usługi informacji w formie indywidualnej skorzystało w 2015 roku 47,5 tys. osób, w formie grupowej 18,7 tys. osób.

Tabela 54. Usługi indywidualnego i grupowego poradnictwa zawodowego, indywidualnej i grupowej informacji zawodowej w całym województwie w 2015 r.

Wyszczególnienie	Poradnictwo zawodowe		Informacja zawodowa	
	liczba klientów indywidualnego poradnictwa	liczba klientów grupowego poradnictwa	liczba wizyt indywidualnych klientów	liczba klientów grupowych spotkań
ogółem	28 557	10 008	47 555	18 702
w tym:				
CIZ	2 472	1 985	14 628	2 994
PUP	26 085	8 023	32 927	15 708
kobiety	14 273	5 694	26 480	9 758
z ogółem:				
bezrobotni	24 445	6 687	X	12 532
w tym kobiety	12 105	3 792	X	6 804

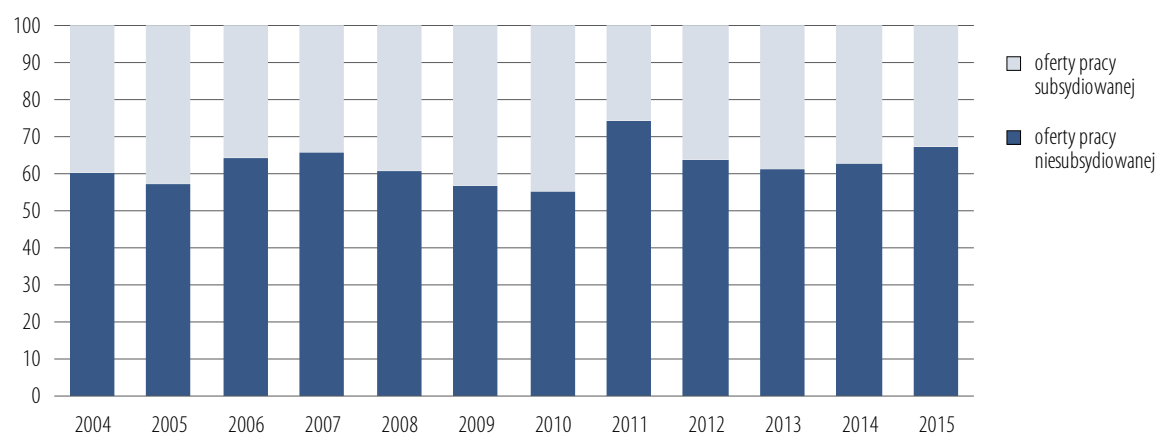
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

7. Pośrednictwo pracy

W 2015 roku pośrednicy w małopolskich urzędach pracy pozyskali 83 904 oferty pracy. Było to o 22,6% więcej niż w 2014 roku. Część zgłoszeń została przez pracodawców anulowana, ostatecznie więc w 2015 roku powiatowe urzędy pracy dysponowały pulą 81 640 zgłoszonych w tym czasie wolnych miejsc pracy. Pula ta była o 22,1% (14,8 tys. ofert) większa niż rok wcześniej. W większym stopniu zwiększyła się liczba ofert z wolnego rynku – o 30% (12,8 tys. zł), co należy uznać za sygnał pozytywnych zmian na rynku pracy. Liczebność ofert subsydiowanych również wzrosła, lecz tylko o 8% (2 tys. zł). W tym wypadku zmiany nie wynikają bezpośrednio z uwarunkowań rynkowych, zależą bowiem przede wszystkim od wysokości środków, jakie powiatowe urzędy pracy mogą przeznaczyć na działania aktywizacyjne.

Podobnie jak w poprzednich latach w 2015 roku pośrednicy urzędów pracy mieli do dyspozycji głównie oferty zgłoszone z otwartego rynku. Oferty niesubsydiowane stanowiły 67,2% ogółu pozyskanych propozycji pracy.

Wykres 100. Struktura ofert pracy pozyskanych przez PUP (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

W 2015 roku widoczna była kontynuacja spadku liczby bezrobotnych, natomiast liczba ofert, które zostały zgłoszone do powiatowych urzędów pracy, wzrosła. Spowodowało to obniżenie wskaźnika liczby bezrobotnych na 1 ofertę do poziomu 4. Relacja ta kształtowała się więc bardzo korzystnie, podobnie jak w 2007, 2008 i 2010 roku. Od roku 2004 nie notowano niższego poziomu tego wskaźnika.

Informacje o efektach usług pośrednictwa pracy świadczonego przez urzędy są możliwe do zweryfikowania tylko w zakresie tzw. pośrednictwa zamkniętego. W przypadku ofert otwartych, w których upubliczniane są także pełne dane pracodawcy, urząd najczęściej nie ma informacji zwrotnej od bezrobotnych, którzy dzięki takiej ofercie podjęli pracę.

Dzięki realizacji przez powiatowe urzędy pracy usług zamkniętego pośrednictwa pracy w 2015 roku zatrudnienie podjęło 42,9 tys. osób, w tym 11,2 tys. osób na niesubsydiowanych miejscach pracy, a 31,7 tys. osób na stanowiskach dofinansowanych ze środków publicznych. W porównaniu z 2014 rokiem ogólna liczba podjęć pracy za pośrednictwem urzędów pracy wzrosła o 8%, przy czym zarówno w przypadku podjęć pracy na stanowiskach subsydiowanych, jak i niesubsydiowanych stopień wzrostu kształtował się na tym samym poziomie. W kontekście ogólnej poprawy sytuacji na rynku pracy zastanawiający jest spadek podjęć pracy dokonanych bez skierowania z urzędu pracy (w stosunku do 2014 roku o 7,6%; 5,8 tys. osób). Wy tłumaczeniem tego zjawiska może być fakt, że 2015 rok jest kolejnym rokiem spadku bezrobocia, a w pierwszej kolejności szeregi bezrobotnych opuściły najbardziej mobilne osoby, które właśnie zasilają grupę samodzielnie podejmujących pracę.

8. Subsydiowane programy aktywizacji zawodowej.

W przypadku osób, wobec których usługi poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy są rozwiązaniem niewystarczającym, istnieje możliwość zaproponowania dodatkowych form wsparcia określonych w *Ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*. Są one bardzo różnorodne, stanowią bowiem odpowiedź na bardzo zróżnicowane problemy i potrzeby osób pozostających bez pracy. W ostatnim okresie (od 2014 roku) katalog ten uległ jeszcze poszerzeniu o nowe rozwiązania, m.in. bon szkoleniowy, bon stażowy, bon

zatrudnieniowy, bon na zasiedlenie, dofinansowanie zatrudnienia osoby w wieku 50+, refundacja składek na ubezpieczenie społeczne osoby do 30 roku życia, grant na utworzenie stanowiska pracy w formie telepracy, świadczenie aktywizacyjne, a także zlecenie usług aktywizacyjnych.

W 2015 roku z udziału w różnych subsydiowanych formach pomocy skorzystało 36,5 tys. osób, tj. o prawie 2 tys. (5,6%) więcej niż rok wcześniej. Osoby objęte tego typu wsparciem stanowiły 11,8% ogółu obsługiwanych w tym czasie osób bezrobotnych. Od 2013 roku widać stopniowe zwiększanie się tego wskaźnika (2012 rok – 9%; 2013 rok – 8,7%, 2014 rok – 10,1%). Jest to spowodowane z jednej strony poprawą sytuacji na rynku pracy, co przekłada się na spadek bezrobocia, a z drugiej – zwiększaniem liczby objętych aktywizacją.

Skala realizowanych przez urzędy pracy działań aktywizacyjnych jest ściśle uzależniona od wysokości środków Funduszu Pracy, w oparciu o które są one finansowane. W 2015 roku pula środków przeznaczonych na programy rynku pracy była wyższa niż rok wcześniej. Możliwe było więc sfinansowanie wsparcia aktywizacyjnego dla większej liczby osób.

Zwiększenie liczby uczestników odnotowano w odniesieniu do większości podstawowych form wsparcia, w tym największe w przypadku prac interwencyjnych i prac społecznie użytecznych. W stosunku do 2014 roku udzielono jedynie mniej dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej i mniej osób skorzystało z zatrudnienia w ramach robót publicznych. Coraz częściej stosowane były też rozwiązania wprowadzone nowelizacją ustawy. Ponieważ sprawozdania statystyczne zostały dostosowane do zmian w ustawie dopiero od stycznia 2015 roku, porównanie zmian w okresie 2014–2015 możliwe jest jedynie na ogólnym poziomie dotyczącym całej grupy nowych instrumentów.

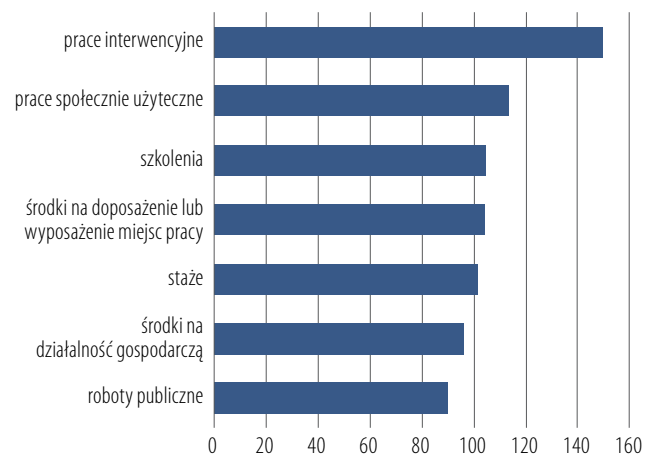
W skali całej Polski również miało miejsce zwiększenie liczby objętych działaniami aktywizacyjnymi, jego skala była jednak mniejsza niż w Małopolsce. Rozmieszczenie zmian w województwach było równomierne.

W 8 województwach odnotowano w tym zakresie spadek i również w 8 – wzrost.

Struktura stosowanych form wsparcia jest od wielu lat względnie stała. Największy udział mają w niej osoby korzystające ze staży. W roku 2015 w stażach uczestniczyło 43% ogółu aktywizowanych. Kolejne najczęściej stosowane instrumenty to szkolenia (15% ogółu aktywizowanych w 2015 roku) i dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej (13% ogółu aktywizowanych w 2015 roku). Stałe jest również zróżnicowanie pomiędzy strukturą stosowanych form wsparcia w Małopolsce i w Polsce. W Małopolsce osoby bezrobotne częściej korzystają ze staży, szkoleń i dotacji. W mniejszym zakresie są natomiast stosowane roboty publiczne, prace społecznie użyteczne oraz refundacja doposażenia lub wyposażenia stanowiska pracy. Różnice te są związane ze strukturą wiekową małopolskich bezrobotnych. W porównaniu do struktury średniokrajowej w Małopolsce występuje znacznie wyższy udział osób młodych, a nieco mniejszy jest odsetek osób w wieku 50+.

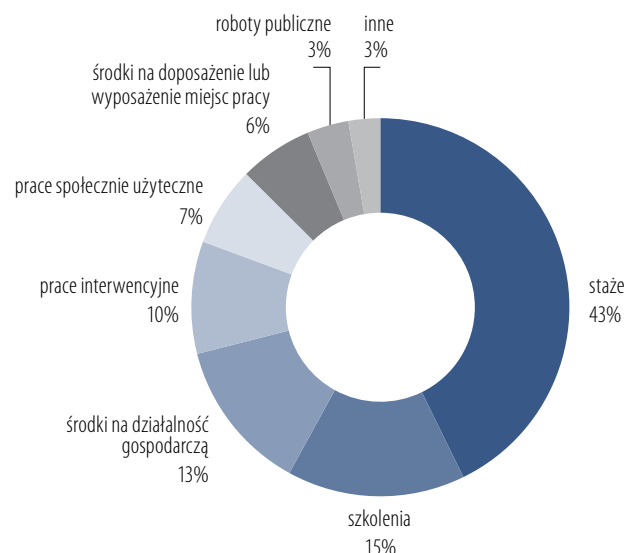
Inne jest natomiast zapotrzebowanie osób z różnych kategorii wiekowych na poszczególne rodzaje wsparcia. Po ostatnich zmianach w *Ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* powiatowe urzędy pracy otrzymały do wykorzystania jeszcze jedno nowe rozwiązanie w zakresie aktywizacji osób bezrobotnych: zleca-

Wykres 101. Zmiany liczby osób aktywizowanych w ramach poszczególnych form wsparcia w latach 2014–2015 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

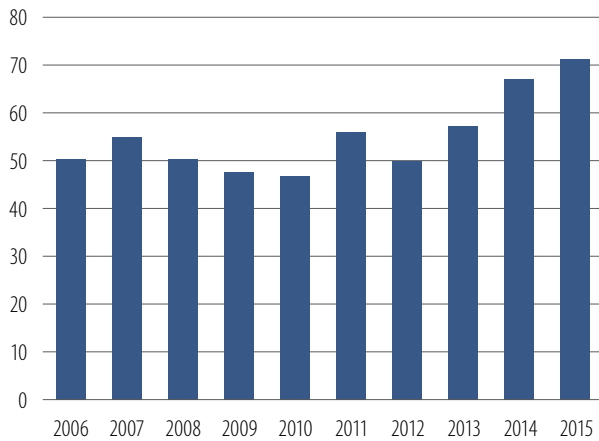
Wykres 102. Struktura osób objętych aktywizacją w 2015 r. wg form wsparcia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

nie aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych zakwalifikowanych do II lub III profilu pomocy. Rozwiązanie to bazuje na doświadczeniach innych krajów, głównie z Europy Zachodniej, oraz na doświadczeniach płynących z wcześniejszego przetestowania tego narzędzia w formie szeregu modeli wdrażanych w różnych częściach kraju w ramach projektów pilotażowych. Małopolska również miała swój wkład w wypracowanie ostatecznego kształtu wprowadzonych do ustawy założeń. W okresie od października 2012 roku do czerwca 2015 roku realizowany był w naszym województwie projekt *Express do zatrudnienia – innowacyjny model aktywizacji osób bezrobotnych*, a sprawdzone w nim rozwiązania zostały częściowo wykorzystane przy nowelizacji ustawy.

Wykres 103. Stopa ponownego zatrudnienia uczestników form aktywnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

Model zlecania działań aktywizacyjnych wdrożony w projekcie był wzorowany na rozwiązaniach brytyjskich. Opierał się on na dwóch głównych założeniach. Pierwszym z nich jest wynagradzanie realizatora głównie za efekt – skuteczne doprowadzenie osoby bezrobotnej do zatrudnienia i utrzymanie przez nią pracy przez co najmniej 6 miesięcy. Drugie założenie to stosowanie zasady „czarnej skrzynki”, zgodnie z którą realizatorowi nie jest narzucany sposób działania ani ograniczany katalog instrumentów, które może stosować. Ma on swobodę w wyborze usług i dostosowywaniu ich do indywidualnych potrzeb osób bezrobotnych w celu osiągnięcia efektu. W projekcie objęto wsparciem 1 000 osób bezrobotnych. W 2015 roku w Małopolsce zlecono działania

aktywizacyjne na rzecz kolejnej grupy 1 000 osób już ze środków Funduszu Pracy. Działania aktywizacyjne objęły bezrobotnych z 4 powiatów: bocheńskiego, krakowskiego, nowotarskiego i miasta Krakowa.

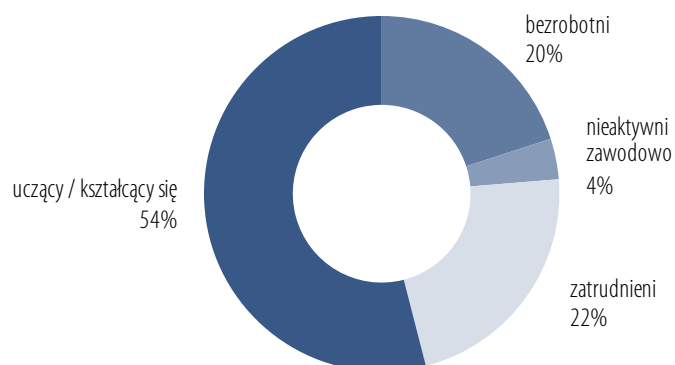
W 2015 roku efektem uczestnictwa w różnych formach wsparcia organizowanych i finansowanych przez powiatowe urzędy pracy było podjęcie pracy przez 71,6% uczestników. W porównaniu z 2014 rokiem poziom tego wskaźnika uległ zwiększeniu (2014 rok – 67%) i jest to już 3 z rzędu rok utrzymywania się tendencji wzrostowej w odniesieniu do efektywności zatrudnieniowej. Podstawową przyczyną jest prawdopodobnie ogólna poprawa sytuacji gospodarczej, która przekłada się na korzystną sytuację na rynku pracy.

Wzrost tego wskaźnika odnotowano też w odniesieniu do niemal wszystkich podstawowych form wsparcia za wyjątkiem jedynie szkoleń.

9. Wsparcie małopolskiego rynku pracy w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki

W okresie 2007–2015 w Małopolsce wdrażany był Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL) współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Wykres 104. Struktura uczestników projektów PO KL w latach 2008–2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

Celem Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki było umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, poprawę stanu zdrowia osób pracujących, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie dla budowy struktur administracyjnych państwa.

Realizowane na poziomie regionalnym w ramach PO KL projekty ukierunkowane były na wsparcie dla osób i poszczególnych grup społecznych i koncentrowały się w obszarze bezrobocia, wykluczenia społecznego, edukacji i zatrudnienia.

Wsparciem w ramach projektów realizowanych w ramach PO KL objęto 680 tys. osób (w tym 146 tys. dzieci do 12 roku życia), czyli 1/5 mieszkańców Małopolski. W nieco większym stopniu z pomocy oferowanej w projektach w ramach PO KL korzystały kobiety stanowiąc 55% ogółu ich uczestników.

Małopolska zajęła 3. miejsce w rankingu wszystkich województw pod względem wartości umów, jak i wartości zatwierdzonych wniosków o płatność.

— efekty realizacji *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki* do końca 2015 r.

- 135 tys. osób bezrobotnych zostało objętych pomocą aktywizacyjną
- 90,6 tys. pracowników podniosło swoje kwalifikacje zawodowe
- 49 tys. osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zakończyło udział w projektach integracyjnych
- 9,2 tys. osób zagrożonych wykluczeniem uzyskało wsparcie od instytucji ekonomii społecznej
- 19,6 tys. osób podjęło własną działalność gospodarczą
- 55 podmiotów ekonomii społecznej (spółdzielnie socjalne) utworzono dzięki wsparciu z EFS
- 23 tys. firm (w tym głównie mikroprzedsiębiorstw) zostało objętych szkoleniami
- 1,7 tys. osób skorzystało ze szkoleń przygotowujących do założenia działalności gospodarczej typu spin off i spin out
- w doskonaleniu zawodowym uczestniczyło 9,9 tys. nauczycieli i kadry systemu oświaty
- 463 doktorantów uzyskało stypendia naukowe
- 41 tys. uczniów szkół zawodowych zakończyło udział w stażach i praktykach
- 2,7 tys. szkół zrealizowało projekty rozwojowe lub indywidualizacji nauczania
- 640 ośrodków wychowania przedszkolnego otrzymało wsparcie
- zrealizowane zostały 963 oddolne inicjatywy

Wśród osób, które otrzymały wsparcie 58% stanowiły osoby nieaktywne zawodowo (w tym 94% – osoby uczące się), 22% – osoby pracujące, a 20% – bezrobotni.

Największą grupą wśród uczestników projektów w ramach PO KL były więc osoby kształcące/uczące się (w grupie tej ujęto również dzieci objęte opieką przedszkolną) – ponad połowa odbiorców wsparcia. Z kolei osoby zatrudnione i osoby nieuczestniczące aktywnie w rynku pracy (bezrobotni i nieaktywni zawodowo) w podobnym stopniu brały udział w projektach realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Poziom uczestnictwa nie odzwierciedla struktury nakładów ponoszonych na wsparcie poszczególnych grup, ponieważ jednostkowe koszty wsparcia ze względu na jego różnorodny charakter były mocno zróżnicowane. Osoby kształcące/uczące się oraz zatrudnione korzystały przede wszystkim z różnych form edukacyjnych, natomiast w przypadku osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo wsparcie miało charakter kompleksowy, obejmujący szereg komplementarnych form mających na celu umożliwienie im powrotu na rynek pracy. Osoby te miały też możliwość uzyskania dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej, a jednostkowy koszt takiej pomocy, w porównaniu do np. wsparcia o charakterze edukacyjnym, był bardzo wysoki.

Wsparcie kierowano przede wszystkim na powiaty o wysokiej stopie bezrobocia, wysokim udziale osób korzystających z pomocy społecznej czy niskim wskaźniku przedsiębiorczości, wobec czego największy udział osób pozostających bez pracy objętych wsparciem w projektach PO KL w ogóle mieszkańców w wieku 15–64 lata miał miejsce w powiatach północno-zachodnich, północnych oraz południowo-zachodnich. Są to powiaty, w których powyższe wskaźniki osiągają najbardziej niekorzystne wartości w Małopolsce.

Dzięki realizacji projektów udało się konsekwentnie realizować politykę regionu zorientowaną na wsparcie Małopolanina na każdym etapie życia.

Rolnictwo

Opracowanie: Beata Chadzińska, Stanisław Flaga, Aneta Helak-Świechowska, Maciej Jezioro, Paulina Mrowczyk-Madeja, Joanna Pera, Barbara Pławecka

— podsumowanie

- Odnotowane zostało zwiększenie powierzchni gruntów użytkowanych w gospodarstwach rolnych w stosunku do roku 2014 o 2,1 %. Zmniejszyła się natomiast powierzchnia użytków rolnych o 0,3 %.
- W 2015 roku pogłowie trzody chlewnej zmniejszyło się o 9,9 % w stosunku do roku poprzedniego natomiast pogłowie owiec zwiększyło się o 9,1 %. Podobnie jak w latach poprzednich Małopolska charakteryzowała się największym udziałem w krajowym pogłowie owiec (31,8 %).
- W 2015 roku na Listę Produktów Tradycyjnych wpisano 30 specjałów z Małopolski, natomiast lista produktów regionalnych pozostaje bez zmian.

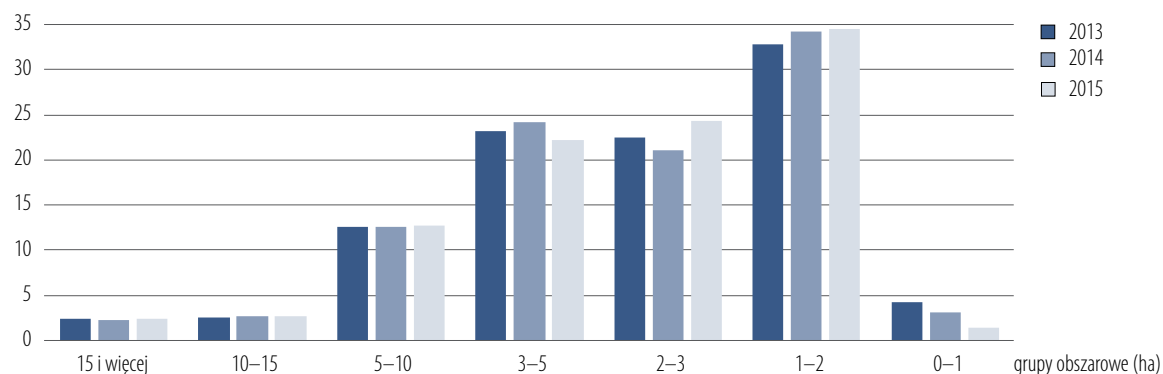
1. Zasoby rolnictwa

W 2015 roku powierzchnia ogólna użytkowanych gruntów w gospodarstwach rolnych zajmowała 663 461 ha, co stanowiło 43,7% całego obszaru województwa. W 2014 roku obejmowały one 45,8% obszaru województwa, natomiast w 2013 roku – 47,3%.

Z całkowitej liczby 134 200 gospodarstw rolnych – 99,9% stanowiły gospodarstwa indywidualne. Dominowały gospodarstwa rolne o powierzchni użytków rolnych poniżej 5 ha, które stanowiły 82,3% gospodarstw rolnych w województwie. Najwięcej gospodarstw uprawiało powierzchnię w przedziale 1–2 ha użytków rolnych, tj. 34,5% wszystkich gospodarstw posiadających użytki rolne. Natomiast przeciętna powierzchnia użytków rolnych gospodarstwa w Małopolsce wyniosła 4,01 ha (w Polsce – 10,35 ha) wobec 3,94 ha w 2014 roku.

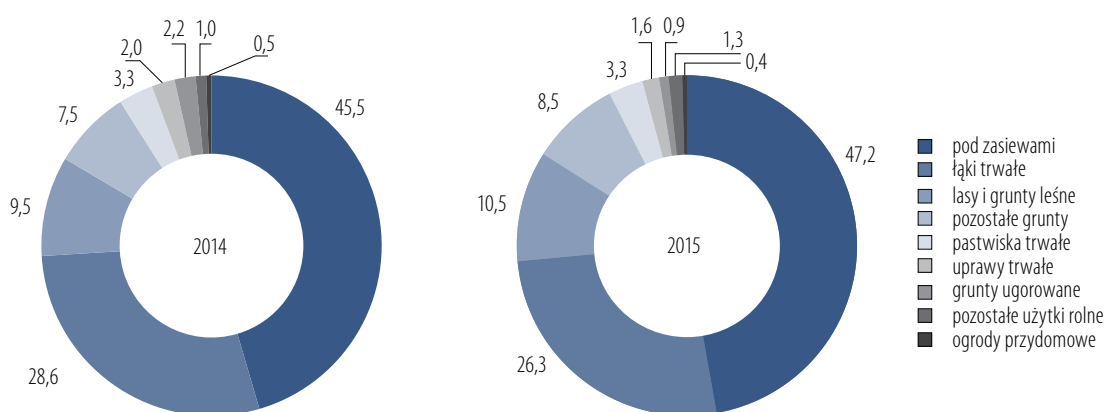
Użytki rolne stanowiły 81% ogólnej powierzchni gruntów w gospodarstwach rolnych (w kraju 89,2%). Nastąpił spadek o 2 p.p. w porównaniu z rokiem 2014 i o 0,5 p.p. względem roku 2013.

Wykres 105. Struktura gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne w Małopolsce (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Wykres 106. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych wg rodzaju użytków rolnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Powierzchnia zasiewów w województwie małopolskim w 2015 roku wyniosła 313 tys. ha i była większa niż przed rokiem o 5,9%. Stanowiła 2,9% powierzchni zasiewów krajowych.

Struktura zasiewów w Małopolsce w 2015 roku, w porównaniu z rokiem ubiegłym, przedstawiała się następująco:

- › powierzchnia zasiewów zbóż stanowiła 71,8% zasiewów województwa – spadek o 1,8%,
- › powierzchnia upraw roślin strączkowych stanowiła 1,2% upraw województwa – wzrost o 0,4%,
- › powierzchnia upraw ziemniaków, podobnie jak w 2014 roku, stanowiła 8,0% upraw województwa,
- › powierzchnia upraw przemysłowych stanowiła 3,1% upraw województwa – spadek o 0,5%,
- › powierzchnia upraw pastewnych stanowiła 9,4% upraw województwa – wzrost o 2,6%,
- › powierzchnia upraw pozostałych stanowiła 6,5% upraw województwa – spadek o 0,7%.

Powierzchnia upraw warzyw gruntowych ogółem w Małopolsce wynosiła w 2015 roku 17 491 ha, tj. o 286 ha mniej niż w roku ubiegłym.

W porównaniu z rokiem poprzednim powierzchnia sadów zmniejszyła się o 1 399 ha, tj. o 12,2%. W 2015 roku powierzchnia sadów wynosiła 10 105 ha, co stanowiło 2,2% użytków rolnych w dobrej kulturze oraz 1,5% powierzchni gospodarstw rolnych.

W województwie małopolskim w 2015 roku, w porównaniu z rokiem 2014, zwiększyło się pogłowie następujących gatunków zwierząt gospodarskich:

- › bydła o 2,0% i wynosiło 169 692 szt.,
- › owiec o 9,1% i wynosiło 62 949 szt.

Z kolei w stosunku do 2014 roku zmniejszeniu uległo pogłowie:

- › drobiu kurzego o 14,8% i wynosiło 4 603 795 szt.,
- › trzody chlewnej o 9,9% i wynosiło 171 741 szt.

Województwo małopolskie miało największy udział w krajowym pogłowie owiec, który wyniósł 31,8%, tj. o 3,1% więcej niż w roku poprzednim.

2. Rolnictwo ekologiczne

Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku liczba producentów ekologicznych w Małopolsce wynosiła 1 195 i w stosunku do roku poprzedniego zmniejszyła się o 224 podmioty (spadek o 15,8%). Przyczyną spadku liczby gospodarstw ekologicznych były duże wymagania formalne stawiane rolnikom ekologicznym (m.in. posiadanie planu działalności ekologicznej, zakaz przekształcania występujących w gospodarstwie trwałych użytków zielonych, zachowanie elementów krajobrazu rolniczego – miejsc nieużytkowanych rolniczo, tworzących ostoje przyrody, prowadzenie rejestru działalności ekologicznej, przestrzeganie innych wymogów formalnych określonych dla poszczególnych pakietów PROW i ich wariantów) oraz niewielkie korzyści finansowe uzyskiwane w formie dopłat przez drobne gospodarstwa rolne.

Łączna powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w 2015 roku wyniosła 11 456 ha i była mniejsza niż w roku poprzednim o 4 073 ha.

Spośród wszystkich producentów ekologicznych 1 128 prowadziło działalność w zakresie produkcji rolnej, a 51 zajmowało się przetwórstwem produktów ekologicznych oraz produkcją pasz i/lub drożdży. Tylko jedno gospodarstwo ekologiczne prowadziło działalność w zakresie dostaw kwalifikowanego materiału siewnego i wegetatywnego materiału rozmnożeniowego. Podobnie niski był udział gospodarstw ekologicznych zajmujących się produkcją pasieczną (2 gospodarstwa) i zbiorom runa ze stanu naturalnego (4 gospodarstwa). O niedorozwoju produkcji ekologicznej świadczy również brak producentów ekologicznych zajmujących się akwakulturą. Czterech producentów ekologicznych zajmowało się wprowadzaniem na rynek produktów ekologicznych importowanych z państw trzecich, a 46 producentów sprowadzało produkty rolnictwa ekologicznego z obszaru wewnętrznego UE (z wyłączeniem państw trzecich).

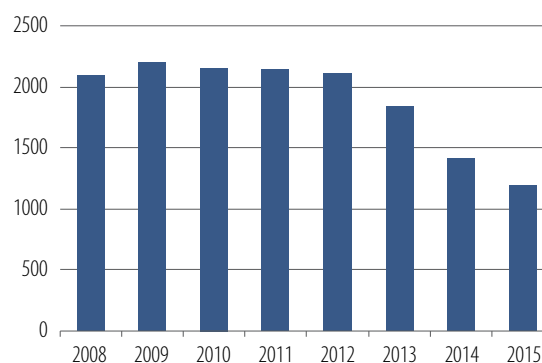
Produkcja roślinna obejmowała uprawy sadownicze, jagodowe, warzywnicze i zielarskie. Powierzchnia sadow ekologicznych w Małopolsce wyniosła ponad 1 400 ha. Najwięcej zanotowano ekologicznych upraw jabłoni, śliw i gruszy, natomiast z krzewów jagodowych: porzeczek, aronii i malin.

Warzywnicza produkcja ekologiczna rozwinięta była głównie w środkowej części województwa. Oprócz tradycyjnych upraw warzywnych (kapusta, ziemniaki, marchew, cebula, pietruszka, buraczki, seler, koper, ogórek) rolnicy ekologiczni uprawiali także warzywa mniej znane, jak kabaćki, patison, cykorja i in. W niewielu gospodarstwach zielarskich uprawiano najczęściej melisę, rumianek, krwiśnią, ostropest, kozłek i pokrzywę. Małopolską specjalnością była ekologiczna produkcja zwierzęca. Oprócz ekologicznego mleka rolnicy produkowali ekologiczne sery i żywiec. Ekologiczny chów zwierząt gospodarskich prowadzony był na bazie trwałych użytków zielonych. Najwięcej gospodarstw z chowem przeżuwaczy zanotowano w powiatach podgórskich i górskich, co wynika ze struktury użytkowania

ziemi na tym obszarze. Dotyczy to szczególnie powiatów: limanowskiego, nowosądeckiego, nowotarskiego i gorlickiego, gdzie gospodarstwa nastawione są przede wszystkim na chów bydła i owiec.

Poważną barierą rozwoju rolnictwa ekologicznego w Małopolsce było słabo rozwinięte przetwórstwo produktów ekologicznych. Większość istniejących przetwórci stanowiły podmioty o niewielkiej skali produkcji, które nie prowadziły działalności usługowej.

Wykres 107. Liczba gospodarstw ekologicznych prowadzących działalność w zakresie produkcji rolnej w województwie małopolskim w latach 2008–2015

Źródło: opracowanie własne UMWM na podstawie danych z UHARS

3. Produkty tradycyjne i regionalne

Wytwarzanie, ochrona i promocja żywności wysokiej jakości odgrywają w państwach Unii Europejskiej coraz bardziej znaczącą rolę. Jednym z podstawowych sposobów realizacji polityki jakości we Wspólnocie jest wyróżnianie wyrobów rolno-spożywczych pochodzących z konkretnych regionów, charakteryzujących się tradycyjną metodą produkcji, znakami potwierdzającymi ich wysoką jakość.

W 2015 roku, na wniosek Marszałka Województwa Małopolskiego, na Listę Produktów Tradycyjnych, prowadzoną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, wpisanych zostało 30 produktów. Wnioski o wpis produktów na przedmiotową listę, w procedurze weryfikacji, zostały pozytywnie zaopiniowane przez Radę ds. Produktów Tradycyjnych i Dziedzictwa Kulinarne – organ opiniodawczo-doradczy Marszałka Województwa. Do końca 2015 roku na Liście Produktów Tradycyjnych znajdowały się 164 specjały z terenu województwa małopolskiego.

Z kolei liczba produktów wpisanych do Rejestru Chronionych Nazw Pochodzenia i Chronionych Oznaczeń Geograficznych, pochodzących z województwa małopolskiego, w 2015 roku nie uległa zmianie i wyniosła 11.

więcej informacji

Szczegóły na stronie:

- www.zasmakujwmalopolsce.pl
- www.minrol.gov.pl/Jakosc-zywnosci/Produkty-regionalne-i-tradycyjne

4. Sieć Dziedzictwa Kulinarne Małopolska (SDzK Małopolska)

Idea Europejskiej Sieci Regionalnego Dziedzictwa Kulinarne (ESRDzK) powstała w szwedzkiej Skanii i na duńskiej wyspie Bornholm w 1995 roku. Właścicielem marki jest Skania. ESRDzK została utworzona, aby promować potrawy regionalne, wzmacniać tożsamość, być platformą współpracy, wymiany wiedzy i doświadczeń między wytwórcami, przetwórcami, restauratorami i sprzedawcami, wspierać rozwój istniejących i nowo powstających podmiotów, w znacznym stopniu działających w oparciu o lokalne i regionalne zasoby surowców. W każdym z regionów członkowskich funkcjonuje sieć regionalna, będąca automatycznie członkiem ESRDzK, zrzeszająca m.in.: producentów surowców żywnościowych w rolnictwie, ogrodnictwie, rybołówstwie/rybactwie, przetwórców artykułów rolno-spożywczych, właścicieli obiektów gastronomicznych, hotelarskich świadczących usługi gastronomiczne oraz hurtowych lub/i detalicznych sprzedawców artykułów rolno-spożywczych.

Od lipca 2014 roku Sieć Dziedzictwa Kulinarne Małopolska jest częścią ESRDzK, a jej działania koordynuje Departament Rolnictwa i Geodezji UMWM.

Zgodnie z rekomendacją Rady ds. Produktów Tradycyjnych i Dziedzictwa Kulinarne, w dniu 4 sierpnia 2015 roku Zarząd Województwa Małopolskiego, na mocy uchwały nr 1045/15, przyjął pierwsze 12 podmiotów w poczet członków SDzK Małopolska:

1. Agro-Wit Agnieszka Malinowska,
2. Fasolowe Królestwo Babci i Wnuków Janina Molek,
3. Gawor Produkcja Wędlin Jakość i Tradycja Szczepan Gawor,
4. Gospodarstwo Pasieczne Pasieka u Kiejdów,
5. Kopalnia Soli Wieliczka S.A.,
6. Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Limanowej,
7. P.P.U.H. Tłocznia Maurer, Krzysztof Maurer,
8. Przetwórstwo Mięsne Płatek Spółka Jawna,
9. Pstrąg Ojcowski Magdalena Węgiel,
10. Restauracja Bartna Chata, Gospodarstwo Pasieczne Sądecki Bartnik,
11. Tłocznia Owoców Pawłowski, Antoni Marcin Pawłowski,
12. Winnica Zadora.

więcej informacji

Szczegóły na stronie:

- www.zasmakujwmalopolsce.pl
- www.culinary-heritage.com

5. Grupy producentów rolnych

W 2015 roku na terenie województwa małopolskiego działało 11 uznanych organizacji producentów owoców i warzyw. W porównaniu z rokiem 2014 liczba grup producentów rolnych nie zmieniła się – wielkość ta plasuje Małopolskę na 15. miejscu pod względem liczby grup producentów rolnych. W analizowanym okresie roku nie została wydana żadna decyzja wstępnego uznania grup producentów owoców i warzyw.

Z 19 wpisanych do rejestru grup producentów rolnych 43% grup prowadziło działalność jako spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, 42% w formie spółdzielni, pozostałe 15% to zrzeszenia.

Najwięcej członków skupiały grupy producentów tytoniu (755 członków), świń (61), ziarna zbóż i nasion roślin oleistych (48) oraz drobiu (15).

Mapa 43. Grupy Producentów Rolnych (GPR) oraz Organizacje Producentów Owoców i Warzyw (OR) według powiatów

Źródło: opracowanie własne UMWM

6. Ochrona gruntów rolnych

Działania w zakresie ochrony gruntów rolnych w Małopolsce dotyczyły w 2015 roku finansowania z budżetu województwa ich ochrony, rekultywacji i poprawy jakości, wypłat odszkodowań oraz innych zadań, w tym poprawy jakości sieci dróg dojazdowych do pól. W 2015 roku z dofinansowania w zakresie remontów dróg dojazdowych skorzystało 165 gmin. Wypłacone na ten cel środki w wysokości 11,1 mln zł pozwoliły na remont 146 km dróg dojazdowych. Ujęte w gminnych planach zagospodarowania przestrzennego zmiany przeznaczenia gruntów rolnych klasy I-III oraz gruntów leśnych stanowiących i niestanowiących własność Skarbu Państwa, przeznaczonych na cele nierolnicze i nieleśne, zaopiniowano i rozpatrzono w 127 przypadkach. Wydane w 2015 roku decyzje starostów o wyłączeniu z produkcji rolniczej gruntów klasy I-III objęły łącznie obszar 260 ha.

7. Scalenia gruntów

Scalenia gruntów są jednym z narzędzi do tworzenia podstaw dla rozwoju wsi i gospodarstw rolnych. Wpływają na poprawę warunków życia i pracy ludności oraz przyczyniają się do lepszej ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego. Prace scaleniowe pozwalają na niwelowanie niekorzystnych skutków rozdrobnienia i wielkości działek m.in. przez korektę przebiegu granic nieruchomości, korzystniejsze ukształtowanie działek oraz koncentrację rozproszonych działek Agencji Nieruchomości Rolnych, Skarbu Państwa i gmin pod inwestycje celu publicznego.

W ramach prac scaleniowych wszystkie działki uzyskują dostęp do drogi publicznej, co pozwala na ich efektywniejsze wykorzystanie pod cele rolnicze i inwestycyjne, przyczyniając się w znacznej mierze do zapobiegania ich odłogowaniu. W 2015 roku prowadzone były w województwie małopolskim dwa rodzaje scaleń: wszczynanych na wniosek mieszkańców oraz infrastrukturalnych, wywołanych budową autostrady.

W II połowie 2015 roku z sukcesem zakończono, prowadzone w ramach środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, prace scaleniowe na 6 obiektach o łącznej powierzchni 3 764ha. Prace prowadzone były na terenie 4 powiatów: brzeskiego, gorlickiego, suskiego i tarnowskiego. Całościowo ujmując prace scaleniowe, zmniejszono liczbę działek o 5 164, czyli o 44%. Łącznie prace scaleniowe w województwie małopolskim objęły 3 955 uczestników¹.

1. Właściciele gospodarstw rolnych, użytkownicy gruntów stanowiących SP lub JST, a także podmioty gospodarujące tymi gruntami.

Przeprowadzono także intensywną promocję prac scaleniowych, co przy uzyskaniu dobrych wyników na obiektach finansowanych ze środków PROW na lata 2007–2013 pozwoliło na zaobserwowanie zwiększonego zainteresowania na terenie Małopolski pracami scaleniowymi oraz rozpoczęcie przygotowań do objęcia tymi pracami kolejnych obszarów województwa w nowej perspektywie finansowej na lata 2014–2020. Prowadzone prace przygotowawcze związane były z projektami studialnymi, wykonywanymi przy międzynarodowej współpracy z krajami związkowymi Turyngią i Bawarią, pozwalającymi na zintegrowane podejście do rozwoju obszarów wiejskich poprzez scalanie gruntów, meliorację oraz odnowę wsi.

Wykonywane w Małopolsce scalenia infrastrukturalne koncentrowały się w 2015 roku, tak jak i w latach poprzednich, na likwidacji niekorzystnych dla lokalnych społeczności efektów budowy autostrady A4 na odcinku od Krakowa do wschodniej granicy województwa, przywracając wzdłuż wybudowanej autostrady zaburzony ład przestrzenny. Prace scaleniowe stanowiły koszt prawie 3,8 mln zł i były wykonywane ze środków Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

8. Gospodarka łowiecka w Małopolsce

Ponad 7 tysięcy małopolskich myśliwych, zrzeszonych w Polskim Związku Łowieckim, prowadzi gospodarkę łowiecką na terenie 254 obwodów łowieckich, o średniej wielkości 5 800 ha. Większość obwodów łowieckich wykazuje lesistość poniżej 40%, co kwalifikuje je jako obwody polne.

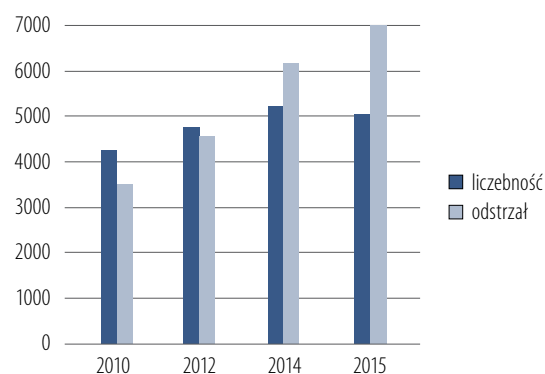
Najważniejszymi gospodarczo gatunkami zwierzyny grubej są: dzik, sarna oraz jeleni szlachetny, a spośród drobnej zwierzyny: bażant, zajęc szarak i lis.

Istotne przestrzenne zmiany zachodzące w środowisku pod wpływem urbanizacji i rozwoju dróg nie wpływają negatywnie na populację dzików, które chętnie korzystają z zasobów udostępnianych przez ludzi. Najważniejszy z nich to łatwo dostępny pokarm (w tym wysokoenergetyczna kukurydza), mający wpływ na zwiększenie plenności gatunku. Łatwy żer oraz synantropizacja gatunku przyczynia się do bardzo wysokiej liczebności dzika – ponad 5 tys. osobników w regionie (szacowany stan w marcu). W odpowiedzi na nieakceptowaną społecznie wielkość dziczej populacji małopolscy myśliwi wzmogli pozyskanie dzików (do ponad 7 tys. sztuk).

W 2015 odnotowano największą jak do tej pory skalę szkód w przydomowych uprawach spowodowaną przez dziki. Najwięcej szkód na terenach zurbanizowanych zwierzyna wyrządziła w powiatach: chrzanowskim, krakowskim i bocheńskim.

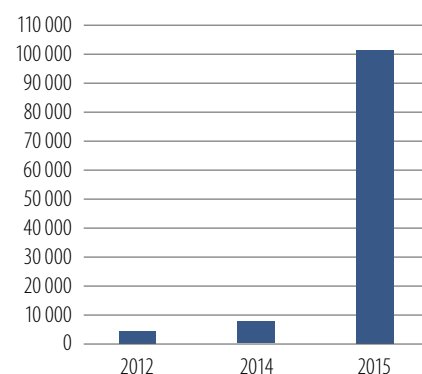
Zarząd Województwa Małopolskiego, ze środków skarbu państwa, wypłacił poszkodowanym właścicielom upraw odszkodowania w kwocie ponad 101 000 zł.

Wykres 108. Liczebność i wielkość pozyskania dzików w obwodach dzierżawionych przez koła łowieckie w Małopolsce w latach 2007–2014

Źródło: Stacja Badawcza PZŁ

Wykres 109. Środki budżetu państwa wypłacone na pokrycie rekompensat za szkody w uprawach rolnych, wyrządzone przez zwierzynę na terenach zurbanizowanych

Źródło: dane własne UMWM

Przemysł

Opracowanie: Katarzyna Wolak

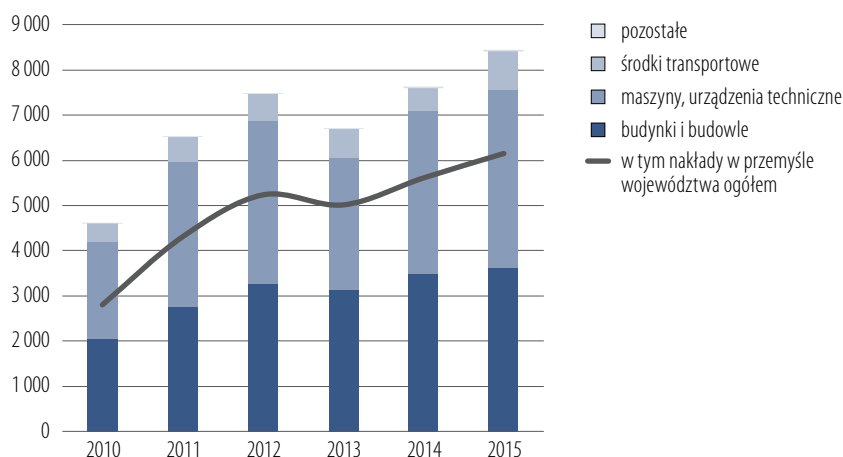
— podsumowanie

- Rok 2015 był szóstym rokiem z kolei, w którym wartość produkcji sprzedanej w województwie małopolskim wzrosła. Wyniosła ona 81,2 mld zł i była wyższa od wartości z roku 2014 o 4,2 mld zł (o 5,4%).
- W systemie REGON na 31 grudnia 2015 roku było zarejestrowanych 37 705 podmiotów prowadzących działalność przemysłową, stanowiących 10,4% wszystkich przedsiębiorstw zarejestrowanych w systemie REGON. W porównaniu z 2014 rokiem ich liczba zwiększyła się o 2 414 podmiotów.
- W 2015 roku nakłady inwestycyjne ogółem w województwie małopolskim wyniosły 8 442,2 mln zł. W stosunku do poprzedniego roku wzrosły o 805,1 mln zł, czyli o 10,5%. Dla porównania – w 2013 roku w stosunku do roku poprzedniego nakłady inwestycyjne w regionie spadły o 10,5%.

1. Nakłady inwestycyjne w Małopolsce

W Małopolsce struktura nakładów inwestycyjnych na środki trwałe w 2015 roku kształtowała się następująco: 46,3% maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia; 42,9% budynki i budowle; 10,1% środki transportu oraz 0,7% inne. W 2015 roku w Małopolsce udział nakładów inwestycyjnych w przemyśle w stosunku do nakładów inwestycyjnych ogółem wyniósł 72,8% i w stosunku do 2014 roku zmniejszył się o 0,6%.

Wykres 110. Wielkość nakładów inwestycyjnych ogółem w Małopolsce (w mln zł)

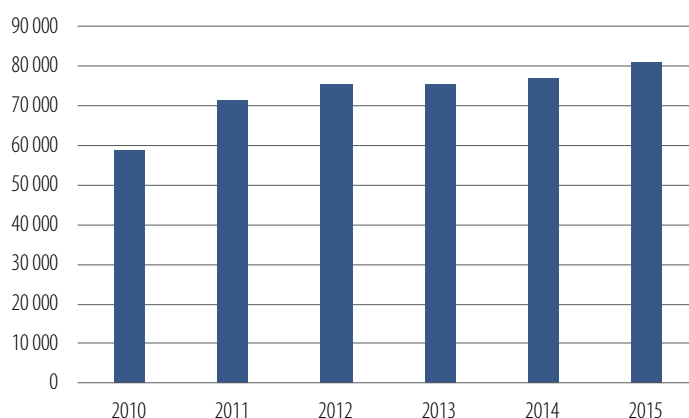
Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego* I kw. 2010 r., 2011 r., 2012 r., 2013 r., 2014 r., 2015 r. oraz 2016 r.

Udział nakładów inwestycyjnych małopolskiego przemysłu stanowił w 2015 roku 7,3% nakładów krajowych. W 2013 roku proporcja ta kształtowała się na poziomie 4,8%, natomiast w 2012 roku na poziomie 5,2%. Udział w krajowych nakładach na inwestycje przetwórstwa przemysłowego nakładów inwestycyjnych małopolskiego przetwórstwa przemysłowego wyniósł w 2015 roku 7,8%, w porównaniu do 7,7% w roku poprzednim.

2. Produkcja sprzedana przemysłu

Od 2010 roku wartość sprzedana małopolskiego przemysłu sukcesywnie rosła, osiągając w 2015 roku wartość 81 028,2 mln zł, tj. o 4 181 mln zł więcej niż w roku poprzednim, co stanowi wzrost o ponad 5%.

Wykres 111. Wartość produkcji sprzedanej małopolskiego przemysłu (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego* I kw. 2010 r., 2011 r., 2012 r., 2013 r., 2014 r., 2015 r. oraz 2016 r.

W skali kraju nastąpił blisko 5% wzrost wartości produkcji sprzedanej przemysłu w cenach bieżących z 1 210 mld zł w 2014 roku do 1 694,8 mld zł w roku 2015.

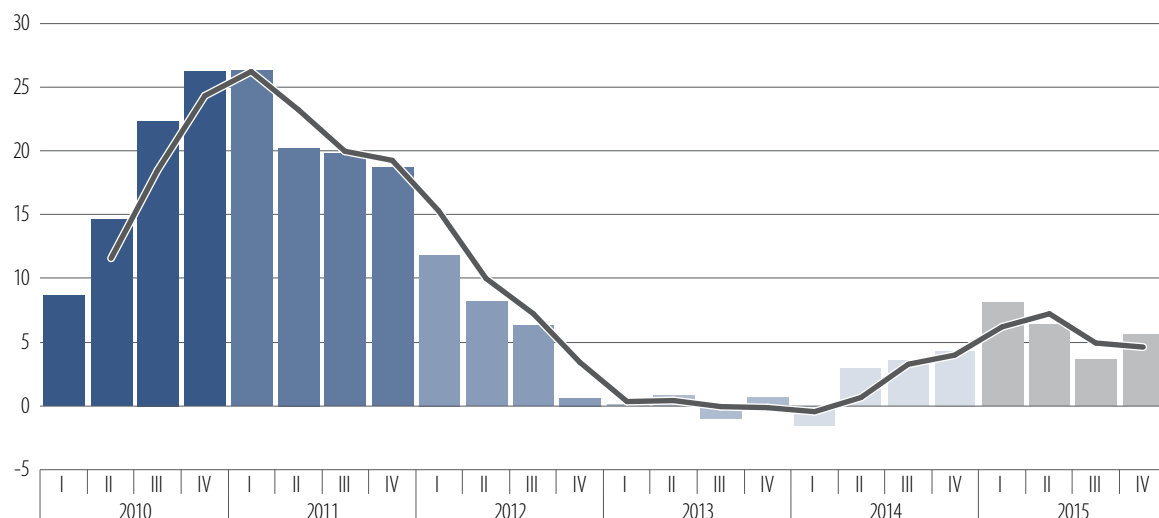
Zanotowany w 2015 roku wzrost dynamiki produkcji nastąpił podobnie jak rok wcześniej w dwóch z czterech sekcji małopolskiego przemysłu. Najwyższy wzrost w cenach bieżących odnotowały kategorie: *dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja* (o 7,0%) oraz *przetwórstwo przemysłowe* (o 5,6%). Kategoria *górnictwo i wydobywanie* w stosunku do roku poprzedniego wykazała minimalną dynamikę – wzrost o 0,9 p.p. Największy spadek w cenach bieżących odnotowała sekcja *wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę* (o 2,7%). Na podstawie analizy danych dotyczących produkcji sprzedanej małopolskiego przemysłu z lat 2011–2013 zaobserwowano znaczny spadek dynamiki tej kategorii.

Tabela 55. Produkcja sprzedana przemysłu w Małopolsce wg rodzajów działalności (sekcje PKD 2007) (w mln zł)

Wyszczególnienie	Lata					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
przemysł ogółem	58 266,7	71 403,3	75 209,1	75 237,6	76 847,2	81 028,0
górnictwo i wydobywanie	1 202,7	1 447,5	1 324,4	1 023,9	964,5	973,0
przetwórstwo przemysłowe	50 413,6	60 613,2	63 027,4	64 578,8	65 893,0	69 560,0
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz parę wodną i gorącą wodę	4 918,7	7 321	8 766,7	7 297	7 012,4	6 823,0
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	1 731,8	2 021,5	2 090,6	2 337,9	2 623,4	2 806,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego* I kw. 2010 r., 2011 r., 2012 r., 2013 r., 2014 r., 2015 r. oraz 2016 r.

Wykres 112. Zmiany produkcji przemysłowej w Małopolsce

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Analizując wyniki produkcji sprzedanej przemysłu kwartał do kwartału poprzedniego, zauważyć można systematyczny wzrost produkcji sprzedanej przemysłu od II kwartału 2014 roku aż do I kwartału 2015 roku. W II oraz III kwartale 2015 roku zauważalna jest tendencja spadkowa, a wzrost wartości produkcji sprzedanej przemysłu zauważalny jest dopiero w ostatnim kwartale 2015 roku. Wzrost dynamiki produkcji sprzedanej daje podstawy do optymistycznych prognoz dotyczących polepszenia się w kolejnych latach kondycji finansowej małopolskich firm produkcyjnych.

Tabela 56. Udział produkcji sprzedanej przemysłu na tle kraju wg poszczególnych rodzajów działalności (w %)

Wyszczególnienie	Udział w produkcji krajowej					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem przemysł	6,2	6,5	6,6	6,5	6,2	6,4
górnictwo i wydobywanie	2,4	2,4	2,3	1,9	2,0	2,1
przetwórstwo przemysłowe	6,4	6,6	6,6	6,7	6,3	6,4
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	5,5	7,7	8,7	7,3	7,0	6,9
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	8,3	8,6	8,6	9,1	8,9	8,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Głównego Urzędu Statystycznego *Biuletyn statystyczny* 2016 nr 6 oraz Urzędu Statystycznego w Krakowie *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego*, I kw. 2010 r., 2011 r., 2012 r., 2013 r., 2014 r., 2015 r. oraz 2016 r.

W skali kraju w 2015 roku udział województwa małopolskiego w produkcji przemysłowej wzrósł o 0,2 p.p. W dwóch z czterech badanych dla województwa kategorii produkcji przemysłowej nastąpił wzrost jej udziału w odpowiedniej kategorii produkcji dla całego kraju. Jedyną kategorią, która nie zwiększyła ani nie obniżyła swojego udziału w produkcji krajowej, była *dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja*. Zwiększeniu o 0,1 p.p. uległy: *górnictwo i wydobywanie oraz przetwórstwo przemysłowe*. Świadczy to o większej dynamice wzrostu regionalnego przetwórstwa przesyłowego w stosunku do krajowego. Warto zaznaczyć, iż od 2010 roku dwa działy małopolskiego przemysłu zwiększyły swój udział w produkcji krajowej. Wzrost o 1,45 p.p. w porównaniu z produkcją krajową odnotowała kategoria *wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę*, natomiast kategoria *dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja* odnotowała w stosunku do 2010 roku wzrost o 0,6 p.p. Wszystkie pozostałe kategorie obniżyły swój udział w produkcji krajowej. W roku 2015 udział przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu w województwie osiągał poziom 86%. Dla porównania: w roku 2010 roku wynosił 86,5%;

w 2011 roku – 84,8%; w 2012 roku – 83,8%; w 2013 roku – 85,8%; w 2014 roku – 85,8%. Analiza struktury przetwórstwa przemysłowego w regionie pokazuje, iż pod względem wielkości sprzedaży w 2015 roku dominowały: *produkcja artykułów spożywczych* (28,2%), *produkcja wyrobów z metali* (15,9%), *produkcja urządzeń elektrycznych* (10,4%) oraz *produkcja metali* (9,2%). Podobnie struktura małopolskiego przetwórstwa przemysłowego pod względem wielkości sprzedaży wyglądała w ubiegłym roku.

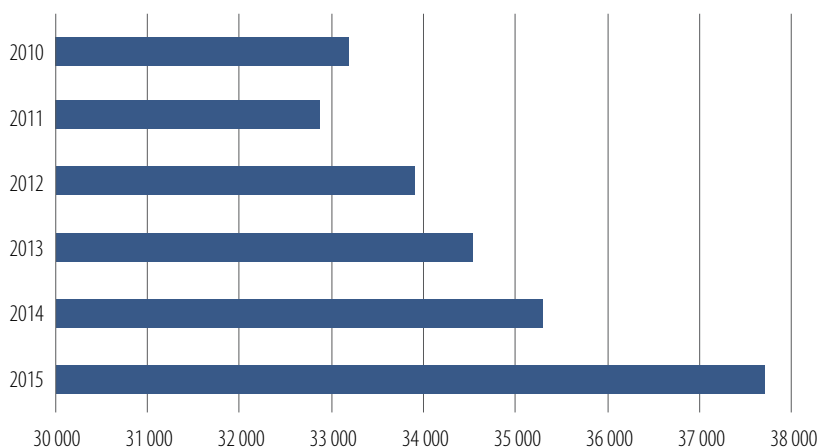
Najwyższy wzrost sprzedaży w cenach stałych w działach przetwórstwa przemysłowego w skali roku wystąpił w kategorii *produkcja napojów* (wzrost o 47,8%), *produkcja odzieży* (wzrost o 24,2%), *produkcja papieru i wyrobów z papieru* (wzrost o 22,3%), *produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych* (wzrost o 16,1%) oraz *produkcja mebli* (wzrost o 13,7%).

W 2015 roku dodatnia dynamika wzrostu utrzymywała się również w *produkcji wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny* (wzrost o 9,1%) i *produkcji artykułów spożywczych* (wzrost o 7,9%). Największe spadki dotknęły następujących kategorii: *produkcji skór i wyrobów skórzanych* (spadek o 9,9%), *produkcja maszyn i urządzeń* (spadek o 10,4%), *produkcja metali* (spadek o 4,6%) oraz *produkcja wyrobów tekstylnych* (spadek o 0,3%).

3. Rozmieszczenie przestrzenne podmiotów prowadzących działalność przemysłową

W systemie REGON na dzień 31 grudnia 2015 roku zarejestrowanych było 37 705 podmiotów prowadzących działalność przemysłową. Udział podmiotów prowadzących działalność przemysłową w ogóle podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON w Małopolsce w 2015 roku wyniósł 10,4%. W porównaniu z ubiegłym rokiem liczba ta zwiększyła się aż o 2 414 podmiotów (6,8%). Warto zaznaczyć, iż od 2011 roku liczba podmiotów działających w przemyśle zwiększyła się w Małopolsce o 4 830 firm. Po spadku liczby podmiotów działających w przemyśle w roku 2011 w latach 2011–2015 nastąpił wzrost ich liczby, z nawiązką rekompensujący spadek we wspomnianym okresie.

Wykres 113. Podmioty prowadzące działalność przemysłową w Małopolsce

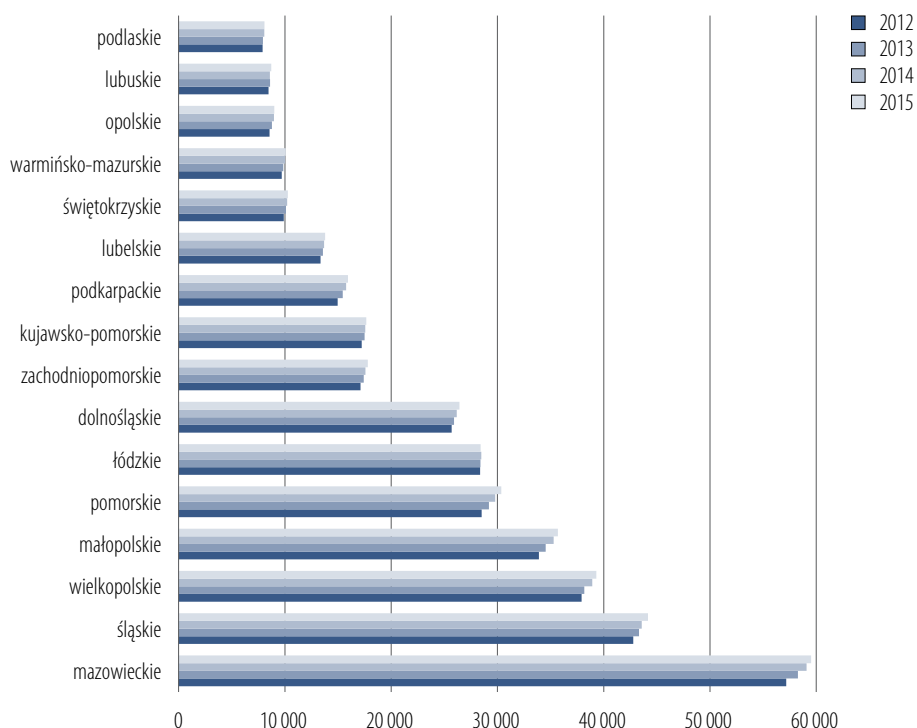

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego* I kw. 2010 r., 2011 r., 2012 r., 2013 r., 2014 r., 2015 r. oraz 2016 r.

W roku 2015 dynamika wzrostowa uległa gwałtownemu przyspieszeniu – wzrost liczby przedsiębiorstw przemysłowych w porównaniu z rokiem 2014 wyniósł 6,84%, natomiast w odniesieniu do roku 2013 – 9,1%.

W skali kraju w 2015 roku tylko jedno województwo (łódzkie) odnotowało spadek analizowanego wskaźnika w stosunku do roku wcześniejszego. Nastąpił wówczas spadek liczby firm przemysłowych z 28 479 w 2014 roku do 28 422 w roku 2015. We wszystkich pozostałych województwach w 2015 roku liczba firm przemysłowych w porównaniu z rokiem 2014 wzrosła. Natomiast w porównaniu z rokiem 2013 we wszystkich województwach zauważalny był wzrost liczby przedsiębiorstw przemysłowych zarejestrowanych w systemie REGON. Największy wzrost zanotowano w województwach: pomorskim oraz podkarpackim – o 6,5%, małopolskim oraz opolskim – o 5,3% oraz mazowieckim – o 4,1%. Najniższą dynamikę wzrostu liczby firm przemysłowych w latach 2013–2015 odnotowały następujące województwa: łódzkie (o 0,1%) oraz kujawsko pomorskie (o 0,9%). Zaskakująco niską dynamikę odnotowano także w województwie dolnośląskim, gdzie w porównaniu z rokiem 2013 liczba firm przemysłowych wzrosła jedynie o 2,0%.

Wykres 114. Podmioty prowadzące działalność przemysłową zarejestrowane w systemie REGON

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych (GUS)

W porównaniu z rokiem 2014 najwięcej podmiotów zarejestrowano w Krakowie (70) oraz w powiatach: nowosądeckim (65), limanowskim (47), tarnowskim (42) oraz brzeskim (30). Tylko w trzech powiatach zaznaczył się spadek w ilości podmiotów przemysłowych: nowotarskim (17), wadowickim (12) oraz proszowickim (7).

Mapa 44. Podmioty przemysłowe zarejestrowane w systemie regon na 1 tys. mieszkańców – stan na 31.12.2015 r.

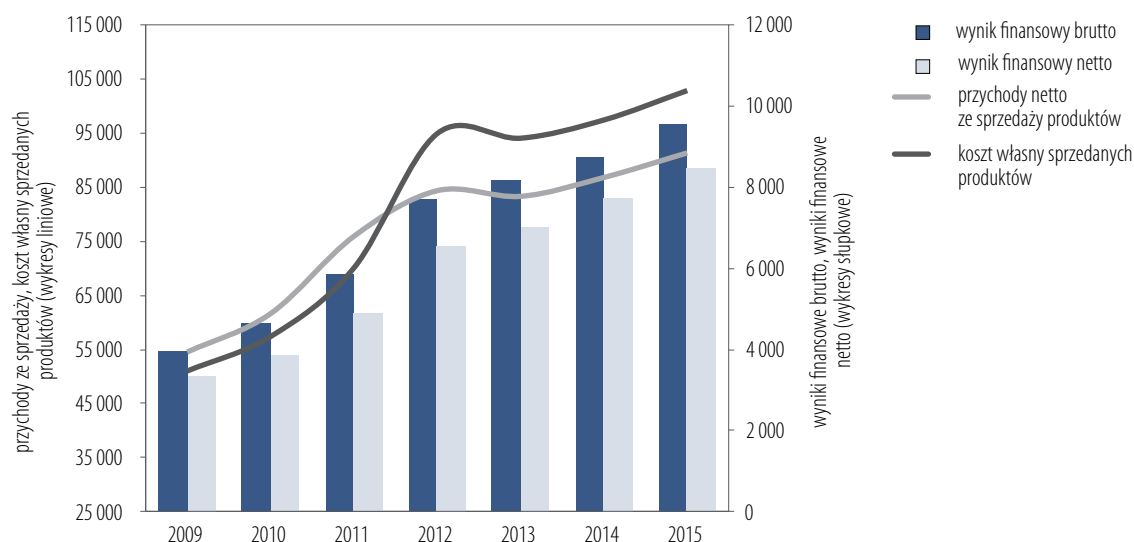
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych (GUS)

Poziom przedsiębiorczości obrazuje liczba jednostek na 1 tys. ludności zamieszkałej na danym obszarze. Najwyższy wskaźnik koncentracji podmiotów przemysłowych występuje niezmiennie od wielu lat w powiecie wadowickim (21), suskim (20) oraz myślenickim (14). Średnia dla województwa wynosi natomiast 10,6 podmiotu przemysłowego na 1 tys. ludności (wzrost o 0,2 w stosunku do roku poprzedniego). Najniższy wskaźnik koncentracji podmiotów przemysłowych występuje w powiecie dąbrowskim (4,6), nowosądeckim (5,9), brzeskim (6,7) oraz proszowickim (6,7). W skali roku największy wzrost liczby firm przemysłowych wyrażony w procentach wystąpił na terenie powiatów: nowosądeckiego (5,5%), limanowskiego (5,4%) oraz brzeskiego (5,0%).

4. Wyniki ekonomiczne przemysłu

W stosunku do roku poprzedniego wartość przychodów netto ze sprzedaży produktów zwiększyła się o 4 534,4 mln zł, wynosząc 91 193,4 mln zł, co stanowi wzrost o 5,2%. W roku 2014 wartość przychodów ze sprzedaży produktów zwiększyła się w stosunku do roku 2013 o 3 487,8 mln zł, czyli o 4,2%, osiągając kwotę 86 659,0 mln zł. W 2015 roku nastąpił wzrost przychodów netto ze sprzedaży produktów, osiągając kwotę 91 193,4 mln zł, co stanowiło aż 5% wzrost w stosunku do roku poprzedniego. W roku 2015, po dwóch latach spadku, nastąpił wzrost pozostałych przychodów operacyjnych małopolskich przedsiębiorstw z 3 168,1 mln zł w roku 2014 do 3 304,0 mln zł w roku 2015. Odwrotna sytuacja miała miejsce w latach 2013–2014, kiedy to zanotowano spadek w przychodach operacyjnych przedsiębiorstw z kwoty 3 202,6 mln zł w 2013 roku do 3 168,1 mln zł w 2014 roku.

Wykres 115. Wyniki finansowe oraz przychody ze sprzedaży małopolskich przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego* I kw. 2010 r., 2011 r., 2012 r., 2013 r., 2014 r., 2015 r. oraz 2016 r.

Wyniki finansowe netto i brutto przedsiębiorstw przemysłowych w 2015 roku okazały się większe niż w roku poprzednim – odpowiednio: wynik finansowy brutto o 9,7% (8 480,2 mln zł), a wynik netto o 9,5% (7 350,3 mln zł). Wyniki finansowe przedsiębiorstw rosły od 2009 roku, aż do roku 2015. Z sekcji małopolskiego przemysłu wzrost wyniku finansowego ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w 2015 roku zanotowało: *przetwórstwo przemysłowe oraz wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę*. Spadek wystąpił natomiast w obszarach: *górnictwo i wydobywanie oraz dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz rekultywacja*.

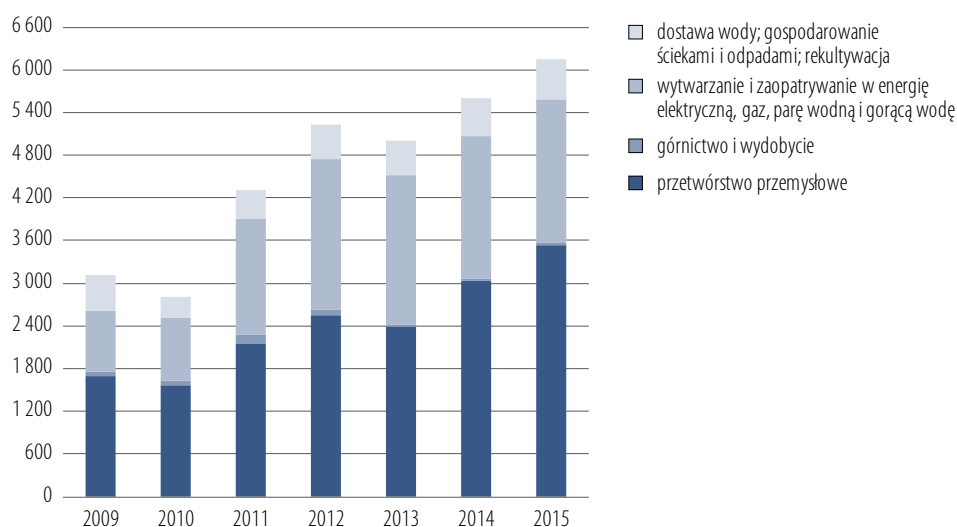
5. Inwestycje w przemyśle

Wysokość nakładów inwestycyjnych ogółem w 2015 roku w województwie małopolskim wyniosła 8 442,2 mln zł. W porównaniu z rokiem poprzednim wzrosły o 805,1 mln zł, czyli o 10,5%. Jest to zmiana trendu spadkowego zapoczątkowanego w 2012 roku.

W roku 2011 w stosunku do roku poprzedniego nakłady inwestycyjne w województwie wzrosły o 1 919,7 mln zł, natomiast w 2012 roku wartość nakładów nie przekroczyła już miliarda złotych i wyniosła 962,1 mln zł. Tendencję spadkową w wielkości nakładów inwestycyjnych odnotowano w 2013 roku, gdzie w stosunku do roku poprzedniego spadek wartości nakładów inwestycyjnych wyniósł 789,5 mln zł.

Tendencja spadkowa uległa odwróceniu również w nakładach inwestycyjnych ponoszonych przez regionalny przemysł. W 2011 roku nakłady w przemyśle wzrosły o 1 504,6 mln zł, w 2012 roku wzrost wyniósł 925 mln zł, natomiast w roku 2013 nakłady obniżyły się o 221,7 mln zł (24,0%) w stosunku do roku poprzedniego. Po spadku wartości nakładów inwestycyjnych w 2013 roku od 2014 roku zauważalny jest sukcesywny wzrost nakładów inwestycyjnych ponoszonych przez regionalny przemysł. W 2014 roku wartość nakładów inwestycyjnych w stosunku do roku poprzedniego wzrosła o 595,9 mln zł (11,9%), natomiast w 2015 roku o 540,2 mln zł (9,6%) w stosunku do roku 2014.

Wykres 116. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przemyśle w Małopolsce (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego* I kw. 2010 r., 2011 r., 2012 r., 2013 r., 2014 r., 2015 r. oraz 2016 r.

W 2015 roku w każdej z sekcji przemysłu nakłady inwestycyjne wzrosły w stosunku do roku poprzedniego. Po blisko 5% spadku – z 2 110,8 mln zł w 2013 roku do 2 004,3 mln zł w 2014 roku – w sekcji *wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę* w 2015 roku zanotowały 1,2% wzrost. W stosunku do roku 2014 ponad 16% wzrost zanotowała sekcja *przetwórstwo przemysłowe*, przywracając tym samym trend wzrostowy wydatków na nakłady inwestycyjne z lat 2011–2012, przerwany spadkiem nakładów w 2013 roku. Blisko 10% wzrost nakładów (9,4%) nastąpił w sekcji *górnictwo i wydobywanie*, odwracając tym samym spadkowy trend, który nastąpił w 2013 roku, kiedy obniżenie nakładów wyniosło aż 63,4%. Dla sekcji *dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja* wzrost nakładów wyniósł 4,6%. Dla tej sekcji jest to kolejny rok, w którym wzrastają dla niej nakłady inwestycyjne.

Budownictwo

Opracowanie: Ewelina Lupa

— podsumowanie

- W 2015 roku w województwie małopolskim odnotowano wzrost produkcji sprzedanej budownictwa w odniesieniu do roku 2014, a tempo wzrostu w ciągu roku w poszczególnych miesiącach ulegało wahaniom.
- Wyższa niż w roku poprzednim była również wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej. W 2015 roku wyniosła ona 9,0 mld zł, czyli 51,3% ogólnej wartości produkcji sprzedanej budownictwa. W stosunku do roku 2014 zwiększyła się o 5,6%.
- W 2015 roku we wszystkich województwach odnotowano spadek przeciętnego zatrudnienia w przedsiębiorstwach budowlanych, natomiast wzrosła do 3 701,08 zł wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw budowlanych oraz wydajność pracy mierzona wartością produkcji sprzedanej budownictwa na 1 zatrudnionego.
- W województwie małopolskim oddano do użytkowania 9,7 tys. nowych budynków, z czego 84% stanowiły budynki mieszkalne.
- Liczba nowych budynków mieszkalnych stanowiła 10,6% budynków oddanych w kraju, i było to zaledwie o 0,1 p.p. mniej niż w roku 2014.
- W 2015 roku wydano o 12,8% więcej pozwoleń na budowę oraz dokonano o 28,3% więcej zgłoszeń z projektem budowlanym, dotyczących budowy nowych budynków mieszkalnych niż w roku poprzednim. Spadła natomiast ilość pozwoleń na rozbudowę budynków mieszkalnych.

1. Sytuacja na polskim rynku budowlanym

Sektor budowlany jest jednym z najmniej stabilnych działów gospodarki narodowej. Wskaźniki jego rozwoju, takie jak: nakłady inwestycyjne skierowane na rozwój budownictwa, produkcja budowlana czy techniczne uzbrojenie pracy w budownictwie, narażone są na ciągłe wahania. Zmiany te uwarunkowane są ogólną kondycją gospodarki europejskiej i kondycją firm budowlanych.

W raporcie pn. *European Powers of Construction 2015* opublikowano ranking 50 największych firm budowlanych w Europie względem wielkości ich sprzedaży osiągniętej w 2015 roku. Tak jak w ostatnich dwóch latach, w czołówce znalazły się: francuski koncern Vinci S.A., hiszpański ACS oraz francuski Bouygues. Przychody pierwszych trzech firm stanowią aż 35% przychodów ze sprzedaży ogółem wszystkich firm uwzględnionych w zestawieniu. Wskaźniki sprzedaży ogółem i kapitalizacji rynkowej wszystkich największych przedsiębiorstw zwiększyły swoją wartość o odpowiednio 5% i 21%. Należy również zauważyć, że wartość rynkowa najważniejszych europejskich potęg budowlanych w 2015 roku już jest wyższa niż wartości osiągnane przed początkiem kryzysu gospodarczego w 2007 roku.

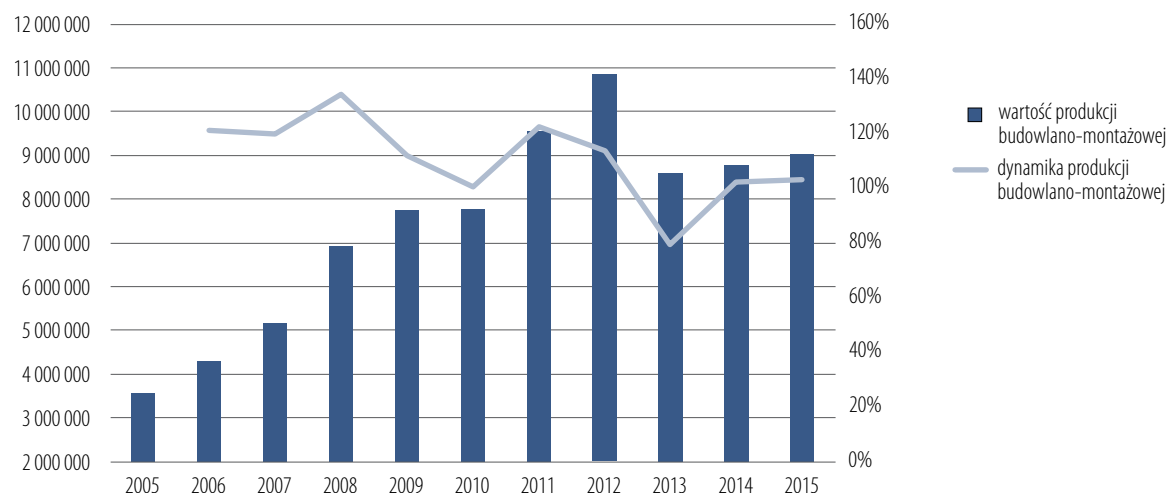
Według firmy badawczej PMR rok 2015 na polskim rynku budowlanym zakończył się realnym wzrostem o około 4% w skali roku, wobec wstępnie szacowanego przez GUS wzrostu o 2,8%. Jak podaje najnowszy raport pn. *Sektor budowlany w Polsce, I połowa 2016 – Analiza rynku i prognozy rozwoju na lata 2016–2021*, „pomimo słabych pierwszych miesięcy, rok 2016 wciąż ma przed sobą duży potencjał rozwojowy, głównie z uwagi na trwające ożywienie na rynku przemysłowo-magazynowym oraz mieszkaniowym (nie tylko wśród deweloperów, ale także inwestorów indywidualnych), realizację dużych projektów energetycznych oraz imponującą długość zakontraktowanych tras szybkiego ruchu”. Ponadto, działające w Polsce spółki budowlane wykazują zainteresowanie zwiększeniem w nadchodzących latach skali swojej działalności zagranicznej, aby zabezpieczyć swoje interesy po 2020 roku.

Produkcja budowlano-montażowa obejmuje roboty o charakterze inwestycyjnym i remontowym, czyli prace związane z budową, przebudową, rozbudową, odbudową, remontem i konserwacją stałych i tymczasowych obiektów budowlanych. W 2015 roku na terenie kraju produkcja budowlano-montażowa była wyższa o 1,3% niż w 2014 roku. Produkcja zrealizowana przez jednostki sektora prywatnego była wyższa o 1,8% niż przed rokiem, a jej udział w ogólnej produkcji budowlano-montażowej wyniósł 99,1%. Wzrósł także poziom produkcji budowlano-montażowej zrealizowanej w sektorze publicznym o 0,7% w stosunku do roku 2014. Analizując dynamikę zmian produkcji budowlano-montażowej w poszczególnych miesiącach, należy stwierdzić, że ulegała ona wahaniom. Najwyższą dynamiką odznaczały się roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej.

W obszarze budownictwa w województwie małopolskim rok 2015 był również korzystny. Produkcja sprzedana budownictwa w cenach bieżących ukształtowała się w tymże roku na poziomie 15,6 mld zł. Odnotowano więc niewielki wzrost produkcji sprzedanej budownictwa. W stosunku do roku poprzedniego dynamika zmian wyniosła 101,08%, co spowodowało, że zajęło ono 9. miejsce wśród wszystkich województw. W skali kraju wzrost ten został odnotowany na poziomie 1,3%, natomiast tempo wzrostu w ciągu roku w poszczególnych okresach narastających ulegało wahaniom.

Wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej w województwie małopolskim wyniosła 9,0 mld zł, czyli 51,3% ogólnej wartości produkcji sprzedanej budownictwa. W stosunku do roku poprzedniego zwiększyła się zatem o 5,6%. Dynamika produkcji w odniesieniu do roku 2014, zrealizowana przez jednostki sektora prywatnego, wyniosła 101,8%, natomiast jej udział w ogólnej produkcji budowlano-montażowej wyniósł 99,1%. Dynamika produkcji budowlano-montażowej zrealizowanej w sektorze publicznym wyniosła 100,7%.

Wykres 117. Produkcja budowlano-montażowa w Małopolsce (wartość w tys. zł, dynamika produkcji w %)

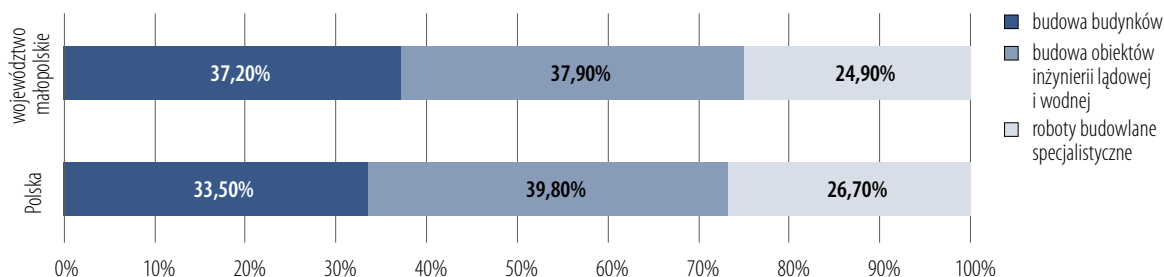
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

więcej informacji

- Raport *Europejskie Potęgi Budowlane 2015*, Deloitte, lipiec 2016.
- *Polskie spółki budowlane – najważniejsi gracze, kluczowe czynniki wzrostu i perspektywy rozwoju branży*, Deloitte, wrzesień 2015.
- *Sektor budowlany w Polsce, I połowa 2016 – Analiza rynku i prognozy rozwoju na lata 2016–2021*, PMR, kwiecień 2016.
- Publikacje ekonomiczne – www.coface.pl
- Dane rynkowe – www.euroconstruct.pl

W 2015 roku w województwie małopolskim największy udział wśród przedsiębiorstw budowlanych miały podmioty specjalizujące się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej (37,9% sprzedaży produkcji budowlano-montażowej), których produkcja była o 1,7% wyższa niż rok wcześniej. W przedsiębiorstwach specjalizujących się w budowie budynków (udział 37,2%) produkcja ta zwiększyła się o 5,3%, natomiast w firmach budowlanych wykonujących głównie roboty specjalistyczne (udział 24,9%) – produkcja wzrosła o 12,6%.

Wykres 118. Struktura produkcji budowlano-montażowej w cenach bieżących w 2015 r.

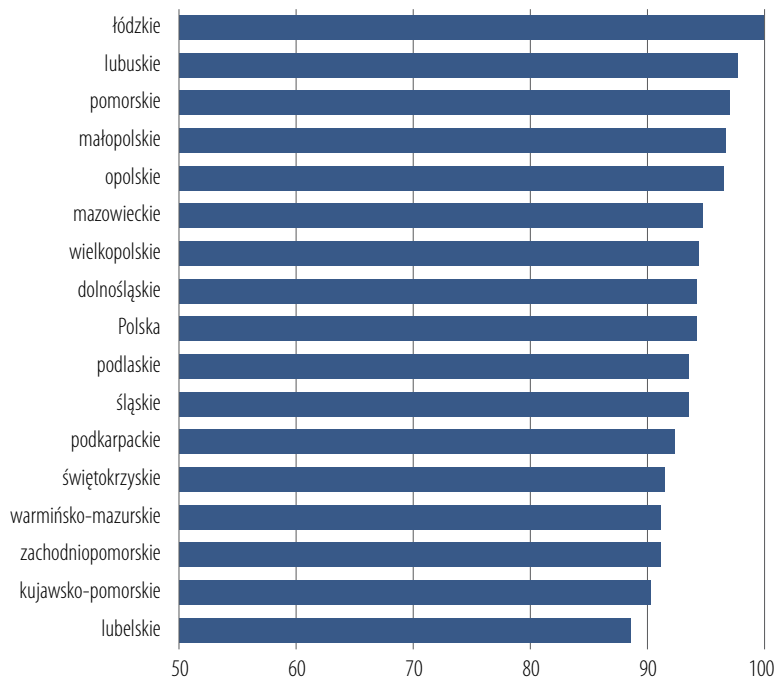

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W opracowaniu sygnałnym Głównego Urzędu Statystycznego z lipca 2016 roku można przeczytać, że ogólny klimat koniunktury w budownictwie na początek 2016 roku oceniany był mniej korzystnie niż w grudniu 2015 roku. Największe trudności napotymane przez przedsiębiorstwa budowlano-montażowe, których siedziba znajduje się w województwie małopolskim, to przede wszystkim bariery związane są z konkurencją na rynku. W styczniu 2016 roku 58,7% badanych przedsiębiorstw wskazało właśnie takie zagrożenie jako najistotniejsze, jednak było to o 6,4 p.p. mniej niż przed rokiem. Kolejną barierą wskazaną przez przedsiębiorstwa były koszty zatrudnienia (56,9% w styczniu 2016 roku, przy 60,4% w styczniu 2015 roku).

Do 2012 roku w całej Polsce obserwowano wzrost zatrudnienia w budownictwie. Od 2013 roku wskaźnik ten zaczął spadać i w 2015 roku we wszystkich województwach odnotowano spadek przeciętnego zatrudnienia w przedsiębiorstwach budowlanych. Najniższe wartości występowały w województwie lubelskim, kujawsko-pomorskim i zachodniopomorskim, natomiast najwyższe w łódzkim, lubuskim i pomorskim. Województwo małopolskie zajęło 4. miejsce w kraju pod względem dynamiki zmian omawianego wskaźnika w odniesieniu do 2014 roku.

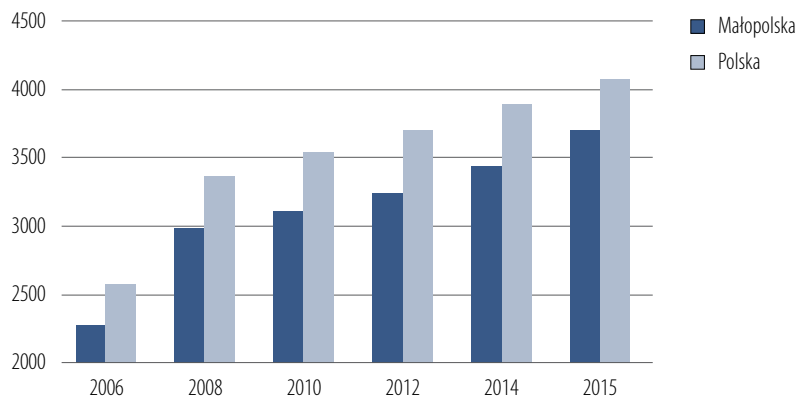
Wykres 119. Dynamika zmian przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw budowlanych (sekcja F PKD 2007) w 2015 r. (rok poprzedni = 100) (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2015 roku województwo małopolskie zajęło dopiero 8. miejsce pod względem wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw budowlanych z wartością 3 701,08 zł. Analizując dynamikę zmian w porównaniu do roku poprzedniego, należy zauważyć, że była ona trzecią z najwyższych (zaraz po województwie pomorskim i zachodniopomorskim), a jej wartość wynosiła 107,63%, przy średniej dla Polski równej 104,86%. Średnie wynagrodzenie w sektorze budownictwa wzrasta z roku na rok, jednak w województwie małopolskim jest ono zdecydowanie niższe niż średnia dla całego kraju.

Wykres 120. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw budowlanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2015 roku wartość produkcji sprzedanej budownictwa w województwie małopolskim w przeliczeniu na 1 zatrudnionego kształtowała się na poziomie 419,2 tys. zł (w cenach bieżących), a więc wzrosła o 4,6% w porównaniu do roku 2014.

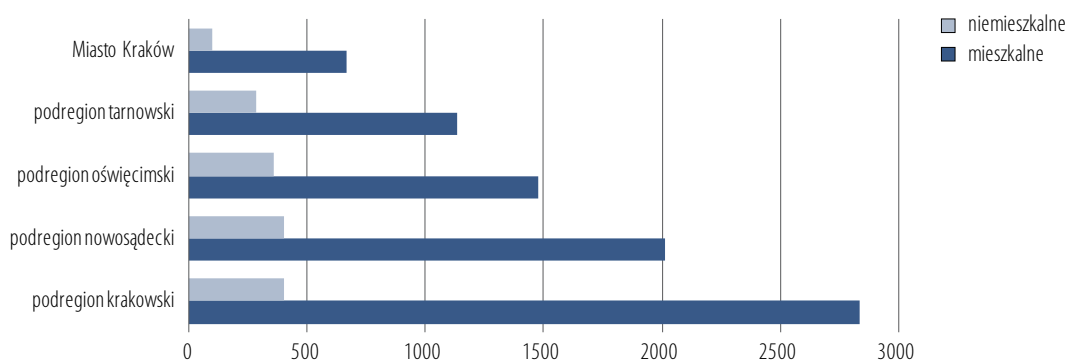
2. Budynki oddane do użytku i ich kubatura

W 2015 roku w całym kraju oddano do użytkowania 100 492 nowe budynki, czyli o 4 147 budynków więcej niż w 2014 roku. Liczba nowych budynków mieszkalnych oddanych do użytkowania wyniosła 76 663 (76,3%), a budynków niemieszkalnych — 23 829 (23,7%).

W 2015 roku co dziesiąty budynek w kraju został oddany do użytkowania w województwie małopolskim (ogółem 9 687 budynków). Spośród wszystkich budynków aż 83,9% stanowiły budynki mieszkalne. Budynków niemieszkalnych oddano 1 555, czyli 16,1%. Zdecydowanie więcej budynków oddano na wsi – aż 72,4% wszystkich oddanych nowych budynków zlokalizowanych było na obszarach wiejskich, z czego 85,5% było budynkami mieszkalnymi. W miastach oddano 2 678 nowych budynków: 2 140 mieszkalnych (79,9%) i 538 niemieszkalnych (20,1%).

W odniesieniu do podregionów, we wszystkich jednostkach przeważało budownictwo mieszkalne. Najwyższy odsetek budynków mieszkalnych oddanych do użytkowania w 2015 roku został zaobserwowany w podregionie krakowskim (87,56%) i mieście Kraków (87,30%). Stosunkowo wysokie odsetki oddanych budynków niemieszkalnych wykazywały podregiony tarnowski (20,22%) i oświęcimski (19,66%).

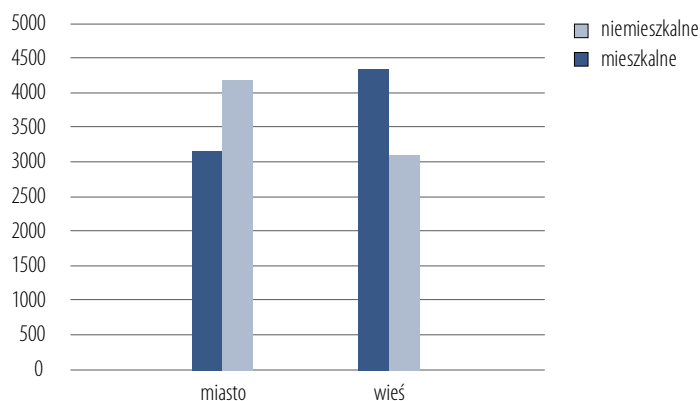
Wykres 121. Budynki oddane do użytkowania w podziale na podregiony

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pod względem kubatury w 2015 roku oddano łącznie do użytkowania 14,8 mln m³ budynków w województwie małopolskim, z czego 50,3% na terenach wiejskich i 49,7% w miastach. Na obszarach wiejskich łączna kubatura budynków mieszkalnych stanowiła 58,4% i przewyższała o 1,2 mln m³ łączną kubaturę budynków niemieszkalnych. W miastach sytuacja ta była odwrotna – większą łączną kubaturę odnotowano w grupie budynków niemieszkalnych (56,9% wobec 43,1% budynków mieszkalnych).

Wykres 122. Kubatura budynków oddanych do użytkowania w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

3. Budownictwo mieszkaniowe

W Polsce w 2015 roku oddano do użytkowania 74 766 nowych budynków mieszkalnych jedno- i wielorodzinnych, z tego 91,2% w budownictwie indywidualnym. Łączna kubatura tych budynków wyniosła 69 291,2 tys. m³. Oddano do użytkowania również 147 711 mieszkań, czyli o 3,2% więcej niż przed rokiem.

Budynki mieszkalne stanowiły znaczny odsetek budynków oddanych również w województwie małopolskim. W 2015 roku oddano do użytkowania 8 132 nowe budynki mieszkalne, czyli o 304 więcej niż w roku poprzednim. W ogólnej liczbie budynków oddanych do użytkowania ich udział wyniósł 83,9%, co oznaczało, że był wyższy niż w 2014 roku o 1,7 p.p. Stanowiło to 10,6% budynków oddanych spośród wszystkich województw (o 0,1 p.p. mniej niż w roku poprzednim). Lokowało to województwo małopolskie zarówno w 2015 roku, jak i rok wcześniej, na 3. miejscu w kraju (po województwie mazowieckim i śląskim).

Spośród wszystkich oddanych budynków mieszkalnych w 2015 roku największą grupę stanowiły budynki jednorodzinne jednomieszkaniowe, których odsetek wyniósł 94,2%. Wartość ta uległa zmniejszeniu o 0,2 p.p. w odniesieniu do roku poprzedniego. Większość z nich (77,9%) była zlokalizowana na obszarach wiejskich, natomiast w miastach jedynie 22,1%. Na kolejnych miejscach znalazły się budynki jednorodzinne o dwóch mieszkaniach, następnie o trzech i więcej mieszkaniach. Budynków zbiorowego zamieszkania oddano w roku 2015 jedynie 3 (tylko na terenach wiejskich).

W 2015 roku łączna kubatura budynków mieszkalnych nowych i rozbudowanych oddanych do użytkowania wyniosła 7 504,7 tys. m³, czyli o 3,9% mniej niż przed rokiem. Budynki o zdecydowanie większej kubaturze oddano na obszarach miejskich, gdzie średnia kubatura jednego budynku wynosiła 1 478,7 m³, przy 724,3 m³ dla budynków na wsi. Z drugiej strony w miastach przeważały budynki wielomieszkaniowe. 77,8% wszystkich budynków o dwóch mieszkaniach oraz 98,0% budynków o trzech lub więcej mieszkaniach było zlokalizowane w miastach. Ponadto w 2015 roku nastąpił także wzrost do 85,4% udziału budynków dwukondygnacyjnych w ogólnej liczbie budynków wybudowanych w budownictwie indywidualnym, kosztem budynków jednokondygnacyjnych, których udział spadł do 10,1%.

W omawianym roku w województwie małopolskim przekazano do użytkowania 14 600 mieszkań, czyli o 6,6% mniej niż w roku poprzednim. Stanowiło to 9,9% wszystkich oddanych mieszkań w kraju i lokowało województwo na 2. miejscu w Polsce. Łączna powierzchnia użytkowa wynosiła 1 553,4 tys. m². W miastach odsetek oddanych mieszkań wyniósł 57,7% ogólnej liczby, natomiast na wsi – 42,3%.

Najwięcej mieszkań w 2015 roku oddano do użytkowania w Krakowie, jednak zaledwie 14,4% stanowiły budynki indywidualne. W powiatach ziemskich najwięcej mieszkań oddano w powiecie krakowskim i wielickim,

Rozdział V Budownictwo

jednak w tym przypadku w większości były to budynki indywidualne (odpowiednio 85,7% i 83,4%). Można więc zauważyć koncentrację oddanych mieszkań wokół stolicy Małopolski, która uznawana jest za najatrakcyjniejsze miejsce do zamieszkania w województwie.

Tabela 57. Mieszkania oddane do użytkowania w 2015 roku

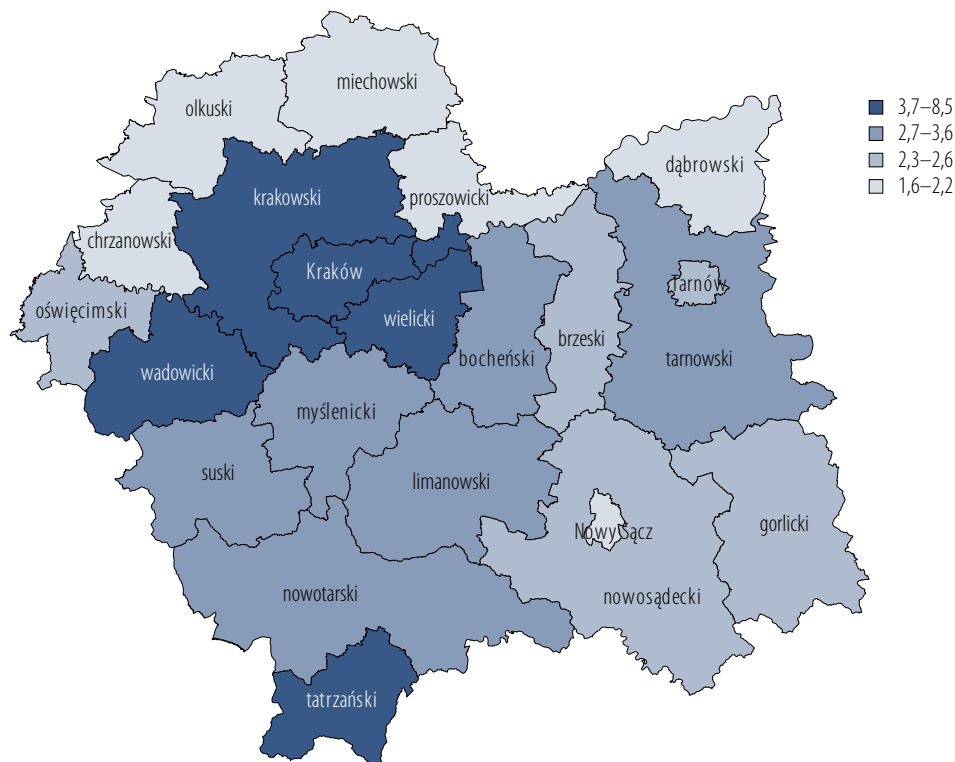
Powiaty	Mieszkania						
	w liczbach bezwzględnych		wzrost lub spadek (-) w stosunku do 2014 roku (w %)	na 1 000 zawartych małżeństw	na 1 000 ludności	Izby	Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (w m ²)
	ogółem	w tym w budynkach indywidualnych					
województwo	14 600	8 366	-6,6	836	4,3	63 000	106,4
powiaty							
bocheński	328	319	-32,9	537	3,1	1 889	122,3
brzeski	234	217	-4,9	424	2,5	1 298	138,0
chrzanowski	204	203	-13,6	337	1,6	1 232	156,5
dąbrowski	130	130	-15,0	398	2,2	743	139,4
gorlicki	273	272	-8,1	458	2,5	1 567	133,4
krakowski	1 311	1 124	4,8	1 008	4,9	7 323	152,1
limanowski	440	440	9,5	559	3,4	2 734	170,6
miechowski	86	86	30,3	345	1,7	478	153,9
myślenicki	443	419	7,8	663	3,6	2 611	158,3
nowosądecki	522	518	9,0	423	2,5	3 253	161,8
nowotarski	543	497	-1,1	560	2,9	3 177	162,6
olkuski	186	182	-3,1	316	1,6	1 142	166,5
oświęcimski	374	346	-13,2	481	2,4	2 039	127,8
proszowicki	83	83	-34,1	384	1,9	475	140,3
suski	272	272	22,0	607	3,2	1 572	153,6
tarnowski	685	682	-10,6	614	3,4	4 007	142,1
tatrzański	258	176	-1,9	814	3,8	1 198	126,0
wadowicki	578	518	26,5	715	3,6	3 104	132,1
wielicki	749	625	-5,5	1 289	6,2	3 935	125,8
miasta na prawach powiatu							
Kraków	6 455	929	-12,1	1 714	8,5	17 270	59,5
Nowy Sącz	164	160	-34,1	351	2,0	883	143,4
Tarnów	282	168	37,6	596	2,5	1 070	83,9

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Analizując strukturę mieszkań w odniesieniu do województwa (Małopolska = 100), najwięcej oddano do użytkowania w Krakowie (44,2%) i w podregionie krakowskim (20,5%), natomiast najmniej w podregionie nowotarskim (7,4%).

W rozkładzie przestrzennym najwięcej mieszkań na 1 000 mieszkańców oddano w Krakowie (8,47‰) oraz w powiatach bezpośrednio z nim sąsiadujących: wielickim (6,2‰) i krakowskim (4,87‰). Były to wartości przewyższające średnią dla Małopolski, która w 2015 roku wyniosła 4,33‰ i była niższa niż przed rokiem (w roku 2014 wskaźnik wyniósł 4,60‰). Najniższy wskaźnik wykazywały powiaty: chrzanowski (1,61‰), olkuski (1,64‰) i miechowski (1,73‰). W mieszkaniach oddanych do użytkowania w 2015 roku na 1 000 ludności przypadało średnio 19 izb (21 na obszarach wiejskich i 17 w miastach).

Mapa 45. Mieszkania oddane do użytkowania na 1 000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W województwie małopolskim – w podziale na formy budownictwa – w 2015 roku wyróżniało się budownictwo indywidualne (57,3% udziału w strukturze mieszkań), gdzie oddano do użytkowania 8,4 tys. mieszkań o łącznej powierzchni 1 204,7 tys. m². Porównując dynamikę zmian liczby mieszkań w odniesieniu do roku poprzedniego, należy stwierdzić, że w 2015 roku zmniejszyła się ona do 98,7%, natomiast nieznacznie wzrosła łączna powierzchnia użytkowa mieszkań (100,3%). Kolejną formą było budownictwo przeznaczone na sprzedaż i wynajem, gdzie w 2015 roku oddano 6,1 tys. mieszkań. Powierzchnia użytkowa wyniosła 343,3 tys. m², co oznaczało, że przeciętna powierzchnia 1 mieszkania wynosiła 56,4 m². Dynamika zmian w odniesieniu do roku poprzedniego wykazała spadek obu wskaźników (odpowiednio 85,8% oraz 87,7%). W 2015 roku najmniej oddano do użytkowania mieszkań zakładowych – tak jak w roku poprzednim było to zaledwie 5 mieszkań.

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w 2015 roku w województwie małopolskim wynosiła 106,4 m². Wartość ta jest większa niż w skali całego kraju, gdzie średnia wynosiła 99,8 m². W rozkładzie przestrzennym największa średnia powierzchnia użytkowa 1 mieszkania występowała w powiatach limanowskim (170,6 m²) i nowotarskim (169,6 m²), natomiast najmniejsza w miastach Kraków (59,5 m²) i Tarnów (83,9 m²).

W odniesieniu do form budownictwa przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w 2015 roku w budownictwie indywidualnym wyniosła 144,0 m², w budownictwie przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem – 56,4 m², w budownictwie komunalnym – 34,2 m² oraz w zakładowym – 68,4 m².

Tabela 58. Mieszkania oddane do użytkowania w Małopolsce w 2015 r.

	Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa mieszkań w tys. m ²
ogółem	14 600	63 000	1553,4
› miasta	8419	27 199	634,5
› wieś	6181	35 801	918,9
budownictwo			
› indywidualne	8366	46 805	1 204,7
› przeznaczone na sprzedaż lub wynajem	6 081	15 866	343,3
› komunalne	148	313	5,1
› zakładowe	5	16	0,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Podobnie jak w roku poprzednim, najczęściej oddanych mieszkań znajdowało się w budynkach dwukondygnacyjnych (49,9%), które były budowane głównie przez inwestorów indywidualnych. Poza budownictwem indywidualnym najczęściej mieszkań oddano także w budynkach czterokondygnacyjnych (21,6%) i sześciokondygnacyjnych (16,1%).

Jak wynika z badań serwisu Oferteo.pl pośredniczącego między wykonawcami a klientami, w 2015 roku, podobnie jak rok wcześniej, Polacy najchętniej budowali murowane nieruchomości o średniej powierzchni na terenach wiejskich. Najwięcej budynków jednorodzinnych powstało w województwach: mazowieckim i śląskim (po 14%), dolnośląskim (11%) i małopolskim (10%). Najmniej zaś w świętokrzyskim, podlaskim i opolskim (po 2%). Średnia cena metra kwadratowego w skali kraju przekracza 5 tys. zł w nielicznych enklawach. Nawet w miastach mieszkania z tzw. rynku wtórnego można kupić już od około 3 tys. za m². Problemem jest jednak dostępność. Tanie mieszkania są przede wszystkim tam, gdzie trudno o pracę i przyzwoite zarobki. Najwyższe ceny utrzymują się zatem w aglomeracjach. Stolicę Małopolski, razem z Warszawą i Trójmiastem, kwalifikuje się do grupy najdroższych mieszkań.

Ze wspólnego badania portalu biqdata.wyborcza.pl oraz otodom.pl wynika, że za mieszkanie w Krakowie najczęściej zapłacimy na Starym Mieście i w otaczających go dzielnicach. W peryferyjnych dzielnicach ceny mogą być niższe nawet o połowę. Najtańsze mieszkania pozostają więc w Nowej Hucie, ale również w okolicach nowego kampusu Uniwersytetu Jagiellońskiego. Średnie ceny mieszkań w Krakowie (stan na kwiecień 2016) na rynku pierwotnym wynoszą 6 947 zł za m², natomiast a rynku wtórnym – 7 038 zł/m². Oznacza to, że stolica Małopolski ustępuje w cenach tylko Warszawie, gdzie średnie ceny wynoszą odpowiednio 8 351 zł/m² i 8 642 zł/m². Wysokie stawki w stolicach regionów mają swoje odzwierciedlenie także w cenach w całym województwie. Dla województwa mazowieckiego średnia cena za m² nieruchomości wynosi 5 000 zł, dla dolnośląskiego 3 500 zł, a dla Małopolski – 3 365 zł.

Badania Instytutu Analiz Monitora Rynku Nieruchomości pokazały, że największym zaangażowaniem na rynku nieruchomości wykazują się osoby młode, które zakończyły edukację i rozpoczęły karierę zawodową (między 26 a 30 lat). Stanowiły one odsetek około 38% osób, które wykazywały chęć zakupu mieszkania. Ponadto zainteresowanie zakupem nieruchomości maleje z wiekiem. Na początku 2015 roku zaledwie 9% gospodarstw domowych, w których głowa rodziny miała ponad 40 lat, wykazywała chęć zakupu mieszkania. Badania te pokazały, że preferencje nabywców mieszkań są stosunkowo stabilne od kilku lat.

W województwie małopolskim w 2015 roku na 1 000 zawartych małżeństw było oddanych do użytku 836 mieszkań. Wskaźnik dla Polski był niższy i wynosił 782 mieszkania. Podobnie jak w przypadku mieszkań oddanych na 1 000 mieszkańców, największą liczbą odznaczał się Kraków (1 714 mieszkań) i sąsiadujące z nim powiaty: wielicki (1 289) i krakowski (1 008), natomiast najmniejszą powiaty: olkuski (316), chrzanowski (337) i miechowski (345).

więcej informacji

- Instytut Analiz Monitor Rynku Nieruchomości mrn.pl
- *Sektor budowlany w Polsce – I połowa 2016. Analiza rynku i prognozy rozwoju na lata 2016–2021*, PMR.
- *Raport Property Index. Overview of European Residential Markets*, Deloitte.
- *Kwartalny Ogólnopolski raport o kredytach mieszkaniowych i cenach transakcyjnych nieruchomości – raport AMRON-SARFiN*, Związek Banków Polskich.
- *Mieszkalnictwo w Polsce. Analiza wybranych obszarów polityki mieszkaniowej*, Habitat for Humanity Poland, Warszawa, 2015.

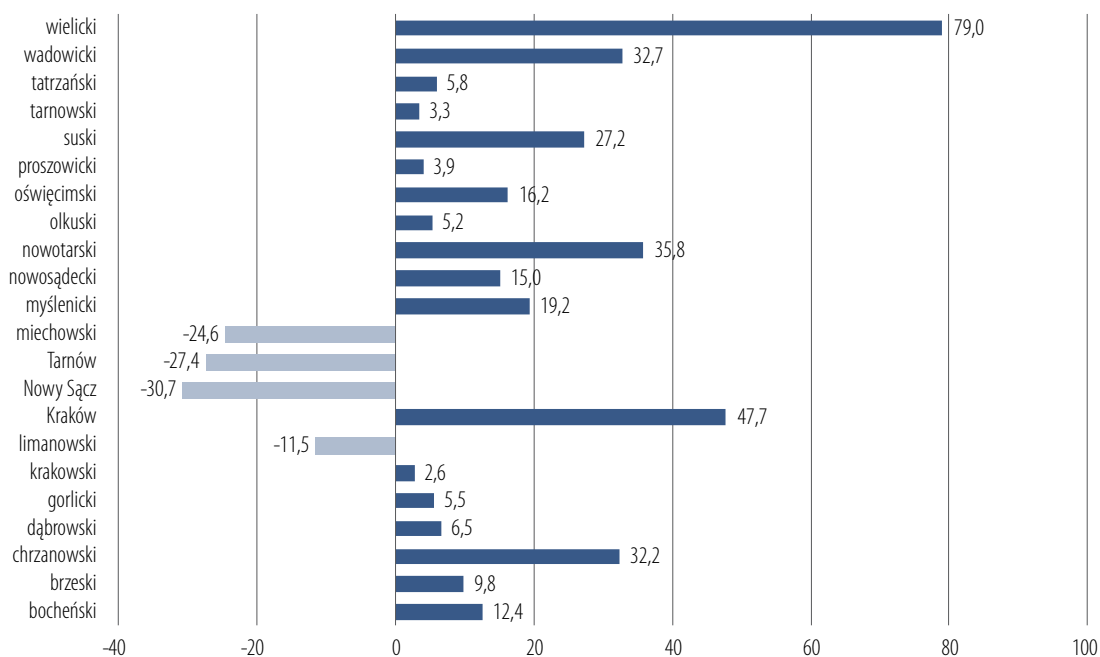
4. Pozwolenia na budowę i rozpoczęte inwestycje

Budownictwo ma kilka wskaźników, które określają jego kondycję i dynamikę. Jednym z nich jest liczba wydanych pozwoleń na budowę, których w Polsce w 2015 roku, według raportu Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego (GUNB), wydano najmniej od sześciu lat (183 766 pozwoleń na budowę dla 209 687 obiektów budowlanych).

W województwie małopolskim sytuacja przedstawia się inaczej. W 2015 roku wydano 7 847, czyli 12,8% więcej pozwoleń na budowę niż w roku poprzednim. Dokonano również 8 342 zgłoszeń z projektem budowlanym dotyczących budowy nowych budynków mieszkalnych, w których łączna liczba mieszkań wynosiła 16,8 tys. (o 28,3% więcej niż w roku 2014). Z ogólnej liczby pozwoleń i zgłoszeń najwięcej dotyczyło inwestorów indywidualnych (96,7%), którym wydano pozwolenia na budowę 7,9 tys. budynków, w tym 8,2 tys. mieszkań.

W 2015 roku wydano także 318 pozwoleń na rozbudowę budynków mieszkalnych. Było to o 14 mniej niż w roku poprzednim. Wydano również 102 pozwolenia na adaptację pomieszczeń niemieszkalnych, których okazało się być ponad dwa razy więcej niż w roku 2014.

Wykres 123. Mieszkania, na realizację których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym w 2015 r. (procentowy wzrost lub spadek w odniesieniu do roku poprzedniego)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

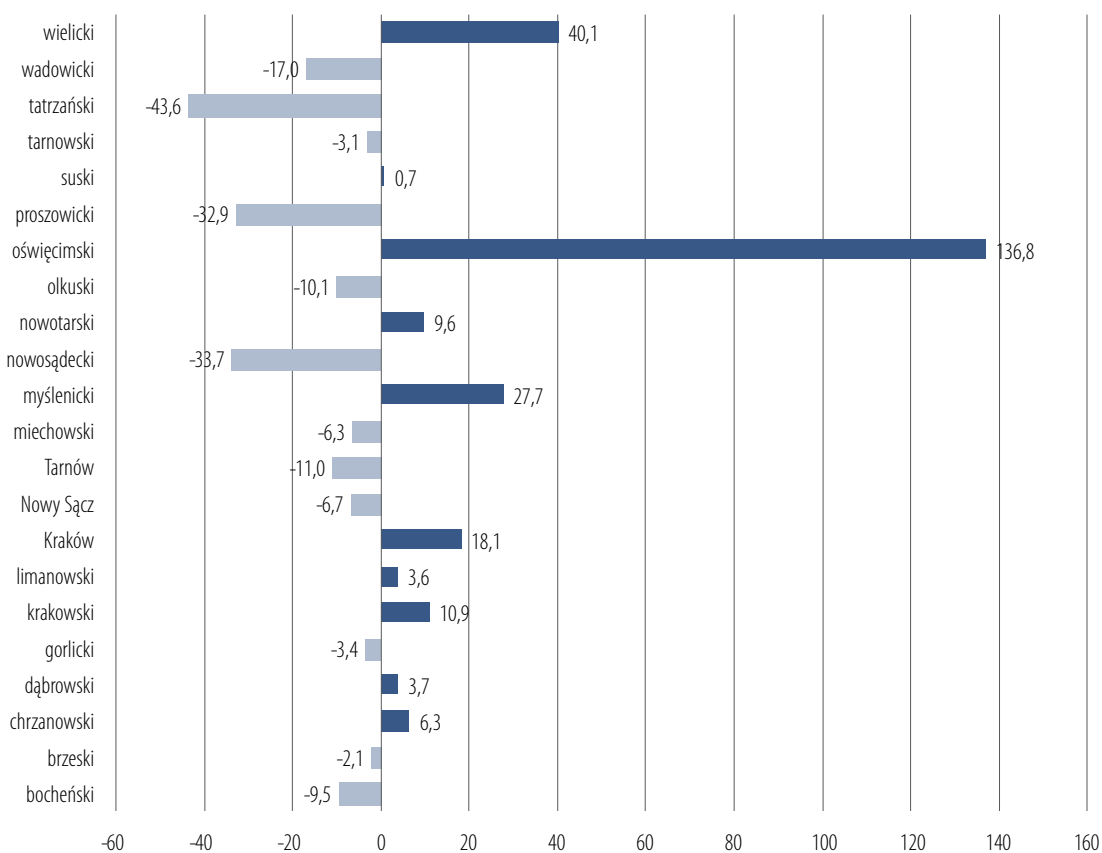
Rozdział V Budownictwo

Liczba mieszkań w województwie małopolskim w 2015 roku, na realizację których wydano pozwolenia i zgłoszenia, stanowiła 9,2% w skali całego kraju. Było to o 0,6 p.p. więcej niż w 2014 roku. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił wzrost w 18 powiatach, przede wszystkim w powiecie wielickim (o 79,0%) i w Krakowie (+47,7%), natomiast spadek w 4 powiatach, największy w Nowym Sączu (-30,7%) i w Tarnowie (-27,4%).

W województwie małopolskim w 2015 roku rozpoczęto realizację 19,4 tys. mieszkań, z czego 8,6 tys. było realizowane w ramach budownictwa indywidualnego. Wartość dla rozpoczętych realizacji była wyższa o 10,6% w odniesieniu do roku 2014. W skali kraju liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto w 2015 roku, stanowiła 11,5%, czyli o 0,1 p.p. mniej niż przed rokiem.

Największy wzrost liczby mieszkań, których budowę rozpoczęto w 2015 roku, zaobserwowano w 10 powiatach. Jego najwyższą wartość została osiągnięta w powiecie oświęcimskim (+136,8% w stosunku do roku 2014) oraz wielickim (+40,1%), natomiast spadek wykazało 12 powiatów – największy w powiecie tatrzańskim (-43,6%) oraz nowosądeckim (-33,7%).

Wykres 124. Mieszkania, których budowę rozpoczęto w 2015 r. (procentowy wzrost lub spadek w odniesieniu do roku poprzedniego)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Turystyka

Opracowanie: Michał Główka, Rafał Jarząbek, Ewa Poniatowska, Aneta Regulska, Katarzyna Rosiek

podsumowanie

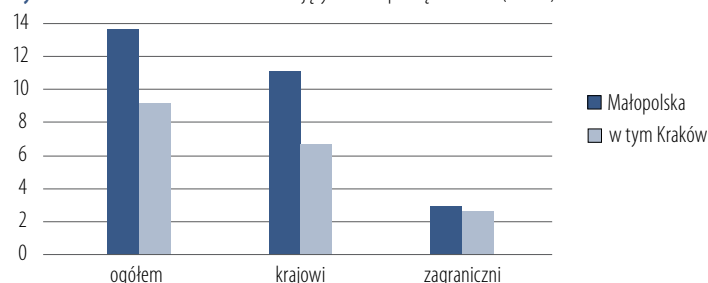
- Województwo małopolskie jest jednym z najbardziej atrakcyjnych pod względem turystycznym regionów w Polsce. W 2015 roku Małopolskę odwiedziło 13,9 mln osób (w tym 11 mln stanowili odwiedzający krajowi, a 2,9 mln to odwiedzający zagraniczni). Oznacza to, iż liczba odwiedzających region wzrosła w stosunku do roku 2014 o 6,2%, a więc utrzymuje się trend wzrostowy zapoczątkowany po roku 2009.
- W roku 2015 szacowane wydatki odwiedzających region kształtowały się na poziomie 13,2 mld złotych, co oznacza, że odwiedzający wydali aż o 18,7% więcej niż w roku 2014.
- Odwiedzający Małopolskę wysoko oceniają swój pobyt w regionie – prawie 90% z nich deklaruje bardzo wysoki (44,6%) lub wysoki (45%) poziom zadowolenia. Także poszczególne elementy oferty turystycznej oceniane są korzystnie, przekraczając 4 pkt. w pięciopunktowej skali ocen. We wszystkich aspektach i we wszystkich kategoriach odwiedzających średnie ocen uzyskane w roku 2015 są wyższe od średnich z roku ubiegłego.

Kompleksowy i zrównoważony rozwój turystyki w regionie to zadanie – w dobie powszechnego dostępu do usług turystycznych i rosnącej pozycji turystyki w sektorze gospodarki – istotne nie tylko ze względu na aspekt ekonomiczny, ale również na wykreowanie atrakcyjnej i dobrze kojarzonej marki regionu. Nie sposób nie docenić potencjału turystycznego województwa małopolskiego. Liczba obiektów zabytkowych, walory przyrodniczo-kulturowe oraz bogactwo wielowiekowej tradycji i kultury stawiają Małopolskę w czołówce najbardziej atrakcyjnych regionów Polski.

1. Ruch turystyczny w regionie

Wielkość ruchu turystycznego

Wykres 125. Szacunkowa liczba odwiedzających¹ Małopolskę w 2015 r. (w mln)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2015 roku*

Ruch turystyczny w Małopolsce od roku 2003 wykazuje stałą tendencję wzrostową, z wyjątkiem lat 2008–2009, kiedy to w wyniku wpływu światowego kryzysu gospodarczego uległ niewielkiemu spadkowi. W 2015 roku województwo małopolskie odwiedziło 13,9 mln osób, tj. o 6,2 % więcej niż w 2014 roku. W tym samym czasie Kraków odwiedziło 9,1 mln osób, tj. o 5,4 % więcej niż w roku poprzednim.

1. Odwiedzający to: goście, którzy nie zatrzymują się na nocleg podczas pobytu w danym miejscu (niebędącym miejscem ich zamieszkania) oraz turyści, którzy zatrzymują się w danym miejscu, niebędącym miejscem ich zamieszkania na co najmniej jedną noc.

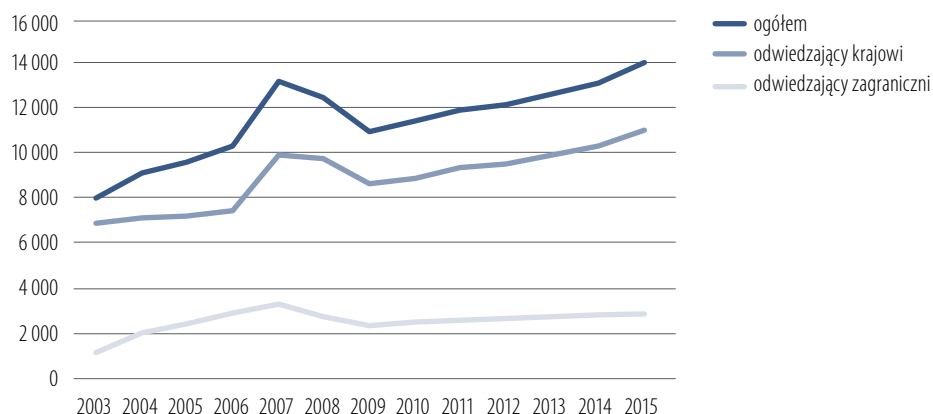
Tabela 59. Liczba odwiedzających Małopolskę (w tys.)

Kategoria odwiedzających	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2014/2015 (w %)
Małopolska								
odwiedzający ogółem	10 920	11 400	11 870	12 130	12 630	13 120	13 940	+6,2
odwiedzający krajowi	8 590	8 900	9 300	9 510	9 910	10 300	11 050	+7,3
odwiedzający zagraniczni	2 330	2 500	2 570	2 620	2 720	2 820	2 890	+2,5
w tym Kraków								
odwiedzający ogółem	7 300	7 700	8 050	8 225	8 435	8 700	9 170	+5,4
odwiedzający krajowi	5 200	5 400	5 730	5 850	6 010	6 220	6 560	+5,5
odwiedzający zagraniczni	2 100	2 200	2 320	2 375	2 425	2 480	2 610	+5,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2015 roku* (Konsorcjum firm: Pracownia Analiz Społecznych IPSY-LON oraz Pracownia Badawcza BOSQO, 2015)

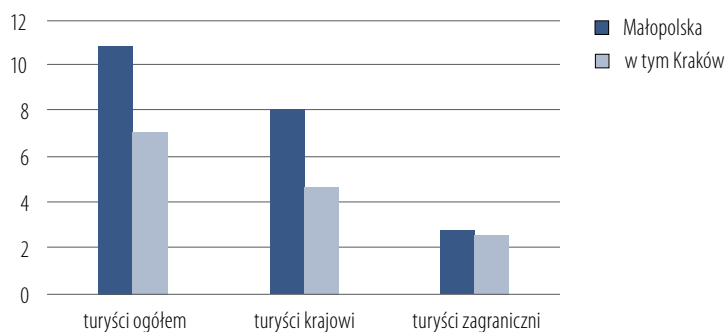
Dynamika ruchu turystycznego odwiedzających województwo małopolskie na przestrzeni lat wykazuje stałą, systematyczną i dość równomierną tendencję wzrostową, począwszy od roku 2009, na którą istotniejszy wpływ ma zwiększenie dynamiki ruchu odwiedzających krajowych niż zagranicznych.

Wykres 126. Dynamika ruchu turystycznego odwiedzających krajowych oraz zagranicznych (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2015 roku*

Wykres 127. Szacunkowa liczba turystów w Małopolsce w 2015 r. (w mln)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2015 roku*

Szacuje się, że liczba turystów w województwie małopolskim wzrosła w roku 2015 o 9,3% w stosunku do roku poprzedniego, co daje 10,7 mln odwiedzających spędzających na obszarze Małopolski co najmniej jedną noc. Liczba turystów odwiedzających Kraków również systematycznie wzrasta, jednak przyrost ten jest niższy niż w ujęciu ogólnowojevodzkim. Jest to zapewne konsekwencja zwiększającego się potencjału atrakcji turystycznych leżących poza stolicą województwa, które z coraz większą siłą przyciągają odwiedzających, co przekłada się na większą dywersyfikację ruchu turystycznego w skali całego województwa. Liczba turystów w Krakowie wzrosła w roku 2015 o 5,2% w stosunku do roku poprzedniego i wyniosła ponad 7 mln osób.

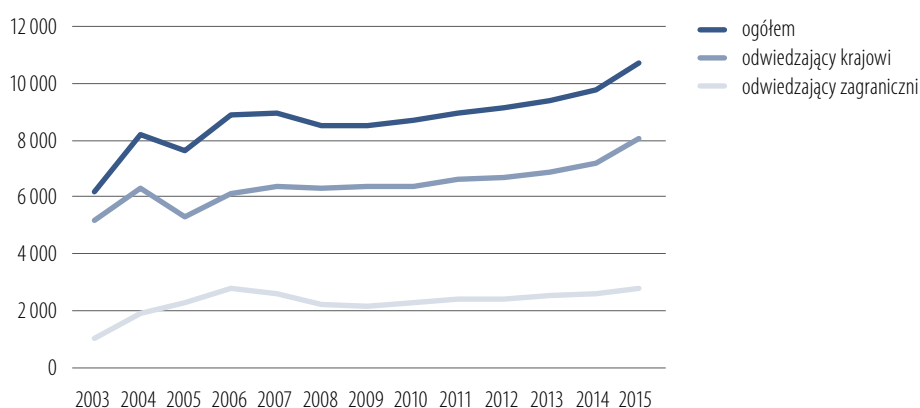
Tabela 60. Szacunkowa liczba turystów w Małopolsce (w tys.)

Kategoria odwiedzających	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2014/2015 (w %)
Małopolska								
turyści ogółem	8 540	8 700	8 970	9 110	9 390	9 790	10 700	+9,3%
turyści krajowi	6 385	6 400	6 600	6 710	6 850	7 210	7 980	+10,7%
turyści zagraniczni	2 155	2 300	2 370	2 400	2 540	2 580	2 720	+5,4%
w tym Kraków								
turyści ogółem	5 850	6 200	6 350	6 400	6 510	6 700	7 050	+5,2%
turyści krajowi	3 900	4 000	4 130	4 150	4 170	4 300	4 530	+5,3%
turyści zagraniczni	1 950	2 200	2 220	2 250	2 340	2 400	2 520	+5,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2015 roku*

Analizując tendencje zmiany poziomu turystów krajowych i zagranicznych na przestrzeni lat, zauważyć można dwa okresy zniżkowe w dynamice ruchu turystycznego, tj. rok 2005 i 2008. Od 2009 roku obserwowany jest delikatny, ale systematyczny wzrost turystów odwiedzających Małopolskę, zarówno w kategorii turystów krajowych, jak i turystów zagranicznych. Podtrzymany on został również w roku 2015.

Wykres 128. Turyści krajowi oraz zagraniczni (w tysiącach)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2015 roku*

Liczba turystów korzystających z obiektów noclegowych na terenie Małopolski rośnie od 2009 roku, a największy wzrost odnotowano w tym zakresie w roku 2012. W 2015 roku tendencja wzrostowa utrzymuje się nadal. Dynamika tego wzrostu jest mniejsza niż w latach 2011–2012, jednak przyrost liczby turystów nocujących w Małopolsce w 2015 roku jest wyższy niż w roku ubiegłym i wynosi 7,5%. Za zwiększenie tej liczby odpowiadają w znacznie większym stopniu turyści krajowi (+11% w stosunku do roku 2014) niż zagraniczni (+0,16% w stosunku do roku 2014).

Tabela 61. Liczba turystów korzystających z obiektów noclegowych w województwie małopolskim (w tys.)

Kategoria odwiedzających	Liczba turystów						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
turyści krajowi	1 911	1 977	2 192	2 398	2 387	2 557	2 839
turyści zagraniczni	810	896	943	1 072	1 181	1 191	1 193
turyści ogółem	2 721	2 873	3 135	3 470	3 568	3 748	4 032
zmiana w stosunku do roku poprzedzającego	–	+5,60%	+9,10%	+10,70%	+2,80%	+4,10%	+7,5%

Źródło: Dane Głównego Urzędu Statystycznego (Bank Danych Lokalnych)

Charakterystyka osób odwiedzających region

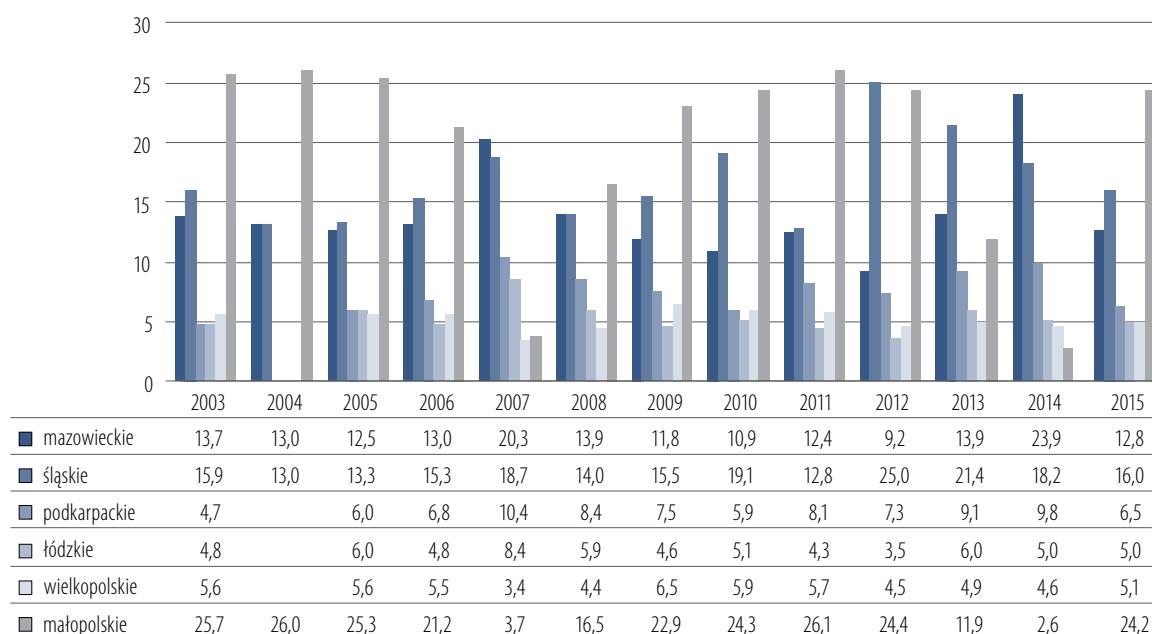
Mieszkańcy Małopolski stanowią ¼ wszystkich gości i turystów krajowych, przy czym bardzo liczna jest także reprezentacja mieszkańców województwa śląskiego (16%) i mazowieckiego (12,8%) – z tych trzech regionów wywodzi się łącznie ponad połowa odwiedzających Małopolskę. W dalszej kolejności wymienić można Podkarpacie (6,5%) oraz Pomorze i Wielkopolskę (ok. 5%). Porównując wyniki uzyskane w 2015 roku z latami poprzednimi, daje się zauważyć, iż nie nastąpiła kontynuacja zmian odnotowanych w roku 2013 i 2014, kiedy to bardzo silnie spadł odsetek odwiedzających pochodzących z województwa małopolskiego na rzecz mieszkańców Mazowsza i Śląska. Wyniki z bieżącego okresu badawczego wpisują się raczej w tendencję obserwowaną na przestrzeni lat 2009–2012 z dominującą pozycją województwa małopolskiego i bardzo silną pozycją województwa śląskiego oraz mazowieckiego.

Zarówno wśród gości, jak i turystów cztery czołowe miejsca przypadły tym samym województwom. Wśród turystów najliczniejsi są mieszkańcy Mazowsza (15,8%), natomiast niemal 61% wszystkich odwiedzających jednodniowych stanowią mieszkańcy województwa małopolskiego, a więc osoby, które mieszkają w stosunkowo niewielkiej odległości od odwiedzanych miejsc.

więcej informacji

Więcej informacji na temat badań w turystyce, w tym raporty z badań ruchu turystycznego w województwie małopolskim w latach 2003–2015, znajduje się na stronie internetowej: www.malopolska.pl/departamenty/departament_turystyki_i_sportu/badania_w_turystyce

Wykres 129. Struktura przyjazdów odwiedzających krajowych do Małopolski (w %)

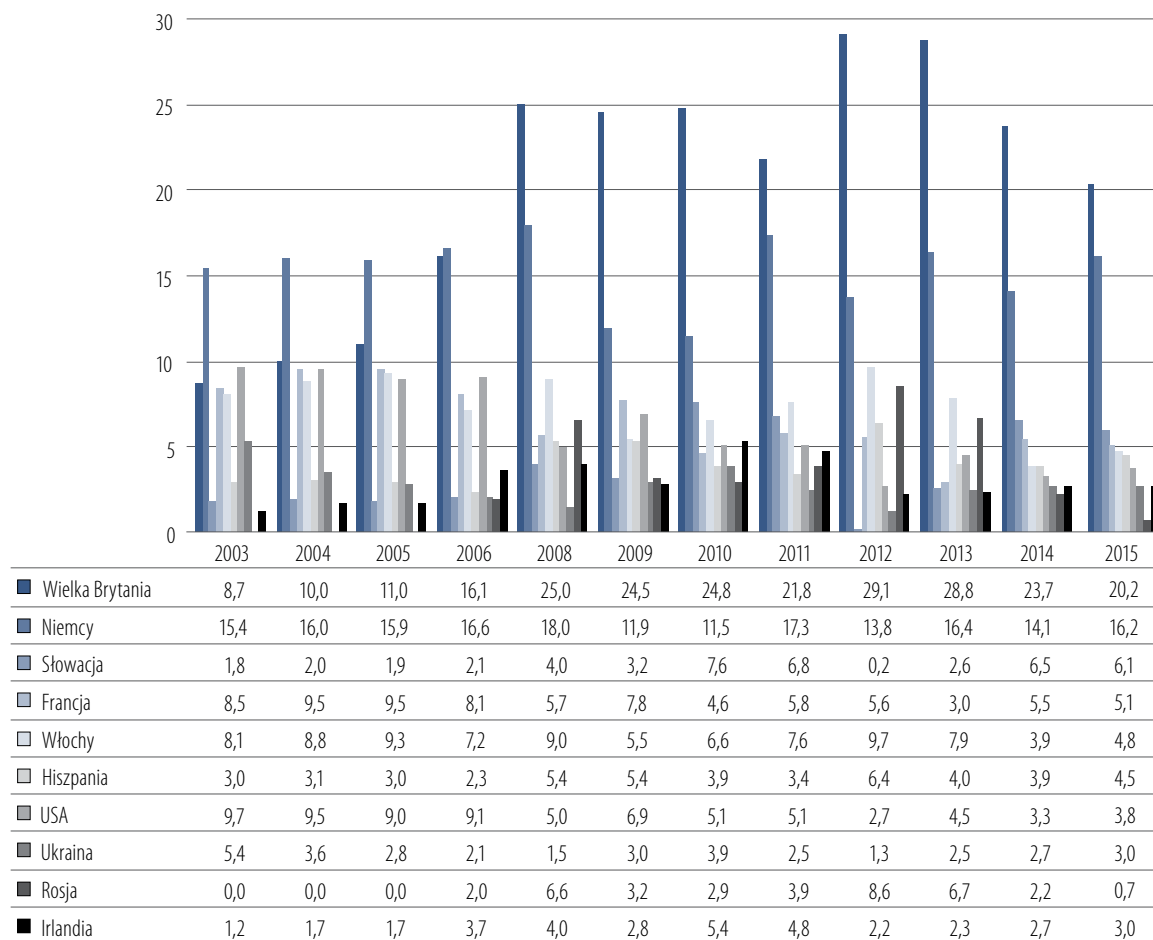

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2015 roku*

Struktura pochodzenia odwiedzających zagranicznych od kilku ostatnich lat utrzymuje się w podobnym układzie – w grupie najchętniej przyjeżdżających do Małopolski przeważają mieszkańcy Wielkiej Brytanii (20,2%) oraz Niemiec (16,2%). Licznie reprezentowani są także obywatele Francji i Włoch.

Uwagę zwraca utrzymujący się od 2012 roku trend spadkowy dotyczący mieszkańców Wielkiej Brytanii. Pomimo malejącego odsetka odwiedzających z tego kraju niezmiennie zajmuje on pierwszą pozycję w rankingu, natomiast jeżeli chodzi o reprezentację Niemiec, wynik uzyskany w roku 2015 nie odbiega od poziomu z lat poprzednich. Zauważalny jest dalszy znaczny spadek rezydentów z Rosji, co może być spowodowane sytuacją geopolityczną i konfliktem na Ukrainie. Nie odnotowano również utrzymania trendu wzrostowego dotyczącego liczby mieszkańców Słowacji przybywających do Małopolski w celach turystycznych.

Wykres 130. Struktura przyjazdów odwiedzających zagranicznych do Małopolski (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2015 roku*

Zarówno wśród turystów krajowych, jak i zagranicznych dominują wielodniowe pobyty w Małopolsce, obejmujące od 4 do 7 noclegów i – co optymistyczne – rośnie odsetek pobytów dłuższych niż 7 noclegów. Ponad 50% odwiedzających zagranicznych przybyło w 2015 roku do Małopolski po raz pierwszy, z kolei aż 56% turystów krajowych odwiedza Małopolskę co najmniej raz w roku.

Pośród odwiedzających krajowych i zagranicznych w 2015 roku zdecydowanie dominowały wyjazdy organizowane indywidualnie przez osoby prywatne, a nie zbiorowo przez podmioty instytucjonalne. Co więcej, wyniki te są wyjątkowo zbieżne we wszystkich kategoriach odwiedzających – nie ma istotnych różnic w sposobie organizacji przyjazdów gości i turystów oraz odwiedzających krajowych i zagranicznych. Z wyjazdów zorganizowanych instytucjonalnie korzystało 15% odwiedzających z Polski i 17% odwiedzających z zagranicy. Organizatorem wyjazdów zbiorowych turystów zagranicznych są zwykle biura podróży (50,7%) i szkoły/uczelnie (17,1%). Wyjazdy gości krajowych organizują najczęściej instytucje religijne (37,2%), natomiast turystów krajowych Narodowy Fundusz Zdrowia (25,7%), co należy wiązać z wyjazdami do obiektów sanatoryjnych, które organizowane i opłacane były przez publiczną służbę zdrowia.

Analiza długookresowych tendencji (2008–2014) w zakresie środków transportu wybieranych podczas podróży do Małopolski pokazywała postępujący wzrost częstotliwości podróży samochodowych. W roku 2015 tendencja ta została zatrzymana – zmniejszyła się skala wykorzystania samochodów na rzecz pociągów (+4%), busów/autobusów kursowych (+6%) oraz busów/autokarów wycieczkowych (+6%). Samochodem do Małopolski podróżowało 68% odwiedzających krajowych i blisko 50% odwiedzających zagranicznych. W przypadku turystów zagranicznych istotne znaczenie ma także transport lotniczy (40,7%). W 2015 roku Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków – Balice obsłużył 4,22 mln pasażerów, tj. o 10,6% więcej niż w 2014 roku. Największą popularnością wśród turystów krajowych cieszą się kwatery prywatne (w tym agroturystyczne) oraz pensjonaty. Z zakwaterowania w tego typu obiektach skorzystało 49,6% turystów krajowych. 17,5% turystów krajowych nocowało w hotelu, przy czym największą popularnością cieszyły się hotele trzygwiazdkowe. Znacząco zwiększył się, w stosunku do roku 2014, odsetek osób korzystających z gościnności rodziny lub znajomych i wyniósł 15,4% (wzrost o 6,3%). Prawie połowa turystów zagranicznych zdecydowała się skorzystać w 2015 roku z noclegu w hotelach, głównie trzy- i czterogwiazdkowych. Jest to wynik o 3,5% niższy od ubiegłorocznego, lecz nadal ta forma zakwaterowania jest wśród turystów zagranicznych zdecydowanie dominująca.

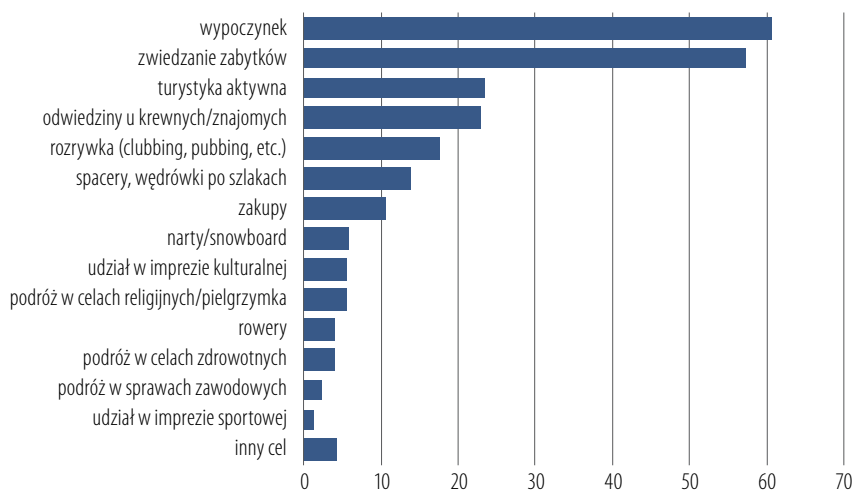
Wykres 131. Cel wizyty w Małopolsce deklarowany przez odwiedzających krajowych w 2015 r. (w %)

Procenty nie sumują się do 100 ze względu na możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ankietowego ruchu turystycznego Małopolski w 2015 roku*.

Wykres 132. Cel wizyty w Małopolsce deklarowany przez odwiedzających zagranicznych w 2015 r. (w %)

Procenty nie sumują się do 100 ze względu na możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ankietowego ruchu turystycznego Małopolski w 2015 roku*.

Dominującym celem przyjazdu do Małopolski – zarówno wśród odwiedzających krajowych, jak i zagranicznych jest wypoczynek – 68%. W przypadku odwiedzających krajowych coraz większą popularnością cieszy się także turystyka aktywna (narty, snowboard, rowery, spacer, wędrówki górskie) – 46,6%. Odsetek wskazań na ten cel wzrósł znacząco w stosunku do lat 2012–2014. Wśród odwiedzających zagranicznych bardzo popularna jest również chęć zwiedzania zabytków (65,1%). Istotnym celem wizyty w Małopolsce są także odwiedzin u krewnych/znajomych (26%), turystyka aktywna, rozrywka oraz zakupy.

Odwiedzający Małopolskę za największą jej atrakcję uznają niezmiennie Kraków, co świadczy o stabilnej pozycji Krakowa jako marki turystycznej regionu. Odsetek wskazujących na to miasto jest znacznie wyższy w przypadku odwiedzających zagranicznych niż krajowych. W drugiej kolejności wymieniano Zakopane, a następnie Kopalnię Soli w Wieliczce. W czołówce miejsc, które warto odwiedzić podczas pobytu w Małopolsce, utrzymują się także góry, Wadowice (Dom Jana Pawła II) oraz Oświęcim (Muzeum Pamięci i Muzeum Auschwitz Birkenau w Oświęcimiu).

Tabela 62. Średnie wydatki ponoszone przez jednego odwiedzającego w trakcie pobytu w Małopolsce (w zł)

Kategoria odwiedzających	Wydatki						Łącznie
	Nocleg	Gastronomia	Komunikacja/ Transport	Bilety wstępu	Dojazd	Inne wydatki	
turyści krajowi	382	239	26	106	144	222	940
turyści zagraniczni	662	415	70	156	500	598	1900
goście krajowi	–	47	7	32	49	96	165
goście zagraniczni	–	103	26	66	157	99	540

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2015 roku*

Wielkość wydatków odwiedzających krajowych i zagranicznych ponoszonych podczas pobytu w Małopolsce w 2015 roku w stosunku do roku ubiegłego wzrosła aż o 18,7% i wyniosła 13,2 miliarda złotych. Wynika to z odnotowanego wzrostu średniego poziomu wydatków odwiedzających zagranicznych jak i krajowych, którzy stanowią większość wśród ogółu odwiedzających Małopolskę. Turyści krajowi wydali ok. 940 zł na osobę, podczas gdy turyści zagraniczni wydali 1900 zł na osobę. Wyliczony średni poziom wydatków pokazuje jednoznacznie, iż turyści zagraniczni wydają podczas wizyt w Małopolsce kwoty ponad dwukrotnie wyższe niż turyści będący rezydentami Polski.

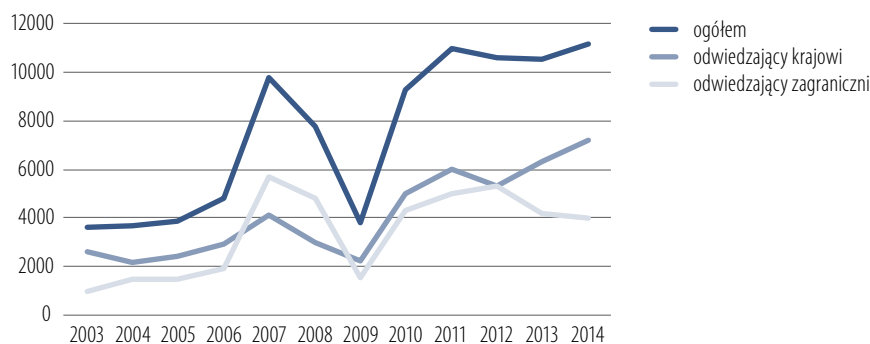
Tabela 63. Poziom wydatków ponoszonych przez odwiedzających Małopolskę w 2015 r.

Kategoria odwiedzających	Wydatki odwiedzających Małopolskę (w mld zł)			Zmiana poziomu wydatków
	2013	2014	2015	2014/2015
turyści krajowi	5,55	6,03	7,50	+24,3%
turyści zagraniczni	4,01	3,81	5,17	+35,7%
goście krajowi	0,80	1,18	0,51	-56,8%
goście zagraniczni	0,16	0,16	0,09	-43,8%
łącznie	10,52	11,18	13,27	+18,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2015 roku*

Zdecydowana większość turystów odwiedzających region, podobnie jak w latach poprzednich, bardzo wysoko oceniła swój pobyt w Małopolsce. Prawie 90% odwiedzających krajowych oraz zagranicznych odczuwało satysfakcję z pobytu, 44,6% z nich deklaroowało bardzo wysoki, a 45% – wysoki poziom zadowolenia. Także poszczególne elementy oferty turystycznej oceniane są korzystnie, średnio na 4,1–4,6 pkt. w pięciopunktowej skali ocen. O zadowoleniu z oferty turystycznej regionu świadczy fakt, iż ponad 99% krajowych i ponad 98% zagranicznych odwiedzających wyraża chęć polecenia wizyty w Małopolsce swojej rodzinie i znajomym.

Wykres 133. Zmiany w zakresie wydatków ponoszonych przez osoby odwiedzające województwo małopolskie w latach 2003–2015 (w mld zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2015 roku*

2. Baza hotelarska regionu

Na koniec 2015 roku Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego zawierała 503 obiekty hotelarskie oraz 11 promes, tj. przyrzeczenie zaszerogowania obiektu do odpowiedniego rodzaju i kategorii.

Wśród obiektów hotelarskich najwięcej jest hoteli (351), które stanowią 69,8% skategoryzowanej bazy hotelarskiej, a następnie pensjonatów (99), które stanowią 19,7% wszystkich obiektów hotelarskich w województwie. Pozostałe obiekty hotelarskie stanowią niewielką część skategoryzowanej bazy noclegowej (od 0,8 do 4,6%).

Tabela 64. Obiekty hotelarskie w poszczególnych latach

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
hotele	142	174	195	217	244	260	276	303	307	322	330	351
motele	13	13	13	15	14	12	12	11	11	9	9	8
pensjonaty	39	51	55	63	67	69	70	74	75	83	85	99
kempingi	9	10	10	10	10	12	11	11	11	10	10	13
domy wycieczkowe	13	10	10	9	9	7	7	7	7	7	5	4
schroniska	5	18	22	22	21	21	23	23	23	23	23	23
schroniska młodzieżowe	5	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	5
razem	226	281	310	341	370	386	405	435	440	460	468	503

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego

Tabela 65. Hotele w podziale na kategorie

Rok	Hotele 5*	Hotele 4*	Hotele 3*	Hotele 2*	Hotele 1*	Razem
2006	6	17	97	60	16	196
2007	6	22	114	60	15	217
2008	8	25	134	61	16	244
2009	10	30	146	60	14	260
2010	14	35	153	59	15	276
2011	14	46	170	59	14	303
2012	14	50	175	54	14	307

Rok	Hotele 5*	Hotele 4*	Hotele 3*	Hotele 2*	Hotele 1*	Razem
2013	14	56	187	51	14	322
2014	14	63	190	49	14	330
2015	15	67	208	48	13	351

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego

Tabela 66. Hotele w podziale na kategorie z uwzględnieniem miejsc noclegowych (stan na 31.12.2015 r.)

	Hotele 5*		Hotele 4*		Hotele 3*		Hotele 2*		Hotele 1*		Razem	
	liczba	miejsca noclegowe	liczba	miejsca noclegowe	liczba	miejsca noclegowe	liczba	miejsca noclegowe	liczba	miejsca noclegowe	liczba	miejsca noclegowe
województwo małopolskie	15	2 615	67	9 822	208	14 684	48	2 734	13	1 057	351	30 912
udział (w %)	4,3	8,4	19,1	31,8	59,2	47,5	13,7	8,8	3,7	3,4		
Kraków	10	2 036	32	5 532	79	6 897	14	1 219	6	805	141	16 489
udział (w %)	7,1	12,3	22,7	33,5	56,0	41,8	9,9	7,4	4,2	4,9		

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego

Struktura miejsc noclegowych

Wszystkie hotele w województwie małopolskim dysponują w sumie 30 912 miejscami noclegowymi. Prawie połowa wszystkich miejsc noclegowych (14 684) znajduje się w hotelach trzygwiazdkowych. Najmniej miejsc noclegowych (1 057, tj. 3,4% wszystkich miejsc noclegowych wśród hoteli w województwie) jest w hotelach o najniższej kategorii (jedna gwiazdka). W hotelach o najwyższej kategorii znajduje się 2 615 (8,4%) miejsc noclegowych. Hotele dwu- i czterogwiazdkowe posiadają odpowiednio: 2 734 (8,8%) i 9 822 (31,8%) miejsc noclegowych. Średnio hotel dysponuje 88 miejscami noclegowymi. W stosunku do 2014 roku zwiększył się udział miejsc noclegowych w hotelach pięciogwiazdkowych i wyniósł 8,4%, a zmniejszył w hotelach dwugwiazdkowych i wyniósł 8,8%.

W Krakowie standard hoteli jest wyższy w stosunku do całego województwa – 22,7% wszystkich hoteli stanowią hotele czterogwiazdkowe, a 7,1% hotele pięciogwiazdkowe. Większość hoteli pięciogwiazdkowych znajdujących się w województwie małopolskim leży na terenie Krakowa, stąd udział ich miejsc noclegowych w całości miejsc noclegowych w hotelach w Krakowie wynosi 12,3%. Z kolei hotele o najniższej kategorii (jedno- i dwugwiazdkowe) dysponują dużo mniejszą ilością miejsc noclegowych (2 024) w stosunku do hoteli najwyższej kategorii (cztero- i pięciogwiazdkowych – 7 568). W stosunku do 2014 roku zwiększył się udział miejsc noclegowych w hotelach pięciogwiazdkowych i wyniósł w Krakowie 12,3% oraz trzygwiazdkowych i wyniósł 41,8%, a zmniejszył w hotelach dwugwiazdkowych i wyniósł 7,4%.

Hotele (ok. 20) położone w centrum miasta Krakowa ze względu na zabytkowy charakter posiadają odstępstwa od wymagań co do wyposażenia i zakresu świadczonych usług. Odstępstwa najczęściej dotyczą braku górnej osłony nad głównym wejściem oraz braku górnej osłony nad podjazdem do obiektu. Odstępstwa zrekompensovane są spełnieniem w wyższym stopniu innych wymagań.

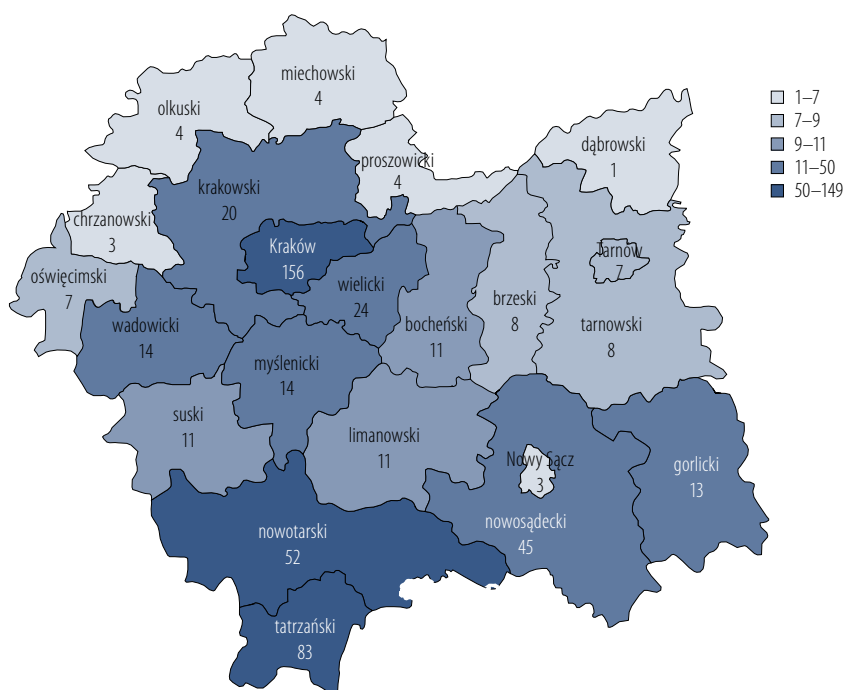
Usługi hotelarskie oprócz podlegającym kategoryzacji obiektom hotelarskim mogą być również świadczone w innych obiektach, których ewidencję prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta) właściwy ze względu na miejsce ich położenia. Na terenie Gminy Miejskiej Kraków do ewidencji obiektów świadczących usługi hotelarskie niebędących obiektami hotelarskimi, prowadzonej przez Prezydenta Miasta Krakowa, zgłaszane są m.in. hostele, apartamenty, pokoje gościnne, apartotele itp. Na koniec 2015 roku ewidencja ta zawierała 460 obiektów na łączną liczbę miejsc noclegowych 16 776. Większość tych obiektów zgrupowana jest w Dzielnicy I – Stare Miasto, w której to koncentruje się większość ruchu turystycznego. Zauważalny jest również wzrost tej grupy obiektów w Dzielnicy XIII – Podgórze, a także w okolicach Sanktuarium Bożego Miłosierdzia i Centrum Jana Pawła II *Nie lękajcie się*.

Południowa część województwa również dysponuje sporą liczbą miejsc noclegowych w obiektach niepodlegających kategoryzacji. Na koniec roku 2015 roku w ewidencji Burmistrza Miasta Zakopane było zarejestrowanych 1 887 obiektów o łącznej liczbie miejsc noclegowych 28 947, w ewidencji Wójta Gminy Bukowina Tatrzańska 678 obiektów, tj. 12 355 miejsc noclegowych, w ewidencji Burmistrza Gminy Krynica-Zdrój 357 obiektów, tj. 8 985 miejsc noclegowych.

Rozmieszczenie obiektów hotelarskich w województwie

Najwięcej obiektów hotelarskich zlokalizowanych jest w Krakowie i są to w 90,4% hotele. W powiatach wokół Krakowa również przeważają hotele – powiat krakowski (15), powiat wielicki (21). Najmniej skategoryzowanych obiektów hotelarskich znajduje się na terenie powiatu dąbrowskiego (1), powiatu chrzanowskiego i Miasta Nowy Sącz (po 3) oraz powiatu miechowskiego, olkuskiego i proszowickiego (po 4). W południowej części województwa działa spora część obiektów hotelarskich. W tym regionie najwięcej z nich znajduje się w powiecie tatrzańskim (83). Najwięcej schronisk znajduje się w powiecie tatrzańskim i nowotarskim.

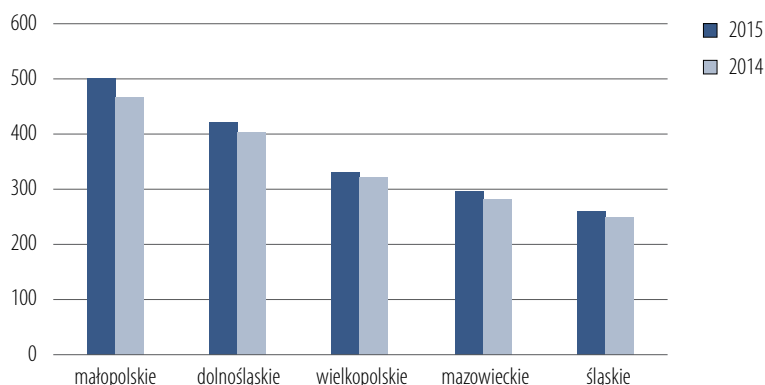
Mapa 46. Rozmieszczenie obiektów hotelarskich wg powiatów (stan na 31.12.2015 r.)

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałków Województw

Województwo małopolskie posiada największą skategoryzowaną bazę obiektów hotelarskich wśród wszystkich województw. W dalszej kolejności znajduje się województwo dolnośląskie, następnie wielkopolskie, mazowieckie i śląskie.

Wykres 134. Ilość obiektów hotelarskich w wybranych województwach

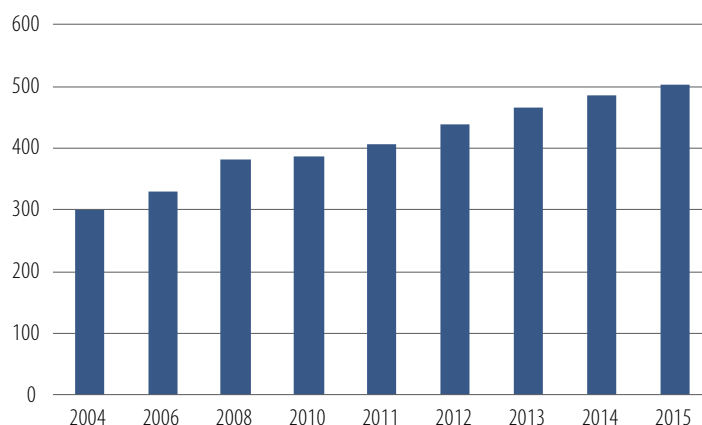

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałków Województw

3. Organizatorzy turystyki i pośrednicy turystyczni

Pod koniec 2015 roku na terenie województwa małopolskiego posiadała swoją siedzibę 503 przedsiębiorców wpisanych do Rejestru Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych Marszałka Województwa Małopolskiego, to jest o 3,7% więcej w stosunku do roku 2014. Wśród przedsiębiorców wpisanych do rejestru, 91,6% prowadzi działalność jako organizator i pośrednik turystyczny, 8% jako organizator turystyki i 0,4% jako pośrednik turystyczny. Największa liczba przedsiębiorców, tj. 44,6%, posiada wpis z zakresem terytorialnym Polska i kraje graniczące z Polską.

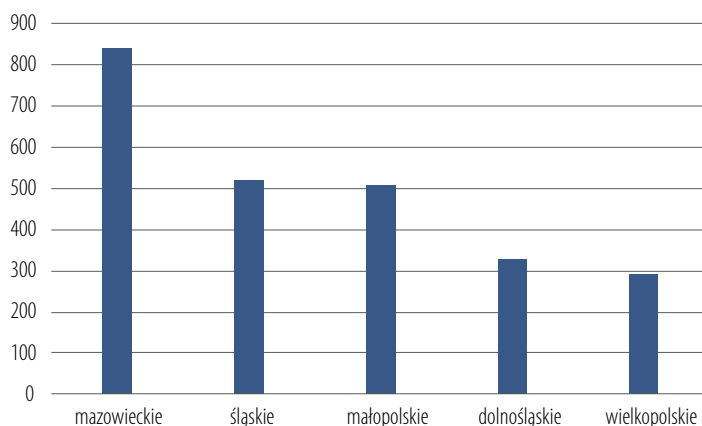
Wykres 135. Liczba organizatorów i pośredników turystycznych w województwie małopolskim

Źródło: Rejestr Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych Marszałka Województwa Małopolskiego (stan na 31.12.2015 r.)

W ciągu 2015 roku 65 nowych przedsiębiorców zostało wpisanych do Rejestru, przy 43 wykreślonych z Rejestru i 3, którzy otrzymali zakaz prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie organizowania imprez turystycznych i pośredniczenia na zlecenie klientów w zawieraniu umów o świadczenie usług turystycznych.

Wykres 136. Województwa o największej liczbie wpisów do Rejestru Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych

Źródło: Centralna Ewidencja Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych (stan na 31.12.2015 r.)

Małopolska zajmuje trzecie miejsce w Polsce pod względem ilości wpisów do Rejestru Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych.

4. Przewodnicy turystyczni i piloci wycieczek

Z dniem 1 stycznia 2014 roku uległy zmianie przepisy ustawy o usługach turystycznych wprowadzone ustawą z dnia 13 czerwca 2013 roku o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów (Dz. U. poz. 829). Nastąpiła wówczas deregulacja uprawnień pilota wycieczek, przewodnika turystycznego miejskiego, terenowego oraz międzynarodowego przewodnika wysokogórskiego. W związku z tym w obecnym stanie prawnym obowiązującym od 1 stycznia 2014 roku Marszałek Województwa nie prowadzi ewidencji ww. uprawnień, zniesiony został również obowiązek zdawania egzaminów państwowych w tym zakresie. W kompetencji Marszałka pozostały uprawnienia przewodnika górskiego.

Tabela 67. Liczba przewodników górskich posiadających uprawnienia w latach 2006–2015

	PGB (Przewodnik górski beskidzki)	PGT (Przewodnik górski tatrzański)	PGS (Przewodnik górski sudecki)	Razem
2006	1 160	527	2	1 689
2007	1 254	543	2	1 799
2008	1 296	559	4	1 859
2009	1 309	573	4	1 886
2010	1 362	578	5	1 945
2011	1 395	604	5	2 004
2012	1 421	619	5	2 045
2013	1 448	635	4	2 087
2014	1 474	661	4	2 139
2015	1 515	675	4	2 194

Źródło: Ewidencja Przewodników Górskich Marszałka Województwa Małopolskiego

W przeciągu 10 lat (2006–2015) obserwujemy wzrost liczby osób posiadających uprawnienia przewodnika górskiego.

Marszałek Województwa przeprowadza egzaminy dla kandydatów na przewodnika górskiego (tatrzańskiego i beskidzkiego) oraz egzaminy z języków obcych dla przewodników turystycznych i pilotów wycieczek.

Porównując rok 2014 z rokiem 2015 liczba przeprowadzanych przez Marszałka Województwa Małopolskiego egzaminów dla kandydatów na przewodników górskich, jak również liczba osób przystępujących do wyżej wymienionych egzaminów zmniejszyła się. Jest to związane z częstotliwością i ilością prowadzonych i kończących się szkoleń na obszarze województwa. Do egzaminu na przewodnika górskiego w 2014 roku przystąpiły 143 osoby, natomiast w 2015 roku 84 osoby, tj. o 41% mniej niż w analogicznym okresie roku 2014. W 2015 roku nie zorganizowano egzaminu z języków obcych dla przewodników turystycznych i pilotów wycieczek z powodu braku wymaganej liczby osób chcących przystąpić do tych egzaminów (min. 5 osób). Biorąc pod uwagę zmieniający się system edukacji i szeroki dostęp do certyfikacji zewnętrznej, ta forma egzaminu będzie systematycznie wygaszana.

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE

Rozdział I

Baza podatkowa

Opracowanie: Iwona Brodowska, Katarzyna Jureczko-Tylek

Dochody realizowane przez Urzędy Skarbowe i Urzędy Celne stanowiące dochody budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego w rozbiciu na rodzaje podatków przedstawiają się następująco w 2015 r. wyniosły 28 453 mln zł i były wyższe w stosunku do 2014 r. o 1 509 mln zł, tj. o 5,6%. Głównym źródłem dochodów realizowanych na terenie województwa małopolskiego są podatki pośrednie – łącznie 71,71% (wzrost w stosunku do 2014 roku o 1 062 mln zł) i podatki dochodowe od osób fizycznych i prawnych – łącznie 27,51%. Wpływy z CIT wzrosły w stosunku do ubiegłego roku, jednak nie osiągnęły poziomu z roku 2008, natomiast wpływy z PIT z roku na rok rosną (za wyjątkiem roku 2010). Wpływy z pozostałych źródeł dochodów spadły o 20,5%.

Tabela 68. Dochody realizowane przez Urzędy Skarbowe i Urzędy Celne (w mln zł)

Rodzaj należności	2006	2008	2010	2012	2014	2015	Dynamika 2015/2014	Struktura w 2015 r.
	w mln złotych						w %	
podatek dochodowy od osób prawnych	1 443	2 029	1 420	1 518	1 451	1 527	105,2%	5,37%
podatek dochodowy od osób fizycznych	3 115	4 533	4 275	4 834	5 497	5 894	107,2%	20,71%
podatek zryczałtowany	388	394	375	443	374	405	108,3%	1,42%
podatek od towarów i usług	6 171	7 914	7 871	9 209	9 919	10 876	109,6%	38,22%
podatek akcyzowy	7 693	9 280	9 579	9 054	9 425	9 530	101,1%	33,49%
podatek od gier	26	45	75		29			
odsetki od nieterminowych wpłat	18	47	54	81	71	64	90,1%	0,22%
karta podatkowa	10	9	9	8	8	7	87,5%	0,02%
podatek od darowizn i spadków	28	37	32	31	29	23	79,3%	0,08%
opłata skarbową	0,5	-0,6						
podatki zniesione, pozostałe wpłaty	59	28	14	9		3		0,01%
podatek od czynności cywilnoprawnych	131	173	131	119	141	124	87,9%	0,44%
ogółem	19 083	24 488	23 835	25 306	26 944	28 453	105,6%	100,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Izby Skarbowej i Izby Celnej w Krakowie

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Opracowanie: Iwona Brodowska, Katarzyna Jureczko-Tylek

— podsumowanie

- W 2015 roku wartości dochodów i wydatków JST wzrosły w stosunku do roku poprzedniego. Dochody wzrosły przeciętnie o 3,4% w ciągu roku, a wydatki o 2,8%. W roku 2015 wystąpił deficyt w wysokości 35 mln zł, jednak był on zdecydowanie mniejszy w porównaniu z rokiem poprzednim (spadek o 69,8%).
- Wyraźnie poprawiła się sytuacja gmin, które w porównaniu z deficytem w 2014 roku w wysokości 66 mln zł, w 2015 roku odnotowały nadwyżkę w wysokości 46 mln zł (większość gmin odnotowała nadwyżkę budżetową – w porównaniu do roku ubiegłego o 45 gmin więcej).
- Budżety powiatów podobnie do roku ubiegłego zamknęły się sumarycznym deficytem budżetowym w wysokości 11 mln zł (w 2014 roku odnotowano deficyt w wysokości 13 mln zł).
- Ponad trzykrotnie wzrosła wielkość deficytu miast na prawach powiatu. Po ujemnym wyniku odnotowanym w 2014 roku (31 mln zł), w roku 2015 jednostki te zanotowały ogółem deficyt budżetowy w wysokości 100 mln zł. Stało się to głównie za sprawą Miasta Kraków, które zakończyło rok wysokim ujemnym wynikiem budżetowym (78 mln zł). Również Tarnów i Nowy Sącz zamknęły swe budżety kilkakrotnie większym deficytem w porównaniu do roku poprzedniego.
- Województwo odnotowało spadek dochodów i wydatków w porównaniu do 2014 roku – odpowiednio o 6,1% i 8,9%. Spadek dochodów był mniejszy niż spadek wydatków, co po deficycie w roku 2014 (6 mln zł) skutkowało odnotowaniem nadwyżki budżetowej – 29 mln zł.

W 2015 roku dochody jednostek samorządu terytorialnego kształtowały się na poziomie 16 267 mln zł, natomiast wydatki wyniosły 16 302 mln zł. Dochody ogółem wszystkich jednostek w województwie małopolskim wzrosły w porównaniu do roku 2014 o 533 mln zł, w tym dochody własne wzrosły o 4,9%, dotacje wzrosły o 2,4%, natomiast subwencje wzrosły o 1,6%. Wzrost dochodów odnotowały wszystkie szczeble samorządu terytorialnego, za wyjątkiem województwa.

Wydatki ogółem w 2015 r. wzrosły o 2,8% w stosunku do roku 2014, przy czym wydatki bieżące wzrosły o 3,0%, a wydatki majątkowe wzrosły o 2,3%.

W gminach, powiatach i miastach na prawach powiatu wydatki wzrosły odpowiednio o 3,4%, 2,8% i 4,9%, natomiast w województwie spadły o 8,9%. Zmianie uległ wynik wykonania budżetów jednostek w 2015 roku. Zwiększył się niedobór o 31 mln zł (tj. o 10,2%), jednocześnie zwiększyła się nadwyżka budżetowa w porównaniu do roku 2014 o 112 mln zł (tj. o 60,0%). Ogółem budżety wszystkich jednostek ostatecznie zamknęły się deficytem w wysokości 35 mln zł.

Gminy osiągnęły dochody ogółem w wysokości 7 956 mln zł i zrealizowały wydatki w kwocie 7 910 mln zł, nadwyżka ukształtowała się na poziomie 46 mln zł. Ostatecznie dochody gmin wzrosły w stosunku do 2014 roku o 4,9%, wydatki wzrosły o 3,4%, a ujemny wynik finansowy odnotowany w 2014 roku (66 mln zł) został zastąpiony wynikiem dodatnim.

Powiaty osiągnęły dochody w kwocie 1 990 mln zł, natomiast wydatki zrealizowały w wysokości 2 001 mln zł. W rezultacie ich budżety zamknęły się deficytem nieznacznie niższym niż w ubiegłym roku w wysokości 11 mln zł.

W strukturze dochodów powiatów, dochody własne stanowiły 32,5%, a dotacje i subwencje odpowiednio: 25,9% i 41,7%. Udział dochodów własnych i dotacji w dochodach ogółem wzrósł odpowiednio o 1,1 i 0,4 punktu procentowego, natomiast udział subwencji spadł o 1,4 punktu procentowego w stosunku do roku 2014.

W 2015 roku, w porównaniu do roku 2014, wydatki ogółem powiatów wzrosły o 2,8%, w tym wydatki majątkowe wzrosły o 27,3%, a wydatki bieżące spadły o 2,0%. W strukturze wydatków ogółem, wydatki majątkowe stanowiły 20,5% (w poprzednim roku 16,6%), natomiast na wydatki bieżące powiaty przeznaczyły 79,5% wydatków ogółem.

W roku 2015 miasta na prawach powiatu osiągnęły dochody w kwocie 5 184 mln zł, tj. o 3,5% wyższe niż w roku 2014, natomiast wydatki zrealizowały w wysokości 5 284 mln zł (wzrost o 4,9%). W rezultacie budżety miast na prawach powiatu zamknęły się deficytem w wysokości 100 mln zł (w 2014 roku deficyt wyniósł 31 mln zł).

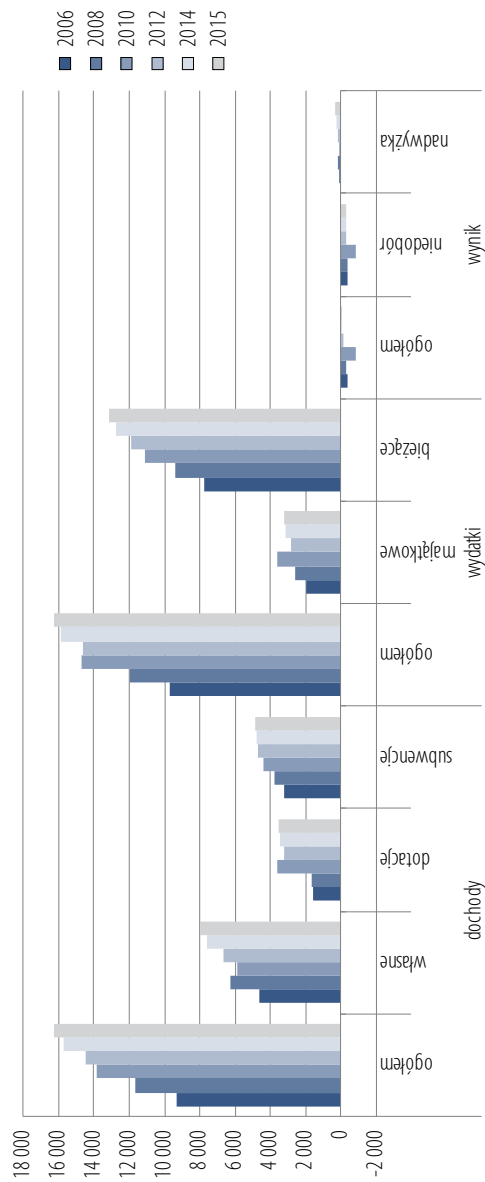
Województwo małopolskie zanotowało spadek dochodów o 6,1%, w tym dochody własne wzrosły o 2,0%, natomiast dotacje i subwencje spadły odpowiednio o 11,4% i 11,6%. Na wydatki majątkowe województwo przeznaczyło o 15,1% mniej środków niż w roku 2014, w strukturze wydatków ogółem ich udział spadł o 2,8 punktu procentowego. W 2015 roku budżet województwa małopolskiego zamknął się nadwyżką w wysokości 29 mln zł.

Tabela 69. Wynik wykonania budżetu jednostek samorządu terytorialnego (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki				Wynik		
	Ogółem	Własne	Dotacje	Subwencje	Ogółem	Majątkowe	Bieżące	Ogółem	Niedobór	Nadwyżka
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2006	9 297 398 855	4 583 669 034	1 524 408 023	3 189 321 797	9 671 511 026	1 975 651 053	7 695 859 973	-374 112 171	-423 623 325	49 511 154
2008	11 625 671 464	6 282 599 011	1 602 321 558	3 740 750 894	11 922 929 184	2 566 208 869	9 356 720 315	-297 257 720	-408 886 771	111 629 051
2010	13 833 045 086	5 849 979 143	3 580 009 409	4 403 056 534	14 678 751 222	3 560 714 093	11 118 037 129	-845 706 136	-900 976 804	55 220 668
2012	14 452 857 296	6 620 630 724	3 167 092 290	4 665 134 283	14 615 668 541	2 769 941 581	11 845 726 960	-162 811 245	-327 734 611	164 923 366
2014	15 734 789 522	7 615 266 659	3 391 798 152	4 727 724 710	15 850 838 741	3 115 174 882	12 735 663 859	-116 049 220	-302 450 018	186 400 798
2015	16 267 344 253	7 989 274 688	3 474 204 370	4 803 865 196	16 302 433 115	3 187 854 645	13 114 578 470	-35 088 862	-333 356 019	298 267 158
dynamika 2015–2014	103,4%	104,9%	102,4%	101,6%	102,8%	102,3%	103,0%	30,2%	110,2%	160,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 137. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu jednostek samorządu terytorialnego (w mln zł)

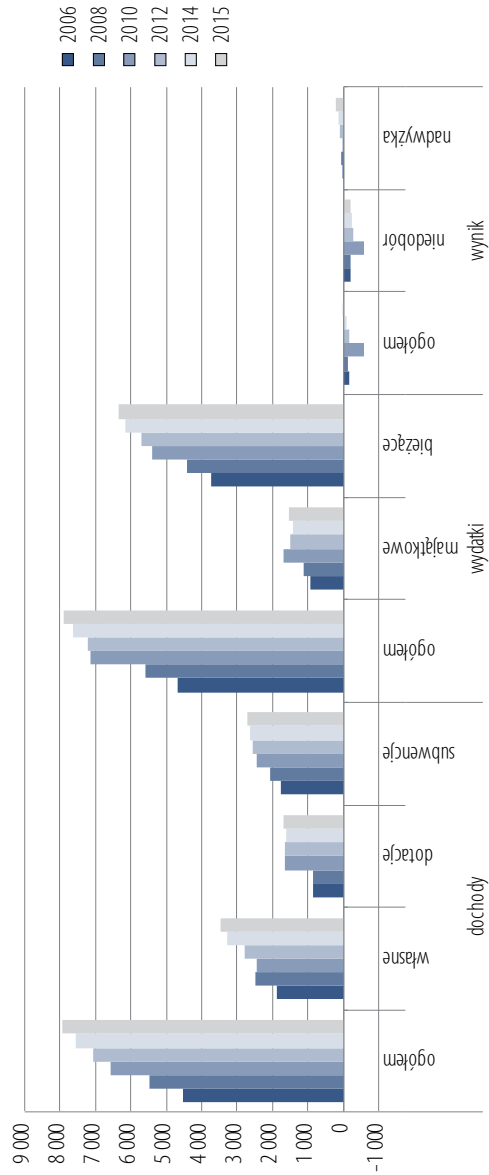
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 70. Wynik wykonania budżetu gmin (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	W tym:		Ogółem	W tym:		Ogółem	Niedobór	Nadwyżka	
		Własne	Dotacje		Subwencje	Majątkowe				Bieżące
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2006	4 559 342 151	1 896 809 913	880 798 564	1 781 733 674	4 689 970 831	939 867 719	3 750 103 112	-130 628 680	-177 812 937	47 184 257
2008	5 499 177 112	2 517 453 819	880 279 765	2 101 443 529	5 601 594 495	1 159 158 723	4 442 435 772	-102 417 382	-198 822 155	96 404 773
2010	6 601 545 189	2 454 280 239	1 682 537 195	2 464 727 755	7 149 032 822	1 711 448 673	5 437 584 149	-547 487 633	-577 275 093	29 787 459
2012	7 094 642 924	2 827 376 497	1 671 154 914	2 596 111 513	7 243 223 998	1 512 134 332	5 731 089 666	-148 581 074	-266 301 176	117 720 103
2014	7 583 168 663	3 296 193 728	1 627 679 045	2 659 295 890	7 649 651 412	1 456 722 983	6 192 928 428	-66 482 749	-231 130 642	164 647 893
2015	7 956 514 209	3 500 382 038	1 714 732 213	2 741 399 957	7 910 049 433	1 550 214 517	6 359 834 916	46 464 775	-195 589 774	242 054 550
dynamika 2015–2014	104,9%	106,2%	105,3%	103,1%	103,4%	106,4%	102,7%	-69,9%	84,6%	147,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 138. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu gmin (w latach mln zł)

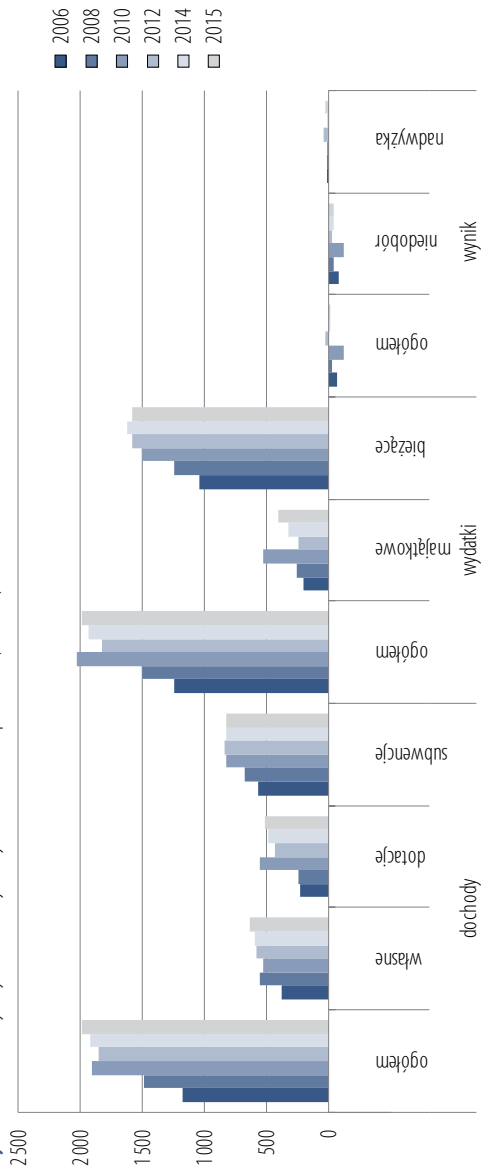
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 71. Wynik wykonania budżetu powiatów (wzł)

Rok	Dochody			Wydanki			Wynik			
	Ogółem	W tym:		Ogółem	W tym:		Ogółem	Niedobór	Nadwyżka	
		Własne	Dotacje		Subwencje	Majątkowe				Bieżące
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2006	1 181 528 235	378 312 480	228 509 336	574 706 419	1 251 831 956	206 596 383	1 045 235 573	-70 303 721	-72 630 618	2 326 897
2008	1 488 027 380	563 714 238	243 808 360	680 504 782	1 511 024 866	265 726 714	1 245 298 152	-22 997 486	-31 299 418	8 301 932
2010	1 918 941 560	536 781 168	556 853 765	825 306 627	2 035 079 986	527 420 326	1 507 659 660	-116 138 426	-121 249 362	5 110 936
2012	1 863 643 689	580 665 728	438 706 103	844 271 858	1 836 017 930	248 123 663	1 587 894 267	27 625 759	-16 307 814	43 933 573
2014	1 933 298 904	606 272 976	493 812 735	833 213 194	1 946 047 429	322 873 854	1 623 173 575	-12 748 525	-34 501 430	21 752 905
2015	1 989 864 615	645 875 726	515 101 121	828 887 768	2 001 029 408	410 892 375	1 590 137 032	-11 164 793	-38 158 147	26 993 354
dynamika 2015–2014	102,9%	106,5%	104,3%	99,5%	102,8%	127,3%	98,0%	87,6%	110,6%	124,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 139. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu powiatów (w mln zł)

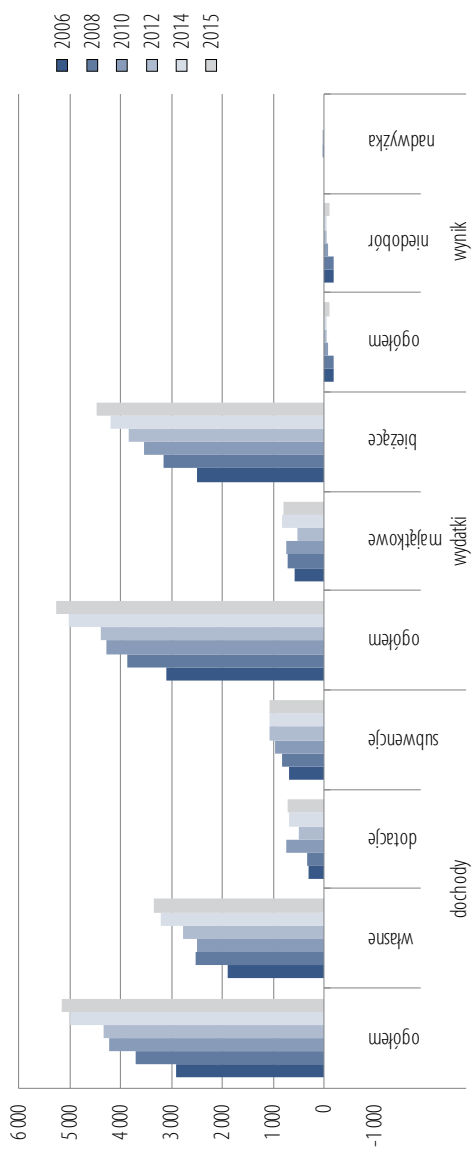
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 72. Wynik wykonania budżetu miast na prawach powiatu (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	W tym:		Ogółem	W tym:		Ogółem	Niedobór	Nadwyżka	
		Własne	Dotacje		Subwencje	Majątkowe				Bieżące
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2006	2 928 491 081	1 894 074 920	3 274 493 108	709 923 053	3 101 342 207	601 511 821	2 499 830 385	-172 851 126	-172 851 126	
2008	3 708 205 204	2 533 292 418	3 346 758 737	828 154 049	3 886 970 402	720 818 573	3 166 151 829	-178 765 198	-178 765 198	
2010	4 235 362 806	2 504 064 339	755 960 690	975 337 777	4 295 840 086	743 836 126	3 552 003 960	-60 477 281	-80 799 553	20 322 272
2012	4 354 349 291	2 779 191 881	499 043 431	1 076 113 978	4 393 530 409	547 084 380	3 846 446 029	-39 181 119	-42 450 810	3 269 691
2014	5 007 764 404	3 230 416 512	701 439 385	1 075 908 507	5 039 036 941	839 709 415	4 199 327 526	-31 272 537	-31 272 537	
2015	5 183 926 297	3 350 931 450	740 235 170	1 092 759 677	5 283 534 395	805 981 725	4 477 552 671	-99 608 098	-99 608 098	
dynamika 2015–2014	103,5%	103,7%	105,5%	101,6%	104,9%	96,0%	106,6%	318,5%	318,5%	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 140. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu miast na prawach powiatu (w mln zł)

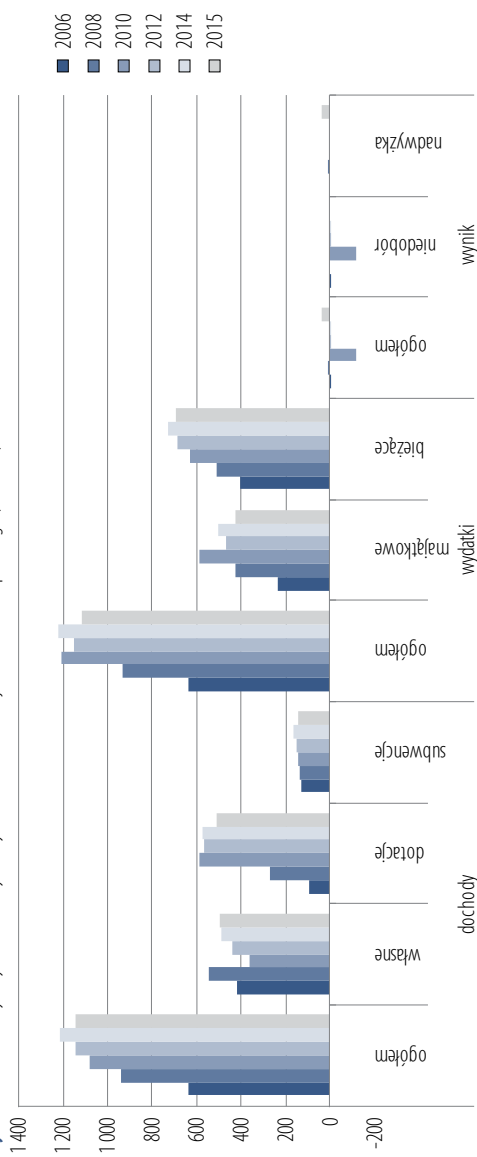
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 73. Wynik wykonania budżetu województwa małopolskiego (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	W tym:		Ogółem	W tym:		Ogółem	Niedobór	Nadwyżka	
		Własne	Dotacje		Subwencje	Majątkowe				Bieżące
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2006	628 037 388	414 471 721	90 607 016	122 958 651	628 366 032	227 675 130	400 690 903	-328 644	-328 644	
2008	930 261 767	535 722 840	261 890 393	132 648 534	923 339 471	420 504 859	502 834 562	6 922 346	6 922 346	
2010	1 077 195 531	354 853 397	584 657 760	137 684 375	1 198 798 328	578 008 968	620 789 360	-121 602 796	-121 602 796	
2012	1 140 221 392	433 396 617	558 187 841	148 636 934	1 142 896 204	462 599 207	680 296 997	-2 674 812	-2 674 812	
2014	1 210 557 550	482 383 443	568 866 988	159 307 119	1 216 102 960	495 868 629	720 234 331	-5 545 410	-5 545 410	
2015	1 137 039 133	492 085 473	504 135 866	140 817 794	1 107 819 879	420 766 028	687 053 851	29 219 254	29 219 254	
dynamika 2015–2014	93,9%	102,0%	88,6%	88,4%	91,1%	84,9%	95,4%	-526,9%		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 141. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu województwa małopolskiego (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

1. Budżety gmin

Dochody gmin ogółem w 2015 roku wyniosły 7 956 mln zł i wzrosły w stosunku do roku 2014 o 4,9%. Najistotniejszą pozycję w strukturze dochodów ogółem gmin, podobnie jak w roku ubiegłym, stanowiły dochody własne – 44,0% ogółu dochodów, ich udział w stosunku do 2014 roku wzrósł o 0,5 punktu procentowego. W strukturze dochodów wzrósł także udział dotacji o 0,1 punktu procentowego, natomiast udział subwencji spadł o 0,7 punktu procentowego.

Wśród wszystkich gmin województwa małopolskiego najwyższą dynamikę dochodów ogółem (wzrost o 51%) osiągnęła gmina Radłów, a dochodów własnych (wzrost o 107 %) gmina Pałecznicza. Najwyższe dochody bez dotacji na jednego mieszkańca (4 496,2 zł) zanotowała również gmina Pałecznicza. Gmina Myślenice odnotowała największy spadek w stosunku do 2014 roku zarówno dochodów ogółem (o 28%), jak i dochodów własnych (o 39%). Dochody ogółem gmin bez dotacji, przeliczone na 1 mieszkańca, wskazują na duże zróżnicowanie w poszczególnych gminach i kształtują się na poziomie od ok. 1,9 tys. zł do ok. 4,5 tys. zł.

Wydatki gmin w roku 2015 wzrosły w stosunku do 2014 roku o 3,4%. Wydatki majątkowe były wyższe o 6,0% i stanowiły 21,4% wydatków ogółem (wzrost o 2,4 punktu procentowego w odniesieniu do roku ubiegłego). Na wydatki bieżące gminy przeznaczyły o 3,0% środków więcej niż w roku poprzednim. Bardzo duży wzrost wydatków majątkowych w stosunku do roku 2014 odnotowała gmina Chełmiec – o 510,6%, natomiast największy spadek odnotowała gmina Mucharz – o 78,3%.

W 2015 r. liczba gmin, które odnotowały deficyt budżetowy wyniosła 48, czyli o 45 gmin mniej niż w 2014 roku. Najwyższą nadwyżką budżetową zamknął się budżet gminy Trzebinia (7,6 mln zł), natomiast największy deficyt budżetowy odnotowała gmina Myślenice (50,8 mln zł), która w poprzednim roku miała najwyższą nadwyżkę budżetową.

Tabela 74. Dynamika dochodów gmin oraz dochody na 1 mieszkańca (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2006						2008						2010						2012						2014						2015						Dynamika dochodów ogółem (13:1) w %	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2015 r.
		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne							
		w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16																								
1	Alwernia	20 866 533	10 980 818	24 116 244	13 518 045	26 988 188	15 189 204	30 524 898	17 149 940	30 514 211	17 828 771	30 891 281	18 158 194	1 428,7																									
2	Andrychów	79 783 181	39 167 869	88 076 591	44 817 758	99 588 159	47 254 596	106 124 547	50 189 770	120 805 747	62 026 296	128 055 050	64 077 912	1 461,2																									
3	Babice	14 653 826	5 647 267	17 362 207	8 014 512	18 661 669	8 016 902	20 939 908	9 657 808	23 324 984	12 211 134	27 161 237	13 679 800	1 506,6																									
4	Biały Dunajec	13 363 069	3 795 224	15 477 235	5 115 022	18 649 448	4 251 830	18 842 056	4 448 694	20 160 625	5 325 130	21 083 887	5 485 923	774,6																									
5	Biecz	29 232 088	7 576 420	34 716 917	9 963 194	51 568 795	9 538 132	51 076 788	15 674 698	48 735 950	14 127 855	54 797 286	15 478 386	911,1																									
6	Biskupice	17 588 834	5 948 473	20 994 717	8 748 642	21 622 798	6 455 877	24 440 226	8 376 798	27 284 300	10 828 849	30 725 747	14 478 709	1 478,5																									
7	Bobowa	18 944 201	2 792 763	26 400 417	7 322 908	31 292 549	4 699 495	31 916 142	5 048 285	35 973 646	6 970 922	36 472 475	8 157 003	846,5																									
8	Bochnia g.	33 566 365	11 104 298	38 153 015	11 964 233	56 657 682	12 497 759	49 507 675	15 980 093	50 591 270	20 260 782	52 545 263	24 880 763	1 277,8																									
9	Bochnia m.	55 572 135	36 058 964	72 799 352	51 591 411	74 672 729	46 994 848	88 586 108	59 606 618	102 940 365	65 606 210	96 579 244	63 902 290	2 124,8																									
10	Bolesław (pow. dąb.)	5 472 160	1 425 676	8 443 307	3 720 116	8 587 447	1 101 351	8 289 268	1 274 665	6 707 448	1 763 012	6 753 502	1 949 193	700,9																									
11	Bolesław (pow. olk.)	17 208 239	10 971 204	22 258 599	16 435 924	28 174 576	21 037 497	25 486 838	18 010 855	29 566 191	21 593 844	33 756 084	25 448 217	3 267,6																									
12	Borzęcin	15 689 287	4 289 628	19 621 621	6 352 090	27 547 090	5 653 728	34 523 892	8 524 301	27 430 668	8 972 239	29 917 601	10 721 507	1 272,1																									
13	Brzesko	66 480 585	38 844 070	74 867 080	41 814 878	91 253 470	43 678 272	86 478 945	47 998 339	97 704 267	57 408 542	102 896 674	61 661 291	1 695,9																									
14	Brzeszcze	43 699 735	30 425 223	47 643 452	33 674 908	49 441 821	31 546 205	51 299 026	34 156 117	57 147 047	39 149 198	63 361 590	43 565 499	2 022,7																									
15	Brzeźnica	18 722 535	5 561 677	20 893 898	6 915 698	26 478 032	8 631 697	29 212 290	10 562 356	31 506 028	12 707 767	30 867 706	12 949 262	1 277,3																									
16	Budzów	16 108 661	2 694 017	20 060 432	4 004 714	22 997 590	4 054 858	25 766 474	5 000 014	26 108 843	5 362 997	27 543 483	6 700 858	763,4																									
17	Bukowina Tatrzańska	26 163 119	7 879 139	31 599 409	10 181 714	35 774 042	11 074 916	36 791 934	13 794 041	43 126 500	18 590 352	59 236 964	23 265 197	1 765,9																									

Lp.	Wyszczególnienie	2006						2008						2010						2012						2014						2015						Dynamika dochodów ogółem (13:11) w %	Dochody własne na 1 mieszkalca w 2015 r.
		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne											
		wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł									
18	Bukowno	21 219 830	15 432 743	28 217 049	22 350 066	25 772 796	19 336 952	33 973 364	22 199 719	34 415 219	25 634 658	34 354 634	26 305 595	100	2 555,7																								
19	Bystra-Siódzina	13 166 080	2 612 528	16 584 852	3 467 902	19 304 734	3 361 590	19 998 783	3 900 136	22 105 305	5 032 002	21 857 771	5 180 375	99	760,8																								
20	Charsznica	14 806 883	5 318 770	16 235 292	5 443 942	17 437 085	4 964 580	21 962 897	8 684 046	22 709 137	8 295 617	22 008 419	9 271 146	97	1 225,7																								
21	Chełmek	25 312 941	16 685 247	27 877 499	18 484 656	28 127 407	16 184 907	34 994 146	19 599 024	28 979 940	17 955 347	33 585 104	20 126 886	116	1 539,3																								
22	Chełmiec	48 882 051	12 409 028	64 140 741	22 483 537	84 297 985	28 870 969	90 190 868	34 870 061	96 743 603	33 937 859	137 270 247	47 723 265	142	1 735,3																								
23	Chrzanów	89 276 094	59 562 082	110 513 524	76 601 782	131 785 550	78 466 394	148 510 722	84 415 514	141 087 860	88 442 057	140 169 081	91 562 768	99	1 906,7																								
24	Ciężkowice	23 594 086	5 010 132	26 735 572	6 459 856	34 205 784	5 959 994	37 280 874	7 613 064	36 311 334	8 865 472	40 204 907	9 201 185	111	815,5																								
25	Czarny Dunajec	38 510 359	6 964 108	49 204 011	11 005 398	61 190 967	12 412 263	66 969 830	14 832 001	65 534 402	12 470 292	77 320 076	20 639 747	118	929,8																								
26	Czchów	18 776 889	4 856 270	22 845 076	7 506 433	25 767 529	5 708 751	33 291 944	12 542 591	33 303 315	9 637 027	36 022 790	11 838 428	108	1 214,4																								
27	Czernichów	20 987 460	7 471 113	26 664 604	10 580 169	30 944 934	12 021 845	36 814 690	15 297 450	37 263 528	17 356 132	39 508 906	18 741 925	106	1 320,8																								
28	Czorsztyń	16 073 907	6 223 817	17 670 666	6 208 978	23 568 026	5 501 809	19 661 409	5 638 714	27 688 913	7 552 713	25 560 163	8 051 768	92	1 060,3																								
29	Dąbrowa Tarnowska	39 806 525	16 081 127	43 602 175	17 106 941	53 883 428	16 144 503	55 411 251	18 248 443	60 048 375	21 952 264	64 055 443	23 640 344	107	1 116,4																								
30	Dębno	23 911 327	6 096 984	31 254 269	11 830 563	32 428 355	8 746 505	33 063 077	8 639 006	36 909 810	11 061 492	45 631 863	11 815 941	124	810,4																								
31	Dobczyce	28 254 412	16 072 180	36 942 035	22 960 859	58 650 019	27 189 250	56 476 796	25 651 175	53 102 741	29 362 050	68 576 625	30 894 951	129	2 038,2																								
32	Dobra	20 539 685	5 242 069	23 663 351	5 636 718	28 006 698	5 133 132	28 382 242	6 306 586	39 249 038	9 186 595	36 969 122	10 476 438	94	1 060,2																								
33	Drwinia	11 893 419	3 634 093	13 220 012	4 197 354	17 264 230	4 288 236	21 041 067	5 480 182	21 835 905	6 555 436	22 391 821	7 557 705	103	1 161,5																								
34	Gdów	31 676 408	10 040 740	39 420 741	14 810 420	46 335 879	12 772 784	45 940 774	15 077 048	54 010 774	19 446 740	56 210 937	18 855 624	104	1 063,8																								
35	Gnojnik	14 849 146	3 142 937	17 919 711	5 911 016	20 626 888	4 182 982	23 653 262	5 260 457	22 244 524	6 407 368	25 420 647	8 153 803	114	1 034,0																								
36	Gołcza	11 600 395	3 771 742	12 859 189	3 857 096	17 001 262	3 893 056	17 636 937	5 372 137	21 697 538	7 984 493	21 407 779	7 426 470	99	1 203,6																								
37	Gołfice g.	32 665 694	8 348 819	41 109 062	13 752 549	44 435 393	9 702 251	49 450 699	12 347 501	52 143 024	13 439 646	50 298 360	14 634 710	96	853,3																								

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2006		2008		2010		2012		2014		2015		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w %	Dochody własne na 1 mieszkalca w 2015 r.
		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne			
		wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł		
38	Gorlice m.	61 437 689	39 165 900	65 967 719	43 805 644	73 158 169	41 460 720	76 737 302	43 320 482	79 363 621	47 082 606	80 406 933	45 139 461	101	1 605,2
39	Gręboszów	6 589 514	1 240 373	7 996 787	2 151 188	11 592 572	1 811 386	11 542 900	2 017 993	8 283 224	2 862 343	9 057 741	3 032 266	109	883,3
40	Gromnik	16 925 975	2 472 096	20 230 439	4 640 637	27 563 789	3 325 441	29 034 893	7 620 594	25 070 852	5 565 939	28 022 971	7 993 400	112	911,1
41	Gródek nad Dunajcem	21 835 206	8 397 532	25 202 518	10 671 375	30 927 537	6 762 689	32 508 650	8 705 922	31 908 678	9 740 408	33 155 164	10 665 900	104	1 162,7
42	Grybów g.	46 527 029	8 954 603	53 816 965	10 099 041	74 094 303	11 916 564	78 321 804	13 644 121	85 248 097	16 500 576	86 581 939	17 407 489	102	705,5
43	Grybów m.	11 316 456	2 963 367	15 325 732	5 947 215	21 094 601	4 754 230	26 128 170	6 392 826	19 087 049	6 852 244	18 627 601	6 667 008	98	1 101,8
44	Igołomia-Wawrzętyce	13 759 792	4 918 967	16 766 081	6 366 297	22 987 431	7 734 200	20 867 446	6 755 788	24 161 184	11 125 517	22 483 457	9 656 416	93	1 252,3
45	Iwanowice	14 178 373	4 365 050	18 655 618	6 973 775	19 822 731	5 823 283	24 018 760	7 998 619	25 095 594	9 541 532	29 100 678	11 157 927	116	1 241,6
46	Iwkowa	11 966 768	2 408 758	14 662 930	3 279 177	17 822 734	3 095 194	20 500 640	4 283 619	21 142 312	5 189 347	22 435 249	5 691 159	106	904,4
47	Jabłonka	34 192 292	8 082 443	39 788 800	9 331 895	52 346 495	14 809 928	52 776 933	12 661 411	68 082 962	22 107 968	63 687 285	17 697 775	94	972,7
48	Jerzmanowice-Przebinia	18 307 650	5 011 306	22 733 121	7 513 203	24 876 521	6 368 630	28 003 867	8 113 157	28 802 415	10 242 676	31 110 516	12 580 952	108	1 161,8
49	Jodłownik	16 551 729	3 312 930	21 779 364	6 947 524	30 635 844	4 468 837	32 836 087	7 792 187	32 369 970	6 393 212	33 918 003	11 632 762	105	1 372,6
50	Jordanów g.	20 585 720	4 216 637	26 187 550	7 251 427	28 350 704	5 471 684	32 389 073	9 746 484	33 076 912	8 796 655	35 562 589	11 326 450	108	1 028,7
51	Jordanów m.	9 048 637	5 114 342	10 632 161	6 144 723	13 229 106	6 955 366	14 628 435	8 906 521	14 349 306	8 833 361	15 985 491	9 449 288	111	1 782,2
52	Kalwaria Zebrzydowska	33 961 186	12 965 238	40 871 501	16 798 874	45 705 739	15 798 877	50 945 559	18 329 447	55 269 192	22 026 645	58 496 110	24 182 083	106	1 215,4
53	Kamienica	16 147 483	2 580 980	20 814 448	5 651 728	24 030 930	3 471 920	25 790 175	4 300 212	31 313 974	7 482 293	31 012 471	9 165 190	99	1 179,0
54	Kamionka Wielka	17 991 952	3 607 072	23 313 225	6 124 256	28 072 708	4 963 217	28 448 482	5 418 357	30 520 478	7 150 147	36 050 594	8 343 721	118	824,2
55	Kęty	57 211 211	32 194 315	69 851 010	42 903 076	80 706 854	43 968 621	80 948 032	46 062 876	88 657 430	50 967 166	91 256 062	53 006 754	103	1 544,0

Lp.	Wyszczególnienie	2006		2008		2010		2012		2014		2015		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w %	Dochody własne na 1 mieszkalnicę w 2015 r.
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
		w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł		
56	Klucze	28 759 645	15 684 144	32 730 009	18 009 077	36 397 196	18 398 489	39 525 134	20 704 807	41 996 488	23 066 882	44 089 246	25 612 393	105	1 680,5
57	Kraj	18 744 896	7 746 663	21 309 904	9 458 194	25 840 258	9 602 010	27 171 906	10 621 560	34 987 134	17 587 362	31 293 057	15 163 062	89	1 426,8
58	Kocmyrzów-Luborzyca	20 870 963	7 641 707	25 436 021	10 389 446	30 810 106	13 708 003	34 634 066	12 546 579	37 644 254	15 861 122	38 064 509	17 082 215	101	1 150,9
59	Koniusza	15 720 729	3 908 663	18 724 350	6 560 490	20 266 545	5 457 360	22 649 412	6 550 029	23 454 143	8 080 346	29 914 694	9 069 385	128	1 014,6
60	Korzenna	27 970 488	3 615 093	35 616 342	5 849 423	42 802 787	6 126 225	51 845 481	7 160 420	52 006 009	7 763 442	52 869 603	8 916 822	102	626,4
61	Koszycy	10 713 001	2 884 794	12 382 859	3 856 300	23 206 945	10 143 155	21 061 376	10 341 398	17 538 795	6 301 233	16 960 994	5 488 634	97	975,6
62	Kościelisko	16 992 125	7 856 941	19 408 002	8 341 842	28 609 388	9 025 689	25 460 066	10 674 519	28 127 127	11 671 556	25 866 274	11 267 206	92	1 300,9
63	Kozłów	8 153 387	1 935 240	9 672 382	2 459 213	11 386 238	2 277 919	12 155 055	4 297 743	13 459 708	5 067 231	12 583 683	4 219 736	93	897,6
64	Krośienko n. Dunajcem	12 187 579	3 795 326	15 177 367	5 946 954	17 056 720	5 098 205	18 874 086	5 730 865	20 444 519	6 798 436	21 439 027	6 371 660	105	947,5
65	Krynica-Zdrój	40 924 448	23 319 302	65 808 456	47 798 017	93 771 825	51 751 370	78 727 837	44 427 182	72 403 867	45 938 377	80 236 147	47 964 310	111	2 843,5
66	Krzyszowice	52 756 875	30 033 953	61 358 549	36 840 257	76 350 602	40 362 080	80 035 050	41 721 514	84 428 098	51 913 530	89 886 059	52 452 747	106	1 618,7
67	Książ Wielki	10 138 075	3 110 650	12 647 197	4 480 806	16 734 242	4 087 622	17 236 359	6 475 090	16 249 970	6 091 773	18 608 389	7 243 760	115	1 387,4
68	Lanckorona	10 931 892	3 756 293	14 664 250	6 279 180	21 131 176	5 514 672	17 323 146	5 082 397	16 908 850	5 677 532	18 493 438	7 063 708	109	1 149,5
69	Laskowa	20 832 819	5 435 401	19 820 446	4 572 096	28 746 286	4 224 346	26 900 554	4 916 081	26 782 904	5 484 540	30 199 613	8 041 554	113	1 009,6
70	Libiąż	41 188 998	26 568 492	42 053 661	27 230 190	45 125 136	27 349 129	51 407 486	31 721 562	55 713 822	35 133 090	61 336 026	39 815 492	110	1 759,3
71	Limanowa g.	45 247 952	10 506 551	53 964 975	15 412 990	72 752 455	16 137 473	71 784 238	22 439 883	67 674 650	20 696 716	70 086 095	21 968 681	104	888,0
72	Limanowa m	38 930 731	21 976 920	42 102 330	24 305 251	47 425 584	26 718 008	53 687 953	27 887 327	63 112 035	37 059 479	63 220 660	36 769 560	100	2 436,4
73	Lipinki	14 116 360	4 524 220	15 821 584	4 657 714	20 263 300	3 796 248	19 364 987	4 987 476	21 106 628	6 715 032	22 398 166	8 233 427	106	1 212,8
74	Lipnica Murowana	11 092 432	2 073 186	13 752 268	3 511 746	16 159 222	3 094 831	18 640 941	5 460 111	17 719 380	4 307 153	17 318 300	4 801 459	98	859,7

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2006			2008			2010			2012			2014			2015			Dynamika dochodów ogółem (13:11) w %	Dochody własne na 1 mieszkalnicę w 2015 r.
		Dochody własne		Dochody ogółem	Dochody własne		Dochody ogółem	Dochody własne		Dochody ogółem	Dochody własne		Dochody ogółem	Dochody własne		Dochody ogółem	Dochody własne				
		wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł			
75	Lipnica Wielka	13 843 755	2 798 610	14 118 416	2 122 178	16 738 624	1 937 267	21 833 741	2 721 861	19 792 142	3 059 096	21 003 301	3 249 792	106	542,5						
76	Lisja Góra	26 255 807	6 515 071	30 811 024	8 174 058	35 307 732	7 867 378	39 613 465	10 383 292	41 223 263	12 796 756	43 200 796	12 880 064	105	864,4						
77	Liszki	26 238 713	9 819 063	33 381 930	16 131 477	32 287 648	13 377 189	41 657 443	21 827 345	46 743 610	25 669 030	50 655 457	29 446 615	108	1 755,2						
78	Lubień	16 267 972	3 083 047	20 186 758	4 478 454	25 132 672	4 187 708	26 294 998	4 793 321	28 023 083	5 894 793	29 910 856	6 589 455	107	661,1						
79	Łabowa	12 010 086	2 597 273	14 250 234	3 038 188	21 134 485	5 140 371	20 215 013	5 016 307	24 131 750	8 444 331	23 781 494	8 416 253	99	1 437,7						
80	Łapanów	16 010 668	4 739 826	18 425 423	5 016 013	28 304 938	5 373 532	37 512 201	14 774 511	33 876 062	15 703 339	31 262 599	12 459 171	92	1 571,9						
81	Łąskie Niżne	19 449 683	8 005 203	22 053 367	7 577 329	27 677 024	9 118 169	29 850 291	8 449 287	34 166 923	13 999 509	31 449 056	10 871 435	92	1 179,8						
82	Łącko	30 668 599	5 553 396	39 593 308	9 014 923	47 171 842	8 658 300	50 113 393	9 799 142	66 697 236	11 833 670	60 002 083	15 894 990	90	984,1						
83	Łososina Dolna	20 475 453	5 903 085	25 379 737	7 731 727	33 322 671	6 285 080	36 214 051	7 462 306	36 662 795	10 711 161	36 214 975	13 397 884	99	1 246,8						
84	Łukowica	21 477 436	3 078 668	25 540 760	4 193 001	32 973 649	3 977 313	32 945 940	4 195 664	37 764 795	9 081 170	35 492 081	6 536 847	94	664,7						
85	Łuzna	16 365 188	3 123 414	20 373 022	4 629 838	22 243 306	3 362 903	25 717 178	4 827 225	28 641 913	5 705 230	30 417 175	8 126 785	106	970,2						
86	Maków Podhalański	27 587 255	10 743 606	32 584 566	13 546 701	36 046 135	12 920 045	40 108 400	14 559 437	42 979 698	15 900 566	47 569 699	17 911 753	111	1 097,3						
87	Międrzechów	6 579 815	1 157 810	8 840 357	2 684 502	10 817 532	1 523 222	10 616 006	1 555 373	10 052 568	1 962 499	10 789 169	2 190 668	107	624,3						
88	Michałowice	14 789 823	6 839 514	18 271 323	8 930 549	19 448 565	9 284 172	24 793 202	11 844 338	29 726 603	15 786 705	31 251 418	18 251 101	105	1 840,0						
89	Miechów	37 082 215	19 652 711	39 630 052	19 570 646	41 490 872	20 145 385	50 552 818	22 318 852	51 700 047	26 003 593	58 573 895	26 600 964	113	1 337,1						
90	Mogilany	23 882 688	10 839 632	30 875 020	18 340 600	29 782 161	16 784 244	35 589 239	20 053 959	40 543 852	25 739 042	44 295 076	29 178 369	109	2 167,0						
91	Moszczenica	9 101 829	1 785 219	11 096 774	2 705 093	15 153 555	4 182 155	17 279 590	2 806 639	16 177 075	3 329 611	15 899 425	3 588 671	98	734,0						
92	Mszana Dolna g.	35 134 950	7 113 580	43 039 958	10 180 092	48 146 170	7 317 527	50 144 854	11 047 772	61 772 448	13 254 211	58 655 192	12 579 494	95	722,3						
93	Mszana Dolna m.	13 409 705	5 399 893	18 073 817	8 505 744	20 777 366	8 464 909	23 910 257	10 272 689	23 455 373	9 710 580	29 031 533	10 287 116	124	1 304,6						
94	Mucharz	11 716 361	6 955 798	10 572 409	5 229 250	13 622 318	6 915 249	13 365 887	4 430 921	15 816 936	6 960 302	15 274 675	7 745 065	97	1 926,6						

Lp.	Wyszczególnienie	2006				2008				2010				2012				2014				2015		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w %	Dochody własne na 1 mieszkalca w 2015 r.
		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne					
		wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł	wzł				
95	Muszyna	29 272 327	15 837 151	30 396 850	15 390 416	57 886 477	21 348 997	53 616 496	18 207 976	40 152 582	19 326 903	48 121 684	25 103 745	2 150,4											
96	Mysienice	72 996 699	36 086 473	101 162 816	58 451 633	114 177 263	55 994 555	149 702 350	98 141 906	183 132 515	128 912 459	131 745 073	78 677 680	1 814,7											
97	Nawojowa	16 097 013	3 538 038	20 874 518	6 297 085	22 428 265	4 609 520	24 873 448	7 046 505	26 572 724	6 770 876	27 751 582	8 719 324	1 031,8											
98	Niedźwiedz	15 884 311	2 912 771	18 821 618	4 997 519	22 455 531	3 773 396	23 265 113	4 125 673	27 086 537	5 033 838	26 969 792	5 235 356	723,1											
99	Niepołomice	73 540 671	48 539 920	95 589 880	68 964 212	103 615 387	65 463 006	89 995 130	49 376 411	101 228 948	58 531 710	122 264 281	65 596 244	2 492,5											
100	Nowe Brzesko	10 111 149	2 868 216	13 077 959	4 321 560	18 796 682	3 662 708	21 166 755	4 551 282	18 708 645	6 577 343	17 505 728	6 112 463	1 052,1											
101	Nowy Targ g.	44 381 012	9 765 357	51 358 519	10 934 390	63 510 446	12 145 021	64 836 845	10 334 481	76 683 925	15 784 062	78 303 302	14 240 920	602,2											
102	Nowy Targ m.	58 783 577	35 667 938	69 486 422	43 243 161	91 823 845	52 729 540	101 332 084	59 538 948	111 656 979	63 274 003	105 015 715	61 590 702	1 836,1											
103	Nowy Wiśnicz	22 822 990	5 189 961	30 328 716	10 129 318	36 573 090	11 205 195	40 935 811	17 261 181	39 380 677	15 480 181	39 613 963	15 214 345	1 107,9											
104	Ochoznica Dolna	18 151 287	3 638 361	26 564 605	9 314 637	29 049 126	5 277 762	28 564 239	5 909 461	31 179 934	10 194 912	32 481 392	8 175 975	104											
105	Olesno	13 781 081	1 997 627	16 896 325	3 988 184	20 705 257	3 740 621	24 481 480	4 307 470	21 586 212	5 194 451	20 061 228	4 817 525	93											
106	Olkusz	84 820 390	50 985 784	104 263 187	69 344 174	107 915 736	66 368 948	123 003 589	74 716 795	136 533 161	88 457 006	137 377 053	87 651 671	1 763,0											
107	Osiek	13 302 599	4 854 804	16 627 040	6 787 311	17 310 622	6 366 908	22 972 315	9 197 301	23 541 421	11 755 876	23 545 107	11 867 457	1 457,0											
108	Oświęcim g.	28 575 979	15 925 617	34 661 294	21 113 717	39 201 681	19 855 339	46 976 867	24 964 763	49 452 659	29 726 913	49 671 146	31 212 503	1 722,7											
109	Oświęcim m.	101 885 288	73 269 017	114 356 232	84 285 066	122 547 000	79 155 430	135 075 069	88 090 106	143 734 832	96 189 108	149 775 298	101 821 321	2 591,9											
110	Patecznica	6 914 615	1 481 200	8 852 701	2 517 652	11 154 428	1 787 403	11 983 183	2 674 323	15 650 918	4 761 787	21 756 972	9 851 597	2 677,1											
111	Pćim	19 789 595	5 295 291	23 155 594	6 759 048	29 171 140	6 481 341	31 575 347	9 181 507	33 512 462	8 754 988	34 427 873	9 202 331	837,8											
112	Piwniczna-Zdrój	22 046 701	7 295 218	25 783 150	9 160 869	32 230 826	9 649 271	40 343 112	18 122 020	36 889 676	12 644 808	36 258 361	13 297 048	1 248,7											
113	Pieśna	21 678 250	4 257 283	25 036 228	6 475 646	32 647 261	5 445 565	30 892 497	6 665 285	34 054 577	9 266 393	35 872 263	10 268 553	859,1											
114	Podegrodzie	22 840 534	4 293 804	29 008 719	7 497 062	31 392 870	6 085 623	40 157 501	10 821 772	44 592 438	10 243 355	51 185 354	11 950 533	935,8											

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2006		2008		2010		2012		2014		2015		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w %	Dochody własne na 1 mieszkalnicę w 2015 r.
		Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł		
115	Polanka Wielka	6 915 550	2 795 780	8 569 827	3 688 598	10 716 291	3 917 537	11 213 896	4 362 253	11 814 722	5 538 492	12 223 464	6 002 757	103	1 408,4
116	Poronin	19 328 903	5 000 240	24 696 920	8 009 411	34 284 833	8 005 319	29 856 061	9 513 642	35 431 182	11 665 297	36 514 115	14 548 573	103	1 273,2
117	Proszowice	28 127 575	10 345 541	34 884 119	14 292 615	36 120 291	14 041 272	41 738 318	16 893 084	46 628 070	19 903 617	48 424 389	21 889 912	104	1 339,5
118	Przedziszów	11 644 972	4 871 040	13 611 045	5 757 032	13 303 841	5 305 952	19 479 417	6 033 483	18 945 224	7 889 734	17 583 244	8 078 212	93	1 202,3
119	Raba Wyżna	24 671 180	5 193 199	34 912 725	11 824 848	35 030 841	7 583 029	36 077 230	7 713 290	45 493 310	9 934 078	44 739 468	10 111 219	98	693,2
120	Rabka - Zdrój	31 439 762	14 484 668	41 648 759	22 421 847	42 143 884	16 970 205	46 563 754	20 102 357	49 304 636	20 293 555	48 980 326	20 549 423	99	1 181,0
121	Raciborz	13 397 735	2 901 652	18 191 477	5 031 098	21 306 091	3 914 742	25 120 769	5 778 094	25 919 339	5 200 622	28 505 524	6 956 061	110	1 117,4
122	Racławice	5 565 298	1 499 242	6 884 828	2 292 942	7 196 214	1 776 236	10 062 069	3 054 526	10 886 558	4 800 465	9 443 236	3 362 428	87	1 373,5
123	Radgoszcz	15 249 965	1 817 642	18 802 875	3 787 930	28 474 122	2 713 568	28 280 627	2 646 888	23 818 738	3 525 689	26 783 687	4 667 495	112	631,5
124	Radłów	17 315 818	4 973 342	21 472 714	7 645 655	25 114 228	6 083 527	32 018 554	8 230 685	26 724 626	8 094 131	40 480 490	10 248 511	151	1 049,3
125	Radziemice	6 451 630	1 636 495	7 809 666	2 734 963	9 476 301	2 294 186	11 031 000	2 880 775	9 728 478	3 521 387	9 495 063	3 503 487	98	1 013,7
126	Ropa	10 552 437	1 447 315	13 843 310	3 819 856	18 833 747	2 112 505	19 250 459	2 316 812	21 724 084	2 909 533	20 261 019	4 937 276	93	920,4
127	Ryglice	21 864 894	3 526 832	26 522 558	5 527 558	36 586 276	4 700 573	36 623 503	5 907 735	35 342 811	7 448 605	37 828 433	8 041 873	107	686,8
128	Rytko	7 430 296	1 860 988	9 042 290	2 953 276	11 693 045	3 528 777	11 835 943	3 166 215	11 433 584	3 669 957	12 358 160	3 651 535	108	946,7
129	Rzeplennik Strzyżewski	14 317 581	2 936 185	16 257 458	3 147 057	23 305 582	3 383 135	20 845 883	2 946 612	22 459 199	4 712 027	21 507 311	4 662 652	96	688,3
130	Rzezawa	18 146 203	3 999 244	23 044 486	6 628 114	28 817 861	8 346 378	31 626 702	9 684 677	31 370 805	11 487 011	34 113 314	12 691 228	109	1 136,1
131	Sękowa	10 074 320	2 568 463	15 471 832	5 295 838	15 539 149	3 599 980	22 052 618	8 011 034	19 934 182	7 396 678	20 525 091	6 990 959	103	1 390,1
132	Siepraw	15 400 010	6 113 508	20 513 392	10 249 709	21 464 216	9 118 002	31 218 429	9 285 507	26 069 117	11 650 561	34 216 820	12 274 993	131	1 426,8
133	Skala	17 990 181	7 546 300	20 663 473	8 893 472	23 396 001	10 460 484	30 031 724	10 823 076	33 722 166	13 422 029	36 771 870	14 624 271	109	1 393,3
134	Skawina	80 270 745	49 871 077	107 475 105	74 437 708	117 245 947	75 561 168	150 687 638	85 582 825	182 435 430	100 491 388	159 333 479	103 696 994	87	2 401,6

Lp.	Wyszczególnienie	2006				2008				2010				2012				2014				2015				Dynamika dochodów ogółem (13:11) w %	Dochody własne na 1 mieszkalca w 2015 r.
		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne			
		w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł		
135	Skryszów	24 132 277	7 427 781	30 990 542	12 402 597	34 127 288	10 634 611	35 915 155	13 193 729	37 687 370	15 142 913	42 216 127	18 774 434	112	1 334,1												
136	Ślaboszów	7 127 677	2 209 752	8 008 029	2 298 936	8 604 384	2 693 447	9 725 761	2 913 914	9 600 468	3 336 504	9 462 764	3 168 793	99	863,0												
137	Ślominiki	25 856 130	8 611 953	33 069 845	12 977 091	35 569 484	10 311 245	39 788 270	13 412 354	42 888 906	15 606 710	46 038 556	17 808 695	107	1 304,1												
138	Śłopnice	13 560 158	2 224 919	16 040 801	2 493 102	22 586 886	2 781 132	23 580 278	5 306 413	23 116 212	4 154 355	24 760 722	4 204 829	107	644,0												
139	Spytkowice (pow. nowotarski)	7 909 524	2 545 430	9 757 123	3 427 538	11 776 240	3 140 463	12 721 591	3 523 487	13 664 479	4 565 166	14 158 201	4 913 504	104	1 103,4												
140	Spytkowice (pow. wadowicki)	17 290 112	5 823 806	22 062 438	8 473 699	24 750 661	7 944 701	27 386 360	9 931 921	29 655 625	13 618 710	29 501 122	14 213 900	99	1 391,1												
141	Stary Sącz	46 816 204	17 063 569	54 248 263	21 160 379	61 629 388	14 346 153	63 677 481	18 739 055	74 998 358	24 075 946	79 583 507	25 460 227	106	1 088,3												
142	Stryszawa	22 253 523	7 403 304	25 796 881	9 719 592	27 329 085	7 727 230	32 352 368	10 490 801	36 860 147	12 096 736	36 525 071	13 697 991	99	1 159,7												
143	Stryszów	23 639 186	14 575 555	14 533 514	4 891 011	16 181 058	4 434 629	21 165 814	8 171 863	19 013 432	6 650 376	21 166 834	8 791 352	111	1 287,5												
144	Sucha Beskidzka	17 518 798	10 658 990	20 411 291	13 767 663	23 930 262	14 102 658	25 299 369	15 478 717	30 588 431	17 586 104	30 857 295	17 526 963	101	1 867,7												
145	Sułkowice	24 144 296	7 981 178	29 999 574	11 318 802	33 090 113	9 922 440	45 159 085	12 236 538	53 507 578	14 047 207	44 167 710	14 522 513	83	990,0												
146	Sutoszowa	11 165 233	2 466 791	13 113 738	3 523 786	20 006 507	6 020 043	18 666 127	4 002 571	17 391 210	5 008 975	23 004 810	5 682 120	132	977,0												
147	Szaflary	18 745 805	3 926 478	23 553 305	6 637 003	30 002 245	4 841 115	29 902 228	5 625 439	29 420 927	6 382 652	31 059 222	7 537 518	106	690,2												
148	Szczawnica	15 734 384	7 604 477	17 155 155	9 454 093	36 018 222	14 566 244	23 838 966	10 113 421	26 117 142	12 733 491	35 264 893	13 769 872	135	1 853,8												
149	Szczucin	34 112 791	15 287 170	32 172 472	10 650 080	62 240 800	7 461 072	50 623 582	8 842 627	43 706 336	10 601 173	48 791 203	10 794 846	112	814,0												
150	Szczurowa	21 385 750	7 073 453	22 366 465	6 437 627	44 147 717	7 071 188	34 935 419	6 633 567	30 742 174	8 730 141	26 516 954	8 530 772	86	882,1												
151	Szerzyny	15 976 902	2 947 507	20 540 910	5 501 132	27 674 091	6 236 573	22 760 211	3 176 754	25 884 185	5 229 505	25 807 661	4 701 717	100	584,9												
152	Świątniki Górne	15 848 895	6 349 251	21 863 985	10 421 311	23 960 064	8 901 019	29 125 331	13 425 557	32 418 598	13 938 048	38 048 249	15 830 449	117	1 628,6												
153	Tarnów	40 832 510	18 313 184	51 875 224	24 500 563	69 382 333	25 548 386	68 099 353	29 347 441	68 036 366	33 477 731	67 768 082	33 958 705	100	1 340,6												

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2006		2008		2010		2012		2014		2015		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w %	Dochody własne na 1 mieszkalnicę w 2015 r.
		Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł		
154	Tokarnia	16 552 048	3 142 691	19 598 015	3 885 823	22 433 274	3 756 669	25 591 875	5 172 322	27 145 970	6 844 363	26 401 324	5 663 042	97	662,2
155	Tomice	12 367 337	3 858 824	15 141 197	4 897 093	17 350 094	5 363 121	19 177 393	6 345 962	21 328 195	7 345 085	23 377 387	9 701 381	110	1 226,0
156	Trzciana	12 046 113	3 441 416	12 254 881	3 378 213	15 135 456	3 432 924	24 114 882	11 578 419	18 782 242	5 377 742	18 432 089	5 259 071	98	970,7
157	Trzebinia	79 081 046	54 093 644	93 356 884	71 362 606	94 815 987	61 611 354	97 985 871	65 358 005	102 936 077	69 672 429	105 806 498	71 676 416	103	2 094,9
158	Trzyciąż	12 559 024	3 225 725	15 777 810	4 965 165	18 447 746	3 634 194	22 281 991	7 275 491	21 199 496	8 132 317	22 225 590	8 578 781	105	1 216,5
159	Tuchów	30 380 264	7 437 815	36 105 922	10 547 275	50 967 061	8 934 916	47 070 186	10 963 141	49 781 273	14 285 951	51 481 280	15 352 359	103	846,7
160	Tymbark	14 903 187	5 289 649	17 492 643	8 103 677	20 013 864	7 163 398	21 269 583	7 893 164	21 937 490	9 443 967	22 675 226	9 709 278	103	1 494,0
161	Uście Gorlickie	21 146 609	7 182 023	22 228 993	6 268 660	27 467 639	5 906 874	30 215 656	7 277 793	32 298 220	9 653 875	32 001 971	11 894 289	99	1 754,3
162	Wadowice	74 166 940	35 477 688	78 719 229	45 693 986	88 573 315	46 299 927	102 843 019	50 180 800	101 407 545	56 386 723	109 536 546	60 744 447	108	1 592,2
163	Wieliczka	85 619 764	44 713 020	109 820 527	64 196 791	128 097 621	62 961 411	138 512 606	72 170 041	187 181 136	95 095 382	216 705 940	101 708 525	116	1 806,4
164	Wielka Wieś	19 484 127	13 006 882	28 641 498	21 663 633	33 583 649	22 992 356	30 883 883	19 853 373	39 304 629	27 041 256	55 372 706	29 413 116	141	2 640,8
165	Wiepiz	20 780 223	6 650 077	25 808 902	9 845 092	29 376 319	7 998 745	33 011 009	9 697 041	36 896 562	11 095 824	35 139 000	12 280 593	95	1 009,5
166	Wierzchosławice	18 031 979	7 505 874	19 433 396	8 224 133	29 329 149	13 458 416	26 295 803	11 129 533	26 047 734	14 524 420	28 926 620	15 219 495	111	1 418,8
167	Wietrzychowice	7 431 256	1 511 374	11 528 351	5 016 466	22 548 521	2 453 636	11 837 183	2 120 842	12 135 288	2 655 934	10 180 173	2 384 518	84	595,5
168	Wiśniowa	14 351 995	3 847 577	16 836 331	4 975 596	20 379 797	4 527 446	20 967 054	5 534 574	22 573 690	5 980 131	25 044 455	6 769 046	111	936,5
169	Wojnicz	24 684 736	8 261 230	29 509 446	10 507 259	30 624 090	9 112 705	37 723 265	12 122 915	38 341 728	14 510 368	40 301 652	14 869 706	105	1 113,6
170	Wolbrom	39 439 543	19 930 756	46 684 494	25 931 786	50 739 992	23 847 313	56 295 128	26 508 029	62 707 046	34 791 905	64 780 963	37 019 953	103	1 588,6
171	Zabierzów	42 738 368	26 527 378	55 853 517	37 794 658	68 625 686	40 415 178	67 156 594	40 941 229	81 310 338	51 203 175	99 351 340	68 367 660	122	2 687,7
172	Zakliczyn	24 081 735	6 247 798	27 143 446	6 869 548	29 737 748	6 113 771	36 417 552	8 560 549	37 663 409	10 660 374	41 893 151	12 597 485	111	1 015,6
173	Zakopane	65 060 089	49 661 257	79 838 408	62 826 437	94 585 871	67 188 317	94 082 982	67 106 109	103 153 292	80 944 418	117 994 966	94 357 228	114	3 432,4

Lp.	Wyszczególnienie	2006		2008		2010		2012		2014		2015		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w %	Dochody własne na 1 mieszkalca w 2015 r.
		2006		2008		2010		2012		2014		2015			
		Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł		
174	Zator	17 529 361	7 456 611	20 052 121	9 908 560	26 607 176	11 187 789	31 806 047	15 755 543	33 833 977	18 042 120	37 781 204	22 302 247	112	2 386,5
175	Zawoja	17 515 778	4 564 072	19 578 609	5 749 088	22 960 531	5 449 172	25 707 173	6 587 503	30 339 126	9 763 973	33 727 651	12 421 332	111	1 368,9
176	Zembrzyce	17 300 098	10 566 642	16 003 210	8 426 419	14 672 937	5 013 033	14 224 136	4 308 824	21 293 255	9 779 058	18 241 761	7 626 744	86	1 354,7
177	Zielonki	37 210 808	25 936 960	43 974 680	31 355 645	55 045 254	27 862 398	50 475 762	31 806 331	64 719 833	39 479 276	76 537 130	45 605 741	118	2 183,9
178	Żabno	32 511 560	10 419 713	41 275 959	17 681 736	43 347 611	12 068 208	65 999 806	18 477 381	48 803 662	19 348 885	48 586 272	21 717 913	100	1 146,9
179	Żegocina	12 412 685	3 080 961	14 028 751	3 737 681	18 005 189	3 104 238	19 056 958	3 531 034	19 709 241	4 186 683	21 506 109	5 951 940	109	1 105,7
Średnia dla wszystkich gmin w Województwie														106	1300,9

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Tabela 75. Dochody gmin (w zł) – dynamika dochodów ogółem

Lp.	Wyszczególnienie	2014		2015		Dynamika dochodów ogółem w % (5:3)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższej dynamice dochodów ogółem w 2015 r.						
1	Radłów	26 724 626	8 094 131	40 480 490	10 248 511	151
2	Chelmiec	96 743 603	33 937 859	137 270 247	47 723 265	142
3	Wielka Wieś	39 304 629	27 041 256	55 372 706	29 413 116	141
4	Palecznica	15 650 918	4 761 787	21 756 972	9 851 597	139
5	Bukowina Tatrzańska	43 126 500	18 590 352	59 236 964	23 265 197	137
6	Szczawnica	26 117 142	12 733 491	35 264 893	13 769 872	135
7	Sułoszowa	17 391 210	5 008 975	23 004 810	5 682 120	132
8	Siepraw	26 069 117	11 650 561	34 216 820	12 274 993	131
9	Dobczyce	53 102 741	29 362 050	68 576 625	30 894 951	129
10	Koniusza	23 454 143	8 080 346	29 914 694	9 069 385	128
II Gminy o najniższej dynamice dochodów ogółem w 2015 r.						
1	Myślenice	183 132 515	128 912 459	131 745 073	78 677 680	72
2	Sułkowice	53 507 578	14 047 207	44 167 710	14 522 513	83
3	Wietrzychowice	12 135 288	2 655 934	10 180 173	2 384 518	84
4	Zembrzyce	21 293 255	9 779 058	18 241 761	7 626 744	86
5	Szczurowa	30 742 174	8 730 141	26 516 954	8 530 772	86
6	Raclawice	10 886 558	4 800 465	9 443 236	3 362 428	87
7	Skawina	182 435 430	100 491 388	159 333 479	103 696 994	87
8	Kłaj	34 987 134	17 587 362	31 293 057	15 163 062	89
9	Łącko	66 697 236	11 833 670	60 002 083	15 894 990	90
10	Kościelisko	28 127 127	11 671 556	25 866 274	11 267 206	92
III Średnia dla wszystkich gmin Województwa w 2015 r.						106

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 76. Gminy o najwyższych i najniższych dochodach bez dotacji na 1 mieszkańca w 2015 roku (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem	Dotacje	Dochody (3-4)	Liczba ludności	Kwota w zł/1 mieszkańca (5:6)
1	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższych dochodach na 1 mieszkańca						
1	Pałacznica	21 756 972	5 211 009	16 545 963	3 680	4 496,2
2	Bolesław (pow. olk.)	33 756 084	2 656 249	31 099 835	7 788	3 993,3
3	Zakopane	117 994 966	11 526 786	106 468 180	27 490	3 873,0
4	Krynica-Zdrój	80 236 147	19 645 544	60 590 603	16 868	3 592,0
5	Uście Gorlickie	32 001 971	7 948 171	24 053 800	6 780	3 547,8
6	Zabierzów	99 351 340	9 533 729	89 817 611	25 437	3 531,0
7	Niepołomice	122 264 281	31 713 028	90 551 253	26 317	3 440,8
8	Limanowa m.	63 220 660	11 548 669	51 671 991	15 092	3 423,8
9	Zator	37 781 204	6 143 096	31 638 108	9 345	3 385,6
10	Wielka Wieś	55 372 706	18 394 614	36 978 092	11 138	3 320,0
II Gminy o najniższych dochodach na 1 mieszkańca						
1	Bolesław (pow. dąb.)	6 753 502	1 522 398	5 231 104	2 781	1 881,0
2	Szczurowa	26 516 954	7 918 652	18 598 302	9 671	1 923,1
3	Olesno	20 061 228	4 134 792	15 926 436	7 894	2 017,5
4	Wietrzychowice	10 180 173	1 853 741	8 326 432	4 004	2 079,5
5	Miechów	58 573 895	16 991 797	41 582 098	19 895	2 090,1
6	Kozłów	12 583 683	2 740 413	9 843 270	4 701	2 093,9
7	Gręboszów	9 057 741	1 860 137	7 197 604	3 433	2 096,6
8	Żabno	48 586 272	8 785 790	39 800 482	18 937	2 101,7
9	Słaboszów	9 462 764	1 724 323	7 738 441	3 672	2 107,4
10	Dębno	45 631 863	14 756 893	30 874 970	14 580	2 117,6
III Średnia na 1 mieszkańca dla wszystkich gmin w województwie						2 584,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Tabela 77. Dochody gmin – dynamika dochodów własnych w 2014–2015 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2014		2015		Dynamika dochodów własnych w % (6:4)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższej dynamice dochodów własnych w 2015 r.						
1	Pałecznica	15 650 918	4 761 787	21 756 972	9 851 597	207
2	Jodłownik	32 369 970	6 393 212	33 918 003	11 632 762	182
3	Ropa	21 724 084	2 909 533	20 261 019	4 937 276	170
4	Czarny Dunajec	65 534 402	12 470 292	77 320 076	20 639 747	166
5	Laskowa	26 782 904	5 484 540	30 199 613	8 041 554	147
6	Gromnik	25 070 852	5 565 939	28 022 971	7 993 400	144
7	Łużna	28 641 913	5 705 230	30 417 175	8 126 785	142
8	Żegocina	19 709 241	4 186 683	21 506 109	5 951 940	142
9	Chelmiec	96 743 603	33 937 859	137 270 247	47 723 265	141
10	Łącko	66 697 236	11 833 670	60 002 083	15 894 990	134
II Gminy o najniższej dynamice dochodów własnych w 2015 r.						
1	Myslenice	183 132 515	128 912 459	131 745 073	78 677 680	61
2	Raławice	10 886 558	4 800 465	9 443 236	3 362 428	70
3	Łukowica	37 764 795	9 081 170	35 492 081	6 536 847	72
4	Łapsze Niżne	34 166 923	13 999 509	31 449 056	10 871 435	78
5	Zembrzyce	21 293 255	9 779 058	18 241 761	7 626 744	78
6	Łapanów	33 876 062	15 703 339	31 262 599	12 459 171	79
7	Jabłonka	68 082 962	22 107 968	63 687 285	17 697 775	80
8	Ochothnica Dolna	31 179 934	10 194 912	32 481 392	8 175 975	80
9	Tokarnia	27 145 970	6 844 363	26 401 324	5 663 042	83
10	Kozłów	13 459 708	5 067 231	12 583 683	4 219 736	83
III Średnia dla wszystkich gmin Województwa w 2015 r.						110

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 78. Wynik wykonania budżetu gmin w 2014 roku

Lp.	Wyszczególnienie	2006				2008				2010				2012				2014				2015	
		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych			
		Wydanki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)		
1	2	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	13	14	13	14	13	14	13	14	13	14		
1	Bochnia	10 112 127	16,21	16 651 490	24,18	19 777 335	23,74	10 820 245	12,94	21 555 592	20,64	13 915 098	20,64	13 915 098	20,64	13 915 098	20,64	13 915 098	20,64	13 915 098	20,64	14,21	
2	Bukowno	1 763 544	7,86	3 662 527	14,03	5 310 434	17,63	11 327 328	30,04	9 650 395	25,59	3 252 443	25,59	3 252 443	25,59	3 252 443	25,59	3 252 443	25,59	3 252 443	25,59	10,05	
3	Gorlice	16 888 508	25,49	13 698 210	21,41	20 126 110	25,25	18 394 228	22,82	11 527 257	15,22	24 209 417	15,22	24 209 417	15,22	24 209 417	15,22	24 209 417	15,22	24 209 417	15,22	26,98	
4	Grybów	522 070	4,41	3 780 132	23,76	5 958 574	28,82	12 570 858	45,10	595 408	3,43	1 201 779	3,43	1 201 779	3,43	1 201 779	3,43	1 201 779	3,43	1 201 779	3,43	6,69	
5	Jordanów	1 982 783	22,21	1 313 311	11,23	434 395	3,17	631 392	4,69	328 265	2,39	647 477	2,39	647 477	2,39	647 477	2,39	647 477	2,39	647 477	2,39	4,40	
6	Limanowa	10 707 276	24,73	4 342 741	10,94	10 884 542	20,22	12 075 501	22,49	23 995 015	32,75	21 137 656	32,75	21 137 656	32,75	21 137 656	32,75	21 137 656	32,75	21 137 656	32,75	30,03	
7	Mszana Dolna	732 140	3,86	2 502 433	13,49	3 306 380	15,14	5 328 552	22,41	4 496 002	19,45	9 453 168	19,45	9 453 168	19,45	9 453 168	19,45	9 453 168	19,45	9 453 168	19,45	32,76	
8	Nowy Targ	15 916 167	24,23	21 095 804	29,90	30 381 803	33,09	36 926 234	34,08	41 927 732	33,15	18 011 255	33,15	18 011 255	33,15	18 011 255	33,15	18 011 255	33,15	18 011 255	33,15	17,86	
9	Oświęcim	16 644 124	15,95	21 621 404	18,97	22 486 311	17,80	24 949 571	17,67	17 756 875	11,92	22 754 344	11,92	22 754 344	11,92	22 754 344	11,92	22 754 344	11,92	22 754 344	11,92	14,59	
10	Sucha Beskidzka	3 655 684	16,59	4 961 823	23,79	6 751 825	27,07	3 647 085	15,26	7 060 507	23,94	7 925 047	23,94	7 925 047	23,94	7 925 047	23,94	7 925 047	23,94	7 925 047	23,94	25,39	
11	Zakopane	9 884 638	13,98	18 698 491	22,50	42 084 166	35,48	26 950 160	25,03	21 408 649	19,07	16 769 514	19,07	16 769 514	19,07	16 769 514	19,07	16 769 514	19,07	16 769 514	19,07	14,65	
	razem miasta	88 809 061	14,63	112 328 366	21,06	167 501 875	20,62	163 621 154	22,96	160 301 697	18,87	139 277 198	18,87	139 277 198	18,87	139 277 198	18,87	139 277 198	18,87	139 277 198	18,87	17,96	
12	Alwernia	2 127 966	9,75	1 356 567	4,31	4 607 022	17,10	3 384 821	10,68	2 827 598	9,28	1 307 988	9,28	1 307 988	9,28	1 307 988	9,28	1 307 988	9,28	1 307 988	9,28	4,46	
13	Andrychów	14 897 831	19,29	11 163 122	9,57	22 081 581	21,91	17 023 262	15,96	23 073 700	18,54	20 602 784	18,54	20 602 784	18,54	20 602 784	18,54	20 602 784	18,54	20 602 784	18,54	16,25	
14	Biecz	6 568 802	20,33	3 558 860	6,71	19 228 927	45,09	10 936 345	20,12	4 361 143	9,22	10 516 249	9,22	10 516 249	9,22	10 516 249	9,22	10 516 249	9,22	10 516 249	9,22	19,41	
15	Bobowa	2 995 167	13,67	5 583 683	15,39	17 613 586	61,50	9 868 256	30,80	8 023 682	21,95	7 101 575	21,95	7 101 575	21,95	7 101 575	21,95	7 101 575	21,95	7 101 575	21,95	19,83	
16	Brzesko	11 910 776	18,21	8 136 644	8,76	21 890 204	26,43	7 870 774	9,12	7 118 335	7,20	8 030 712	7,20	8 030 712	7,20	8 030 712	7,20	8 030 712	7,20	8 030 712	7,20	7,76	
17	Brzeszcze	8 665 755	18,16	5 899 683	10,92	1 751 615	3,50	3 410 292	6,62	4 150 773	7,99	5 570 098	7,99	5 570 098	7,99	5 570 098	7,99	5 570 098	7,99	5 570 098	7,99	9,37	

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2006		2008		2010		2012		2014		2015	
		Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)
18	Chełmek	7 525 517	33,53	5 020 291	13,13	2 450 063	8,37	11 433 143	31,71	3 368 735	11,59	3 018 910	9,96
19	Chrzanów	9 732 745	9,68	19 260 146	12,62	28 729 510	24,13	34 407 247	23,73	15 460 881	11,65	14 324 763	10,54
20	Ciężkowice	4 328 410	17,84	2 320 204	5,90	8 443 365	24,85	6 894 964	18,78	2 855 414	8,00	3 801 072	10,51
21	Czchów	2 057 350	7,55	1 448 370	4,01	6 179 984	22,30	6 328 946	18,58	3 413 974	9,84	1 778 285	5,08
22	Dąbrowa Tarnowska	14 139 654	39,99	7 750 437	13,69	14 199 390	29,16	8 659 315	15,29	11 584 859	19,33	10 897 473	18,35
23	Dobczyce	7 871 935	21,80	8 049 652	13,31	23 002 644	53,52	19 968 561	35,23	12 545 268	24,46	21 943 799	35,02
24	Kalwaria Zebrzydowska	3 853 983	10,89	2 644 385	4,49	8 479 858	17,58	10 741 492	20,72	7 133 114	12,89	7 519 555	13,27
25	Kęty	16 591 687	28,19	14 806 126	15,97	15 161 555	19,72	13 180 117	15,49	17 079 015	17,67	12 157 386	13,17
26	Krynica-Zdrój	9 219 088	19,03	23 809 011	25,31	31 767 468	49,53	28 680 109	34,89	6 666 180	9,07	15 415 998	18,87
27	Krzyszowice	9 301 126	16,94	15 621 836	18,71	22 914 684	32,99	16 211 593	20,41	9 035 229	11,05	11 732 983	13,38
28	Libiąż	10 741 306	25,63	2 470 776	4,77	2 643 644	5,34	6 424 116	12,93	7 113 438	12,75	8 981 463	14,83
29	Maków Podhalanski	3 038 605	8,78	4 296 032	10,22	5 457 795	13,97	3 478 974	8,41	4 571 019	10,96	6 080 038	12,90
30	Miechów	8 282 133	23,78	10 154 447	18,12	7 017 590	15,23	9 082 593	17,18	6 804 209	12,80	11 840 383	19,99
31	Muszyna	12 307 421	31,33	5 438 436	8,93	30 837 337	89,32	21 129 700	37,45	14 465 040	31,27	7 727 342	18,66
32	Myslenice	12 613 961	11,87	29 692 753	14,38	34 582 449	31,63	74 609 744	50,00	50 705 797	31,89	71 348 356	39,08
33	Niepołomice	28 194 561	28,77	40 324 530	39,54	23 596 153	29,06	20 384 087	22,00	23 421 058	22,05	42 793 708	32,68
34	Nowe Brzesko	1 489 004	13,67	4 842 641	18,82	8 461 630	50,56	8 619 012	36,65	1 026 594	5,49	7 14 051	4,17
35	Nowy Wiśnicz	2 202 665	8,46	6 716 975	15,37	7 656 587,00	21,56	6 267 213	13,95	2 952 275	7,92	2 286 682	6,22
36	Olkusz	6 861 458	7,41	15 351 829	11,58	15 969 644,00	14,17	13 480 145	10,77	16 806 385	12,57	11 202 585	8,47
37	Pivniczna-Zdrój	574 109	2,49	2 013 836	3,74	10 480 624,00	36,21	17 857 284	39,18	12 533 763	29,22	5 251 518	14,32

Lp.	Wyszczególnienie	2006		2008		2010		2012		2014		2015	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe
38	Proszowice	2 319 767	6,29	1 973 667	4,10	6 391 303,00	15,75	2 960 811	6,53	4 979 825	10,45	4 047 798	8,79
39	Rabka-Zdrój	9 648 838	23,91	11 249 175	22,54	12 293 911,00	29,67	10 405 065	21,65	12 404 590	25,05	10 689 734	21,94
40	Radów	2 263 082	11,24	3 212 148	11,06	6 236 567	23,59	1 714 379	5,28	4 463 899	15,76	18 497 651	42,91
41	Ryglce	3 274 213	12,66	6 203 363	15,29	12 507 461,00	38,86	9 030 959	24,64	6 526 953	17,55	5 041 136	13,83
42	Skala	5 998 512	27,99	1 985 494	6,76	3 926 726,33	14,86	3 359 325	10,77	7 011 751	20,35	8 109 274	22,44
43	Skawina	18 560 483	20,04	26 164 293	16,39	24 767 447,00	20,73	45 216 263	30,59	53 655 275	30,98	26 351 868	17,32
44	Słomniki	4 531 851	17,08	8 845 146	20,55	14 418 689,00	39,35	8 683 871	21,52	12 060 127	25,88	8 117 919	18,40
45	Stary Sącz	14 668 276	32,57	14 449 899	20,82	15 493 856,00	26,46	13 737 465	21,44	19 560 418	25,64	21 430 501	26,78
46	Sułkowice	5 886 477	22,20	7 118 088	15,89	4 616 121,38	13,04	10 296 983	22,61	22 058 252	37,77	14 588 195	28,88
47	Szczawnica	3 527 590	21,19	5 592 279	16,67	32 738 958,00	170,46	10 867 182	37,85	4 372 529	18,43	21 136 686	52,35
48	Szczucin	13 106 127	44,68	10 609 287	20,04	10 861 769	33,55	20 947 722	41,20	3 453 172	7,91	3 628 144	7,65
49	Świątynki Górne	2 776 793	15,93	5 425 687	16,16	5 767 209,00	21,45	5 074 235	17,03	4 837 334	15,12	5 989 653	16,65
50	Trzebinia	20 372 337	21,94	22 256 040	22,08	19 896 534,00	22,02	14 925 887	15,29	15 383 809	15,68	13 820 797	14,08
51	Tuchów	4 599 634	13,44	6 672 549	13,13	9 598 832,00	22,92	10 429 239	22,18	9 536 959	18,02	6 471 692	12,70
52	Wadowice	18 092 606	25,50	15 415 119	15,34	15 924 100,00	17,51	14 785 285	14,50	8 958 918	9,24	16 506 499	15,29
53	Wieliczka	11 605 941	11,66	42 404 344	28,89	38 070 782,00	29,96	22 450 692	15,86	54 509 233	27,87	77 570 708	34,59
54	Wojnicz	6 656 443	25,11	5 520 222	14,52	3 721 438,10	11,38	5 863 047	15,42	5 708 918	15,80	4 179 763	11,56
55	Wolbrom	1 355 134	3,17	6 106 385	10,51	6 469 360,00	12,15	4 608 831	8,07	8 884 215	14,44	11 526 853	17,36
56	Zakliczyn	5 786 000	22,01	3 228 493	8,22	4 898 356,59	15,39	10 552 758	29,61	8 377 007	22,08	9 388 978	23,05
57	Zator	3 180 734	18,32	5 080 514	14,67	9 871 557,00	43,43	13 937 041	43,83	11 855 785	34,31	11 098 856	32,08

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2006		2008		2010		2012		2014		2015	
		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych	
		Wydatki majątkowe	ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	ogółem (w %)
58	Żabno	8 584 183	24,49	9 764 771	13,45	10 478 329,00	22,64	21 485 953	31,80	11 762 634	21,70	4 443 459	9,62
	razem miasta-gminy	384 888 036	23,34	477 008 235	15,16	664 154 215	37,33	651 665 096	22,01	569 459 080	17,38	626 581 919	17,97
59	Babice	3 092 103	19,49	2 597 915	14,18	1 922 916	9,92	1 407 941	7,29	6 296 921	24,03	2 322 267	10,04
60	Biały Dunajec	3 051 357	21,87	2 082 046	13,75	1 210 847	6,93	3 300 606	15,02	2 108 461	10,73	3 329 413	16,07
61	Biskupice	4 197 246	20,90	3 553 762	18,01	4 865 958	19,32	2 359 579	10,10	6 256 233	21,56	4 993 237	17,05
62	Bochnia	5 627 440	15,01	4 626 733	12,39	8 748 161	14,34	3 569 068	7,79	5 691 754	11,18	5 640 433	10,23
63	Bolesław (pow. dąbrowski)	1 189 984	23,00	3 863 934	41,33	3 122 087	28,49	2 545 492	30,32	326 087	4,96	627 008	9,17
64	Bolesław (pow. olkuski)	3 096 098	17,22	1 901 418	9,92	7 915 994	23,43	1 554 970	6,00	3 631 143	13,44	3 839 307	12,68
65	Borzęcin	3 067 873	17,16	5 672 395	25,72	6 098 473	21,80	17 609 078	44,01	5 530 607	18,57	11 461 194	32,79
66	Brzeźnica	1 671 260	8,88	2 531 539	11,34	4 425 301	15,59	3 347 318	11,47	3 456 018	11,71	2 562 743	8,84
67	Budzów	2 692 544	15,13	3 862 069	19,41	4 781 356	20,42	3 889 297	15,18	2 560 697	9,65	2 058 204	7,89
68	Bukowina Tatrzańska	7 868 278	32,76	5 495 632	18,25	12 228 474	31,61	3 761 181	10,94	13 381 139	26,72	20 987 440	36,31
69	Bystra-Sidźina	2 612 136	19,24	3 105 598	18,47	3 298 472	16,84	1 172 169	6,16	2 886 610	12,93	1 792 114	8,60
70	Charsznica	5 732 552	42,42	2 824 232	17,89	6 222 313	29,96	5 601 107	24,37	3 619 161	15,69	1 438 013	7,07
71	Chelmiec	9 197 918	17,44	6 967 413	11,28	15 312 022	19,09	16 662 901	19,01	14 906 017	16,79	91 012 509	54,97
72	Czarny Dunajec	7 851 754	17,85	16 694 591	29,84	18 672 175	28,71	17 920 025	26,38	13 816 163	20,27	16 583 872	22,02
73	Czernichów	1 742 658	7,10	5 840 688	18,91	10 981 410	28,03	7 125 174	18,82	3 087 470	8,45	3 274 822	8,45
74	Czorsztyn	5 526 540	34,89	3 327 245	18,13	7 836 738	31,96	3 637 973	17,48	6 849 901	26,66	5 923 768	23,37
75	Dębno	4 811 691	16,95	8 690 701	27,01	4 339 865	13,15	7 724 390	20,88	8 442 288	21,46	15 694 308	31,92
76	Dobra	8 497 350	43,46	5 587 502	21,70	6 077 655	20,04	4 804 375	16,07	10 767 215	28,25	6 597 403	19,03

Lp.	Wyszczególnienie	2006		2008		2010		2012		2014		2015	
		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych	
		Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)
77	Drwinia	2 135 685	16,74	967 301	7,83	2 210 615	11,74	4 283 727	20,40	5 906 136	24,75	4 361 387	19,33
78	Gdów	8 664 206	26,70	5 988 401	15,33	14 308 647	27,10	3 422 266	7,50	9 327 575	16,92	7 762 972	13,89
79	Gnojnik	3 169 610	19,10	3 863 791	22,60	11 064 968	40,48	4 688 731	20,18	3 786 510	16,06	5 449 115	21,03
80	Gotcza	4 109 370	31,56	2 194 418	17,79	5 170 459	29,65	3 572 489	22,69	7 445 501	34,44	6 277 168	30,93
81	Gořlice	6 056 884	16,87	8 334 991	20,38	6 346 946	13,91	7 074 669	13,98	8 143 293	15,19	3 504 055	7,25
82	Gręboszów	198 976	3,04	1 304 963	16,45	3 758 577	29,57	4 387 580	30,31	530 079	6,91	1 039 285	12,44
83	Gromnik	2 277 708	12,46	3 195 758	16,82	10 390 614	34,01	4 445 580	16,84	703 592	3,03	3 553 311	13,37
84	Gródek nad Dunajcem	5 256 118	22,49	7 410 787	29,05	6 539 068	22,15	9 579 987	27,73	3 762 286	12,18	4 221 490	13,41
85	Grybów	7 826 631	15,76	6 372 781	12,39	16 420 647	22,42	13 957 322	18,26	16 774 540	20,11	16 777 514	19,65
86	Igołomia-Wawrzętczyce	3 695 274	25,69	2 144 126	13,19	7 171 598	27,47	4 669 576	20,34	2 719 382	12,64	3 251 710	14,52
87	Iwanowice	1 343 588	8,82	3 466 680	18,64	3 465 501	15,92	2 704 987	11,18	2 543 593	10,51	5 720 659	18,87
88	Iwkowa	832 021	6,26	430 827	3,05	1 307 994	7,15	5 941 585	25,97	3 864 496	17,52	2 443 136	11,85
89	Jabłonka	4 791 528	14,51	11 812 536	27,37	21 916 217	37,24	16 224 562	28,39	22 352 579	31,61	13 244 220	21,07
90	Jerzmanowice-Przebinia	2 572 838	12,36	2 020 841	9,39	8 693 703	27,41	2 058 661	7,63	1 788 459	6,87	2 522 795	9,47
91	Jodłownik	3 036 951	15,60	3 975 554	18,02	10 408 901	30,65	8 826 786	28,67	10 571 775	29,47	7 180 758	22,29
92	Jordanów	3 697 275	12,81	7 330 862	27,68	8 052 281	25,55	5 849 750	19,18	6 027 879	18,46	5 440 532	16,56
93	Kamienica	2 360 665	13,87	5 621 897	27,08	5 688 693	23,02	4 978 122	19,11	7 437 610	24,77	7 592 415	24,50
94	Kamionka Wielka	1 049 533	5,05	4 950 455	20,78	4 433 436	14,75	4 097 087	14,00	4 321 957	14,32	8 093 964	22,72
95	Klucze	744 376	2,35	991 373	2,92	5 845 709	14,20	3 318 280	7,68	3 115 972	7,36	2 688 232	6,56
96	Klaj	2 668 841	12,34	815 108	3,69	4 971 133	19,02	6 535 817	21,28	4 484 771	14,46	2 974 555	9,96

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2006		2008		2010		2012		2014		2015	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe
97	Kocmyrzów-Luborzyca	2 460 528	9,85	4 815 543	19,14	5 394 527	18,81	12 252 899	31,50	5 510 559	14,97	5 040 059	13,59
98	Koniusza	3 716 209	23,55	2 713 053	16,64	4 985 405	23,25	4 774 822	20,80	3 354 310	13,74	8 180 599	28,71
99	Korzenna	1 829 241	5,85	5 685 078	15,62	8 456 099	19,48	9 932 200	20,08	13 420 785	24,94	7 267 995	15,38
100	Koszyce	2 305 865	16,72	1 538 038	13,97	9 977 293	42,97	9 500 957	43,89	3 551 353	20,41	2 373 853	14,29
101	Kościelisko	4 134 631	21,62	2 983 980	14,62	12 345 025	40,64	5 846 773	23,39	8 980 540	29,00	5 718 879	20,37
102	Kozłów	403 617	4,90	3 151 174	26,51	2 986 410	21,75	1 931 040	16,94	1 031 166	8,80	1 067 546	8,71
103	Krościenko nad Dunajcem	2 919 361	20,33	3 135 642	20,01	2 627 343	14,27	3 616 788	18,05	3 543 145	16,92	3 159 568	15,71
104	Książ Wielki	1 878 170	17,10	1 662 906	13,25	6 922 224	34,51	2 188 794	13,86	3 178 826	18,11	1 977 849	11,61
105	Lanckorona	3 439 317	23,46	4 175 389	28,00	3 869 334	18,98	3 814 036	19,66	1 200 188	7,58	1 293 118	7,72
106	Laskowa	7 709 294	40,60	4 392 380	20,35	9 162 335	29,98	4 584 940	17,00	2 840 297	10,71	5 392 268	18,24
107	Limanowa	14 019 478	31,07	11 466 054	22,41	30 466 142	38,55	15 872 687	22,70	13 658 986	19,49	9 844 210	14,71
108	Lipinki	3 806 881	28,14	1 904 938	12,74	7 695 330	33,33	2 158 274	10,95	3 222 177	15,04	4 479 741	20,48
109	Lipnica Murowana	484 403	4,29	2 152 996	15,27	1 188 559	7,12	6 088 611	28,95	2 068 264	11,18	1 156 725	7,09
110	Lipnica Wielka	1 867 233	15,16	1 918 776	14,07	2 649 116	15,29	6 903 199	30,64	1 338 292	7,16	2 004 493	10,28
111	Lisia Góra	5 103 215	17,44	4 247 775	14,55	11 448 499	28,11	5 851 665	14,74	5 984 816	14,03	8 854 817	19,26
112	Liszki	4 006 400	14,25	6 481 115	20,56	10 297 562	24,66	10 774 629	25,15	12 964 117	25,80	5 946 444	13,15
113	Lubień	399 767	2,13	2 440 058	12,29	3 226 590	12,43	2 713 173	10,21	1 075 465	4,02	4 122 254	13,84
114	Łabowa	3 019 630	19,13	997 903	6,78	4 831 083	21,59	1 046 747	5,47	4 122 470	17,63	3 451 264	15,15
115	Łapanów	3 927 633	21,46	1 262 844	6,56	6 500 568	21,79	9 608 342	24,92	2 283 804	7,23	6 734 115	19,08
116	Łapsze Niżne	6 383 953	33,57	6 706 802	26,97	6 406 413	22,32	9 405 528	31,77	11 222 563	34,03	7 922 341	25,73

Lp.	Wyszczególnienie	2006		2008		2010		2012		2014		2015	
		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych	
		Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)
117	Łąckó	5 183 806	14,31	10 390 543	24,42	11 715 360	23,43	4 540 042	9,47	23 004 240	32,55	7 690 161	13,61
118	Łososina Dolna	5 082 512	22,78	4 768 285	19,35	10 089 138	26,64	11 590 524	30,70	8 919 212	23,24	5 318 747	15,85
119	Łukowica	807 634	3,59	2 411 720	9,85	7 184 260	21,38	4 394 947	12,96	3 407 265	9,84	3 368 315	10,19
120	Łuzna	2 789 389	15,60	1 538 758	7,89	4 989 982	20,17	3 829 392	14,99	5 135 863	17,04	4 893 554	16,85
121	Mędrzechów	1 313 464	15,53	1 976 623	21,76	2 011 088	18,65	1 976 672	18,91	852 213	8,34	409 081	3,99
122	Michałowice	2 669 552	17,01	3 945 762	21,34	6 223 021	27,10	5 841 877	23,21	6 967 526	24,41	8 000 747	25,45
123	Mogilany	4 182 758	12,21	13 664 042	34,58	2 597 703	8,59	5 608 069	15,10	6 311 341	15,30	6 807 582	15,81
124	Moszczenica	1 727 289	17,09	1 249 347	11,75	7 072 341	38,99	4 361 250	26,29	1 721 910	11,49	1 784 081	12,22
125	Mszana Dolna	8 526 992	22,00	14 448 331	30,94	13 453 552	26,39	3 894 109	8,82	13 975 199	22,43	9 785 735	17,12
126	Mucharz	4 233 192	40,48	2 562 013	23,26	5 134 130	31,40	3 801 561	24,55	1 885 749	12,44	408 450	2,81
127	Nawojowa	2 609 882	15,84	4 071 841	19,57	8 136 512	32,07	3 699 197	16,71	5 054 173	19,40	8 147 168	28,35
128	Niedźwiedź	3 294 797	18,08	3 310 563	17,52	5 194 281	21,53	4 976 583	19,70	4 868 294	18,34	4 339 639	16,33
129	Nowy Targ	10 206 180	21,72	12 761 998	23,08	19 935 120	29,77	13 757 280	20,89	20 605 170	26,18	18 956 771	24,03
130	Ochoznica Dolna	5 184 234	25,05	9 592 484	37,17	11 413 587	37,57	10 934 961	34,50	2 606 393	9,44	8 658 411	25,32
131	Olesno	1 963 909	10,25	1 165 757	7,56	5 619 705	23,96	4 006 573	19,20	2 386 123	11,34	1 096 366	5,47
132	Osiek	2 141 762	13,44	2 529 278	14,62	1 310 827	7,35	3 433 275	15,49	4 704 740	20,40	3 182 903	14,18
133	Oświęcim	6 238 777	19,72	4 279 442	13,62	6 055 907	14,53	9 046 809	18,76	6 830 951	14,33	5 243 569	11,10
134	Pałacznica	738 590	10,85	1 833 706	21,33	6 536 577	43,64	1 917 468	15,69	4 836 303	29,85	9 692 909	44,99
135	Piśm	2 632 481	11,43	4 178 485	16,79	5 314 121	16,54	2 496 131	8,04	5 216 517	15,10	5 779 681	16,71
136	Plesna	2 667 467	12,39	3 661 738	14,85	8 577 198	23,57	5 859 301	18,14	7 356 469	20,83	5 561 014	16,42

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2006		2008		2010		2012		2014		2015	
		Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)
137	Podegrodzie	681 335	2,98	4 982 118	18,28	6 949 861	19,49	9 417 631	23,37	14 509 352	29,85	23 307 773	40,20
138	Polanka Wielka	2 432 365	33,69	684 274	8,27	3 018 796	25,29	2 158 959	18,93	1 658 075	14,07	2 241 677	18,21
139	Poronin	4 621 502	20,70	2 856 442	12,15	11 752 047	32,16	2 860 292	9,97	5 423 919	14,89	5 859 585	15,57
140	Przeciszów	658 809	6,16	1 914 880	14,41	2 991 839	20,30	11 304 086	45,56	3 900 039	21,38	1 281 354	7,88
141	Raba Wyżna	3 608 517	11,43	16 977 608	39,26	4 687 502	13,13	2 527 820	7,36	10 070 649	22,90	9 713 823	22,13
142	Raciechowice	434 684	2,44	1 957 517	10,25	1 053 978	4,40	817 457	3,11	2 718 627	10,14	5 552 951	17,61
143	Radawice	949 456	15,96	1 762 432	25,89	1 630 626	22,13	2 147 439	24,62	2 993 787	30,07	1 978 488	20,40
144	Radgoszcz	2 454 809	14,39	2 807 294	15,03	11 115 139	36,33	6 583 289	26,47	3 054 959	12,97	3 736 910	14,24
145	Radziemice	663 790	9,46	1 847 121	22,90	3 739 655	31,67	613 009	6,79	1 339 894	13,22	648 779	7,14
146	Ropa	1 258 397	11,63	4 006 916	27,85	5 052 756	26,09	4 678 699	24,22	9 518 672	38,02	2 831 816	14,96
147	Rytro	736 639	10,11	1 162 430	13,71	1 971 780	15,55	3 547 947	24,88	771 416,09	6,84	452 075,63	3,93
148	Rzepiennik Strzyżewski	3 251 333	21,82	1 713 343	10,73	3 684 705	16,77	3 803 174	17,24	3 521 448	14,70	2 224 366	10,34
149	Rzezawa	1 311 793	6,47	1 784 259	8,10	2 965 956	9,56	3 559 168	11,73	3 345 406	10,30	3 216 358	9,68
150	Sękowa	911 099	7,05	4 340 494	26,48	2 999 539	18,26	7 551 496	36,67	4 304 866	23,98	6 949 232	31,72
151	Siepraw	2 082 862	11,40	6 228 253	29,46	4 395 922	19,02	11 087 601	34,66	9 588 236	30,06	3 732 140	13,81
152	Skrzyszów	5 282 486	20,98	10 737 366	30,63	10 601 345	27,51	8 533 908	22,51	11 602 557	26,68	8 315 615	19,64
153	Słaboszów	3 254 817	47,71	414 267	6,02	1 505 571	16,41	657 408	7,50	1 824 945	18,03	1 259 187	13,39
154	Słopnice	3 794 017	27,54	3 280 282	20,23	8 423 405	33,56	3 923 731	17,82	4 424 631	19,08	4 791 183	19,53
155	Spytkowice (pow. nowotarski)	1 133 397	14,18	2 278 174	22,57	4 080 943	29,15	5 114 811	32,51	1 394 034	10,44	458 974	3,52

Lp.	Wyszczególnienie	2006		2008		2010		2012		2014		2015	
		Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)
156	Spytkowice (pow. wadowicki)	2 011 964	9,13	6 100 339	25,58	2 431 870	10,24	1 892 852	7,34	5 596 309	18,38	5 062 591	17,07
157	Stryżawa	4 649 119	18,31	5 432 046	19,52	4 278 861	13,65	4 140 163	13,14	6 948 469	18,92	5 875 280	15,87
158	Stryżów	12 823 919	40,68	3 764 656	23,11	4 234 625	23,47	4 806 105	23,60	1 147 787	6,38	2 189 225	11,35
159	Suboszowa	1 928 398	14,57	1 277 254	11,68	8 942 079	42,35	5 603 934	28,39	3 833 617	21,58	8 567 490	37,33
160	Szafłary	2 536 020	12,35	5 135 999	21,83	7 519 132	25,22	4 367 439	14,97	2 761 852	9,61	2 239 838	7,84
161	Szczurowa	5 768 464	29,36	3 601 097	16,44	6 997 056	16,50	10 696 807	31,36	8 084 620	24,53	4 874 617	16,78
162	Szerzyny	2 214 288	14,25	6 642 893	30,30	6 841 389	25,05	4 729 972	19,53	2 254 321	9,99	3 840 790	14,92
163	Źarnów	12 201 733	22,63	10 602 263	18,42	24 886 734	34,26	14 397 551	21,26	13 006 771	18,38	12 594 037	17,94
164	Tokarnia	1 928 992	11,34	2 192 811	11,29	3 259 079	13,27	5 173 227	18,66	1 870 881	7,53	1 182 801	4,79
165	Tomice	1 484 038	10,35	941 345	6,60	3 318 206	17,04	4 441 892	19,26	3 656 391	16,68	2 868 111	13,21
166	Trzciana	3 751 930	34,44	1 376 860	11,80	4 165 234	23,86	6 656 514	31,11	1 139 861	6,47	1 378 430	7,65
167	Trzyciąż	1 809 109	14,82	2 850 009	19,77	6 249 599	30,07	3 987 246	21,79	4 390 690	22,08	2 254 235	12,33
168	Tymbark	4 352 530	30,62	4 390 119	25,23	6 617 818	28,65	3 743 799	17,21	4 281 376	18,78	1 885 234	9,07
169	Uście Gorlickie	9 494 054	45,58	3 518 161	14,42	7 784 903	25,60	11 110 288	33,78	5 242 238	16,64	5 429 464	17,63
170	Wielka Wieś	11 264 406	41,22	20 135 412	52,52	24 419 031	51,22	11 137 074	31,07	22 380 946	45,23	31 921 266	52,45
171	Wieprz	4 057 724	18,66	6 233 229	23,22	6 807 243	21,60	5 585 972	16,53	8 870 720	23,49	11 022 792	27,49
172	Wierzchosławice	3 014 612	15,19	952 824	5,14	8 696 159	28,77	2 587 657	10,18	2 708 725	10,33	4 197 950	15,20
173	Wietrzychowice	1 215 164	11,84	5 389 132	42,52	1 221 506	5,71	1 132 059	10,66	382 431	3,71	353 993	3,66
174	Wiśniowa	3 295 241	18,82	4 199 591	21,83	6 639 995	27,15	1 251 997	6,19	2 124 578	9,88	3 442 450	14,86

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	2006		2008		2010		2012		2014		2015	
	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe
175	10 149 403	21,09	17 849 088	31,20	25 225 004	32,85	11 115 710	15,97	18 367 701	20,45	18 406 474	19,76
176	3 378 130	17,46	3 163 742	15,05	2 969 962	12,23	2 005 511	7,46	7 729 280	23,58	9 686 562	27,75
177	8 854 258	39,53	5 512 247	35,48	1 776 479	12,54	2 043 714	13,68	4 687 472	22,92	2 870 639	16,53
178	15 601 499	41,89	23 916 805	47,68	18 481 858	34,05	11 198 936	21,47	14 870 530	23,97	23 300 741	31,10
179	2 839 265	21,99	2 316 704	16,09	7 181 207	34,01	4 711 406	23,09	4 239 490	19,69	1 007 756	5,29
razem gminy	466 170 720	17,70	569 822 118	20,48	879 792 584	22,38	696 848 081	19,38	726 962 212	17,44	784 355 400	16,84
ogółem	939 867 817	20,04	1 159 158 719	17,93	1 711 448 674	25,37	1 512 134 331	20,88	1 456 722 989	19,04	1 550 214 517	21,40

Tabela 79. Wynik wykonania budżetu gmin w 2014 roku (w zł)

Wyszczególnienie		Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
I Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej				
1	Myślenice	183 132 515	159 026 856	24 105 659
2	Skawina	182 435 430	173 208 760	9 226 670
3	Chrzanów	141 087 860	132 766 395	8 321 465
4	Chelmic	96 743 603	88 789 416	7 954 187
5	Brzeszcze	57 147 047	51 951 925	5 195 122
6	Trzebinia	102 936 077	98 115 739	4 820 338
7	Wadowice	101 407 545	96 998 301	4 409 244
8	Kłaj	34 987 134	31 010 396	3 976 738
9	Gorlice	79 363 621	75 718 914	3 644 707
10	Ochocka Dolna	31 179 934	27 596 285	3 583 649
II Gminy o najwyższym deficycie budżetowym				
1	Nowy Targ	111 656 979	126 477 013	-14 820 034
2	Wielka Wieś	39 304 629	49 483 439	-10 178 810
3	Limanowa	63 112 035	73 269 122	-10 157 087
4	Zakopane	103 153 292	112 277 673	-9 124 381
5	Zabierzów	81 310 338	89 836 944	-8 526 606
6	Wieliczka	187 181 136	195 559 153	-8 378 017
7	Kęty	88 657 430	96 655 305	-7 997 875
8	Bukowina Tatrzańska	43 126 500	50 074 501	-6 948 001
9	Muszyna	40 152 582	46 256 774	-6 104 192
10	Piwniczna-Zdrój	36 889 676	42 891 775	-6 002 099

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 80. Wynik wykonania budżetu gmin w 2015 roku (w zł)

Wyszczególnienie		Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
I Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej				
1	Trzebinia	105 806 498	98 164 421	7 642 077
2	Siepraw	34 216 820	27 023 944	7 192 876
3	Skawina	159 333 479	152 161 871	7 171 608
4	Muszyna	48 121 684	41 401 935	6 719 749
5	Zabierzów	99 351 340	93 163 315	6 188 025
6	Dobczyce	68 576 625	62 669 432	5 907 193
7	Korzenna	52 869 603	47 258 458	5 611 145
8	Liszki	50 655 457	45 225 886	5 429 571
9	Olkusz	137 377 053	132 209 856	5 167 197
10	Dąbrowa Tarnowska	64 055 443	59 398 085	4 657 358
II Gminy o najwyższym deficycie budżetowym				
1	Myślenice	131 745 073	182 566 256	-50 821 183
2	Chelmiec	137 270 247	165 566 514	-28 296 267
3	Gorlice	80 406 933	89 715 317	-9 308 384
4	Niepołomice	122 264 281	130 934 083	-8 669 802
5	Wieliczka	216 705 940	224 243 328	-7 537 388
6	Limanowa	63 220 660	70 379 057	-7 158 397
7	Podegrodzie	51 185 354	57 980 790	-6 795 436
8	Sułkowice	44 167 710	50 521 341	-6 353 631
9	Oświęcim	149 775 298	155 912 123	-6 136 825
10	Wielka Wieś	55 372 706	60 857 087	-5 484 381

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

2. Budżety powiatów

W porównaniu do roku 2014 dochody powiatów zwiększyły się o 57 mln zł, tj. o 2,9%. Spośród 19 powiatów województwa małopolskiego tylko 8 powiatów odnotowało ich spadek. Największy wzrost dochodów osiągnął powiat gorlicki – o 24,8%, największy spadek – powiat tatrzański – o 12,1%.

W 2015 roku wydatki zrealizowane przez powiaty ukształtowały się na poziomie 2 001 mln zł i były wyższe niż w 2014 roku o 2,8%. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem powiatów był o 3,9 p.p. wyższy niż w roku ubiegłym. Największy udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (42,4%) wystąpił w powiecie gorlickim, natomiast najmniejszy w powiecie tatrzańskim (3,9%). Najwyższe wydatki ogółem poniósł powiat nowosądecki (176 mln zł), a najniższe powiat proszowicki (36 mln zł).

W przeciwieństwie do roku poprzedniego, w 2015 roku budżety większości powiatów zamknęły się nadwyżką, jedynie w 8 powiatach: brzeskim, chrzanowskim, gorlickim, limanowskim, miechowskim, nowosądeckim, wadowickim i wielickim wystąpił deficyt. W konsekwencji wynik wykonania budżetu wszystkich powiatów (zbiorczo) w 2015 roku był ujemny (deficyt) i wyniósł 11 mln zł.

Tabela 81. Dochody powiatów – dynamika dochodów ogółem w latach 2006–2015 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2006		2008		2010		2012		2014		2015		Dynamika dochodów ogółem w % (13.:11)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	ogółem	1 181 528 234	378 312 482	1 488 027 383	563 714 240	1 918 941 560	536 781 168	1 863 643 690	580 665 728	1 933 298 904	606 272 975	1 989 864 614	645 875 726	102,9
1	bocheński	53 190 370	15 466 535	70 364 321	25 154 400	96 875 185	21 803 792	87 560 234	23 710 492	103 036 940	25 933 704	97 239 532	28 534 198	94,4
2	brzeski	44 708 274	10 894 722	60 668 636	19 679 775	70 713 190	16 276 670	75 443 156	17 490 345	75 467 786	19 911 477	79 836 246	18 708 257	105,8
3	chrzanowski	62 959 781	26 090 333	70 200 124	31 063 201	86 326 830	34 553 002	86 738 666	33 065 960	95 767 619	39 227 427	98 956 079	40 839 574	103,3
4	dąbrowski	27 556 964	7 324 216	34 344 038	9 196 706	60 303 174	6 786 414	49 326 594	9 098 145	50 271 853	7 936 336	48 225 587	9 048 251	95,9
5	gorlicki	73 293 102	16 721 230	88 248 169	26 870 597	123 642 846	23 282 472	108 216 139	24 639 931	113 738 148	25 058 342	141 917 188	26 658 179	124,8
6	krakowski	100 687 474	51 143 159	119 047 080	64 310 098	149 877 708	76 631 133	155 924 657	78 369 745	165 029 128	88 232 934	172 636 897	98 418 230	104,6
7	limanowski	72 521 130	22 739 830	89 339 756	32 309 693	133 890 755	43 498 698	111 919 093	30 220 714	122 902 281	30 454 004	120 646 808	32 823 935	98,2
8	miechowski	38 278 847	7 731 508	45 093 356	11 141 901	55 621 819	12 051 830	59 153 662	15 542 491	56 391 812	13 077 870	62 060 249	13 828 459	110,1
9	myslenicki	60 182 818	19 921 221	73 917 215	23 894 523	100 321 901	27 076 502	101 482 912	29 748 996	104 213 437	33 248 591	95 795 277	34 962 049	91,9
10	nowosądecki	82 086 598	25 700 551	102 840 221	37 175 586	151 363 357	34 041 230	134 068 823	41 142 011	136 365 564	39 958 362	168 871 409	44 940 342	123,8
11	nowotarski	86 297 994	23 667 604	135 588 280	62 729 767	159 672 787	36 370 355	169 554 815	57 912 319	164 179 664	40 322 519	156 057 170	34 688 808	95,1
12	olkuski	61 526 906	20 849 612	78 755 918	31 487 815	104 987 430	35 748 778	91 624 497	31 764 668	98 750 826	35 699 965	102 393 068	37 488 144	103,7
13	oświęcimski	105 733 136	32 900 422	124 436 887	51 727 244	130 936 255	39 182 268	139 018 353	41 087 689	151 952 813	48 243 255	141 967 979	50 669 928	93,4
14	proszowicki	25 152 412	5 531 385	28 425 026	8 489 082	34 065 081	7 408 236	35 621 317	10 024 992	34 458 166	10 810 446	36 995 071	11 617 008	107,4
15	suski	47 963 644	12 907 904	65 260 431	20 508 949	76 143 669	22 411 178	92 874 490	18 188 889	82 540 492	20 074 378	83 251 313	20 947 972	100,9
16	tarnowski	78 254 540	23 501 059	98 374 080	31 685 207	133 552 757	28 228 206	115 761 763	39 185 851	120 641 782	40 775 979	116 156 665	43 855 160	96,3
17	tatrzański	42 054 150	13 246 993	55 240 032	20 542 384	82 287 102	17 865 531	62 834 467	16 783 293	67 343 589	17 177 564	59 185 173	19 606 804	87,9
18	wadowicki	83 461 257	26 775 169	99 084 505	32 721 293	107 632 240	29 492 570	125 956 060	36 706 069	121 976 895	39 571 920	133 981 547	43 459 521	109,8
19	wielicki	35 618 837	15 199 029	48 799 308	23 026 019	60 727 474	24 072 303	60 563 992	25 983 128	68 270 109	30 557 902	73 691 356	34 780 907	107,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 82. Udział wydatków majątkowych powiatów w wydatkach ogółem w latach 2006, 2008, 2010, 2012, 2014, 2015 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2006						2008						2010						2012						2014						2015					
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	ogółem	1 251 831 957	2 065 596 382	16,5	1 511 024 862	265 726 714	17,6	2 035 079 987	527 420 325	25,9	1 836 017 930	248 123 662	13,5	1 946 047 428	322 873 854	16,6	2 001 029 407	410 892 376	20,5	1 251 831 957	2 065 596 382	16,5	1 511 024 862	265 726 714	17,6	2 035 079 987	527 420 325	25,9	1 836 017 930	248 123 662	13,5	1 946 047 428	322 873 854	16,6	2 001 029 407	410 892 376	20,5
1	bocheński	51 671 289	2 736 708	5	71 133 229	12 203 432	17	111 016 520	34 006 666	30,6	89 272 826	11 139 022	12,5	104 942 741	27 378 804	26,1	94 321 195	18 067 369	19,2	51 671 289	2 736 708	5	71 133 229	12 203 432	17	111 016 520	34 006 666	30,6	89 272 826	11 139 022	12,5	104 942 741	27 378 804	26,1	94 321 195	18 067 369	19,2
2	brzeski	48 404 035	5 747 603	12	63 492 062	12 914 358	20	76 787 648	16 884 719	22,0	77 451 444	9 847 081	12,7	75 700 268	10 333 266	13,7	81 215 734	17 608 749	21,7	48 404 035	5 747 603	12	63 492 062	12 914 358	20	76 787 648	16 884 719	22,0	77 451 444	9 847 081	12,7	75 700 268	10 333 266	13,7	81 215 734	17 608 749	21,7
3	chrzanowski	65 280 963	10 714 837	16	69 898 368	8 699 097	12	96 934 332	24 309 908	25,1	86 558 711	6 765 302	7,8	95 100 890	10 168 304	10,7	100 206 033	15 109 600	15,1	65 280 963	10 714 837	16	69 898 368	8 699 097	12	96 934 332	24 309 908	25,1	86 558 711	6 765 302	7,8	95 100 890	10 168 304	10,7	100 206 033	15 109 600	15,1
4	dąbrowski	32 553 727	9 380 692	29	32 806 546	5 188 182	16	67 755 509	24 208 054	35,7	49 485 415	7 766 133	15,7	50 699 694	14 246 580	28,1	47 126 025	11 301 234	24,0	32 553 727	9 380 692	29	32 806 546	5 188 182	16	67 755 509	24 208 054	35,7	49 485 415	7 766 133	15,7	50 699 694	14 246 580	28,1	47 126 025	11 301 234	24,0
5	gorlicki	76 443 709	13 879 646	18	90 281 484	14 235 116	16	126 733 956	38 278 426	30,2	111 648 648	21 522 965	19,3	113 676 475	19 984 406	17,6	150 319 048	63 761 943	42,4	76 443 709	13 879 646	18	90 281 484	14 235 116	16	126 733 956	38 278 426	30,2	111 648 648	21 522 965	19,3	113 676 475	19 984 406	17,6	150 319 048	63 761 943	42,4
6	krakowski	109 320 093	15 291 156	14	126 356 060	22 462 304	18	159 811 551	39 506 292	24,7	149 853 260	17 873 407	11,9	161 278 907	24 073 254	14,9	172 595 343	30 777 707	17,8	109 320 093	15 291 156	14	126 356 060	22 462 304	18	159 811 551	39 506 292	24,7	149 853 260	17 873 407	11,9	161 278 907	24 073 254	14,9	172 595 343	30 777 707	17,8
7	limanowski	71 713 315	19 641 874	27	89 005 719	21 389 822	24	150 574 169	64 124 145	42,6	107 293 864	12 025 287	11,2	128 898 137	25 394 729	19,7	131 870 256	32 412 439	24,6	71 713 315	19 641 874	27	89 005 719	21 389 822	24	150 574 169	64 124 145	42,6	107 293 864	12 025 287	11,2	128 898 137	25 394 729	19,7	131 870 256	32 412 439	24,6
8	miechowski	39 836 699	3 875 039	10	45 768 088	4 922 304	11	58 682 638	13 207 224	22,5	57 588 542	2 470 543	4,3	60 324 687	5 565 748	9,2	64 827 910	14 603 241	22,5	39 836 699	3 875 039	10	45 768 088	4 922 304	11	58 682 638	13 207 224	22,5	57 588 542	2 470 543	4,3	60 324 687	5 565 748	9,2	64 827 910	14 603 241	22,5
9	mysieński	62 208 277	9 103 144	15	76 596 014	9 414 632	12	102 721 869	20 820 217	20,3	102 751 240	20 636 849	20,1	108 989 239	21 723 110	19,9	94 664 376	11 507 922	12,2	62 208 277	9 103 144	15	76 596 014	9 414 632	12	102 721 869	20 820 217	20,3	102 751 240	20 636 849	20,1	108 989 239	21 723 110	19,9	94 664 376	11 507 922	12,2
10	nowosądecki	87 808 844	13 315 334	15	106 009 290	12 497 776	12	148 630 708	18 906 573	12,7	130 483 904	5 445 675	4,2	142 180 276	24 257 254	17,1	176 308 053	68 766 471	39,0	87 808 844	13 315 334	15	106 009 290	12 497 776	12	148 630 708	18 906 573	12,7	130 483 904	5 445 675	4,2	142 180 276	24 257 254	17,1	176 308 053	68 766 471	39,0
11	nowotarski	96 360 316	25 952 021	27	139 006 547	52 454 903	38	173 176 555	63 031 587	36,4	155 850 107	44 514 014	28,6	156 809 246	33 711 261	21,5	153 673 586	27 473 731	17,9	96 360 316	25 952 021	27	139 006 547	52 454 903	38	173 176 555	63 031 587	36,4	155 850 107	44 514 014	28,6	156 809 246	33 711 261	21,5	153 673 586	27 473 731	17,9
12	olkuski	65 853 830	4 031 840	6	79 395 662	6 032 564	8	116 103 095	31 169 679	26,8	95 423 068	5 114 177	5,4	95 924 325	6 897 881	7,2	95 233 602	6 531 525	6,9	65 853 830	4 031 840	6	79 395 662	6 032 564	8	116 103 095	31 169 679	26,8	95 423 068	5 114 177	5,4	95 924 325	6 897 881	7,2	95 233 602	6 531 525	6,9
13	oświęcimski	108 898 357	19 827 210	18	121 561 044	22 636 541	19	135 054 576	23 309 783	17,3	135 022 826	13 252 151	9,8	154 557 831	34 264 082	22,2	139 422 844	19 645 302	14,1	108 898 357	19 827 210	18	121 561 044	22 636 541	19	135 054 576	23 309 783	17,3	135 022 826	13 252 151	9,8	154 557 831	34 264 082	22,2	139 422 844	19 645 302	14,1
14	proszowicki	25 398 591	4 094 355	16	27 540 733	3 682 683	13	34 621 495	8 146 364	23,5	35 022 203	6 955 791	19,9	33 701 449	4 877 754	14,5	36 477 720	6 087 400	16,7	25 398 591	4 094 355	16	27 540 733	3 682 683	13	34 621 495	8 146 364	23,5	35 022 203	6 955 791	19,9	33 701 449	4 877 754	14,5	36 477 720	6 087 400	16,7

Lp.	Wyszczególnienie	2006			2008			2010			2012			2014			2015		
		Wydanki ogółem (w zł)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki ogółem (w zł)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki ogółem (w zł)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki ogółem (w zł)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki ogółem (w zł)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)			
15	suski	50 738 118	3 388 473	7	65 320 592	8 053 290	12	75 750 265	15 961 954	21,1	92 285 260	23 302 955	25,3	82 223 754	12 360 983	15,0	80 710 094	12 236 990	15,2
16	tarnowski	80 973 797	12 457 675	15	102 024 201	15 251 646	15	139 549 800	31 192 239	22,4	110 970 517	4 259 009	3,8	120 718 703	13 576 339	11,2	114 660 822	7 384 762	6,4
17	tatrzański	43 385 569	4 434 333	10	54 350 952	8 653 945	16	87 827 564	32 308 705	36,8	61 212 491	6 362 986	10,4	71 379 508	14 180 165	19,9	54 024 771	2 080 407	3,9
18	wadowicki	93 378 250	17 894 083	19	97 605 071	12 313 098	13	105 647 358	6 529 268	6,2	123 350 910	14 962 416	12,1	115 972 988	5 952 591	5,1	138 874 326	30 499 922	22,0
19	wielicki	41 604 178	10 830 359	26	52 873 200	12 721 021	24	67 700 379	21 518 522	31,8	64 492 694	13 907 898	21,6	72 968 310	13 927 343	19,1	74 497 669	15 035 662	20,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 83. Wynik wykonania budżetu powiatów w latach 2006, 2008, 2010, 2012, 2014, 2015 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2006		2008		2010		2012		2014		2015							
		Wynik wykonania budżetu		Wynik wykonania budżetu		Wynik wykonania budżetu		Wynik wykonania budżetu		Wynik wykonania budżetu		Wynik wykonania budżetu							
		Dochody	Wydatki	Dochody	Wydatki	Dochody	Wydatki	Dochody	Wydatki	Dochody	Wydatki	Dochody	Wydatki						
	ogółem powiaty	1 181 528 234	1 251 831 957	-70 303 723	1 488 027 383	1 511 024 862	-22 997 479	1 918 941 560	2 035 079 987	-116 138 427	1 863 643 690	1 836 017 930	27 625 760	1 933 298 904	1 946 047 428	-12 748 524	1 989 864 614	2 001 029 407	-11 164 793
1	bocheński	53 190 370	51 671 289	1 519 081	70 364 321	71 133 229	-7 688 908	96 875 185	111 016 520	-14 141 335	87 560 234	89 272 826	-1 712 592	103 036 940	104 942 741	-1 905 801	97 239 532	94 321 195	2 918 337
2	brzeski	44 708 274	48 404 035	-3 695 761	60 668 636	63 492 062	-2 823 426	70 713 190	76 787 648	-6 074 458	75 443 156	77 451 444	-2 008 288	75 467 786	75 700 268	-232 482	79 836 246	81 215 734	-1 379 488
3	chrzanowski	62 959 781	65 280 963	-2 321 182	70 200 124	69 898 368	301 756	86 326 830	96 934 332	-10 607 502	86 738 666	86 558 711	179 955	95 767 619	95 100 890	666 729	98 956 079	100 206 033	-1 249 954
4	dąbrowski	27 556 964	32 553 727	-4 996 763	34 344 038	32 806 546	1 537 492	60 303 174	67 755 509	-7 452 335	49 326 594	49 485 415	-158 821	50 271 853	50 699 694	-427 841	48 225 587	47 126 025	1 099 562
5	gotlicki	73 293 102	76 443 709	-3 150 607	88 248 169	90 281 484	-2 033 315	123 642 846	126 733 956	-3 091 110	108 216 139	111 648 648	-3 432 509	113 738 148	113 676 475	61 673	141 917 188	150 319 048	-8 401 860
6	krakowski	100 687 474	109 320 093	-8 632 619	119 047 080	126 356 060	-7 308 980	149 877 708	159 811 551	-9 933 843	155 924 657	149 853 260	6 071 397	165 029 128	161 278 907	3 750 221	172 636 897	172 595 343	41 554
7	limanowski	72 521 130	71 713 315	807 815	89 339 756	89 005 719	334 037	133 890 755	150 574 169	-16 683 414	111 919 093	107 293 864	4 625 229	122 902 281	128 898 137	-5 995 856	120 646 808	131 870 256	-11 223 448
8	miechowski	38 278 847	39 836 699	-1 557 852	45 093 356	45 768 088	-674 732	55 621 819	58 682 638	-3 060 819	59 153 662	57 588 542	1 565 120	56 391 812	60 324 687	-3 932 875	62 060 249	64 827 910	-2 767 661
9	myślenicki	60 182 818	62 208 277	-2 025 459	73 917 215	76 596 014	-2 678 799	100 321 901	102 721 869	-2 399 968	101 482 912	102 751 240	-1 268 328	104 213 437	108 989 239	-4 775 802	95 795 277	94 664 376	1 130 901
10	nowosądecki	82 086 598	87 808 844	-5 722 246	102 840 221	106 009 290	-3 169 069	151 363 357	148 630 708	2 732 649	134 068 823	130 483 904	3 584 919	136 365 564	142 180 276	-5 814 712	168 871 409	176 308 053	-7 436 644
11	nowotarski	86 297 994	96 360 316	-10 062 322	135 588 280	139 006 547	-3 418 267	159 672 787	173 176 555	-13 503 768	169 554 815	155 850 107	13 704 708	164 179 664	156 809 246	7 370 418	156 057 170	153 673 586	2 383 584
12	olkuski	61 526 906	65 853 830	-4 326 924	78 755 918	79 395 662	-639 744	104 987 430	116 103 095	-11 115 665	91 624 497	95 423 068	-3 798 571	98 750 826	95 924 325	2 826 501	102 393 068	95 233 602	7 159 466
13	oświęcimski	105 733 136	108 898 357	-3 165 221	124 436 887	121 561 044	2 875 843	130 936 255	135 054 576	-4 118 321	139 018 353	135 022 826	3 995 527	151 952 813	154 557 831	-2 605 018	141 967 979	139 422 844	2 545 135
14	proszowicki	25 152 412	25 398 591	-246 179	28 425 026	27 540 733	884 293	34 065 081	34 621 495	-556 414	35 621 317	35 022 203	599 114	34 458 166	33 701 449	756 717	36 995 071	36 477 720	517 351
15	suski	47 963 644	50 738 118	-2 774 474	65 260 431	65 320 592	-60 161	76 143 669	75 750 265	393 404	92 874 490	92 285 260	589 230	82 540 492	82 223 754	316 738	83 251 313	80 710 094	2 541 219
16	tarnowski	78 254 540	80 973 797	-2 719 257	98 374 080	102 024 201	-3 650 121	133 552 757	139 549 800	-5 997 043	115 761 763	110 970 517	4 791 246	120 641 782	120 718 703	-76 921	116 156 665	114 660 822	1 495 843
17	tatrztański	42 054 150	43 385 569	-1 331 419	55 240 032	54 350 952	889 080	82 287 102	87 827 564	-5 540 462	62 834 467	61 212 491	1 621 976	67 343 589	71 379 508	-4 035 919	59 185 173	54 024 771	5 160 402
18	wadowicki	83 461 257	93 378 250	-9 916 993	99 084 505	97 605 071	1 479 434	107 632 240	105 647 358	1 984 882	125 956 060	123 350 910	2 605 150	121 976 895	115 972 988	6 003 907	133 981 547	138 874 326	-4 892 779
19	wielicki	35 618 837	41 604 178	-5 985 341	48 799 308	52 873 200	-4 073 892	60 727 474	67 700 379	-6 972 905	60 563 992	64 492 694	-3 928 702	68 270 109	72 968 310	-4 698 201	73 691 356	74 497 669	-806 313

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

3. Budżety miast na prawach powiatu

Dochody ogółem miast na prawach powiatu w 2015 roku ukształtowały się na poziomie 5 184 mln zł. Największy udział w dochodach ogółem miast na prawach powiatu mają dochody własne (64,6% ogółu dochodów). W strukturze dochodów ogółem dotacje stanowią 14,3%, natomiast subwencje 21,1%.

Wydatki ogółem miast na prawach powiatu w 2015 roku wyniosły 5 284 mln zł, z czego 15,3% stanowiły wydatki majątkowe (806 mln zł). W strukturze wydatków ogółem, zrealizowanych przez miasta na prawach powiatu w 2015 roku, udział wydatków majątkowych zmniejszył się o 1,4 p.p. w porównaniu do roku 2014. Wydatki na zadania bieżące poniesione przez miasta na prawach powiatu wyniosły 4 478 mln zł i stanowiły 84,7% ogólnej kwoty wydatków poniesionych przez te jednostki.

Wszystkie trzy miasta na prawach powiatu odnotowały wzrost dochodów i wydatków.

Sumaryczny wynik wykonania budżetów miast na prawach powiatu jest ujemny i wynosi 100 mln zł (w poprzednim roku miasta odnotowały deficyt w kwocie 31 mln zł). Podobnie do roku ubiegłego budżety wszystkich trzech miast na prawach powiatu województwa małopolskiego zamknęły się deficytem w 2015 roku: Krakowa -78,0 mln zł, Nowego Sącza -8,8 mln zł i Tarnowa -12,8 mln zł.

Tabela 84. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2014 rok (w zł)

Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	W tym:	
				Nadwyżka „+”	Niedobór „-”
ogółem	5 007 764 404	5 039 036 941	-31 272 537		-31 272 537
Kraków	4 048 337 176	4 074 523 803	-26 186 627		-26 186 627
Nowy Sącz	420 159 933	423 391 886	-3 231 953		-3 231 953
Tarnów	539 267 295	541 121 252	-1 853 957		-1 853 957

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 85. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2015 rok (w zł)

Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	W tym:	
				Nadwyżka „+”	Niedobór „-”
ogółem	5 183 926 297	5 283 534 395	-99 608 098		-99 608 098
Kraków	4 135 985 728	4 213 940 360	-77 954 632		-77 954 632
Nowy Sącz	460 452 187	469 257 643	-8 805 456		-8 805 456
Tarnów	587 488 382	600 336 392	-12 848 010		-12 848 010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

4. Budżet Województwa Małopolskiego

W 2015 roku w budżecie Województwa Małopolskiego osiągnięto mniejsze dochody w stosunku do roku 2014 o 74 mln zł (tj. 6,1%), w tym z tytułu dochodów własnych były wyższe niż w roku 2014 o 2,0%, natomiast z tytułu dotacji i subwencji ogólnej były niższe odpowiednio o 11,4% i 11,6%. W strukturze dochodów ogółem największy udział miały dotacje (44,3%), natomiast udział dochodów własnych wyniósł 43,3%, a subwencji -12,4%.

W strukturze dotacji celowych, największą pozycję stanowiły dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich (65,7% ogółu dotacji celowych i 29,1% dochodów ogółem), a następnie na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej (24,2%). W porównaniu z rokiem ubiegłym wzrosły dotacje celowe na zadania własne (o 42,4%) i dotacje w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich (o 1,2%), natomiast zmalały dotacje celowe na zadania zlecone (o 25,1%), dotacje realizowane na podstawie porozumień (o 25,3%) i dotacje z funduszy celowych (o 60,9%).

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Wydatki ogółem budżetu Województwa Małopolskiego spadły w porównaniu do roku 2014 o 108 mln zł, tj. o 8,9%. W strukturze wydatków ogółem wydatki majątkowe stanowiły 38,0% (spadek w stosunku do 2014 roku o 2,8 punktu procentowego). Główne kierunki wydatków budżetu Województwa to wydatki na realizację zadań z zakresu: transportu, które nadal są wydatkami priorytetowymi (42,6% ogółu wydatków, wzrost o 5,2 punktu procentowego w stosunku do 2014 roku), rolnictwa i łowiectwa (10,8%, spadek o 3,0 punktu procentowe w stosunku do 2014 roku), kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (10,3%, wzrost o 1,3 punktu procentowego w stosunku do 2014 roku), pozostałych zadań w zakresie polityki społecznej (5,6%), oświaty i wychowania (5,5%), przetwórstwa przemysłowego (3,7%), ochrony zdrowia (2,1%). Pozostałe wydatki stanowią 19,4% ogółu wydatków budżetu Województwa.

W roku 2015 budżet Województwa Małopolskiego zamknął się nadwyżką w wysokości 29 mln zł (w ubiegłym roku – deficytem w wysokości 6 mln zł).

Tabela 86. Dochody Województwa Małopolskiego według ważniejszych źródeł powstawania (w zł)

Wyszczególnienie	Dochody ogółem						Dynamika 2015/2014 (w %)
	2006	2008	2010	2012	2014	2015	
ogółem	628 037 388	930 261 767	1 077 195 531	1 140 221 392	1 210 557 550	1 137 039 132	93,9%
A. dochody własne województwa	395 722 239	535 722 840	341 660 982	433 396 617	482 418 009	492 084 633	102,0%
w tym: udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	300 992 663	423 282 582	313 141 705	345 775 409	378 816 373	406 818 991	107,4%
B. subwencje i dotacje	232 315 149	394 538 927	735 534 549	706 824 775	728 139 541	644 954 499	88,6%
I. subwencja ogólna	122 958 651	132 648 534	137 684 375	148 636 934	159 307 119	140 817 794	88,4%
› część oświatowa	47 332 229	46 930 823	55 857 985	61 448 752	58 063 716	58 750 476	101,2%
› część wyrównawcza	64 881 260	64 298 825	48 612 797	77 146 375	88 797 176	68 015 471	76,6%
› część drogowa		19 418 886					
› część regionalna	5 685 162		30 833 793	6 983 007	9 712 927	12 291 329	126,5%
› uzupełnienie subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego	5 060 000	2 000 000	2 379 800	3 058 800	2 733 300	1 760 518	64,4%
II. dotacje	109 356 498	261 890 393	597 850 174	558 187 841	568 832 422	504 136 705	88,6%
1) dotacje na zadania zlecone	33 756 900	91 127 079	162 252 991	119 671 684	162 992 240	122 140 473	74,9%
› bieżące	20 584 710	53 168 761	46 303 539	68 241 504	89 791 310	82 551 310	91,9%
› inwestycyjne	13 172 190	37 958 318	115 949 452	51 430 180	73 200 930	39 589 163	54,1%
2) dotacje na zadania własne	48 808 217	33 546 400	14 872 375	10 389 005	12 643 736	18 001 672	142,4%
› bieżące	15 329 946	4 370 925	5 558 728	683 312	489 000	497 000	101,6%
› inwestycyjne	33 478 271	29 175 475	9 313 647	9 705 693	12 154 736	17 504 672	144,0%
3) dotacje na zadania realizowane na podstawie porozumień	17 923 855	20 468 579	20 826 026	12 769 555	20 103 891	15 020 635	74,7%
› bieżące	8 719 052	7 110 083	7 292 909	6 194 563	5 797 721	4 709 153	81,2%
› inwestycje	9 204 803	13 358 496	13 533 117	6 574 992	14 306 170	10 311 482	72,1%

Wyszczególnienie	Dochody ogółem						Dynamika 2015/2014 (w %)
	2006	2008	2010	2012	2014	2015	
4) dotacje z funduszy celowych	8 867 526	5 710 913	6 787 896	68 022 153	45 991 877	17 996 601	39,1%
› bieżące	462 016	546 978	1 552 399	22 586 412	2 467 463	2 151 170	87,2%
› inwestycje	8 405 510	5 163 935	5 235 497	45 435 741	43 524 414	15 845 431	36,4%
5) dotacje rozwojowe/ dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich		111 037 422	393 110 886	347 335 444	327 100 678	330 977 324	101,2%
› bieżące		67 626 753	124 428 948	156 071 925	159 574 872	93 947 315	58,9%
› inwestycje		43 410 669	268 681 938	191 263 519	167 525 806	237 030 009	141,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego

Tabela 87. Struktura wydatków budżetu Województwa Małopolskiego według działów klasyfikacji budżetowej (w zł)

Dział	2006	2008	2010	2012	2014	2015	Struktura (w%)	Struktura (w%)	Struktura (w%)	Struktura (w%)			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
010	rolnictwo i łowiectwo	34 148 907	5,4	70 378 658	7,6	147 560 435	12,3	155 034 113	13,6	167 889 525,70	13,8	119 495 437,38	10,8
	> w tym inwestycje	19 806 652	-	48 365 514	-	123 274 326	-	107 978 071	-	113 412 930,05	-	68 930 328,08	-
050	rybołówstwo i rybactwo					147 030		831 727	0,1	642 420,28	0,1	576 429,81	0,1
150	przetwórstwo przemysłowe	18 969 119	3,0	21 285 155	2,3	73 716 908	6,1	64 576 328	5,7	54 391 901,16	4,5	41 398 172,59	3,7
	> w tym inwestycje	5 597 627	-	4 162 813	-	36 279 162	-	18 219 907	-	13 517 562,49	-	14 344 444,05	-
400	wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	18 624											
600	transport i łączność	238 401 359	37,9	362 311 441	39,2	555 010 806	46,3	404 181 435	35,4	454 403 086,66	37,4	471 653 630,68	42,6
	> w tym inwestycje	99 574 798	-	213 390 776	-	336 852 099	-	201 587 802	-	248 589 588,34	-	256 412 992,71	-
630	turystyka	1 469 656	0,2	2 558 400	0,3	6 245 767	0,5	7 880 438	0,7	13 163 346,56	1,1	9 507 842,72	0,9
	> w tym inwestycje	29 670	-	-	-	3 071 496	-	5 529 240	-	8 532 355,47	-	4 489 339,88	-
700	gospodarka mieszkaniowa	3 897 547	0,6	2 662 452	0,3	6 046 042	0,5	2 300 879	0,2	1 256 997,93	0,1	1 066 555,34	0,1
	> w tym inwestycje	2 393 699	-	1 618 245	-	4 893 241	-	93 739	-	-	-	-	-
710	działalność usługowa	1 993 488	0,3	3 113 061	0,3	2 214 663	0,2	3 302 905	0,3	3 106 662,79	0,3	3 036 110,60	0,3
	> w tym inwestycje	11 834	-	4 873	-	-	-	298 840	-	74 230,50	-	148 547,10	-
720	informatyka	3 863 763	0,6	6 005 332	0,7	1 693 836	0,1	5 977 684	0,5	1 008 287,38	0,1	17 520 269,06	1,6
	> w tym inwestycje	3 482 842	-	5 281 714	-	1 186 122	-	4 301 748	-	230 729,35	-	16 014 790,22	-
730	nauka									63 951,56	-	253 261,18	-
	> w tym inwestycje									63 951,56	-	54 735,00	-
750	administracja publiczna	43 911 345	7,0	69 345 106	7,5	87 360 692	7,3	92 157 133	8,1	103 799 337,99	8,5	116 335 194,60	10,5
	> w tym inwestycje	5 938 969	-	2 475 740	-	1 076 748	-	2 260 918	-	6 475 195,64	-	15 720 405,46	-

Dział	Wyszczególnienie	2006	Struktura (w%)	2008	Struktura (w%)	2010	Struktura (w%)	2012	Struktura (w%)	2014	Struktura (w%)	2015	Struktura (w%)
751	urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	567 754	-	-	-	515 546	-	-	-	2 550 913,77	-	-	-
752	obrona narodowa	1 934	-	3 000	-	3 000	-	4 000	-	4 000,00	-	5 000,00	-
754	bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa			150 000	-	3 980 118	-	5 010 851	-	4 787 616,47	-	4 504 352,83	0,4
	> w tym inwestycje			150 000	-	2 862 686	-	4 193 254	-	4 067 635,10	-	3 499 005,58	-
757	obsługa długu publicznego	5 998 108	1,0	8 707 000	0,9	9 199 479	0,8	11 305 068	1,0	6 354 684,77	0,5	8 496 323,18	0,8
801	oświata i wychowanie	48 034 779	7,6	56 550 128	6,1	53 967 277	4,5	93 224 288	8,2	65 706 931,61	5,4	61 189 792,96	5,5
	> w tym inwestycje	6 954 164	-	10 407 576	-	3 992 082	-	38 947 312	-	10 103 056,75	-	3 276 124,27	-
803	szkolnictwo wyższe	6 852 152	1,1	9 476 812	1,0	3 075 456	0,3	473 545	0,0	5 170 137,63	0,4	278 334,54	0,0
	> w tym inwestycje	4 381 640	-	9 403 772	-	2 837 033	-	357 397	-	5 177 680,13	-	269 716,08	-
851	ochrona zdrowia	59 352 963	9,4	50 280 772	5,4	27 169 660	2,3	47 437 786	4,2	58 905 671,52	4,8	23 478 715,51	2,1
	> w tym inwestycje	40 310 761	-	28 178 641	-	21 181 633	-	36 824 019	-	44 544 046,62	-	12 949 328,55	-
852	pomoc społeczna	5 591 767	0,9	2 953 554	0,3	4 141 367	0,3	5 535 210	0,5	25 770 488,00	2,1	15 100 090,88	1,4
	> w tym inwestycje	-	-	8 900	-	1 697 782	-	109 899	-	12 696 834,77	-	1 879 659,59	-
853	pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	31 928 808	5,1	55 805 373	6,0	70 225 010	5,9	95 205 326	8,3	104 473 954,99	8,6	61 981 004,06	5,6
	> w tym inwestycje	98 000	-	1 802 191	-	461 772	-	290 789	-	2 387 995,04	-	1 036 021,41	-
854	edukacyjna opieka wychowawcza	23 647 215	3,8	15 820 985	1,7	9 549 456	0,8	8 392 539	0,7	8 829 999,93	0,7	10 160 427,48	0,9
	> w tym inwestycje	5 997	-	1 228 005	-	1 601 836	-	-	-	43 332,33	-	717 806,00	-
900	gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2 183 790	0,3	3 139 420	0,3	1 928 972	0,2	7 442 374	0,7	12 651 820,48	1,0	13 389 628,25	1,2
	> w tym inwestycje	1 191 940	-	2 169 532	-	389 170	-	6 254 764	-	11 455 450,08	-	12 292 843,50	-

Dział	Wyszczególnienie	2006	Struktura (w %)	2008	Struktura (w %)	2010	Struktura (w %)	2012	Struktura (w %)	2014	Struktura (w %)	2015	Struktura (w %)
921	kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	95 800 463	15,2	162 791 217	17,6	115 922 567	9,7	117 717 717	10,3	109 663 715,64	9,0	114 243 981,64	10,3
	> w tym inwestycje	36 396 535	—	75 830 689	—	20 896 050	—	24 800 126	—	8 791 971,89	—	6 805 285,42	—
925	ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody					1 743 425	0,1	3 513 372	0,3	3 702 201,65	0,3	5 030 542,13	0,5
	> w tym inwestycje					69 960	—	388 945	—	298 459,37	—	1 924 655,06	—
926	kultura fizyczna i sport	1 732 491	0,3	20 001 555	2,2	17 380 816	1,4	11 391 485	1,0	7 805 305,49	0,6	9 118 781,42	0,8
	w tym inwestycje		—	14 651 878	—	12 138 730	—	7 388 080	—	—	—	—	—
ogółem		628 366 032	100	923 339 421	100	1 198 798 328	100	1 142 896 204	100	1 216 102 959,96	100	1 107 819 878,84	101
	> w tym wydatki majątkowe	227 675 129	36,2	420 504 859	45,5	578 008 967	48,2	462 599 207	40,5	495 868 629,32	40,8	419 015 286,72	37,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego

Tabela 88. Wydatki Województwa Małopolskiego

Rok	Ogółem (w zł)	Wzrost do roku poprzedniego (w %)	Wskaźnik inflacji (w %)	Przyrost realny
2006	628 366 032	17,6	1,0	16,6
2008	923 339 421	27,1	2,3	24,8
2010	1 198 798 328	-20	2,6	-22,6
2012	1 142 896 204	-18,6	3,7	-22,3
2014	1 216 102 960	9,8	0,0	9,8
2015	1 107 819 879	-8,9	-0,9	-8,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego oraz danych GUS

Tabela 89. Wydatki Województwa Małopolskiego na inwestycje

Rok	Ogółem wydatki na inwestycje (w zł)	Wzrost do roku poprzedniego (w %)	Wskaźnik inflacji (w %)	Przyrost realny
2006	226 175 129	6,2	1,0	5,2
2008	419 130 859	41,9	2,3	39,6
2010	574 771 146	-29,7	2,6	-32,3
2012	459 824 851	-36,8	3,7	-40,5
2014	490 463 005	14,2	0,0	14,2
2015	419 015 287	-14,6	-0,9	-13,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego oraz danych GUS

Tabela 90. Wynik wykonania budżetu Województwa Małopolskiego (w zł)

Wyszczególnienie	2006	2008	2010	2012	2014	2015
wochody	628 037 388	930 261 767	1 077 195 531	1 140 221 392	1 210 557 550	1 137 039 133
wydatki	628 366 032	923 339 421	1 198 798 328	1 142 896 204	1 216 102 960	1 107 819 879
wynik wykonania budżetu	-328 644	6 922 346	-121 602 797	-2 674 812	-5 545 410	29 219 254
w tym: nadwyżka „+”		6 922 346				29 219 254
niedobór „-”	-328 644		-121 602 797	-2 674 812	-5 545 410	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego

Projekty współfinansowane ze środków europejskich

Opracowanie: Andrzej Binda

— podsumowanie

- W 2015 roku w województwie małopolskim rozpoczęto realizację 130 projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, o łącznej wartości prawie 217,0 mln zł. Z wartości tej ponad 201 mln zł przypada na projekty realizowane w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. W tym samym okresie zakończono realizację 1 512 projektów o wartości 12,7 mld zł, przy dofinansowaniu ze środków UE w wysokości 6,5 mld zł.
- Ze środków Unii Europejskiej wypłacono beneficjentom realizującym projekty na terenie województwa małopolskiego łącznie od 2007 roku prawie 16,6 mld zł, z tego 5,3 mld zł dla beneficjentów realizujących projekty w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego
- Z programów realizowanych w ramach Wspólnej Polityki Rolnej w okresie 2007–2013 beneficjentom z Małopolski wypłacono ponad 6,6 mld zł, z tego 3,0 mld zł w ramach jednolitych płatności obszarowych.

Opracowanie dotyczy projektów współfinansowanych ze środków europejskich służących realizacji polityki spójności oraz Wspólnej Polityki Rolnej.

Prezentowane informacje dotyczące Polityki Spójności opracowane zostały w oparciu o raporty miesięczne z systemu SIMIK07-13, publikowane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, natomiast informacje dotyczące programów rolniczych – z raportów Agencji Rozwoju i Modernizacji Rolnictwa.

Zgodnie z przyjętą metodologią wartość projektów finansowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności przypisana jest do zadeklarowanego województwa/powiatu/gminy proporcjonalnie do ilości wskazanych we wniosku o dofinansowanie projektu jednostek samorządu terytorialnego.

1. Polityka spójności

Polityka spójności na lata 2007–2013 ma na celu zwiększenie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia we wszystkich regionach i miastach Unii Europejskiej. Realizowana jest dzięki Funduszowi Spójności oraz dwóm funduszom strukturalnym: Europejskiemu Funduszowi Społecznemu i Europejskiemu Funduszowi Rozwoju Regionalnego w ramach Programów Operacyjnych:

- › Infrastruktura i Środowisko,
- › Innowacyjna Gospodarka,
- › Kapitał Ludzki,
- › Regionalny Program Operacyjny.

Według stanu na 30 czerwca 2016 roku, a więc po uwzględnieniu płatności wykonanych w 2016 za projekty zrealizowane w poprzednich latach, wartość podpisanych umów na realizację projektów współfinansowanych ze środków europejskich – bez funduszy przeznaczonych na realizację Europejskiej Współpracy Terytorialnej oraz Wspólnej Polityki Rolnej – wyniosła w skali kraju 503,7 mld zł, przy dofinansowaniu ze środków UE w wysokości 289,9 mld zł.

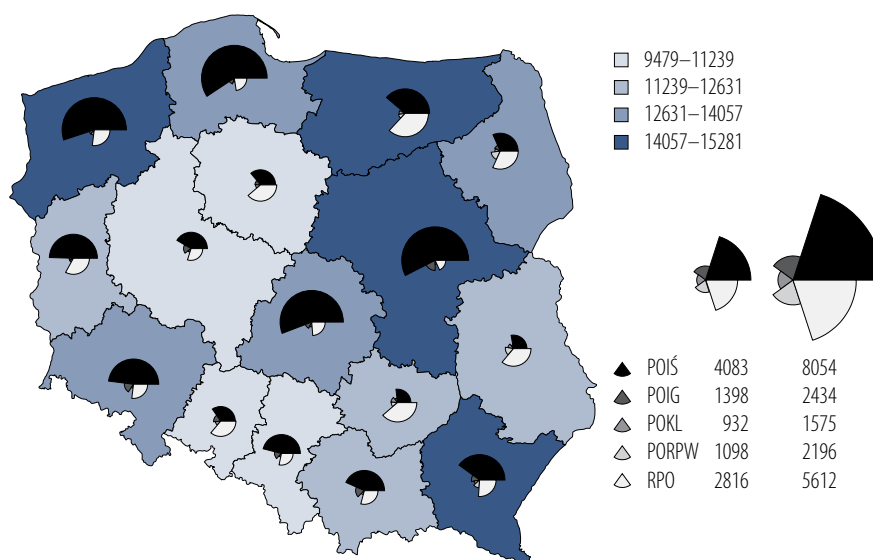
W województwie małopolskim na koniec czerwca 2016 roku zrealizowanych było 8 138 projektów z programów okresu 2007–2013, realizowanych na terenie województwa niezależnie od siedziby beneficjenta. Pod względem ilościowym Małopolskę wyprzedziły województwa: mazowieckie, śląskie i wielkopolskie.

Łączna wartości zrealizowanych projektów wyniosła 37,9 mld zł, przy dofinansowaniu ze środków europejskich w wysokości 19,6 mld zł. Daje to Małopolsce 3. pozycję w kraju po Mazowszu i Śląsku. Niewielka zmiana pomiędzy wartościami wykazanymi na koniec 2014 roku i obecnie wynika z zamykania projektów i ich ostatecznego rozliczania, co skutkuje w wielu przypadkach pomniejszaniem ostatecznej wartości.

Różnica pomiędzy wartością ogółem a wielkością dofinansowania oznacza, że średnio z każdego 1000 zł wydanego na realizację projektu Unia Europejska zwróciła 525 zł, a resztę środków trzeba było pozyskać z własnych bądź innych źródeł.

W przeliczeniu na mieszkańca wartość pozyskanych środków unijnych stanowiących współfinansowanie projektów realizowanych w województwie małopolskim wyniosła 5 899 zł, a wartość całkowita zrealizowanych projektów wyniosła 11 239 zł. Wielkości te lokują Małopolskę w obydwu przypadkach na 12. miejscu w kraju.

Mapa 47. Wartość projektów współfinansowanych z funduszy europejskich w przeliczeniu na mieszkańca województwa (w złotych) – stan na 30 czerwca 2016 r.

Źródło: opracowanie własne

Tabela 91. Liczba i wartość projektów wpisanych do systemu SIMIK, zrealizowanych na terenie województwa małopolskiego wg programów operacyjnych – stan na 30 czerwca 2016 r.

Program Operacyjny	Liczba projektów	Wartość ogółem	Wartość kwalifikowana	Dofinansowanie UE
	w sztukach		w miliardach złotych	
PO Infrastruktura i Środowisko	267	16,4	10,3	8,1
PO Innowacyjna Gospodarka	1691	7,1	5,9	3,3
PO Kapitał Ludzki	3102	3,3	3,3	2,8
Małopolski Regionalny Program Operacyjny	3070	11,1	9,4	5,7
ogółem	8138	37,9	29,1	19,9

Źródło: opracowanie własne

Rozdział III Projekty współfinansowane ze środków europejskich

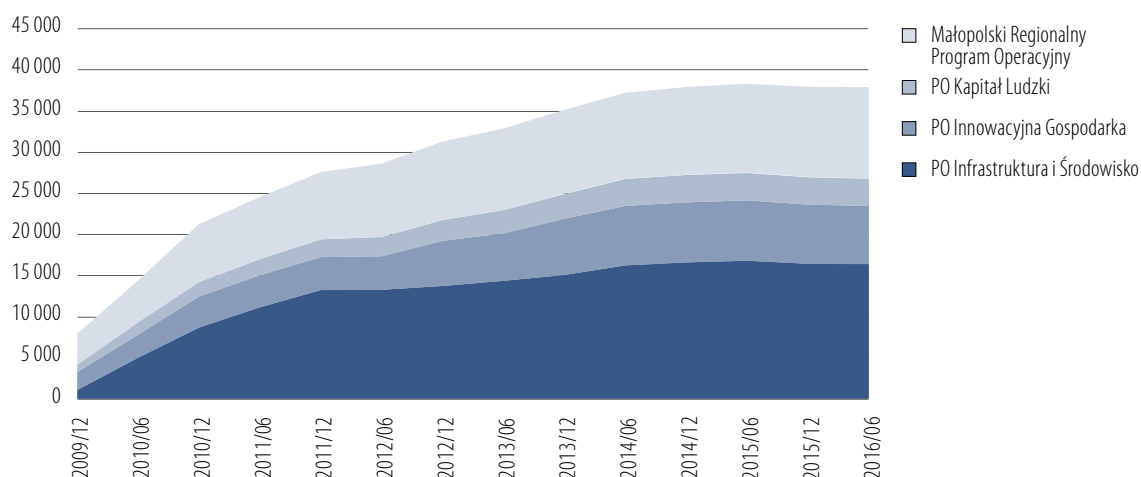
Okres lat 2015 i 2016 był czasem głównie zamykania i rozliczenia projektów, chociaż w 2015 roku w województwie małopolskim rozpoczęto realizację 130 projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, o łącznej wartości prawie 217,0 mln zł. Z wartości tej ponad 201 mln zł przypada na projekty realizowane w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. W tym samym okresie zakończono realizację 1 512 projektów o wartości 12,7 mld zł, przy dofinansowaniu ze środków UE w wysokości 6,5 mld zł. Równocześnie w tym okresie rozwiązano bądź anulowano 124 umowy.

Tabela 92. Umowy rozwiązane/anulowane w województwie małopolskim wg lat i programów

Rok rozwiązania/anulowania umowy	Program Operacyjny				Razem
	Innowacyjna Gospodarka	Infrastruktura i Środowisko	Kapitał Ludzki	MRPO	
2009	5	1	7	10	23
2010	21	1	3	33	58
2011	37	2	15	64	118
2012	54		4	60	118
2013	55	1	45	86	187
2014	60	2	8	71	141
2015	51		6	42	99
2016	21	1		3	25
ogółem	304	8	88	369	769

Źródło: opracowanie własne

Wykres 142. Zmiana wartości projektów w województwie małopolskim wg programów

Źródło: opracowanie własne

W podziale na obszary tematyczne (zgodnie z klasyfikacją wydatków strukturalnych) największe środki zaangażowane zostały w transport, przy czym trzeba pamiętać, że większość środków przypisana jest do dużych projektów infrastrukturalnych.

Tabela 93. Liczba i wartość projektów zrealizowanych na terenie województwa małopolskiego wg obszarów tematycznych – stan na 30 czerwca 2016 r.

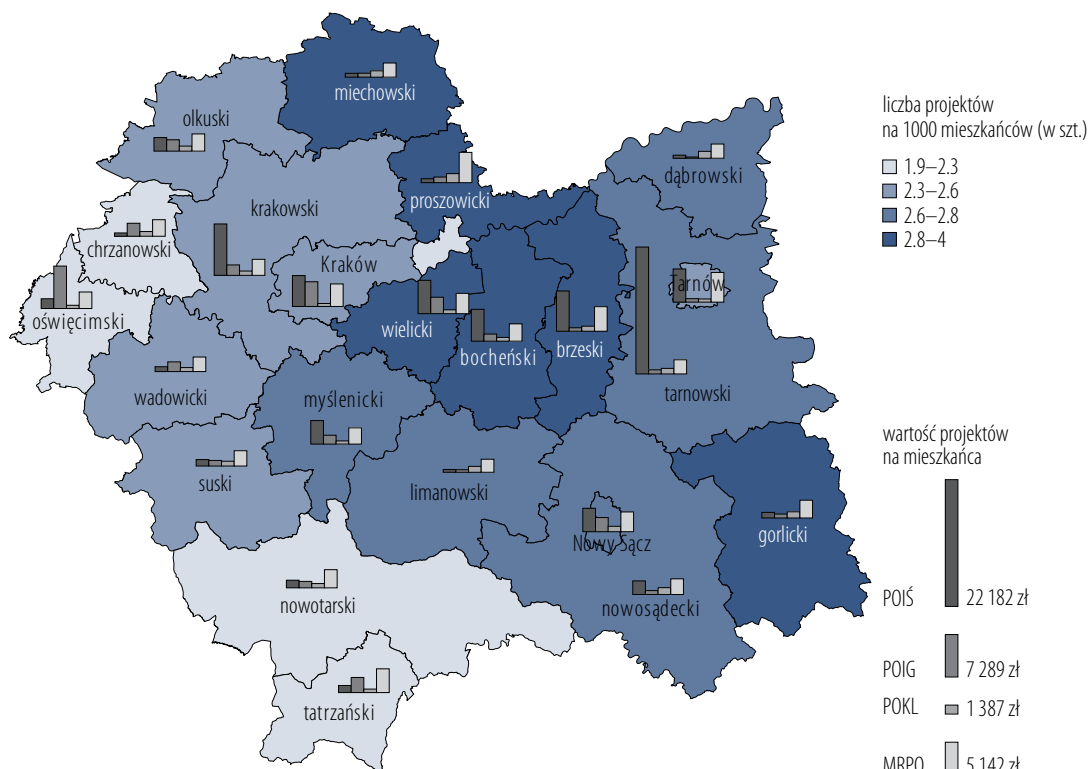
Obszar tematyczny	Liczba projektów	Wartość ogółem	Dofinansowanie UE
	w sztukach	w mld zł	
badania i rozwój technologiczny, innowacje i przedsiębiorczość	2 922	9,9	4,3
społeczeństwo informacyjne	762	1,1	0,7
transport	150	12,0	6,0
energia	189	0,5	0,3
ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom	185	6,5	3,4
turystyka	55	0,7	0,2
kultura	116	1,0	0,6
rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich	58	0,5	0,3
zwiększanie zdolności adaptacyjnych pracowników, firm, przedsiębiorstw i przedsiębiorców	628	0,6	0,4
poprawa dostępu do zatrudnienia i jego trwałości	580	1,4	1,2
poprawa integracji społecznej osób w niekorzystnej sytuacji	247	0,1	0,1
poprawa jakości kapitału ludzkiego	1 533	1,0	0,8
inwestycje w infrastrukturę	378	2,1	1,2
stymulowanie reform w zakresie zatrudnienia oraz integracji społecznej	31	0,0	0,0
wzmacnianie zdolności instytucjonalnych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym	132	0,1	0,1
pomoc techniczna	172	0,4	0,3

Źródło: opracowanie własne

— więcej informacji

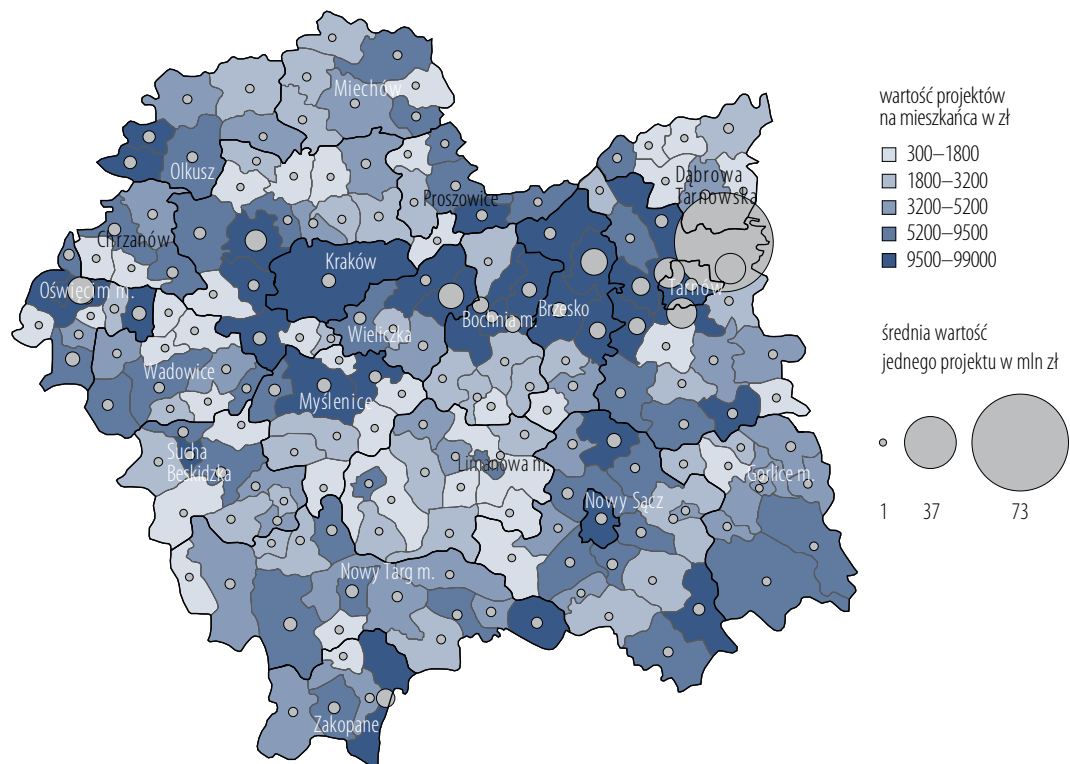
- projekty współfinansowane ze środków unijnych realizowane na terenie województwa małopolskiego – Raporty Roczne Małopolskiego Obserwatorium Polityki Rozwoju
- projekty realizowane w województwie małopolskim w okresie 2004–2006 wg programów i powiatów www.obserwatorium.malopolska.pl/wizualizacja
- dane liczbowe dotyczące wartości realizowanych projektów wg programów operacyjnych okresu 2007–2013 w układzie gminnym i powiatowym, liczby projektów, liczby i struktury beneficjentów w układzie powiatowym www.obserwatorium.malopolska.pl/wizualizacja
- dane liczbowe dotyczące ilości i wartość projektów, celów tematycznych, liczby i rodzajów beneficjentów realizujących projekty w okresie 2004–2020 w układzie powiatowym i gminnym www.obserwatorium.malopolska.pl
- wykorzystanie funduszy europejskich okresu 2007–2013 w skali ogólnopolskiej www.funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl/AnalizyRaportyPodsumowania/Strony/default.aspx
- programy wdrażane w województwie małopolskim www.fundusze.malopolska.pl
- realizacja projektów objętych Wspólną Polityką Rolną www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna/wdrazane-programy-i-dzialania-dane-liczbowe.html
- informacje i dokumenty dotyczące funduszy okresu 2014–2020 www.funduszeuropejskie.gov.pl

Mapa 48. Liczba projektów na 1000 mieszkańców oraz wartość ogółem na mieszkańca projektów wg programów operacyjnych realizowanych na terenie powiatów województwa

Źródło: opracowanie własne

Mapa 49. Wartość na mieszkańca zrealizowanych projektów współfinansowanych ze środków unijnych oraz średnia wartość jednego projektu wg gmin województwa małopolskiego

Źródło: opracowanie własne

W przypadku przeliczenia wartości projektów na mieszkańca w przekroju według powiatów i gmin najwyższe wartości są uzyskiwane w jednostkach administracyjnych, w których realizowane były duże inwestycje infrastrukturalne, czyli np. usytuowane wzdłuż autostrady A4 między Tarnowem a Krakowem. Z kolei rozkład ilościowy projektów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest nieregularny – maksymalne wartości wskaźnik ten osiągnie w gminach: Sękowa (6,0), Pałacznica (5,4), Tokarnia, Koszyce, gmina wiejska Gorlice (po 5,0). Jednocześnie minimalne wartości osiągnięte zostały również w gminach wiejskich: Spytkowice pow. wadowicki (0,6), gmina wiejska Grybów (1,0). Wysokie wartości w niektórych gminach są często wynikiem realizacji na ich terenie projektów powiatowych, wojewódzkich lub nawet ogólnokrajowych. Nieco bardziej obrazującym aktywność w pozyskiwaniu środków unijnych jest ograniczenie się do projektów realizowanych w ramach MRPO w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. W tym przypadku listę otwierają miasta średniej wielkości: Mszana Dolna (2,7), Sucha Beskidzka (2,4), Limanowa (2,2), a zamykają gminy wiejskie: Mędrzechów (0), Spytkowice pow. wadowicki, Kamionka Wielka, Babice, Budzów, Biały Dunajec, Przeciszów (po 0,1).

2. Wspólna Polityka Rolna

Głównym celem prowadzenia Wspólnej Polityki Rolnej jest finansowe wspieranie rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich w państwach członkowskich UE, mające prowadzić do zwiększenia wydajności rolnictwa, podniesienia poziomu życia ludności wiejskiej, stabilizacji rynków rolnych, bezpieczeństwa dostaw produktów rolnych, zapewnienia rozsądnych cen produktów rolnych dla konsumentów.

Wspólna Polityka Rolna finansowana jest z dwóch funduszy: Europejskiego Funduszu Gwarancji Rolnej oraz Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

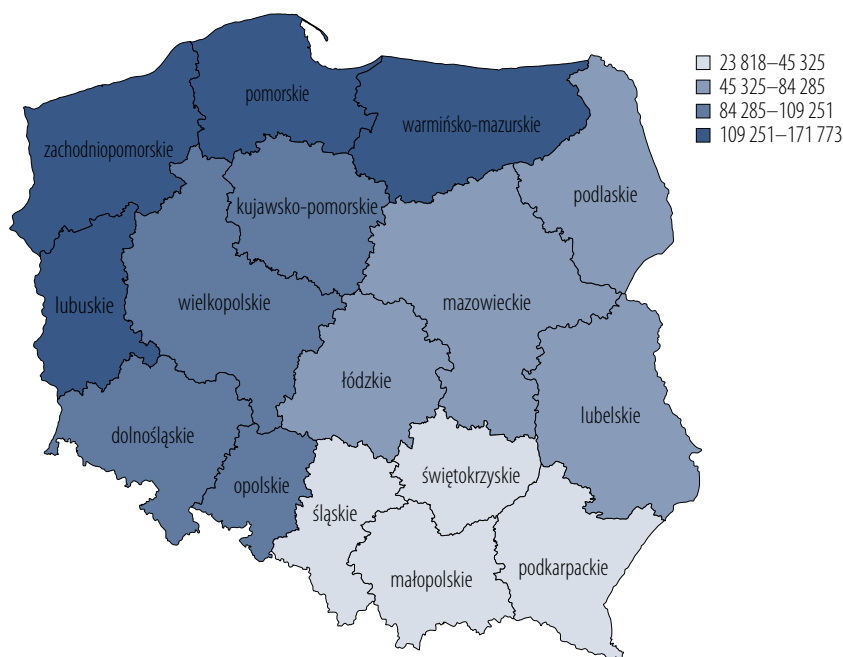
Płatności bezpośrednie

Płatności bezpośrednie stanowią system wsparcia bezpośredniego przyznawanego na wniosek zainteresowanego rolnika, mogącego ubiegać się o przyznanie dofinansowania w ramach:

1. jednolitej płatności obszarowej (JPO),
2. krajowej uzupełniającej płatności obszarowej (UPO), w tym:
 - › uzupełniająca płatność podstawowa – do powierzchni innych roślin i do powierzchni gruntów ornych, na których nie jest prowadzona uprawa roślin,
 - › płatność uzupełniająca do powierzchni uprawy chmielu, do której przyznano płatność uzupełniającą do powierzchni uprawy chmielu za 2006 rok (płatność niezwiązana z produkcją),
 - › płatność do powierzchni roślin przeznaczonych na paszę, uprawianych na trwałych użytkach zielonych (płatności zwierzęce),
3. krajowej płatności uzupełniającej, w tym:
 - › płatność uzupełniająca dla producentów surowca tytoniowego (płatność niezwiązana do tytoniu),
 - › płatność uzupełniająca w zakresie produkcji ziemniaka skrobiowego (płatność niezwiązana do skrobi),
4. oddzielnej płatności z tytułu owoców i warzyw (płatność do pomidorów),
5. oddzielnej płatności z tytułu owoców miękkich,
6. płatności cukrowej,
7. płatności do surowca tytoniowego (płatność do tytoniu),
8. płatności do krów i owiec,
9. specjalnej płatności obszarowej do powierzchni uprawy roślin strączkowych i motylkowatych drobnonasiennych.

Łączne zrealizowane płatności bezpośrednie w okresie 2007–2015 wyniosły dla województwa małopolskiego 3 884,3 mln zł, natomiast od wstąpienia Polski do Unii, czyli od 2004 roku, do województwa małopolskiego spłynęło łącznie z tego tytułu 4 632,4 mln zł. Z tytułu jednolitych płatności obszarowych, stanowiących prawie 64% wszystkich płatności bezpośrednich w skali kraju, w Małopolsce wypłacono łącznie w latach 2004–2015 2 972,7 mln zł, co w przeliczeniu na liczbę zaakceptowanych wniosków o dopłatę wynosi łącznie w całym okresie 23 818 zł, co stanowi 39,0% średniej krajowej.

Mapa 50. Wartość zrealizowanych jednolitych płatności obszarowych w okresie 2004–2015 w przeliczeniu na 1 zaakceptowany wniosek o dopłatę, wg województw (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013

Pomoc finansowa z PROW 2007–13 udzielana: rolnikom, przedsiębiorcom i lokalnym samorządom oraz właścicielom lasów przeznaczana jest na budowę nowoczesnego, konkurencyjnego sektora rolno-spożywczego i leśnictwa, prowadzenie działalności rolniczej zgodnej z ochroną środowiska naturalnego, na rozwój kultury i zachowanie tradycji na wsi oraz działania na rzecz podniesienia jakości życia mieszkańców wsi i ich aktywizacji gospodarczej.

Główne cele, których realizację ułatwia pomoc finansowa udzielana z PROW 2007–2013, to:

- › przyspieszanie modernizacji gospodarstw rolnych;
- › podwyższanie konkurencyjności przetwórstwa spożywczego i jakości żywności;
- › ożywienie przemian w rolnictwie i rynku ziemi przez przyznawanie rent strukturalnych oraz premii ułatwiających start zawodowy młodym rolnikom i finansowanie scalania gruntów;
- › zachęcanie rolników do gospodarowania w sposób przyjazny środowisku oraz do zachowania rodzimych ras i cennych przyrodniczo siedlisk roślin;
- › wspieranie dopłatami ONW działalności rolniczej na terenach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania;
- › polepszanie lesistości kraju przez udzielanie pomocy finansowej na zalesianie gruntów o małej przydatności rolniczej;
- › pobudzanie przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy na terenach wiejskich;
- › odnowa wsi, rozbudzanie aktywności jej mieszkańców i budowa kapitału społecznego na wsi;
- › podwyższanie kwalifikacji rolników i właścicieli lasów oraz ułatwianie im dostępu do płatnych usług doradczych;
- › polepszanie jakości życia na terenach wiejskich.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich podzielony został na 23 działania, z czego 6 zarządzanych jest przez samorządy wojewódzkie.

Do końca 2015 wypłacono w ramach PROW 2007–2013 w województwie małopolskim ok. 2 758,6 mln zł, ponadto z tytułu realizacji zobowiązań z lat 2004–2006 wypłacono w tym okresie ponad 610,8 mln zł.

Tabela 94. Zrealizowane płatności w ramach PROW 2007–2013 – stan na 31 grudnia 2015 r.

Działanie	Zrealizowane płatności z tytułu zobowiązań z okresu 2007–2013	Zrealizowane płatności z tytułu zobowiązań na lata 2004–2006
	w milionach złotych	
renty strukturalne	84,7	343,3
wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania PROW 2007–2013	410,1	–
zalesianie gruntów rolnych i innych niż rolne	8,4	4,5
grupy producentów rolnych	3,8	1,5
modernizacja gospodarstw rolnych	352,4	–
program rolno-środowiskowy	189,2	58,9
zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolniczej i leśnej	204,0	–
ułatwianie startu młodym rolnikom	72,3	–
różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	56,6	–
wspieranie gospodarstw niskotowarowych	–	202,6
funkcjonowanie lokalnej grupy działania	54,3	–
przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych	69,6	–
odnowa i rozwój wsi	140,0	–
korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów	3,5	–
uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności	5,1	–
podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej	417,4	–
tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	264,3	–
poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa	104,2	–
wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – małe projekty	72,8	–
wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	9,8	–
wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	18,9	–
wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – odnowa i rozwój wsi	190,7	–
odtworzenie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzenie instrumentów zapobiegawczych	21,0	–
wdrażanie projektów współpracy	5,2	–

Źródło: opracowanie własne

Współpraca i promocja

Opracowanie: Magdalena Danek, Agnieszka Dyga, Edyta Gołaś, Renata Jasiołek, Magdalena Jaskowska, Magdalena Kwaśniewska, Agnieszka Mazur, Bogna Stonawska

— podsumowanie

- Rok 2015 obfitował w szereg ważnych dla województwa wydarzeń z zakresu współpracy międzynarodowej, m.in. IV Forum Regionów Polski i Chorwacji w Bukowinie Tatrzańskiej, Europejski Kongres Samorządów, XXV Forum Ekonomiczne i IX Forum Regionów w Krynicy-Zdroju, czy też Forum Samorządowe Polska–Kraje Partnerstwa Wschodniego.
- 16 kwietnia 2015 roku Marszałek Województwa Małopolskiego podpisał *Deklarację Mediolańską* w ramach Inicjatywy Awangarda, której celem jest m.in.: współpraca międzyregionalna w celu wspólnych inwestycji i rozwoju inteligentnych specjalizacji w regionach.
- Samorząd Województwa Małopolskiego w ramach pomocy Polakom i Polonii na Wschodzie zorganizował m.in. letni wypoczynek w Małopolsce dla ponad 500 dzieci z Ukrainy, Białorusi, Litwy, Łotwy, Rosji i Kirgistanu oraz wsparł materialnie rodaków z Donbasu, którzy uciekli przed wojną na tereny zachodniej Ukrainy.
- W roku Jubileuszu 25-lecia odrodzenia Samorządu Terytorialnego w Polsce odbyły się uroczyste obchody Małopolskiego Dnia Samorządu Terytorialnego w Starym Sączu.
- Rebranding marki Małopolska – przyjęte zostało nowe logo oraz System Identyfikacji Wizualnej Województwa Małopolskiego, prezentujący Małopolskę jako region nowoczesny i kreatywny, a jednocześnie mocno związany ze swoimi korzeniami.

1. Współpraca międzynarodowa

IV Forum Regionów Polski i Chorwacji w Bukowinie Tatrzańskiej

Forum odbyło się w dniach 10–12 czerwca 2015 roku. Przedmiotem rozmów było finansowanie polityki rozwojowej, turystyka, rozwój obszarów wiejskich, formy zrzeszania producentów rolnych oraz regulacja rynku produktów rolnych i żywnościowych. Forum Regionów stało się doskonałą okazją do wymiany doświadczeń, dobrych praktyk, jak również zawiązywania nowych partnerstw. Patronami IV Forum Regionów Polski i Chorwacji byli: Bronisław Komorowski (Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej), Kolinda Grabar-Kitarović (Prezydent Republiki Chorwacji), Bogdan Borusewicz (Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej) oraz Josip Leko (Marszałek Saboru Republiki Chorwacji). Delegacji Województwa Małopolskiego przewodniczył Marszałek Województwa Małopolskiego Marek Sowa.

Europejski Kongres Samorządów

Kongres został zorganizowany przez Fundację Instytut Studiów Wschodnich przy wsparciu Województwa Małopolskiego w dniach 4–5 maja 2015 roku w 25-lecie istnienia samorządu terytorialnego w Polsce. W wydarzeniu uczestniczyli przedstawiciele regionów partnerskich Województwa Małopolskiego z Województwa Uppsalskiego (Szwecja), Województwa Kluż, (Rumunia), Samorządowego Kraju Preszowskiego (Słowacja), Regionu

Centrum (Francja), Rhone-Alpes (Francja), Iwano-Frankowskiej Obwodowej Administracji Państwowej (Ukraina), Lwowskiej Rady Obwodowej (Ukraina) oraz przedstawiciele Komitetu Regionów. W czasie debat i spotkań poświęconych polskiej i europejskiej samorządności zastanawiano się jak zwiększyć efektywność wykorzystywania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Podczas Forum Województwo Małopolskie reprezentowali Marszałek Województwa Małopolskiego Marek Sowa i Członek Zarządu Jacek Krupa.

XXV Forum Ekonomiczne i IX Forum Regionów w Krynicy-Zdroju

Forum odbyło się w dniach 8–10 września 2015 roku pod hasłem *Jak zbudować silną Europę? Strategie dla przyszłości*. W ponad 180 panelach dyskusyjnych poświęconych m.in. gospodarce, bezpieczeństwu, energetyce i innowacjom uczestniczyło ok. 3 tys. osób z ok. 60 krajów świata, a wśród nich politycy, przedsiębiorcy, ekonomiści, działacze organizacji pozarządowych i dziennikarze. W Forum wzięli również udział przedstawiciele 7 regionów partnerskich Województwa Małopolskiego: Galicji (Hiszpania), Województwa Kluż (Rumunia), Regionu Kurdystanu (Irak), Łatgali (Łotwa), Samorządowego Kraju Preszowskiego (Słowacja), Obwodu Iwano-Frankowskiego (Ukraina), Obwodu Lwowskiego (Ukraina) oraz przedstawiciel Komitetu Regionów. Podczas Forum Województwo Małopolskie oraz Samorządowy Preszowski Kraj podpisały deklarację o współpracy przy realizacji projektu Eurovelo. Zakłada on budowę 88 km odcinka międzynarodowej trasy rowerowej EuroVelo11 (EV11). Dokument nie tylko pomoże w ustaleniu warunków partnerstwa, ale również wzmocni starania o niezbędne do realizacji projektu fundusze pochodzące z Unii Europejskiej.

Polsko-Indyjskie Forum IT

Celem *Poland India IT Forum 2015*, które odbyło się w dniach 8–9 lipca 2015 roku, było stworzenie platformy wymiany wiedzy i doświadczeń w zakresie administracji, gospodarki, biznesu oraz nauki, jak również możliwości do rozwoju współpracy ekonomicznej (m.in. w sektorze nowych technologii IT) pomiędzy Polską i Indiami. W forum wzięli udział m.in.: Ajay Bisaria, Ambasador Indii w Polsce i na Litwie, Jacek Krupa, Członek Zarządu Województwa Małopolskiego, przedstawiciele Akademii Górniczo-Hutniczej oraz firm IT z Indii i Polski. Organizatorami Poland India IT Forum było Województwo Małopolskie, Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie i Polsko-Indyjska Rada Biznesu.

Podpisanie Deklaracji Mediolańskiej w ramach Inicjatywy Awangarda

16 kwietnia 2015 roku w obecności Elżbiety Bieńkowskiej, Komisarza ds. rynku wewnętrznego, przemysłu, przedsiębiorczości i MŚP, Marszałek Województwa Małopolskiego Marek Sowa podpisał *Deklarację Mediolańską*. Jest to dokument potwierdzający wolę działania i precyzujący obszary współpracy Inicjatywy Awangarda, którymi są: współpraca międzyregionalna mająca na celu wspólne inwestycje oraz wspieranie rozwoju klastrów zgodnie z Europejską Strategią Klastrów dla nowego wzrostu i maksymalnego zaangażowania na rzecz rozwoju inteligentnych specjalizacji w regionach. Inicjatywa jest unikalnym na skalę UE porozumieniem regionów, które ma na celu wsparcie odrodzenia przemysłu w Unii Europejskiej dzięki współpracy gospodarczej w obszarach inteligentnej specjalizacji.

Forum Samorządowe Polska–Kraje Partnerstwa Wschodniego

Przedsięwzięcie zostało zorganizowane w dniach 18–20 listopada 2015 roku przez Samorząd Województwa Małopolskiego i było współfinansowane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych w ramach konkursu *Wsparcie samorządowego i obywatelskiego wymiaru polskiej polityki zagranicznej – 2015*. Wydarzenie miało na celu pogłębienie współpracy między regionami polskimi i regionami z krajów Partnerstwa Wschodniego, poprzez wymianę dobrych praktyk i doświadczeń. Gośćmi Forum było 150 ekspertów i przedstawicieli administracji państwowej i samorządowej z Armenii, Azerbejdżanu, Białorusi, Gruzji, Mołdawii i Ukrainy, marszałkowie województw RP, przedstawiciele dyplomatyczni krajów Partnerstwa Wschodniego oraz Szwecji akredytowani w Polsce, przedstawiciele ośrodków akademickich i naukowych, a także reprezentanci organizacji pozarządowych zaangażowanych we współpracę z krajami Partnerstwa Wschodniego.

Publiczne wysłuchanie w Parlamencie Europejskim na temat Wspólnej Polityki Rolnej

Podczas publicznego wysłuchania w PE w Brukseli w dniu 15 września 2015 roku Wicemarszałek Województwa Małopolskiego dr hab. Stanisław Sorys wygłosił referat na temat ograniczenia roli regionów w procesie kształtowania polityk. Jednym z jego głównych postulatów była decentralizacja Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich,

dzięki której możliwe byłoby bardziej precyzyjne i efektywne ukierunkowanie środków europejskich, przy jednoczesnym uwzględnieniu specyfiki poszczególnych regionów. Publiczne wysłuchanie w Parlamencie Europejskim zostało zorganizowane przez Przedstawicielstwo Małopolski w Brukseli wraz z regionami: Andaluza, Bawaria, Bretania, Dubrownik-Neretwa, Flandria, Pays de la Loire i Toskania oraz Komisją AGRI.

Współpraca z Polonią i Polakami na Wschodzie

W 2015 roku udzielono dotacji 5 podmiotom na organizację wypoczynku letniego dla dzieci polskiego pochodzenia ze Wschodu. Dzięki wsparciu Województwa ponad 500 dzieci z Ukrainy, Białorusi, Litwy, Łotwy, Rosji oraz Kirgistanu mogło spędzić dwutygodniowe wakacje w Małopolsce. Zorganizowano także warsztaty metodyczne języka polskiego dla nauczycieli tego przedmiotu z Ukrainy, Białorusi, Łotwy i Litwy. Ponadto w duchu solidarności z naszymi rodakami z Donbasu uciekającymi przed wojną na Zachodnią Ukrainę, Województwo pomogło wyposażyć ich 29 tymczasowych mieszkań w sprzęt AGD.

2. Współpraca regionalna

Spotkania środowiskowe

W 2015 roku odbyły się spotkania z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego oraz administracji rządowej. Jak co roku, członkowie Zarządu Województwa Małopolskiego uczestniczyli w posiedzeniach Konwentu Starostów oraz Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Małopolski. Odbyło się także spotkanie władz Małopolski z parlamentarzystami regionu, podczas którego poruszane były kluczowe dla województwa tematy dotyczące, m.in. ochrony środowiska, ochrony przeciwpowodziowej Dorzecza Górnej Wisły oraz ratownictwa medycznego.

Nagroda im. Jerzmanowskich

Nagrodę Polskiej Akademii Umiejętności im. Erazma i Anny Jerzmanowskich pod patronatem Województwa Małopolskiego w 2015 roku otrzymał profesor Jerzy Limon. Stworzył on niezwykle dzieło – Teatr Szekspirowski w Gdańsku, nawiązujący do wielkiej tradycji tego miejsca, gdzie już cztery wieki temu przedstawiano sztuki Szekspira. Profesor Limon potrafił zespolic lokalne środowisko, a także wybitnych polskich reżyserów i aktorów do wspólnego działania, czego rezultatem jest najbardziej nowoczesny polski teatr, imponujący zarówno wspaniałą architekturą, jak i ogromnymi możliwościami technicznymi. Nagroda jest wyrazem najwyższego uznania dla laureata, który – zgodnie z testamentem Erazma Jerzmanowskiego – *przez swe prace literackie, naukowe lub humanitarne dokonywane z pożytkiem dla ojczystego kraju, potrafił zająć wybitne stanowisko w społeczeństwie polskim*. Wręczenie Nagrody odbyło się tradycyjnie na Zamku Królewskim na Wawelu.

Święto Niepodległości

Święto Niepodległości to najważniejsze święto państwowe. Głównym organizatorem obchodów rocznicy odzyskania niepodległości w Krakowie od kilku lat jest Województwo Małopolskie. Tradycyjnie obchody rozpoczęły się od złożenia kwiatów pod pomnikami Marszałka Józefa Piłsudskiego oraz Czynu Zbrojnego Żołnierzy Polski Walczącej. Główne uroczystości odbywały się w Katedrze Wawelskiej, na pl. Ojca Adama Studzińskiego oraz Placu Matejki. Uwieńczeniem obchodów był pochód patriotyczny, który przemaszzerował Drogą Królewską, spod Wzgórza Wawelskiego na Plac Matejki. W pochodzie uczestniczyły, m.in. formacje kawalerii konnej, orkiestra Garnizonu Kraków, kompanie honorowe Wojska Polskiego, Policji, Straży Miejskiej, Szkoły Aspirantów Pożarnictwa PSP, Harcerzy ZHP i ZHR, poczty sztandarowe organizacji kombatanckich i niepodległościowych, uczniowie krakowskich szkół, przedstawiciele władz miasta i województwa oraz mieszkańcy. W ramach obchodów Święta Niepodległości w Muzeum Armii Krajowej w Krakowie zorganizowano spotkanie członków Zarządu Województwa Małopolskiego z młodzieżą, podczas którego wspólnie wykonano symboliczne kokardy narodowe.

Małopolski Dzień Samorządu Terytorialnego

W 2015 roku przypadła ważna rocznica dla współczesnej historii Polski – 25-lecie odrodzenia samorządu terytorialnego. Pierwsze, w pełni wolne wybory samorządowe w 1990 roku umożliwiły obywatelom współdecydowanie o losie swoich „małych ojczyzn” i dały początek powstaniu lokalnych, demokratycznych samorządów. W dniu 29 maja 2015 roku w Starym Sączu odbyły się uroczyste obchody Małopolskiego Dnia Samorządu Terytorialnego z udziałem licznych samorządowców z całej Małopolski.

Medal Honorowy za Zasługi dla Województwa Małopolskiego

10 czerwca na Zamku Królewskim w Niepołomicach odbyła się uroczysta gala Święta Małopolski, pod hasłem *Małopolska Lider Samorządności*, podczas której Marszałek Województwa Małopolskiego wraz z Przewodniczącą Sejmiku Województwa Małopolskiego wręczyli Medale Honorowe za Zasługi dla Województwa Małopolskiego. Złotym Medalem wyróżniono Królewską Katedrę na Wawelu – Kapitułę Metropolitalną na Wawelu oraz pośmiertnie długoletniego burmistrza Dobczyc, śp. Marcina Pawlaka. Laureatami Medalu Srebrnego zostali: prof. dr hab. n. med. Janusz Skalski, Rafał Sonik, prof. dr hab. Mirosław Stec, prof. dr hab. Agnieszka Zalewska oraz pośmiertnie śp. Grzegorz Stech. Medale Brązowe otrzymali: brat Henryk Cisowski, Stanisław Handzlik, Krystyna Sieniawska, prof. dr hab. inż. Tadeusz Uhl, ojciec Stanisław Wysocki OC, Muzeum w Chrzanowie im. Ireny i Mieczysława Mazarakich i pośmiertnie śp. prof. dr hab. Klementyna Żurowska.

Odnaka Honorowa Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski

Odnaka Honorowa Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski jest wyjątkowym wyróżnieniem, które przyznaje się osobom fizycznym, prawnym oraz jednostkom organizacyjnym nieposiadającym osobowości prawnej za aktywne działania na rzecz społeczności lokalnych przyczyniające się do rozwijania społeczeństwa obywatelskiego i wzbogacające tym samym dorobek regionu. Ustanawiając Odnakę Honorową Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski – Samorząd Województwa dał wyraz szczególnego uznania dla wszystkich tych, którzy podejmują inicjatywy dla budowania wspólnego dobra na rzecz osób i instytucji w swoim najbliższym otoczeniu. W roku 2015 zostało przyznanych 116 odznak w stopniu złotym oraz 63 w stopniu srebrnym.

Dobre przykłady: najlepszy sołtys i najlepsza jednostka OSP w województwie małopolskim

Kolejny raz rozstrzygnięto dwa konkursy, które organizowane są we współpracy z Województwem Małopolskim – Najlepszy Sołtys Województwa Małopolskiego i Najlepsza Jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej Województwa Małopolskiego. Województwo od kilku lat obejmuje te wydarzenia swym honorowym patronatem oraz funduje główne nagrody: 50 tys. zł na wsparcie inicjatyw lokalnych w wyłonionym sołectwie oraz 50 tys. zł na wyposażenie zwycięskiej OSP w sprzęt pożarniczy, wyposażenie ochrony osobistej strażaka, samochody pożarnicze lub na poprawę stanu technicznego bazy jednostki. W 2015 roku tytuł najlepszego sołtysa roku 2014 otrzymała Katarzyna Tokarz, sołtys Ropicy Górnej w gminie Sękowa, natomiast najlepszą jednostką Ochotniczej Straży Pożarnej w Województwie Małopolskim została OSP w Woli Batorskiej w Gminie Niepołomice.

3. Współpraca międzyregionalna

W roku 2015 przedstawiciele Zarządu Województwa Małopolskiego kontynuowali aktywność w ramach Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, Związku Województw RP oraz Konwentu Marszałków Województw RP. Odbyło się sześć posiedzeń Konwentu, a ich gospodarzami były kolejno województwa wielkopolskie i dolnośląskie. W czasie spotkań przedstawiciele regionów debatowali na temat najważniejszych zagadnień i problemów związanych z aktywnością samorządów województw.

Projekty nowych aktów prawnych były natomiast tematem spotkań przedstawicieli Zarządu Województwa Małopolskiego pracujących – jako reprezentanci Związku Województw RP – w Zespole Plenarnym Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego (Marszałek Województwa Małopolskiego Marek Sowa – do października 2015 roku). Opinie dotyczące najważniejszych obszarów aktywności regionów wypracowano także w czasie spotkań Zgromadzenia Ogólnego Związku Województw RP oraz komisji tematycznych Związku. W 2015 roku odbyły się trzy spotkania Zgromadzenia Ogólnego Związku Województw RP: w lutym w Jachrance oraz we wrześniu w Ostródzie, natomiast w marcu 2015 roku w Poznaniu w czasie Kongresu XXV-lecia Samorządu Terytorialnego odbyło się jubileuszowe XXX posiedzenie Zgromadzenia Ogólnego Związku Województw RP.

4. Promocja

Działania promocyjne podejmowane w 2015 roku koncentrowały się przede wszystkim na wykreowaniu spójnego, pozytywnego i nowoczesnego wizerunku Małopolski, opartego o najważniejsze filary marki, czyli mocne atuty regionu, stanowiące źródło jego rozpoznawalności i atrakcyjnych skojarzeń, w tym m.in. innowacyjności, kreatywności i aktywności mieszkańców, dziedzictwa naturalnego i kulturowego regionu oraz potencjału turystycznego, sportowego i gospodarczego. Do najważniejszych działań zrealizowanych w 2015 roku należy

zaliczyć rebranding marki Małopolska, w tym przyjęcie nowego logo Województwa Małopolskiego oraz realizację projektów, mających na celu promocję marki regionu, skierowanych do turystów, inwestorów, przedsiębiorców oraz samych mieszkańców regionu.

Rebranding marki Małopolska

W roku 2015 Województwo Małopolskie przeprowadziło rebranding marki Małopolska, przyjmując nowe logo oraz System Identyfikacji Wizualnej. Konkurs na wykonanie projektu nowego logo był odpowiedzią na potrzebę unowocześnienia wizerunku regionu i zwiększenia potencjału komunikacyjnego małopolskiego znaku graficznego. Zadaniem przyjętego przez Zarząd Województwa Małopolskiego Systemu Identyfikacji Wizualnej Województwa Małopolskiego, w tym znaku graficznego (logo) Województwa Małopolskiego, jest wzmocnienie i ujednoczenie przekazu promocyjnego stosowanego w regionie w różnorodnych przedsięwzięciach marketingowych oraz na różnych płaszczyznach: tożsamości lokalnej, promocji kultury, turystyki, nauki, sportu, gospodarki, kreowanych zarówno przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Wojewódzkie Samorządowe Jednostki Organizacyjne, jak i inne podmioty, pełniące istotną rolę w tworzeniu marki Małopolska.

Małopolski Festiwal Smaku

Małopolski Festiwal Smaku to wydarzenie promujące unikatowe dziedzictwo kulinarne regionu, produkty regionalne, tradycyjne, lokalne, ekologiczne, połączone z działaniami mającymi na celu budowę silnej marki *Małopolski Smak*. Organizowany jest cyklicznie od 2005 roku. *11. Małopolski Festiwal Smaku* został zainaugurowany na Rynku Głównym w Krakowie. Od 27 do 29 marca 2015 roku *Wielkanocny Małopolski Smak* towarzyszył corocznym targom wielkanocnym. W wydarzeniu wzięło udział 12 producentów żywności z całej Małopolski, którzy zaprezentowali unikalne dania i potrawy charakterystyczne dla okresu Wielkiej Nocy. 7 czerwca rozpoczęła się letnia edycja *Małopolskiego Festiwalu Smaku* promującego najlepsze małopolskie produkty tradycyjne, regionalne i lokalne. Półfinały odbyły się w Wieliczce, Wadowicach, Oświęcimiu, Miechowie, Nowym Targu, Tarnowie i Starym Sączu. Letnią odsłonę *Małopolskiego Festiwalu Smaku* zwieńczył wielki finał na krakowskim placu Wolnica w dniach 29 i 30 sierpnia 2015 roku. Centralnym punktem wydarzeń edycji była festiwalowa kuchnia, w której swoje umiejętności prezentowali szefowie kuchni, blogerzy kulinarni oraz władarze Małopolski i miast, w których organizowane były półfinały. Imprezy zostały zrealizowane wspólnie z samorządami miast i miejskimi ośrodkami kultury. Wydarzenie obsługiwane było przez ogólnopolską stację telewizyjną – TVN (program *Wyjazdowa Prognoza Pogody* emitowany w programach TVN24 i TVN Meteo Active). Przedsięwzięcie wzbogacono zewnętrzną ekspozycją w formie 450 plakatów. Rozesłanych zostało ok. 900 zaproszeń na poszczególne imprezy, a wielki finał poprzedziło 100 citylightów wyeksponowanych w sierpniu na terenie Krakowa. Świątecznym podsumowaniem *Małopolskiego Festiwalu Smaku* był *Wigilijny Smak*, który towarzyszył targom bożonarodzeniowym na krakowskim Rynku Głównym. Świątecznej edycji, w której udział wzięło 12 producentów żywności, towarzyszyła zimowa kampania pod nazwą *Duch Święt pochodzi z Małopolski*. Przez cały rok działania mające na celu promocję małopolskich producentów żywności oraz *Małopolskiego Festiwalu Smaku* prowadzone były także przez Delikatesy Alma – Partnera Strategicznego *Małopolskiego Festiwalu Smaku* w 45 placówkach na terenie całej Polski.

Kampania *Ja Małopolska*

Ja Małopolska – kampania wewnętrzna skierowana do mieszkańców – wpisana się w obchody 25-lecia istnienia samorządu terytorialnego. Jej celem było m.in. budowanie i wzmocnienie poczucia wspólnoty mieszkańców Małopolski, budowanie tożsamości oraz zaprezentowanie Województwa jako „gospodarza” regionu. Najważniejszym celem kampanii była nauka poprzez zabawę, na którą składała się edukacja z zakresu samorządu terytorialnego, dostarczenie wakacyjnej rozrywki mieszkańcom Małopolski, a także pokazanie, jak ważną rolę w budowaniu regionalnej wspólnoty odgrywa samorząd regionalny. Zamysłem kampanii było pokazanie

pozytywnych cech mieszkańców regionu, którzy mieli okazję przetestować swoją wiedzę, kreatywność oraz zdolność do współpracy. Kampania *Ja Małopolska* skierowana była do mieszkańców 22 powiatów województwa małopolskiego i składała się z dwóch etapów. Pierwszy to konkurs internetowy przeprowadzany za pomocą strony www.jamalopolska.pl, w okresie 11 czerwca–7 lipca, sprawdzający wiedzę o regionie i samorządzie województwa oraz kreatywne zadanie: przesłanie zdjęcia lub filmu ukazującego piękno regionu, z którego dany uczestnik pochodzi. Wyniki konkursu dla poszczególnych powiatów wyłoniły zwycięzców, którzy przeszli do drugiego etapu. Trzy powiaty z najlepszymi wynikami uczestników quizu oraz trzy inne powiaty wybrane za wykazanie się pomysłowością w zadaniach kreatywnych, odwiedziło w okresie wakacyjnym Małopolskie Kino Letnie. Mieszkańcy Małopolski uczestnicząc w kampanii walczyli nie tylko o nagrody dla siebie, ale również o nagrody dla swoich powiatów. Najlepsi uczestnicy otrzymali nagrody podczas realizacji Małopolskiego Kina Letniego w sześciu najbardziej zaangażowanych powiatach województwa małopolskiego.

Kampania *Duch Świąt pochodzi z Małopolski*

Kampania pod hasłem *Duch świąt pochodzi z Małopolski*, towarzysząca *Wigilijnemu Małopolskiemu Smakowi*, została zrealizowana w grudniu 2015 roku z wykorzystaniem działań CSR (społecznej odpowiedzialności biznesu) i miała na celu wykreowanie „mody” na dobroczynność i pomaganie potrzebującym, w tym przypadku podopiecznym domów dziecka. Województwo Małopolskie we współpracy z partnerami kampanii, tj. Termami Bukovina, 4F, Teekanne, Onetem, Sekretem Smaku, Bistro 11, zapewniło dzieciom z domów dziecka zwiedzanie atrakcji turystycznych regionu, wspólne ubieranie choinki, wspólną wigilię oraz świąteczne upominki. W ramach kampanii Małopolska zakupiła także w Fundacji TVN *Nie jesteś sam* pluszowe misie – cegiełki w akcji *Podaruj misia*, które stanowiły formę upominku świątecznego dystrybuowanego przez Małopolskę. Twarzą kampanii został Piotr Cyrwus, z którym w roli głównej powstały świąteczne spoty promujące tradycje i zwyczaje świąteczne. Spoty zostały wyemitowane na oficjalnym fanpagu [fb.com/lubiemaalopolske](https://www.facebook.com/lubiemaalopolske), ciesząc się kilkudziesięcioma tysiącami odsłon i wieloma udostępnieniami. Na facebooku przeprowadzono również dwa konkursy: na najładniejszą choinkę, a także konkurs w którym internauci udowadniali, że duch świąt mieszka właśnie u nich. W ramach kampanii przygotowano dedykowane wydawnictwo pod nazwą *Małopolska na Gwiazdkę*, które prezentowało 12 wigilijnych dań charakterystycznych dla Małopolski. Zwieńczeniem kampanii było wydarzenie na Rynku Głównym w Krakowie, w ramach którego zaproszono krakowian do przyścia na Rynek i ubierania choinki wspólnie z dziećmi z domu dziecka. W zamian za ozdobę przyniesioną na choinkę, można było otrzymać upominek od Województwa w ramach akcji *Gadżet za bańkę*. Przystrojone drzewko pozostało na płycie Rynku na cały okres Świąt Bożego Narodzenia. Wydarzeniu towarzyszył *Wigilijny Małopolski Smak – kiermasz regionalnych przysmaków*. Marszałek Województwa wspólnie z podopiecznymi domu dziecka złożył Małopolanom świąteczne życzenia.

Kampania pokazała Małopolskę jako magiczne miejsce z duszą, posiadające wszelkie atuty, dzięki którym to właśnie w Małopolsce spędza się wyjątkowe święta. Podkreśliła, że nasz region to nie tylko obszar i tradycje, ale przede wszystkim wspólnota mieszkańców, to wspólne opowiadanie o wspaniałym miejscu jakim jest Małopolska.

W ten sposób koncepcje obu wyżej opisanych kampanii, wpisały się w najnowsze trendy europejskie, tzw. Marketingu 3.0, wychodząc poza obszar, w którym skupiamy się na produkcie, na rzecz obszaru, w którym koncentrujemy się na konsumencie, otwierając drogę holistycznego podejścia do klienta jako wielowymiarowego, wyznającego wartości człowieka, który staje się współpracującym z nami partnerem.

XXV Forum Ekonomiczne w Krynicy-Zdroju

Forum Ekonomiczne w Krynicy-Zdroju to coroczne spotkanie przedstawicieli świata gospodarczego, biznesu i polityki, jego misją jest stworzenie korzystnego klimatu dla rozwoju współpracy politycznej i gospodarczej między Unią Europejską a krajami sąsiadującymi. Jubileuszowe, XXV. Forum Ekonomiczne zgromadziło w 2015 roku ok. 3000 osób, reprezentujących około 60 krajów Europy, Ameryki i Azji. Motto spotkania w Krynicy-Zdrój brzmiało *Jak zbudować silną Europę? Strategie dla przyszłości* i nawiązywało do przemian ekonomicznych, społecznych i politycznych, zachodzących w Europie i na świecie. Województwo Małopolskie było Głównym Partnerem Forum Ekonomicznego, Forum Regionów oraz Forum Inwestycyjnego. Znakiem graficznym wydarzenia było Logo Partnerskie, utworzone z logo Województwa oraz Fundacji, którym sygnowane są wyżej wymienione przedsięwzięcia. Forum Ekonomiczne z towarzyszącymi mu wydarzeniami odbyło się w dniach 8–10 września 2015 roku. Zorganizowanych zostało kilka sesji plenarnych, ponad 150 paneli dyskusyjnych

i wydarzeń specjalnych z udziałem ponad 900 panelistów. Obrady relacjonowali dziennikarze z ponad 200 redakcji zagranicznych, ogólnopolskich i lokalnych. Małopolska prezentowała swoją ofertę jako region atrakcyjny gospodarczo i turystycznie, otwarty na innowacje oraz dynamicznie rozwijający się. Podczas Forum Ekonomicznego w roku 2015 Małopolska zaprezentowała swoją ofertę gospodarczą w specjalnie zbudowanym pawilonie, zorganizowała szereg wydarzeń informacyjno-promocyjnych oraz kulturalno-rozrywkowych, w tym *Wieczór Małopolski*.

Małopolska. I wszystko gra!

Projekt *Małopolska. I wszystko gra!* mający na celu upowszechnienie wizerunku Województwa, jako regionu angażującego się w rozwój inicjatyw kulturalnych, artystycznych i sportowych, obejmował w 2015 roku Puchar Świata w Skokach Narciarskich w Zakopanem, Góralski Karnawał w Bukowinie Tatrzańskiej, Life Festival Oświęcim, Festiwal Kultury Żydowskiej w Krakowie, Summer Music Festival w Wieliczce, Festiwal im. Jana Kiepury w Krynicy-Zdroju, Sabałowe Bajania, Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziem Górskich, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Kameralnej „Muzyka Na Szczytach”, Grupa Azoty Jazz Contest – Tarnów, Tour de Pologne, Małopolski Wyścig Górski, Mistrzostwa Świata w hokeju na lodzie, Festiwal Biegowy Forum Ekonomicznego w Krynicy-Zdroju.

Na stronie internetowej www.wszystkogra.malopolska.pl oraz na facebooku prezentowane były informacje na temat projektu oraz relacje z przebiegu imprez. Dzięki akcji promocyjnej projektu oraz emisji spotów na antenie w TVP Regionalna Kraków przekaz medialny o projekcie i wydarzeniach dotarł do ok. 100 mln osób.

Budowa silnej marki Małopolska w internecie

W 2015 roku duży nacisk został położony na działania związane z budową marki online. Prowadzono komunikację poprzez oficjalny fanpage Województwa Małopolskiego, Instagram oraz Youtube. Promowano letnie wydarzenia w Małopolsce, a także zrealizowano internetowy etap kampanii *Ja Małopolska* oraz kampanii *Duch Świat pochodzi z Małopolski*. Na koniec 2015 roku oficjalny fanpage Województwa Małopolskiego osiągnął liczbę ponad 94 tys. fanów i tym samym jest w ścisłej czołówce województw i marek prowadzących komunikację na Facebooku.

SYSTEMY TECHNICZNE

Transport

Opracowanie: Paweł Rogala, Anna Romanowicz, Katarzyna Siuda

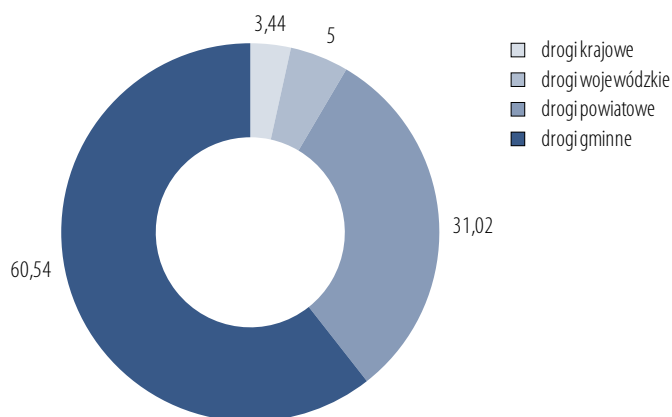
podsumowanie

- W roku 2015 zakończono realizację dwóch projektów związanych z zakupem taboru, współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. W wyniku realizacji projektów województwo pozyskało łącznie 16 nowoczesnych elektrycznych zespołów trakcyjnych wykorzystywanych do obsługi połączeń aglomeracyjnych i międzywojewódzkich, z czego siedem pojazdów zostało odebranych w roku 2015.
- Liczba pasażerów odprawionych przez Port Lotniczy Kraków Balice osiągnęła rekordowy wynik i wyniosła ponad 4,2 mln osób. Stanowi to około 10,5% wzrost w porównaniu z rokiem 2014.
- Uruchomiono połączenie kolejowe MPL Kraków-Balice z Krakowem Głównym.

1. Infrastruktura drogowa

Sieć drogowa na terenie Województwa Małopolskiego składa się z dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych o łącznej długości 28 060 km.

Wykres 143. Sieć drogowa w Małopolsce (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDDKiA, ZDW oraz GUS

Drogi krajowe

Sieć dróg krajowych w Małopolsce stanowi 960,02 km dróg zarządzanych przez Krakowski Oddział Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

Tabela 95. Długość dróg krajowych w Małopolsce w latach 2010–2015 w podziale na poszczególne klasy techniczne (w km)

Klasa techniczna*	2010	2012	2014	2015
A	43,96	101,76	101,76	101,76
S	21,86	21,86	21,86	21,86
GP	697,16	699,03	698,73	698,69
G	147,71	147,71	147,71	144,71
razem	910,69	970,36	970,06	967,02

* A – autostrady, S – ekspresowe, GP – główne ruchu przyspieszonego, G – główne

Źródło: GDDKiA oddział w Krakowie

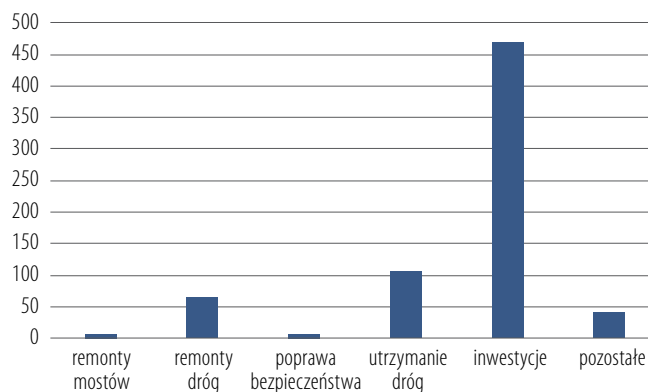
Do najważniejszych inwestycji na drogach krajowych w 2015 roku zaliczyć należy:

- › oddanie do ruchu nowego mostu granicznego w ciągu drogi krajowej nr 87 w Piwnicznej o długości 313,2 m wraz z przebudowanym na długości 2,8 km dojazdem, co pozwoliło na zmianę przebiegu drogi krajowej 87 z ominięciem terenu osuwiskowego, ograniczającego nośność dotychczasowej drogi;
- › oddanie do użytku nowego mostu łukowego w Biertowicach na drodze krajowej nr 52 Kraków – Wadowice. Nowy most ma ponad 52 metry długości i 15 metrów szerokości. Po obydwu stronach wybudowano chodniki oraz betonowe bariery poprawiające bezpieczeństwo pieszych. Koszt inwestycji wyniósł ok. 3 mln 600 tys. zł;
- › oddanie do użytku na drodze krajowej nr 7, tzw. Zakopiance, nowej kładki dla pieszych w miejscowości Gaj. Pomost dla pieszych ma 4,1 m szerokości. Podwieszony jest za pomocą 20 lin do dwóch metalowych pylonów. Dzięki windom przejście kładką dostępne jest także dla osób niepełnosprawnych.

Inwestycja powstała w miejscu uznanym przez przedstawicieli mieszkańców i samorząd za priorytetowe pod względem poprawy bezpieczeństwa. Dzięki możliwości przechodzenia ponad drogą poprawiło się bezpieczeństwo pieszych. Koszt kładki wyniósł ok. 5 mln 838 tys. zł.

W 2015 roku wydatki poniesione na drogi krajowe wyniosły łącznie 689,45 mln zł, z czego najwięcej, bo blisko 500 mln zł, przeznaczono na inwestycje.

Wykres 144. Struktura wydatków na drogi krajowe w 2015 r. (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDDKiA Oddział w Krakowie

więcej informacji

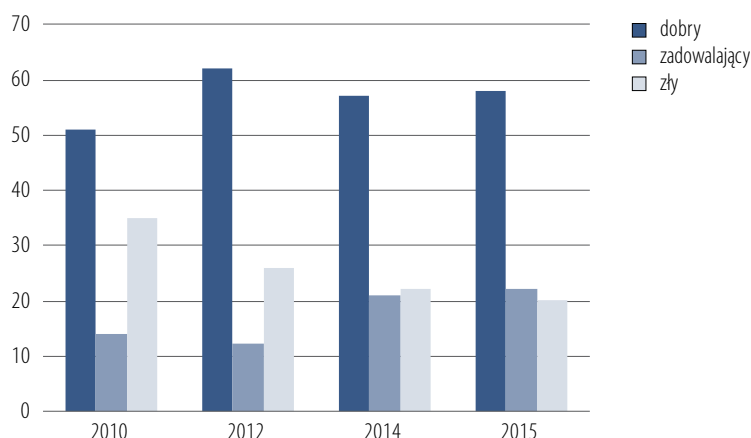
Szczegółowe informacje o inwestycjach na drogach krajowych i wojewódzkich, a także mapy obrazujące przebieg dróg oraz kamery na drogach znajdziesz się na stronach:

- drogi wojewódzkie Zarząd Dróg Wojewódzkich: www.zdw.krakow.pl/
- drogi krajowe Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych Oddział Kraków: www.krakow.gddkia.gov.pl.

Drogi wojewódzkie

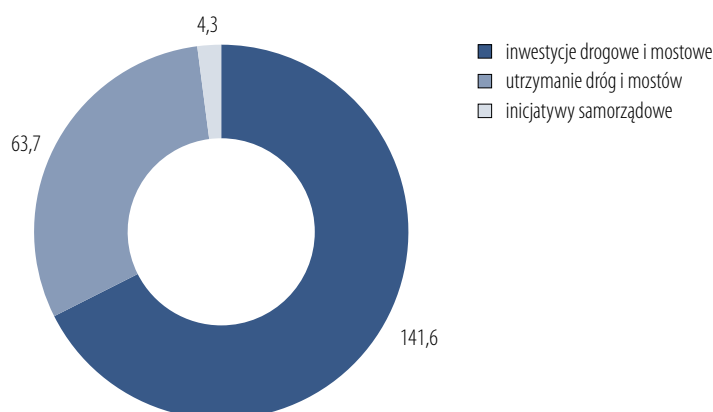
Na koniec 2015 roku łączna długość dróg wojewódzkich w Małopolsce wynosiła 1 403,6 km. Na sieci tej zlokalizowane były 343 obiekty mostowe o łącznej długości 11 699 metrów + 1 prom. W ramach okresowego przeglądu technicznego dróg w 2015 roku dokonano oceny stanu technicznego. Około 58% odcinków dróg posiada nawierzchnię bez uszkodzeń, która nie wymaga żadnych prac remontowych ani modernizacyjnych, a tylko zabiegów utrzymaniowych. Około 22% dróg wojewódzkich posiada nawierzchnię w zadowalającym stanie, która wymaga już pewnych prac i korekt stanu istniejącego. Natomiast około 20% dróg posiada nawierzchnię w złym stanie technicznym, wymaga ona przeprowadzenia szybkich prac modernizacyjnych. Łączne nakłady na drogi wojewódzkie w 2015 roku osiągnęły kwotę 209,6 mln zł, z czego 141,6 mln zł przeznaczono na inwestycje.

Wykres 145. Stan techniczny dróg wojewódzkich (w %)

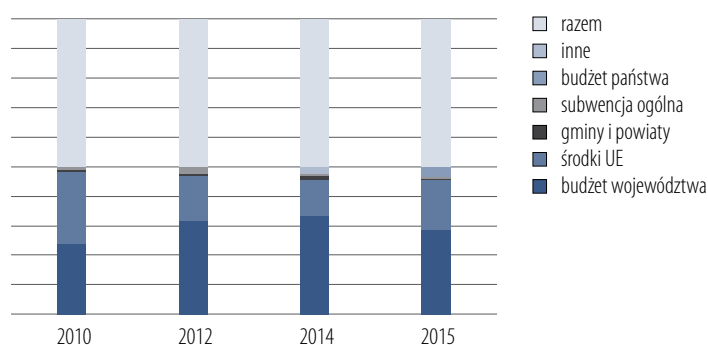
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zarządu Dróg Wojewódzkich

Wykres 146. Łączne wydatki na drogi wojewódzkie w 2015 r. (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zarządu Dróg Wojewódzkich

Wykres 147. Nakłady finansowe przeznaczone na drogi wojewódzkie w mln zł

Źródło: Dane Zarządu Dróg Wojewódzkich

Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie w 2015 roku realizował 6 drogowych projektów infrastrukturalnych oraz 2 projekty teleinformatyczne współfinansowane ze środków Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. Łączna wartość realizowanych Projektów w 2015 roku wyniosła ponad 90 mln zł przy poziomie dofinansowania około 64,7 mln zł. Została przygotowywana także dokumentacja na budowę obwodnic i modernizację odcinków dróg wojewódzkich oraz Koncepcja Programowa Budowy I etapu Zintegrowanej Sieci Tras Rowerowych – wartość poniesionych nakładów w 2015 roku wyniosła 6,8 mln zł przy dofinansowaniu UE 4,6 mln zł. Do najważniejszych inwestycji zrealizowanych w 2015 roku na drogach wojewódzkich zaliczyć należy między innymi zakończenie dużych projektów infrastrukturalnych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, takich jak:

- › modernizacja drogi woj. nr 768 Koszyce–Brzesko Etap I,
- › przebudowa skrzyżowań w ciągu DW nr 774 Zabierzów–Kryspinów na skrzyżowania typu rondo na odcinku Balice–Kryspinów,
- › przebudowa DW nr 964 na odcinku ul. Asnyka w Wieliczce wraz z budową rond,
- › budowa DW nr 981 na odcinku Sędziszowa–Bobowa,
- › obwodnica zachodnia Chrzanowa,
- › rozbudowa układu komunikacyjnego na DW 960 i DW 961 na odcinku Bukowina Tatrzańska–Morskie Oko,
- › zintegrowany System Sterowania Ruchem w Małopolsce,
- › Małopolska Karta Aglomeracyjna – system zarządzania transportem zbiorowym w Województwie Małopolskim.

Pozostałe ważniejsze zadania inwestycyjne realizowane w 2015 roku:

- › przebudowa skrzyżowania DW nr 768 z drogą gminną nr 250 691 na skrzyżowanie typu rondo w Mokrzychach,
- › modernizacja DW 768 na odcinku Rudy Rysie – Mokrzyńska,
- › rozpoczęcie realizacji 5 zadań planowanych do dofinansowania ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020; Obwodnica Skąły, Obwodnica Oświęcimia, Budowa połączenia DW 780 z południową obwodnicą Krakowa, Obwodnica Miechowa, Budowa zintegrowanej sieci tras rowerowych w Województwie Małopolskim.

Dodatkowo w 2015 roku realizowano szereg zadań, dzięki którym między innymi zmodernizowano 17 km odcinków dróg, odbudowano 2 przepusty. Przebudowano skrzyżowanie na skrzyżowanie typu rondo, zabezpieczono 3 osuwiska (w m. Kąclowa, Bochnia, Laskowa), zabezpieczono 2 skarpy nasypu drogowego, odbudowano korpus drogowy w Brzegach i Żegiestowie oraz opracowano koncepcję odbudowy uszkodzonego odcinka drogi. Wykonano badania monitoringu geologicznego osuwisk w Kurowie i w Kąclowej. W ramach Inicjatyw Samorządowych zrealizowano w 2015 roku 70 zadań, na podstawie których wykonano 20 km chodników, 9 km kanalizacji, 14 szt. zatok autobusowych oraz przebudowano 2 skrzyżowania.

Generalny Pomiar Ruchu 2015

W roku 2015 na całej sieci dróg krajowych zarządzanej przez GDDKiA oraz na drogach wojewódzkich w Małopolsce został przeprowadzony Generalny Pomiar Ruchu (GPR). Przez cały ubiegły rok, w wybrane dni pomiarowe, w ponad 1 900 punktach pomiarowych wykonywane było zliczanie przejeżdżających pojazdów. Pomiar został wykonany na istniejącej sieci dróg z wyłączeniem odcinków położonych w miastach na prawach powiatu.

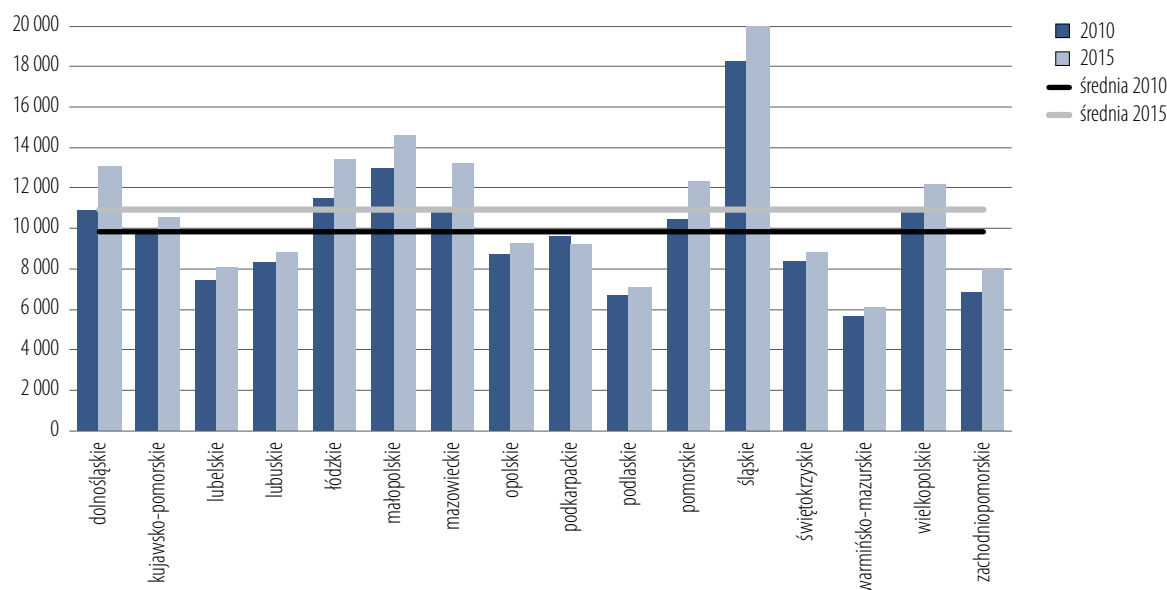
Głównym celem GPR jest uzyskanie podstawowych parametrów i charakterystyk ruchu dla wszystkich odcinków sieci dróg krajowych i wojewódzkich, w tym przede wszystkim Średniego Dobowego Ruchu Roczego (SDRR). Pomiar generalne przeprowadzane cyklicznie co 5 lat są podstawowym źródłem informacji o ruchu drogowym w Polsce, a zebrane dane są wykorzystywane przez administrację drogową m.in. do realizacji zadań związanych z zarządzaniem, utrzymaniem i planowaniem sieci drogowej.

Według wyników GPR średni dobowy ruch roczny w roku 2015 na sieci dróg krajowych w Polsce wyniósł 11 178 poj./dobę i był średnio o 14% większy niż zanotowany w 2010 roku. Szeroki program budowy dróg szybkiego ruchu przyniósł pierwsze efekty w postaci zmniejszenia się o ponad 400 km długości dróg jednojezdniowych obciążonych ruchem powyżej 15 tys. poj./dobę, co przekłada się bezpośrednio na poprawę warunków i bezpieczeństwa ruchu. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że 40% pracy przewozowej na całej sieci dróg krajowych jest obecnie przenoszona głównie przez autostrady i drogi ekspresowe.

Zanotowano duże różnice w obciążeniu dróg krajowych w poszczególnych województwach. Najbardziej obciążone ruchem pozostaje województwo śląskie, a zaraz za nim Małopolska, gdzie zarejestrowano 14 580 poj./dobę. Do najmniej obciążonych ruchem należy sieć dróg krajowych w województwach warmińsko-mazurskim, podlaskim oraz zachodniopomorskim. We wszystkich województwach odnotowano w ciągu ostatnich

5 lat wzrost ruchu na drogach krajowych, z czego największy, bo aż ponad 20%, w województwach: łódzkim, kujawsko-pomorskim, małopolskim i śląskim.

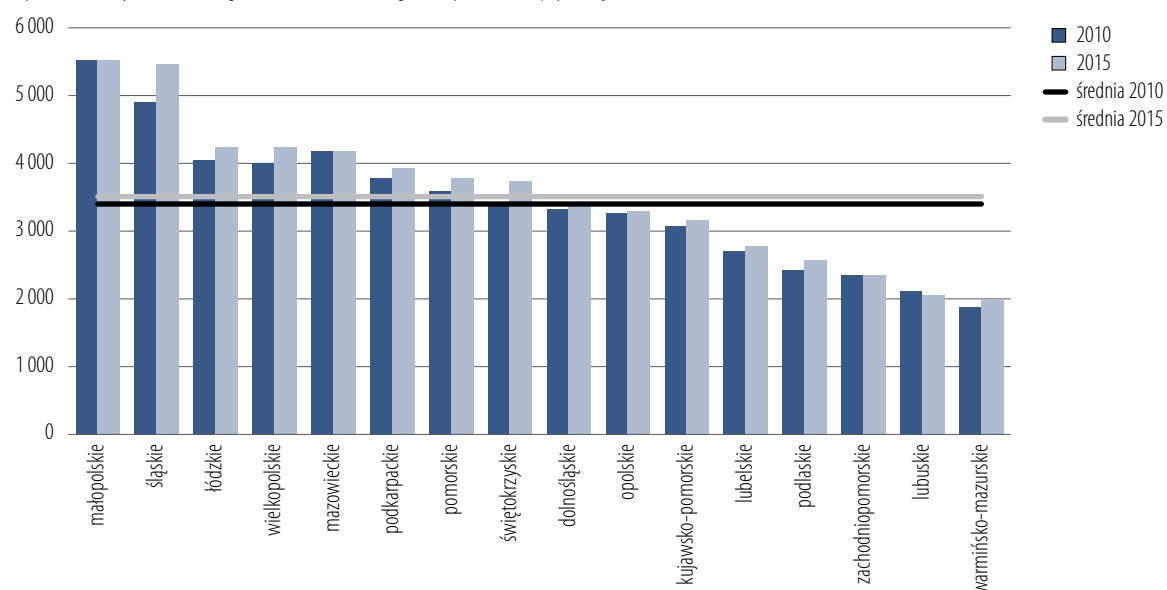
Wykres 148. Wyniki Generalnego Pomiaru Ruchu na drogach krajowych (poj./dobę)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDDKiA

Średni dobowy ruch roczny (SDRR) pojazdów silnikowych w 2015 roku na sieci dróg wojewódzkich wynosił 3 520 poj./dobę i podobnie jak w roku 2010 był około trzykrotnie mniejszy od SDRR na zamiejsciej sieci dróg krajowych. Zanotowano duże różnice w obciążeniu sieci dróg wojewódzkich w poszczególnych województwach. Największe obciążenie ruchem, wynoszące ponad 5 000 poj./dobę, wystąpiło w województwach małopolskim i śląskim. Najmniejsze obciążenie ruchem sieci dróg wojewódzkich, poniżej 2000 poj./dobę, wystąpiło w województwie warmińsko-mazurskim i było prawie trzykrotnie mniejsze od największego w kraju.

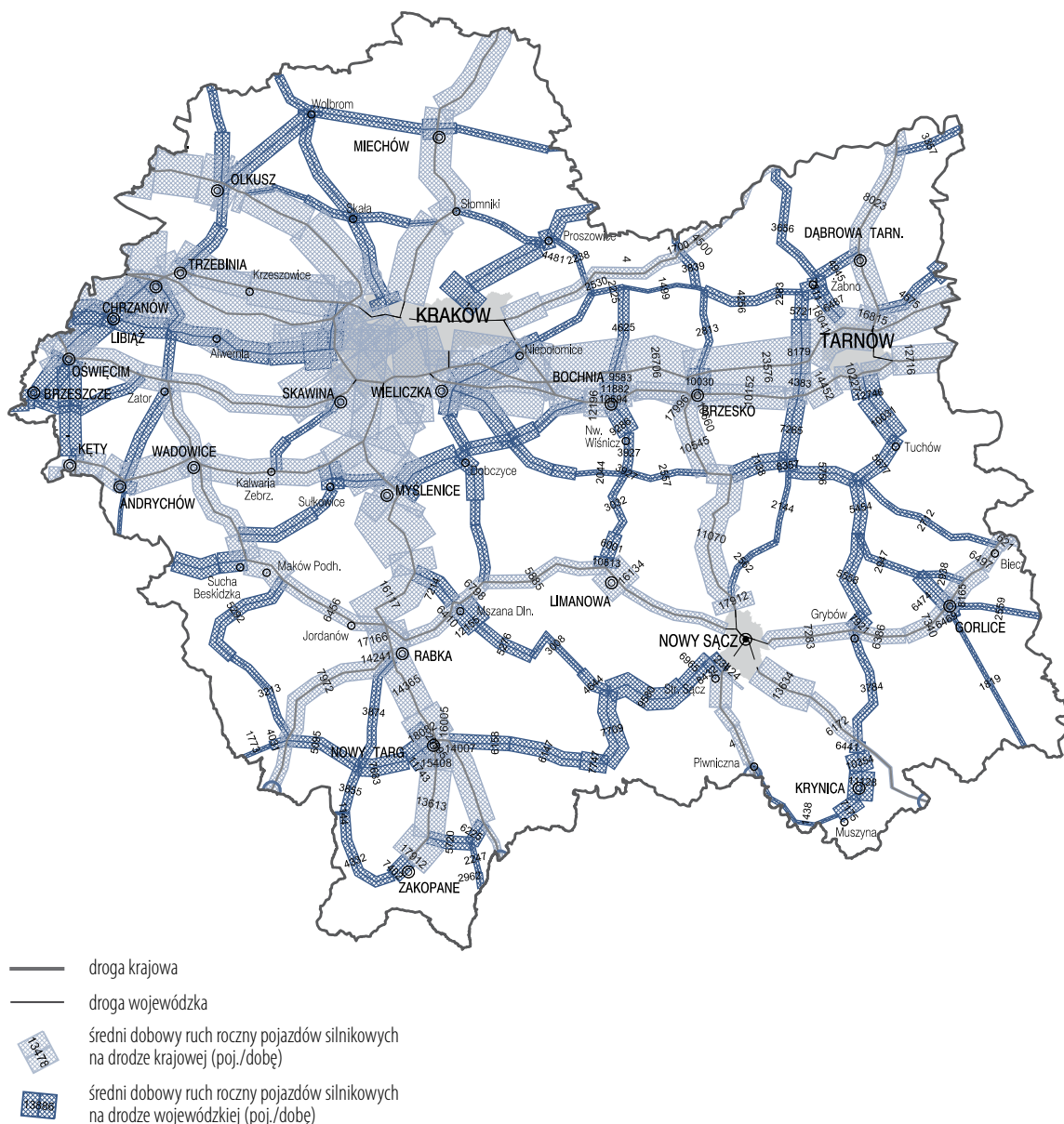
Wykres 149. Wyniki Generalnego Pomiaru Ruchu na drogach wojewódzkich (poj./dobę)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDDKiA

Średnie obciążenie ruchem na drogach wojewódzkich w Małopolsce jest najwyższe w kraju i niemal się nie zmieniło w ciągu ostatnich pięciu lat – wyniosło 5 523 pojazdów na dobę w 2010 roku i 5 526 pojazdów w 2015 roku.

Mapa 51. Natężenie ruchu na drogach krajowych i wojewódzkich w 2015 r.

Źródło: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad

2. Transport kolejowy

Przez obszar województwa małopolskiego przebiega 1 016,707 km linii kolejowych, w tym 154,683 km linii magistralnych, 603,745 km linii pierwszorzędnych, 214,388 km linii drugorzędnych oraz 43,891 km linii znaczenia miejscowego. W 2015 roku realizowano 14 projektów inwestycyjnych na łączną wartość ok. 939,4 mln zł, takich jak:

- › budowa połączenia kolejowego MPL Kraków-Balice z Krakowem Głównym, odcinek Kraków Główny–Mydlniki–Balice,
- › budowa łącznicy kolejowej wraz z przystankiem osobowym w ciągu linii kolejowych nr 97 Skawina–Żywiec i nr 98 Sucha Beskidzka–Chabówka,
- › prace na linii kolejowej nr 94 na odcinku Podbory Skawińskie–Przeciszów,
- › modernizacja układu zasilania trakcji elektrycznej linii nr 64 PT Karczowice,
- › poprawa przepustowości na linii nr 8 na odcinku Kozłów–Kraków,
- › rewitalizacja linii kolejowej nr 8 na odcinku Kozłów–Kraków Główny,
- › modernizacja konstrukcji wsporczych dla sieci trakcyjnej na szlaku Kalwaria Zebrzydowska Lanckorona–Stronie i na szlaku Stronie–Stryszów na linii kolejowej nr 97 Skawina–Żywiec,

- › wymiana nawierzchni na linii kolejowej nr 156,
- › modernizacja linii kolejowej E 30, etap II, odcinek Zabrze–Katowice–Kraków,
- › modernizacja linii kolejowej E30 C-E30 odcinek Kraków–Rzeszów, etap III.

Zadania, na których efekty rzeczowe zostaną osiągnięte w latach następnych:

- › modernizacja stacji Libiąż na linii kolejowej nr 93 Trzebinia–Zebrzydowice,
- › budowa łącznicy kolejowej Kraków Zabłocie–Kraków Krzemionki.

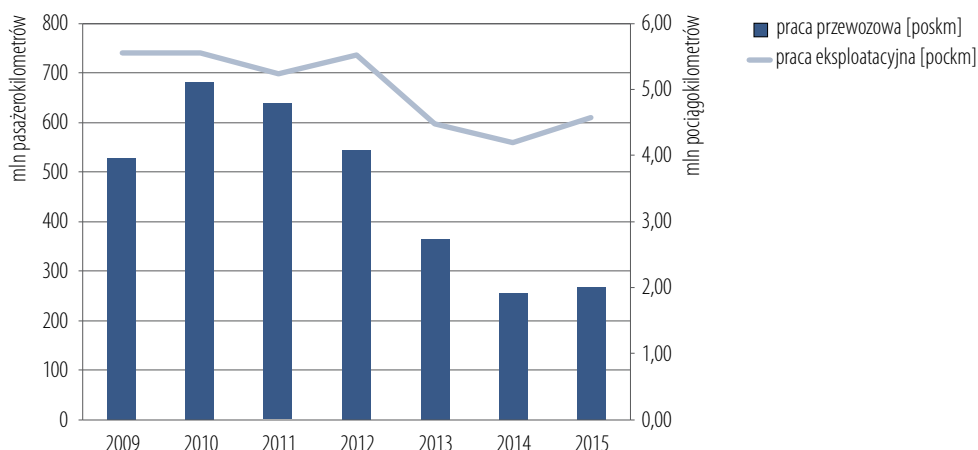
Realizowano również zadania związane z opracowaniem dokumentacji pod przyszłe inwestycje:

- › E30 na odcinku Kraków Główny Towarowy–Rudzice wraz z dobudową torów linii aglomeracyjnej na odcinku Kraków Główny–Kraków Płaszów–Kraków Bieżanów,
- › Aktualizacja studium wykonalności dla zadania pn. *Budowa nowej linii kolejowej Podłęże–Szczyrzyc–Tymbark/Mszana Dolna oraz modernizacja istniejącej linii kolejowej Chabówka–Nowy Sącz* w ramach projektu *Budowa nowej linii kolejowej Podłęże–Szczyrzyc–Tymbark/Mszana Dolna oraz modernizacja*.

Regionalne kolejowe przewozy pasażerskie na terenie województwa były organizowane i dotowane przez województwo małopolskie. Przewozy te wykonywało trzech operatorów: Przewozy Regionalne sp. z o.o., Koleje Małopolskie sp. z o.o. oraz Koleje Śląskie sp. z o.o. Z usług realizowanych przez tych operatorów w roku 2015 skorzystało 7,69 mln pasażerów.

W roku 2015 województwo zamówiło pracę eksploatacyjną w wysokości 4,57 mln pockm, co w porównaniu z rokiem 2014 oznaczało zwiększenie o 0,37 mln pockm.

Wykres 150. Praca przewozowa [w mln pasażerokilometrów] oraz praca eksploatacyjna [w mln pociągokilometrów] na terenie województwa małopolskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez operatorów

Tabela 96. Zestawienie środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań związanych z organizowaniem i dotowaniem regionalnych, kolejowych przewozów pasażerskich (w zł)

Rok	Przeznaczenie środków		
	Dotowanie i organizowanie przewozów pasażerskich	Nabywanie pojazdów szynowych	Razem (w zł)
2009	61 643 568	4 871 167	66 514 735
2010	69 000 000	12 164 917	81 164 917
2011	77 578 456	88 838 037	166 416 493
2012	92 000 000	4 936 787	96 936 787
2013	75 530 000	22 879 412	98 409 412
2014	79 672 124	96 582 734	176 254 858
2015	88 448 658	102 074 315	190 522 973

Źródło: opracowanie własne

Tabela 97. Zestawienie rentowności regionalnych pociągów osobowych na terenie województwa małopolskiego

Rok	Łączna ilość pociągów	Ilość pociągów w podziale według stopnia pokrycia kosztów przychodami				
		0–30%	31–50%	51–75%	76–100%	powyżej 100%
2009	328	186	53	50	22	17
2010	350	201	58	41	27	23
2011	311	149	67	46	29	20
2012	316	151	64	41	25	35
2013	250	124	76	42	8	0
2014	211	149	51	11	0	0
2015	361	231	87	30	11	2

Źródło: dane przekazane przez Operatorów

Rentowność regionalnych pociągów osobowych kursujących na terenie województwa małopolskiego na przestrzeni ostatnich lat uległa znacznemu pogorszeniu. Niskie prędkości podróżowania, niekonkurencyjne czasy przejazdu oraz występujące opóźnienia pociągów związane z prowadzonymi pracami modernizacyjnymi na sieci linii kolejowych spowodowały odpływ pasażerów na rzecz transportu drogowego. W konsekwencji spadające przychody ze sprzedaży biletów, przy wysokich kosztach uruchomienia pociągów skutkowały wzrostem deficytu w regionalnym transporcie kolejowym.

3. Transport lotniczy

W 2015 roku liczba pasażerów odprawionych przez Kraków Airport wzrastała szósty rok z rzędu i wyniosła 4 221 171 osób, co jest rekordowym wynikiem w historii podkrakowskiego lotniska. Liczba operacji lotniczych wyniosła 36 345 (średnio 100 dziennie). Stanowi to wzrost o około 2% w stosunku do roku 2014. W 2015 roku procentowy udział przewoźników w ruchu pasażerskim przedstawiał się następująco:

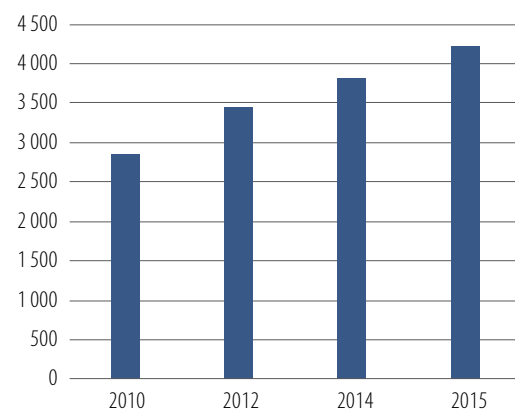
- › przewoźnicy tradycyjni (ruch rozkładowy) – 29%,
- › przewoźnicy niskokosztowi (ruch rozkładowy) – 68%,
- › przewoźnicy czarterowi – 3%,
- › pozostały ruch nierozkładowy (w tym General Aviation) – 0,1%.

W roku 2015 Kraków Airport miał 61 połączeń z portami zagranicznymi w ramach połączeń rozkładowych oraz 10 z portami zagranicznymi w ramach połączeń czarterowych. Procentowy udział (w całości ruchu rozkładowego) dla 10 najpopularniejszych destynacji przedstawiał się następująco: Londyn – 11%, Warszawa – 7%, Frankfurt – 7%, Oslo – 6%, Monachium – 5%, Paryż – 4%, Dublin – 4%, Mediolan – 3%, Berlin – 3%, Rzym – 3%.

Inwestycje realizowane w Kraków Airport w 2015 roku:

1. terminal pasażerski wraz z wewnętrznym układem komunikacyjnym; koszt: ok. 299 mln zł,
2. BSH (Baggage Handling System) – System transportu bagażu; koszt: ok. 56 mln zł,
3. budowa parkingu terenowego wraz z placem składowania odpadów i ogrodzeniem lotniska; koszt: ok. 6 mln zł,
4. Airside (strefa operacyjna lotniska); koszt: ok. 132 mln zł,
5. przystanek kolejowy; koszt: ok. 11 mln zł.

Wykres 151. Liczba odprawionych pasażerów w Kraków Airport (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice sp. z o.o.

Infrastruktura energetyczna

Opracowanie: Andrzej Marcinkowski

— podsumowanie

- Produkcja energii elektrycznej ogółem w Małopolsce w 2015 roku wyniosła 6 621,1 GWh, co – pomimo wzrostu produkcji o 6,52% – nadal daje Małopolsce 9 pozycję w kraju.
- Produkcja energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii w Małopolsce zmalała o 22%, co obniżyło jej pozycję wśród województw z 12. na 14.
- W 2015 roku zlikwidowano w Małopolsce 4 446 kotłów na paliwo stałe, czyli o prawie 71% więcej niż w 2013 – pierwszym roku realizacji programu ochrony powietrza. Łącznie za lata 2013–2015 zlikwidowano ponad 10 tys. starych, nisko sprawnych pieców i kotłów wykorzystujących paliwa stałe. W 2015 roku przeprowadzono również termomodernizację 667 budynków i zastosowano 520 odnawialnych źródeł energii do ogrzewania.

1. Elektroenergetyka

Produkcja i zużycie energii elektrycznej

Wolumen krajowej produkcji energii elektrycznej brutto w 2015 roku ukształtował się na poziomie 161 772 GWh i był wyższy od wolumenu za poprzedni rok o 5 205 GWh (tj. o 3,3%). W 2015 roku krajowe zużycie energii elektrycznej brutto wyniosło 161 438 GWh i zwiększyło się o 1,7% w porównaniu z 2014 rokiem. Stopa wzrostu krajowego zużycia energii elektrycznej była ponad dwukrotnie niższa niż tempo wzrostu PKB w 2015 roku, które według wstępnych szacunków GUS wyniosło 3,6%. Odbiorców końcowych którzy znajdują się po stronie popytowej rynku detalicznego energii elektrycznej, jest ponad 17,05 mln, z czego 90,3% (15,4 mln) to odbiorcy z grupy taryfowej G, w tym w przeważającej większości odbiorcy w gospodarstwach domowych (ponad 14,5 mln).

W roku 2015 największy udział w podsektorze wytwarzania utrzymywała grupa kapitałowa PGE Polska Grupa Energetyczna S.A., a na rynku sprzedaży do odbiorców końcowych – TAURON Polska Energia S.A., przy czym udział grupy kapitałowej PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. w sektorze wytwarzania w 2015 roku kształtował się na poziomie 37,3% (w 2014 roku – 37,9%). Udział grupy TAURON Polska Energia S.A. wyniósł w roku ubiegłym 11,3%, co oznacza wzrost w porównaniu z 2014 rokiem o 0,5 p.p. W strukturze paliw w elektroenergetyce zawodowej krajowej dominuje węgiel kamienny i brunatny – odpowiednio 55% i 34,6%. Pozostałe paliwo to biogaz i biomasa (5,45%) oraz gaz (4,73%).

Produkcja energii elektrycznej ogółem w Małopolsce w 2015 roku wyniosła 6 621,1 GWh, co – pomimo wzrostu produkcji o 6,52% – nadal daje Małopolsce 9. pozycję w kraju. Produkcja energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii w stosunku do poprzedniego roku zmalała o 22%, co obniżyło pozycję Małopolski wśród województw z 12. na 14.

— więcej informacji

Więcej informacji na temat odnawialnych źródeł energii znaleźć można na stronach Głównego Urzędu Statystycznego oraz Urzędu Regulacji Energetyki

Tabela 98. Produkcja energii elektrycznej w woj. małopolskim (w GWh)

Wyszczególnienie	2010	2012	2014	2015
ogółem	6 859,4	6 384,5	6 216,1	6 621,1
z odnawialnych nośników energii	783,8	886,3	590,8	463,1

Źródło: Energetyka ciepła w liczbach – 2015, Urząd Regulacji Energetyki

Nadal utrzymuje się tendencja wzrostu liczby odbiorców energii elektrycznej w gospodarstwach domowych zarówno w miastach jak i wsiach, oraz spadku zużycia energii w miastach, jednakże także na wsi zaczyna pojawiać się tendencja spadku zużycia energii. Jest to szczególnie widoczne w zużyciu energii na jednego mieszkańca, które od 2010 spadło ogółem o 5,5% zaś na wsi o 2,3%.

Tabela 99. Odbiorcy energii elektrycznej oraz zużycie w gospodarstwach domowych w Małopolsce

Wyszczególnienie	2010	2012	2014	2015
odbiorcy energii elektrycznej w gospodarstwach domowych (w tys.)	1 199,4	1 212,4	1 236,2	1 249,5
› w tym w miastach	681,4	690,3	709,6	715,2
› w tym na wsi	518,0	522,1	526,6	534,3
zużycie energii el. w gosp. dom. ogółem (w MWh)	2 775,0	2 714,3	2 681,0	2 652,3
› w tym w miastach	1 506,0	1 453,4	1 402,1	1 381,4
› w tym na wsi	1 261,0	1 269,0	1 278,8	1 270,9
zużycie na 1 mieszkańca ogółem (w kWh)	833,1	810,2	796,9	786,9
› w tym na wsi	750,6	737,6	740,3	733,0

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura sieciowa

Operatorem systemu przesyłowego w Polsce jest przedsiębiorstwo Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. (PSE) przekazujące energię 176 (dane – połowa 2016) operatorom systemów dystrybucyjnych (OSD). W Małopolsce działa ponad 20 OSD, wśród których są m.in.: Tauron Dystrybucja S.A., Synthos Dwory 7 sp. z o.o., Grupa Azoty S.A., Zespół Elektrowni Wodnych Nidzica SA, Energomedia sp. z o.o.

PSE rozwija sieć, zastępując istniejące sieci 220 kV siecią o napięciu 400 kV (posiadającą większe możliwości przesyłu przy mniejszych stratach energii) oraz wymieniając transformatory na nowe o niższym poziomie strat. W perspektywie do 2018 roku planowana jest budowa m.in. ok. 1 600 km torów prądowych linii 400 kV oraz modernizacja ok. 1 220 km torów prądowych linii 220 kV. W Małopolsce przewiduje się rozbudowę i/lub modernizację stacji Skawina oraz Tarnów, a także budowę linii 400 kV Skawina–Tarnów–Tuczna.

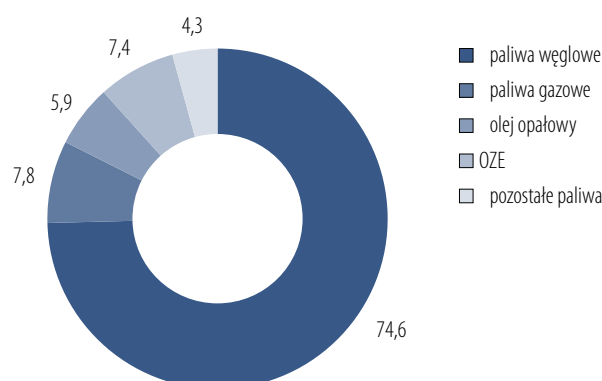
2. Sieć ciepła

Produkcja i zużycie energii cieplnej

W 2015 roku wolumen sprzedaży ciepła ogółem (łącznie z odsprzedażą innym przedsiębiorstwom) wyniósł 345 585,3 TJ, a więc wzrósł o 1,1% w stosunku do 2014 roku. Nieco ponad 41% wolumenu sprzedaży ciepła realizowane było bezpośrednio ze źródeł, natomiast pozostała część za pośrednictwem sieci ciepłowniczej.

Analogicznie do lat poprzednich, w 2015 roku podstawowym paliwem wykorzystywanym do jego wytwarzania nadal był węgiel kamienny. W województwach: opolskim, warmińsko-mazurskim, małopolskim (93,6%), świętokrzyskim, wielkopolskim, podlaskim i dolnośląskim ponad 90% ciepła wciąż wytwarzano z węgla kamiennego.

Wykres 152. Struktura paliw używanych w Polsce do produkcji ciepła w 2015 r. (w %)

Źródło: Energetyka ciepła w liczbach – 2015, Urząd Regulacji Energetyki

W 2015 roku całkowita moc cieplna zainstalowana u koncesjonowanych wytwórców ciepła wynosiła 56 048,7 MW (w 2002 roku – 70 952,8 MW), a moc osiągalna – 54 767,9 MW (w 2002 roku – 67 285,4 MW). Z kolei długość sieci ciepłowniczej, będącej w dyspozycji koncesjonowanych przedsiębiorstw ciepłowniczych w 2015 roku wynosiła 20 456,0 km. Jednakże trzeba zaznaczyć, że wielkość ta obejmowała także zewnętrzne instalacje odbiorcze. Jednym z pozytywnych zjawisk obserwowanych w ostatnim czasie jest zahamowanie wzrostu wartości wskaźnika dekapitalizacji majątku trwałego, który w latach 2002–2007 systematycznie rósł od poziomu 54,75% do 60,05%. Natomiast od 2008 roku wartość tego wskaźnika zaczęła się obniżać aż do wartości 50,86% w 2015 roku. Analizując potencjał sektora ciepłowniczego, należy także wskazać, że w latach 2002–2015 koncesjonowane ciepłownictwo zredukowało zatrudnienie o 48,0%. W 2015 roku koncesjonowane przedsiębiorstwa wytworzyły, łącznie z ciepłem odzyskanym w procesach technologicznych, 394,1 tys. TJ ciepła. Ponad 63% ciepła wyprodukowanego w źródłach, tj. 227,7 tys. TJ, zostało wytworzone w kogeneracji z produkcją energii elektrycznej.

W Małopolsce w porównaniu z 2014 rokiem struktura paliw używanych do produkcji ciepła zmieniła się. Zużycie paliw węglowych wzrosło o prawie 5%, podobnie jak zużycie gazu ziemnego o prawie 37%, podczas gdy wykorzystanie źródeł energii odnawialnej do produkcji ciepła spadło o prawie 4%, głównie z powodu spadku wykorzystania biomasy o 29,1%.

Tabela 100. Struktura produkcji ciepła w Małopolsce w 2015 r. (w GJ)

Małopolska	Paliwa węglowe	Paliwa gazowe	Olej opałowy	OZE	pozostałe
22 451 720	21 023 555	445 224	9 545	663 199	310 197
100%	93,64%	1,98%	0,04%	2,95%	1,38%

Źródło: Energetyka ciepła w liczbach – 2015, Urząd Regulacji Energetyki

W 2015 roku nastąpiło w Małopolsce pewne przełamanie trendu spadkowego ubiegłych lat, widoczne we wzroście o ponad 5% produkcji ciepła ogółem w porównaniu z 2014 rokiem, a ciepła dostarczonego do odbiorców sieciowych o 4,6%. Wzrosty dotyczyły także każdej z kategorii produkcji i odbiorców, przy ograniczonym do 3,2% wzroście strat, dzięki stosowaniu nowoczesnych technologii przesyłania oraz termoizolacji.

Tabela 101. Produkcja i rozdysponowanie ciepła w województwie małopolskim (w TJ)

Produkcja ciepła ogółem	W tym w kogeneracji	Ciepło z odzysku	Zużycie ciepła na potrzeby własne	Ciepło oddane do sieci	Straty ciepła	Ciepło dostarczone do odbiorców przyłączonych do sieci
22 451,7	15 574,6	5 114,9	10 760,2	16 806,4	2 099,1	14 707,3

Źródło: Energetyka ciepła w liczbach – 2015, Urząd Regulacji Energetyki

Infrastruktura ciepłownicza

Długość sieci przesyłowej ciepła w Polsce wyniosła 15 931,6 km, z czego 15 094 km przypadało na miasta. Sieć ta rozprzewadzała ciepło generowane przez 23 816 kotłowni, z których 18 493 znajdowało się w miastach. Nieznacznemu przyrostowi długości o 1,2% towarzyszył jednak spadek mocy o ponad 2,5%. Było to wyrazem zmian w budownictwie i świadomości konieczności oszczędzania energii.

Długość sieci ciepłej przesyłowej w Małopolsce w 2015 roku zwiększyła się w porównaniu z poprzednim rokiem o prawie 8% i był to od 2010 roku pierwszy przyrost przekraczający 2%. Zasadniczo do 2010 roku długość sieci spadała ze względu na zużycie techniczne i brak większych nowych inwestycji.

W 2015 roku zlikwidowano w Małopolsce 4 446 kotłów na paliwo stałe, czyli o prawie 71% więcej niż w 2013 – pierwszym roku realizacji programu ochrony powietrza. Łącznie za lata 2013–2015 zlikwidowano ponad 10 tys. starych, nisko sprawnych pieców i kotłów wykorzystujących paliwa stałe. W 2015 roku przeprowadzono również termomodernizację 667 budynków, zastosowano 520 odnawialnych źródeł energii do ogrzewania.

więcej informacji

Więcej informacji na temat energetyki ciepłej znaleźć można w publikacji *Energetyka ciepła w liczbach – 2015* Urzędu Regulacji Energetyki, Warszawa sierpień 2016; *Gospodarka paliwowo-energetyczna w 2016*, GUS Warszawa 2016; *Infrastruktura komunalna w 2016*, GUS, Warszawa 2016.

Tabela 102. Długość i moc sieci ciepłej w województwie małopolskim (w km i MW)

Wyszczególnienie	2002	2014	2015
długość sieci ciepłowniczej (w km)	1 451,2	1 502,1	1 620,8
moc zainstalowana (w MW)	5 708,9	4 184,5	4 291,3

Źródło: *Energetyka ciepła w liczbach – 2015*, Urząd Regulacji Energetyki

3. Gazownictwo

W 2015 roku wzrosła w Polsce do 63 liczba przedsiębiorstw z koncesją na obrót paliwami gazowymi aktywnie uczestniczących w obrocie, jednak pozycję dominującą na rynku hurtowym i detalicznym utrzymywał PGNiG, pomimo spadku udziału do poniżej 90% (sprzedaż gazu do odbiorców końcowych spadła do 80,22%). Obowiązek sprzedaży gazu ziemnego na giełdzie towarowej dotyczył 55% gazu wprowadzonego do sieci. Widoczny był spadek cen gazu średnio o 5%, ich poziom był nadal wyższy o około 6% niż na rynkach zachodnich przy niemal utrzymującym się wolumenie obrotu. Zakupy gazu z zagranicy, w ilości 122,8 TWh, uzupełniane były gazem pochodzącym ze źródeł krajowych w ilości 43,5 TWh. Na podstawie kontraktu pomiędzy PGNiG S.A. a OOO Gazprom Eksport zakupiono 89,5 TWh gazu ziemnego (Raport TOE, Warszawa, 20 kwietnia 2016 roku).

Infrastruktura gazownicza

W grudniu 2015 roku uruchomiono Gazoport w Świnoujściu, jedyną w całej Europie Środkowo-Wschodniej i regionie Morza Bałtyckiego instalację pozwalającą na odbiór skroplonego gazu z dowolnego kierunku na świecie. Port jest w stanie przyjąć rocznie 5 mld m³ gazu. Od 1 stycznia 2015 roku dzięki rozbudowie przepompowni we Włocławku możliwy jest także import gazu do Polski z kierunku zachodniego z wykorzystaniem gazociągu jamalskiego. Polska posiada 7 magazynów gazu wysokometanowego o łącznej pojemności ok. 2,8 mld m³. Z początkiem 2016 roku w magazynach znajdowało się 1,7 mld m³ gazu (59% całkowitej pojemności).

Podziemny magazyn gazów o pojemności 90 mln m³ znajduje się również w Małopolsce w miejscowości Swarców, drugi małopolski PMG planowany jest w Moszczenicy, w podziemnych wyrobiskach kopalni soli kamien-

więcej informacji

Więcej informacji na temat gazownictwa znaleźć można w publikacji *Charakterystyka Rynku Paliw Gazowych* Urzędu Regulacji Energetyki; w *Podsumowaniu realizacji Programu ochrony Powietrza dla województwa małopolskiego w 2016*, UMWM Banku Danych Regionalnych, GUS Warszawa 2016 oraz na stronie Głównego Urzędu Statystycznego.

nej. Magazyny te, jako rezerwa krajowa, są częścią strategicznej sieci krajowej, której małopolską częścią będzie magistrała Pogórska Wola – Tworzeń DN 1000 o długości 160 km, przewidziana do realizacji do 2020 roku. (Krajowy Dziesięcioletni Plan Rozwoju Sieci Przesyłowej Gazu na lata 2016–2020 – Gaz System 2015). Długość i gęstość sieci gazowej, w tym rozdzielczej, w naszym regionie powoli, lecz systematycznie wzrasta, ostatnio o 2% w 2015r w stosunku do 2014 roku.

Tabela 103. Długość sieci gazowej na terenie województwa małopolskiego (w km)

Wyszczególnienie	2010	2012	2014	2015
długość sieci gazowej	22 123,1	22 351,9	22 749,3	23 213,3
sieć rozdzielcza gazowa na 100 km ²	136,2	137,7	140,0	143,1

Źródło: GUS w Krakowie

Równolegle wzrasta liczba odbiorców, przy czym na wsi wykazuje ona od 2010 roku większą dynamikę przyrostów niż w miastach – odpowiednio 2,82% do 0,38%, pomimo to zużycie gazu zmalało za okres od 2010 roku do 2015 roku o prawie 5%, co może być efektem dywersyfikacji źródeł energii.

Tabela 104. Zaopatrzenie gospodarstw domowych w gaz w województwie małopolskim

Wyszczególnienie	2010	2012	2014	2015
odbiorcy gazu ogółem	693 780	701 166	709 521	713 324
› tym w miastach	472 512	470 474	473 483	474 323
› w tym na wsi	221 268	230 692	236 038	239 001
zużycie gazu (w m ³)	411 376,80	416 942,3	374 298,9	391 002,7

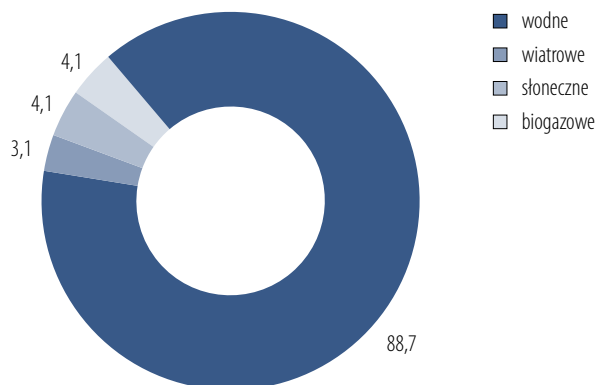
Źródło: GUS

4. Odnawialne źródła energii

Ustawa o odnawialnych źródłach energii z dnia 20 lutego 2015 roku weszła w życie 4 maja 2015 roku. W życie jednak nie weszły kluczowe zapisy ustawy o OZE, m.in. w zakresie wprowadzenia systemu aukcyjnego. W Polsce udział źródeł OZE w produkcji ciepła obniżył się o 0,4 punktu procentowego w stosunku do roku ubiegłego i wyniósł 7,4%. Najwięcej ciepła ze źródeł OZE wytwarzane było w województwie kujawsko-pomorskim (28,6%) i pomorskim (15,3%). Cena produkcji ciepła z OZE była niższa od średniej ceny wytwarzania ciepła z innych źródeł, za wyjątkiem ciepła z węgla brunatnego.

Instalacje produkujące energię elektryczną z OZE w Małopolsce to w 88,7% hydroelektrownie, dla każdej z pozostałych kategorii udział nie przekracza 5%. W 2015 roku, w porównaniu z 2014 rokiem, odnotowano w Małopolsce tendencję spadku produkcji energii elektrycznej w instalacjach OZE. Nie dotyczyło to hydroelektrowni o dużej mocy, których produkcja pozostawała zasadniczo bez zmian. Dla mikroinstalacji o mocy do 0,3 MW nastąpił wzrost o ponad 3,7%, jednak dla instalacji do 1 MW produkcja spadła o ponad 12%. Z kolei produkcja energii z biogazu zwiększyła się o ponad 5%. Jednakże w pozostałych kategoriach odnotowano duże spadki, w tym ponad 47% w przypadku elektrowni wiatrowych oraz 40% dla elektrowni wykorzystujących promieniowanie słoneczne. Spadki wynikały ze zmian czynników wpływających na opłacalność produkcji, takich jak na przykład regulacje dotyczące ochrony środowiska, regulacje dotyczące ochrony ludności przed szkodliwym oddziaływaniem np. niektórych instalacji wiatrowych lub też kwestii zrównoważenia przepływow i stabilnej pracy krajowego systemu energetycznego we współdziałaniu z siecią prosumencką.

Wykres 153. Instalacje produkujące energię elektryczną z OZE w Małopolsce (w %)

Źródło: Urząd Regulacji Energetyki, dane z 2016 r.

Tabela 105. Instalacje produkujące energię elektryczną z OZE w Małopolsce

Typ instalacji	Ilość	Moc (MW)
wytwarzające z biogazu z oczyszczalni ścieków	10	4 386
wytwarzające z biogazu składowiskowego	5	3 188
wytwarzające z promieniowania słonecznego	38	8 709
elektrownie wiatrowe na lądzie	13	6 681
elektrownia wodna przepływowa do 0,3 MW	32	2 995
elektrownia wodna przepływowa do 1 MW	9	5 131
elektrownia wodna przepływowa do 5 MW	9	23 560
elektrownia wodna przepływowa do 10 MW	1	9 000
elektrownia wodna przepływowa powyżej 10 MW	1	56 000
elektrownia wodna szczytowo-pompowa lub przepływowa z członem pompowym	1	92 750
realizujące technologię współwspalania (paliwa kopalne i biomasa)	2	0,000

Źródło: Urząd Regulacji Energetyki, dane z 2016

więcej informacji

Więcej informacji na temat odnawialnych źródeł energii znaleźć można na stronach Głównego Urzędu Statystycznego oraz Urzędu Regulacji Energetyki

Infrastruktura sanitarna

Opracowanie: Magdalena Jasińska, Wojciech Machalski

— podsumowanie

- Na przestrzeni ostatnich 11 lat obserwuje się stałą tendencję wzrostową w długości budowanej sieci kanalizacyjnej.
- Średni przyrost sieci kanalizacyjnej wynosi 8,2% rocznie.
- W przypadku sieci wodociągowej przyrost ten jest mniejszy i wynosi 2,3% rocznie.
- Najwięcej sieci kanalizacyjnej w 2015 roku wybudowano na terenie miasta i gminy Skawina – 106,0 km, do której podłączono 1565 budynków mieszkalnych.
- Najwięcej sieci wodociągowej wybudowano na obszarze miasta i gminy Myślenice – 48,24 km.

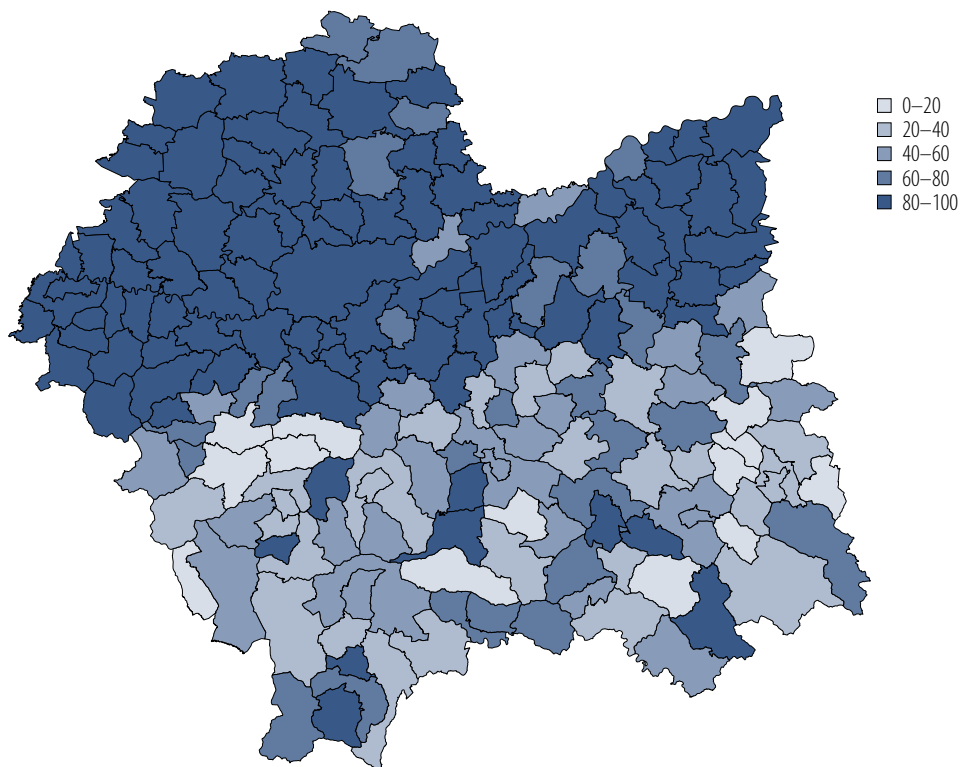
1. Sieć wodociągowa

Zasoby wodne Małopolski zaspokajają z nadwyżką potrzeby województwa, jednak konieczne jest wyrównanie poziomu zaopatrzenia w wodę na całym obszarze województwa przy pomocy środków technicznych. Przyrost sieci wodociągowej w Małopolsce z roku na rok jest coraz wyższy. Niewątpliwie przyczyniły się do tego możliwości finansowania budowy sieci wodociągowej zarówno ze środków państwowych, jak również ze środków UE.

Według danych Urzędu Statystycznego w Krakowie w 2015 roku na terenie województwa małopolskiego przybyło 781 km wodociągów (długość sieci wyniosła 19 787,1 km). Najwięcej wybudowano na obszarze miasta i gminy Myślenice – 48,24 km sieci.

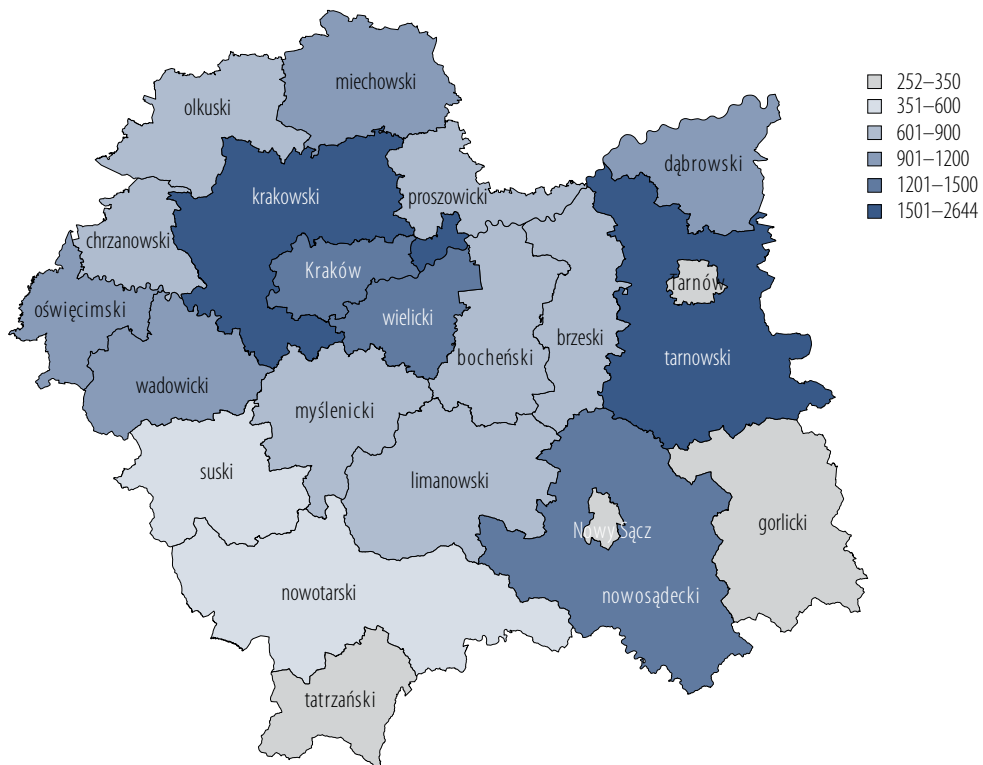
Na terenie województwa z sieci wodociągowej korzysta 81,1% ludności, przy czym region jest pod tym względem znacznie zróżnicowany. Północna część Małopolski charakteryzuje się dużym odsetkiem ludności korzystającej z wodociągów, natomiast w południowej części dostęp do sieci jest znacznie mniejszy. Do najlepiej zwodociągowanych należy Kraków oraz znaczna część gmin Małopolski Zachodniej, w których odsetek ludności korzystającej z wodociągów sięga niemal 100%. Na obszarze województwa najmniej zwodociągowane są gminy Lipinki oraz Budzów, natomiast 14 gmin nie przekracza progu 20% ludności korzystającej z sieci wodociągowej. Widoczny jest jednak stały, systematyczny wzrost udziału korzystających z wodociągów, który w ciągu ostatnich 10 lat zwiększył się o ok. 12% (w 2004 – 71,4%).

Mapa 52. Korzystający z wodociągów w 2015 r. (w %)

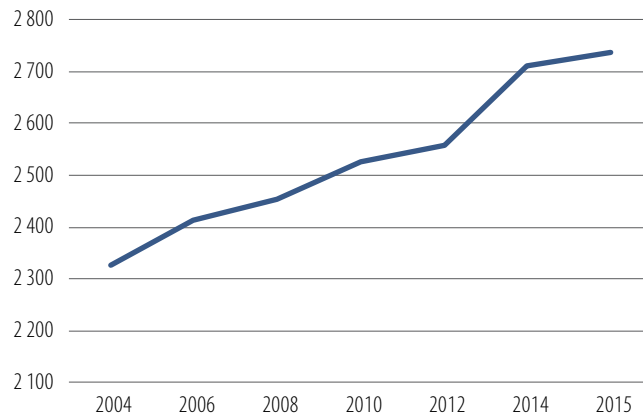
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa 53. Długość sieci wodociągowej w województwie małopolskim w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

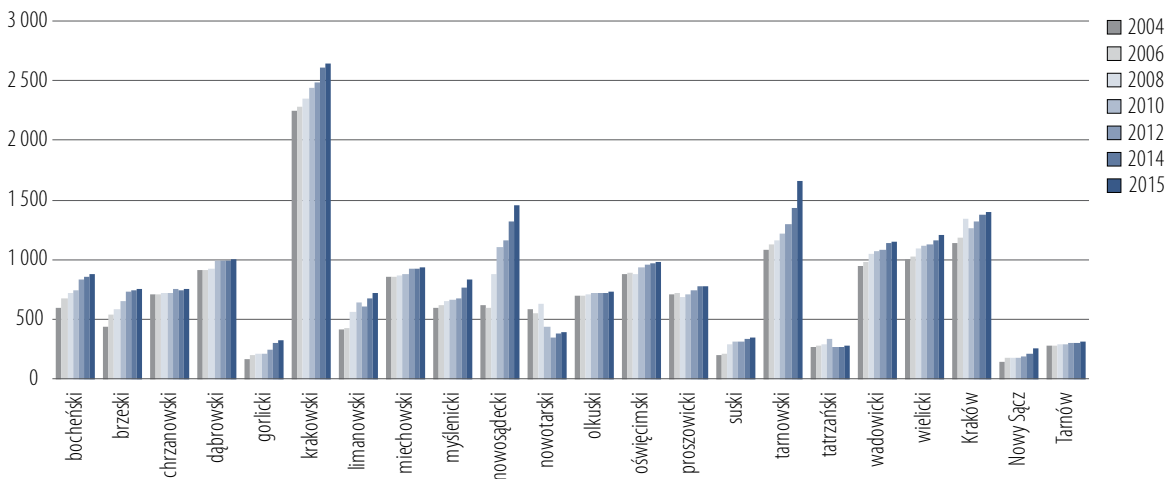
Wykres 154. Przyrost liczby mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej w województwie małopolskim (tys. osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Liczba mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej sukcesywnie wzrasta. Największy przyrost można było zaobserwować w roku 2014. Liczba mieszkańców województwa korzystająca z sieci wodociągowej znacznie przerasta liczbę osób korzystających z sieci kanalizacyjnej.

Wykres 155. Długość sieci wodociągowej w województwie małopolskim (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

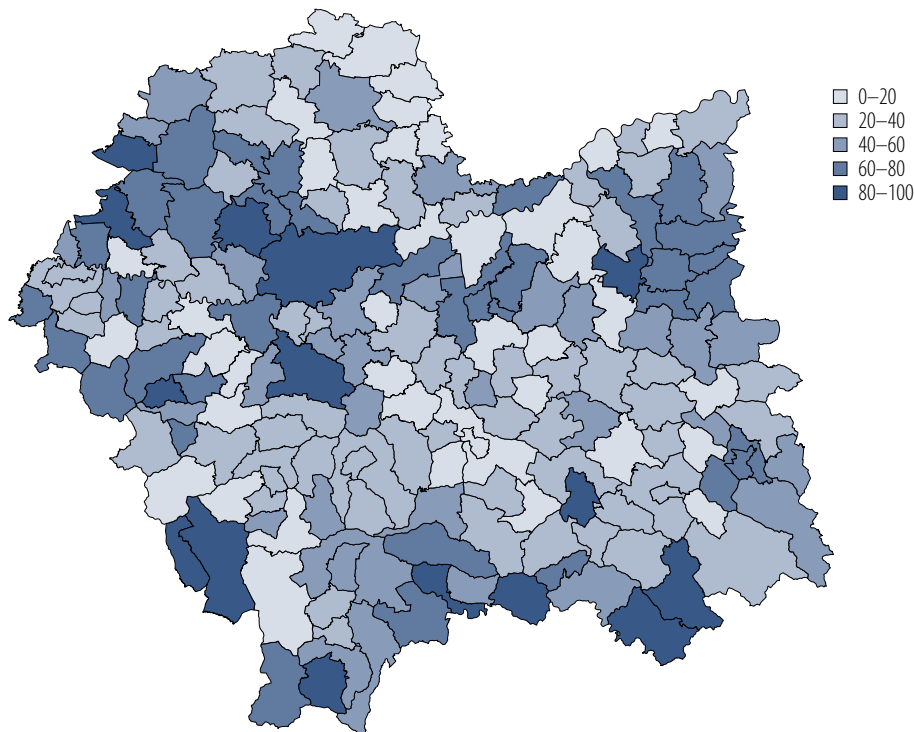
2. Sieć kanalizacyjna

W latach 2004–2015 przyrost sieci kanalizacyjnej był większy od przyrostu sieci wodociągowej. Według danych US w Krakowie w 2015 roku w Małopolsce przybyło 1541,1 km sieci kanalizacyjnej (długość kanalizacji wyniosła 15050,4 km), podczas gdy w roku 2014 przyrost ten wyniósł 1138,4 km. Najwięcej sieci kanalizacyjnej w roku 2015 wybudowano na terenie miasta i gminy Skawina – 106,0 km, do której podłączono 1565 budynków mieszkalnych. W województwie małopolskim nadal występuje dysproporcja pomiędzy długością sieci kanalizacyjnej w miastach i na wsi, chociaż sytuacja ta ulega poprawie. W 2005 roku kanalizacje wiejskie stanowiły 51,9% ogółu długości sieci kanalizacyjnej, natomiast w 2015 r. kanalizacje na wsi stanowiły już 66,5% ogółu długości sieci kanalizacyjnej województwa.

Na terenie województwa z sieci kanalizacyjnej w 2015 roku korzystało 61,4% ludności. Odsetek ten systematycznie wzrasta z roku na rok, tylko od 2004 roku zwiększył się o 22%. Należy przy tym zaznaczyć, że wzrost odsetka ludności korzystającej z kanalizacji widoczny był przede wszystkim na obszarach wiejskich, gdzie tylko w przytoczonym okresie ostatnich 11 lat wzrósł z 13,7% w 2004 roku do 36,6% w roku 2015. Widocznemu zmniejszeniu uległa liczba gmin, nieposiadających dostępu do kanalizacji – 11 lat temu takich gmin było nieco ponad 30, w roku 2015 było ich już tylko 11. W części gmin w omawianym okresie udział ludności korzystającej

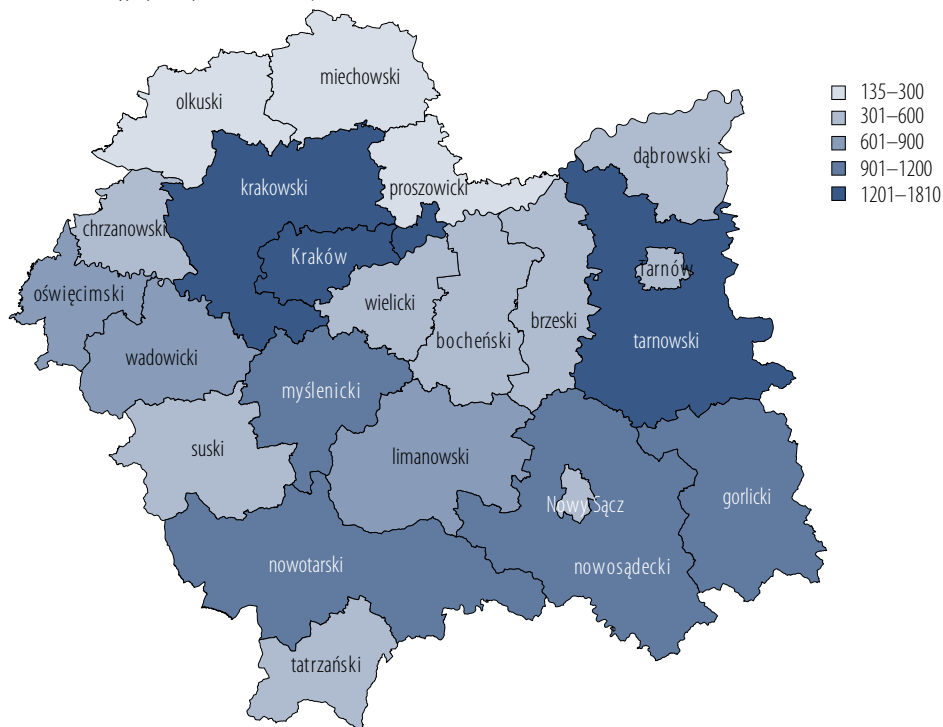
z kanalizacji wzrósł znacząco – na niektórych terenach, gdzie jeszcze 11 lat temu nie było kanalizacji, obecnie odsetek korzystających wynosi ponad 50%, np. w gminach Spytkowo (pow. nowotarski), Zembrzyce i Sułozowa, a nawet 70% jak w przypadku gminy Stryszów.

Mapa 54. Korzystający z kanalizacji w 2015 r. (w %)

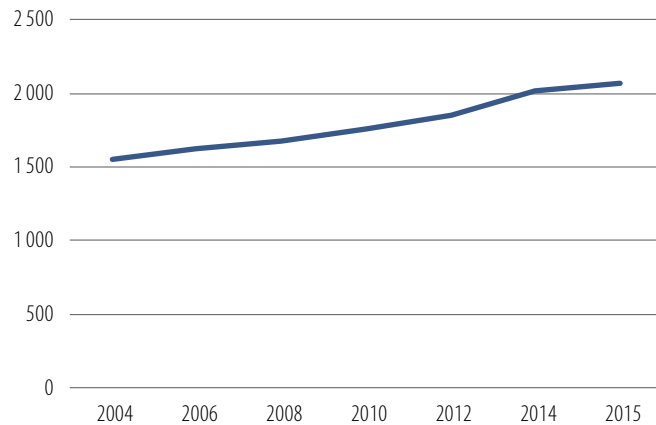
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa 55. Długość sieci kanalizacyjnej w województwie małopolskim w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

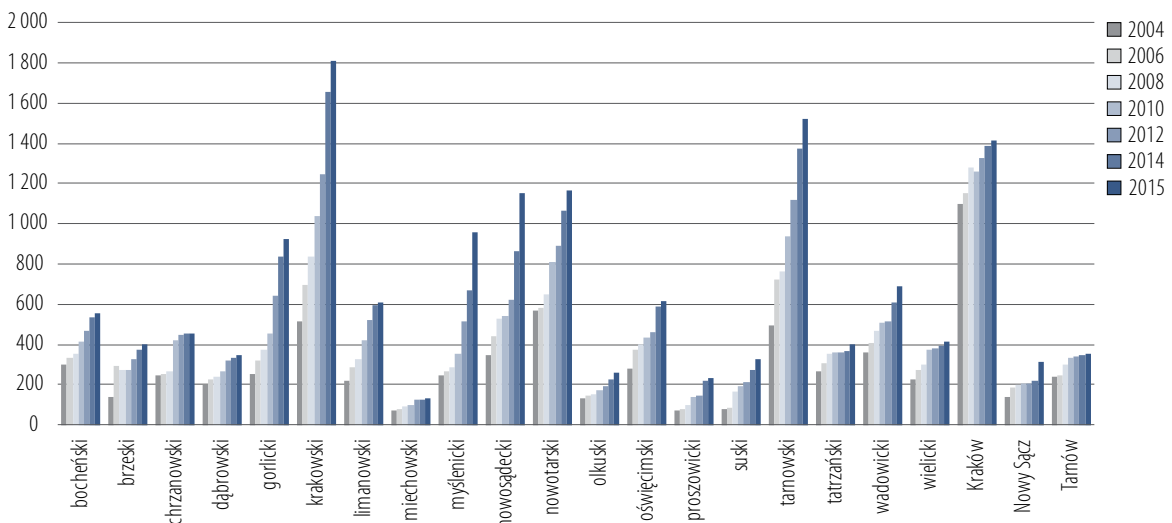
Wykres 156. Przyrost liczby mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej w województwie małopolskim (tys. osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

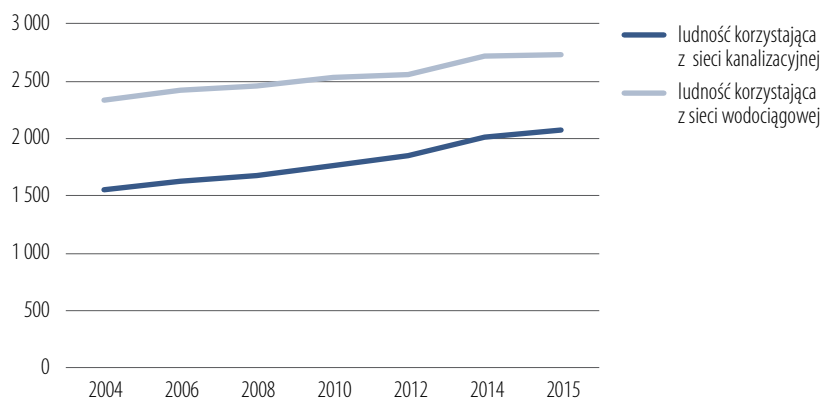
Liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej stale wzrasta. Największy przyrost zaobserwowano w 2014 roku. Porównując liczbę osób korzystających z sieci wodociągowej z osobami korzystającymi z kanalizacji, w dalszym ciągu znaczna część mieszkańców nie ma możliwości odprowadzania nieczystości ciekłych do sieci kanalizacyjnej.

Wykres 157. Długość sieci kanalizacyjnej w województwie małopolskim (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

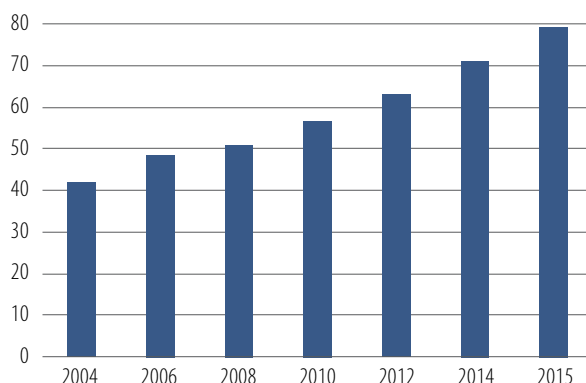
Wykres 158. Przyrost liczby mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w województwie małopolskim (tys. osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Powyższy wykres obrazuje dysproporcję jaka występuje pomiędzy liczbą mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej, a liczbą osób korzystających z sieci kanalizacyjnej.

Wykres 159. Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej w województwie małopolskim (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Liczba oczyszczalni komunalnych w województwie małopolskim wynosi 245, w tym:

- › mechanicznych – 0,
- › biologicznych – 174,
- › z podwyższonym usuwaniem biogenów – 71.

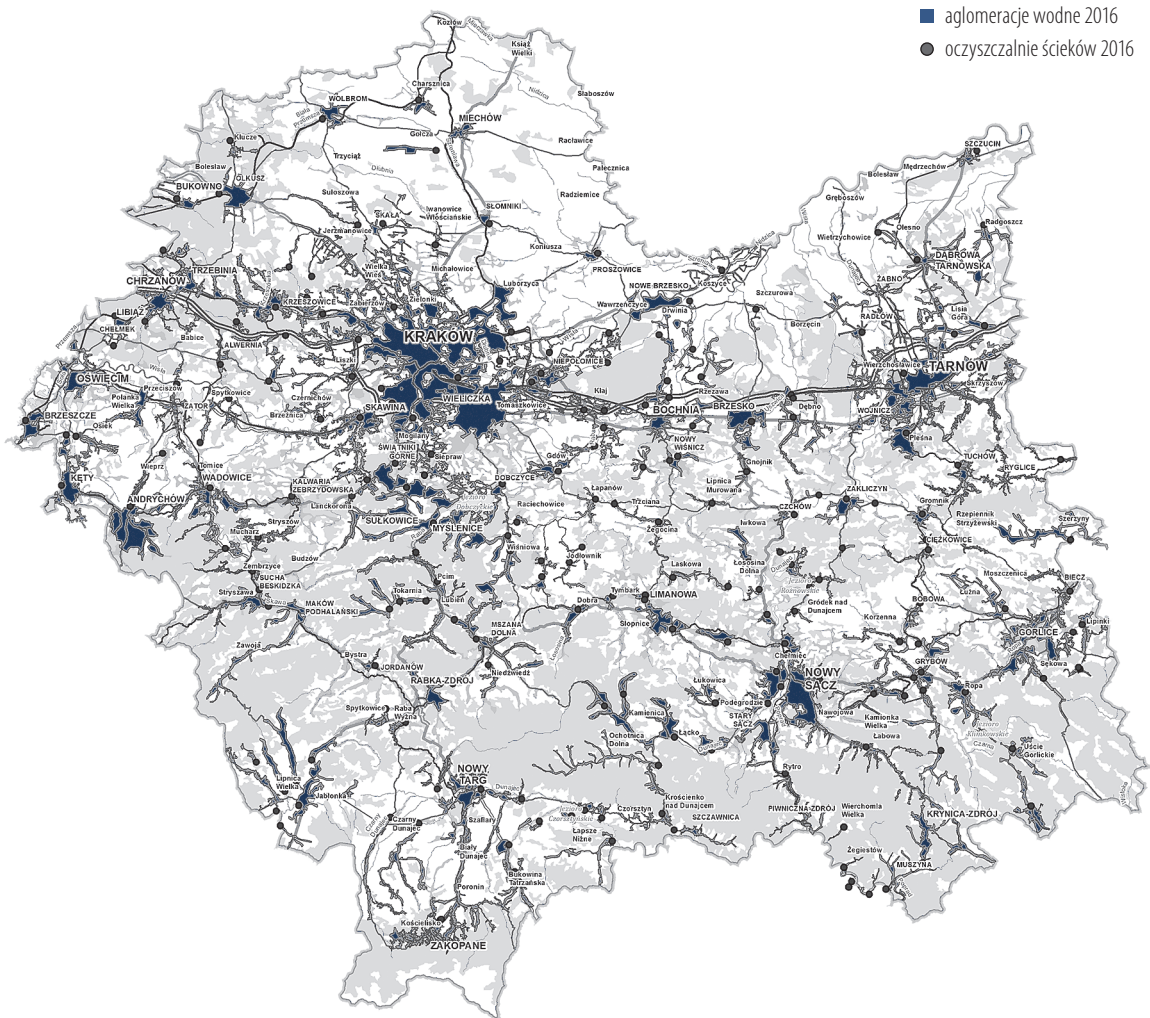
case study

W 2015 roku zmodernizowano 23 oczyszczalnie ścieków w 21 gminach wiejskich i miejsko-wiejskich województwa małopolskiego. W 2015 roku w Małopolsce wybudowano 6 oczyszczalni ścieków w następujących gminach: Krzeszowice (1 oczyszczalnia; przepustowość 400 m³/dobę), Chełmec (2; 528,5 m³/dobę), Grybów (1; 90 m³/dobę), Paęcznica (1; 25 m³/dobę) oraz Biskupice (1; 36 m³/dobę). Nakłady inwestycyjne na zbiorcze oczyszczalnie ścieków w 2015 roku w województwie małopolskim wyniosły ok. 83 mln zł.

Budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowa i modernizacja zbiorczych systemów kanalizacyjnych na terenie gmin realizowana jest w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK). Program ten zakłada wyposażenie aglomeracji powyżej 2000 RLM¹ w infrastrukturę sanitarną. Na koniec 2015 roku liczba osób podłączonych do kanalizacji w 151 aglomeracjach województwa małopolskiego wyniosła 2 127 433 (pozostaje do podłączenia ok. 18% osób). Długość sieci kanalizacyjnej wynosi obecnie 15050,4 km (pozostaje do wybudowania ok. 15% sieci kanalizacyjnej). Aglomeracje województwa małopolskiego są skanalizowane w 90,1%, przy czym 64 aglomeracje osiągnęły prawie 100% skanalizowania, a 14 aglomeracji nie osiągnęło 30% skanalizowania. W roku 2015 opracowano Master Plan dla wdrażania dyrektywy Rady 91/271/EWG, który został zatwierdzony przez kierownictwo resortu środowiska w dniu 15 maja 2015 roku i przekazany do Komisji Europejskiej, natomiast w dniu 9 czerwca 2016 roku zatwierdzono jego aktualizację. Master Plan przedstawia sposób osiągnięcia celu wskazanego w dyrektywie Rady 91/271/EWG i zawiera zbiór podstawowych danych dotyczących ilości, wielkości oraz planów inwestycyjnych i potrzeb finansowych aglomeracji związanych z systemami kanalizacji i oczyszczalni ścieków komunalnych.

1. Aglomeracja oznacza teren (w obszarze jednej lub wielu gmin), na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza jest wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane systemem kanalizacyjnym do oczyszczalni ścieków albo do końcowego punktu zrzutu tych ścieków.

Mapa 56. Aglomeracje wodne w województwie małopolskie w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych

— więcej informacji

Więcej informacji o KPOŚK na stronie:
www.kzgw.gov.pl

Społeczeństwo informacyjne

Opracowanie: Beata Bańdura, Justyna Kuczek

— podsumowanie

- Prometheus 39. na świecie – polski superkomputer najwyżej w historii w rankingu TOP500 – na opublikowanej 16 listopada 2015 roku liście TOP500 – najpotężniejszych komputerów na kuli ziemskiej – najszybszy superkomputer w historii Polski, Prometheus z Akademickiego Centrum Komputerowego CYFRONET AGH, uplasował się na rekordowo wysokim, 39. miejscu. To najwyższa pozycja Polski w historii tego zestawienia.
- Małopolskie e-usługi na wyciągnięcie ręki – od dostępu przez internet do usług medycznych dzięki Małopolskiemu Systemowi Informacji Medycznej: www.e-zdrowie.malopolska.pl, usługi administracyjne: www.cyfrowamalopolska.pl, turystyczne: www.visitmalopolska.pl, kulturalne: www.muzea.malopolska.pl, po zintegrowane usługi transportowe: www.mka.malopolska.pl.
- Według raportu Związku Liderów Sektora Usług Biznesowych ABSL pn. *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2015*, liderem pod względem zatrudnienia w sektorze w Polsce pozostaje Kraków, w którym, w 138 centrach usług, pracuje już ponad 50 tys. osób, co stanowi 24% ogółu zatrudnionych w centrach w Polsce.
- Kraków od lat zachowuje pozycję najatrakcyjniejszej w Europie lokalizacji dla outsourcingu usług biznesowych, co znajduje potwierdzenie w rankingu *Tholons Top Outsourcing Destinations*. W 2015 miasto utrzymało 9. miejsce w świecie, będąc jednocześnie liderem wśród lokalizacji europejskich.
- Podając za Głównym Urzędem Statystycznym, w Małopolsce komputer osobisty posiada 78,5% ogółu gospodarstw domowych, w tym z dostępem do internetu 76%. Największy odsetek urzędów posiadających elektroniczną skrzynkę podawczą na platformie ePUAP (99,4%) odnotowano w Małopolsce.

Społeczeństwo informacyjne funkcjonuje w oparciu o szybką wymianę informacji, a podstawowym warunkiem jego rozwoju jest dostęp do nowoczesnej sieci teleinformatycznej oraz umiejętność wykorzystania technologii informacyjnych we wszystkich aspektach życia gospodarczego i społecznego. Umiejętność gromadzenia, przetwarzania i przekazywania informacji z wykorzystaniem nowoczesnych technologii wpływa na rozwój gospodarczy całego regionu oraz na jakość życia jego mieszkańców.

1. Wybrane projekty w zakresie społeczeństwa informacyjnego realizowane w Małopolsce

Dzięki wykorzystaniu środków unijnych na wsparcie rozwoju społeczeństwa informacyjnego Małopolska konsekwentnie rozwija cyfrowe umiejętności mieszkańców, infrastrukturę informatyczną i usługi dostępne on-line. Według raportu pn. *Rozwój e-usług i e-administracji w małopolskich urzędach*, opracowanego przez Małopolskie

Obserwatorium Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, w perspektywie 2007–2013 zrealizowano w Małopolsce 774 projekty, co stawia województwo na 4. miejscu w kraju po Mazowszu, Wielkopolsce i Śląsku. Łączna wartość projektów z tego obszaru, będących w realizacji na terenie Małopolski wynosi 1,1 mld zł (UE: 0,6 mld zł), co daje już 6. lokatę wśród województw. Rozkład przestrzenny projektów w powiatach wskazuje na olbrzymią koncentrację projektów w Krakowie, w którym realizowany był co drugi projekt. Znacząco od pozostałych odbiega powiat krakowski z 65 projektami, a w pozostałych powiatach liczba ta mieści się w przedziale od 5 (powiat dąbrowski) do 29 (powiat myślenicki). Warto zaznaczyć, że w dwunastu gminach województwa małopolskiego nie podjęto realizacji żadnego projektu z tego obszaru. Natomiast w przeliczeniu na mieszkańca najwyższą wartość osiągnęła gmina Gorlice – 913 zł i kolejno gminy: Ropa – 735 zł, Książ Wielki – 724 zł, Zabierzów – 703 zł, Drwinia – 627 zł, Zembrzyce – 626 zł, Bolesław (pow. Olkuski) – 625 zł.

— więcej informacji

Więcej informacji o raporcie *Rozwój e-usług i e-administracji w małopolskich urzędach* znajduje się na stronie www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2015/12/E-uslugi-internet.pdf

Poniżej zaprezentowano kilka przykładów projektów zrealizowanych w ostatnich latach w województwie małopolskim, wpisujących się w różne obszary aktywności mieszkańców regionu.

Regionalny portal internetowy *Wrota Małopolski*

W 2015 roku był rozwijany regionalny portal internetowy *Wrota Małopolski* (www.malopolska.pl), pełniący rolę źródła informacji na temat wydarzeń lokalnych i regionalnych. W tym miejscu prezentowano także długofalowe inicjatywy władz Małopolski i środowisk lokalnych. W ramach portalu *Wrota Małopolski* udostępniono liczne serwisy przydatne mieszkańcom.

Cyfrowa Małopolska

System *Cyfrowa Małopolska*, opracowany dzięki środkom Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, usprawnia kontakt on-line, w tym świadczenie 128 e-usług przez jednostki administracji publicznej na rzecz przedsiębiorców, inwestorów oraz obywateli na terenie województwa małopolskiego. Platforma jest w pełni zintegrowana z systemem ePUAP, przy jednoczesnym uwzględnieniu specyfikacji naszego regionu. System wykorzystuje ustandaryzowane wzory procedur elektronicznych, a także umożliwia użycie profilu zaufanego ePUAP do podpisywania dokumentów. System umożliwia dokonywanie płatności elektronicznych w trakcie składania wniosku. Dzięki realizacji projektu, do dyspozycji Małopolan trafił nowoczesny, wysokiej jakości Regionalny System Biuletynów Informacji Publicznej w Małopolsce (RSBIP), który skupia w jednym miejscu około 3 300 biuletynów prowadzonych przez powiaty, gminy czy jednostki im podlegające.

Rozbudowa systemu udostępniania e-usług publicznych w administracji publicznej w Małopolsce – etap I

Kolejnym krokiem zmierzającym do skrócenia czasu załatwiania spraw w urzędach, obniżenia kosztów i poprawy efektywności pracy administracji publicznej w Małopolsce jest zrealizowanie, przez Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie, projektu *Rozbudowa systemu udostępniania e-usług publicznych w administracji publicznej w Małopolsce – etap I*, dofinansowanego ze środków MRPO 2007–2013. Projekt doprowadził do rozbudowy istniejącego systemu udostępniania e-usług publicznych oraz integracji działań realizowanych przez Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie i dwie jednostki administracji zespolonej: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska oraz Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa. W ramach projektu opublikowano e-usługi na Elektronicznej Platformie Usług Administracji Publicznej (www.epuap.gov.pl) oraz uruchomiono produkcyjnie system EZD (Elektroniczne Zarządzanie Dokumentacją) w Wojewódzkim Inspektoracie Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Wojewódzkim Inspektoracie Ochrony Środowiska.

Małopolski System Informacji Medycznej

Projekt zrealizowany w latach 2014–2015, polegał na stworzeniu jednolitej zintegrowanej platformy wymiany danych medycznych i udostępnieniu elektronicznych usług medycznych w skali regionu. W ramach pilotażu, platforma teleinformatyczna Systemu MSIM objęła Szpital Specjalistyczny im. J. Śniadeckiego w Nowym Sączu, Szpital Specjalistyczny im. J. Dietla w Krakowie i Szpital Specjalistyczny im. L. Rydygiera w Krakowie, dzięki czemu podmioty lecznicze uzyskały możliwość szybkiego dostępu do danych medycznych, a pacjenci reje-

stracę on-line. Przekłada się to na poprawę jakości procesu leczenia i zwiększenie bezpieczeństwa pacjentów. Ponadto projekt MSIM umożliwi przyłączenie do niego kolejnych jednostek ochrony zdrowia, co planowane jest w ramach perspektywy finansowej UE 2014–2020.

Małopolska Infrastruktura Informacji Przestrzennej (MIIP)

Małopolska zbudowała i wdrożyła system stanowiący regionalny węzeł ogólnopolskiej Infrastruktury Informacji Przestrzennej. Podstawowym założeniem było stworzenie powszechnie dostępnej platformy do zarządzania i korzystania z danych przestrzennych dla obszaru województwa małopolskiego prezentowanych w postaci kompozycji mapowych o różnej tematyce, m.in. turystyka, kultura, promocja, środowisko, transport, gospodarka, zdrowie.

Już od 5 lat Małopolska Infrastruktura Informacji Przestrzennej zapewnia swoim użytkownikom dostęp do wiarygodnych i aktualnych danych przestrzennych. System realizujący założenia interoperacyjności wprowadził nową jakość zarządzania i wykorzystania cyfrowych danych przestrzennych oraz standardy tworzenia i udostępniania tych zasobów.

Dzięki współpracy z partnerami geoportal miip.geomalopolska.pl wzbogacany jest o nowe kompozycje mapowe, w których prezentowanych jest 186 serwisów mapowych. Do tej pory podpisanych zostało 20 porozumień pozwalających partnerom na szerszy zakres dostępności danych i lepszą funkcjonalność.

Niezmiennie rośnie liczba użytkowników przekraczająca już 100 tysięcy oraz liczba autoryzowanych kont 760. Wzrost zainteresowania i zastosowania informacji przestrzennej przyczynia się do poszerzania i integracji zbiorów danych oraz rozbudowy funkcjonalności. Regionalna Infrastruktura Informacji Przestrzennej ułatwia procesy wspomaganie wydawania decyzji administracyjnych oraz realizację nowych działań. Na referencyjnych zasobach danych geoportalu MIIP bazuje wiele jednostek organizacyjnych (powiaty, gminy, wsjo, UMWM), które tworzą i publikują swoje mapy cyfrowe w oparciu o zbiory danych MIIP.

Budowa zintegrowanych systemów informatycznych do zarządzania i monitoringu satelitarnego w Małopolsce

Projekt, w ramach którego 29 partnerów projektu, w tym 28 jednostek służby zdrowia, wzięło udział w tworzeniu zintegrowanych systemów informatycznych do zarządzania i monitoringu satelitarnego w Małopolsce, służących wykorzystaniu najbardziej efektywnych rozwiązań organizacyjnych i technicznych, poprawiających skuteczność działań ratunkowych. Główne elementy to system dyspozytorski, system poszukiwawczy zaginionych (GOPR), system teletransmisji EKG oraz system statusów i monitoringu (PSP). Skoncentrowana Dyspozytornia Medyczna w Krakowskim Pogotowiu Ratunkowym obejmuje 12 stanowisk dyspozytorskich, które obsługują ponad 2 mln osób na terenie 12 powiatów i Miasta Krakowa, a dodatkowo ponad 13 mln turystów rocznie. Precyzja lokalizacji zdarzenia i szybkość działania podnoszą znacząco poziom bezpieczeństwa mieszkańców regionu.

Małopolska Karta Aglomeracyjna

Małopolska Karta Aglomeracyjna (MKA) to zrealizowany przez Województwo Małopolskie, w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013, nowoczesny system zarządzania transportem, dedykowany dla mieszkańców regionu oraz turystów, którzy licznie odwiedzają region. Dzięki projektowi zostały zintegrowane istniejące systemy Krakowskiej Karty Miejskiej oraz Tarnowskiej Karty Miejskiej z usługami świadczonymi przez spółki Koleje Małopolskie oraz Przewozy Regionalne. MKA jest zintegrowanym biletem dającym możliwość korzystania z różnych środków transportu w różnych miejscach Małopolski, parkingów, a docelowo również innych usług, np. zakupu biletów wstępu do muzeów. W Krakowie użytkownicy karty MKA, mają możliwość darmowego korzystania z krakowskiego systemu parkingów P+R i posiadają dostęp do systemu wypożyczalni roweru miejskiego.

SMART_KOM. Kraków w sieci inteligentnych miast.

Projekt zrealizowany od września 2013 do września 2015 roku przez Krakowski Park Technologiczny i Województwo Małopolskie, we współpracy z Urzędem Miasta Krakowa, Forum Virium Helsinki i Uniwersytetem Technicznym w Wiedniu. W ramach projektu opracowano strategię SMART_KOM, czyli mapę drogową dla wdrożenia rozwiązań smart city w Krakowie i Krakowskim Obszarze Metropolitalnym oraz przygotowano propozycje projektów pilotażowych do wdrożenia. Wspomniana strategia zawiera zestaw strategicznych rekomendacji kierunkowych i szczegółowych dla czterech obszarów rozwoju Krakowa i KOM w zgodzie z ideą smart city. Wytycza kierunki rozwoju miasta adaptacyjnego, czyli miasta, które jest otwarte na różne efektywne

modele reagowania na zmiany i nowe podejście w rozwiązywaniu problemów oraz świadczenia usług publicznych tak, aby zapewnić jak najwyższą jakość życia mieszkańców jak najniższym kosztem. Przyjęte rekomendacje dotyczą polityki zarządzania informacją w instytucjach publicznych poprzez otwarcie danych, partycypacji oraz jakości przestrzeni publicznej; mobilności i środowiska w KOM; profilaktyki zdrowia, polityki senioralnej i srebrnej gospodarki, bezpieczeństwa i ochrony prywatności. Idea smart city wspiera zrównoważony rozwój miast z wykorzystaniem potencjału społecznego, gospodarczego, kulturowego.

Tydzień z Internetem

Od czterech lat Województwo Małopolskie aktywnie wspiera akcją *Tydzień z Internetem*. Jest to doroczna ogólnoeuropejska kampania, mająca na celu zachęcenie jak największej liczby osób do korzystania z internetu. Działania w ramach kampanii polegają na organizowaniu spotkań, warsztatów mających pokazać ciekawe i praktyczne możliwości wykorzystania różnorodnych zasobów i zastosowań nowych technologii głównie dla tych, którzy do tej pory z nich nie korzystali. Akcja umożliwia zdobycie i wzmocnienie umiejętności cyfrowych, kluczowych dla nowoczesnej gospodarki, a skierowana jest zarówno do najmłodszych jak i seniorów. Zakres zajęć objął w 2015 roku programowanie robotów Lego Mindstorms i gier 3D w języku Python, JavaFX, a także obsługę komputera, internetu, urządzeń mobilnych (smartfonów i tabletów).

2. Zatrudnienie, kompetencje i infrastruktura IT w Małopolsce

W województwie małopolskim, podobnie jak w całym kraju, dynamicznie rozwija się branża informatyczna oraz rynek nowoczesnych usług biznesowych. Firmy BPO świadczą usługi informatyczne, finansowo-księgowo, badani i rozwoju oraz logistyczno-magazynowe. Jak wynika z raportu Związku Liderów Sektora Usług Biznesowych

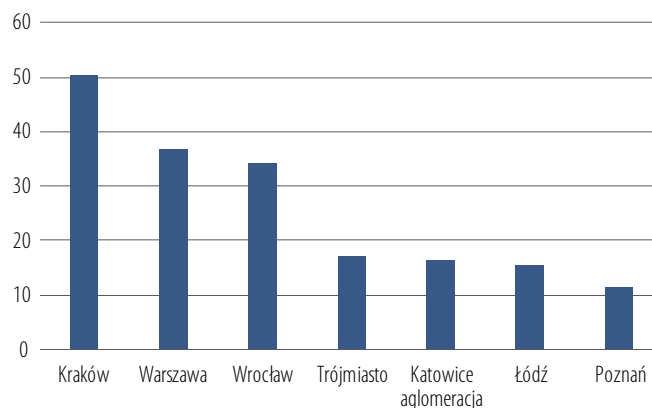
ABSL pn. *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2016*, w Polsce na początku 2016 roku funkcjonowało 936 centrów usług biznesowych (polskich i zagranicznych), w których było zatrudnionych 212 tys. pracowników. Spośród blisko 600 firm posiadających centra, 73 inwestorów znajduje się na liście Fortune Global 500 (2015), a do pierwszej setki listy należy 21 inwestorów obecnych w Polsce. Największą część zatrudnienia w sektorze (34%) generują centra usług wspólnych (SSC), następnie centra IT, centra outsourcingowe oraz centra R&D. Liderem pod względem zatrudnienia w sektorze w Polsce pozostaje Kraków, w którym, w 138 centrach usług, pracuje już ponad 50 tys. osób, co stanowi 24% ogółu zatrudnionych w centrach w Polsce. Dane dla Krakowa obejmują również Zabierzów.

Podając za raportem ABSL, o wyborze lokalizacji centrum decydują: dostępność nowoczesnej powierzchni biurowej, dostępność komunikacyjna, wizerunek ośrodka w opinii inwestorów, dostępność wysoko wykwalifikowanej kadry, jakość komunikacji miejskiej, a także współpraca z lokalnymi uczelniami i lokalnymi władzami.

— więcej informacji

Więcej informacji o raporcie *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2016* znajduje się na stronie www.absl.pl/documents/2011212/0/Raport_ABSL_2016_PL.pdf/f2553eeb-7fec-48b1-98d7-b82c9b213ed9

Wykres 160. Zatrudnienie w centrach BPO, SSC, IT, R&D w poszczególnych ośrodkach usług biznesowych (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportu Związku Liderów Sektora Usług Biznesowych ABSL pn. *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2016*

Rozwojowi sektora nowoczesnych usług wspólnych w Małopolsce sprzyja duża liczba dobrze przygotowanych absolwentów szkół wyższych oraz powszechne korzystanie przedsiębiorstw zagranicznych z usług podmiotów specjalizujących się obsłudze procesów biznesowych. Warto zaznaczyć, że zarówno centra, jak i firmy informatyczne podejmują współpracę ze szkołami wyższymi, aby przygotować studentów do wejścia na rynek pracy. Program współpracy obejmuje szkolenia, wykłady i warsztaty, prowadzone przez doświadczonych trenerów oraz praktyki w firmach partnerskich. To także wspólne konferencje, projekty badawcze, organizacja dni otwartych lub udział w targach pracy.

Kraków od lat zachowuje pozycję najatrakcyjniejszej w Europie lokalizacji dla outsourcingu usług biznesowych, co znajduje potwierdzenie w rankingu *Tholons Top Outsourcing Destinations*. W roku 2015 miasto utrzymało 9. miejsce w świecie, będąc jednocześnie liderem wśród lokalizacji europejskich.

Jak podaje Główny Urząd Statystyczny w opracowaniu *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2011–2015* w 2014 roku liczba przedsiębiorstw sektora ICT w Polsce wzrosła w stosunku do roku 2011 o 24,5% (w tym usługowych o 29,2%). Natomiast liczba pracujących w tym sektorze o 10,7% (w tym w przedsiębiorstwach usługowych o 18,6%). W 2014 roku przedsiębiorstwa świadczące usługi ICT stanowiły 89% przedsiębiorstw sektora ICT, a ich liczba zwiększyła się w skali roku o 6,6%. Najwięcej z nich (72,6%) specjalizowało się w usługach informatycznych, w których zatrudnionych było 66,1% spośród wszystkich pracujących w usługach ICT. Osoby pracujące w usługach ICT stanowiły ponad trzy czwarte wszystkich pracujących w całym sektorze ICT. W porównaniu z rokiem 2013 największy wzrost liczby pracujących w usługach ICT wykazały przedsiębiorstwa zajmujące się usługami informatycznymi (o 11%).

Według danych wskazanych w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Małopolskiego 2020, Małopolska jest regionem o niezwykle dużej koncentracji firm z branży ICT. Zgodnie z badaniami przeprowadzonymi przez wydawnictwo IDG Business Media, w publikacji *TOP 200 Computerworld – ICT Market in Poland*, Małopolska zajmuje drugie miejsce wśród województw o najwyższym wskaźniku zatrudnienia w sektorze ICT – 4 158 pracowników. Pozycję wyższą zajmuje jedynie województwo mazowieckie, w którym wskaźnik ten wynosi 12 391 pracowników. Warto również zaznaczyć, że firmy Ericpol oraz Comarch zlokalizowane w Krakowie, zajmują pierwsze miejsca wśród firm o najwyższym przychodzie z tytułu eksportu towarów/usług.

Technologie ICT w przedsiębiorstwach

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, w 2015 roku komputery wykorzystywało 94,0% przedsiębiorstw, w tym prawie wszystkie podmioty duże. Wartość tego wskaźnika w 2014 roku lokowała Polskę na nieco niższym poziomie niż średnia dla Unii Europejskiej. Od roku 2011 odsetek przedsiębiorstw mających dostęp do internetu przekracza 90%, przy czym prawie wszystkie duże podmioty posiadają taki dostęp. Wzrosła liczba przedsiębiorstw korzystających z połączeń szerokopasmowych (zarówno stałych, jak i mobilnych 3G, a największy wzrost dostępności do internetu poprzez łącze szerokopasmowe odnotowano wśród przedsiębiorstw małych.

W Małopolsce w 2015 roku odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących komputery wyniósł 91,4%, podczas gdy w 2014 roku było to 92,9%, a w 2013 94,7%. Średnia dla Polski wyniosła odpowiednio 94%, 94,4% oraz 95%. Najlepszy wynik w 2015 roku należał do województwa dolnośląskiego – 97,4%.

Także dane dotyczące odsetka przedsiębiorstw posiadających dostęp do internetu w 2015 roku w Małopolsce wskazały niewielki spadek, osiągając wartość 90,8% przy średniej 92,7% i najlepszym wyniku województwa dolnośląskiego – 95,7%. Niewielki wzrost nastąpił w odniesieniu do danych dotyczących dostępu szerokopasmowego, sytuując jednak Małopolskę poniżej średniej dla Polski. W zakresie wykorzystania mediów społecznościowych, według województw, Małopolska w 2015 roku znalazła się na czwartym miejscu (20,3%), za województwami: śląskim (21%), pomorskim (21,7%) i mazowieckim (27,1), osiągając dokładnie średnią dla Polski. Są to jednak wyniki odległe od średniej UE – 30%.

W latach 2011–2015 zaobserwowano wzrost wykorzystania przez przedsiębiorstwa łączy szerokopasmowych, zarówno stałych, jak i mobilnych. Szczególnie szybko zwiększa się odsetek firm stosujących połączenia mobilne. W roku 2015 91,9% przedsiębiorstw łączyło się z internetem poprzez łącze szerokopasmowe (wzrost w stosunku do poprzedniego roku o 1,5 p.p.), a 61,5% podmiotów wykorzystując mobilne łącze szerokopasmowe

więcej informacji

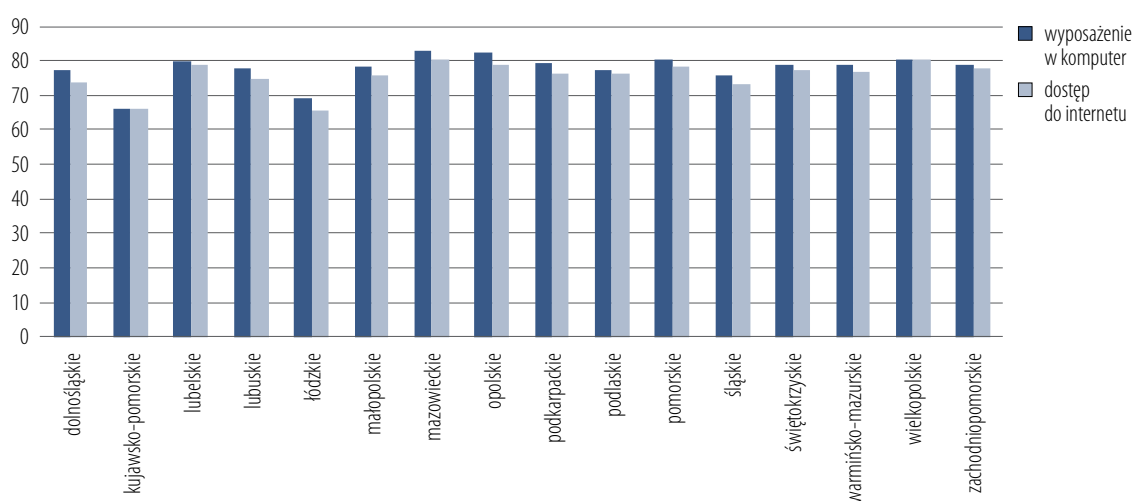
Więcej informacji o opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2011–2015* znajduje się na stronie www.stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5497/1/9/1/spoleczenstwo_informacyjne_w_polsce_2011-2015.pdf

(wzrost o 0,5 p.p.). Największy odsetek przedsiębiorstw korzystających z łączy szerokopasmowych w 2015 roku wystąpił na terenie województw dolnośląskiego i pomorskiego (odpowiednio 95,5% i 94,6%). Małopolska osiągnęła poziom 90,8%, przy średniej dla Polski wynoszącej 91,9%.

Technologie ICT w gospodarstwach domowych

Jak podaje Główny Urząd Statystyczny w opracowaniu *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2011–2015* w 2015 roku 77,9% gospodarstw domowych miało w domu przynajmniej jeden komputer, przy czym wyposażenie w komputery jest dość zróżnicowane. Gospodarstwa domowe z dziećmi znacznie częściej posiadały w domu komputer niż gospodarstwa bez dzieci. Na obszarach miejskich większy był odsetek gospodarstw wyposażonych w komputery w porównaniu do gospodarstw z terenów wiejskich. Na obszarach wysoce zurbanizowanych gospodarstwa domowe częściej posiadały komputery niż na obszarach o niskim stopniu urbanizacji. W 2015 roku dysproporcja ta utrzymuje się na poziomie 5,7 p.p. Te same czynniki wpływają na poziom odsetka gospodarstw domowych z dostępem do internetu.

Wykres 161. Wyposażenie gospodarstw domowych w komputery oraz dostęp do internetu w domu w 2015 r. według województw (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2011–2015*

W podziale na województwa, w 2015 roku najwięcej gospodarstw domowych posiadających w domu komputer, odnotowano w województwie mazowieckim (82,9%). Natomiast pod względem odsetka regularnych użytkowników przodowało województwo zachodniopomorskie (72,5%). W Małopolsce gospodarstwa domowe posiadające w domu komputer stanowią 78,5%, a odsetek regularnych użytkowników wyniósł 61%. Natomiast gospodarstwa domowe posiadające dostęp do internetu stanowią 76%, z regularnymi użytkownikami na poziomie 60,2%. Najmniejszy udział procentowy gospodarstw wyposażonych w komputery oraz osób korzystających z komputera odnotowano w województwie kujawsko-pomorskim (odpowiednio 66,2% i 65,4%). Najniższy odsetek regularnych użytkowników komputerów zaobserwowano natomiast w województwie świętokrzyskim (54,9%).

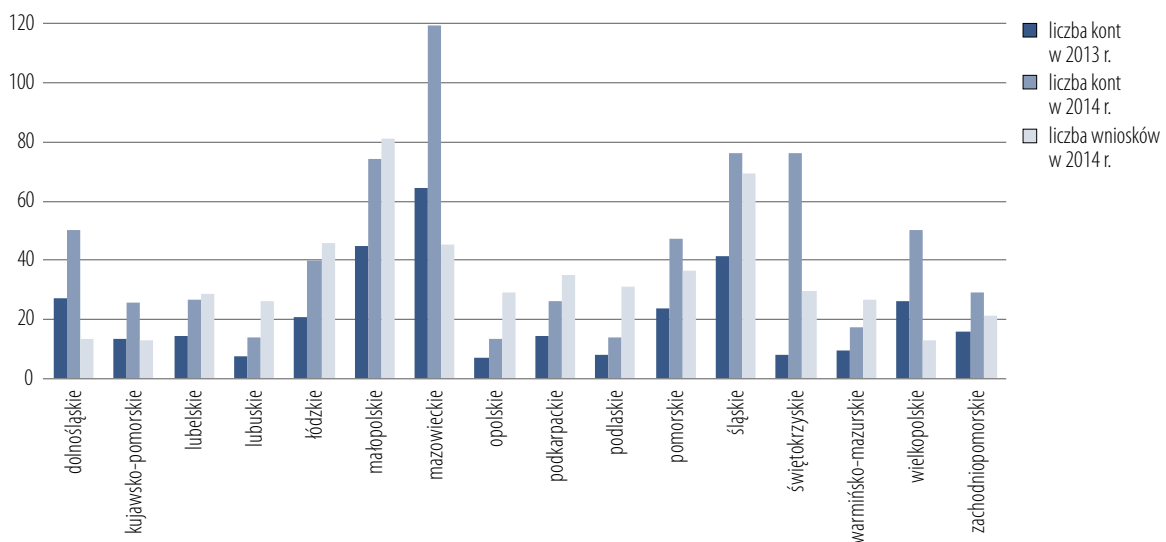
Z innych ciekawych informacji wskazanych w opracowaniu GUS, w odniesieniu do danych ogólnopolskich, warto zaznaczyć, że w 2015 roku w Polsce 64,8% osób w wieku 16–74 regularnie (co najmniej raz w tygodniu) korzystało z internetu (w porównaniu do 63,0% w 2014 roku). W Unii Europejskiej w 2014 roku odsetek regularnych użytkowników internetu wynosił 75% (o 3 p.p. więcej niż przed rokiem). Dystans Polski do średniej unijnej wyniósł 12 p.p. Pod względem aktywności zawodowej, w roku 2015 najwięcej regularnych użytkowników było wśród uczniów i studentów (99,0%) oraz osób pracujących na własny rachunek (86,4%), a najmniej – w grupie osób emerytowanych i biernych zawodowo (32,2%). Najczęściej wykonywaną czynnością podczas użytkownika internetu w celach komunikacyjnych było wysyłanie i odbieranie poczty elektronicznej. Następnie odnotowano czytanie i pobieranie czasopism on-line. W 2015 roku prawie 11 mln osób w wieku 16–74 lata (36,9% populacji) dokonywało zakupów przez internet, przy czym częściej byli to mężczyźni niż kobiety, osoby z wykształceniem wyższym (67,2%), pracujący na własny rachunek (60,4%). Najwięcej osób zamawiało lub kupowało przez internet towary lub usługi do użytku prywatnego w województwie podlaskim (44,7%). Małopolska z wynikiem 35,3% znajduje się w połowie zestawienia.

E-administracja w Małopolsce

Podając za pracę badawczą Głównego Urzędu Statystycznego pn. *Pozyskiwanie wskaźników z zakresu e-administracji w celu wsparcia systemu monitorowania polityki spójności w perspektywie finansowej 2007–2013 oraz programowania i monitorowania polityki spójności w perspektywie finansowej 2014–2020*, 345 377 użytkowników było zarejestrowanych w systemie elektronicznej Platformy Usług Administracji Publicznej na koniec 2013 roku, z czego 189 094 to osoby, które założyły konto na ePUAP w 2013 roku. W roku 2014 liczba ta wzrosła niemal dwukrotnie – do 637 946 osób, przy czym tych nowo zarejestrowanych było 1,5 razy więcej niż w roku poprzednim. Udział istniejących kont w województwie małopolskim, w odniesieniu do kont w kraju, osiągnął w 2013 roku 13,0%, a w 2014 roku – 11,7%, ustępując jedynie województwu mazowieckiemu, które w latach 2013–2014 osiągnęło udział w wysokości 18,7% oraz śląskiemu z udziałem 11,9% i 12%. Najmniej natomiast kont na platformie ePUAP zarejestrowanych było w województwie opolskim, gdzie w obu badanych latach udział ten nieznacznie przekroczył 2% (w roku 2013 – 2,0%, w 2014 – 2,1%). Z platformy ePUAP najliczniej korzystali użytkownicy z powiatów: m. Warszawa, m. Kraków i m. Wrocław (odpowiednio 9,9%, 6,3% i 2,9% – w 2013 roku oraz 9,9%, 5,5% i 2,9% – w 2014 roku).

Dane Głównego Urzędu Statystycznego potwierdzają mocną pozycję Małopolski w zakresie korzystania przez jej mieszkańców z usług ePUAP. Liczba użytkowników Elektronicznej Skrzynki Podawczej posiadających konto na platformie ePUAP wyniosła w Małopolsce 74,4 tys. osób – 3. miejsce po województwie mazowieckim i śląskim (76,3 tys.). Liczba spraw złożonych przez ePUAP w województwie małopolskim w 2014 roku wyniosła 81,2 tys. i jest to liczba stawiająca Małopolskę na pierwszym miejscu, przed województwem śląskim (69,2 tys. spraw), łódzkim (45,9 tys. spraw) i mazowieckim (45,2 tys. spraw). Jednocześnie warto zwrócić uwagę na występujące w Małopolsce zróżnicowanie wartości tego wskaźnika – od 8,4 w powiecie dąbrowskim po 45,9 w Krakowie. Jednocześnie w Małopolsce odnotowano największy odsetek urzędów (99,4%), posiadających elektroniczną skrzynkę podawczą na platformie ePUAP.

Wykres 162. Liczba użytkowników posiadających konto na platformie ePUAP wg województw w latach 2013–2014 oraz liczba wniosków złożonych w ePUAP w 2014 r. (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2011–2015*

Powiatowe urzędy pracy w Małopolsce najliczniej w Polsce oferują możliwość rezerwacji wizyty przez internet – 61,9%, podczas gdy średnia dla Polski wyniosła 46,2%. Wśród innych elektronicznych usług publicznych PUP jest możliwość rejestracji przez internet jako osoba bezrobotna poprzez prerejestrację i pełną rejestrację. Dostępność usługi prerejestracji, czyli rejestracji niewymagającej profilu zaufanego ePUAP lub podpisu kwalifi-

więcej informacji

Więcej informacji o opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego *Pozyskiwanie wskaźników z zakresu e-administracji w celu wsparcia systemu monitorowania polityki spójności w perspektywie finansowej 2007–2013 oraz programowania i monitorowania polityki spójności w perspektywie finansowej 2014–2020* znajduje się na stronie www.stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultstronaopisowa/5851/1/1/raport_koncowy_e-administracja.pdf

kowanego, deklarowało 95,3% ogółu powiatowych urzędów pracy w kraju, natomiast 93,2% możliwość pełnej rejestracji, czyli takiej, która wymaga profilu zaufanego ePUAP lub podpisu kwalifikowanego. I choć w Polsce niemal 28% urzędów pracy oferowało możliwość dodania CV do bazy urzędu, w Małopolsce było to zaledwie 14,3% takich urzędów. Natomiast najwięcej w województwie kujawsko-pomorskim – 45%. W 2014 roku 62,4% powiatowych urzędów pracy w kraju umożliwiło przekazanie korespondencji przez elektroniczną skrzynkę podawczą ePUAP, a 43,8% posiadało własną skrzynkę podawczą. W zdecydowanej większości województw ponad połowa oferowała kontakt przez platformę teleinformatyczną ePUAP. Liderem w tej grupie było województwo małopolskie, w którym 90,5% urzędów świadczyło tę usługę. Dla porównania w województwie świętokrzyskim udział ten wyniósł niecałe 30%.

Dostęp do internetu

Według *Raportu o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2015 roku*, opracowanego przez Urząd Komunikacji Elektronicznej, w Polsce w 2015 roku było blisko 14 mln użytkowników internetu. Choć podobnie jak w latach ubiegłych więcej osób korzystało z dostępu stacjonarnego (7,1 mln), to różnica między technologiami stacjonarnymi i mobilnymi zmniejszyła się. W 2015 roku z internetu mobilnego korzystało w sumie 6,67 mln użytkowników, czyli o około 0,5 mln mniej niż w przypadku dostępu w stałej lokalizacji. Świadczy to o wzroście dostępności internetu za pośrednictwem łączy stałych spowodowanym inwestycjami w tę technologię.

Największe, 30% udziały w rynku pod względem liczby użytkowników w 2015 roku posiadał Orange. Wynika to z faktu, że przedsiębiorca ten dostarcza swoje usługi zarówno w sieci stacjonarnej, jak i mobilnej. Na drugim miejscu uplasował się Polkomtel z wynikiem 9,2%.

W odniesieniu do mobilnego dostępu do sieci w 2015 roku Orange zgromadził u siebie 30% wszystkich użytkowników technologii ruchomej, blisko 19% osób korzystało z usług Polkomtela, w dalszej kolejności (z wynikiem powyżej 15%) znalazło się dwóch przedsiębiorców: P4 (15,7%) oraz T-Mobile (15,5%). Największy udział w rynku, biorąc pod uwagę liczbę użytkowników xDSL, miał Orange – ponad 75% abonentów, natomiast Netia zgromadziła u siebie ponad 18% użytkowników tej technologii. W przypadku dostępu kablowego, najwięcej klientów posiadała UPC. Ich udział we wszystkich łączach kablowych wyniósł w 2015 roku ponad 40%. Drugie miejsce zajęła Vectra (20%), a trzecie Multimedia (14,7%). Stopniowo zwiększa się liczba klientów korzystających z internetu za pośrednictwem światłowodów. W 2014 roku z technologii tej korzystało około 0,17 mln osób. W 2015 roku grono użytkowników zwiększyło się do 0,31 mln.

Najczęściej wykorzystywanymi w Polsce łączami pozostają łącza o przepustowości od 2 Mbit/s do 10 Mbit/s. Ich udział w rynku jest jednak mniejszy od zeszłorocznego i wynosi 36%, co jest rezultatem zastępowania ich łączami o większej przepustowości. W 2015 roku blisko 61% użytkowników korzystało z Internetu o prędkości większej niż 10 Mbit/s. Około 24% internautów łączyło się z siecią za pomocą łączy o szybkości od 10 Mbit/s do 30 Mbit/s. 26% korzystało z łączy od 30 Mbit/s do 100 Mbit/s. Dynamicznie rośnie liczba użytkowników, którzy mają superszybkie łącza (ponad 100 Mbit/s). W 2015 roku były one wykorzystywane przez około 11% internautów w Polsce. Oznacza to, że liczba takich łączy wzrosła w porównaniu z 2014 rokiem o 109%.

Duża popularność mobilnego internetu sprawiła, że Polska należała do krajów z jednym z najwyższych wskaźników penetracji tą usługą w Unii Europejskiej. W 2015 roku zajmowała 5. miejsce z wynikiem ponad 94%. Nasylenie w Polsce było zatem wyższe od średniej UE o blisko 19 p.p.

Jak pokazuje przygotowany przez Urząd Komunikacji Elektronicznej Raport pokrycia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej istniejącą infrastrukturą telekomunikacyjną oraz budynkami umożliwiającymi kolokację w końcu 2015 roku łączna długość sieci światłowodowych wynosiła ok. 420 tys. km, co oznaczało przyrost długości łącznej o ponad 33%, w stosunku do końca 2014 roku, kiedy długość ta wynosiła niecałe 315 tys. km, (w końcu 2013 roku ok. 272 tys. km). Ponad 25% zintensyfikowanych sieci światłowodowych to linie o 24 włóknach. Pozostałe sieci to w większości światłowody

więcej informacji

Więcej informacji o *Raporcie o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2015 roku* wydanym przez Urząd Komunikacji Elektronicznej na stronie www.uke.gov.pl/files/?id_plik=23480

więcej informacji

Więcej informacji o *Raporcie pokrycia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej istniejącą infrastrukturą telekomunikacyjną oraz budynkami umożliwiającymi kolokację* wydanym przez Urząd Komunikacji Elektronicznej na stronie www.uke.gov.pl/files/?id_plik=23761

o 12 włóknach (20%) oraz o 48 włóknach (15%). Średnia gęstość infrastruktury przewodowej w Polsce wynosi 1,41 km/km². Największą gęstością charakteryzuje się województwo śląskie (4,73), ponad trzy razy więcej niż przeciętna dla całego kraju. Małopolska osiągnęła poziom 1,7 km/km². Najmniejszą gęstość (poniżej 1 km/km²) mają sieci w województwie warmińsko-mazurskim, lubuskim, opolskim i zachodniopomorskim. Zdecydowana większość światłowodów prowadzona jest w trakcie podziemnym, przede wszystkim w kanalizacji kablowej (ok. 44%), światłowodowa infrastruktura napowietrzna stanowi mniej niż 15%. W końcu 2015 roku w całym kraju było 108,5 tys. węzłów światłowodowych w 11 652 miejscowościach. Liczba węzłów światłowodowych wzrosła o 21% w porównaniu z deklarowaną w poprzedniej inwentaryzacji (wtedy było to 89 894 węzłów). W skali kraju 8% miejscowości nie jest objętych zasięgiem żadnej sieci dostępowej, przy czym 99% tych miejscowości to miejscowości, w których mieszka nie więcej niż 100 mieszkańców. W Małopolsce jest 90 takich miejscowości. Warto w tym miejscu zauważyć, że w Małopolsce zrealizowano projekt Małopolska Sieć Szerokopasmowa, dzięki któremu udostępniono sieć o łącznej długości 2 740 km (w tym wybudowano 1295 km), 19 węzłów szkieletowych i 245 dostępowych. Dzięki realizacji projektu ponad 770 tysięcy osób (ok. 210 tys. gospodarstw domowych) i ponad 500 podmiotów administracji publicznej uzyskało możliwość dostępu do szerokopasmowego internetu.

3. Łączność telefoniczna

Systematycznie od wielu lat – na rzecz telefonii mobilnej – spada popularność telefonii stacjonarnej, a wraz z nią liczba jej użytkowników. I jest to zjawisko obserwowane nie tylko w Polsce. Liczba użytkowników telefonii stacjonarnej w Unii Europejskiej spadła z około 494 mln osób w 2010 roku do 369 mln w 2015 roku. Polska znalazła się w gronie 5 krajów z najniższym nasyceniem tymi usługami. W 2015 roku tylko 29% polskich gospodarstw domowych korzystało z telefonii stacjonarnej. Dla porównania, w 2015 roku 93% gospodarstw domowych na Malcie korzystało z telefonów stacjonarnych. Nieznacznie mniej, bo 85% gospodarstw domowych, korzystało z tej usługi w Holandii, Luksemburgu i Niemczech.

Telefonia stacjonarna

Urząd Komunikacji Elektronicznej w raporcie z 2015 roku potwierdził trwałość tendencji spadkowej usług telefonii stacjonarnej. O około 0,5 mln zmniejszyła się baza klientów korzystających z telefonii w stałej lokalizacji. W 2015 roku w Polsce odnotowano 5,7 mln użytkowników telefonii stacjonarnej.

W Małopolsce liczba abonentów telefonii stacjonarnej spadła na koniec 2014 roku do poziomu 506,2 tys., podczas gdy, dla porównania, w 2013 roku było ich 521 tys. a w roku 2005 729,8 tys.

Z roku na rok rośnie za to liczba użytkowników telefonii IP. W 2015 roku 0,99 mln osób korzystało z usług VoIP świadczonych przez operatorów we własnej sieci. Z kolei operatorzy świadczący usługę telefonii internetowej za pośrednictwem sieci innego operatora zgromadzili u siebie 0,54 mln abonentów.

Telefonia komórkowa

Według danych UKE zamieszczonych w *Raporcie o stanie rynku telekomunikacyjnego w 2015 roku* wynika, że usługi telefonii ruchomej w Polsce w 2015 roku świadczone były przez 25 operatorów, z czego 5 to podmioty działające w oparciu o własną infrastrukturę (MNO). W 2015 roku operatorzy w swoich bazach mieli zarejestrowanych łącznie 56,6 mln kart SIM, co dało nasycenie na poziomie 147,2%. Powyższa wartość zawiera w sobie również ponad 2,1 mln kart Machine2Machine (M2M), co stanowi 3,7% łącznej bazy i oznacza wzrost o 16,3% względem poprzedniego roku. Karty M2M służą przede wszystkim do komunikacji pomiędzy urządzeniami. Podobnie jak w roku poprzednim, w 2015 roku większą popularnością cieszyły się usługi przedpłacone. Korzystało z nich 50,6% wszystkich użytkowników.

Usługa przenoszenia numerów cieszy się niesłabnącą popularnością. W 2015 roku 1,65 mln abonentów telefonii mobilnej skorzystało z takiej możliwości. Pod względem wolumenu zarejestrowanych kart SIM pozycję lidera zyskała Orange Polska z 27,7% udziałem, co jednocześnie oznacza wzrost o 1 p.p. względem roku poprzedniego. Największy spadek liczby użytkowników dotknął T-Mobile Polska. Swoją pozycję umacniał nadal P4, który zanotował największy wzrost liczby użytkowników o ponad 1,8 mln, tj. o 15,1%. Pozostali operatorzy MNO i MVNO łącznie zanotowali wzrost o 1,2 p.p. udziału posiadanych kart SIM.

W Małopolsce wzrosła liczba użytkowników telefonów komórkowych, osiągając, według danych Urzędu Statystycznego w Krakowie, na koniec 2014 roku 95,5%. Dla porównania rok wcześniej było to 92,5%, a w roku 2005 – 67,2%.

Podsumowując specyfikę rynku telekomunikacyjnego w ostatnich latach, w Raporcie Urzędu Komunikacji Elektronicznej zwrócono uwagę na dynamiczny rozwój usług w chmurze i „big data”, co w szczególny sposób wpłynęło na sektor transmisji danych. Przewiduje się dalszy wzrost dynamiki przyrostu transmisji danych, co wynika z rosnącej popularności mediów społecznościowych oraz dzielenia się z innymi osobami plikami o dużej objętości. Nadal utrzymuje się silny trend rozwojowy dla internetu rzeczy. Dzięki możliwości podłączenia do sieci coraz większej liczby urządzeń, telefon komórkowy staje centrum zarządzania codziennym życiem, którym można kontrolować prawie wszystko, począwszy od telewizora, a kończąc na inteligentnym domu.

ANEKS

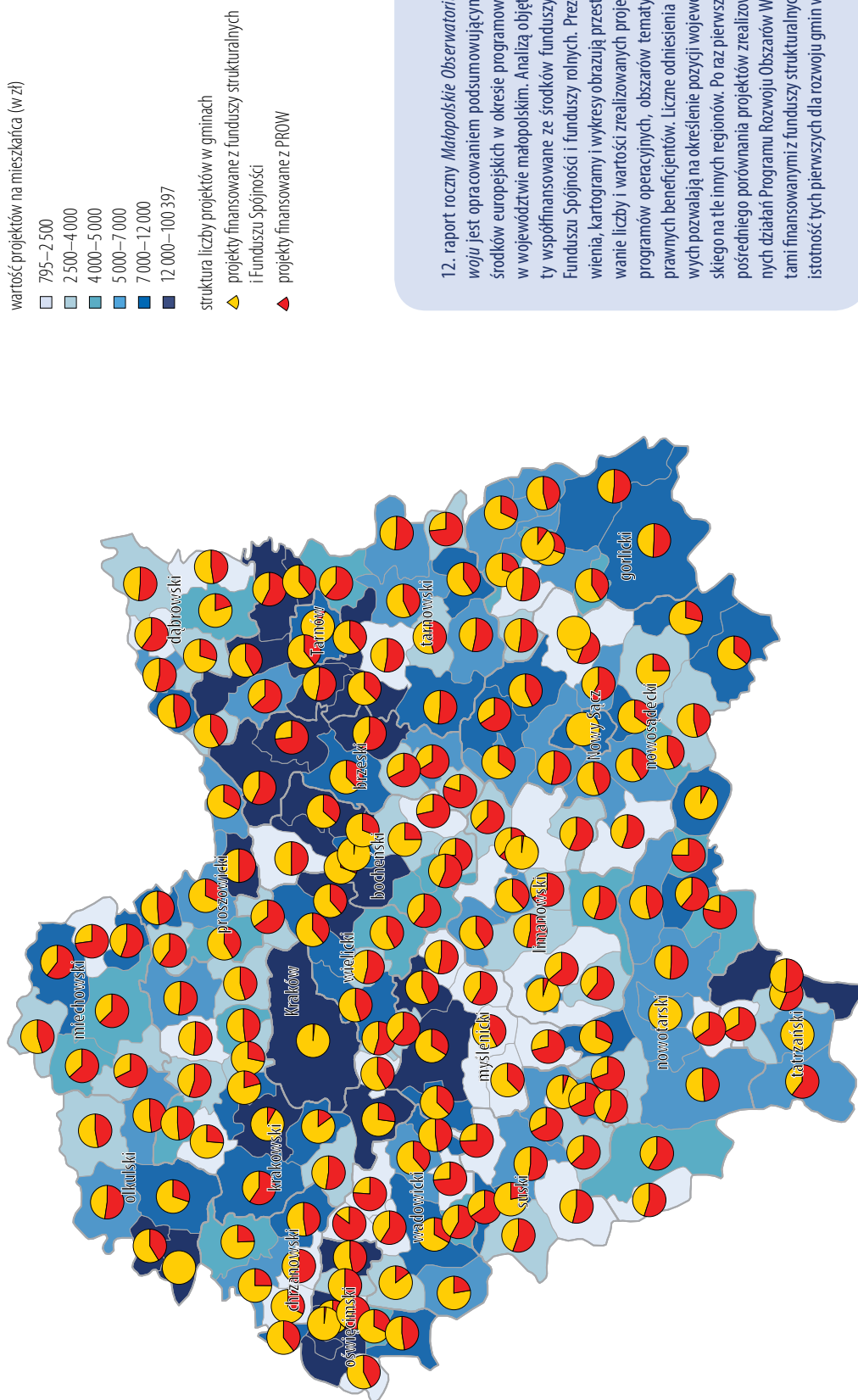
Tabela I. Pozycja Małopolski na tle kraju i innych województw

	Województwa										Lokata			
	Polska	małopolskie	wielkopolskie	dolnośląskie	pomorskie	2006	2008	2010	2012	2014	2015			
Wyszczególnienie														
ludność w tys.	38 437	3 373	3 475	2 904	2 308	4.	4.	4.	4.	4.	4.			
gęstość zaludnienia na km ²	123	222	117	146	126	2.	2.	2.	2.	2.	2.			
wskaznik urbanizacji	60,3	48,5	54,9	69,2	64,4	13.	13.	13.	13.	13.	13.			
przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	-0,7	1	1	-1,8	1,5	5.	4.	3.	3.	3.	3.			2. ex
saldo migracji wew. i zagr. na pobyt stały na 1000 mieszkańców	-0,4	0,9	0	0,3	1	2.	1.	2.	2.	2.	2. ex			3.
stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec roku	9,8	8,4	6,2	8,6	9	1.	4.	4.	4.	4.	4.			3. ex
liczba bezrobotnych na 1 ofertę pracy (stan w grudniu 2015 r.)	31	40	21	16	19	1.	6.	7.	5.	10.	10.			
Przemysł														
> produkcja sprzedana w mln zł	1 197 029	81 028	140 101	110 000	76 715	5.	5.	6.	6.	6.	6.			5.
> dynamika produkcji	104,9	102,6	103,9	103,5	104,6	7.	4.	2.	6.	15.	12.			
> dynamika przeciętnego zatrudnienia	101,5	103	102,8	102,3	102,5	11.	6.	4. ex	8. ex	9.	2. ex			
Budownictwo														
> produkcja sprzedana w mln zł	181 990	15 640	19 045	11 765	11 376	4.	4.	4.	4.	4.	4.			
> dynamika produkcji	101,4	101,1	105,8	94,4	103,3	9.	3.	1.	13.	8.	9.			
> dynamika przeciętnego zatrudnienia	94,2	96,6	94,4	94,2	96,9	14. ex	6.	5.	12.	5.	4.			
mieszkania oddane do użytku	147 710	14 723	16 168	13 959	13 123	2.	4.	4.	3.	2.	3.			
przeciętna pow. użytkowa mieszkań na 1 osobę	27	26,5	27,4	28,3	26	9.	9. ex	9.	10.	8.	9.			
łożka w szpitalach na 10 tys. mieszkańców	48,6	44	45,3	51,1	41,1	12.	12.	12.	14.	14.	14.			
Podmioty gospodarki narodowej w systemie REGON	4 184 409	363 883	409 865	357 102	281 861	5.	5.	4.	4.	4.	4.			
> w tym spółki prawa handlowego	456 910	36 083	45 060	37 463	30 281	6.	6.	5.	5.	5.	5.			
> z tego z udziałem kapitału zagranicznego	85 552	5 112	7 127	7 578	4 734	7.	7.	7.	7.	6.	5.			

Wyszczególnienie	Województwa										Lokata			
	Polska	małopolskie				pomorskie			2006			2012	2014	2015
		wielkopolskie	dolnośląskie	świętokrzyskie	śląskie	2008	2009	2010	2011	2013				
powierzchnia użytków rolnych w tys. ha	14 545,3	537,5	1 736,9	909,5	759,9	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.
plony zbóż podstawowych z 1 ha w dt	37,3	35,2	39,5	47	42,1	11.	8.	14.	10.	10.	12.	12.	11.	11.
plony ziemniaków z 1 ha w dt	210	210	202	209	260	11.	15.	16.	12.	12.	14.	14.	8.	8.
bydło na 100 ha w szt.	41	32,3	54,8	11,9	26,9	7.	8.ex	8.	8.	8.	9.	9.	9.	9.
trzoda chlewna na 100 ha w szt.	80	35,3	243	23,1	100	12.	11.	11.	11.	11.	12.	12.	12.	12.
miejsca noclegowe w turystycznych obiektach noclegowych	710 274	90 304	42 854	60 147	101 739	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.
dochody budżetów gmin w mln zł	87 667,2	7 956,7	8 880,4	7 075,5	5 409,3	4.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.
dochody budżetów powiatów i miast na prawach powiatów w mln zł	94 241,5	7 173,7	6 801,3	6 870,2	6 178,2	4.	3.	3.	4.	4.	3.	3.	3.	3.
dochody budżetów województw w mln zł	17 110,1	1 137,0	1 115,4	1 265,3	842,2	5.	4.	3.	4.	4.	6.	6.	6.	6.
nakłady na działalność badawczą i rozwojową w mln zł*	16 168,2	1 850,3	1 059,3	1 070,1	1 031,7	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.
produkt krajowy brutto w mln zł*	1 719 146	133 974	166 443	145 364	97 777	6.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.
> na 1 mieszkańca w zł*	44 672	39 824	47 974	49 980	42 534	9.	8.	8.	8.	8.	7.	7.	7.	7.

* dane za 2014 r.

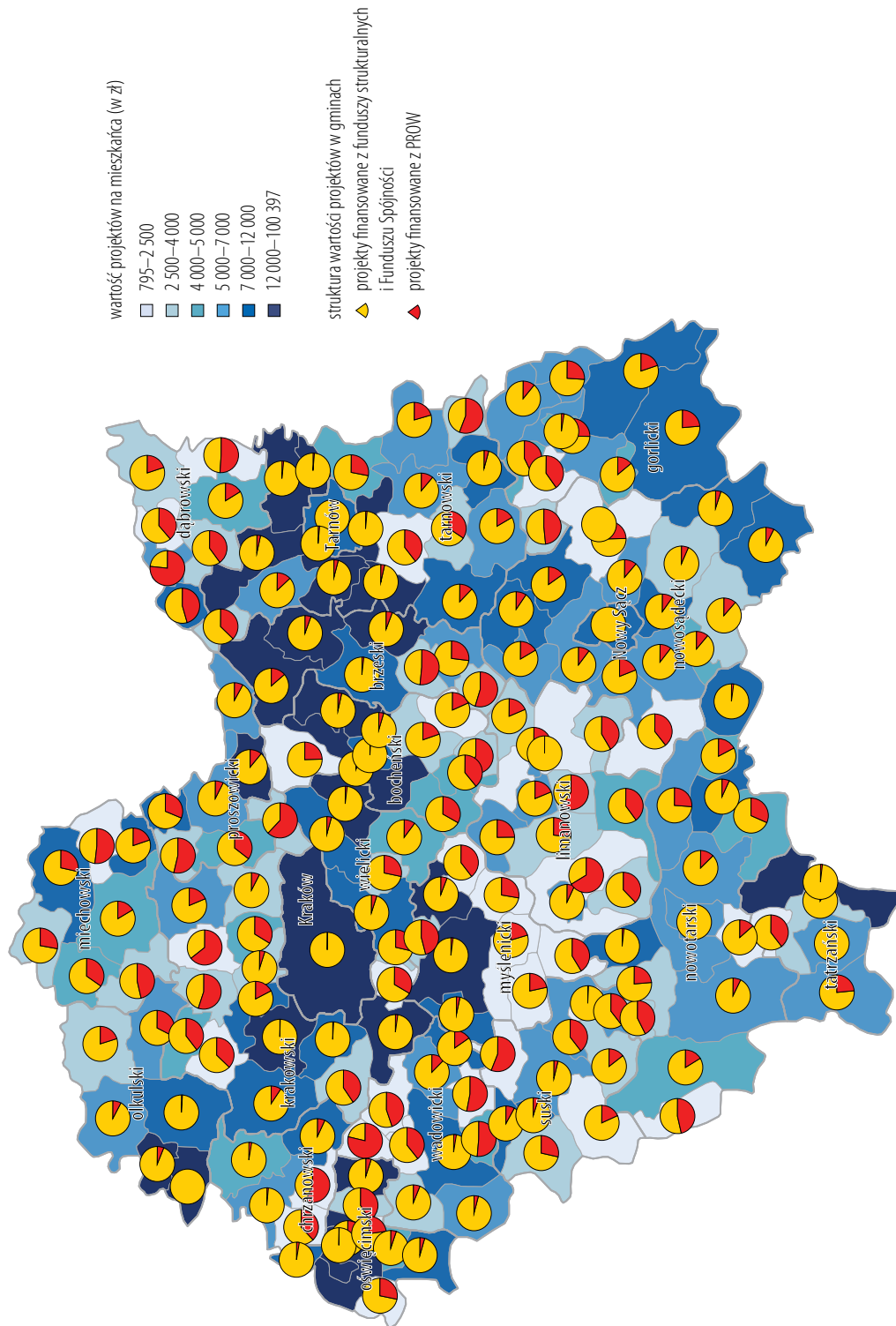
Mapa 1. Wartość na mieszkańca projektów zrealizowanych z funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności i PROW 2007–2013 i ich struktura wg ilości projektów

Źródło: opracowanie własne

1. Tylko dla działań wdrażanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego.

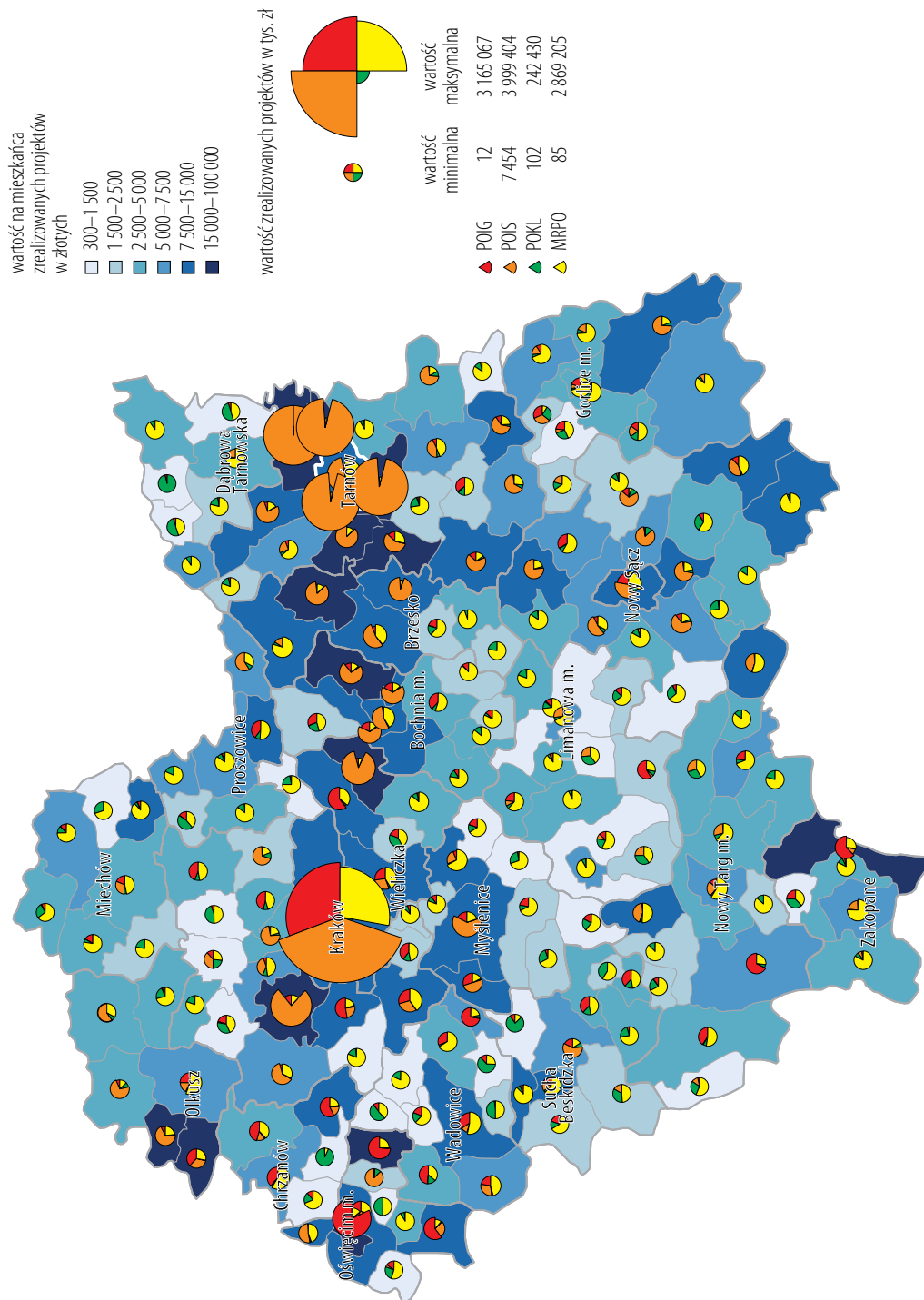
Mapa II. Wartość na mieszkańca projektów zrealizowanych z funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności i PROW 2007–2013² i ich struktura wg wartości projektów

Źródło: opracowanie własne

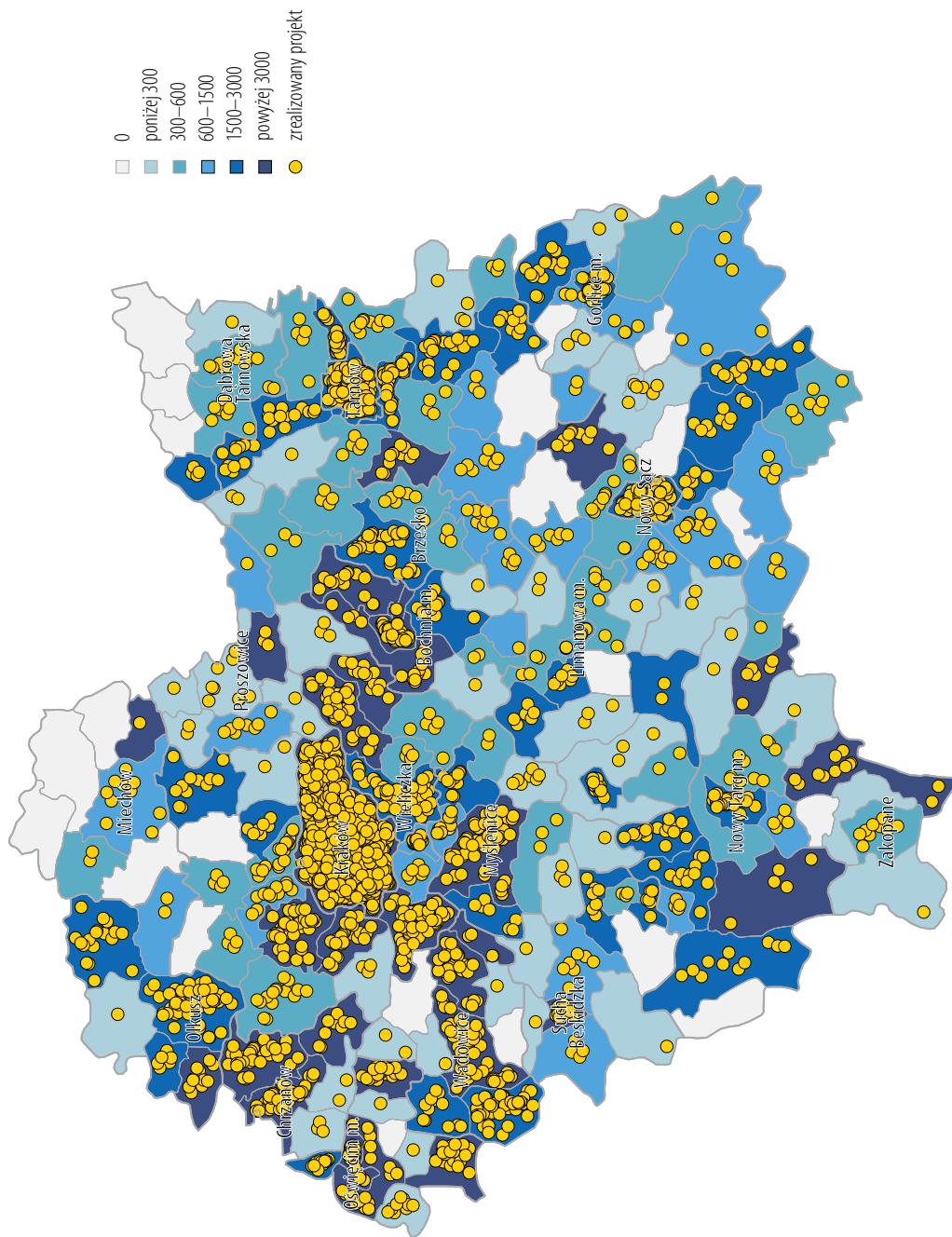
2. Tylko dla działań wdrażanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego.

Mapa III. Wartość na mieszkańca projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 na terenie gmin województwa małopolskiego wg programów operacyjnych

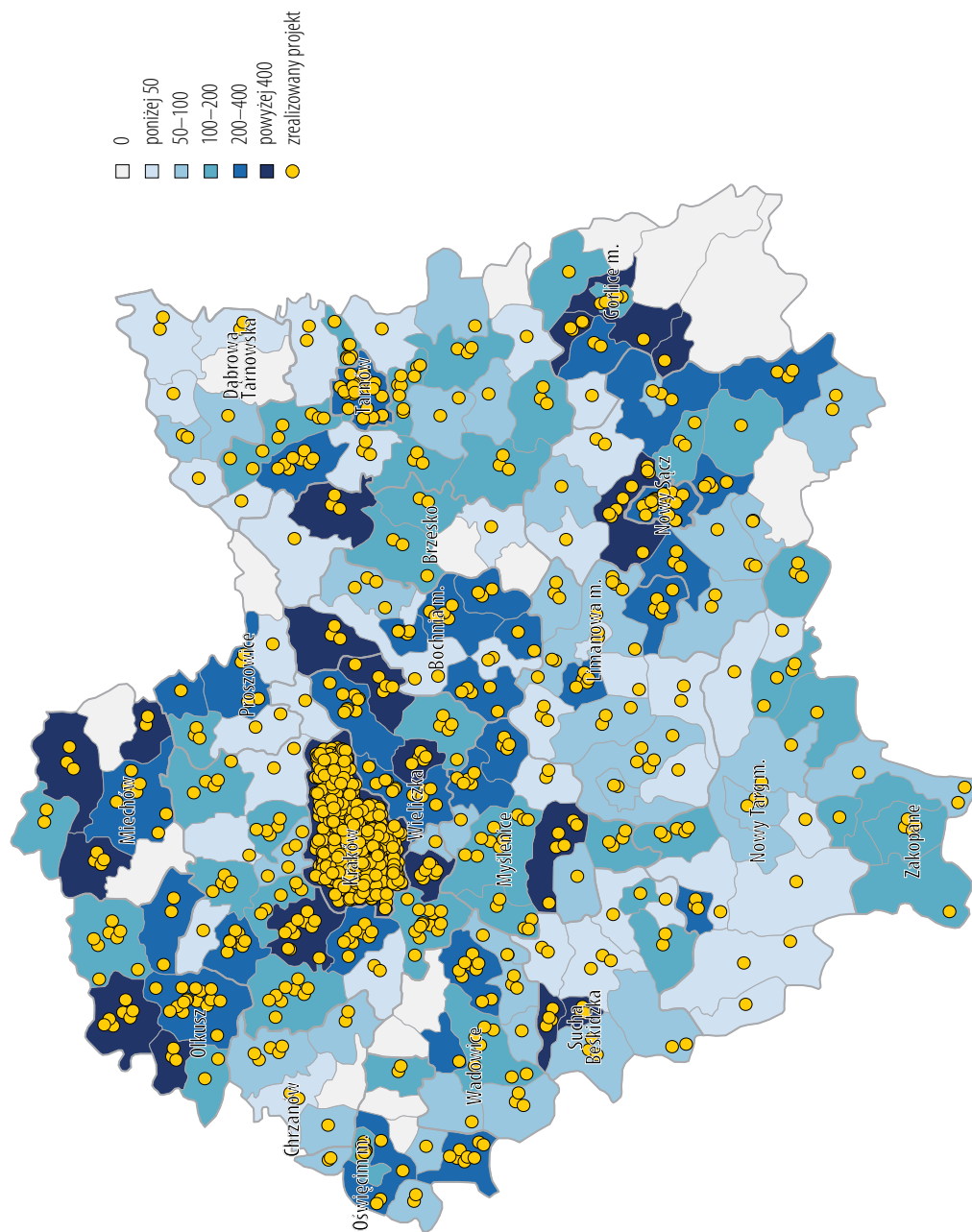
Źródło: opracowanie własne

Mapa IV. Wartość na mieszkańca i rozmieszczenie projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 w ramach obszaru tematycznego *Badania i rozwój technologiczny, innowacje i przedsiębiorczość* wg gmin województwa małopolskiego (w zł).

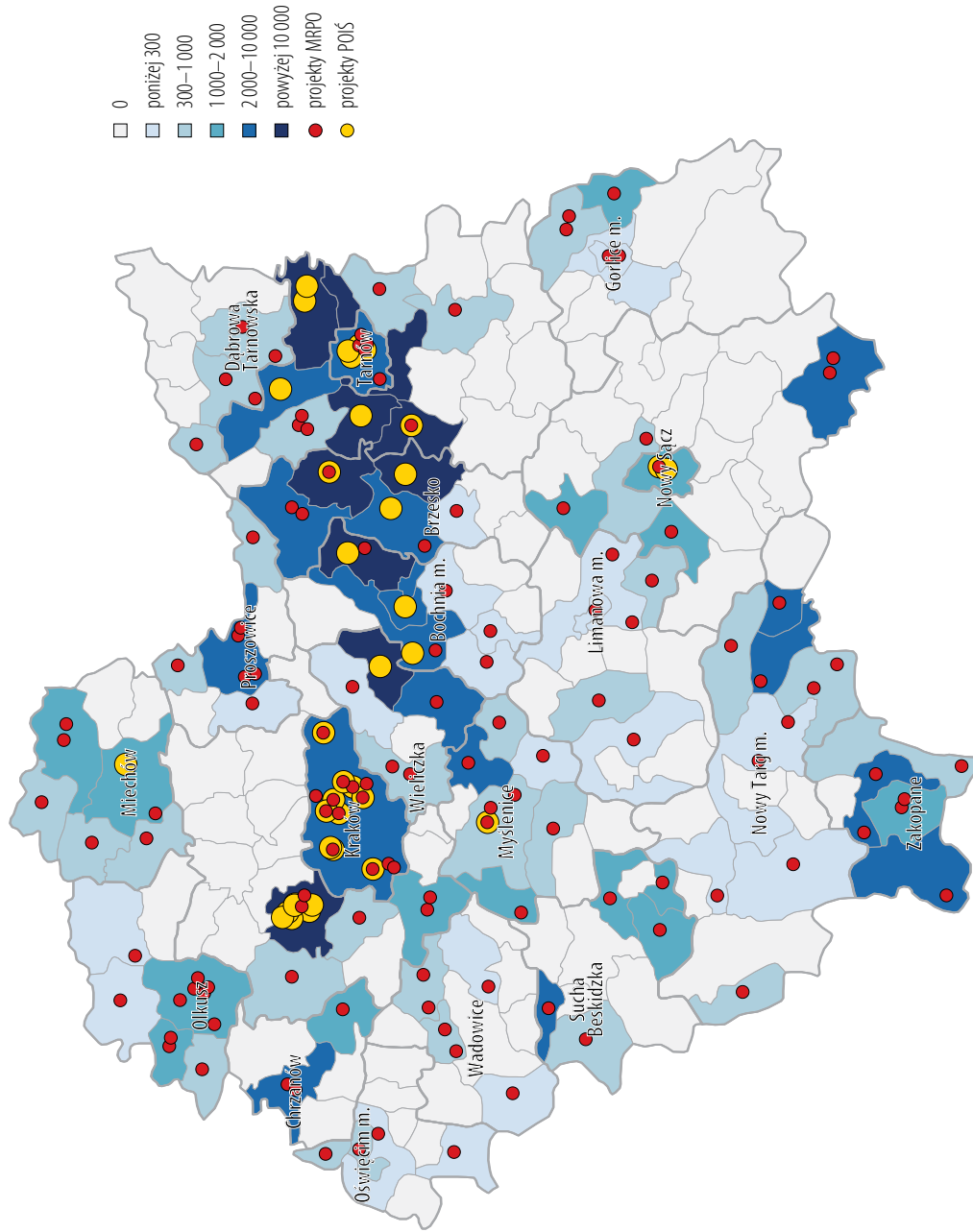
Źródło: opracowanie własne

Mapa V. Wartość na mieszkańca i rozmieszczenie projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 w ramach obszaru tematycznego Społeczeństwo informacyjne wg gmin województwa małopolskiego (w zł)

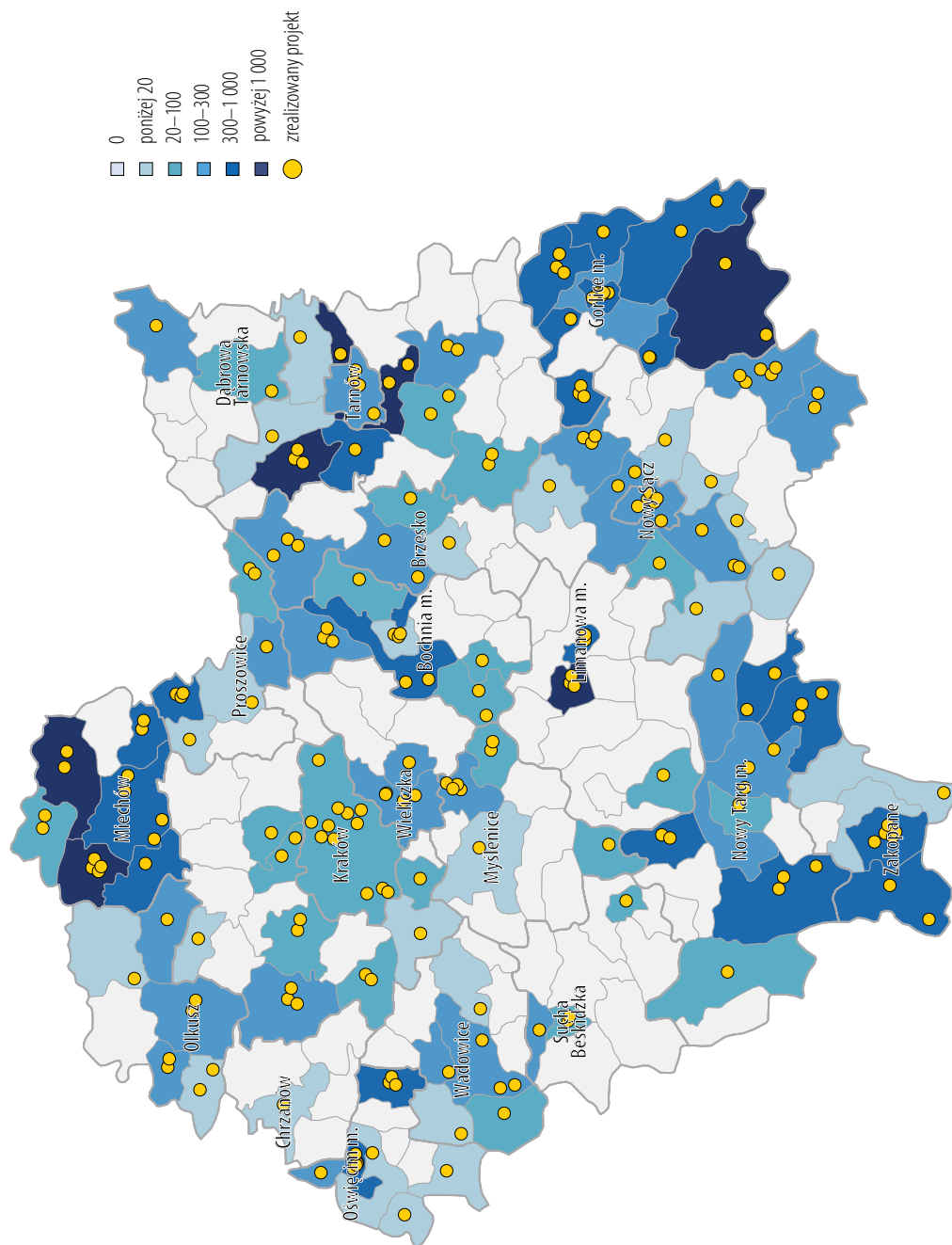
Źródło: opracowanie własne

Mapa VI. Wartość na mieszkańca i rozmieszczenie projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 w ramach obszaru tematycznego *Transport* wg programów operacyjnych i gmin województwa małopolskiego (w zł)

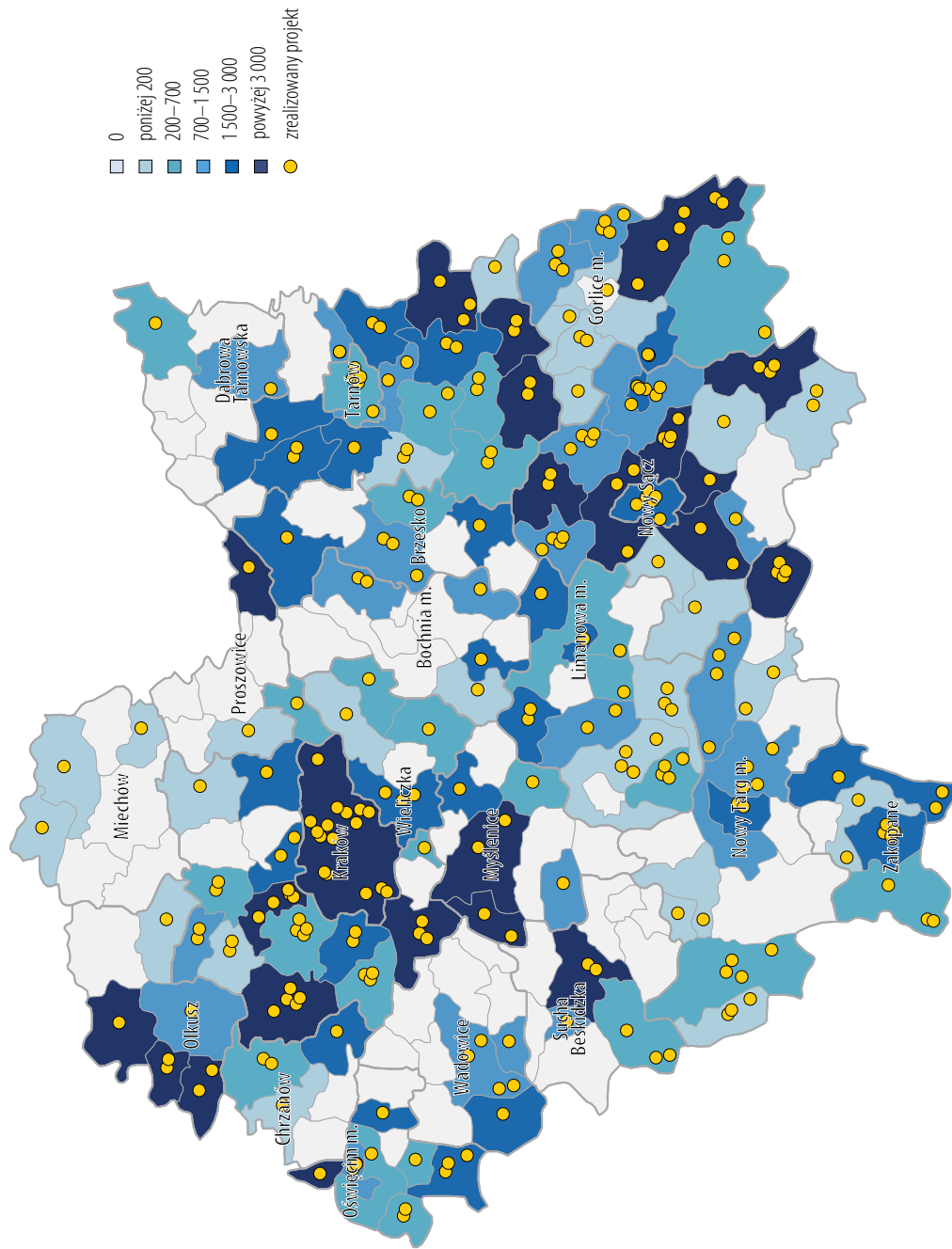
Źródło: opracowanie własne

Mapa VII. Wartość na mieszkalnicę i rozmieszczenie projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 w ramach obszaru tematycznego *Energia* wg gmin województwa małopolskiego (w zł)

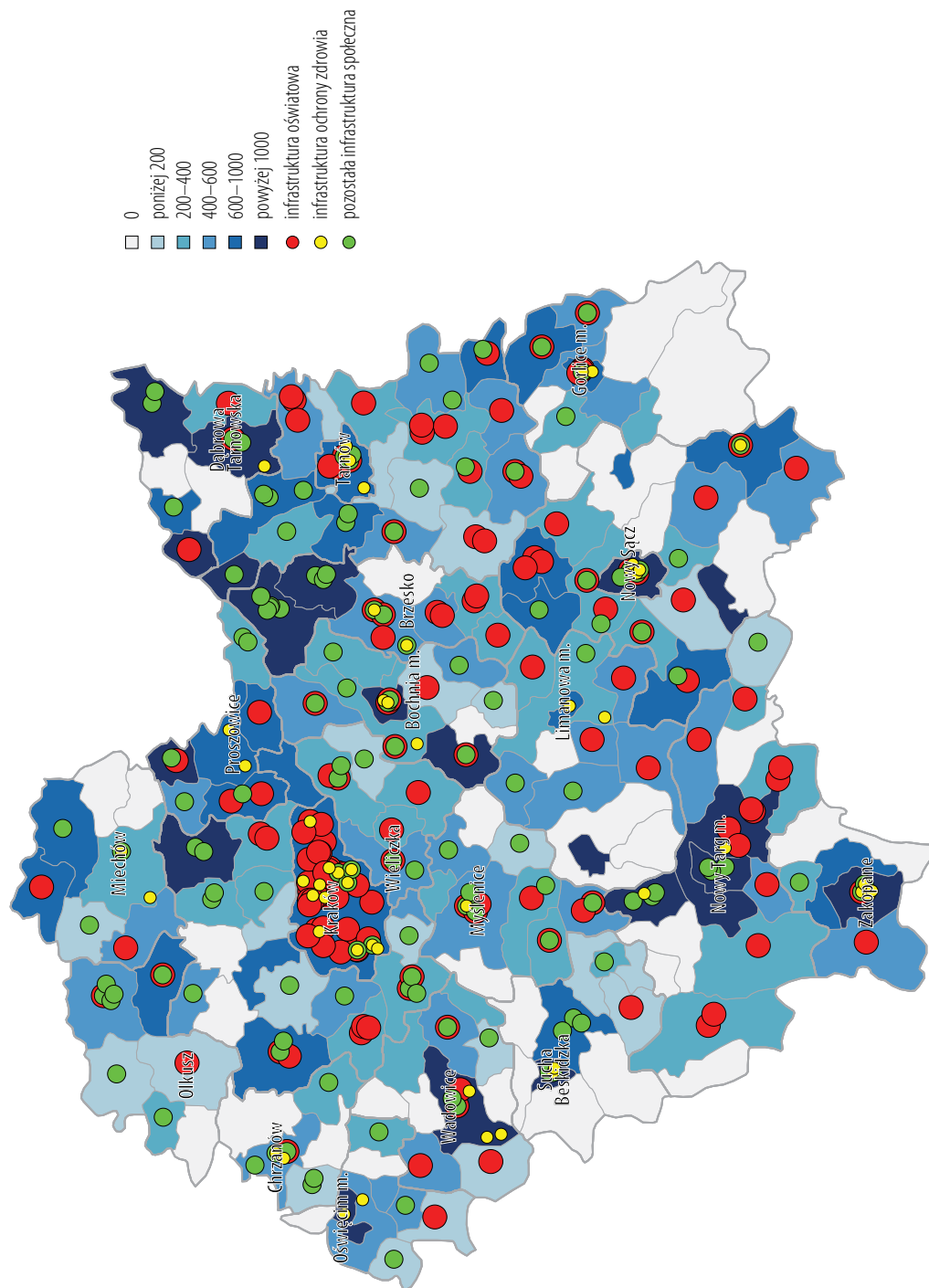

Źródło: opracowanie własne

Mapa VIII. Wartość na mieszkańca i rozmieszczenie projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 w ramach obszaru tematycznego *Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom* wg gmin województwa małopolskiego (w zł)

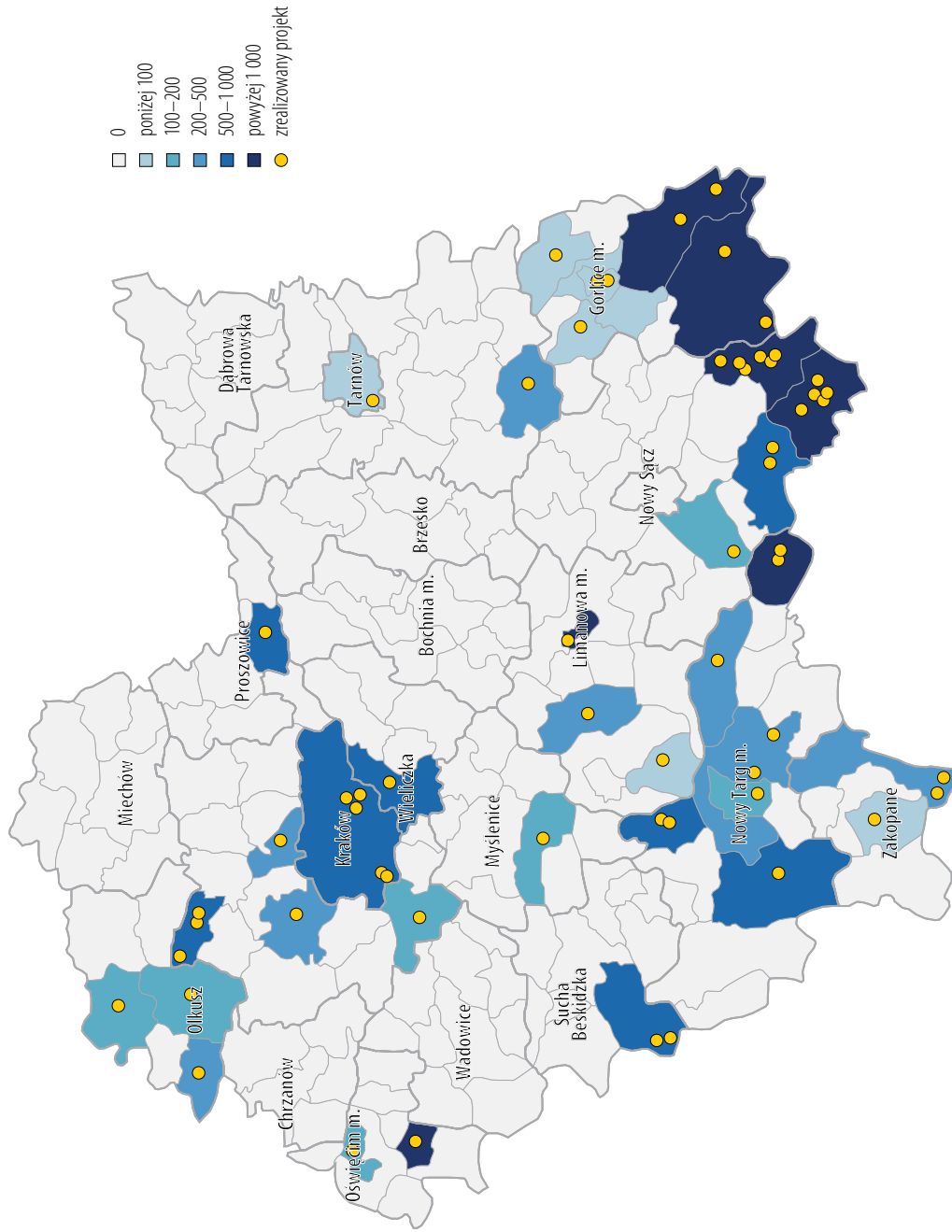

Mapa IX. Wartość na mieszkańca i rozmieszczenie projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 w ramach obszaru tematycznego *Inwestycje w infrastrukturę społeczną* wg gmin województwa małopolskiego (w zł)

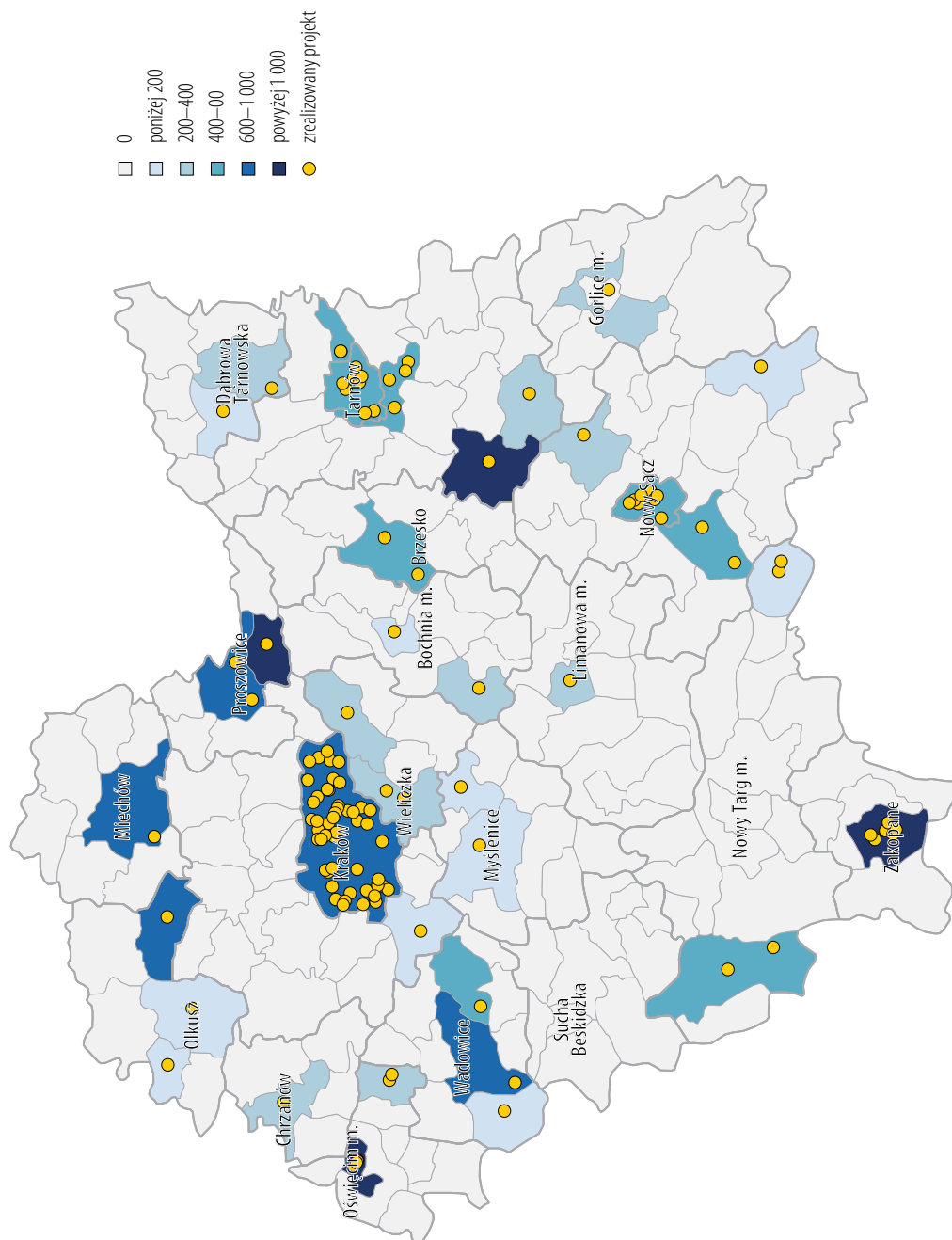
Źródło: opracowanie własne

Mapa X. Wartość na mieszkańca i rozmieszczenie projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 w ramach obszaru tematycznego Turystyka wg gmin województwa małopolskiego

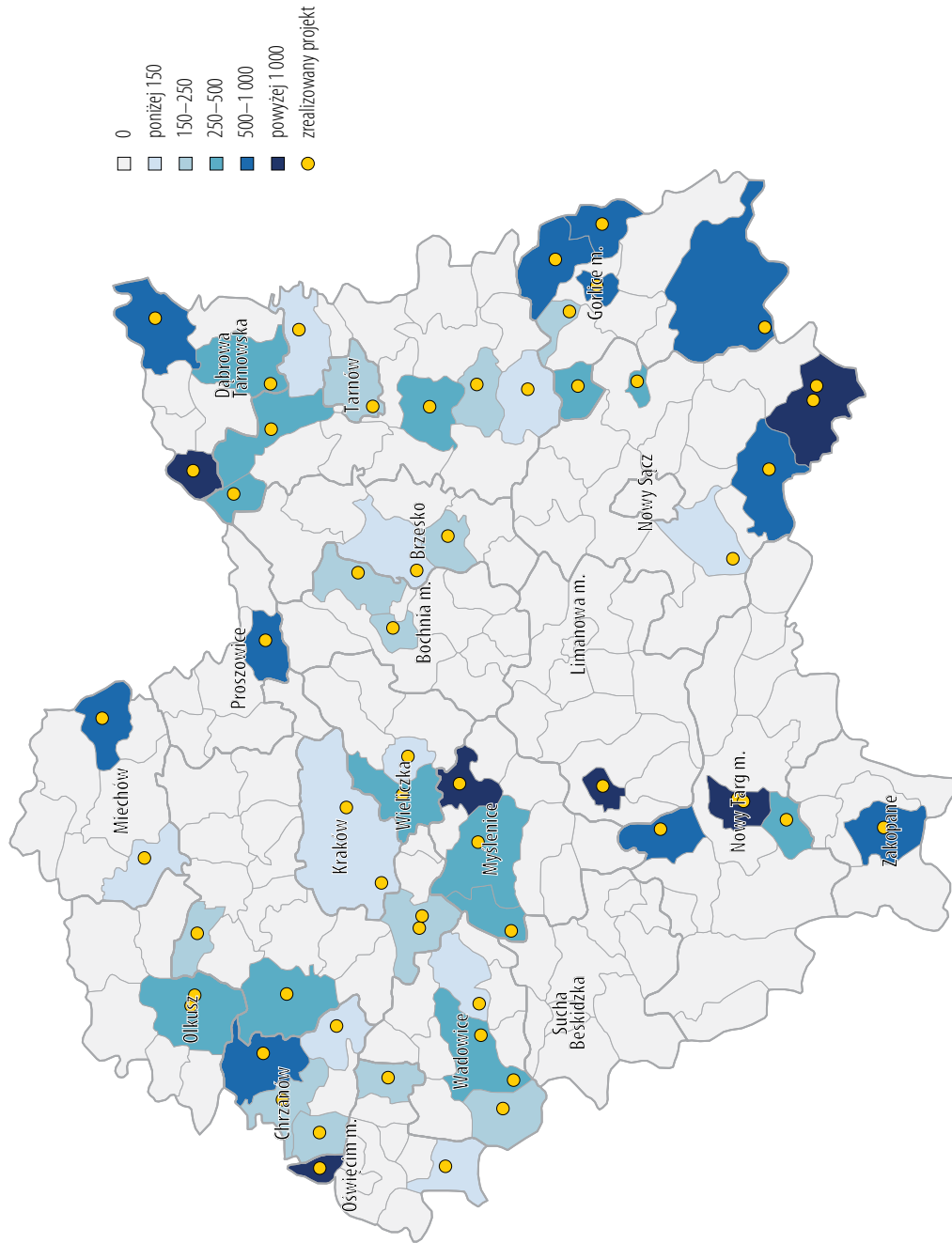
Źródło: opracowanie własne

Mapa XI. Wartość na mieszkańca i rozmieszczenie projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 w ramach obszaru tematycznego *Kultura* wg gmin województwa małopolskiego (w zł)

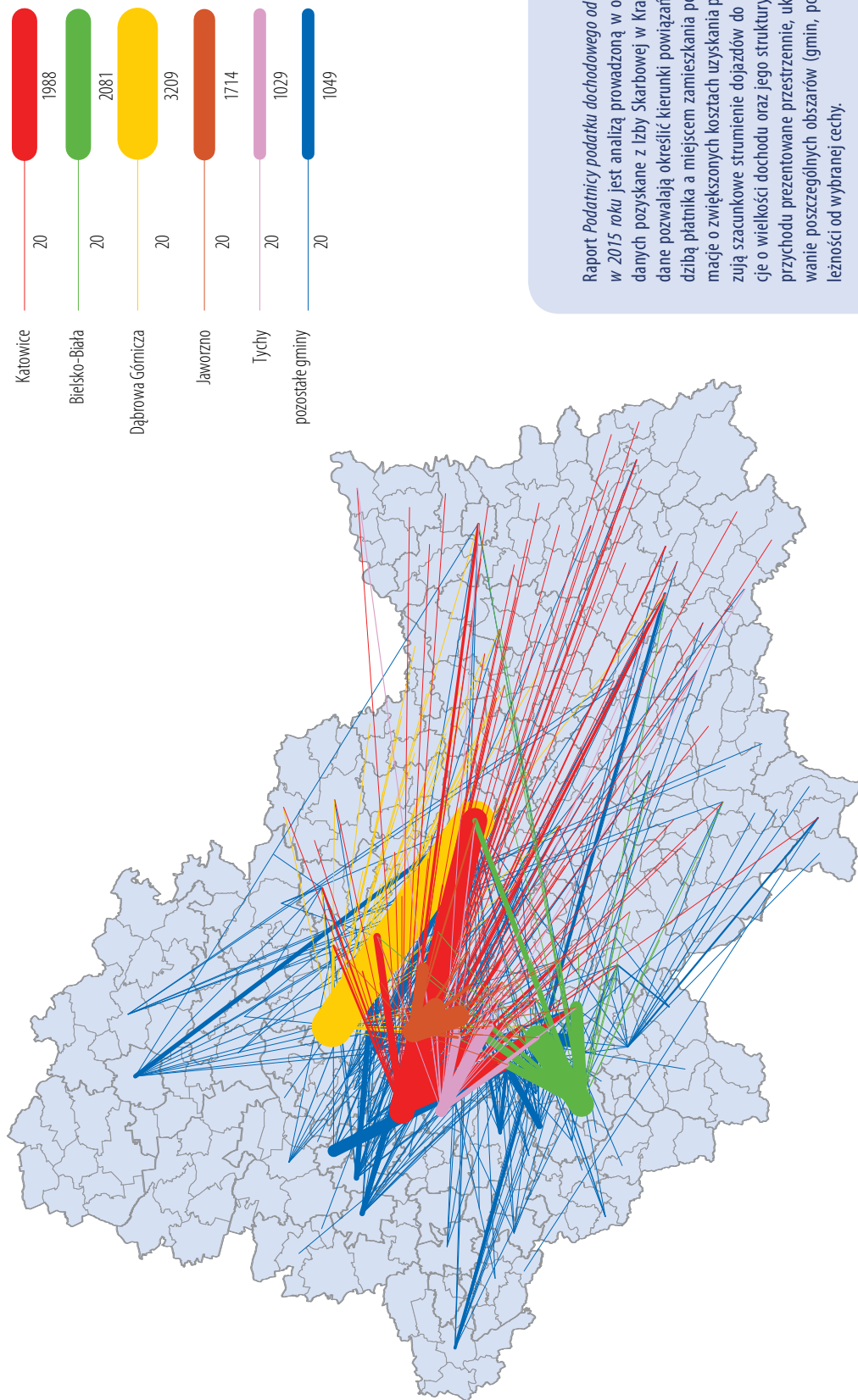

Źródło: opracowanie własne

Mapa XII. Wartość na mieszkańca i rozmieszczenie projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 w ramach obszaru tematycznego Rewitalizacja miast i wsi w gmin województwa małopolskiego (w zł)

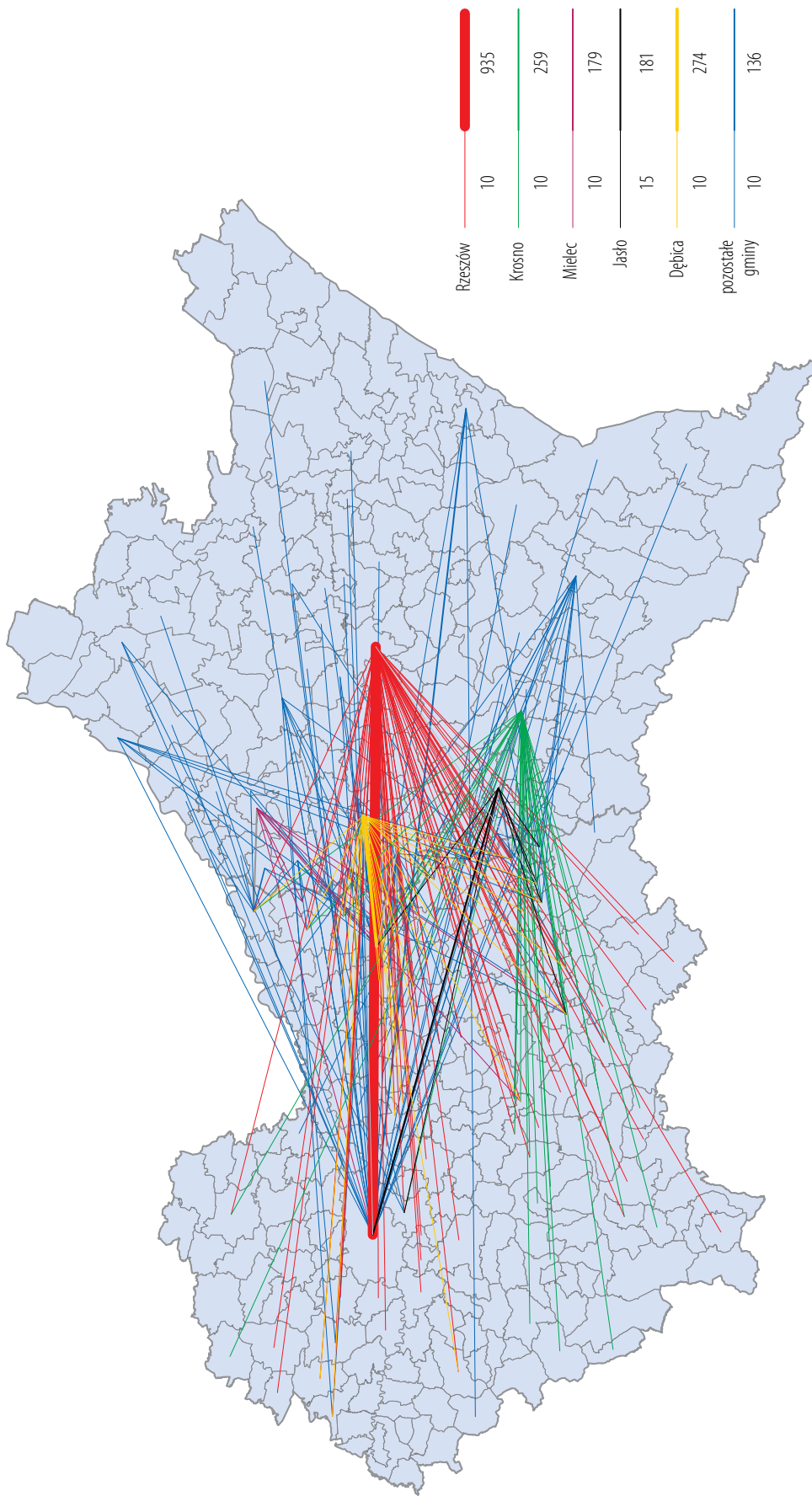
Mapa XIII. Powiązania powyżej 24 wydanych informacji PIT-11 i PIT-40 pomiędzy płatnikami z województwa śląskiego a podatnikami z województwa małopolskiego wg gmin w 2015 r.

Raport Podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych w 2015 roku jest analizą prowadzoną w oparciu o zbiory danych pozyskane z Izby Skarbowej w Krakowie. Zebrane dane pozwalają określić kierunki powiązań pomiędzy siedzibą płatnika a miejscem zamieszkania podatnika. Informacje o zwiększonych kosztach uzyskania przychodu obrażają szacunkowe strumienie dojazdów do pracy. Informacje o wielkości dochodu oraz jego strukturę według źródeł przychodu prezentowane przestrzennie, ukazują różnicowanie poszczególnych obszarów (gmin, powiatów) w zależności od wybranej cechy.

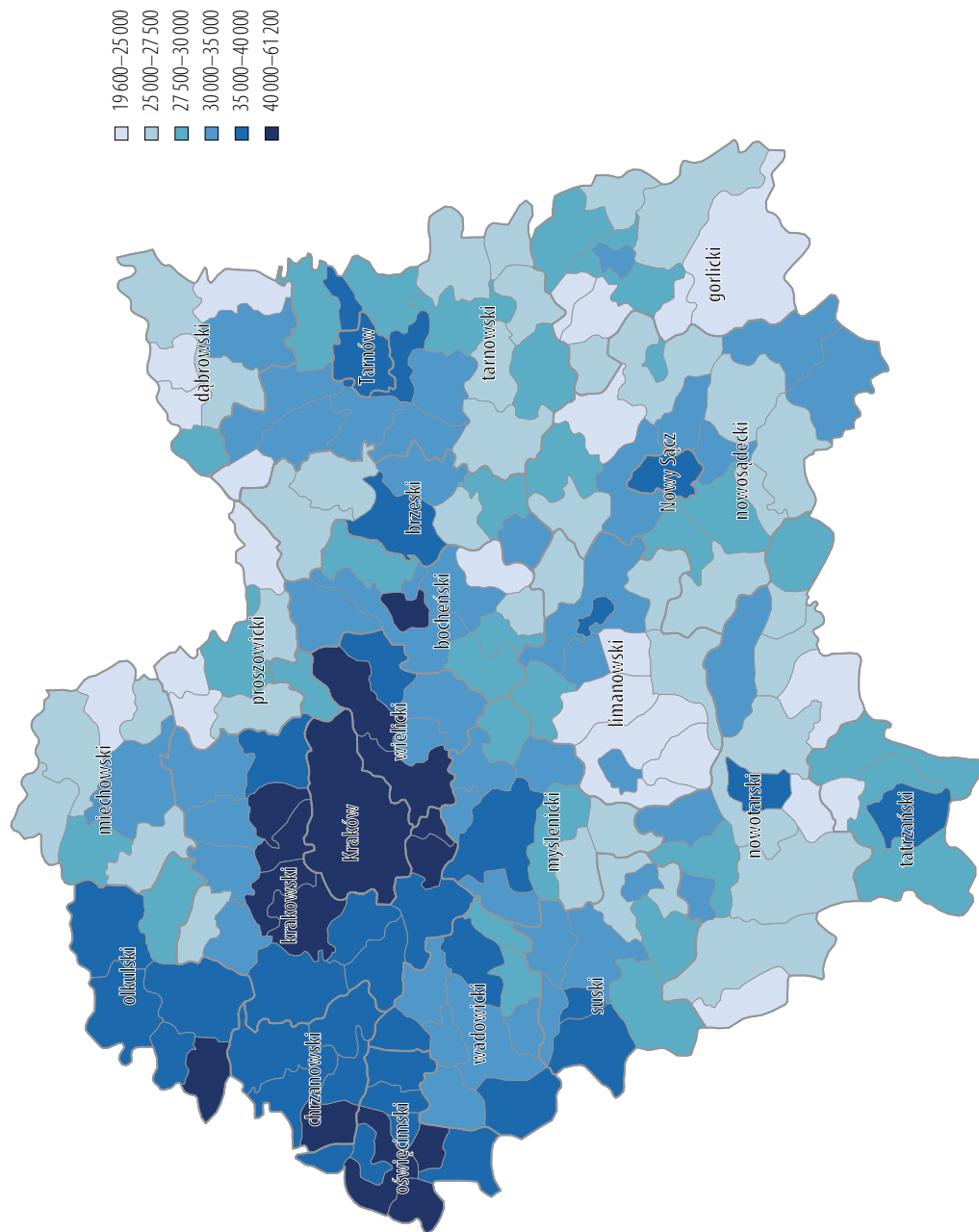
Źródło: opracowanie własne

Mapa XIV. Powiązania powyżej 9 wydanych informacji PIT-11 i PIT-40 pomiędzy płatnikami z województwa podkarpackiego a podatnikami z województwa małopolskiego wg gmin w 2015 r.

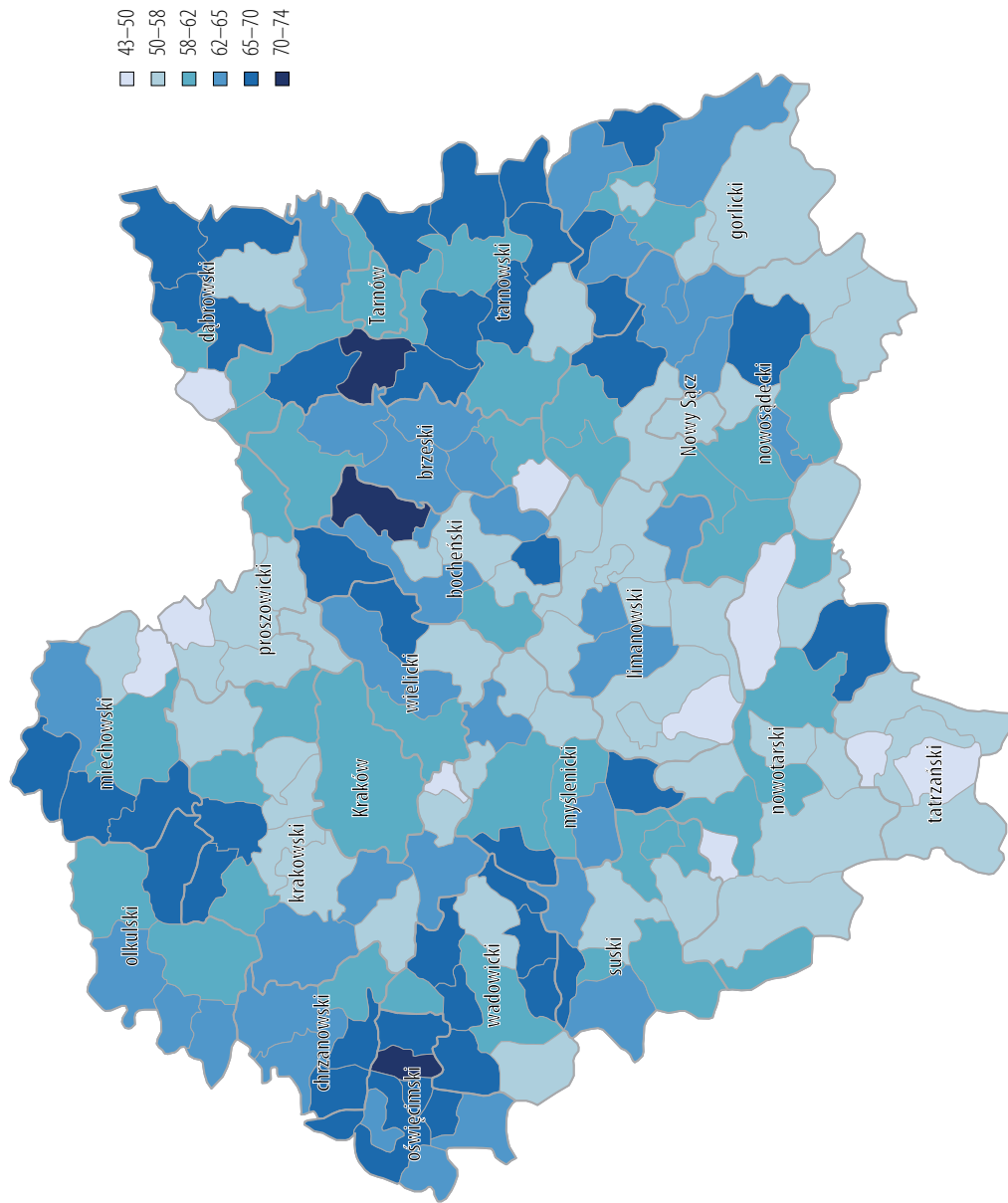
Źródło: opracowanie własne

Mapa XV. Dochody na podatnika wg gmin województwa małopolskiego w 2015 r. (w zł)

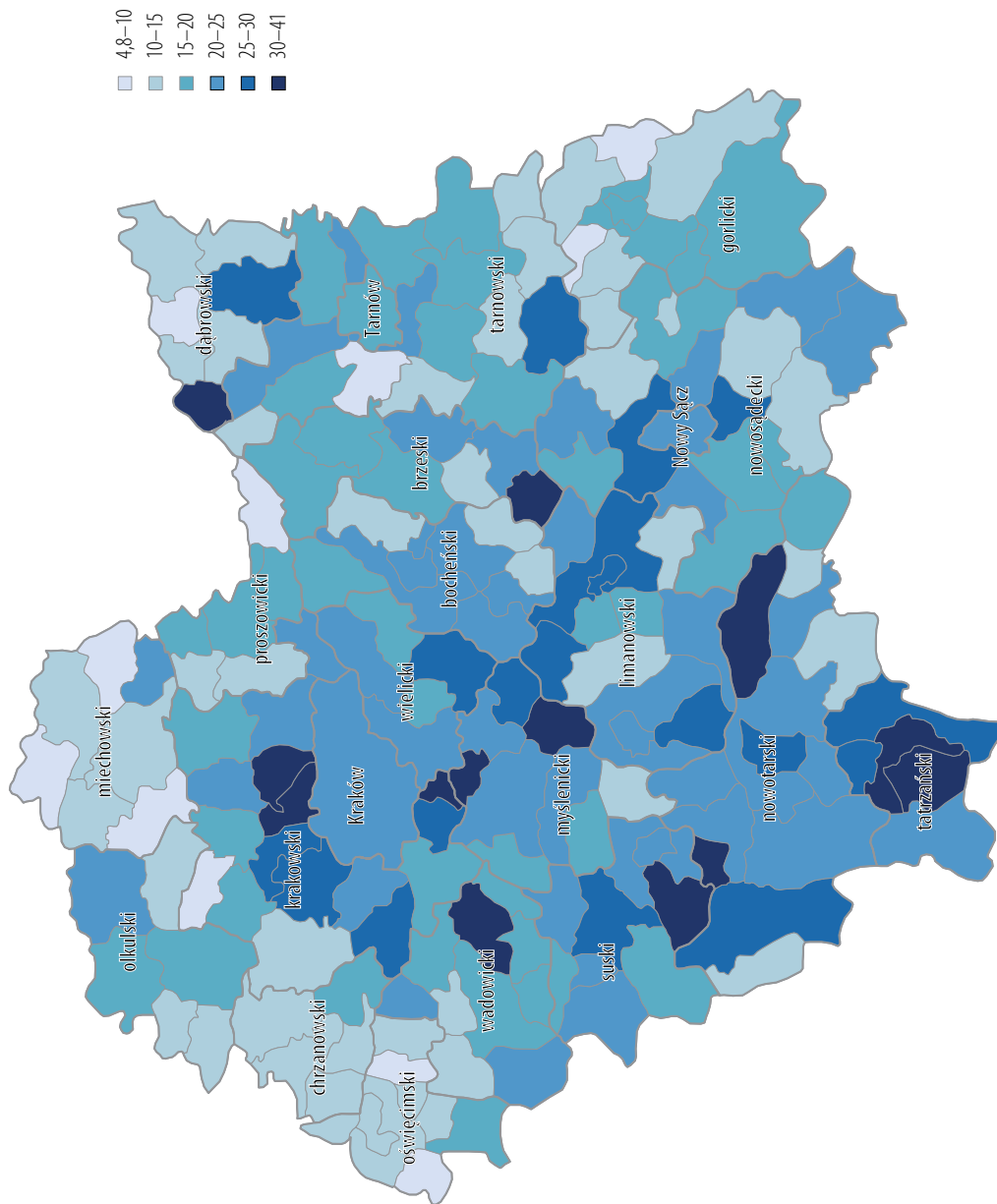
Źródło: opracowanie własne

Mapa XVI. Udział dochodów ze stosunku: pracy, służbowego, spółdzielczego i z pracy nakładczej w dochodach ogółem wg gmin w 2015 r. (w %)

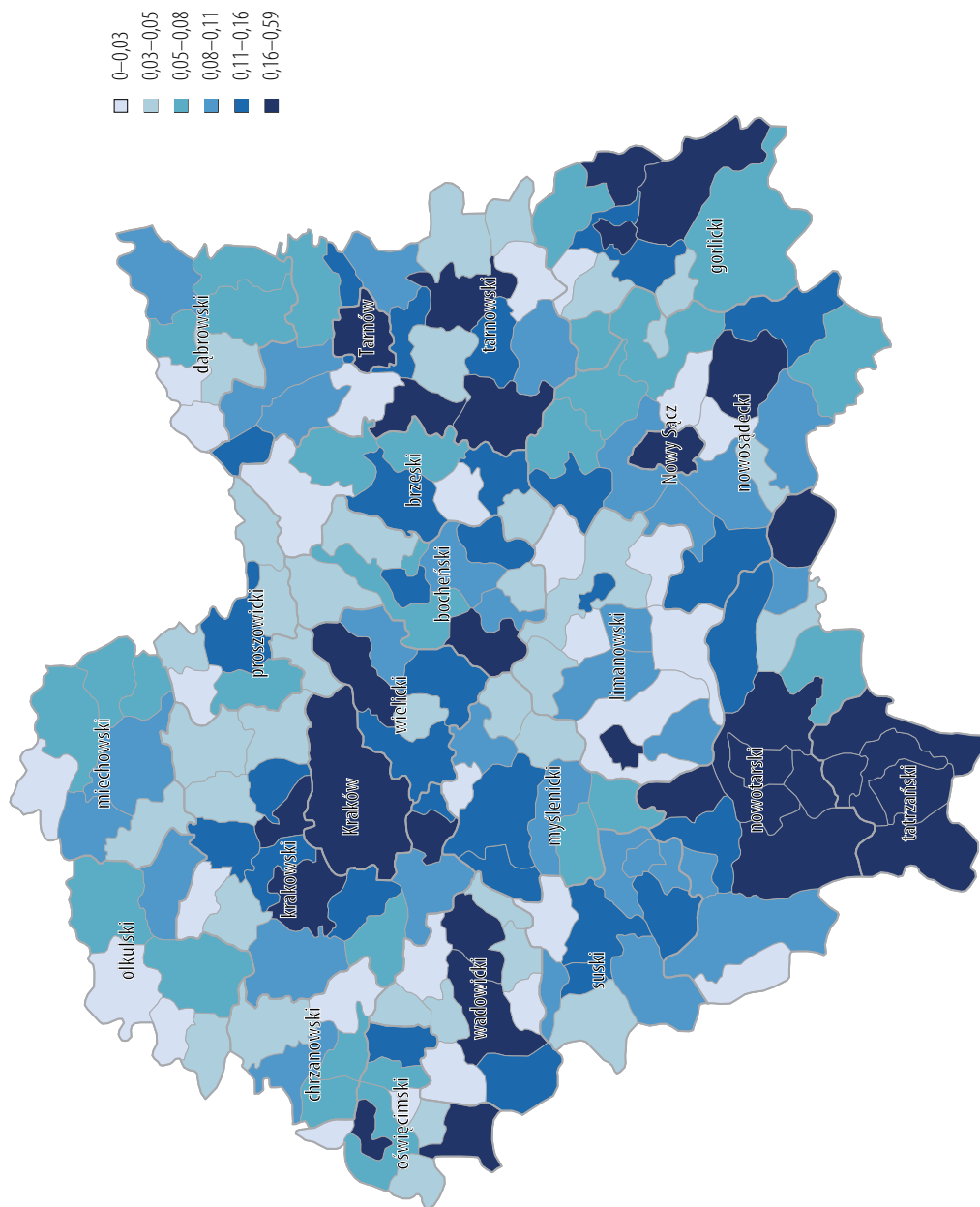
Źródło: opracowanie własne

Mapa XVII. Udział dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej w dochodach ogółem wg gmin w 2015 r. (w %)

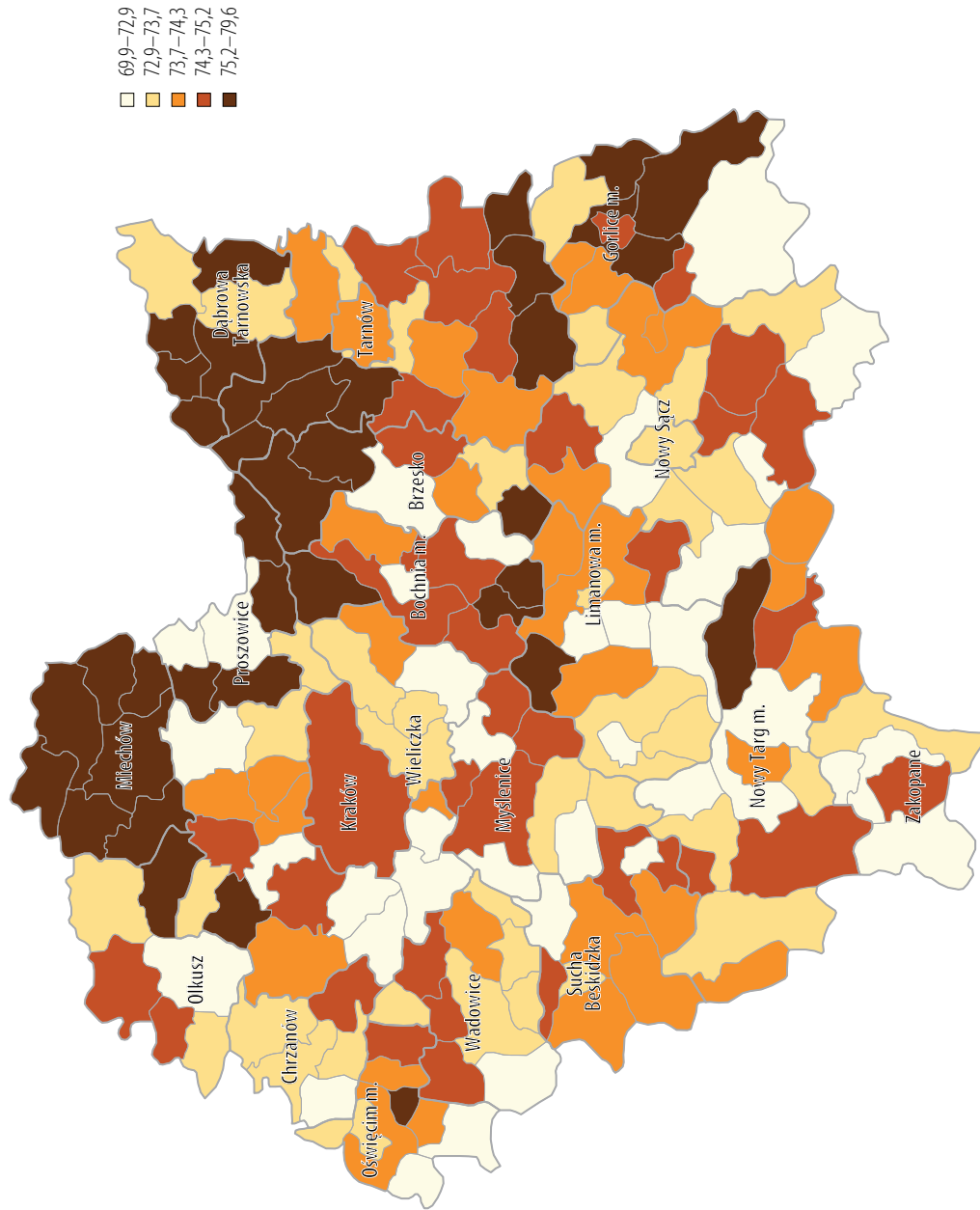
Źródło: opracowanie własne

Mapa XIX. Udział dochodów z najmu i dzierżawy w dochodach ogółem wg gmin w 2015 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne

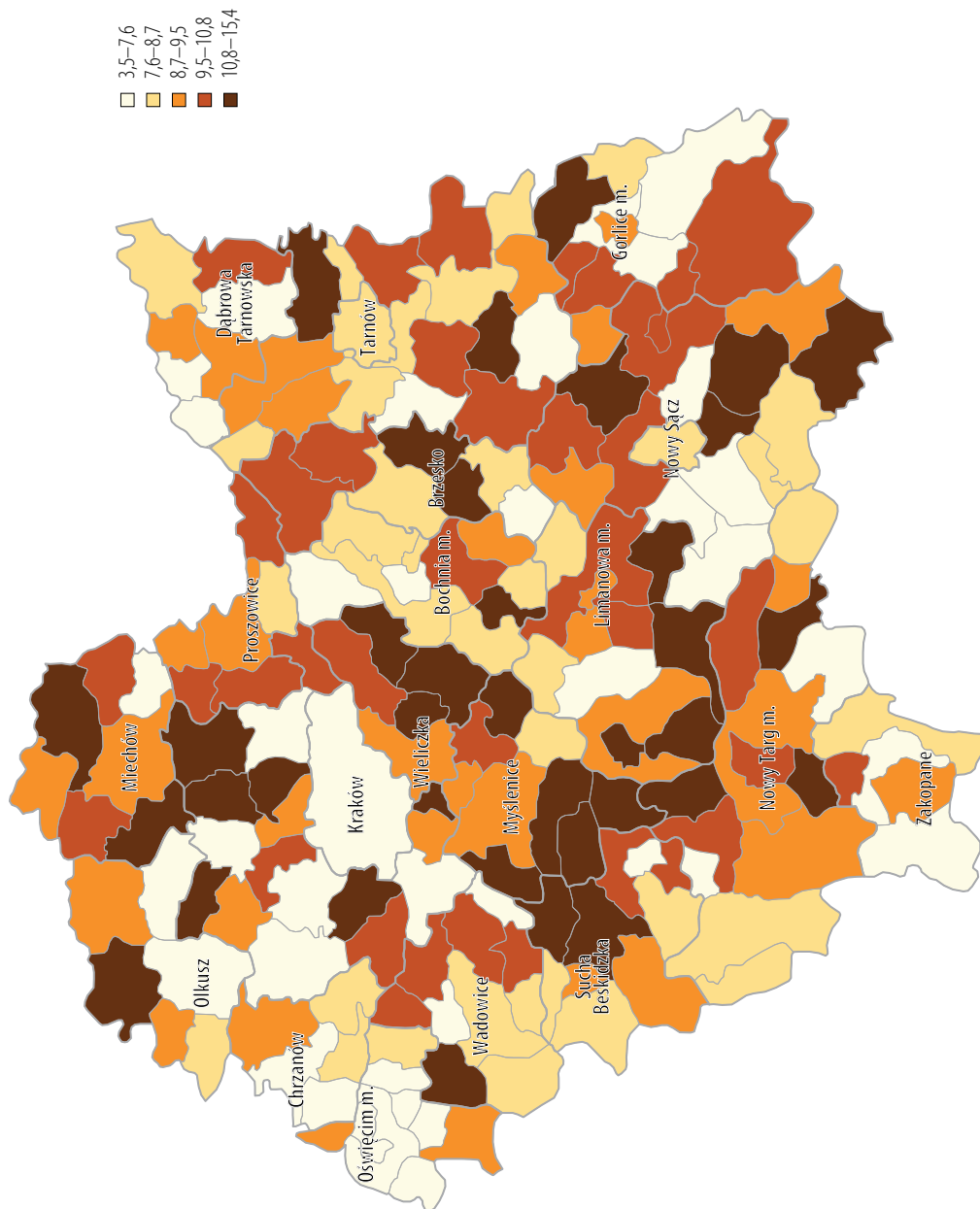
Mapa XX. Średni wiek w momencie zgonu w latach 2013–2015

Mapy dotyczące *Przebiegu wieku w momencie zgonu* opracowane zostały w oparciu o niepublikowane dane Głównego Urzędu Statystycznego wyliczone na poziomie gmin dla potrzeb opracowania Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego.

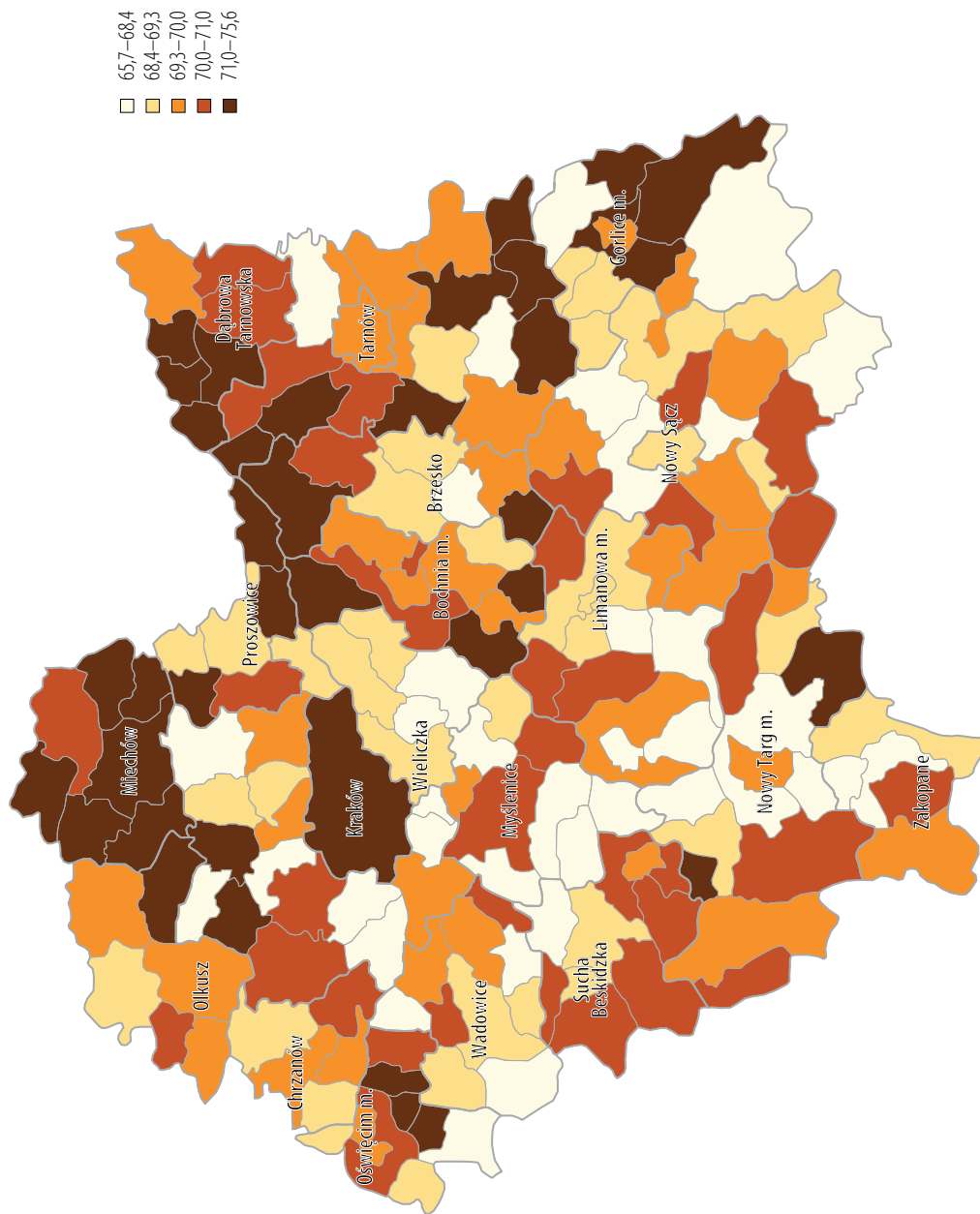
Źródło: opracowanie własne

Mapa XXI. Różnica wieku kobiet i mężczyzn w momencie zgonu w latach 2013–2015

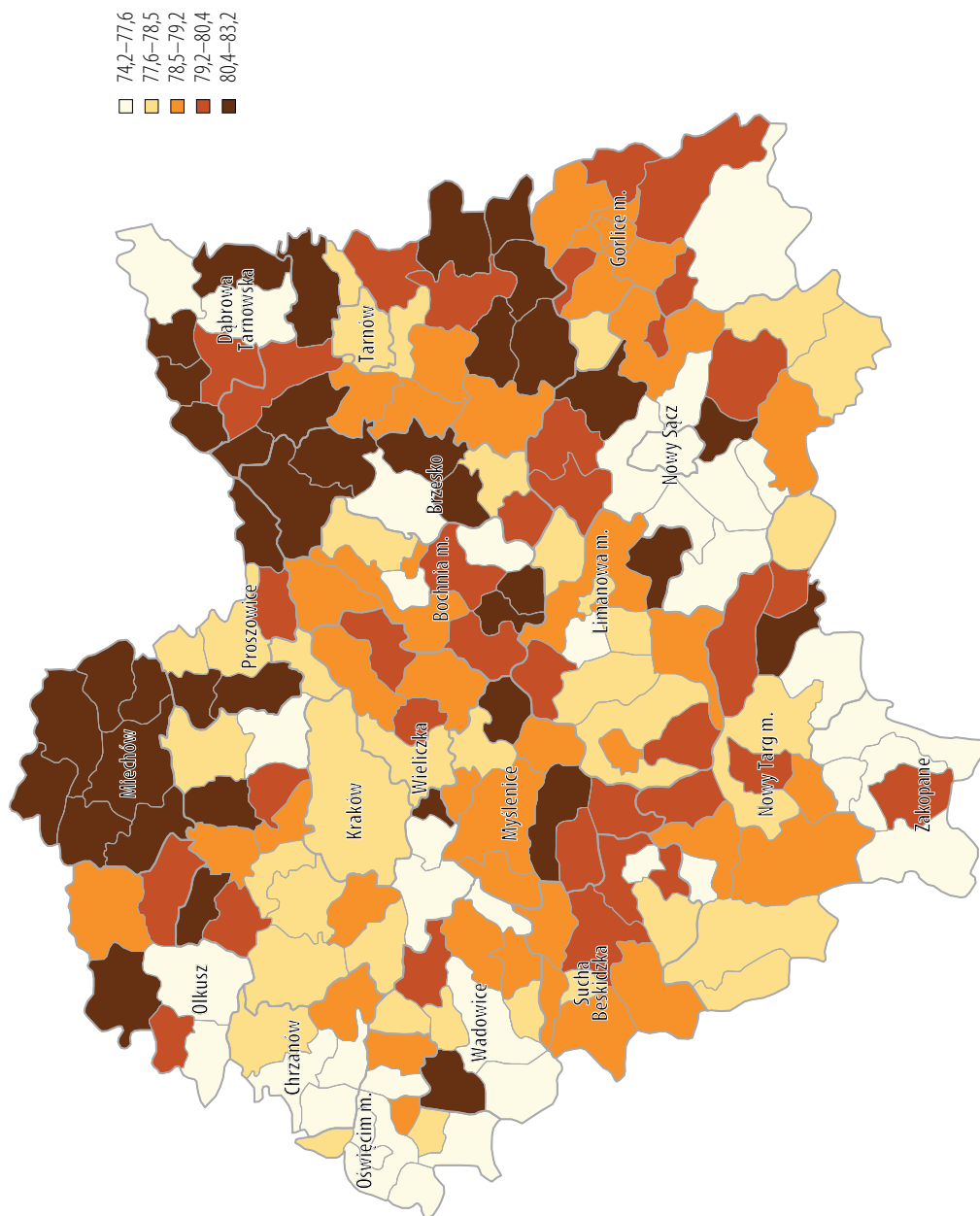
Źródło: opracowanie własne

Mapa XXII. Średni wiek mężczyzn w momencie zgonu w latach 2013–2015

Źródło: opracowanie własne

Mapa XXIII. Średni wiek kobiet w momencie zgonu w latach 2013–2015

Źródło: opracowanie własne

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Polityki Regionalnej
ul. Wielicka 72B, 30-552 Kraków